ଧର୍ମପରୀକ୍ଷା

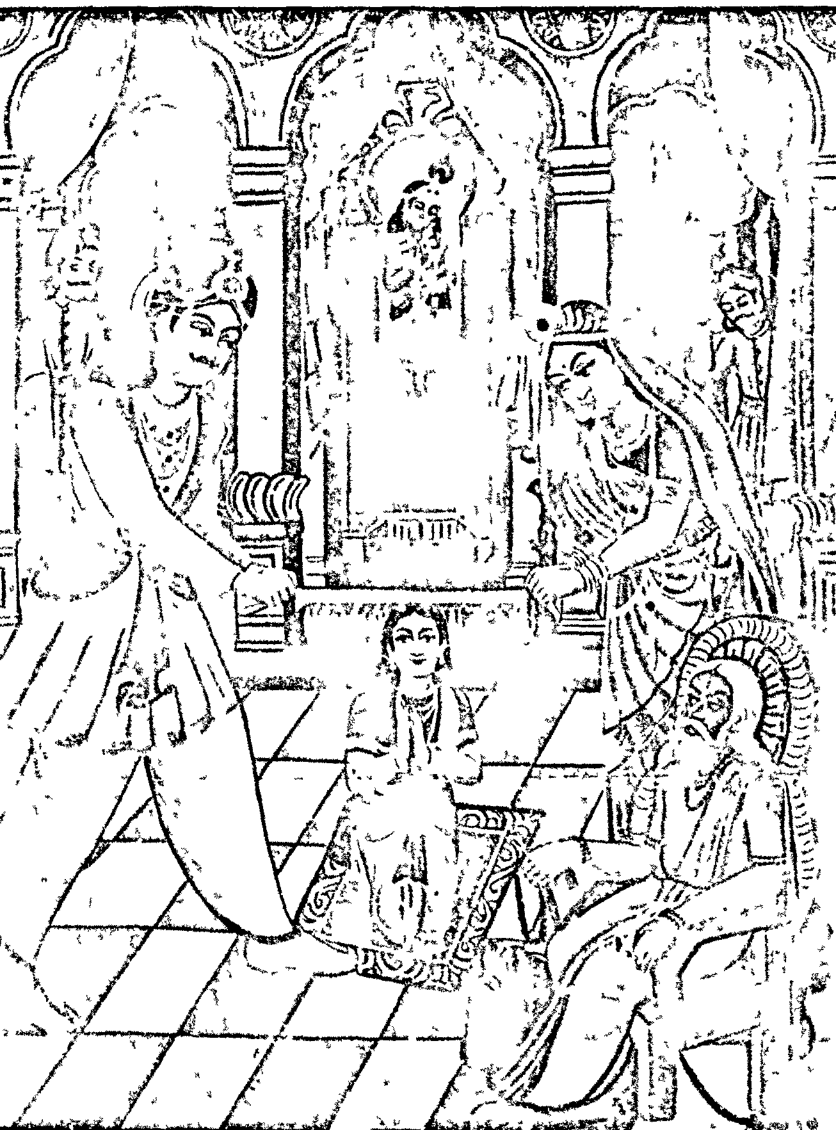

ଭକ୍ତକବି ৺ ରାମଦାସଙ୍କ ବିରଚିତ

ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି

ରସାମୃତ

ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ ଏକତ୍ର

ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ

ପ୍ରକାଶକ—ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର

ପ୍ରୋପ୍ରାଇଟର—ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧର ସାହୁ

ଅଲିଶାବଜାର, କଟକ-୨

ଫୋ ନଂ-୨୨୪୭୯୭

ବନ୍ଧାଇ ସହ ମୂଲ୍ୟ—ଦଶଟଙ୍କା ମାତ୍ର

❋ ପ୍ରଥମ ଭାଗର ସୂଚିପତ୍ର ❋

ବିଷୟ			ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧ମ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବଳରାଜା ଚରିତ	୧
୨ୟ	,,	ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଚରିତ	୭
୩ୟ	,,	କର୍ଣ୍ଣରାଜା ସମ୍ବାଦ	୧୪
୪ର୍ଥ	,,	ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୧
୫ମ	,,	ଦାମୋଦର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୮
୬ଷ୍ଠ	,,	ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୫
୭ମ	,,	ରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୪୨
୮ମ	,,	ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ	୫୩
୯ମ	,,	ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ	୬୩
୧୦ମ	,,	ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୭୩
୧୧ଶ	,,	ରଘୁ ବେହେରା ସମ୍ବାଦ	୮୧
୧୨ଶ	,,	ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୯୧
୧୩ଶ	,,	ବନ୍ଧୁମହାନ୍ତି ସମ୍ବାଦ	୯୮
୧୪ଶ	,,	ବଳରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୦୬
୧୫ଶ	,,	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୧୬
୧୬ଶ	,,	ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବାଦ	୧୨୭
୧୭ଶ	,,	ଖୋଲିଆ କବୀର ସମ୍ବାଦ	୧୩୨
୧୮ଶ	,,	ମଣିଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୪୦
୧୯ଶ	,,	କୃଷ୍ଣଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୪୩
୨୦ଶ	,,	ଢଳଚ୍ଛ ମହାପାତ୍ର	୧୫୪
୨୧ଶ	,,	ଅଙ୍କନା ଓ ମାଧନା ସମ୍ବାଦ	୧୬୨
୨୨ଶ	,,	କାର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବାଦ	୧୭୧
୨୩ଶ	,,	ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ ସମ୍ବାଦ	୧୭୮
୨୪ଶ	,,	ଅନନ୍ତା ଶବର ସମ୍ବାଦ	୧୮୬
୨୫ଶ	,,	ମେଳଚ୍ଛ ସମ୍ବାଦ	୧୯୨

ବିଷୟ ✻ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗର ସୂଚିପତ୍ର ✻ ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ

୨୬ଶ	ଅଧ୍ୟାୟ	କୁଳଶିଖର ରାଜା ସମ୍ବାଦ	୨୦୧
୨୭ଶ	,,	ଲାଲବେଗ ଓ ସାଲବେଗ ସମ୍ବାଦ	୨୦୯
୨୮ଶ	,,	ଦାସିଆ ବାଉରୀ ସମ୍ବାଦ	୨୧୯
୨୯ଶ	,,	ତୁଳସୀ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୨୯
୩୦ଶ	,,	ସିପୁଟି ସମ୍ବାଦ	୨୩୮
୩୧ଶ	,,	ନାରାୟଣ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୪୭
୩୨ଶ	,,	ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବାଦ	୨୫୭
୩୩ଶ	,,	ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୬୬
୩୪ଶ	,,	ଦୀନବନ୍ଧୁ ଓଝା ସମ୍ବାଦ	୨୭୪
୩୫ଶ	,,	ଗୀତାପଣ୍ଡା ସମ୍ବାଦ	୨୮୩
୩୬ଶ	,,	ହରିଚନ୍ଦନ ରାଜା ସମ୍ବାଦ	୨୯୨
୩୭ଶ	,,	ମଙ୍ଗଳ ଗଉଡ଼ ସମ୍ବାଦ	୩୦୦
୩୮ଶ	,,	ବାଳକ ରାମଦାସ ସମ୍ବାଦ (୧)	୩୦୭
୩୯ଶ	,,	ବାଳକ ରାମଦାସ ସମ୍ବାଦ (୨)	୩୧୭
୪୦ଶ	,,	କୃପାସିନ୍ଧୁ ସମ୍ବାଦ	୩୨୫
୪୧ଶ	,,	ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ସମ୍ବାଦ	୩୩୪
୪୨ଶ	,,	ମୋଚି ରାମଦାସ	୩୪୧
୪୩ଶ	,,	ବିଜ୍ଞାନନନ୍ଦ ସମ୍ବାଦ	୩୪୯
୪୪ଶ	,,	ରଘୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୫୮
୪୫ଶ	,,	ପିପାଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୬୬
୪୬ଶ	,,	ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟା ସମ୍ବାଦ	୩୭୭
୪୭ଶ	,,	ମୀରାବାଈ ସମ୍ବାଦ	୩୮୬
୪୮ଶ	,,	ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୯୫
୪୯ଶତ୍	,,	ଆନନ୍ଦା ଶବର ସମ୍ବାଦ	୪୦୩
୫୦ଶତ୍	,,	ଅଜାମିଳ ପଣ୍ଡା ସମ୍ବାଦ	୪୧୨
୫୧ଶତ୍	,,	ଗରବଦାସ ସମ୍ବାଦ	୪୨୧
୫୨ଶତ୍	,,	ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ସମ୍ବାଦ	୪୨୭
୫୩ଶତ୍	,,	ବଡ଼ବିପ୍ର ଓ ଛୋଟବିପ୍ର ସମ୍ବାଦ	୪୩୬
୫୪ଶତ୍	,,	ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ସମ୍ବାଦ	୪୪୫
୫୫ଶତ୍	,,	ଜୟଦେବ ସମ୍ବାଦ	୪୫୪

ଭକ୍ତକବି ୰ ରାମଦାସଙ୍କ ବିରଚିତ

ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି

ରସାମୃତ

(ପ୍ରଥମ ଭାଗ)

ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ

ପ୍ରକାଶକ—ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଷ୍ଟୋର
ପ୍ରୋପ୍ରାଇଟର—ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧର ସାହୁ
ଅଲିଶାବଜାର, କଟକ-୨
ଫୋନ୍ ନଂ—୨୪୭୪୭

ମୂଲ୍ୟ—ଟ ୪-୦୦ ଚାରିଟଙ୍କା ମାତ୍ର

ପ୍ରଥମ ଦ୍ୱିତୀୟ ଏକତ୍ର ଦଶଟଙ୍କା

ପ୍ରଥମ ଭାଗର ସୂଚିପତ୍ର

ବିଷୟ			ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧ମ	ଅଧ୍ୟାୟ	ବଳରାଜା ଚରିତ	୧
୨ୟ	,,	ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଚରିତ	୬
୩ୟ	,,	କର୍ଣ୍ଣରାଜା ସମ୍ବାଦ	୧୪
୪ର୍ଥ	,,	ଧାନବନ୍ଧୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୧
୫ମ	,,	ଦାମୋଦର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୨୮
୬ଷ୍ଠ	,,	ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୩୫
୭ମ	,,	ରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୪୨
୮ମ	,,	ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ	୫୩
୯ମ	,,	ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ	୬୩
୧୦ମ	,,	ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୭୩
୧୧ଶ	,,	ରଘୁ ବେହେରା ସମ୍ବାଦ	୮୧
୧୨ଶ	,,	ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୯୧
୧୩ଶ	,,	ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ସମ୍ବାଦ	୯୮
୧୪ଶ	,,	ବଳରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୦୬
୧୫ଶ	,,	ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୧୬
୧୬ଶ	,,	ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବାଦ	୧୨୬
୧୭ଶ	,,	ଖୋଲିଆ କବୀର ସମ୍ବାଦ	୧୩୨
୧୮ଶ	,,	ମଣି ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୪୦
୧୯ଶ	,,	କୃଷ୍ଣ ଦାସ ସମ୍ବାଦ	୧୪୨
୨୦ଶ	,,	ତିଳକ ମହାପାତ୍ର ସମ୍ବଦ	୧୫୪
୨୧ଶ	,,	ଅଞ୍ଜନା ଓ ମାଧନା ସମ୍ବାଦ	୧୬୨
୨୨ଶ	,,	କୀର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବାଦ	୧୭୧
୨୩ଶ	,,	ଗଣପତି ଭଞ୍ଜ ସମ୍ବାଦ	୧୭୮
୨୪ଶ	,,	ଅନନ୍ତା ଶବର ସମ୍ବାଦ	୧୮୬
୨୫ଶ	,,	ମେଳକ୍ତ ସମ୍ବାଦ	୧୯୨

ମୁଖବନ୍ଧ

'ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ଓ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ'

(ପ୍ରବନ୍ଧଟି ତା ୮-୪-୧୯୭୫ ତାରିଖରେ ଢ଼ୁରି ହାଇସ୍କୁଲର ପୁରସ୍କାର ବିତରଣୀ ସଭାରେ ପଠିତ ହୋଇଥିଲା)

୧୭୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧ, ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍କାଳୀନ ବିଷମ ପରିସ୍ଥିତି, କରାଳତାର ସୀମା ଲଙ୍ଘନ କରି ଚାଲିଥିଲା । ମୁସଲମାନଙ୍କର ନିର୍ମମତା ଓ ନିଷ୍ଠୁରତାର ପତନ ପରେ ପରେ ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସୁଦୂର ପଶ୍ଚିମ ଚକ୍ରବାଳକୁ ପ୍ରଗାଢ ବିକ୍ରମରେ ଆରମ୍ଭ କରି ପୂର୍ବ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଆସିଲା । ବିଧର୍ମୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମାନ୍ଧତା ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ସେଥିରେ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଇଲା ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ବର୍ବରତା । ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କର ନିର୍ମମ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କଠାରେ ଭାବନା ନୁହେଁ-ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଓଡ଼ିଆଜାତି ଉଦାସୀନ ପତିତ ତଥା ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଶା ତମସାଚ୍ଛନ୍ନ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ, ଅନାହାରରେ ବିପନ୍ନ ଓଡ଼ିଆଜାତି ସରଳତା ବେଦନାମୟ ସ୍ୱରରେ ଡାକୁଥିଲା—"କିଂ କରୋମି, କ୍ୱଗଚ୍ଛାମି, କୋ ମେ ରକ୍ଷାଂ କରିଷ୍ୟତି" ।

ଠିକ ଏହି ଘନ୍ଦ୍ରସନ୍ଧି ସମୟରେ ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଶାର ପୁର-ପଲ୍ଲୀରେ ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତିର ସରସ ସ୍ରୋତ ପ୍ରବାହିତ କରି ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ ଜନସମାଜକୁ ଆପ୍ଳାବିତ କଲେ । ତାଙ୍କର ଉକ୍ତି ଥିଲା—ଭକ୍ତ ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ରଜ୍ଜୁ । ଭକ୍ତିର ଅମୋଘ କବଚ ଭକ୍ତକୁ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ତଥା ନିର୍ଭୟତାର ଶିକ୍ଷା ଦେଲା । ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ଜାତି ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କୋଠିକୁ ଟାଣିଆଣି ଓଡ଼ିଶାର ଜଗନ୍ନାଥ ଧର୍ମର—ପତିତପାବନ ଧର୍ମର ସୁନ୍ଦର ସୁଗମ୍ୟ ମାର୍ଗର ପ୍ରଦର୍ଶକ ହେଲା ।

ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟସ୍ଥିତ ପୁଣ୍ୟ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ପୀଠ ଢ଼ୁରି ଗ୍ରାମରେ ସଂଗତିସମ୍ପନ୍ନ ଦାଶପରିବାରରେ ଭକ୍ତକବି ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେ । କବିଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାଶ । କବି ଏକଥା ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ପଚିଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି—

"ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟ ଉରୁ ଗ୍ରାମ
ⅩⅩⅩⅩ ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ମୋ ସ୍ୱଗ୍ରାମ (*) (୧)
ପିତା ମୋ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାସ ⅩⅩⅩⅩ
ମୁହିଁ ଅଟଇ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ" ॥

ଭକ୍ତକବି ବଳରାମ ଗୋଷ୍ଠୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଟନ୍ତି । କବିଙ୍କ ଜନ୍ମତିଥି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ମିଳୁନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା ଶ୍ରୀ ବୀରକିଶୋର ଦେବଙ୍କ (୨ୟ) ୫୨ ଅଙ୍କରେ ଅର୍ଥାତ ୧୭୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଶେଷ କରିଥିବା କଥା ଉକ୍ତ ଖଣ୍ଡର ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ।

"ଶ୍ରୀ ବୀରକିଶୋର ଦେବଙ୍କ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାୟାଳିଶି ଅଙ୍କ ॥
ⅩⅩⅩ ⅩⅩⅩ
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଏ ଚରିତ । କହଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁତ ॥

---

* (୧) ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରକାଶିତ "ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତରେ "ଉରୁଗ୍ରାମ ବଦଳରେ "ମୋର ଗ୍ରାମ" ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ।

"ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ମୋର ଗ୍ରାମ । ସେ ଗ୍ରାମେ ମୋହର ଆଶ୍ରମ"
(ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ୫୦ ଅଧ୍ୟାୟ)

କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ "ମୋର ଗ୍ରାମ" ସ୍ଥାନରେ "ଉରୁ ଗ୍ରାମ" ହେବା କଥା । କାରଣ—(କ) କବି ଆତ୍ମପରିଚୟ ଦେଲାବେଳେ "ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ମୋର ଗ୍ରାମ । ସେ ଗ୍ରାମେ ମୋହର ଆଶ୍ରମ କହିବାରେ କଥାଟା ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଉରୁ ଗ୍ରାମ କହିଲେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇପଡ଼େ ।

(ଖ) ୬ ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ରାଜଗୁରୁଙ୍କ ରଚିତ "ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ" ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ରଚୟିତା ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ଉରୁ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ଦର୍ଶାଇ ଅଛନ୍ତି । (ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ—୧୧୪ ପୃଷ୍ଠା)

(ଗ) ସାନଖେମୁଣ୍ଡି ରାଜ୍ୟସ୍ଥ ଖୋଲିଡ଼ ଗ୍ରାମ ନିବାସୀ ଲେଖନକାର ୬ ଉଦୟନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ତାଳପତ୍ର ପୋଥିରେ "ଉରୁ ଗ୍ରାମ" ଲେଖି ଅଛନ୍ତି । (ତାଳପତ୍ର ପୋଥିର—୧୯୯ ପୃଷ୍ଠା)

(ଘ) ଢ଼ୁରି ଗ୍ରାମ ନିବାସୀ ଲେଖନକାର ୬ ହରିହର ପାଣ୍ଡଙ୍କ ୧୮୯୧ ସମ୍ବତ୍ସରରେ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ଲିଖିତ ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ "ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ଢ଼ୁରି ଗ୍ରାମ ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ମୋ ବିଶ୍ରାମ" ଲେଖା ହୋଇଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଅଛି । (ତାଳପତ୍ର ପୋଥିର—୨୦୮ ପୃଷ୍ଠା)

(ଙ) ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସଂଗ୍ରହାଳୟରେଥିବା ତାଳପତ୍ରର ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ (ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ନମ୍ବର ୧୫୭)ରେ ମଧ୍ୟ "ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ଢ଼ୁରି ଗ୍ରାମ ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ମୋ ବିଶ୍ରାମ" ବୋଲି ଲେଖା ହୋଇ-ଅଛି । ଏପରି ଲେଖା ଥିବାଠାରେ "ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର ରସାମୃତର ପ୍ରକାଶକ । 'ମହୁରୀ ରାଜ୍ୟେ ମୋର ଗ୍ରାମ, ସେ ଗ୍ରାମେ ମେ ହର ଆଶ୍ରମ ବୋଲି ଲେ ଉଁଠୁ ପାଇଲେ ତ୍ରୁଟି ହୁଏନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଲେଖନକାରଙ୍କ ତ୍ରୁଟି ବା ପାଠକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଭ୍ରମ ହେତୁ 'ଢ଼ୁରି ଜାଗାରେ "ମୋର" ହୋଇଯାଇଅଛି ।

ପ୍ରବାଦ ଅଛି, ବିବାହର କିଛିକାଳ ପରେ ଭକ୍ତକବି ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ରର ଜନକ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ପୁତ୍ରର ପଞ୍ଚମବର୍ଷ ବୟସରେ କବିଙ୍କର ପତ୍ନୀ ବିୟୋଗ ଘଟିଥିଲା । ତାପରେ କବିଙ୍କ ମନରେ ବୈରାଗ୍ୟ ଜାତ ହୋଇଥିଲା ଓ ସେ ନିଜେ ପୁତ୍ରକୁ କୌଣସି ଆତ୍ମୀୟଙ୍କଠାରେ ଛାଡ଼ି ତୀର୍ଥାଟନରେ ଯାଇଥିଲେ । ଦୀର୍ଘ ଦଶବର୍ଷକାଳ ପବିତ୍ର ଭାରତ ଭୂମିରେ ନାନାଦି ତୀର୍ଥ ଭ୍ରମଣ କରି ନିଜ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସିବାପରେ ବୋଧହୁଏ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ରଚନା କରିଥିବେ । ଜନପ୍ରବାଦକୁ ଯଦି ସତ୍ୟ ବୋଲି ଧରିଯାଏ ଏବଂ ତତ୍‌କାଳୀନ ବିବାହ ବୟସ ଯଦି ୩୦ ବର୍ଷ ହୁଏ—ତେବେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ରଚନା ବେଳକୁ କବିଙ୍କ ବୟସ ୪୦ ବର୍ଷ ହୋଇଥିବା ସମ୍ଭବ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ କବିଙ୍କ ଜନ୍ମ ସପ୍ତଦଶ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଚତୁର୍ଥ ଦଶକର ଶେଷଭାଗରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୭୪୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୋଇଥିବା ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ।

ଓଡ଼ିଶାର ବିଶିଷ୍ଟ ଐତିହାସିକ "ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଲେଖକ ୬ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହଙ୍କ ମତରେ କବି ନିଜର ଜୀବନୀ ଛନ୍ନ ଭାବରେ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସାମୃତ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟରେ "ଭକ୍ତ ରାମଦାସ" ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି (ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ ୧୦୯ ପୃଷ୍ଠା ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ଏବଂ ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ ରଚୟିତା ୬ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ରାଜଗୁରୁ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । (ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ—୧୧୪ ପୃଷ୍ଠା ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ଯଦି ଏହା ପ୍ରମାଣଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ—

ତେବେ କବିଙ୍କ ଭକ୍ତି ପରାକାଷ୍ଠାର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ସେଥିରେ ରହିଛି—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନୀ ନୁହେଁ । 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ'ରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ଉକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଏତିକି ଜଣାଯାଏ, କବି ଓ କବିପତ୍ନୀ ବଡ଼ ଅତିଥିପରାୟଣ ଥିଲେ । ଅତିଥି ଦେବତାଙ୍କ ସେବା କରିବାରେ ସେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଶେଷ କରିଦେଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବାଦ ଅଛି—

"ପିଠିକି କନା ନାହିଁ ରାମଦାସ
ପେଟକୁ ପେଜ ନାହିଁ ରାମଦାସ" ॥

ବୋଧହୁଏ ରାମଦାସଙ୍କ ତତ୍‌କାଳୀନ ଗରିବ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ଆକ୍ଷେପ କରି ଏହି ପ୍ରବାଦଟି ଚଳି ଆସୁଛି ।

କବିଙ୍କ ବଂଶଧରମାନଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣାଯାଏ ଯେ, ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ମଠର ମହନ୍ତ କବିଙ୍କ ବିଦ୍ୟାଗୁରୁ ଓ ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଥିଲେ । କବିଙ୍କ ଗୁରୁଙ୍କ ନାମ ଗଦାଧର ଦାସ ବୋଲି କବି ପ୍ରମାଣ କରିଛନ୍ତି ।

"ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଗଦାଧର ଦାସ
ସେ ପାଦ ପଦ୍ମେ ମୋର ଋଣ" ॥ (ଦା: ଭ: ର: ମୃ:)

ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ମଠ ରାମାନନ୍ଦ ସଂପ୍ରଦାୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ତେଣୁ କବି ରାମାନନ୍ଦ ସମ୍ପ୍ରଦାୟୀ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ କବିଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ରାମାନନ୍ଦୀ ଅଟନ୍ତି ।

ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ରଚନାର ୩୨ ବର୍ଷ ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ରଚନା କରିଥିବା କଥା କବି ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି—

"ତହୁଁ ବତିଶ ସମ୍ବତ୍ସର ।
ଉତ୍ତାରୁ ସାଧୁମାନଙ୍କର ॥
କୃପାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚବିଂଶ ।
ଅଧ୍ୟାୟ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ" ॥ (ଦା: ଭ: ର: ମୃ:)

ଏବଂ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ସେ ୨ୟ ଖଣ୍ଡ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ୨୩ ଅଙ୍କରେ ଶେଷ କରିଥିବା କଥା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବୀରକିଶୋର ଦେବଙ୍କ ୪୨ ଅଙ୍କ ଓ ଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କ ୨୩ ଅଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ୨୨/୨୩

ବର୍ଷ ପ୍ରଭେଦ ରହିଅଛି । ଅତଏବ ଗ୍ରନ୍ଥ ମୁଦ୍ରଣର ତ୍ରୁଟି ହେତୁରୁ "୨୩" ପରିବର୍ତ୍ତେ "୩୨" ହୋଇପାରେ ।

ଯଦି ତାହା ସତ୍ୟ ହୁଏ ତେବେ କବି ଦୀର୍ଘକାଳ ଜୀବିତ ଥିବା କଥା ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ ।

କବି ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଭାବରେ ସର୍ବତ୍ର ଆଦୃତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ବଂଶଧରମାନେ ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ ଭାବରେ ସର୍ବତ୍ର ସମ୍ମାନିତ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ସହସ୍ରାଧିକ ଶିଷ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ।

କବିଙ୍କର ବଂଶାବଳୀ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

କୃଷ୍ଣ ଦାସ
|
ଲକ୍ଷ୍ମନ ଦାସ
|
ରାମ ଦାସ (ଭକ୍ତକବି)
|
ଆର୍ତ୍ତି ଦାସ
|
ଶ୍ରୀଧର ଦାସ
|
ପର୍ଶୁରାମ ଦାସ
|
ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଦାସ

- ଜାନକୀ ରାମଦାସ
  - ସତ୍ୟ ରାମଦାସ
- ଅନନ୍ତ ରାମଦାସ
  - ୧ । ନରସିଂହ ଦାସ
  - ୨ । ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ
  - ୩ । ରାମହରି ଦାସ

କବି ତାଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା ଗ୍ରାମ ଉପକଣ୍ଠରେ ଥିବା ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ କରିଥିବା ଜଣାଯାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ୨୫ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି —

"ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ହରିବାସେ ।
ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱରଙ୍କର ପାଶେ ॥
ସଦା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟ କରି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ରଇ ରାମହରି" ॥ (ଦାଃ ଭଃ ରଃ ମୃଃ)

ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଓଗ୍ର ଗ୍ରାମସ୍ଥିତ ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶମ୍ଭୁ ରୂପେ ପୂଜିତ ।

କବି "ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସ ମୃତ" ଓ 'ରାମ ରସାମୃତ' ନାମକ ଦୁଇଟି ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଶେଷୋକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥଟି ଅପ୍ରାପ୍ୟ ହେତୁ ସେ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇ ପାରୁ ନାହିଁ । ତଥାପି ଉକ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ କବି ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ମଠାଧୀଶଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ମଠାଧୀଶ ତଥା ତାଙ୍କର ଗୁରୁ ଭାଇମାନେ କବି ଥିଲେ ଓ ରାମାୟଣ ବିଷୟକ ନାନାଦି ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ କବିତ୍ୱରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ କବି "ରାମ ରସାମୃତ ଗ୍ରନ୍ଥଟି" ରଚନା କରିଥିବା ସମ୍ଭବ ।

ଦାର୍ଢ୍ୟତା କାହିଁକି ?

ବ୍ୟାକରଣ ଗତ ଦୋଷ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କବି "ଦାର୍ଢ୍ୟତା" ଶବ୍ଦଟି କିପରି ବ୍ୟବହାର କଲେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ସ୍ୱତଃ ମନରେ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ । ଏ ବିଷୟରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ—'ଦୃଢ଼' କିମ୍ବା ତଦର୍ଥକ କୌଣସି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଭୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ନକରି ଭକ୍ତିକୁ ଦୃଢ଼ରୁ ଦୃଢ଼ତମ ଅବସ୍ଥାକୁ ଟାଣି-ନେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ ପଦରେ ଦୁଇଟି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଡ଼ି ତାକୁ ପୁଣି ବିଶେଷଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଭକ୍ତିର ଚରମ ଉତ୍କର୍ଷ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି ।

ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ

କୌଣସି ବିଷୟ ବିନା ଶ୍ରୋତା ଏବଂ ବିନା ବକ୍ତାରେ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପ୍ରାଚୀନ ସମସ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୁହା ଯାଇଛି ଏବଂ ବିଶିଷ୍ଟ ପୁରୁଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୁଣା ଯାଇଛି । ଏହି ଶ୍ରୋତା ଓ ବକ୍ତାଙ୍କ କଥୋପ କଥନକୁ 'ସମ୍ବାଦ' ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେ ସମ୍ବାଦ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ, 'ହରଗୌରୀ' 'ଶୁକ ପରୀକ୍ଷିତ', 'କାଷ୍ଠ ଲୁନ', 'ମନ ଚୈତନ୍ୟ', ଏବଂ

'ନାମି ନବମୁନି' ଅତି ପ୍ରଧାନ । ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାଯାଏ, ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଚିତ୍ତତତ୍ତ୍ୱ ସନ୍ନିବେଶିତ—ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦରେ କଥିତ । ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଚୈତନ୍ୟ (ଜ୍ଞାନ) ଧୂର୍ତ୍ତ-ମନକୁ ଉପଦେଶ ଦେବାରେ ଯେତିକି ସକ୍ଷମ, ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ପଠନରେ ତାର ସେ କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କେତେକ ସାଧନ ପନ୍ଥୀ କବି ଚୈତନ୍ୟ (ଜ୍ଞାନ)କୁ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜ୍ଞାନୀ ଭକ୍ତ ଉଦ୍ଧବଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି—

"ମନ ମୋହର ନିଜଗୁରୁ,
ଉଦ୍ଧବ କେତେ ତୁ ପଚାରୁ" । (ଭାଗବତ)

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଏହି 'ମନ ଚୈତନ୍ୟ' ସମ୍ବାଦରେ ହିଁ ଲିଖିତ, ଏବଂ ଅନୁଦିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ତଥା କଥିତ ସମ୍ବାଦରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କବି ନିଜର ମୌଳିକ ତଥା ପ୍ରାଣୀର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସାମୃତକୁ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚୈତନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କୁହାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ନରର 'ମନକୁ' ଉତ୍ତମ ଶ୍ରୋତା ରୂପେ ବାଛିଛନ୍ତି ।

ଭକ୍ତ ଏବଂ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସାମୃତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଭକ୍ତ ଗଣ :—

ପରମେଶ୍ୱର ବିଷୟକ ଅନୁରାଗକୁ ଭକ୍ତି କୁହାଯାଏ । ସେହି ଅନୁରାଗକୁ ଭକ୍ତ ଶ୍ରବଣ, କୀର୍ତ୍ତନ, ସ୍ମରଣ, ପାଦ ସେବନ, ଅର୍ଚ୍ଚନ, ବନ୍ଦନ, ଦାସ୍ୟ, ସଖ୍ୟ, ଏବଂ ଆତ୍ମ ନିବେଦନ ପ୍ରଭୃତି ବିବିଧ ଶାରୀରିକ, ବାଚିକ ଏବଂ ମାନସିକ କ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ଚରିତାର୍ଥ କରିଥାଏ । ଉପରୋକ୍ତ କ୍ରିୟା ଅନୁସାରେ ଭକ୍ତିକୁ ନଅ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଏହି ବିଭାଗ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏକାଧିକ ଭକ୍ତଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ପୁରାଣ ମାନଙ୍କରେ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି ରସାମୃତ' ପାଇଁ କବି ପୁରାଣରୁ କୌଣସି ଆଖ୍ୟାୟିକା ଗ୍ରହଣ କରି ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ତିନୋଟି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଚରିତ ପୁରାଣରୁ କରାଯାଇଛି ସେହି ତିନିଜଣ ହେଉଛନ୍ତି ରାଜ ପୁରୁଷ (ବଳୀ, କର୍ଣ୍ଣ ଓ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର) ଏମାନଙ୍କୁ ଦାନବୀର ହିସାବରେ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇଛି । ଭକ୍ତ ତିନିଜଣଙ୍କର ଅପରିସୀମ ଦାନରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ତିନିଜଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ବାକି ସମସ୍ତେ ଏ ଯୁଗର । ଗ୍ରନ୍ଥ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୧୯ ଜଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ ୧୧ ଜଣ ବୈଶ୍ୟ ୭ଜଣ ଓ ଶୂଦ୍ର ତଥା ଅନ୍ୟ ଅଧମ ଜାତିର ୧୦ ଜଣ । ଏମାନେ କେହି ହେଲେ ଭକ୍ତିର ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି—ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଭକ୍ତିର ଦୃଢ଼ତା ବଳରେ

ଭଗବାନଙ୍କ ବୈକୁଣ୍ଠରୁ ଧଣିଆଣି ସେମାନଙ୍କ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କୁଟୀରର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ କରାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ସବୁଠି ଗୋଟିଏ କଥା—ଦୃଢ଼ତା ବଳରେ ମୂଢ଼ମାନେ ତରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା :—

କବି ଥିଲେ ସାଧାରଣ ସମାଜର ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ଯେଉଁ ନୀତି ଅନୁସରଣ କରି ଲୋକମାନେ ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି—ତାହା କବିଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଧ ହୋଇ ନଥିଲା । ନୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟର କାନରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାହା କହି ଦିଅନ୍ତି—ତାହା ଶିଷ୍ୟର ଇହକାଳ ଓ ପରକାଳରେ ମୁକ୍ତି ବିଧାନ କରିଦିଏ ବୋଲି କବିଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ତାର ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ତା'ପରେ ବୋଧହୁଏ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତିର ଜନ୍ମ' ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଛି—ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍‌କାଳୀନ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତି ଜନତାକୁ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ କରିଦେଇଥିଲା । ଅତଏବ ସେପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସାଧାରଣ ଜନତାଠାରେ ଜ୍ଞାନ ଭକ୍ତିର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବୁଝିବାଭଳି ବୁଦ୍ଧି କିମ୍ବା ପ୍ରେମ ଭକ୍ତିରୁ ରସ ଆସ୍ୱାଦନ କରିବାଭଳି ହୃଦୟର ଅଭାବ ଥିଲା । ତେଣୁ କବି ଭୀତମାନବ ହୃଦୟରେ ଦମ୍ଭ ଓ ସାହସର ସଞ୍ଚାର ଲାଗି ଲେଖନୀ ଚାଳନା କଲେ । ଏଥିରେ ଶବ୍ଦର ଛଟା ନାହିଁ—ବର୍ଣ୍ଣନାର ଆଡ଼ମ୍ବର ନାହିଁ, ଅଛି କେବଳ ସହଜ ଓ ସରଳ ଭାଷାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରାଣର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥା ଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା । ଭକ୍ତର ନିଷ୍କପଟ ହୃଦୟରେ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ଆତ୍ମନିବେଦନ ତଥା ଭଗବାନଙ୍କ ଅଙ୍ଗୀକାରକୁ ମାନି ନେଇଥିବା ନର, ନାରୀ ସମାଜରେ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି' ଉପରୋକ୍ତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସୁଦୃଢ଼ ଆସନ ଜମାଇ ପାରିଛି ।

ନାମର ମହିମା

ନାମର ମହିମା ଏବଂ ନାମ ସ୍ମରଣରେ ଅପୂର୍ବ ସୁଖପ୍ରାପ୍ତି ବିଷୟରେ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ ଶତ ମୁଖର ହୋଇ ଉଠିଛି । ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ମଧ୍ୟ ରୂପକ ଛଳରେ ଭବରୋଗକୁ ଭଗବାନ ନାମ କିପରି ଅମର ମହୌଷଧିତା'ର ସୁନ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ଏଠାରେ ତାହାର ପୁନରୋଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା ।

"ଆବର କହୁଅଛି ତୋତେ । ଏହାରେ ବ୍ୟାଧି ଅଛି ଯେତେ ॥
ତହିଁକି ଉପାୟ ଯେ ଅଛି । ତାହା ତୋ ଆଗରେ କହୁଛି ॥

ସକଳ ମହୌଷଧି ମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଆଦି ମୂଳ ॥
ପତିତପାବନ ପିପ୍‌ପଳୀ । ଯେତେକ ଖାଇବାକୁ ଭଲି ॥
ତେତେ ମାନଙ୍କ ବାଛିଧର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମେ ଶୁଣ୍ଠି କର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମରେ ମରିଚ । ବ୍ରଜ ବଲ୍ଲଭଙ୍କ ଖଣ୍ଡ ପାଞ୍ଚ ॥
ହେ ଦୟାନିଧି ଦେବଦାରୁ । ଖଣ୍ଡିଏ ଆଣିବ ତହିଁରୁ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଅଳାଇଚ କାଛି । ଘେନିବ ଗୋଟି କେତେ ବାଛି ॥
ନୃସିଂହ ନାମେ ନାଗେଶ୍ୱର । ତୋଳା ପ୍ରମାଣେ ତହିଁ କର ॥
ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ନାମ ସାର । ତହିଁରେ ସେ ରସ ସିନ୍ଦୂର ॥
ଯେ ପୀତାମ୍ବର ପିତା କାଛି । ଘେନି ଏ ନବ ଦ୍ରବ୍ୟ ବାଛି ॥
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ କ୍ଷମା 'ଶୀଳ' । ରଖ ସମସ୍ତ ଏକ ଠୁଳ ॥
ଶ୍ରୀ ପତିଶୀଳ ପୁଅ ଧରି । ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ଗୁଣ୍ଡା କରି ॥
ଅନନ୍ତ ଅଦାରସ ରଙ୍ଗେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗେ ॥
ମଧୁସୂଦନ ମହୁ କାଛି । ପରୀକ୍ଷା କରିବ ତହିଁକି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ପିଇବ । ଅଜର ଅମର ହୋଇବ" ॥

(ଦାଃ ଭଃ ରଃ ମୃଃ)

ଏହାଛଡ଼ା 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ' ୧ମ ଭାଗର ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟରେ କାଳ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ 'ଷଡ଼ି ଯୁଦ୍ଧେ'ର ଯେଉଁ ଉଦାହରଣମାନ ଦେଇଛନ୍ତି ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କର ପଠନୀୟ ।

ଛନ୍ଦ ସୃଷ୍ଟିର ବିଶେଷତ୍ୱ

ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଓଡ଼ିଶାର ଘରେ ଘରେ 'ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ'ଙ୍କ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତ ଆଦର ସହିତ ପଠିତ ଏବଂ ଭକ୍ତିର ସହିତ ପୂଜିତ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ଭାଗବତର ଛନ୍ଦ ଗୁଜ୍ଜରୀ—ଭାଗବତବାଣୀ ନାମରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରି ସାରିଥିଲା । ସରଳ ନବାକ୍ଷରୀ ଛନ୍ଦର ଗୀତ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ଭକ୍ତିମୂଳକ ଅନିର୍ବଚନୀୟ ଭାବ ରାଶିର ସଞ୍ଚାର କରିପାରୁଥିଲା । ତେଣୁ ଭକ୍ତକବି ରାମଦାସ ସ୍ୱବିରଚିତ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତକୁ' ସର୍ବଜନ ଆଦୃତ କରିବାଲାଗି ସେହି ଭାଗବତବାଣୀରେ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର କଳେବର ବୃଦ୍ଧି

ବର୍ତ୍ତମାନ ବଜାରରେ ମିଳୁଥିବା 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ'ର ଦୁଇଟି ଭାଗରେ ୫୫ ଅଧ୍ୟାୟ ରହିଛି ।

(ପ୍ରଥମ ଭାଗ ୨୫ ଅଧ୍ୟାୟ, ୨ୟ ଭାଗ ୩୦ ଅଧ୍ୟାୟ) କବି ୨ୟ ଭାଗର ୨୫ଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି—

"ପ୍ରଥମ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଚିଶ ।
ଅଧ୍ୟାରେ ହୋଇଥିଲା ଶେଷ ॥
ତହୁଁ ବରିଶ (?) ସମ୍ବତ୍ସର ।
ଉତ୍ତାରୁ ସାଧୁମାନଙ୍କର ॥
କୃପାରୁ ପୁଣି ପଞ୍ଚବିଂଶ ।
ଅଧ୍ୟାୟ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ ॥
ଦୁଇ ପ୍ରବନ୍ଧ ମିଶିବାରେ ।
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ॥ (ଦା: ଭ: ର: ମୃ:)

ଅତଏବ ଶେଷ ପାଞ୍ଚ ଅଧ୍ୟାୟ ବୋଧହୁଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ 'ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ' ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର କିଛୁଦିନ ପରେ କବି ରଚନା କରିଥିବେ ଅଥବା କୌଣସି ପ୍ରକାଶକ ନିଜେ ରଚନା କରି 'ରାମଦାସ'ଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତା କରିଥିବେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ଅବହେଳିତ ବୈଷ୍ଣବ କବିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯତ୍‌ସାମାନ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା । ଅନ୍ଧକାରମୟ ଅତୀତରୁ କେତେକ ତଥ୍ୟ ଆହରଣ କରାଯାଇଛି—ତ୍ରୁଟି ଥାଇପାରେ, ଅତଏବ ସୁଧୀ ପାଠକମଣ୍ଡଳୀ କ୍ଷମା କରିବେ-ବୋଲି ସବିନୟ ଅନୁରୋଧ ।

ପୁରୀ
ତା ୮-୪-୧୯୭୫

ଓଁ ଶାନ୍ତି ! ଶାନ୍ତି !! ଶାନ୍ତି !!!
ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟରାମ ଦାସ

——*——

ଓଁ ଶାନ୍ତି ! ଶାନ୍ତି !! ଶାନ୍ତି !!!
ଲେଖକ-ଶ୍ରୀ ସୀତାରାମ ମହାନ୍ତି

ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତି

* ପ୍ରଥମ ଭାଗ *

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ବଳୀରାଜା ଚରିତ

ନମଇଁ ଗଉରୀ ନନ୍ଦନ । ସକଳ ବିଘ୍ନ ବିନାଶନ ।
ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କୁମର । ଅଶେଷ ବିଦ୍ୟାର ଭଣ୍ଡାର ।
ସଦା ଆନନ୍ଦ ସଦା ଭୋଗୀ । ଓଁକାର ବ୍ରହ୍ମ ଅନୁରାଗୀ ।
ଅଶେଷ ମହିମା ତୋହର । ବ୍ରହ୍ମାଦି ସୁରେ ଅଗୋଚର ।
ଭକତ ଆରତ ନ ସହୁ । ଚିତ୍ତ ବାଞ୍ଛିତ ଫଳ ଦେଉ ।
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଆଶ୍ରେ କରେ ତୋତେ । ମର୍ତ୍ତେ ସେ ନୋହେ କଦାଚିତେ ।
ମୁହିଁ ଗ୍ରାମର ରାମଦାସ । ତୋ ପାଦପଦ୍ମେ କଲି ଆଶ ।
ଅତେଶଷ ଜନ୍ମ ଦୁର୍ବାସନା । ଖଣ୍ଡି ମୁଁ ହୋଇବି ସୁମନା ।
ମୂର୍ଖପଣରୁ ହେବି ପାର । ହେ ଗଜାନନ କୃପାକର ।
ଶ୍ରୀ ଦେବୀ ଶାରଦା ଚରଣେ । ଶରଣ ମାଗେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।
ବୁଡ଼ି ମରୁଛି ମୂର୍ଖ ଜଳେ । ଉଦ୍ଧାରି ଧର ଜ୍ଞାନ କୂଳେ ।
ତୋ କୃପା ରବି ଉଦେ କର । ମୋ ଅଜ୍ଞ ଅନ୍ଧକାର ହର ।
ଭେ ମାତ ପଦ୍ମପାଦେ ତୋର । ଶରଣ ନିରନ୍ତରେ ମୋର ।
ନମସ୍ତେ ରାମ କୃଷ୍ଣହରି । ଏ ମହାମନ୍ତ୍ରଟି ସବୁରି ।
ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ହୃଦେ ବାସ । ଏଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ ।
ତୁମ୍ଭ କୃପାରେ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ମୂକ ଯେ ହୁଅଇ ବାଚାଳ ।
କର ଚରଣ ପଙ୍ଗୁପାର । ସେ ଲଙ୍ଘି ପାରେ ଗିରିବର ।

ତେଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ । ପୁରାଅ ମୋର ମନ ଆଶ ॥
ମୋର ବିପତ୍ତି ତରୁବର । ବଢ଼ଇ ଅତି ବଳଆର ॥
ତବ କୃପା କୁଠାର କରି । ଛେଦ ପକାଅ ନରହରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତ ପାବନ । ମୁହିଁ ଅଟଇ ପାପୀଜନ ॥
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ତୋ ବାନା । ଭବ ଭୟକୁ ବଜ୍ରସେହ୍ନା ॥
କୃପା ସମୁଦ୍ର ମହାମେରୁ । ଉଦ୍ଧର ଦୁଃଖ ଜଳଧିରୁ ॥
ଉଦ୍ଧର ନ ଉଦ୍ଧର ମୋତେ । ମାଗ କହୁଛୁ ତୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
ତୁ ଯେବେ ପତିତ ଉଦ୍ଧାର । ମୋର କାହାକୁ ନାହିଁ ଡର ॥
ଅନେକ ମନ ସୁଖାନନ୍ଦେ । ପୁଚ୍ଛଇ ଚଇତନ ପାଦେ ॥
ଶୁଣ ହେ ଚଇତନ ବୀର । ପୁଚ୍ଛଇ ତୁମ୍ଭର ଗୁମୁର ॥
ତୁମ୍ଭେ ବିବେକ ଚୂଡ଼ାମଣି । ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ପାର ଜାଣି ॥
ଏଣୁ ପଚାରୁଅଛୁ ମୁହିଁ । କହ ମୋ ସଂଶୟ ଫିଟାଇ ॥
ଏହି ସଂସାର ମଧ୍ୟଗତେ । ଜନମ ଲଭୁଛନ୍ତି ଯେତେ ॥
ସ୍ଥାବର ଆଦି ଚାରିଖାଣି । ଭ୍ରମୁଅଛନ୍ତି ନାନା ଯୋନି ॥
ଏହାଙ୍କ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ । ସକଳ ଲଗିଅଛି ମୋତେ ॥
ଏ ଚାରିଖାଣି ମଧ୍ୟେ ସାର । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ନର କଳେବର ॥
ଏହାଙ୍କ ଦେହମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ମୁଁ ଯେତେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହଇ ॥
କିସ କହିବି ତୁମ୍ଭଠାରେ । ତୁମ୍ଭେତ ଥାଅ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ॥
କରନ୍ତି ଯେତେ କର୍ମ ପ୍ରାଣୀ । ସେ ଦୁଃଖ ସୁଖର କାରେଣୀ ॥
ଏଣୁ ସେ ପ୍ରାଣୀ ସୁଖ ଯେତେ । ସୂଚନ୍ତେ କହ ମୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
କେବଣ କର୍ମ କଲେ ପ୍ରାଣୀ । ଯାତନା ନ ବାଧିବ ପୁଣି ॥
ଗୋବିନ୍ଦେ ଭକତି ଲଭିବେ । ଜନ୍ମ ମରଣ ପାସୋରିବେ ॥
ଏମନ୍ତ ଉପାୟ ଯେ କହ । ମୋ ମନୁ ସଂଶୟ ଫିଟାଅ ॥
ତା ଶୁଣି ଚଇତନ ବୀର । କହଇ ସୁମନ ଆଗର ॥
ତୁ ଯାହା ପଚାରିଲୁ ମୋତେ । କହଇ ଶୁଣ ତୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । ମୁଁ ତାହା କହିବି କି ସମର୍ଥ ॥

ବ୍ରହ୍ମା ଶିବଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । ମୁଁ ଛାର କେତେକ ମାତର ॥
ମାତ୍ର ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ । ଶୁଣିଛୁ ଯାହା କର୍ଣ୍ଣରେ ॥
ତାହା ମୁଁ କରୁଛୁ ବଖାଣ । ଶୁଣ ତୁ ହୋଇ ସାବଧାନ ॥
ବ୍ରତ ତୀର୍ଥାଦି କର୍ମ ଯେତେ । ଯଜ୍ଞାଦି ତପସ୍ୟା ସହିତେ ॥
ସକଳ କର୍ମ ମଧ୍ୟେ ସାର । କେବଳ ନାମ ଭଜିବାର ॥
ଆବର ଶୁଣ ପଦ ଗୋଟି । ମନ ସଂଶୟ ଯିବ ମେଣ୍ଟି ॥
ଏ ବେଦ କଥା ମଧ୍ୟେ ସାର । ଦୃଢ଼ତା, ମୂଳଟି ଜୀବର ॥
ଦୃଢ଼ ନ ଥାଇ କର୍ମ ଯେତେ । ଫଳ ନ ଫଳେ କଦାଚିତେ ॥
ଏ କଥା ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ ସାର । ପଣ୍ଡିତ ଜନଙ୍କୁ ପସର ॥
ଶୁଣି ହୋଇଲା ମନ ତୋଷ । ପୁଚ୍ଛଇ ଚଇତନ ପାଶ ॥
ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଦେହ ଧରି । କେ ଅବା ଦୃଢ଼ପଣ କରି ॥
ତରିଣ ଯାଇଛନ୍ତି କହ । ଶୁଣି ତା ଫିଟୁ ମୋ ସନ୍ଦେହ ॥
ତା ଶୁଣି ଚଇତନ ଧୀରେ । କହଇ ସୁମନ ଆଗରେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ନୃପବର । ସତ୍ୟ ତ୍ରେତୟା ଯେ ଦ୍ୱାପର ॥
ଆବର କଳିଯୁଗ ଗତେ । ତରି ଅଛନ୍ତି ଯେତ ଯେତେ ॥
ସକଳ ଲୋକଙ୍କ ଚରିତ । କହି ମୁଁ ନୁହଇ ସମର୍ଥ ॥
ଧାତାଙ୍କୁ ନୁହଇ ଗୋଚର । ମୁଁ ପୁଣି କେତେକ ମାତର ॥
କେବଳ ଜଣେ ଜଣେ କରି । ଶୁଣ କହିବା କଥା ଗୁରି ॥
ସତ୍ୟ ଯୁଗରେ ଦାତାବଂଶ । ଥିଲା ନୃପତି ଗୁରୁହଂସ ॥
ନାମ ତା ବଳୀ ନୃପବର । ସପତଦ୍ୱୀପେ ସେ ଈଶ୍ୱର ॥
କେ କହୁ ତାର ଦାତାପଣ । ଦାନେ ଜିଣିଲା ସୁରଗଣ ॥
କେବଳ ଦାତା ପଣେ ତାର । ବଶ ହୋଇଲେ ତିନିପୁର ॥
ଦେଖିଣ ଦାନପଣ ତାର । ସ୍ୱର୍ଗେ କମ୍ପିଲେ ବଜ୍ରଧର ॥
ତାହା ଜାଣିଣ ଚକ୍ରଧର । ହେଲେ ବାମନ ଅବତାର ॥
ସେ ବଳୀ ରାଜାଦ୍ୱାରେ ଗଲେ । ଅପୂର୍ବ ବେଦ ଧ୍ୱନି କଲେ ॥
ତା ଜାଣି ବଳୀ ନୃପବର । ମିଳିଲେ ବାମନ ଛାମୁର ॥

ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ନୃପରାୟେ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ବାମନର ପାୟେ ॥
କେଉଁ ନିମନ୍ତେ ମୋର ପୁର । ବିଜୟ କଲ ଦ୍ୱିଜବର ॥
କେବଣ ଦେଶେ ତୁମ୍ଭ ଘର । କେ ତୁମ୍ଭ ଜନନୀ ପିଅର ॥
କହ ତୁମ୍ଭର ନାମ କିସ । ଶୁଣି ମୋ ମନ ହେଉ ତୋଷ ॥
ତୁମ୍ଭ ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଦେଖି । ପିଚ୍ଛୁଡ଼ି ନୋହେ ମୋର ଆଖି ॥
ଯେତେକ ବିପ୍ର ମୋର ପୁରେ । ଅଇଲେ ଦାନ ନିମନ୍ତରେ ॥
ଜଣେ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଦିନେ ମୋ ଦେଖିଲୁଚ ନାହିଁ ॥
କେଉଁ ନିମନ୍ତେ ଆସିଅଛ । ସ୍ୱରୂପ କହ ବିପ୍ରବତ୍ସ ॥
ଏ ବାଣୀ ଶୁଣି ଦ୍ୱିଜବର । କହନ୍ତି ବଚନ ମଧୁର ॥
ଶୁଣ ରାଜନ ଦ୍ୱିଜବର । ଭକ୍ତି ନଗରେ ଆମ୍ଭଘର ॥
ହରି ଭଜନ୍ତ ଆମ୍ଭ ପିତା । ନାମ ମୋ ଦାମୋଦର ଉଚିତା ॥
ମାତା ଆମ୍ଭର ସତ୍ୟବତୀ । ନାହିଁ ଆମ୍ଭର ବାଡ଼ବୃତ୍ତି ॥
ଯେବା ମହତ୍ତ୍ୱ ସତ୍ୟବାକ୍ୟ । ଜୀବେ ଅହିଂସା ଆମ୍ଭବୁଦ୍ଧି ॥
ଦୟାକ୍ଷୁ ପରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ । ତ୍ୟାଗ ନିର୍ମୋହ ସର୍ବଂସହ ॥
ନିର୍ଲୋଭ ନିର୍ମାୟା ଯା ଚିତ୍ତ । ଶୁଚି ପବିତ୍ର ଦୃଢ଼ବ୍ରତ ॥
କୃଷ୍ଣ ସେବାରେ ଆଗୁସାର । ନାମ ଭଜନେ ତତପର ॥
ଏମନ୍ତ ଲୋକଦ୍ୱାରେ ଯାଉଁ । ଭିକ୍ଷା କରଣ ଆମ୍ଭେ ଖାଉଁ ॥
ଦୟା ଯା ଭୁବନେ ନ ଦେଖୁଁ । ଲକ୍ଷେଯୋଜନ ସେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥
ଏବେ ତୋହର କୀର୍ତ୍ତି ଶୁଣି । ଅଇଲୁଁ ଶୁଣ ନୃପମଣି ॥
ତାଙ୍କ ସନ୍ତୋଷେ ଦାନ ଦେବୁ । ଜଗତେ ଯଶ ଅର୍ଜିବୁ ॥
ପ୍ରଥମ ଭିକ୍ଷା ଏ ଆମ୍ଭର । ଏଥୁ ନ ଯିବୁଁ ଆନ ଦ୍ୱାର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବଳୀରାଜା । କଲେ ବିପ୍ରଙ୍କ ପାଦପୂଜା ॥
ମାଗ ହେ ବିପ୍ରଙ୍କ କୁମର । ଯେ ଇଚ୍ଛା ଅଛଇ ତୁମ୍ଭର ॥
ଧନ ରତନ ବାଡ଼ବୃତ୍ତି । ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଆଦି ହସ୍ତି ॥
ବସ୍ତ୍ରାଦି ଅଳଙ୍କାର ମାନ । ଚୌରୁ ମହିଷ ମେଷ ଧେନ ॥
ରାଜ ପଦବୀ ଆଦି ମୋର । ଯେ ଇଚ୍ଛା ମାଗ ଦ୍ୱିଜବର ॥

ଶୁଣି ବାମନ ଦିବ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି । ନୃପତି ଆଗରେ କହନ୍ତି ॥
ଅଧିକ ଲୋଭ ନାହିଁ ମୋର । ମାଗୁଛୁ ଶୁଣ ନୃପବର ॥
ଆମ୍ଭର ପାଦରେ ରାଜନ । ତ୍ରି ପାଦ ଭୂମି ଦେବୁ ଦାନ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ନୃପନାଥ । ସିଞ୍ଚାଡ଼ି ଦେଲେ ଦକ୍ଷ ହସ୍ତ ॥
ତୁମ୍ଭର ବୁଦ୍ଧି ଅଟଇ ସାନ । ତେଣୁ ମାଗିଲ ଅଳ୍ପଦାନ ॥
ତୁମ୍ଭ କର୍ମରେ ଅଛୁ ଯାହା । ଅନ୍ୟଥା କେ କରିବ ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି । ଶଙ୍ଖେ ଧରିଲେ ତିଳପାଣି ॥
ଧର ହେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ । ତ୍ରିବାର ସତ୍ୟ କଲି ମୁହିଁ ॥
ଶୁଣି ଉଠିଲେ ଦ୍ୱିଜବର । ସଂକଳ୍ପ ପଢିଲେ ସତ୍ୱର ॥
ଶ୍ରୀ ହସ୍ତ ପ୍ରସାରନ୍ତେ ହରି । ଶୁକ୍ର ଉଠିଲେ ବେଗକରି ॥
ରାଜାଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ । ଗୁପତ ବଚନେ ତିଆରେ ॥
ଦାନ ନ ଦିଅ ଏହୁ ହରି । ନଷ୍ଟେ ହରିବେ ତୁମ୍ଭ ଶିରୀ ॥
ରାଜାର ଗୁରୁ ସେ ଯୁକତେ । ନାସ୍ତି ଯେ କଲେ ନାନା ମତେ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ବାଳୀରାଜା । ତୁମ୍ଭ ମୋହର ପାଶୁ ଯା ଯା ॥
ସତ୍ୟ ନ ଭାଙ୍ଗି ତୁମ୍ଭ ମୋର । ନଅନ୍ତୁ ପଛେ ରାଜ୍ୟଭାର ॥
ପ୍ରାଣହିଁ ନେଉ ସେ ମୋହର । ସତ୍ୟ ମୋ ଅନ୍ୟଥା ନ କର ॥
ସତ୍ୟ ଲଙ୍ଘିବା ଫଳେ ମୁହିଁ । ନର୍କରେ ସଞ୍ଚରିବ ଯାଇଁ ॥
ଅବଶ୍ୟ ଥରେ ତ ମରିବ । ସତ୍ୟକୁ କପାଇଁ ଛାଡ଼ିବ ॥
ସେ ଯେବେ ଅଟେ ଭଗବାନ । ସୁଫଳ ହେଲା ମୋର ଦାନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି । ବାମନ ହସ୍ତେ ଦେଲେ ପାଣି ॥
ଦେଲି ତ୍ରି ପାଦ ଭୂମିଦାନ । ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛାରେ ତୁମ୍ଭେ ନେନ ॥
ତା ଶୁଣି ଦେବ ଶିରୀପତି । ହୋଇଲେ ତ୍ରିବିକ୍ରମ ମୂର୍ତ୍ତି ॥
ପାଦକେ ପୃଥିବୀ ବ୍ୟାପିଲେ । ଆରେକ ପାଦେ ସ୍ୱର୍ଗେ ନେଲେ ॥
ପୁଣି ବୋଇଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ । ଆର ପାଦକୁ ପୃଥ୍ୱୀ କାହିଁ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନୃପବର । ଆଜ୍ଞ ଚରଣ କାହିଁ ତୋର ॥
ଯେବେ ଚରଣ ଅଛି ତୋର । ପୃଥିବୀ ଅଛଇ ମୋହର ॥

ତା ଶୁଣି ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଈଶ୍ୱର । ନାଭିରୁ କାଢିଲେ ପଦ୍ମର ।
ଦେଖି ପାତାଳ ବଳୀ ଶିର । ଚପିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ।
ସେ ରାଜା ନସ୍ତରିଲ ବୋଲେ । ପାତାଳେ ତାକୁ ଠାବଦେଲେ ।
ହରି ଚରଣାମୃତ ପାଇ । ରହିଲା ଅଜ୍ରାମର ହୋଇ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏ ଚରିତ । ଦାନର ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀହରି ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ସୁଜନେ ଭଜ ଭଗବାନ୍ ॥
କହଇ ଧାନ ରାମ ଦାସ । ମୁକତି ଅଛଇ ବିଶ୍ୱାସ ।
ବାମନ ଅଭୟ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବଳୀରାଜା ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଚରିତ

କହଇ ଚଇତନ ଧୀର । ଶୁଣ ସୁମନ କଥାସାର ॥
ତୁ ଯେ ପଚାରୁଅଛୁ ଏତେ । ଦାନରେ ତରିଛନ୍ତି ଯେତେ ॥
କହିଲି ବଳୀ ତରିବାର । ଶୁଣ ତୁ ଏଥୁ ଅନନ୍ତର ॥
ନାମ ତାହାର ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର । ତ୍ରେତୟା ଯୁଗରେ ନରେନ୍ଦ୍ର ॥
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ନୃପମଣି । ଦାନପଣରେ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ ।
ସୁନ୍ଦରପଣେ କାମଦେବ । ଦାତା ଅଂଶରେ ସଦାଶିବ ॥
ସୁଧୀର ପଣେ ମେରୁ ସମ । ବୀରପଣରେ ଦ୍ୱିତୀ ଯମ ॥
ତେଜସ୍ୱୀପଣେ ବୈଶ୍ୱାନର । ବୁଦ୍ଧିରେ ଜବା ଗଣେଶ୍ୱର ।
ପଣ୍ଡିତପଣେ ବୃହସ୍ପତି । ସହିବା ପଣେ ବସୁମତୀ ।
ଗମ୍ଭୀର ପଣେ ପାରାବାର । ଅପାର ମହିମା ତାହାର ।
ସପ୍ତମର୍ଦ୍ଦ୍ୱୀପେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ ତା କୀର୍ତ୍ତି ।
ପାଳଇ ଏକପତ୍ନୀ ବ୍ରତ । ଦଇବେ ତାର ଏକ ସୁତ ।
ସମ୍ପଦ କୁବେର ଭଣ୍ଡାର । ଦାନକୁଁ ଦେବା ମୂଳ ତାର ।

ସେ ମହାରାଜା ଦାନପଣେ । ଦରିଦ୍ର ନ ରହିଲେ ଜଣେ ॥
ଯେ ଯାହା ପ୍ରକାଶିଲେ ପାଇ । ନାହିଁ ବୋଲିବା ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ॥
ଦେଇ ତୋଷଇ ମନ ତାର । ଶାବନ୍ତେ ଖଣ୍ଡେ ଦୁଃଖଭାର ॥
ଦେ ପଂକ ନକଟରେ ଥାଇ । ନୃପତି ପଣେ ବିହରଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ କାଳଗଲା । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ବିନା କଳଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟ । ତା ଯଶ ଜଗତେ ଉଦୟ ॥
ଏକଥା ଜାଣି ସେ ରାଜାର । ସ୍ୱର୍ଗେ କମ୍ପିଲା ବଜ୍ରଧର ॥
ବିଧାତା ସମ୍ମୁଖରେ କହିଲା । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ବୋଇଲା ॥
ଏ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଦାନପଣେ । ସ୍ୱର୍ଗେ କମ୍ପିଲେ ସୁରଗଣେ ॥
ଆବର କମ୍ପେ ମୋର ପୁର । କି ବୁଦ୍ଧି କହ ବେଦବର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବେଦବର । ହୃଦରେ କଲେକ ବିଚାର ॥
ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କୁ ଡ଼ାକାଇଲେ । ମଞ୍ଚକୁ ଯାଅ ହେ ବୋଇଲେ ॥
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରର ଦାନପଣ । ବୁଝିଣ ଆସ ହେ ବହନ ॥
କଟାଳ କର ନାନା ମତେ । ବୁଝିବା ଦାନପଣ କେତେ ॥
ଶୁଣି ଚଳିଲେ ମୁନିବର । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ମଞ୍ଚପୁର ॥
ମାୟାରେ ହେଲେ ଦିବ୍ୟରୂପ । କି ବ୍ରହ୍ମଦେବତା ସ୍ୱରୂପ ॥
ରାଜାର ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଗଲେ । ଅନେକ ଦେବ ଧ୍ୱନି କଲେ ॥
ସନ୍ଧି ନପାରି ନୃପବର । ମିଳିଲେ ମୁନିଙ୍କ ସମ୍ମୁର ॥
ଦେଖିଣ ପ୍ରଣମିତ ହେଲେ । ଅନେକ ପାଦପୂଜା କଲେ ॥
ଆଜ ପବିତ୍ର ମୋର ପୁର । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନେ ମୁନିବର ॥
କର୍ମା ମୋ ପୁରକୁ ଆଗତ । ମିଥ୍ୟା ନକରି କହ ସତ ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ମହାଯତି । ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ହେ ନୃପତି ॥
ଆମ୍ଭେ ଅଇଲୁ ଯହିଁ ପାଇଁ । କହୁଛି ସଂଶୟ ପିଟାଇ ॥
ତୁମ୍ଭର ଯଶ କୀର୍ତ୍ତିମାନ । ପୂରିଲା ଚଉଦ ଭୁବନ ॥
ସେ ଅଷ୍ଟଦିଗ ବସୁମତୀ । ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷେତ୍ରୀସୁ ବ୍ୟାପିଜାତ ॥
ଯହିଁ ଶୁଣିଲେ ତୋର କୀର୍ତ୍ତି । ଶୁଭକ ଶୁଣ ହୋ ନୃପତି ॥

ତେଣୁ ଅଇଲୁ ତୋର ତହିଁ । କହୁଛି ମାଗିବାର ପାଇଁ ॥ ୪୦ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସେ ରାଜନ । ହେ ମୁନି ଶୁଣ ମୋ ବଚନ ॥
ଯାହା ଅଛଇ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ । ରାଜ ଭଣ୍ଡାର ଆଦି ଯେତେ ॥
ମାଗ ହୋ ସଂଶୟ ନ କର । ଅବଶ୍ୟ ଦେବି ସତ୍ୟ ମୋର ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ମୁନିଇନ୍ଦ୍ର । ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ହୋ ନରେନ୍ଦ୍ର ॥
ଦେବାର ହୁଅ ଯେବେ ତୋର । ସ୍ୱହସ୍ତେ ତୋଷିଦିଅ ମୋର ॥
ପଛେ ନସତ ହେଲେ ତୁହି । ଆଜ ମୁଁ ଛାଡିବଇଁ ନାହିଁ ॥
ପୁତ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟା ତୁଲେ ତୋର । ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଯେ ପର୍ଯ୍ୟର ॥
ଶୁଣି ଭାବଇ ରାଜା ଚିତ୍ତେ । କସ ମାଗିବ ଏତୁ ମୋତେ ॥
ସବୁଠୁଁ ପ୍ରାଣ ପିନା ବଡ଼ । ମାଗିଲେ ଦେବି ମୋର ଦୃଢ଼ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି । ଶଙ୍ଖେ ଧଇଲେ ଜଳ ପାଣି ॥
ମୁନିଙ୍କ ହସ୍ତେ ଦେଲେ ନେଇ । ଯେ ଇଚ୍ଛା ମାଗ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ତ୍ରି ବାର ସତ୍ୟ କଲି ମୁହିଁ । ଦେବି ସଂଶୟ ଏଥି ନାହିଁ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାମୁନି । କଲେ ସେ ମହା ଘୋରଧ୍ୱନି ॥
ସାକ୍ଷୀ ଏଥିକୁ ଲୋକପାଳ । ରବି ଶଶାଙ୍କ ଆଖଣ୍ଡଳ ॥
କୁବେର ବରୁଣ ସମ୍ପତେ । ସମସ୍ତେ ସାକ୍ଷୀ ଥାଅ ଏଥେ ॥
ମାଗୁଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ମୋର । ବୋଲି ଧଇଲେ ଜଳଧାର ॥
ଜଳ ପକାଇ ମୁନିବର । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପବର ॥
ତୋ ରାଜାପଣ ମୋତେ ଦେବୁ । ଲେଙ୍ଗଡ଼ା କନାଏ ପିନ୍ଧିବୁ ॥
ପୁତ୍ର ଭାର୍ଯ୍ୟା ଘେନ ତୋର । ରାଜ୍ୟରୁ ହୋଇବୁ ବାହାର ॥
ଭୁଞ୍ଜିବି ରାଜଭୋଗ ମୁହିଁ । ଏଥେ ତୋ ଅଧିକାର ନାହିଁ ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପତି ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ ପ୍ରକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ମୁନିଙ୍କି ନୃପ ସିଂହାସନେ । ରାଜା କରଇ ତୋଷମନେ ॥
ଆପଣେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ ଶାଢ଼ୀ । ପୁଣି ମୁନିଙ୍କ ପାଦେ ପଡ଼ି ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲେ କର । ବୋଇଲା ନମେ ମୁନିବର ॥
ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଡକାଇଲେ । ମୁନିଙ୍କି ସମର୍ପିଣ ଦେଲେ ॥

ଆଜ୍ଞ ତୁମ୍ଭର ଏହୁ ରାଜା । କର ଏହାଙ୍କ ପାଦ ପୂଜା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପବର । ବିଜୟ କଲେ ଅନ୍ତଃପୁର ॥
ବଡ଼କେ ବୋଲ ରାଣୀମାନ । ଦୁଃଖିତ ହୋଇଣ ରାଜନ ॥
ଭିତରପୁରେ ନରେନ୍ଦ୍ରଗଲେ । ତା ଦେଖି ଶୈବ୍ୟାରାଣୀ ବୋଲେ ॥
ମନତ କଣଅଛ ଦୁଃଖ । କମ୍ପାଇ ଶୁଖିଅଛି ମୁଖ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେବାପାଇଁ ଦାନ । କିଅବା ନ ମିଳିଲା ଧନ ॥
ଆଉକି ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଲା । ମୋତେ ତ ସନ୍ଦେହ ଲାଗିଲା ॥
ବିଳମ୍ବ ନ କରିଣ କହ । ଦେଖି ନ ସହେ ମୋର ଦେହ ॥
ତା ଦେଖି କହନ୍ତି ନୃପତି । ଶୁଣ ସୁମନେ ପ୍ରିୟବତୀ ॥
କାଲ୍ଲି ଆଇଲେ ଏକମୁନି । ମୋ ଆଗେ କଲେ ବେଦଧ୍ୱନି ॥
ଦେଖି ମୋହର ତୋଷମନ । ମୁନିଙ୍କି ଯାଚିଲି ମୁଁ ଧନ ॥
ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଯେତେ ମୋର । ସବୁ ଘେନିଲେ ମୁନିବର ॥
ପୁତ୍ର ଭାରଯାକୁ ଘେନିଣ । ଏକଇ ବସ୍ତ୍ର ମୁଁ ପିନ୍ଧିଣ ॥
ଛାଡ଼ିଣ ଯିବି ନିଜ ଦେଶ । ତେଣୁ ଅଇଲି ତୋର ପାଶ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ରାଣୀମନ । ଏଣୁ ସମୟେ ତା ନନ୍ଦନ ॥
ବାହାର ଅବକାଶେ ଥିଲା । ପିତାଙ୍କ ଛାମୁରେ ମିଳିଲା ॥
ଦେଖି ପିତାଙ୍କୁ ଆଗଭର । ପୁଚ୍ଛଇ ନୃପତି କୁମର ॥
ମାତା ପୁତ୍ରକୁ ବୁଝାଇଲେ । ଶୁଣି କୁମର ମଣି ବୋଲେ ॥
ଏଥକୁ ଚିନ୍ତା କିମ୍ପା କର । ତପସ୍ୟା ପୁରିଲା ଆମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତିନିଜଣ । ତିନି ଖଣ୍ଡ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧିଣ ॥
କାଢ଼ି ସକଳ ଅଳଙ୍କାର । ନଗରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥
ପ୍ରବେଶ ମୁନିଙ୍କର ପାଶ । ବୋଲନ୍ତି ଛାଡ଼ିଗଲୁ ଦେଶ ॥
ରଖ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଜାକୁଳ । ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦାଦି ସମ୍ଭାଳ ॥
କହନ୍ତି ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ମୁନି । ଶୁଣ ରାଜନ ମହାମାନୀ ॥
ପିତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ରଟି ଯେମନ୍ତ । ଦାନକୁ ଦକ୍ଷିଣା ତେମନ୍ତ ॥
ପୂର୍ବ ବିପ୍ରେ ନକେଁ ଯାଇଁ । ଦକ୍ଷିଣା ବିନା ଫଳନାହିଁ ॥

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତିନଲକ୍ଷ ମାତ୍ର । ଆଣି ମୋ ଆଗେ କର ଲୁଢ଼ ॥
ତେବେ ହସ୍ତନ୍ତେ ଚଳିଯାଅ । ନୋହିଲେ ବାଟ ଛୋଡ଼ନଅ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ନରମଣି । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଦେବି ମୁଁ ଦକ୍ଷିଣା ଭୂମ୍ବର । ଆତ୍ମା ବିକ୍ରୟ କରି ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତିନଜଣ । ମଥାରେ ଲଦିଣ ତିରଣ ॥
କାଶୀନଗର ବୋଲି ଗଲେ । ମୁନି ଡାକନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭୁଲେ ॥
ସେହି ନଗରେ ବୁଲି ବୁଲି । ଡାକନ୍ତି ଆତ୍ମା ବିକ୍ରୀ ବୋଲି ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରୀ ବୈଶ୍ୟଜନ । ଅଗ୍ରରେ ଯେତେ ଜାତି ପୁଣ ॥
ଆଦରି ଚଣ୍ଡାଳ ସହିତେ । ଯେ ଅବା କିଣିବଟି ମୋତେ ॥
ପୁତ୍ର ଭାରଯାର ସହିତେ । ବିକବି ଦକ୍ଷିଣା ନିମନ୍ତେ ॥
ଯେ ଧନ ଦେବ ତା ଶରଣ । ହେବୁ ପୁତ୍ରାଦି ତିନଜଣ ॥
ଏରୂପେ ଯେତେହେଁ ଡାକିଲେ । କିଣିମା କ୍ଷମ କେ ନୋହିଲେ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ । ବିଧାତା ଘଟି ସୂତ୍ରମାନ ॥
ମାୟାରେ ବିପ୍ର ଭୁଣହୋଇ । ଅଗ୍ନି ଦେବତା ଥିଲେ ରହି ॥
ଦ୍ୱି ଲକ୍ଷ ମାତ୍ର ସୁନା ଦେଇଲ । ପୁତ୍ର ଭାରଯାଙ୍କୁ କିଣିଲେ ॥
ରାଜାର ଏକଇ କୁମର । ବଇବେ ଅତି ସୁକୁମାର ॥
ସେ ପତିବ୍ରତା ଶିରୋମଣି । ସୁନ୍ଦରୀ ହିପୁରିକୁ କିଣି ॥
ଦୁହିଁଙ୍କ ହସ୍ତ ରାଜାଧରି । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ସମର୍ପଣ କରି ॥
ହେ ବିପ୍ର ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର । ଏ ଦୁହେଁ ହୋଇଲେ ତୁମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ନୃପ ଗଲେ । ଧନ ମୁନିଙ୍କ ସମର୍ପିଲେ ॥
ପୁଣି କେତେ ହେଁ ଦୂର ଯାନ୍ତେ । ଚଣ୍ଡାଳ ରୂପେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ମଦର କରି ତହିଁ ଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ କିଣି ଧନ ଦେଲେ ॥
ମୁନିଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ରାଜନ । ନିଅ ହେ ଦକ୍ଷିଣାର ଧନ ॥
ଯେତେ କଙ୍ଗାଳ ମୁନିକଲେ । ରାଜା ଧର୍ମକୁ ନ ଲଙ୍ଘିଲେ ॥
ସେ ମୁନି ଧନ ଘେନିଗଲେ । ନୃପତି ପଣ ବିହରିଲେ ॥
ଏଥେ ରହିଲେ ନୃପନାଥ । ଚଣ୍ଡାଳ ଘରେ ହୋଇ ଭୃତ୍ୟ ॥

ପ୍ରଭାତେ ଦାଣ୍ଡ ପହଁରନ୍ତି | ଦିବସେ ଉଦର ଭରନ୍ତି ||
ରାତ୍ରେ ଜଗନ୍ତି ଶମଶାନ | କେ କହୁ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖମାନ ||
କାନନୁ ଫୁଲ ପୁଷ୍ପ ଆଣେ | ରାଣୀ କହିଲେ ବାସୀପଣେ ||
ସେ ତିନିପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଭକ୍ଷଣ | କେ କହୁ ଶରୀର ଧରଣ ||
ଯେତେତେହେଁ କଷ୍ଟ ସେ ପାଇଲେ | କେହି ଧର୍ମକୁ ନ ନିନ୍ଦିଲେ ||
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା | ସ୍ୱର୍ଗରେ ବିସ୍ମର ପଡିଲା ||
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରଗଣ | ସମସ୍ତେ କଲେ ବିସ୍ମରଣ ||
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରର ତପଫଳେ | ସ୍ୱର୍ଗ ପଡ଼ିଲା ରସାତଳେ ||
ଏଥିକୁ ତାଙ୍କୁ ଘେନ ଆସ | ନୋହିଲେ ସର୍ବେ ଯିବା ନାଶ ||
ଏମନ୍ତେ ସର୍ବେ ଯୁକ୍ତି କଲେ | ତକ୍ଷକ ରାଜ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ||
ହେ ସର୍ପ ତୁହି ବେଗେ ଯିବୁ | ରାଜାର ପୁତ୍ରକୁ ଦଂଶିବୁ ||
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ସର୍ପ ଗଲା | ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ||
ରୋହିତ କୁମରକୁ ଦଂଶି | ପୁଣି ମିଳିଲା ସ୍ୱର୍ଗେ ଆସି ||
ଏଥୁ ଅନନ୍ତେ ଶୈବ୍ୟାରାଣୀ | ପୁତ୍ର ମରିବା କଥା ଶୁଣି ||
ଅନେକ ସନ୍ତାପ ସେ କଲା | ତା ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲା ||
ତୁ ଏବେ କରୁଛୁ ରୋଦନ | କାହୁଁ ତୁ ଲଗାଇବୁ ଧନ ||
ଜାଣିଲେ ମଡ଼ାଚଣ୍ଡି ଆଏ | ମୋଠାରୁ ନେବେ ସୁନାଆଏ ||
ବେଗେ ତୁ ଶବ ଘେନିଯାଅ | ନ ପୋଡ଼ି ପୋତିଣ ପକାଅ ||
ମଡ଼ାଚଣ୍ଡିଆ ଧନ ଆସି | ମାଗିଲେ ହୁଅ ତାର ଦାସୀ ||
ବିପ୍ର ନିଗଣ ବାଣୀ ଶୁଣି | ପୁତ୍ରକୁ ଧରି ଏକା ରାଣୀ ||
ଘୋର ଅନ୍ଧାର ନିଶାକାଳେ | ଘେନିଣ ଶମଶାନେ ମିଳେ ||
ଶବ ପକାଇ ମହାସଙ୍କ | ଆପଣେ ଖନ୍ଦାଏ ଖୋଳନ୍ତି ||
ଜଗିବା ପାଇ ଶମଶାନ | ଏମନ୍ତେ ବାହାରେ ରାଜନ ||
ଆପଣେ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟେ | ଆସିଣ ମିଳିଲେ ସେଠାଏ ||
ଦେଖିଲେ ଶମଶାନ ସ୍ଥାନ | ଏକଇ ଯୁବତୀ ରୋଦନ ||
କାନ୍ଦିଣ ଖୋଳୁଅଛି ଗାତ | ଦେଖିଣ ନୃପତି ଚକିତ ||

ଧାଇଁ ଧଇଲେ କେଶ ତାର । ବୋଇଲେ ଅଛୁ ତୁ କାହିଁର ।
ମରିବୁ ତୋ ଇଷ୍ଟ ସୁମର । ଶୁଣି ବୋଲଇ ନାରୀବର ॥
ମୋ ଇଷ୍ଟ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରଜା । ମୁଁ ଅଟେ ତାହାଙ୍କ ଭାରିଯା ॥
ସ୍ୱାମୀ ମୋ ନୃପଅଙ୍କ ଯେତେ । ଦାନ ବନ୍ଧିଲେ ମୁନିହସ୍ତେ ॥
ଦକ୍ଷିଣା ନିମନ୍ତରେ ପୁଣ । ପୁତ୍ର ଭାରିଯାକୁ ବିକଣ ॥
ସେ ଧନ ମୁନିହସ୍ତେ ଦେଲେ । ଆପଣେ କେଣେ ଅବା ଗଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନଗଲା । ସର୍ପାଘାତରେ ପୁତ୍ର ମଲା ॥
ତେଣୁ ସେ ପୁତ୍ରକୁ ଆଣିଣ । ପୋଡ଼ିବି ବୋଲି ଶମଶାନ ॥
ଏକାନ୍ତେ ଗାତ ଖୋଳୁଛଇଁ । ଯେଣୁ ମୋହର ଶାଖା ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ନରଈଣ । ଘୁଞ୍ଚିଲେ ନିଜ ପ୍ରିୟା କେଶ ॥
ହେ ସଖି ! ମୁଁ ତୋ ପ୍ରାଣସଖା । କାହିଁ ମୋ ରୋହିତକୁ ଦେଖା ॥
ଶୁଣିଣ ସ୍ୱାମୀର ଉତ୍ତର । ଛୁଟିଲା ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ॥
ହି ଗୁଣେ ସନ୍ତାପ ବଢ଼ିଲା । ସ୍ୱାମୀର ଚରଣେ ପଡ଼ିଲା ॥
ଉଠି ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଘେନିଗଲା । ପୁତ୍ରକୁ ଦେଖାଇଣ ଦେଲା ॥
ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । ମୁହିଁ ଏ ପୁତ୍ରକୁ ଘେନିଣ ॥
ଅନଳେ ପଶି ନାଶହେବି । ଏ ପ୍ରାଣ କେଭେ ନ ରଖିବି ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନୃପବର । ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ମଲେ ମୋର ॥
ମୁଁ ଥାଇ କରିବଇଁ କିସ । ଗଲା ସମସ୍ତେ ହେବା ନାଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଅନଳ ଜାଳିଲେ ॥
ସ୍ନାନ ସେ କରାଇ ପୁତ୍ରକୁ । ଅନଳେ ପଶିବା ବେଳକୁ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ମାତଳୀ । ସ୍ୱର୍ଗରୁ ରଥ ଘେନି ଚଳି ॥
ରଜାଙ୍କ ନିକଟେ ହୋଇଲା । ଅନଳେ ନ ପଶ ବୋଇଲା ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପତି ଚକିତ । ମାତଳୀ ଉଭାକଲା ରଥ ॥
ବୋଇଲା ଦେବଙ୍କ ଆଦେଶ । ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବ ରଥେ ବସ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲା ନୃପବର । ମଲା ମୋ ଏକଇ କୁମର ॥
କେମନ୍ତେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବଇଁ । କହ ମୁଁ ଅପୁତ୍ରିକ ହୋଇ ॥

ଏଣୁ ମୋ ମରିବାର ସତ । ମାତଳୀ ଘେନଯାଅ ରଥ ॥
ମାତଳୀ ବୋଇଲା ବଚନ । ଅନଳେ ନ ପଶ ରାଜନ ॥
ମୋର ଅଇଲା ଯାଏ ଥିବୁ । ନୋହିଲେ ଦେବଦ୍ରୋହୀ ହେବୁ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ଚଳିଗଲା । ଦେବଙ୍କ ଆଗରେ ମିଳିଲା ॥
ରାଜା କହିବା ଜଣାଇଲା । ଅମୃତ ସଞ୍ଜୀବନୀ ନେଲା ॥
ପୁଣି ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଲେଉଟିଲା । ରାଜା ନିକଟେ ପ୍ରବେଶିଲା ॥
ପୁତ୍ରର ମୁଖେ ସୁଧାଦେଇ । କର୍ଣ୍ଣରେ ସଞ୍ଜୀବନୀ କହି ॥
ତତକ୍ଷଣେ ଜୀଇଲା କୁମର । ପାଶେ ବେଷ୍ଟିଲା ରତ୍ନବର ॥
ଆବର ଜନନୀ ପିଅର । ଦେଖିଣ ବେଷ୍ଟିତ କୁମର ॥
ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବା ଏବେ ଭଲ । କୁମର ବୋଇଲା କି ବୋଲ ॥
ଆମ୍ଭର ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଜାକୁଳ । ଗୁଣ୍ଡି କେ ଯିବ ସ୍ୱର୍ଗଆଳ ॥
ସମସ୍ତେ ଗଲେ ଯିବ ମୁହିଁ । ନୋହିଲେ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନୃପନାଥ । ମାତଳୀ ଘେନଯାଅ ରଥ ॥
ନ ଗଲେ ରାଜ୍ୟଜନ ଯେତେ । ଆମ୍ଭେ ନ ଯିବୁ କଦାଚିତେ ॥
ଶୁଣି ମାତଳୀ ଚଳିଗଲା । ବିଧାତା ଆଗରେ କହିଲା ॥
ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ବେଦବର । ନଇଲେ ପ୍ରଜାକୁଳ ସାର ॥
କେବେ ନ ଆସେ ନୃପବର । ବିଚାର ମୋତେ ଆଜ୍ଞା କର ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ସୁର । ସମସ୍ତେ କଲେକ ବିଚାର ॥
ଯାଇଁ ରାଜାକୁ ଘେନଆସ । ନୋହିଲେ ସ୍ୱର୍ଗଯିବ ନାଶ ॥
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରର ତପଫଳେ । ଆସନ୍ତୁ ତାର ପ୍ରଜାକୁଳେ ॥
ତା ଶୁଣି ମାତଳୀ ହରଷ । ଲେଉଟି ଗଲେ ରାଜା ପାଶ ॥
ଦେବେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବଜାଇଲେ । ସକଳ ଲୋକ ଘୋଷ୍ଣା କଲେ ॥
ପଶୁ ମନୁଷ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ଜାତି । ଅପରେ ଯେତେ ଲୋକେ ଛନ୍ତି ॥
ସମସ୍ତ ରଥେ ବସାଇଲେ । ଆପଣେ ରାଜା ବିଜେ କଲେ ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ସଙ୍ଗେ ଘେନ । ଆନନ୍ଦେ କଲେ ଜୟ ଧ୍ୱନି ॥
ଚଳିଲା ରଥ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ । ଦେବେ ଅନାଇଛନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗେ ॥

ଯହିଁ ନିକଟେ ସ୍ୱର୍ଗ ଆସି । ଦେବମାୟାକୁ ଦେଲେ ପେଷି ॥
ରାଜାର ହୃଦରେ ପଶିଲା । ବଡ଼ିମା ପଣ ପ୍ରକାଶିଲା ॥
ଗର୍ବ ବଳିଲା ରାଜା ମନ । ନ ଚଳେ ପୁଷ୍ପକ ବିମାନ ॥
ଯହିଁ ସେ ନିଷ୍ଟଳେ ରହିଲେ । ସକଳ ଦେବତା ଅଇଲେ ॥
ବିଶ୍ୱକର୍ମାକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ତହିଁ ପୁରେକ ନିର୍ମାଣିଲେ ॥
ଶ୍ରୀହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱର୍ଗପୁର । ନାମ ଛନ୍ଦିଲେ ଦେବଙ୍କର ॥
ସେ ପୁରେ ରହିଲେ ନୃପତି । ଅଛନ୍ତି ଯୁଗେ ଯୁଗେ କୀର୍ତ୍ତି ॥
ଦେବା ଲୟୁଲେ ଫଳ ଏତେ । ପୁରାଣ ବିଖ୍ୟାତ ଜଗତେ ॥
ଭଣେ ଅଧମ ରାମଦାସ । ଶ୍ରୀହରି ପାଦପଦ୍ମେ ଆଶ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ କର୍ଣ୍ଣପୁଟେ । ନ ପଡ଼ ସଂସାର ସଙ୍କଟେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ପତି ପତ୍ନୀ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ
କର୍ଣ୍ଣରାଜା ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ମନ ରାୟେ । ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କର ପାୟେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯା କଲଟି ପ୍ରକାଶ । ପଦ ପଦକେ ସୁଧାରସ ॥
ସତ୍ୟ ତ୍ରେତୟାର ଚରିତ । ଶୁଣି ମୁଁ ହୋଇଲି ପବିତ୍ର ॥
କହ ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ କଥା । ଶୁଣି ମୋ ଛୁଡ଼ୁ ମନୋବ୍ୟଥା ॥
ତା ଶୁଣି କହେ ଚଇତନ । ହେ ମନ ହୁଅ ସାବଧାନ ॥
ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ମହାବୀର । କର୍ଣ୍ଣ ନୃପତି ନାମ ତାର ॥
ସୋମବଂଶରେ ଅବତାର । ଅଟଇ ମହା ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ॥
କ୍ଷତ୍ରିୟ ତରକ ଗଞ୍ଜନ । ଦଇବେ ରବିର ନନ୍ଦନ ॥
ଶରଣ ସମ୍ଭାଳିବା ଅର୍ଥେ । ବାହେ ବାନ୍ଧଣ ଥାଇ ନେତେ ॥
ସତ୍ୟ ଅଭଙ୍ଗ କୁଳବନ୍ତ । ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ସେ ମହତ ॥

କ୍ଷତ୍ର ସ୍ୱ କୁଳେ ସେ ନିଃଶଙ୍କ । ସର୍ବଦା ଜାଣେ ରଣରଙ୍ଗ ॥
ଜ୍ୱଳନ୍ତେ କର୍ମେ ବସୁମତି । ସୁରେ ଅସୁରେ ଡରିଥାନ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତେ କର୍ଣ୍ଣ ମହାରାଜା । ସୁଖେ ପାଳଇ ଜନ ପ୍ରଜା ॥
ତାହାର ଏକଇ କୁମର । ବୃଷିକେତନ ନାମ ତାର ॥
ଭାରିଯା ନାମ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ । ସତୀ ସାଧ୍ୱୀ ସେହୁ ବାଳୀ ॥
ଏମନ୍ତେ କର୍ଣ୍ଣ ସେ ରାଜନ । ଦାନେ ମୋହିଲେ ସର୍ବଜନ ॥
ନିତ୍ୟ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶତେ ଭାର । ପ୍ରମାଣ ଦାନ ଦେବ ତାର ॥
ଏଥି ଉପରୁ ଯେତେ ଜନ । ମାଗନ୍ତି ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦାନ ॥
ମନ ସନ୍ତୋଷେ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ବାକ୍ୟ କହନ୍ତି ତୁଷ୍ଟ ଆଇ ॥
ଦୁଃଖୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେବେ ଦେଖି । ଜୀବନ୍ତେ ଦିଏ ଅନ୍ନ ଲେଖି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲା । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ତାର ମନ ॥
ଜଗମୋହନ ପୀତବାସ । ମାୟାରେ ହେଲେ ବିପ୍ରବେଶ ॥
କନ୍ଧରେ ଶୋଭଇ ପଇତା । ଧାରଣ ପାଣୀ ଗଡ଼ୁ ଛତା ॥
ଲଲାଟେ ଶ୍ରୀହରି ମନ୍ଦର । ପୁସ୍ତକ ଯାଉଁଳ କନ୍ଧର ॥
ଅତି ସୁନ୍ଦର ଯୁବା ବେଶ । ବଚନେ ଜନ ମନ ତୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଦାମୋଦର । ବିଜୟ କର୍ଣ୍ଣ ସିଂହଦ୍ୱାର ॥
ଉଚ୍ଚାର କଲେ ସାମ ବେଦ । ଆକାଶେ ଘୋଟିଲା ଶବଦ ॥
କଣ୍ଠ କୋକିଳସ୍ୱର ଜିଣି , । ପାଷାଣ ତରଳେ ତା ଶୁଣି ॥
ତା ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣ ମହାବୀର । ପ୍ରବେଶ ବିପ୍ରଙ୍କ ଛାମୁର ॥
ଦେଖିଣ ନମସ୍କାର କଲେ । ତତ୍କ୍ଷଣେ ପାଦ ଧୋଇଦେଲେ ॥
ଆସନେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇଲେ । ବିନୟ ବଚନେ ପୁଚ୍ଛିଲେ ॥
କେଉଁ କାରଣେ ମୋର ପୁର । ବିଜୟ କଲେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
କହ ହେ ସ୍ୱରୂପ ଉତ୍ତର । ଦେବି ମୁଁ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ଧନ ରତନ ଅଳଙ୍କାର । କି ଅବା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଭଣ୍ଡାର ॥
ଯେବା ବାଞ୍ଛିତ ତୁମ୍ଭେ ଚିତ୍ତେ । ସମ୍ଭାଳ କାଲି ପରଯନ୍ତେ ॥

ଯେତେକ ଇଚ୍ଛା ତେତେ ଦେବ । ଦରିଦ୍ର ପଣ ଛଡ଼ାଇବ ॥
ଭୋଜନ କରି ମୋର ପୁରେ । ଆଜକ ରହି ଏହିଠାରେ ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ଦ୍ୱିଜବର । ଶୁଣ ତୁ କର୍ଣ୍ଣ ମହାବୀର ॥
ତୋ ଦାନୀପଣ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ମୋର ମନେ ॥
ତେଣୁ ଅଇଲୁ ତୋର ପାଶ । କରୁଣ ଅତି ପ୍ରତିଆଶ ॥
ବାଞ୍ଛିତ ଧନ ଦେଲେ ନେବୁଁ । ନୋହିଲେ ଲେଉଟିଣ ଯିବୁ ॥
ତ୍ୱରିତେ ଦେଲେ ମହା ପୁଣ୍ୟ । କହୁଅଛନ୍ତି ଋଷିଗଣ ॥
ତୁ ବୋଲୁ କାଲି ପରସନ୍ତେ । ଆମ୍ଭେ ନ ରହୁଁ କଦାଚିତେ ॥
ନାହିଁ ବୋଇଲେ ଆମ୍ଭେ ଯିବୁ । ଏଠାରେ କମ୍ପା ବସିଥିବୁ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ କର୍ଣ୍ଣବୀର । ପବିତ୍ର କର ମୋର ପୁର ॥
ଆଜ ମୋ ପୁରରେ ରନ୍ଧନ । କଲେ ମୋ ସୁଫଳ ଜୀବନ ॥
ତା ଶୁଣି କହନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି । ଶୁଣ ତୁ କର୍ଣ୍ଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଭୋଜନ ଯାଚୁଅଛୁ ମୋତେ । ଦେଇ ନ ପାରୁ କଦାଚିତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ମହାରାଜ । କହିଲୁ ବିପରୀତ କଥା ॥
କି କି ଭୁଞ୍ଜିବ ବିପ୍ର ତୁମ୍ଭେ । ଦେଇ ଯେ ନ ପାରିବୁ ଆମ୍ଭେ ॥
ଯାହା ମାଗିବ ତାହା ଦେବ । ନ ଦେଲେ ଅପରାଧୀ ହେବ ॥
ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ସତ୍ୟକର । ମୋ ହସ୍ତେ ତୋଳିଦିଅ ନୀର ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ସତ୍ୟ କଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ହସ୍ତେ ନୀର ଦେଲା ॥
ବୋଇଲା ମାଗ ବିପ୍ରବର । ତ୍ରିବାର 'ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର ॥
କର୍ଣ୍ଣର ଦୃଢ଼ବାକ୍ୟ ଶୁଣି । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ମନୁଷ୍ୟମାଂସେ ମୋ ଭୋଜନ । ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଦାନୀକର୍ଣ୍ଣ ॥
କେତେକ ଜନ ଦେବି ଆଣି । ସ୍ୱରୂପ କହ ବିପ୍ରମଣି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଗୋସାଇଁ । ଅନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ॥
ତୋ ପୁତ୍ର ବୃଷକେତନକୁ । ମାରିଣ ଦେବୁ ହେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥
ଆପଣେ ସ୍ୱହସ୍ତେ ମାରିବୁ । ଭାରିଯା ହାତେ ରନ୍ଧାଇବୁ ॥
ତେବେ ମୁଁ ଭୋଜନ କରିବ । ନାସ୍ତି ବୋଇଲେ ଚାଲିଯିବ ॥

ଶୁଣି ବିପ୍ରଙ୍କର ରଜା ଚିନ୍ତେ । ପୁତ୍ରକୁ ମାରିବି କେମନ୍ତେ ॥
ନ ଦେଲେ ସତ୍ୟଭଙ୍ଗ ହେବ । ମଲେ ନରକେ ସିନା ଯିବ ॥
ଏଣୁ ମୋ ପୁତ୍ର ପଛେ ଯାଉ । ନୋହିବ ସତ୍ୟଭଙ୍ଗ ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲା । ଶୁଣ ହୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଇଲା ॥
ତୁମ୍ଭେତ ବିପ୍ରକୁଳେ ଜାତ । ଆମ୍ଭେ ଯେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସମ୍ଭୂତ ॥
କଉରି ମୋ ପାକେ ଭୁଞ୍ଜିବ । ତୁମ୍ଭର ଜାତି ନଷ୍ଟ ହେବ ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସାଇଁ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବୀର ତୁହି ।
ଆମ୍ଭର ଶାସ୍ତ୍ରେ ଅଛି ଯାହା । ଶୁଣ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହୁ ତାହା ॥
ଯେ ଅବା ଶ୍ରୀହରି ଭଜଇ । କୁଳରେ ନଷ୍ଟା ଯାର ଥାଇ ॥
ଯେ କରେ ପର ଉପକାର । ସତ୍ୟ ନ ଲଙ୍ଘେ ଯେଉଁ ନର ॥
ଯେ ଅବା ସାଧୁସଙ୍ଗ କରେ ! ବଞ୍ଚଇ ନାମ ଭଜନରେ ॥
ରଣ ରଙ୍ଗରେ ଆଗୁସାର । ଦେବା ଦସ୍ୟାରେ ନିରନ୍ତର ॥
ନାରୀ ହୋଇଣ ପତିବ୍ରତା । ନ ଲଙ୍ଘେ ନିଜ ସ୍ୱାମୀ କଥା ॥
ଏମନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ଘର । ନ ପୁଛି ଜାତି ଗୋତ୍ର ତାର ॥
ଭୁଞ୍ଜିବା ସତତ ଆମ୍ଭର । ଶୁଣି ଚକିତ ନୃପବର ॥
ନବରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ । ନିଜ ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଗଲା ପାଶ ॥
କହିଲେ ଗମ୍ଭୀର ବଚନ । ଶୁଣରେ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
କେବଣ ଦେଶୁ ବିପ୍ରବର । ଆସି ମିଳିଲେ ସିଂହଦ୍ୱାର ॥
ଅନେକ ବେଦଧ୍ୱନି କଲେ । ଭୋଜନ ଦେବୁ କି ବୋଲିଲେ ॥
ତାଙ୍କ ବଚନେ କଲି ସତ୍ୟ । ଏବେ ବୋଲନ୍ତି ମାର ପୁତ୍ର ॥
ନୋହିଲେ ସତ୍ୟଭଙ୍ଗ ହୁଅ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଯାଅ ବୋଲି କହ ॥
ଏଥିକୁ କହ ତୁ ବିଚାରି । ଦେବା କି ନାହିଁ ପୁତ୍ର ମାରି ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ମହାରାଣୀ । ଦିଅ ଯେ ନିଜ ପୁତ୍ର ହାଣି ॥
ନଦେଲେ ସତ୍ୟଭଙ୍ଗ ହୋଇ । ନରକେ ପଡିବ ଯେ ଯାଇଁ ॥
ସ୍ୱାମୀଙ୍କ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । ଆସି ମିଳିଲା ନିଜ ସୁତ ॥
ଦ୍ୱାଦଶ ବରଷର ବାଳ । ଦେହ ତା ଦିଶଇ ଉଜ୍ଜଳ ॥

ସୁନ୍ଦରପଣେ ତାଙ୍କୁ ସରି । କେହୁ ନ ଥିବେ ତନପୁଷ୍ଟି ॥
ଚତୁର ବିବେକ ସିହାଣ । ପୂଜଇ ମାତାଙ୍କ ଚରଣ ॥
କି ବୋଲି ବିଗୁର ହେଉଛ । ମୋତେ କମ୍ପାଇ ଲୁଚୁଅଛ ॥
କମ୍ପା ଚମ୍ପକ କଣ୍ଠଧାରି । ହେ ମାତା କହ ସତ୍ୟକରି ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ନୃପ ମାତ । ଶୁଣ କୁମର କହେ ସତ୍ୟ ॥
ପିତା ତୋ ବିପ୍ରେ କଲେ ସତ୍ୟ । ତୋତେ ମାରିଣ ଦେବେ ଭକ୍ତ ॥
ଶୁଣିଣ ରାଜାର କୁମର । କେ କହୁ ଆନନ୍ଦ ତାହାର ॥
ହେ ତାତ ମାତ ! ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ । ଜନ୍ମ ଲେ ଅବଶ୍ୟ ମରଣ ॥
ଯେବେ ଏ ଦେହୁ ଜୀବ ଯିବ । ଅବଶ୍ୟ ମାଟିରେ ମିଶିବ ॥
ଶାଗୃଣା ଶୃଗାଳଙ୍କ ଗ୍ରାସ । ନୋହିଲେ ଦେହ ଧୂଳି ପାଁଶ ॥
ଏଥୁ କା ଅନ୍ୟ କାର ଦେହ । ମଲେ ହୁଅଇ ଏକା ବହ ॥
ବିପ୍ର ଭୁଞ୍ଜିବ ମୋର ମାଂସ । ଏଥିରୁ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ କାସ ।୧୦୦ ॥
ବନ୍ଧନ କରି ମୋତେ ମାର । ହେ ତାତ ! ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ପୁତ୍ରର ମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ବନ୍ଧନ ଗଲେ ନୃପମଣି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁଁ ଡ଼ାକି ଘେନିଗଲେ । ମଢରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଧରି ଧାଡକାରେ । ଜଗ କରାଇଲ ସ୍ତମ୍ଭରେ ॥
କର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ପାଟଖଣ୍ଡା । ଧରିଣ ଅଛ ପରଚଣ୍ଡା ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଜାଣି ତାର ମନ । ଉହାଡ଼ କଲେ ସୁଦର୍ଶନ ॥
ତଣ୍ଡ ପୁତ୍ରକୁ ଘେନି ଗଲେ । ମାୟା କୁମର ଉଭାହେଲେ ॥
ଯା ମାୟା ବେଦେ ଅଗୋଚର । ମନୁଷ୍ୟ କେତେକ ମାତର ॥
ରାଜା ଧରିଣ କରବାଳ । କାଟିଲେ ଶିର ଯେ ତତ୍କାଳ ॥
ରାଣୀ ହସ୍ତରେ ନେଇ ଦେଲେ । ରନ୍ଧନ କରସି ବୋଇଲେ ॥
ରାଜା ହସ୍ତରୁ ରାଣୀ ଧରି । କାଟିଲେ ଭୂଜା ଗ୍ରାସ କରି ॥
ମୁଣ୍ଡ ମାହକ ଲୁଚାଇଲେ । କାନ୍ଦିବେ ବୋଲି ବିପ୍ର ଗଲେ ॥
ଆବର ଯେତେକ ମାଏସ । ସଜାଡ଼େ ମନର ହରଷ ॥
ଘୃତ ମରିଚଗୁଣ୍ଡା ଭୁଲେ । ହଳଦି ପକାଇ ବଳାଇଲେ ॥

ଜଗ ମଣ୍ଡଳ ଛଙ୍ଗୁଧାର । ଧକାଇ କଲେକ ମନ୍ଥର ॥
ଥୋକାଏ ସଙ୍ଗତେ ତଣ୍ଡୁଳ । ପକାଇ କଲେକ ଆମ୍ଭ ଜଳ ॥
ଭଜା ଭାଜସଂଧ ପାଚଲ । ରାନ୍ଧଣା ଏକୁଁ ଏକ ଭଲ ॥
ଦ୍ରବ୍ୟ ଅରୁଆ ଅନ୍ନମାନ । ବହନ କଲେକ ରନ୍ଧନ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଡାକି ନୃପ ଗଲେ । ଭୋଜନ କରିବ ବୋଇଲେ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ବିପ୍ରମଣି । କପଟ କଲୁ ତୋର ରାଣୀ ॥
ଲୁଚାଇ ଥୋଇଅଛୁ ଶିର । ଆମ୍ଭ ଅଯୋଗ୍ୟ ସେ ଆହାର ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ବେଗେ ଗଲେ । ଭୋ ସଖୀ କି କଲୁ ବୋଇଲେ ॥
ତୁ ପୁଣି ଲୁଚାଇଲୁ ମୁଣ୍ଡ । ବିପ୍ର ତ ରାଗରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ॥
ଶୁଣି ଜାଣିଲେ ମହାସତୀ । ନଷ୍ଟେ ସେ ଅଟେ ମହାଯତି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମୁଣ୍ଡ ଧରି । ଛେଚିଲେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ॥
ରାନ୍ଧଣା ବାଧି ବେଗେ କଲେ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଡାକଣ ଆଣିଲେ ॥
ଆସନ ପାଦାସନ ଦେଇ । କଦଳୀ ପତ୍ରେକ ବିଛାଇ ॥
ଆପଣେ କର୍ଣ୍ଣ ମହାରାଣୀ । ସୁପକ୍ୱ ପରଶିଲେ ଆଣି ॥
ଦେଖି ବୋଲନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମବସ୍ତ । ଏକ ପତ୍ରକେ ବାଢ଼ିଅଛ ॥
ଏଥେ କି ବସ୍ତ ଅଛ ଭଣ୍ଡ । ମୋତେ ମାରିବ ବୋଲିକରି ॥
ଏ ଘରେ ଅଛ ଯେତେ ଜନ । ସମସ୍ତେ କରିବ ଭୋଜନ ॥
ନୋହିଲେ ଲେଉଟିଣ ଯିବ । ମୁଁ କିମ୍ପା ଏକାକୀ ଭୁଞ୍ଜିବ ॥
ଶୁଣି ଚକିତ ରାଜା ରାଣୀ । ଆବର ଦେନି ପତ୍ର ଆଣି ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଯେ ବାଢ଼ିଲେ । ଭୁଞ୍ଜ ବା ବୋଲି ଆରମ୍ଭିଲେ ॥
ପ୍ରଭୁ ଜାଣିଲେ ତାଙ୍କ ମନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ ॥
ଆବର ପତ୍ରେକ ପକାଅ । ଭୁଞ୍ଜିବ ପରା ତୋର ପୁଅ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ କର୍ଣ୍ଣବୀର । କାହୁଁ ପାଇବ ପୁତ୍ର ମୋର ॥
ତୁମ୍ଭର ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଏଥେ । ହାଣିଲି ପରା ମୋର ହସ୍ତେ ॥
ତା ମାଂସ କଲଇଁ ରନ୍ଧନ । ଆଉ କି ଅଛି ମୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନରହରି । ଶୁଣ ତୁ କର୍ଣ୍ଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥

ସର୍ବଦା ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ସେବାରେ ଥାନ୍ତି ପାଞ୍ଚଜଣ ।।
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ଦିଅନ୍ତି ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଭଲେ ।।
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଷ୍ଣବ ଭିକାରୀ । ୨୦ ।।
ଏମାନେ ପ୍ରବେଶିଲେ ଯେତେ । ନାହିଁ ନ ବୋଲେ କଦାଚିତେ ।।
ଶକ୍ୟ ଅନୁକ୍ରମେ ଯେ ଦେଇ । ନ ଥିଲେ କରଇ ଋଣସ୍ଥି ।।
ଦୁଆରୁ ନିରାଶ ହୋଇଣ । ଲେଉଟି ନାହିଁ ଏକଜଣ ।।
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲା । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ପୂରିଲା ।।
ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଚଢ଼ିବାପାଇଁ ତାର ମନ ।।
ମାୟା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ରୂପ ଧରି । ବିଜୟ କଲେ ନରହରି ।।
ହସ୍ତରେ ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳ । ତୁଳସୀ ମାଳ ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ।।
କନ୍ଥାବସନ ପରିଧାନ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ।।
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଦାମୋଦର । ମିଳିଲେ ଅବନ୍ତୀ ନଗର ।।
ତକ୍ଷକେ ଡାକି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ହେ ସର୍ପ ଯିବୁ ତୁ ବୋଇଲେ ।।
ଯେ ଧନବନ୍ଧୁ ଦାସ ପୁଅ । ତାକୁ ଦଂଶିବୁ ବେଗେ ଯାଅ ।।
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ସର୍ପ ଗଲା । ଦାସଙ୍କ ପୁତ୍ରକୁ ଦଂଶିଲା ।।
ତା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ପ୍ରାଣ ହାରି । ତକ୍ଷଣେ ଗଲା ଯମପୁରୀ ।।
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ମାତା ପିତା । ଜାଣିଲେ ପୁତ୍ର ମଲା କଥା ।।
ଭାଇ ଭାରିଯା ଆଦି ତାର । ବେଢ଼ିଲେ ଘର ପାରୁଶର ।।
ମୃତ ଦେହକୁ ପକାଇଣ । ଅନେକ କରନ୍ତି ରୋଦନ ।।
ନିଜ ସ୍ୱାମୀର ଗୁଣ ଗୁଣି । ଅନେକ କାନ୍ଦେ ସେ ତରୁଣୀ ।।
ମାତା ପୁତ୍ରର ଗୁଣମାନ । ବର୍ଣ୍ଣଣ କରନ୍ତି ରୋଦନ ।।
ପିତା ଯେ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ । ପୁତ୍ରକୁ ଧରି ଶୋକ କରେ ।।
ଆଦର ଭ୍ରାତା ଗୁଣ ଗୁଣି । କାନ୍ଦଣ ଲୋଟଇ ଧରଣୀ ।।
ଏମନ୍ତେ ପରିଜନ ଯାକ । ଅନେକ କରୁଛନ୍ତି ଶୋକ ।।
ଏଥୁ ସମୟେ ଦାମୋଦର । ପଶିରି ପଶିରି ଦାଣ୍ଡର ।।
ଲୀଳା ଛଳରେ ବିଜେ କଲେ । ଭକ୍ତର ଦ୍ୱାରେ ସେ ମିଳିଲେ ।।

ଏତେ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ତୋର । କାହୁଁ ମରିବ ତୋ କୁମର ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଦେଉଛୁ କଲ୍ୟାଣ । ଲଭ ତୁ ଆପଣା ନନ୍ଦନ ॥
ତୋ ପୁତ୍ର ଶରଣାଗ ହେଉ । ଅନ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦ ପାଉ ॥
ତୋ ରାଣୀ ତୁହି ବେନି ଜନ । ଲଭ ହୋ ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନ ॥
ଆମ୍ଭ କଲ୍ୟାଣେ ଏହା ହେଉ । ତୋ କୀର୍ତ୍ତି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ରହୁ ॥
ଏବେ ତୁ ଯାଅ ବନ୍ଦ୍ରଧାରୀ । ଡାକ ହୋ ପୁତ୍ର ନାମ ଧରି ॥
ରାଣୀ ସଙ୍ଗତେ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ । ଦେଖି ଆସିବ ତୁମ୍ଭ ପୁଅ ॥
ଶୁଣିଣ ରାଜା ରାଣୀ ଗଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମାୟା ନ ଜାଣିଲେ ॥
ଡାକିଲେ ଆସରେ କୁମର । ଭୁଞ୍ଜିବା ହେଉଛି ଉତ୍ତର ॥
ମାତା ପିତାଙ୍କ ଡାକ ଶୁଣି । ଧାଇଁ ଆଇଲା ପୁତ୍ରମଣି ॥
ପୁତ୍ର ଦେଖିଣ ବାପା ମାଏ । ଆଇଲେ ଘେନିଣ ତନଏ ॥
ଘରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ । ଦେଖିଲେ ବିପ୍ର ଆଉ ନାହିଁ ॥
ବିସ୍ମୟ ଭଲେ ମନେ ମନ । ନିଶ୍ଚଏ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ସ୍ୱୀର ପୁତ୍ରର ପାଇଁ ଚଲୁ । ଅମୂଲ୍ୟ ନିଧି ହରାଇଲୁ ॥
ଆନରି ବଡ଼େ କି ଏ କଥା । ମଲରି ଜୀଏ କି ସର୍ବଥା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତିନିଜଣ । ତତ୍କ୍ଷେ ଚାହିଁଲେ ନାରାୟଣ ॥
ପ୍ରଭୁ ଶୂନ୍ୟରେ ଡାକ ଦେଲେ । ମୟୂରଧ୍ୱଜ ଶ୍ରୀହରି ବୋଇଲେ ॥
ଆଉ କେ ମାଗିଲେ ଭୋଜନ । ପୁତ୍ରକୁ ନ ଦେବୁ ମାରଣ ॥
ଶୂନ୍ୟ ଶବଦ ଏହା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦେ ଜଣ୍ଡ ସାରମଣି ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ତିନିଜଣ । କେବଳ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜନ ॥
କାଳେ ବୈକୁଣ୍ଠ ପରପତ । ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପନାଥ ॥
ଦାନର ମହିମା ଏମନ୍ତ । କେବଳ ଥିବ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତ ॥
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଶୁଣିବ । ହେଲେ ତରିବ ଭବାର୍ଣ୍ଣବ ॥
ସୁଜନେ କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରାକର । ଭେଦ ସଂସାର ନୋହେ ତର ॥
ହରି ପଦାରବିନ୍ଦ ତଳେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଭୃଙ୍ଗମତେ ॥

ସୁଖ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦ ଦୁଇ | ଅନ୍ୟ ଶରଣ ମୋର ନାହିଁ ||
ସାଧୁ ପାଦବର୍ତ୍ତି ନାମ ନାବ | ମୋତେ ଏ ଦୁଇ ଆଶ୍ରେହେବ ||
ଜନ୍ମେ ପ୍ରଜନ୍ମେ ଏତେ ମାଗ କର | ଶରଣ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ମୋର ||

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ
ସମ୍ବାଦେ କର୍ଣ୍ଣସଜା ପୂଜ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ |

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଘନବନ୍ଧୁ ଦାନ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ | ଶୁଣିଲ କର୍ଣ୍ଣର ବଧାନ ||
ମୋର କଲ୍ମଷ ଯେତେ ଥିଲା | ଶ୍ରବଣ ମାତ୍ରେ ଦୂରେ ଗଲା ||
କଳିଯୁଗରେ ଏହିମତେ | ତରି ତ ଯାଇଛନ୍ତି ଯେତେ ||
ଜାଣିଣ ଥିଲେ କହ କହୁ | ଶୁଣିବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋର ଅଛୁ ||
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ଚଇତନ | ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ହୋ ସଜନ ||
କଳିଯୁଗର ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥା | ଅଶ୍ରୁତ ଅଗୋଚର କଥା ||
ଯାହା ଶୁଣିଛୁ ସାଧୁ ମୁଖୁ | ତାହା ମୁଁ କହିବ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ||
ଅବନ୍ତି ନଗରେ ତା ଘର | ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ||
ନାମ ତା ଘନବନ୍ଧୁ ଦାସ | କୃଷ୍ଣ କଥାରେ ବଡ଼ ଆଶ ||
ହରି ଚରଣ ବିନା ଅନ୍ୟେ | ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ବଳେ ତାର ମନେ ||
ତାହାର ସୁତ ବେନଗୋଟି | ପତ୍ନୀର ନାମ ତା ମାଳତୀ ||
ଖଟିଛୁ ଏକ ବଧୂ ତାର | ସାଧବୀ ଚତୁରୀ ସୁନ୍ଦର ||
କୁଟୁମ୍ବ ପାଞ୍ଚଜଣ ତାର | ଏକକୁ ଆରକେ ଅନ୍ତର ||
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଯଶ ଗୁଣ ଯେତେ | ନିତ୍ୟେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ହୃଦଗତେ ||
ସାଧୁଙ୍କ ମୁଖୁଁ ରସବାଣୀ | ନିରତେ କର୍ଣ୍ଣପୁଟେ ଶୁଣି ||
ବଦନେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଭଜ | ଅସତ୍ୟ ସଙ୍ଗ ଦୂରେ ତେଜ ||
ମିଥ୍ୟା ବଚନ ନ ଭାଷନ୍ତି | ନିରତେ ପରବ୍ରହ୍ମେ ଥାନ୍ତି ||

ଡାକଲେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ବନ୍ଦନ ଆସ ମୋର ପାଶ ॥
ଶୁଣିଲେ ଅପୂର୍ବ ବଚନ । ସମସ୍ତେ ଚେଳଲେ ବେଦନ ॥
ଦାସେ ଭରତେ ମୁଖ ଧୋଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଗେ ଦେଲେ ଯାଇଁ ॥
ଦେଖିଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗୋସାଇଁ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପ୍ରଣିପାତ ହୋଇ ॥
ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଲେ । କ ଆଜ୍ଞା ଦେଉଛୁ ବୋଇଲେ ॥
ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ଦାସେ ଶୁଣ । ଆମ୍ଭେ ତୋ ଘରଣ ଶୁଣିଣ ॥
ତେଣୁ ଅଇଲୁ ତୋର ପାଶ । ସୁତତେ ମୋତେ ଦିଅ ଗ୍ରାସ ॥
ତା ଶୁଣି ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ କ୍ଷଣେ ବସ ॥
ଆସନ ଦେଇ ଚଳଗଲେ । ମନ୍ଦରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ବଧୂ ଆଗେ । କହିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରାଗେ ॥
ଅତିଥି ଭୋଜନ ମାଗୁଛି । ଏଣେ ତ ପୁତ୍ର ମରିଅଛି ॥
ଦେବା କ ନାହିଁ ଶୁଦ୍ଧତାରେ । ବନ୍ଦନ କହ ସର୍ବମୋତେ ॥
ଶୁଣି ପୁତ୍ରାଦି ତିନଜଣ । କହନ୍ତି ପିଅର ଆଗେଣ ॥
ମଲେତ ନ ଆସଇ ଆଉ । ଅତିଥି ସେବା ଆଗେ ହେଉ ॥
କରାଣେ ନଯାଉ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ତାଶୁଣି ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା । ମଶିଣା ଗୋଟିଏ ଆଣିଲା ॥
ମଲା ପୁତ୍ରକୁ ଶୁଆଇଲା । ବନ୍ଧନ କରି ଧୋଇଦେଲା ॥
ଗମ୍ଭୀରୀ ମଧ୍ୟେ ଲୁଚାଇଲା । ମନ୍ଦିର ଲିପା ପୋଛା କଲା ॥
ସ୍ନାନାଦି ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ରନ୍ଧନ କଲେ ବେଗେ ଯାଇ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକଣ ଆଣିଲେ । ମନ୍ଦରେ ବିଜେ କରାଇଲେ ॥
ଦିବ୍ୟ ଆସନେ ବସାଇଲେ । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପରଶିଲେ ॥
ଦେଖି ବୋଲନ୍ତି ଭଗବାନ । ଆମିଷ କରହେ ରନ୍ଧନ ॥
ନଷ୍ଟପ୍ରୂ ଲେଉଟି ମୁଁ ଯିବ । ଆମିଷ ବିନା ନ ଭୁଞ୍ଜିବ ॥
ତା ଶୁଣି ରନ୍ଧିଲେ ଆମିଷ । ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଭୁଞ୍ଜି ବସ ॥
ଦେଖିଣ ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀବସ୍ତ । ଏକ ପଦେହେତ ବାଢ଼ିଅଛ ॥
ଗୃହରେ ଅଛ ଯେତେ ଜନ । ସମସ୍ତେ ନ କଲେ ଭୋଜନ ॥

ଆମ୍ଭେ ନ ଭୁଞ୍ଜୁ ଏକାହୋଇ । ଯାଉଛୁ ଅନ୍ନ ରଖ ତୁମ୍ଭ ॥
ଶୁଣି ଗୃହସ୍ଥେ ଠଗଠର । ସମସ୍ତେ ହୃଦରେ ବିସ୍ମୟ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯଦ୍ୟପି ନ ଭୁଞ୍ଜିବା । ଅତିଥି ସେବା ନ ପାଇବା ॥
ଲେଉଟି ଯିବ ଏ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ନରାଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାର ଭାବତେ । ବାଢ଼ିଲେ ଗୃହଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ॥
ଆମିଷ ମାତ୍ର ନ ବାଢ଼ିଲେ । ଦେଖିଣ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବୋଇଲେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ନ ବାଢ଼ିଲ ଆମିଷ । ଏଥେ କି ଭରଅଛ ଦୋଷ ॥
ଜାଣିଲୁ କପଟ ତୁମ୍ଭର । ବୋଲି ଉଠିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ॥
ତା ଶୁଣି ଧନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ପୁତ୍ର ଭାରିଯା ସଇ ପାଶ ॥
ଆପଣେ କଲେକ ବିଚାର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଏଥର ॥
ତନୟ ମାରିବା ଜାଣିଲେ । ଅତିଥି ନ ଭୁଞ୍ଜିବେ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାର କରିଣ । ବସିଲେ ଆମିଷ ଘେନିଣ ॥
ତାହାଙ୍କ ମନ ପ୍ରଭୁ ଜାଣି । ହସି ବୋଲନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ॥
ଶୁଣହୋ ଅନ୍ନଦାତା ତୁମ୍ଭ । ଗ୍ରାମରେ ପଶୁଛୁ ମୁହିଁ ॥
ତୋହର କେବନ ଗୋଟି ସୁତ । ଏକଇ ବଧ ତାତ ମାତ ॥
ଏମନ୍ତେ ଅଛ ପାଞ୍ଚଜଣ । କାହିଁ ତୋ ଆରପୁତ୍ର ଆଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଧନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ହୃଦରୁ ଉଡ଼ିଲା ସାହସ ॥
କମ୍ପେ ଶରୀର ଥରହର । ବଦନୁ ନଇଲା ଉତ୍ତର ॥
ତା ଦେଖି ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଗୋସାଇଁ । ବୋଲଇ ଭୟ କାହିଁପାଇଁ ॥
ମାୟା ନକର ସତ କହ । କାହିଁ ଅଛଇ ତୋର ପୁଅ ॥
ଶୁଣି କୁଟୁମ୍ବ ଗୃହଜନେ । ପଡ଼ିଲେ ଅତିଥି ଚରଣେ ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ ! ଶୁଣ ଏବେ ତୁମ୍ଭେ । ସ୍ୱରୂପ କହୁଅଛୁ ଆମ୍ଭେ ॥
ସର୍ପାଘାତରେ ପୁତ୍ର ମରି । ଲୁଚାଇ ଥୋଇଛୁ ଗମ୍ଭୀରୀ ॥
ତାଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ । ଦେଖିଲେ ମଣିବା ନା ସତ ॥
ଶୁଣିଣ ମାତା ପିତା ଗଲେ । ପୁତ୍ରକୁ ବହିଣ ଆଣିଲେ ॥
ମରିଣା ଗୋଟି ଦେଲେ ଫେଇ । ମଲା ପୁତ୍ର ଯେ ଅଛି ତହିଁ ॥

ଦେଖି ବୋଇଲେ ପୀତବାସ । ଶୁଣ ହେ ଘନବନ୍ଧୁ ଦାସ ॥
କେ ତୋହର ବୋଲେ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ । ଜାଣିଲୁ ବଡ଼ ମନ୍ଦ ଭୂତ ॥
ମଲା ପୁଅକୁ ଗୃହେ ଥୋଇ । ବସିଛୁ ମାଛ ଭାତ ଖାଇ ॥
ଦାସେ ବୋଇଲେ ହେ ଗୋସାଇଁ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କ କହିବ ମୁହିଁ ॥
କେ ଅଟେ କାହାର କୁମର । କେ ଅଟେ କାହାର ପିଅର ॥
ଯେସନେ ଚୂତବୃକ୍ଷ ଥାଇ । ରହିଁ ବଉଳ ବଉଳଇ ॥
କେତେହେଁ କଢ଼ିରୁ ଝଡ଼ଇ । କେତେ ବା ଝଡ଼ଣ ପଡ଼ଇ ॥
କେତେ ପାଚିଲା ଯାଏ ଡାଳେ । ଥାଇଣ ପଡ଼େ ବୃକ୍ଷତଳେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଝଡ଼ି ଯାଇ । ତା ଭୁଲେ ବୃକ୍ଷନକ ଧାଇଁ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଏ ସଂସାର । ବୃକ୍ଷରୁ ଫଳଇ ପ୍ରକାର ॥
ତାହାର ସୁଖେ ସେ ଝଡ଼ିଲା । ମୋର ଅନ୍ତଥି ସେବା ହେଲା ॥
ଏଥିରୁ ବଳ ଭାଗ୍ୟ କିସ । ଶୁଣି ହସିଲେ ପୀତବାସ ॥
ବୋଇଲେ ଦାସପତ୍ନୀ ଶୁଣ । ତୁମ୍ଭ ତ ବଡ଼ଇ ଦାରୁଣ ॥
ନିହତ ପୁଅକୁ ପକାଇ । ବସିଛୁ ମାଛ ଭାତ ଖାଇ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ କହେ ଧୀର । ଯାହା ବୋଇଲେ ମୁନିବର ॥
ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ମୁଁ କେ ମୋ ପୁତ୍ରକେ ଅଟଇ ॥
ଯେସନେ ଚକ୍ରୀ ଚକ୍ରଖଣ୍ଡ । ମୃତ୍ତିକା ଲଭି ଗଢ଼େ ଭାଣ୍ଡ ॥
କେ ଗଢ଼ୁ ଗଢ଼ୁ ଭାଙ୍ଗିଯାଇ । କେତୁ ପୋଡ଼ିବା ଯାଏ ଥାଇ ॥
ଯେବଣ ଭାଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗିଯାଇ । ତା ଭୁଲେ ଚକ୍ରୀ ନକ ଧାଇଁ ॥
ସେ ଭାଣ୍ଡ ଚକ୍ରୀ ମୁହିଁ ଶୁଣ । ଏ ସର୍ବ ଗୋବିନ୍ଦ ଭିଆଣ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହୃଷୀକେଶ । ଆଉ ପୁଅକୁ ଗଲେ ପାଶ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ କୁମର । ଏ ପର ଭ୍ରାନ୍ତ ଅଟେ ତୋର ॥
ମୃତ ଦେହକୁ ତୁ ପକାଇ । ବସିଛୁ ମାଛ ଭାତ ଖାଇ ॥
ତୋଠାରୁ ନାହିଁ ନା ଅଜ୍ଞାନ । ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ନନ୍ଦନ ॥
ଶୁଣ ହେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗୋସାଇଁ । ସେ ମୋର କେତେ ଜନ୍ମଭାଇ ॥
ମୁଁ ତାର କେମନ୍ତେ ସୋଦର । ଏ ସର୍ବ ମାୟାର ସଂସାର ॥

ଯେସନେ ହାଟେ ବଣିକାର । ପସରା ବସାଇ ଅପାର ॥
ଏକଇ ଭ୍ରାତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ବସିଣ ବିକୁଥାନ୍ତି ତହିଁ ॥
ବ୍ୟାପାର ସରଇ ଯାହାର । ସେ ବାହୁଡନ୍ତେ ତାର ପୁର ॥
ଯାହାର ସରିଣ ନ ଥାଇ । ସେ ନିକ ତାର ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏ ସଂସାର । ତାହାର ମୋହର ବ୍ୟାପାର ॥
ବ୍ୟାପାର ସରିଲା ସେ ଗଲା । ମୋର ଅଛଥି ସେବା ହେଲା ॥
ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ଦୟାନିଧି । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏହା ବୁଦ୍ଧି ॥
ତାହାର ବୋହୂକୁ ଡାକଲେ । ଶୁଣ ଗୋ କୁମାରି ବୋଇଲେ ॥
ଏ ପରି ସ୍ୱାମୀ ଅଟେ ତୋର । ତୁ ପରା ଭାରିଯା ତାହାର ॥
ନିଜ ପତି ଯେ ତୋର ମଲା । ବିଧବା ଯୋଗ ତୋର ହେଲା ॥
ମୃତ ପିଣ୍ଡକୁ ଘରେ ଥୋଇ । ଆମିଷ ଭୁଞ୍ଜି ଲେଉଟୁ ତୁହି ॥
ଧିକ ତୋ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ ପଣ । କୁମାରି ବୋଲେ ପ୍ରଭୁ ଶୁଣ ॥
କେହୁ ଅଟଇ କାହା ଭର୍ତ୍ତା । କେ ପୁଣି କାହାର ବନିତା ॥
ଯେସନେ ଘୋର ବୃଷ୍ଟି କାଳେ । ନଦୀ ପୂରିଣ ବହେ ଜଳେ ॥
ବନସ୍ତ କାଠ ଖଣ୍ଡ ଦୁଇ । ମିଶିଣ ଭାସି ଯାଉଥାଇ ॥
କେତେହେଁ ଦୂରେ ଭାସି ଯାନ୍ତେ । ଲତାଏ ଉହାଡ଼ନ୍ତି ପଥେ ॥
ତହୁଁ ଗୋଟିଏ ଲାଗି ରହି । ଆରେକ ଖଣ୍ଡି ଭାସିଯାଇ ॥
ଯେବଣ କାଠ ଭାସିଯାଇ । ଆରେକ କାଠ କି ଗୋଡ଼ାଇ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏ ସଂସାର । ଗୋବିନ୍ଦ ଲୀଳା ଖେଳଘର ॥
ବନା ଅର୍ଣ୍ଣିତେ ସେହି ଗଲା । ମୋର ଅଛଥି ସେବା ହେଲା ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଭଗବାନ । ଧନ୍ୟ ଏ ବିରକ୍ତର ମନ ॥
ଏହାଙ୍କ ପରିପ୍ରେ ହୋଇଣ । ନ ଥିବେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନରହରି । ଜଳ ତୁଳସୀ କରେ ଧରି ॥
ମୃତର ମୁଖରେ ସିଞ୍ଚିଲେ । ଉଠରେ କୁମର ବୋଇଲେ ॥
ତତ୍‌କ୍ଷଣେ କୁମର ଉଠିଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣେ ଲୋଟିଲା ॥
ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ଆରେ ସୁତ । ମୁଁ ତ ଦେଖିଲି ବିପରୀତ ॥

ଦେଖି ତୋ ଜନନୀ ପିଅର । ଆଦର ପତ୍ନୀ ସହୋଦର ॥
ତୋର ଅର୍ଜନେ କରି ଆଶ । ଖଟିଣ ଥାନ୍ତି ତୋ'ର ପାଶ ॥
ଏବେ ତୋ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ଦେଖି । ଗୁପତ କରି ତୋତେ ରଖି ॥
ବସିଲେ ମାଛ ଭାତ ଖାଇ । କେତେ ଏହାଙ୍କ ଘରେ ବୁଝି ॥
ହୋଇଣ ଅନ୍ତୁରେ ନନ୍ଦନ । ଧିକ ଏ ତୋହର ଜୀବନ ॥
ତା ଶୁଣି କୁମର ବୋଲଇ । ଶୁଣହେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗୋସାଇଁ ॥
କେ କାର ଜନନୀ ପିଅର । କେ କାର ଭ୍ରାତା ସହୋଦର ॥
କେ କାର ଅଟଇ ଯୁବତୀ । କେ ପୁଣି ଅଟେ କାହା ପତି ॥
ମିଥ୍ୟା ଅଟଇ ଏ ସଂସାର । କେହୁତ ନୁହଇ କାହାର ॥
ଯେସନେ ଘୋର ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳେ । ପଥରେ ପଥିକ ସକଳେ ॥
ପାଞ୍ଚ ପଚାଶ ଯାଉଛନ୍ତି । ବାଟରେ ବୃକ୍ଷେକ ଦେଖନ୍ତି ॥
ଏକ ବୃକ୍ଷର ପ୍ରାପ୍ତେ ହୋଇ । ବସନ୍ତି ତାହା ତଳେ ଯାଇ ॥
ଶ୍ରମ ସାରିଲେ ଯେତ୍ୟାମତେ । ଚଳନ୍ତି ବୃକ୍ଷ ଥାଇ ପଥେ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏ ସଂସାରେ । ଋଣାନୁ ବନ୍ଧନ ବେଭାରେ ॥
ଏଥକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଜନ । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ପ୍ରତିଦିନ ॥
କରି ବଞ୍ଚଇ ଯେଉଁ ନର । ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ବୋଲି ତାର ॥
ପୁଣି ବୋଇଲେ ନାରାୟଣ । ଧନ୍ୟ ଏ ଅଟେ ପାଞ୍ଚଜଣ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖୀ ହୋଇଥାଅ । ଅନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି ପାଦ ପାଅ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ପୁଣି । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ପାଞ୍ଚପ୍ରାଣୀ ॥
ଅଭୟ ପଦ୍ମପାଦ ତଳେ । ସର୍ବେ ପଡିଲେ ଏକାବେଳେ ॥
ପ୍ରଭୁ ଅଭୟ କରଦେଲେ । ଅଭୟ ହୁଅରେ ବୋଇଲେ ॥
ଆମ୍ଭେଟି ଜଗତ ଜୀବନ । ବୋଲି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଉଠି ପାଞ୍ଚଜଣ । ଦେଖିଲେ ନାହାନ୍ତି ଆପଣ ॥
ବୋଇଲେ ବସୁଙ୍କୁ ଠାକୁର । ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ହୃଦ ତୋର ॥
ଦେଖାଇ ନିଧି ହରିନେଲୁ । ନେତ୍ର ପିଯୂଷ ନ ଦେଖିଲୁ ॥
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । ଆମ୍ଭେ କା କେତେକ ମାତର ॥

ହେଲେ ତୋ କୃପାପାତ୍ର ଥାଉଁ । ଅଧିକ କି କହିବା ଆଉ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିନ ନେଲେ । ପରମ ପାଦ ସେ ଲଭିଲେ ॥
କହଇ ଚଇତନ୍ୟ ଧୀରେ । ମନ ନୃପତିର ଆଗରେ ॥
କଳିଯୁଗର ଭକ୍ତବାଣୀ । ଶୁଣି ପବିତ୍ର ହୁଅ ପ୍ରାଣୀ ॥
କହଇ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ । ସାଧୁ ଚରଣେ ମୋର ଆଶ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଭଜ ଗୋବିନ୍ଦ ଆନନ୍ଦକନ୍ଦ । ଦୀନବାନ୍ଧବ ସଦାନନ୍ଦ ॥
ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଶ୍ରୀବତ୍ସ । ନାମ ଗୋଟିକ କୋଟି ମୋକ୍ଷ ॥
ଏ ନାମ ଭଜି ଜୀବ ଯାଉ । ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଏହି ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଦୀନବନ୍ଧୁ ଦାସ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତିଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—:0:—

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଦାମୋଦର ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ବୋଇଲେ ଚଇତନ । କହିଲ ପୂର୍ବର ବଚନ ॥
କଳିଯୁଗର ଭକ୍ତବାଣୀ । କୃତାର୍ଥ ହେଲି ତାହା ଶୁଣି ॥
ଯେସନେ କ୍ଷୁଧାତୁର ଜନ । ପାଇଲେ ଦୁର୍ଲଭ ଭୋଜନ ॥
ଅଳପେ ନ ତୋଷଇ ମନ । ତେସନ ହେଲା ମୋ ଜୀବନ ॥
ଆହୁରି କେତେ ଏହିପରି । କଳିଯୁଗରେ ଗଲେ ତରି ॥
ସମସ୍ତ କହ ମୋର ପାଶ । ମୋ ହୃଦୁଁ କଳ୍ମଷ ବିନାଶ ॥
ଚୈତନ୍ୟ ବୋଲେ ତାହା ଶୁଣି । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପମଣି ॥
କାଞ୍ଚି ନଗରେ ତାର ବାସ । ନାମ ତା ଦାମୋଦର ଦାସ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପଢ଼ୀ ସବୁତେ ବେଦଜଣ ॥

ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାର ନାହିଁ । ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ସେ ବଞ୍ଚଇ ॥
ଅତି ଦରିଦ୍ର ତା ଜୀବନ । ନାହିଁ ତା ବାଡ଼ି ବୃତ୍ତି ମାନ ॥
ସଂସାରେ ଯେତେ ଦେହଧାରୀ । ତା ଠାରୁ ନ ଥିବେ ଭିକାରୀ ॥
ପ୍ରଭାତୁ ସ୍ନାହାନ ସାରଇ । ଦ୍ୱାଦଶ ତିଳକ ଘେନଇ ॥
ମୁଣ୍ଡେ ତୁଳସୀଦଳ ଭରି । ତୁଣ୍ଡେ ବୋଲଇ ରାମହରି ॥
ଭିକ୍ଷାର ଅର୍ଥେ ସେ ନଗରେ । ବୁଲି ମାଗଇ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୁଲେ ଦଣ୍ଡଦଣ୍ଡେ । ଦିବସ ଶେଷେ ଘରେ ଆସେ ॥
ଯା କିଛି ତାକୁ ମିଳଥାଇ । ପ୍ରାଣ ପୋଷଇ ତାହା ଖାଇ ॥
କି ଅବା ଦଇବ ଯୋଗରେ । ଅତିଥେ ମାଗିଲେ ଦୁଆରେ ॥
ଅଧେକ ଖାଇ ଅଧେ ଦ୍ୟନ୍ତି । ଚିନ୍ତା ନ ଥାଏ ତାଙ୍କ ମତି ॥
କି ଅବା ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଭିକାରୀ । ଆସି ମିଳନ୍ତେ ପାଞ୍ଚଚାରି ॥
ସମସ୍ତ ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଆପେ ରହନ୍ତି ଉପବାସେ ॥
ଏମନ୍ତ ବଞ୍ଚି ଥାଇ ଦିନ । କରଣ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜନ ॥
ସକଳ ଜୀବ ଦୟାହୃଦ । ନ ଶୁଣେ ପର ଅପବାଦ ॥
ନିରତେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ । ବାଞ୍ଛା କରଣ ବଞ୍ଚେ କାଳ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ କାଳ ଗଲା । ତା ଲାଗି ଜଗତେ ପଡ଼ିଲା ॥
ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରଧର । ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ସତ୍ୟ ତାର ॥
ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ । ମାୟାରେ ହେଲେ ଯୋଗୀବେଶ ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ଭୂଷଣ । କଣ୍ଠେ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷମାଳା ମାନ ॥
ମସ୍ତକେ ଶୋଭେ ଜଟାଭାର । କର୍ଣ୍ଣରେ ତମ୍ବାର କୁଣ୍ଡଳ ॥
ତମ୍ବା ଗୁଡିଲେ ଧରି କରେ । ଚାଲନ୍ତି ଅତି ଧୀରେ ଧୀରେ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧଦେହୀ । ଚଲିପିବାକୁ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଦାମୋଦର । ମିଳିଲେ ଦାସଙ୍କ ମନ୍ଦିର ॥
ତେତେଣେ ଯେ ଦାସ ବୁଲି ଦେଶ । ଆସିଛି ହୋଇଣ ନିରାଶ ॥
କାହିଁ ନ ପାଇ ଭିକ୍ଷା କିଛି । ଉପବାସରେ ଶୋଇଛନ୍ତି ॥
ସ୍ୱାମୀ ଭାରିଯା ଦୁଇଜଣ । କ୍ଷୁଧାରେ ବିକଳ ହୋଇଣ ॥

ଚିନ୍ତ ଶ୍ରୀହରି ପାଦ ଦୁଇ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକଧାର ବହି ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଦୀନଜନ ବନ୍ଧୁ । ନାମ କରୁଣାମୟ ସିନ୍ଧୁ ॥
ଅଭୟ ରକ୍ଷଣ ତୋ ବାନା । ଭୃତ୍ୟ ଦୁରିତ ବଜ୍ରସେନା ॥
ଦୁର୍ଜନ ମଣ୍ଡୂକର ଫଣୀ । ଜଗତ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଗର୍ବିତ କରୀର କେଶରୀ । ସକଳ ଜୀବେ ଅଧିକାରୀ ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ଗଲି ତୋତେ । ଆର୍ତ୍ତଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକର ମୋତେ ॥
ଏତେକ ସ୍ତୁତିର ସମୟରେ । ଯେବେ ଅତିଥି ମୋର ଦ୍ୱାରେ ॥
ଆସିଣ ହୋଇବେ ପ୍ରବେଶ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେବ ମୂର୍ତ୍ତି ବେଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚିନ୍ତାକର । ଦ୍ୱାରେ ଡାକିଲେ ନରହର ॥
ବୋଲଇ କେହୁ ଅଛ ଘରେ । ଆମ୍ଭେ ଅତିଥି ତୋ ଦୁଆରେ ॥
ଶୁଣିଣ ଦାମୋଦର ଦାସ । ମିଳିଲା ମହାଯୋଗୀ ପାଶ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରି ନମସ୍କାର । ବୋଇଲେ ଦ୍ୱିଜ ଦାମୋଦର ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ କମ୍ପାଇଁ ଆଗତ । ମିଥ୍ୟା ନ କହ୍ନ କହ ସତ୍ୟ ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଚକ୍ରଧର । ଆରତ୍ତ ଶୁଣିଲୁ ତୋହର ॥
ଆସିଲୁ ଭୋଜନ ନିମନ୍ତେ । ଦେବ କି ନାହିଁ କହ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାମୋଦର ଦାସ । ବୋଇଲେ ଦଣ୍ଡେ ମାତ୍ର ବସ ॥
ଅତିଥି ବସାଇ ଚଳିଲେ । ପତ୍ନୀର ପାରୁଶେ ମିଳିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣସି ଗୋ ସତୀ । ଅତିଥି ଭୋଜନ ମାଗଇ ॥
ଏଥିକୁ କହ କି ବିଚାର । ତା ଶୁଣି କହେ ପତ୍ନୀ ତାର ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ ମୋତେ କି ପଚାର । ତୋତେ କି ଅଛଇ ଉବାର ॥
ଘର ବିକିଲେ ସବୁ ଚୋର । ନୋହିବ ପଣେ କଉଡ଼ିର ॥
ବସ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ ଥିଲେ ଘରେ । ବିବସ୍ତ୍ର କରନ୍ତି ଦାହାରେ ॥
ଆଜ କି ଅଛି ତୁମ୍ଭ ଘରେ । ହେ ସ୍ୱାମୀ କହ ମୋ ଆବରେ ॥
ପତ୍ନୀର ମୁଖୁ ଏହା ଶୁଣି । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ପାଣି ॥
ଦ୍ୱାରୁ ଅତିଥି ଲେଉଟିବ । ଏ ପାପୀ ଜୀବ କିମ୍ପା ଥିବ ॥
ସ୍ୱାମୀର ମୁଖ ଏ ବଚନ । ଶୁଣିଣ ଯୁବତୀ ରତନ ॥

ଅଛ ଆରତେ ସେ ତରୁଣୀ । ଚଳନ୍ତଲ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଆତଙ୍କ ଫେଡ ହେ ଆମ୍ଭର । ବୋଲି ଚଳନ୍ତଲ ଚକ୍ରଧର ॥
କେ ସ୍ୱାମୀ ନୁହ ହେ ଆରତ । ଆମ୍ଭର ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ ଭୋଜନ । ଏବେ ହୋ ମୋହଠାରୁ ଶୁଣ ॥
ନାପିତ ଗୃହେ ଯାଇଁ କଲ୍ଷ । ବହନ ଆଣ ହେ ଭରୁଷା ॥
ତା ଶୁଣି ଦାମୋଦର ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ନାପିତ ଦ୍ୱାରେ ବେଗେ ଗଲେ । କତୁରୀ ବହନ ଆଣିଲେ ॥
ଦେଲ ତା ପତ୍ନୀର ହସ୍ତର । ବୋଇଲ କି କରିବୁ କର ॥
ଶୁଣି ଯୁବତି ହସ ହସ । ବୋଇଲ ଦେଖ ମୋର କେଶ ॥
ଅଚ୍ଛେଦ ପକାଅ କତୁରୀ । ବସିଣ ବଳବା ଚଉଁରୀ ॥
ସତ୍ୱରେ ନେଇ ବିକଆଣି । ସେବିବା ଅତିଥି ଚରଣ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ଦାସେ । ପତ୍ନୀକି ବସାଇଣ ପାଶେ ॥
ଶିରଦ୍ଧଗରୁ କେଶ ଥୋଇ । ମଧ୍ୟ ଧରିଲେ ମୁଠିଆଇ ॥
ସମୂଳ କରିଣ କତୁରୀ । ବସିଣ ଭଳରେ ଚଉଁରୀ ॥
ତତକ୍ଷଣେ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇଣ । ବିକି ଆଣିଲେ ପାଞ୍ଚପଣ ॥
ସରୁ ଚାଉଳ ମୁଗଡାଇ । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଧ ଦହି ॥
ନାନାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣିଆଣି । ରନ୍ଧନ କଲକ ତରୁଣୀ ॥
ଡାକଆଣିଲେ ନାରାୟଣ । ଆନନ୍ଦେ ଧୋଇଲେ ଚରଣ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମ ବାରି । ସୁଖେ ସେବିଲେ ନରନାରୀ ॥
ଥୋକାଏ ମସ୍ତକେ ସିଞ୍ଚିଲେ । ମହା ଆନନ୍ଦ ଦୁହେଁ ହେଲେ ॥
ଦେଖ କିହା ଭାଗ୍ୟ ତାହାଙ୍କର । ଯାହା ନ ପାଏ ଦେବବର ॥
ଚୌରାଶି କାଠି ଗଙ୍ଗାଜଳ । ଧୋଇଣ ଥିଲ କମଣ୍ଡଳ ॥
ଯେବଣ ଚରଣେ ଢାଳିଲ । କିଞ୍ଚିତ ମାତ୍ର ନ ପାଇଲ ॥
ଭବକୁ ନକଣ୍ଠ ଗୋସାଇଁ । ଅଗ୍ରବ ଲୋକେ ଭେଟନାହିଁ ॥
ପିଢ଼ା ଖଣ୍ଡିଏ ରଖିଦେଲେ । ତହିଁ ଅତିଥି ବସାଇଲେ ॥
ଆପଣେ ଦାସ ପତ୍ନୀଗଲେ । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପରଶିଲେ ॥

ଗୋବିନ୍ଦ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ହରଷେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ଦାସେ ॥
ଆଉ କି ଅନ୍ନ କିଛି ଅଛି । ତା ଶୁଣି ଗଲା ସେ ମୃଗାକ୍ଷୀ ॥
ବାକି ଯେତେକ ଅନ୍ନ ଥିଲା । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପତ୍ରେ ପରଷିଲା ॥
ଭୁଞ୍ଜି ଉଠିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ବସିଲେ କଷାଫଳ ଖାଇ ॥
ଦୁହେଁ ଅଛନ୍ତି ଉପବାସ । କେ କହୁ ତାହାଙ୍କ ହରଷ ॥
ପ୍ରଭୁ ବିଚାରୁଛନ୍ତି ମନ । ଧନ୍ୟ ଏ ଦୁହିଙ୍କ ଜୀବନ ॥
ଭଙ୍ଗା କୁଡ଼ିଆ ଅଛି ରହି । ଲେଙ୍ଗୁଡ଼ା କନାଠାରୁ ନାହିଁ ॥
ବୋଇଲେ ଅନ୍ନ ନାହିଁ କିଛି । ଆପଣେ ଉପବାସ ଅଛି ॥
କେଶ କାଟିଣ ମୋତେ ଦେଲେ । ଆନ କେ ଲକ୍ଷ ଏହା କୁଳେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାରାୟଣ । ଦାସଙ୍କ ପାଶକୁ ଯାଇଣ ॥
ଦେଖ ହେ ରଜନୀ ଆଗତ । ଯିବି ନପାରେ ହେ ଭକତ ॥
ଏ ଓଳି ଅନ୍ନ ମୋତେ ଦେବୁ । ପ୍ରଭାତୁ ଆମ୍ଭେ ଚାଲିଯିବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାମୋଦର ଦାସ । କହିଲେ ନିଜ ନାରୀପାଶ ୧୦୦ ॥
ଆଜି ଏଗା ଅତିଥି ରହିଲେ । ଚଳିବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲେ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ କହେ ଧୀର । କମାଇ ଚିନ୍ତା ହୋ ଆମ୍ଭର ॥
ବାକି ଯେତେକ କେଶ ଅଛି । ସେ ସବୁ କାଟି ନିଅ ପୋଛି ॥
ସ୍ୱାମୀ ତା ଶୁଣିଣ ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ ବିକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ଯେତେକ କେଶ ବାକି ଥିଲା । ସବୁ କତୁରୀ ପକାଇଲା ॥
ନାରୀ ତାହାର ଲଣ୍ଡାମୁଣ୍ଡେ । ବାନ୍ଧିଲା ଛିଣ୍ଡା କନା ଖଣ୍ଡେ ॥
ସ୍ୱାମୀ ହାଟଯା କସିକଟି । ଆନନ୍ଦେ ଚଳିଲେ ଚଉଁରୀ ॥
ପୁଣି ବିକିଲେ ପାଞ୍ଚପଣ । ନାନାଦି ପଦାର୍ଥ କିଣିଣ ॥
ସତୀ ରନ୍ଧଣା ତାହା କଲେ । ସବୁ ଗୋବିନ୍ଦେ ସମର୍ପିଲେ ॥
କୃଷ୍ଣ ସମସ୍ତ ଦେଲେ ଖାଇ । କହିବାଠାରେ ଦସ୍ତା ନାହିଁ ॥
ଭୋଜନ ସାରି ଭାବଗ୍ରାହୀ । ତୃଣ ଗୁଡ଼ିଏ ପାରି ଶୋଇ ॥
ଯାର ଆସନ ନାଗରାଜ । ଆବର ବନିତା ଆମ୍ବୁଜା ॥
ମୁନିଙ୍କ ହୃଦସ୍ଥ କମଳ । ରୁଦ୍ର ଦେବତା ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ॥

ସେ ପୁଣି ଭକତ ଘରରେ । ଶୋଇଲେ ତୃଣ ଶଯ୍ୟାପରେ ॥
ଏହି ସମୟେ ଦାସେ ଗଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚରଣ ଚାପିଲେ ॥
ତତପରେ କରେ ଧରି । ହରିଙ୍କି ବଞ୍ଚିଲେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ବୈକୁଣ୍ଠ ସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତେ ମଣି । ଘରେ ଶୋଇଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିଦ୍ରା ଯିବା ଜାଣି । ସ୍ୱାମୀକି ବୋଲଇ ତରୁଣୀ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ଏ ଅତିଥି । କେମନ୍ତେ ଚାଲିବେଟି ପଥ ॥
ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଭାତୁ ମାଗିଯିବ । ଯେ ଅନ୍ନ ଭାଗ୍ୟରେ ମିଳିବ ॥
ତାହା ଏହାଙ୍କୁ ସମର୍ପିବା । ଆମ୍ଭେ ପଛକେ ହେକେ ଥିବା ॥
ଦାସେ ବୋଇଲେ ହେଉ ହେଉ । ତାହା ଜାଣିଲେ ମହାବାହୁ ॥
ଦୁହିଁଙ୍କ ଭାବ ଦେଖି ହେଳା । ହେଲେ ସେ ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମ ତୋଳା ॥
ଅଧିକ ନ ପାରିଲେ ସହି । ଦୁହିଁଙ୍କ ନିଦ୍ରାଗଲେ ମୋହି ॥
ଏହି ସମୟେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଉଠିଲେ ଅତି ବେଗ ହୋଇ ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଜାଣ ଦୁଇ । ଚରଣ ତଳେ ଥିଲେ ଶୋଇ ॥
ଟାଙ୍ଗର ମୁଣ୍ଡେ ହସ୍ତ ଦେଲେ । କେଶ ତୋ କଅଁଳ ବୋଇଲେ ॥
ନାନା ରତନ ଅଳଙ୍କାରେ । ପୂରୁ ତୋ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଯାକରେ ॥
ଷୋଡ଼ଶୀତନୁ ତୋର ହେଉ । ଘରେ ତୋ ଧନ ପୂରିଥାଉ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖୀ ହୋଇଥାଅ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠ ଗତି ପାଅ ॥
ଏମନ୍ତେ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ଶ୍ରୀହରି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ନିଶୀ ଶେଷ । ଦିବସ ହେଲା ପରବେଶ ।
ଅବଳା ନିଦ୍ରା ତେଜି ଉଠି । କେଶ ତା ପଦଯାଏ ଲୋଟି ।
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଅଳଙ୍କାରମାନ । ମନ୍ଦିରେ ପୂରିଅଛି ଧନ ॥
ଦେଖି ତା ଆଚମ୍ବିତ ନାରୀ । ସ୍ୱାମୀର ଭୁଜ ତୋଳି ଧରି ॥
ବୋଇଲେ ବେଗେ ଶୁଣ ନାଥ । କେଣିକି ଗଲେ ସେ ଅତିଥି ॥
ମନ୍ଦିର ଦେଖ ହୋ ସତ୍ୱର । ସେ ନୋହେ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସେ ବେଗେ ଉଠି । ନିଜ ଘରକୁ ଦେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ନାନାଦି ଧନ ଅଛି ପୂରି । ପତ୍ନୀ ତା ଦିବ୍ୟ ଅପସରୀ ॥

ଅଙ୍ଗେ ପୂରିଛି ଅଳଙ୍କାର । କେଶବନ୍ଧି ନେଇଛି ପର୍ଯ୍ୟର ॥
ତା ଦେଖି ବଶ୍ୟହୋଇ ମନ । ନମସ୍ତେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଆନର ବନେ କି ଏମାନ । ଘରେ ପୂରିଛି ଏତେ ଧନ ॥
ସବଙ୍କ ମଧ୍ୟେ କେଶବର । କଅଁଳ ଦିଶୁଛି ସୁନ୍ଦର ॥
ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ଥାପ୍ୟେ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ସେବା ଯେ କଲ୍ ଦେବପ୍ରାଣୀ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରାସୁର । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଯା ପର୍ଯ୍ୟର ॥
କମଳା ଯାର ପରିବାର । ମୁଁ ସ୍ତୁର କେତେକ ମାତର ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ କରୁଣା ସାଗର । ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର ॥
ଭୃତ୍ୟ ହୋଇଲେ ଅପରାଧୀ । ତୁ ନାଥ କରୁଣା ବାରିଧି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ଜୀବଙ୍କ ହୃଦରେ ବିହର ॥
ଏଣୁ ଅପ୍ରାଧ ମୋର ଯେତେ । ପ୍ରଭୁ ନ ଘେନ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ଆନନ୍ଦ ପୁରୁଷ ତରୁଣୀ ॥
ଆନନ୍ଦେ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ । ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗ ପ୍ରତିଦିନ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାଚିତ୍ତ । ଦାସ ପ୍ରସଙ୍ଗେ ନିତ୍ୟେ ରତ ॥
ଯୋଗୀ ବୈଷ୍ଣବ ସାଧୁଜନ । ସେବାରେ କଟାଇଲେ ଦିନ ॥
ନୋହିଲା ଯମ ଅଧିକାର । କାଳେ ବସିଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦାସ ଦାସୀ ହେଲେ । ମନକୁ ଚୈତନ୍ୟ କହିଲେ ॥
ସେ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ଯେ ପ୍ରାଣୀ କର୍ଣ୍ଣପଥେ ଶୁଣି ॥
ସକଳ ପାପୁ ହେବ ପାର । ନ ଯିବ ଯମରାଜପୁର ॥
ଅପୁତ୍ରି ଜନେ ପୁତ୍ରବାନ । ଅନ୍ଧ ଲଭିବେ ଚକ୍ଷୁ ପୁଣ ॥
ସଂସାରେ ଜନ୍ମମାନ ଯେତେ । ଯେ ଗ୍ରହପୀଡ଼ାଦି ସନ୍ଧିତେ ।୧୬୦॥
ଲଗିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ । ଶୁଣି ଶରଧା ଯେବେ ଚିତ୍ତେ ॥
କହଇ ଦ୍ୱିଜ ରାମ ଦାସ । କେବଳ ମନକରି ବିଶ୍ୱାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେମନ ଚୈତନ୍ୟ
ଦାମୋଦର ଦାସ ପତି ପତ୍ନୀ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ
ବଣ୍ଟମ୍ବର ଦାସ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ପୁଣି କହନ୍ତି ଚଇତନ । ହେ ମନ ହୁଅ ସାବଧାନ ॥
ଏ ବଡ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣିଲେ ନ ଗୁଡ଼ିବ ଚିତ୍ତ ॥
ଯେ ଉତ୍କଳଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟଦେଶ । ଢେଙ୍କାନାଳରେ ତାର ବାସ ॥
ଜାତିରେ ବଣିଆ କରଣ । ତାର କୁଟୁମ୍ବ ତିନିଜଣ ॥
ତାହାର ନାମ ବଣ୍ଟମ୍ବର । ଭକତପଣେ ବଳୟାର ॥
ଭାରିଯା ନାମ ତା ରେବତୀ । ପତିର ଆଜ୍ଞା ନ ଲଙ୍ଘନ୍ତି ॥
ପୁତ୍ରର ନାମ ରଘୁନାଥ । ପିତାର ଚରଣେ ଭକତ ॥
ଆପଣା ନାମ ବଣ୍ଟମ୍ବର । ବଣ୍ଟସଂସାରେ ଗତ ପାର ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନିଜଣ ଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଦେଇ ମତି ॥
ନାମ ଭଜନ ଅପ୍ରମିତ । ନଚ୍ଚେ୍ୟ ପଢ଼ନ୍ତି ଭାଗବତ ॥
ଯେ କହେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ରସ । ତାକୁ ବୋଲନ୍ତି ବଣ୍ଟେ ବଂଶ ॥
ତାହାର ନାମ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପ୍ରାୟେ ତାକୁ ମଣି ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୈଷ୍ଣବ ଭିକାରୀ ॥
ଯେ ଅଭ୍ୟାଗତ ଅବଧୂତ । ଦ୍ୱାରେ ତା ହେଲେ ଉପଗତ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦାନେ । ତୋଷନ୍ତି ବିନୟ ବଚନେ ॥
ନାହିଁ ବୋଲିବା ମୁଖୁ ତାର । କେବେହେଁ ନୁହଇ ବାହାର ॥
ଏମନ୍ତ ନିକେତେବନ ଅନ୍ତେ । ତା କାର୍ତ୍ତି ପୂରିଲା ଜଗତେ ॥
ଯେବେ ଶୁଣିଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ବୋଲନ୍ତି ସର୍ବ ଲୋକମାନ ॥
ଏମନ୍ତେ ସମୟେ ଯେ ପୁଣ । ହଇବ ଘଟସ୍ଥଳ ଶୁଣ ॥
ଅଛନ୍ତି ଜମାଇତ ହୋଇ । ଅଇଲେ ତୀର୍ଥ ଯିବାପାଇଁ ॥
ଭିକ୍ଷାର ଅର୍ଥେ ଗ୍ରାମ ପୁରେ । ମାଗନ୍ତି ବୁଲି ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ॥
ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଯହିଁ । ଶୁଣ ହେ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ ॥
କରଣ ନାମେ ବଣ୍ଟମ୍ବର । ବିଜୟ କର ତାର ଘର ॥

ଅବଶ୍ୟ ତୋଷିବ ଭୋଜନେ । ଶୁଣି ଚଳିଲେ ସାଧୁମାନେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ତା ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଦିବସ ଆସି ହେଲା ଶେଷ ॥
ଡାକିଲେ ଅହେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ଆମ୍ଭ ଚରଣ୍ଣ ବେଗେ କର ॥
ସାଧୁଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣିଣ । ଘରୁ ବାହାର ତତକ୍ଷଣ ॥
ଦେଖିଲା ସାଧୁବୃନ୍ଦ ତୋଳେ । ପ୍ରଣାମ କଲା ପାଦତଳେ ॥
ଯୋଡ଼ କପାଳେ କର ଦେଲା । କି ଆଜ୍ଞା ହୋଉଛି ବୋଇଲା ॥
ଅତିଥି ବୋଇଲେ ହେ ଶୁଣ । ଆମ୍ଭ ଚରଣ୍ଣ ବେଗେ ଆଣ ॥
ହାଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ଳ ମୁଗଡାଇ । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଗ୍ଧ ଦହି ॥
କାଷ୍ଠ ପଡ଼ିବା ଆଦ ଯେତେ । ଏ ସବୁ ଆଣ ହେ ଭକତେ ॥
ଆମ୍ଭ ଚରଣ୍ଣ ବେଗ କର । ପୁଣ୍ୟ ତୁ ପାଇବୁ ଅପାର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଚଳିଗଲା । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ॥
ପୂର୍ବ ଭାରିଯାଙ୍କୁ କହିଣ । ସକଳ କରି ଆୟୋଜନ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ପାଶେ ନେଇ ଦେଲା । ଘୃତ ମାଣକ ନ ପ ଇଲା ॥
ବୋଇଲେ ସାଧୁବୃନ୍ଦେ ଶୁଣ । ତୁମ୍ଭରେ କରୁଛୁ ଜଣାଣ ॥
ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣି ଦେଲୁ । ଘୃତ ମାଣକ ନ ପାଇଲୁ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସାଧୁଗଣ । ପଣ୍ଡିସ ନୁହଇ ଭୋଜନ ॥
ଘୃତ ବିହୀନେ ଯେ ଖାଇବ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇବ ॥
ତୋ ଦ୍ରବ୍ୟ ଲେଉଟାଇ ନିଅ । ତା ଶୁଣି ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ପୁଅ ॥
ଅନେକ ବିନୟ ସେ କଲା । ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇ ଜଣାଇଲା ॥
ହେ ପ୍ରଭୁମାନେ ଶାନ୍ତହୁଅ । ବେଗେ ରନ୍ଧନ କର ଯାଅ ॥
ଘୃତ ଆସିବ ବନ୍ଦି ବନ୍ଦି । ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥
ତା ଶୁଣି ଅତିଥେ ସୁଚତେ । ଚଳିଲେ ରନ୍ଧିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ଘରକୁ ପିତା ପୁଅେ ଗଲେ । ବସିଣ ବିଚାର ଯେ କଲେ ॥
ଯେ ସାଧୁ ଛର ଉପକାରେ । ମିଥ୍ୟା କହିଣ ସ୍ନେହ କରେ ॥
ଏଥିରେ ଦୋଷ ନାହିଁ କିଛି । ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ କହିଅଛି ॥
ଘୃତ ନ ମିଳିଲା ତ କାହିଁ । ସେବକ ଯିବା ଏଥିପାଇଁ ॥

ନୋହିଲେ ଅତିଥି ସମସ୍ତେ । ଭୁଞ୍ଜିବେ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବାପ ପୋଏ । କରେ ଧଇଲେ ଖଣତାଏ ॥
ଆବର କାତି ଗେ ଟି ଧରି । ଚଳିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ରାତ୍ର ପ୍ରହରେକ ଭିତରେ । ଭେଟିଲେ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଘରେ ॥
ତତ୍କ୍ଷଣେ ସିନ୍ଧି ଗୋଟି ଖୋଳି । ପୁତ୍ର ପଶିଲା ତହିଁ ଗଳି ॥
ପିଅର ଜଗିଛି ବାହାରେ । ପୁତ୍ର ଖୋଜଇ ପଶି ଘରେ ॥
ଅନେକ ଧନ ରତ୍ନମାନ । ଦେଖି ନ ଛୁଅଇଁ ନନ୍ଦନ ॥
ଘୃତର ବିନା ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ହସ୍ତେ ନ ଧରେ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଖୋଜନ୍ତେ ଭବନ । ଦେଖିଲା ଘୃତ ଭାଣ୍ଡମାନ ॥
ବହି ଅଣିଲା ଭାଣ୍ଡ ଦୁଇ । ସିନ୍ଧିରେ ଦେଲାକ ଗଳାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ସାଧୁତ । ଚେତନା ପାଇଲା ତ୍ୱରିତ ॥
ଦେଖିଲା ସିନ୍ଧିଗାତ ଘରେ । ଚୋରହିଁ ଗଳୁଛି ସିନ୍ଧିରେ ॥
ପବନୁ ବେଗେ ଧାଇଁଗଲା । ଚୋରର ଚରଣ ଧଇଲା ॥
ବେନି ଚରଣ ବେନି ହାତେ । ଧରି ଝିଙ୍କିଲା କୋପଚିତ୍ତେ ॥
କୁମର ବୋଇଲା ହେ ତାତ । ଧରା ପଡ଼ିଲି ସିନ୍ଧିଗାତ ॥
ସାଧୁତ ଝିଙ୍କୁଛି ପଦ୍ମର । ତୁମ୍ଭେ ପାରିଲେ ଝିଙ୍କ ଶିର ॥
ଶୁଣି ପିଅର ମୁଣ୍ଡ ଧରି । ଟାଣିଲା ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ଦୁହେଁ ଝିଙ୍କିଲେ ଦୁଇକତି । ପୁତ୍ର ରହିଲା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ॥
କେହୁଁ ଆଡକୁ ସେ ନୋହିଲା । ତା ଦେଖି କୁମର ବୋଇଲା ॥
ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ଆହେ ତାତ । ଏଥର ସରିଲା ମହତ ॥
ରାତ୍ର ଯଦ୍ୟପି ପାହିଯିବ । ଚିହ୍ନି ସାଧୁତ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସେବାହିଁ ନୋହିବ । ଏତେକ କଷ୍ଟ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ ॥
ଏଥକୁ ବିସ୍ମର ନ କର । କାଟିଣ ନିଅ ମୋର ଶିର ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ସେବା ହେଉ । ଆମ୍ଭର ମହତ୍ତ୍ୱ ନ ଯାଉ ॥
ମୁଣ୍ଡ ନ ଥିଲେ ପିଣ୍ଡ ଏଥେ । ଚିହ୍ନା ନ ଯିବ କଦାଚିତେ ॥
ଏଥକୁ ନ କରନ୍ତୁ ହେଳ । ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଘୃତ ଘେନ ଚଳ ॥

ଶୁଣି ପିଅର କାନ୍ତ ଧରି | ମନରେ କୃଷ୍ଣ ଚିନ୍ତାକରି ||
ଛେଦନ କରି ଶୁନ ଶିର | ଲୁଗାଇ ରଖିଲା କାଖର ||
ଧରିଲା ଘୃତଭାଣ୍ଡ ହସ୍ତେ | ଘରକୁ ଚଳିଲା ତ୍ୱରିତେ ||
ମୁଣ୍ଡ ଭାରିଯା ହସ୍ତେ ଦେଲା | ଲୁଗାଇ ରଖ ଗୋ ବୋଇଲା ||
ବୁଝାଇ କହିଲା ସମସ୍ତ | ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ମାତ ||
ଝଳକ ପ୍ରମାଣ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ | ମୁଣ୍ଡ ଯେ ରଖିଲା ଲୁଗାଇ ||
ବୋଇଲା ସ୍ୱାମୀ ବେଗେ ଯାଅ | ସାଧୁଙ୍କୁ ଘୃତ ନେଇ ଦିଅ ||
ତା ଶୁଣି ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଗଲା | ସାଧୁଙ୍କ ହସ୍ତେ ଘୃତ ଦେଲା ||
ଘୃତ ପାଇଣ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦେ | ଭୋଜନ କଲେ ମହାନନ୍ଦେ ||
ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ ବାଞ୍ଛିଲେ | ଘରକୁ ଯାଅ ତୁ ବୋଇଲେ ||
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର | ଚଳିଣ ଗଲେ ନିଜଘର ||
ସ୍ୱାମୀ ଭାରିଯା ଦେନିଜଣ | ଚିନ୍ତିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ||
ପୁତ୍ରର ଭାବ ମନେ ଗୁଣି | ଏମନ୍ତେ ପାହିଲା ରଜନୀ ||
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ | ଗଣ୍ଡି ଯେ ସାଧୁର ଭୁବନ ||
ଖଣ୍ଡିଆ ତହିଁ ପଡ଼ିଥିଲା | ଧମା ସେ ଗଣ୍ଡି ଝିଙ୍କି ଦେଲା ||
ଦାଣ୍ଡରେ ପକାଇଲେ ନେଇ | ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକାଇ ||
ମୁଣ୍ଡ ବିହୀନେ ପିଣ୍ଡ ତହିଁ | ଚିହ୍ନି ଯେ ନ ପାରିଲେ କେହି ||
ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଘେନିଗଲେ | ଶୂଳ ଉପରେ ବସାଇଲେ ||
ଅନେକ ଲୋକ ତହିଁ ମିଳି | ଦେଇଣ କୁହାଟ କୁରାଳି ||
ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝା ପୁରର | ଶୁଣ ହେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ||
ଅତିଥିବୃନ୍ଦ ଚଳିଗଲେ | ଦାସଙ୍କ ପାଶେ ପ୍ରବେଶିଲେ ||
ଡାକିଲେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ | ବହନ ଆସ ଆମ୍ଭ ପାଶ ||
ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ହେଲୁଁ ବାବୁ | ତୋତେ କଲ୍ୟାଣ କରିଯିବୁଁ ||
ସାଧୁଙ୍କ ମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି | ଆନନ୍ଦ ପୂରିତ ତରୁଣୀ ||
ବୋଇଲେ ଦାସ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର | ହେ ସଖି ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର ||
ଆସ୍ତେଟି ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗର | ଯାଉଅଛୁ ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ||

ପୁତ୍ର ଖଣ୍ଡିଆ ମୁଣ୍ଡ ଆଣ । ଧରି ମୁଁ ଥିବି ଲୁଚାଇଣ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇବ । ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଘଞ୍ଚାଇବ ॥
ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ତୋଷ ଚିତ୍ତେ । ମୁଣ୍ଡ ଯେ ଦେଲା ସ୍ୱାମୀ ହସ୍ତେ ॥
ପୁତ୍ରର ମୁଣ୍ଡ ପିଚାଧରି । କାଖେ ଯାକିଲା ଗୋପ୍ୟକରି ॥
ଉତ୍ତମ କରିଣ ଘୋଡ଼ାଇ । ଚାଲିଲେ ଧୀରି ଧୀରି ହୋଇ ॥
କହିଲେ ବିନୟ ବଚନେ । ବିଜୟ କର ପ୍ରଭୁମାନେ ॥
ଶୁଣି ଚାଲିଲେ ଯେ ଅତିଥେ । ତାହାଙ୍କୁ ଘେନଣ ସଙ୍ଗତେ ॥
କେତେକ ଦୂର ଚାଲିଗଲେ । ବିଶ୍ୱମ୍ଭରଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ॥
କାହିଁ ତୋହର ନିଜ ପୁତ୍ର । ସଙ୍ଗରେ ଆଣିନାହୁଁ କି'ତ ॥
କାଲି ଅନେକ ସେବାକଲା । ଆଜତ ଦେଖାହିଁ ନ ଦେଲା ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ କରନ୍ତା ଦର୍ଶନ । କମ୍ପା ନଇଲା ତୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଏବେ ତୁ ଯାଅ ତତପର । ଘେନିଣ ଆସ ତୋ କୁମର ॥
ନୋହିଲେ ଏଥିଠାରେ ଥିବୁ । ତାକୁ ନଦେଖିଲେ ନ ଯିବୁ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ନୀର ॥
ତା ଦେଖି ସମସ୍ତ ଅତିଥି । ବୋଇଲେ କାନ୍ଦୁଅଛୁ ତୁତ ॥
କିଅବା ପଡ଼ିଲା ବିପତ୍ତି । ସ୍ୱରୂପ କହ କିନା ଏଥି ॥
ମାୟା ନକରି କହ ସତ । ସମସ୍ତ ସାଧୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । କାଖୁ କାଢ଼ିଲେ ପୁତ୍ରଶିର ॥
ଖଣ୍ଡିଆ ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ଥୋଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଇକର । ବୋଇଲା ଦେଖ ମୋ କୁମର ॥
ଯାହା ଲେଖିଛୁ ଦେବବର । ଆନ କରିବା ଶକ୍ତି କାର ॥
ତା ଦେଖି ସକଳ ଅତିଥି । କ୍ଷଣକେ ହୋଇଲେ ସ୍ତମ୍ଭିତ ॥
ବୋଇଲେ ତୋର ପୁତ୍ର ମୁଣ୍ଡ । କହକେ କଲା ଦୋନ ଖଣ୍ଡ ॥
ଆମ୍ଭେ ସକଳ ସାଧୁ ଯିବୁ । ତା ବଂଶ ନିର୍ବଂଶ କରିବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ଏଥିରେ ଦୋଷ ନାହିଁ କାର ॥
ତୁମ୍ଭର ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ । ଘୃତ ଯେ ନମିଳିଲା ମୋତେ ॥

ତେଣୁଟି ପିତା ପୁତ୍ରଗଲୁ । ସାଧୁର ମନ୍ଦିରେ ପଶିଲୁ ॥
ତା ଘରେ ସିନ୍ଧଗୋଟି ଖୋଳି । ପୁତ୍ର ପଶିଲା ଚର୍ବିଗଳି ॥
ଘୃତ ବଢ଼ାଇ ମୋତେ ଦେଲା । ପୁତ୍ର ମୋ ଗଳି ଆସୁଥିଲା ॥
ସାଧୁ ତ ଚେତନା ପାଇଲା । ପୁତ୍ରକୁ ଓଟାରି ଧଇଲା ॥
ମୁହିଁ ଝିଙ୍କିଲି ଧରି ଶିର । ତ ଦେଖି ବୋଇଲା କୁମର ॥
ଚିହ୍ନା ନପଡ଼ୁ ମୋର ଶିର । କାଟିଣ ଦିଅ ହେ ପିଅର ॥
ଘୃତ ଘେନଣ ବେଗେ ଚଳ । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ଆମ୍ଭ ମୂଳ ॥
ତା ଶୁଣି କାଟିଲି ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ । ଘେନି ଅଇଲି ଘୃତ ଭାଣ୍ଡ ॥
ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ସମର୍ପିଲି । ମୁଣ୍ଡ ମୁଁ ଲୁଗ୍ଧଇଁ ରଖିଲି ॥
ଏମନ୍ତେ ମଲା ମୋର ସୁତ । ଏ ଦୁଃଖ ମୋହର ଅର୍ଜିତ ॥
ଭାଗ୍ୟ ମୋ ଅରଜିଛୁ ଯାହା । ଅବଶ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବଇଁ ତାହା ॥
ଶୁଣି ସକଳ ସାଧୁଜନ । ଭକ୍ତକୁ ବୋଇଲେ ବଚନ ॥
ଧନ୍ୟରେ ତୋହର ଜୀବନ । ଧନ୍ୟ ତୋ ପତ୍ନୀ ତୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଆମ୍ଭ ସକାଶେ ପୁତ୍ର ମଲା । ଏହା କଇକ ଭିଆଇଲା ॥
ସକଳ ସାଧୁ ଏକ ହୋଇ । ବୋଲନ୍ତି ଭକ୍ତ ମୁଖ ଚାହିଁ ॥
ତୋ ପୁତ୍ର ଗଣ୍ଡି ଅଛି ଯହିଁ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଘେନ ଚଳ ତହିଁ ॥
ଅବଶ୍ୟ ତୋ ପୁତ୍ର ବଞ୍ଚିବ । ତୋ ଯଶ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥିବ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ସାଧୁଙ୍କୁ ଘେନଣ ସଙ୍ଗର ॥
ପୁତ୍ରର ଗଣ୍ଡିଥିଲା ଯହିଁ । ସାଧୁଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ ନେଇ ॥
ଦେଖିଲେ ଦାତାର କୁମର । ବସିଛି ଶୂଳର ଉପର ॥
ଶୂଳରୁ ଶବ ଘେନିଆସି । ମଧ୍ୟେ ପକାଇ ବେଢ଼ି ବସି ॥
ଗଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡକୁ ଯୋଡ଼ି ଦେଲେ । ତୁଳସୀ ଦଳ ଘୋଡାଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଧର୍ମ ଯେବେ ସତ୍ୟ । ଜୀଉସୁ ବଞ୍ଚୁ ଏ ବାଳୁତ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ଯେବେ ସତ୍ୟ । ପୁରାଣ ଯେବେ ହେବ ତଥ୍ୟ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ପର ଉପକାରେ । କି ଅବା ହରି ଭଜନରେ ॥
କି ଧନ ରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ । କି ଅବା ସାଧୁ ସେବା ଅର୍ଥେ ॥

ଅନଳେ ପଶିଲେକ ଯାଇ । ଧାନ୍ତି କରନ୍ତି ସବଗ୍ରାହୀ ॥
ଏ କଥାମାନ ଯେବେ ସତ । କମ୍ପା ମରବ ଏ ଦାକ୍ତିତ ॥
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ତୋ ବାନା । ଭବ ଭୟକୁ ବଜ୍ରସେନ୍ଧା ॥
ଯେବେ ତୋ ମହିମା ପ୍ରମାଣ । ତେବେ ଏ ପୁତ୍ର ପାଉ ପ୍ରାଣ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁଁ ସମସ୍ତେ । ଯେବେ ଏ ମଲା ଆମ୍ଭ ହାତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ସର୍ବ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ । ମନରେ ଚିନ୍ତିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଜୟ କରୁଣାମୟ ସିନ୍ଧୁ । ଜୟ ଜଗତ ଜନ ବନ୍ଧୁ ॥
ଜୟ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡ ମୂର୍ତ୍ତି । ଜୟ ଜାନକୀ ପ୍ରାଣପତି ॥
ଜୟ ତୁ ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ । ଜୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତ ॥
ଜୟ ହେ କୌଶଲ୍ୟା ନନ୍ଦନ । ଜୟହେ ମୁନିଙ୍କ ବନ୍ଦନ ॥
ଦଶରଥଙ୍କର ଆତ୍ମଜ । ଜୟ ଦେବାଧି ଦେବରାଜ ॥
ହେ ବିଶ୍ୱବାସ ଚରାଚର । ଯାହାର ଆଜ୍ଞାରେ ପ୍ରସର ॥
କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯା ଚରଣ । ଜଗତ ସଂସାର କାରଣ ॥
ଯାହା ଆଜ୍ଞାରେ ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ । ନ ବୁଡ଼ି ଭାସନ୍ତି ଶଇଳେ ॥
ଏମନ୍ତେ କଲେ ନାମ ଧ୍ୱନି । ତକ୍ଷଣେ କମ୍ପିଲା ମେଦିନୀ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ମାୟାରେ ପୁଷ୍ପ ପାଶେ ଆସି ॥
ଜୀବନ ଦାନ ଦେଇଗଲେ । ସେ କଥା କେହି ନ ଜାଣିଲେ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଉଠିଲା ନନ୍ଦନ । ଭଜିଲା ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ ପ୍ରଣମିତ ହେଲା । ପିତାଙ୍କ ଚରଣେ ଲୋଟିଲା ॥
ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ ଚରିତ । ସେ ଦେଶ ଲୋକ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏହା ଜୀବ । ଏହା ଦର୍ଶନେ ଅଛି ଲାଭ ॥
ତା ଦେଖି ସାଧୁମାନେ ଭୋଳେ । ଧରି ଆନନ୍ଦ ସୁଖ ଭୋଳେ ॥
ଯହୁଁ ତା ସୁମନ ଦେଖିଲେ । ସୁମନ ବୋଲି ନାମ ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଦେଉଛୁ କଲ୍ୟାଣ । ଲଭ ତୁ ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ॥
ଏବେ ପିତାକୁ ଘେନ ତୋର । ଯାଅ ତୋ ଜନମ ଘାଶର ॥
ଏମନ୍ତ କହିଣ ଅଢ଼ତେ । ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାମତେ ॥

ଏଣେ ଯେ ପିତା ପୁତ୍ର ଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଜନନୀ ପୁତ୍ର ପାଇ କୋଳେ । ବୁଡ଼ିଲା ସ୍ନେହଭାବ ଜଳେ ।
ଦେଖ ତାହାର ଭାଗ୍ୟଗୋଟି । ମନ୍ଦ ଯେ ଅଇଲା ଲେଉଟି ।
ଜନନୀ ପିତା ପୁତ୍ର ହୋଇ । ସୁଖେ ଭଜିଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ।
ସେ ଦେହ ଅନ୍ତେ ତିନିଜଣ । ଲଭିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ।
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ଦାନର ମହିମା ଏମନ୍ତ ।
ମୂର୍ଖଲୋକଙ୍କୁ ଏହା ମିଛ । ସାଧୁଙ୍କୁ ଅଟଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ।
ଭଣେ ଅଧମ ରାମଦାସ । ସୁଜନ ଜନଙ୍କର ଦାସ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଅଭୟ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।
ଏ ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ସୁଜନେ ଚିତ୍ତ ଏହା ଶୁଣି ।
ବୁଡ଼ ନ ମର ଭବକୂପେ । କୃଷ୍ଣ ଅନନ୍ତ ସାଧୁରୂପେ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଭଜ ହୁଅ ପାର । ଏ କଥା ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ରେ ସାର ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ଦାସ ପଲ୍ଲୀ ପୁତ୍ର ମୋକ୍ଷ ଯୋଗ
ନାମ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମନରାଜା । ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ କଲେ ପୂଜା ।
କହ ହେ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣି ମୁଁ ହୋଇବି ପବିତ୍ର ।
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଭକ୍ତ ଯେତେ । ଚରିଅଛନ୍ତି କହ ମୋତେ ।
ଅତି ତୃଷିତ ମୋର ମନ । କେବେ କରାଅ ସୁଧାପାନ ।
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅନୁରାଗେ । କହଇ ମନରାଜା ଆଗେ ।
ହେ ମନ ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ଶୁଣିଲେ ପାଇବୁ କାରଣ ।

ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣ ନିଶ୍ଚଳ କରିଚିତ୍ତ ॥
ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶେ ପୁଣ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର । ଦେଖିଲ୍ଲ ମାନବକେ ପବିତ୍ର ॥
ଶ୍ରୀ ଲଛମନଙ୍କ ସହର । ଭକତଙ୍କ ମୁକତି ଦୁଆର ॥
ସ୍ୱର୍ଗର ସମାନ ଅଟଇ । ଯମର ବାଧା ନ ଲାଗଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ପୁଣ୍ୟ ଗ୍ରାମେ ବାସ । ନାମ ତାହାର ଗ୍ରାମ ବାସ ॥
ଗୃହସ୍ଥ ବୈଷ୍ଣବ ଅଟେ ପୁଣ । ତାର କୁଟୁମ୍ବ ତିନ ଜଣ ॥
ଏକଇ ପୁତ୍ର ଏକନାରୀ । ସେ ଗ୍ରାମେ ଥାନ୍ତି ମଠ କରି ॥
ସର୍ବଦାକାଳେ ତା ଭଜନ । କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ ॥
ଶ୍ରୀପାଦପଦ୍ମ ପଦ ଭାବ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଦେବା ଦେବୀ ॥
କରଣ ଏହି ଭାବେ ଧ୍ୟାନ । ସୁଖରେ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ ॥
ଯାହା ମିଳଇ ଭୁଞ୍ଜେ ନିତ୍ୟ । ଚିନ୍ତା ନ ଥାଇ ତାର ଚିତ୍ତେ ॥
ଧୀର ଚତୁର ମହା ଶାନ୍ତ । ପଣ୍ଡିତ ବିବେକ ତା ମତ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ନିତ୍ୟ ଶୁଣେ । ସଂସାର ଭଲ ମନ୍ଦ ଜାଣେ ॥
ଦେହ ବହିବା ଯେଉଁ ଲାଭ । କେବଳ କରେ ସେହି ଭାବ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସେବା କରେ ନିତ୍ୟ । ଦିଅଇ ସେହୁ ସଦାବର୍ତ୍ତି ॥
ବୈଷ୍ଣବ ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ । ଆସି ମିଳନ୍ତି ତାର ଦ୍ୱାରେ ॥
ନାଗା ନିର୍ମୋହୀ ଖାକୀ ଯେତେ । ବିରକ୍ତ ସଂଯମୀ ସନ୍ତତେ ॥
ଚଉସମ୍ପ୍ରଦା ସାଧୁମାନେ । ଆସି ମିଳନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଗୃହସ୍ଥ ଭିକାରୀ ॥
ସଂଯୋଗୀ ବିପ୍ରଙ୍କ ସହିତେ । ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଆଦି ଯେତେ ॥
ଏମାନେ ଚଉଦିଗୁଁ ଆସି । ତା ଦ୍ୱାରେ ଭୋଜନ ପ୍ରକାଶି ॥
ନାହିଁ ନ ବୋଲେ ସେ ବଚନେ । ସବୁଙ୍କୁ ତୋଷେ ଅନ୍ନଦାନେ ॥
ରୁଟି ଖେଚଡ଼ି ପୁରି ଖିରି । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଦି କରି ॥
ଯେ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କରେ । ତୋଷଇ ସେହି ପରକାରେ ॥
ଦଶ ବିଂଶ ବା ଷାଠୀ ଶତେ । କିବା ସହସ୍ର ପରିଯନ୍ତେ ॥
ଯେତେ ଆଇଲେ ତେତେ ଦେଇ । କେବେହେଁ ନାହିଁ ନ ବୋଲଇ ॥

ତାର ସଙ୍କଳ୍ପ ଏହିମତେ । ଦ୍ୱାରେ ଅତିଥି ଥାନ୍ତି ଯେତେ ।
ତାଙ୍କ ତୃପ୍ତ ଯେବେ ହୋଇ । ତେବେ ସେ ଅନ୍ନ ଖାଏ ଯାଇଁ ।
ନୋହିଲେ ନ କରେ ଭୋଜନ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚେ ଦିନ ।
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଗଲା । ତାର ସମ୍ପଦ ଚ୍ୟୁତ ହେଲା ।
ତା ଦେଖି ଦାର ପୁତ୍ର ଭାଇ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ପିଅର ।
ଦିନକୁ ଦିନ ଧନ ଶେଷ । ଅଭାଗ୍ୟ ହେଲାଟି ପ୍ରବେଶ ।
ଆଗନ୍ତୁ ବୈଷ୍ଣବ ଥିବା । ଅତିଥି କାହୁଁ ତରଙ୍ଗିବା ।
ଶୁଣିଣ ଏସନ ସନ୍ଦେଶ । ବୋଇଲା ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ ।
ଚିନ୍ତିତ କିମ୍ପା ତୁମ୍ଭ ମନ । ଯାହାର ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ ।
ଦେବା ଦିଆଇବା ଠାକୁର । କେବଳ ସେହି ସିନା ମୋର ।
ତା ବିନା ଅନ୍ୟରେ ଏ ଜୀବ । କସ କରିବା ଶକ୍ତି ହେବ ।
ସାଧୁଙ୍କ ସେବାକୁ ମୋ ସ୍ଥିର । କୋଟିଏ କଷ୍ଟରୁ ଅନ୍ତର ।
କେବଳ ସାହା ଦେବରାୟ । ଏଣୁ ମୋହର ନାହିଁ ଭୟ ।
ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲା । ଏକ ସାଧୁ ତା ଦ୍ୱାରେ ହେଲା ।
ଆପଣା ନାମେ ଗୋଜା ଦେଇ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ଧର୍ମ ଭୂଷ୍ଣ ।
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଚରଚାକୁ । ଖେଦ ହେ ଖରଚ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ।
ପ୍ରତିଦିନର ବ୍ୟୟ ଯେତେ । କେବଳ ଦେଉଥିବ ମୋତେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚାଲିଗଲେ । ମଠରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ପୁତ୍ର ଭଣ୍ଡାରକୁ କହିଣ । ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ତିନିଜଣ ।
ସେହି ସାଧୁର ଘରୁ ଧନ । ବ୍ୟୟ କରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ।
ଯେତେବେଳରେ ଲୋଡ଼ା ଯାହା । ସାଧୁର ଦେଉଥାଇ ତାହା ।
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ଗୋଜାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଧନ ।
ଲେଖାରେ ସହସ୍ର ମୋହର । ହେଲା ସେ ଦାସଙ୍କ ଉପର ।
ଆଉ ନ ଦେଲା ଧର୍ମ ଧନ । କହିଲା ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ।
ବୋଇଲା ଧନ ମୋର ଦିଅ । ଲୋଡ଼ା ହୋଇଲେ ଆଉ ନିଅ ।
ତା ଠାରୁ ଜବାବ ଶୁଣିଲେ । ଆଦର ଧର୍ମଘର ଗଲେ ।

ଅନେକ ପ୍ରକାରେଣ କଷ୍ଟ । ପୁଣ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଦେଲ ।
ତା ଠାରୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ଧନ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ ଦିନ ॥
ତହୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାର ହେଲା । ଆଉ ଅଧିକ ସେ ନ ଦେଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରଗଣ ମନ । ତାଠାରୁ ବନ୍ଦ କଲେ ଋଣ ॥
ନଗରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ । ବାସେ ଅନେକ ଋଣ କଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ ସମସ୍ତେ ସାଧୁତ । ଘରେ ନ ଗଲେ କଦାଚିତ ॥
ମାଣେ ତଣ୍ଡୁଳ ପ୍ରକାଶିଲେ । ସକଳ ଲୋକେ ଜିଜ୍ଞାସିଲେ ॥
ସ୍ବଳସ୍ଥା ବସ୍ତ୍ର ପାଞ୍ଚସାଏ । ଋଣ କୁ କଲୁ ସବୁଠାଏ ॥
ଏତେକ ଅର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ ତୋତେ । ଆହୁରି ମାଗୁଅଛୁ କେତେ ॥
ଏମନ୍ତ ସବୁରି ଅଯଶ । ଦେଖିଣ ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ ॥
ବିପ୍ରର କଳକ ମନର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ଏଥର ॥
ସାହୁଙ୍କ ଅଯଶ ବଚନ । ମଠରେ ନାହିଁ ଆଉ ଧନ ॥
ଏଣୁ ସମସ୍ତେ ସାଧୁମାନେ । ଯେବେ ଆସିବେ ମୋ ଭବନେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେବ ମୁହିଁ କସ । ନଦେଲେ ହୋଇବ ଅଯଶ ॥
ଅବଶେ ଲେଉଟିବେ ଯେବେ । ମୋର ମରଣ ହେବ ତେବେ ॥
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରରୁଁ ତା ଶବ୍ଦେ । ଆସି ମିଳିଲେ ଯମାଉତେ ॥
ଏକଦେ ପାଞ୍ଚସହସ୍ର ମୂର୍ତ୍ତି । ମୁକୁଟ ବନ୍ଧା ଆସିଛନ୍ତି ॥
ମଠରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ତା ଦେଖି ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ ॥
ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ପ୍ରୀତି । ଚିନ୍ତିଲା ଅନନ୍ତ ମୂରତି ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭେ ଯାହା କର । ସକଳ ଆଶ୍ରୟ ତୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ରରୁ ତା ମନେ । କଟାକ୍ଷ କଲେ ସାଧୁମାନେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଦାତା ତୁମ୍ଭ । ଉତ୍ତର କରୁ କାହିଁ ପାଇଁ ॥
ଆମ୍ଭ ତରଛା ବେଗେ କର । ଯେବେ ଧର୍ମକୁ ଇଚ୍ଛା ତୋର ॥
ବିଳମ୍ବ ହୋଇଲେ ବହୁତ । ତୋହର ସର୍ବ ମହତ୍ତ ॥
ଅବଶେ ସନ୍ଥ ନ ପାଳିବେ । ନାନା ପ୍ରକାରେ ଗାଳି ଦେବେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ରାମ ଦାସ । ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭେମାନେ ବସ ॥

ତୁମ୍ଭ ଚରଚା ବର୍ଦ୍ଧମାନ | କରିବେ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷମନ ||
ମୋ ଗୁର କେତେକ ମାତର | କହି ଚଳିଲେ ନିଜପୁର ||
ପୁତ୍ର ଖଣିଯାକୁ ବସାଇ | ସକଳ କହିଲେ ବୁଝାଇ ||
ସାଧୁମାନେତ ଛନ୍ତି ଯେତେ | ମାଣେ ତଣ୍ଡୁଳ ଆଜ ମୋତେ ||
ପରତେ କରିଣ ନ ଦେଲେ | କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଲଗା ଭଲେ ||
ସାଧୁଙ୍କ କଟାଳ ବହୁତ | ଘରେତ ନାହିଁ ଆଳ ବଉ ||
ଆନର ଚରଚ କେମନ୍ତେ | କରିବା କହ ବୁଦ୍ଧି ମୋତେ ||
ତା ଶୁଣି ପୁତ୍ର କାଯ କହି | କମାଇ ଚିନ୍ତା କରୁ ତୁହି ||
ମଠ ପିତ୍ତଳ ହଣ୍ଡମାନ | ଗଣିଆ ଗଡ଼ୁ କରତନ ||
ଲୋଟିଆ କଳ କୁମ୍ଭ ଯେତେ | ଯେ ସ୍ଥାଳୀ ଫରୁଆ ସହିତେ ||
ଏମାନେ ଯେତେ ଅଛୁ ଚୋର | ଆବର ଦେହ ଅଳଙ୍କାର ||
ସମସ୍ତ ଘେନ ବେଗେ ଯାଅ | ସାଧୁଙ୍କ ଘରେ ବନ୍ଧା ଦିଅ ||
ଆଜ ଅତିଥିଙ୍କ ନିମନ୍ତେ | ଲୋଡ଼ା ହୋଇବ ଧନ ଯେତେ ||
ବହନ ଯାଇ ଘେନିଆସ | ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ରାମ ଦାସ ||
ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଠୁଳ କଲା | ଘେନାଇ ଧର୍ମାଘର ଗଲା ||
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ସାଧୁତ | ବନ୍ଧା ତୁ ରଖ ଏହି ବଉ ||
ଆଜ ସାଧୁଙ୍କୁ ଲଗେ ଯେତେ | କେବଳ ତାହା ଦିଅ ମୋତେ ||
ଶୁଣି ସାଧୁତ କୋପକର | ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର ||
ଯେତେ ପଦାର୍ଥ ଅଛି ଚୋର | ସକଳ ବନ୍ଧା ସିନା ମୋର ||
ମୋର ପଦାର୍ଥ ମୋତେ ଦେଇ | ଆସିଛୁ ଲୁଟିବାର ପାଇଁ ||
ଛାଡ଼ ଏ କଥା ମନୁ ଚୋର | ମହତ୍ତ୍ୱ ଯିବଟି ଏଥର ||
ଯେତେ ତୁ ଧନ ଅଛୁ ନେଇ | ନ ଦେଇ ରଖିଛୁଁ କମାଇଁ ||
କେବଣ ଭରସା ତୋହର | ନ ଦେଉ ପଦାର୍ଥ ମୋହର ||
ଏଥର ମହତ୍ତ୍ୱ ସରିବ | ପୁତ୍ର କୁଟୁମ୍ବ ବିକାଯିବ ||
ଦେଖିବା କେ ରଖିବ ଚୋର | ରଣ ଶୁଝିଲେ ଯିବୁ ଘର ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗାଳିଦ୍ୟନ୍ତେ | ମିଳିଲେ ସକଳ ସାଧୁତେ ||

ସକଳ ସାଧୁ ସେହିଠାରେ । ଗର୍ଜିଲେ ନାନା ପ୍ରକାରେ ॥
କେ ବୋଲେ ଧନ ଦେଲେ ଯିବୁ । ନୋହିଲେ ଅର୍ଗଳାରେ ଥିବୁ ॥
ଗୁଡ଼ ଏ ବାହାପିଆ ପଣ । ଯେ ଯାହା ଧନ ବେଗେ ଆଣ ॥
ଲଜ୍ଜା କ ନାହିଁ କହ ତୋତେ । ବାଟା ବୋଲଉ ଏ ଜଗତେ ॥
ଶୁଣିଣ ସବୁର ନଗଣ । ବୋଇଲା ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ ॥
ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ସାଧୁ ଶୁଣ । ମୋତେ ଲାଗିଛି ତୁମ୍ଭ ଋଣ ॥
ଉପର ହସ୍ତେ ଅଛ ଦେଇ । ତଳ ହସ୍ତରେ ଅଛୁ ନେଇ ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ବିଷର ସମାନ । ଖାଇ କେ ପାରିବରେ ଋଣ ॥
ବିଷ ଖାଇଲେ ଜଣେ ମରେ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ ବଂଶ ନାଶ କରେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରାସୁରେ । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯେ କିନ୍ନରେ ॥
ଋଣ ଭୁଜଙ୍ଗ ଦଂଶେ ଯାରେ । ଗୁଣିଆ ନାହିଁ ଆଉ ତାରେ ॥
ବିଷ ତ ଝଡ଼ିଲେ ଝଡ଼ଇ । ନୋହିଲେ ଦେହ ସଙ୍ଗେ ରହଇ ॥
ସେ ଯାଇ ଜୀବର ସଙ୍ଗତେ । ବିଷର ବଡ଼ପଣ ଏତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱ କାଳେ ଦେହ ନାଶି । ଗମଇ ଜୀବ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ॥
ବୃଷର ଗ୍ରାସ୍ୟା ପ୍ରାପ୍ତେ ହୋଇ । ଜୀବର ସଙ୍ଗେ ଲାଗିଥାଇ ॥
ଋଣ ସୁଝିଲେ ଛାଡ଼ଦେଇ । ନୋହିଲେ ଜନ୍ମେଜନ୍ମେ ଥାଇ ॥
ଏଣୁ ଏ ପୁତ୍ର ଦାର ଧନ । ବୋଲନ୍ତି ଋଣାନୁବନ୍ଧନ ॥
କେବଳ କଥା ଏକ ଅଛି । ଶୁଣ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହୁଛି ॥
ସାଧୁ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ର ଗଙ୍ଗାଜଳ । କପାଳୁ କେଡ଼େ ବା ଶୀତଳ ॥
ବୋଇଲେ ରାଜା ଆଉ ନାହିଁ । ଅଧିକ କ କହିବ ମୁହିଁ ॥
ଶୁଣ ହେ ସକଳ ସାଧୁତେ । ଆଜ ମାଗୁଣି ମୋର ଏତେ ॥
ଏ ସର୍ବ ରଶି ତୁମଠାର । ସାଧୁ ତରଛା ଆଜ କର ॥
ବିଳମ୍ବ କଲେ ଅପରାଧ । କେ ସନ୍ତୁ ସାଧୁଙ୍କର କ୍ରୋଧ ॥
ଏଣୁ ମାଗୁଣି ମୋର ଏତେ । କର ବା ନ କର ସମସ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱମାନ ଯେତେ । ମନେ ଅଛଇ ମୋ ନିରତେ ॥
ଶ୍ରୀଲଛମନଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ । ଶୁଝିବ ଦ ଦ୍ୱିଭ ଦିନରେ ॥

ଦାସଙ୍କ କହିବାରୁ ଏତେ । ଶୁଣିଣ ଆନନ୍ଦ ସମସ୍ତେ ॥
ସେ ଯାହା ବସ୍ତା ଆଣିଥିଲେ । ସମସ୍ତ ନେଇ ଝଟାଇ ଦେଲେ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣକୁ ଯେତେ । ଲେଖିଣ ଦେଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ॥
ତାହା ଧରିଣ ସମ୍ବାସେ । ଚଳିଲେ ମନର ହରଷେ ॥
ମଠରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ଚରଚିଲେ ॥
ଅତିଥି ଭୋଜନ ସାରିଣ । ଗଲେ ସେ କଲ୍ୟାଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନଦିନ ଗଲା । ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ଆସି ହେଲା ॥
ଏଥିଅନ୍ତରୁ ଭକ୍ତ ଚିତ୍ତେ । ବିଚାର କଲା ନାନାମତେ ॥
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ବୋଇଲା । ସାଧୁମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ହେଲା ॥
ନ ଦେଲେ ତାହାଙ୍କର ବଉ । ରହିବେ ନାହିଁ ମୋ ମଠତ ॥
ଏଥିଅନ୍ତରୁ ତୀର୍ଥବାସୀ । ଯଦ୍ୟପି ଦ୍ୱାରେ ମୋର ଆସି ॥
ପ୍ରକାଶ କରିବେ ଭୋଜନ । ମୋତେ ତ ନ ମିଳିବ ଧନ ॥
କରୁଣ ହୋଇଣ ସମସ୍ତେ । ଲେଉଟି ଯିବେ ଯେଝାମତେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ମୋ ଜୀବନ । ଥିବାର କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ନ ଦେଖୁଁ ଏସନ ଚରିତ । ଜୀବନ ଯିବାହିଁ ଉଚିତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ନାଗ ଗରଳ ଅଣାଇଲେ ॥
ଯତନ କରି ତାହା ଭକ୍ଷି । ପଡ଼ିଲା ବୋଇଲା ସେ ଡାକି ॥
ଅତିଥି କିଛୁ ନ ପାଇବେ । କରୁଣ ହୋଇ ବାହୁଡ଼ିବେ ॥
ଏହା ଦେଖିବା ଯାଏ ପ୍ରାଣ । ରହିବା କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ଏଥିକି ନୁହ ତୁ ବିକଳ । ମୁଁ ଏବେ ଭକ୍ଷିବି ଗରଳ ॥
ତା ଶୁଣି ଯୁବତୀ ରତନ । ପତିକି ବୋଲଇ ବଚନ ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ମୋର ସଙ୍ଗଫଳ । ବୃକ୍ଷକୁ ଯେସନ ବକଳ ॥
ଫଳର ମଞ୍ଜି ପ୍ରାପ୍ତେ ହୋଇ । ବକଳ ଲଗାଇ ଅଛଇ ॥
ପତିବିହୀନା ଯେଉଁନାରୀ । ସଂସାରେ ଥାନ୍ତି ଦେହଧରି ॥
କେ କହୁ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖମାନ । ଜୀବନ୍ତେ ମରଣ ସମାନ ॥
ମୋତେ ଛାଡ଼ିବା ମନେକରି । ଏ କେଉଁ ଧରମ ତୁମ୍ଭର ॥

ତୁମ୍ଭେ ପରାଣ ହେବ ଯେବେ । ମୁହିଁ ଭୁଞ୍ଜିବି ବିଷ ତେବେ ॥
ତାହା ଶୁଣି ସ୍ୱାମୀ ବୋଲେ ସତ । ପୁଅ ଯେ ହୋଇବ ଅନାଥ ॥
ଅବଳା ବୋଲଇ ବଚନ । ଯାହାର ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷମନ ॥
ତାର କାହାକୁ ଅଛି ଡ଼ର । ହେ ସ୍ୱାମୀ ବିସ୍ମର ନ କର ॥
ଏମନ୍ତ କୃହାକୁହି ହେଲେ । ଦୁହେଁ ଭୁଞ୍ଜିବା ମୂଳ କଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରୁଁ ଶୁଣ ରସ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ପୁଅ ବାପଢ଼ ତିନିଜଣ । ଆନନ୍ଦେ ଭୋଜନ ସାରିଣ ॥
ଶୟନ ମନ୍ଦିରରେ ପଶି । ସମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଘୋଷି ॥
ବିଷ ଚାଟିଆ ଲୁଚ୍ଚାଇଣ । ରଖିଲେ ଶୟନ ଠାବେଣ ॥
ଭୁଞ୍ଜିବା ପୁଅ ନିଦ୍ରାଗଲେ । ବୋଲି ଗୁପତେ ବିଚ୍ଚାରିଲେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମେ ମତି । ହୋଇ ଅନେକ କଲେ ସ୍ତୁତି ॥
ଜୟ ତୁ ଜୟ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ନାମ କରୁଣାମୟ ସିନ୍ଧୁ ॥
ଅନାଥ ପ୍ରଭୁ ଆଦିକନ୍ଦ । ଲୋକ ପାଳନ ସଦାନନ୍ଦ ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ତୋ ପୟର । ତୁ ନାଥ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ଜୟ ତୁ ଅନନ୍ତ ମୂରତି । ଅଶେଷ ଜୀବ ପ୍ରାଣପତି ॥
ଜୟ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡ ପାଣି । ଚିନ୍ତାର୍ପିଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଭକତ ବତ୍ସଳ ତୋ ବାନା । ଭବ ଭୟରୁ ତ୍ରୁତ୍ରସେହ୍ନା ॥
ପ୍ରାର୍ଥନା ସରୁଛି ଆମ୍ଭର । ତୁ ନାଥ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ଏହା ବୋଲନ୍ତି କେନ ପ୍ରାଣୀ । ଜାଣିଲେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମି ॥
ମହା ନିଦ୍ରାକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ବହନ ଯିବୁ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ମୋ ଭକ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ଯାଇଣ । ନିଦ୍ରାରେ ମୋହ ଏହିକ୍ଷଣ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ନିଦ୍ରାଗଲା । ତିନିଙ୍କ ହୃଦୟ ମୋହିଲା ॥
ବିଷ ଭକ୍ଷିବା ବୁଦ୍ଧି ଯାଇ । ନିଦ୍ରାରେ ପଡ଼ିଲେ ଘୁମାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଆସି । ହୋଇଲା କଣଘଡ଼ି ନିଶି ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବଦା ଅଚିନ୍ତା । ଲାଗିଲା ଭକ୍ତଜନ ଚିନ୍ତା ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟ ହେଲା ମନୁ । ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଲଛମନୁ ॥

ସେ ରାମ ଦାମଙ୍କ ସ୍ୱରୂପ । ମାୟାରେ ହେଲେ ସେଭୁ ରୂପ ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଦାସଜନ । ବୁହାଇ ସାଧୁଙ୍କର ଧନ ॥
ଛାମୁରେ ବଳଦ ଲଗାଇ । ବିଜୟ କଲେ ଶ୍ରୀବତ୍ସାଙ୍କ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ବିଜେ କରି । ଡାକିଲେ ଧର୍ମ୍ମ ନାମ ଧରି ॥
ବହନ ହୋଇ ଉଠି ଆସ । ଆମ୍ଭେ ଆସିଛୁ ରାମ ଦାସ ॥
ଦଇବେ କଣ୍ଠ ଆକନ୍ଦନ । ନିଅ ତୋ ଋଣ ଦେବା ଧନ ॥
ଶୁଣି ସାଧୁତ ବେଗେ ଉଠି । ଦ୍ୱାରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଯାଇଁ ଭେଟି ॥
ସୁର ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିମାନେ । ଯାହା ଚିନ୍ତନ୍ତି ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନେ ॥
ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଋଣ ଦେବାଫଳେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଚର୍ମଡୋଳେ ॥
ଯା ମାୟା ବେଦେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଚିହ୍ନିବ ନର ଛାର ॥
ନିଜ ଖାତକ ପ୍ରାୟେ ମଣି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ ॥
ଏଡ଼େ ନିଶାରେ କାହିଁପାଇଁ । ଅଇଲ କହ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ତା ଶୁଣି ଜଗତ ଜୀବନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ ॥
ପଦାର୍ଥ ନଥିବାରୁ ମୋତେ । କହୁ ଯେ ଥିଲେ ନାନା ମତେ ॥
ଆଜ ପ୍ରବେଶ ହେଲି ବଉ । ରଖିବା ନୁହଇ ଉଚିତ ॥
ଲେଖିଦେବା ଯେ ଧନ ତୋର । ମିଶାଇ ମୂଳ କଳାନ୍ତର ॥
ସୁନସ୍ଥା ଗଣି ଘେନିଯାଅ । ଆମ୍ଭର ଗୋଜା ଗୋଟି ଦିଅ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧନ ଦେଲେ । ତାଠାରୁ ଗୋଜା ଘେନିଗଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ସାଧୁତ । ତୋ ଆଗେ କହୁଁ ଅଛୁ ସତ ॥
ଏବେ ମୁଁ କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ବ୍ୟସ୍ତ ତୁ ସାଧୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ॥
ଯେବେ ଲଗିବ ଦେଉଥିବୁ । ସେ ଧନ ଆମ୍ଭେ ଶୁଝିଦେବୁ ॥
ଆମ୍ଭେ ଖାତକ ତୁମ୍ଭେ ସାହୁ । ଏଥିକି କମ୍ପା ଉରୁ ଥାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ସେଠାରୁ ବିଜେ କରିଗଲେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଯେତେ ସାହୁ । ସଭିଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ମହାବାହୁ ॥
ସୁନିସ୍ଥାମାନ ଗଣି ଦେଲେ । ସମସ୍ତ ଗୋଜା ଘେନିଗଲେ ॥
ଚଳିଣ ଗଲେ ସେ ସତ୍ୱରେ । ମନ ଅଛଇ ଭକ୍ତଠାରେ ॥

ପ୍ରବେଶ ଦାସଙ୍କ ଭୁବନେ । ବିଜୟ କଲେ ସୀମସ୍ଥାନେ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଛାଟିଆ କରେ ଧରି । ଫିଙ୍ଗିଣ ଦେଲେ ଦୂର କରି ॥
ସେହୁ ଛାଟିଆ ପରେ ଗୋଜା । ରଖି ଦେବାଧି ଦେବରାଜା ॥
ଅନ୍ତର ହେଲେ ଖବରସ୍ଥାପ୍ତି । ଏମନ୍ତେ ଗଲା ରାତ୍ର ପାନ୍ଥ ॥
କାକ କୁକ୍‌କୁଟ ରଡ଼ି ଶୁଣି । ନିଦ୍ରା ତେଜିଲେ ଜନପ୍ରାଣୀ ॥
ଉଠି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ଗୁଣ । ପଢ଼ି ବୋଇଲେ ପକ୍ଷୀ ଶୁଣ ॥
ମୁଁ ବଡ଼ ମନ୍ଦକର୍ମ କଲି । ବସ୍ତ୍ର ନ ରଖି ନିଦ୍ରା ଗଲି ॥
ଦେଖ ପାହିଲା ଆସି ରାତ୍ର । ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବସ୍ତ୍ରପାତ୍ର ॥
ଦେଖିଲେ ବସ୍ତ୍ର ନାହିଁ କିଛି । ପାତ୍ର ଯେ ଖଣ୍ଡ କେତେ ଅଛି ॥
ବୋଇଲେ କି ଅଦ୍ଭୁତ ହେଲା । ରଖିବା ବସ୍ତ୍ର କେଣେ ଗଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପାତ୍ର ଧରି । ଖାପ ଲଗାଇ ପାଠ କରି ॥
ଆପଣା ନାମ ଗୋଜା ଜାଣି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପ୍ର ସ୍ୱାମିଣି ॥
ଏହାତ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ । କେବଳ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆସୂତ ॥
ରାତ୍ରକପାଟ କେଣେ ଗଲା । ଆମ୍ଭର ଗୋଜ କେ ଆଣିଲା ॥
କେମନ୍ତେ ଜାଣିବା ଏ କଥା । ମୋର ମନକୁ ଲାଗେ ବ୍ୟଥା ॥
ଏମନ୍ତେ କୁହାକୁହି ହୋନ୍ତେ । ଆସିଣ ମିଳିଲେ ଅତିଥେ ॥
ବେଳ ପ୍ରହରେ ଅଛି ହୋଇ । ବସିଲେ ମଠଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ॥
ସମସ୍ତେ ଏକସ୍ଥାନେ ବସି । ଦାସଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସି ॥
ଡାକିଲେ ଆସ ରାମ ଦାସ । କାଲିରୁ ସର୍ବେ ଉପବାସ ॥
ଆମ୍ଭ ତରକ୍ଷ ବେଗେ କର । ତା ଶୁଣି ମଠରୁ ବାହାର ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ କରିଣ ଦର୍ଶନ । ବସ୍ତ୍ରର କଲା ପଞ୍ଚମନ ॥
ଏଥର କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି । କାହାକୁ ଯାଇ କି ମାଗିବି ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରେ ଗଲେ । ମହନ୍ତ ସାରିବେ ମୋ ଭଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରୁଛି ଚିତ୍ତେ । ସାଧୁ ଯେ ଆସିଣ ଭୁଲନ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ମନରେ ଦୁଃଖ କାହିଁ ପାଇଁ ॥
ସକାଳ ଯାଏ ନ ରଖିଲ । ରାତ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧରେ କମ୍ପା ଗଲ ॥

ସୁନ୍ଦି ସକଳ ସାନ୍ଥ ଧନ । ଯେଉଁଅଇଲ ଗୋଟା ପୁଣ ॥
ଯଃପାହ୍ଵବା ଯାଏ ଥିଲେ । ଦେବା ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଫଣ୍ଡୁଥିଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ଭକ୍ତ ରାମ ଦାସ । ପୁଛଇ ସାଧୁଙ୍କର ପାଶ ॥
ତୁମ୍ଭକୁ ଧନ ଦେବାବେଳେ । ଦେଖିଲଟିକ ଚର୍ମଡୋଳେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତ ସାଧୁତେ । ଗୋଟା ଦେଇଛୁ ତୁମ୍ଭ ହସ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭକୁ ଦେଲ ଧନ । ଏବେତ କହୁଛ ଏମାନ ॥
ତା ଶୁଣି ଭକ୍ତ ଅତି କ୍ଷେତେ । ଧଣିମାନଙ୍କୁ ଧରି କୋଳେ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୁମ୍ଭେମାନେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲ ନୟନେ ॥
ମୁଁ କେତେ ପାପ କରିଥିଲି । ଦିନେ ସ୍ୱପନେ ନ ଦେଖିଲି ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାଜନେ । ଅତି ଗର୍ବିତ ହେଲେ ମନେ ॥
ବୋଇଲେ ସର୍ବେଁ ଭକ୍ତସ୍ଥତେ । ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ବିଜୟ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ହେ ରାମ ଦାସ ତୋ କୃପାରୁ । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ମହାମେରୁ ॥
ତୋ ସଙ୍ଗେ ନ ଥିଲେ କ୍ୟାପାର । ତାହୁଁ ଦେଖନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ॥
ଏବେ ଆମ୍ଭର କଥା ଶୁଣ । ତାର ତନୟ ଧନପ୍ରାଣ ॥
ଆଜୁଁ ତୁ ଯାହା କଲେ କର । ଚରଣେ ଶରଣ ତୋହର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲେ । ସାଧୁଙ୍କ ପାଇଁ ସଖା ଦେଲେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ରାମଦାସ । ସମର୍ପି ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶ ॥
ନିଜପୁରକୁ ଚଳିଗଲେ । ପୂହ ଦ୍ୱାରପା ବସାଇଲେ ॥
କହିଲେ ସକଳ ଚରିତ । ଶୁଣି ସେ ହେଲେ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ବିନା ଆନ । ଏହା କେ କରିବା ଭଜନ ॥
ପ୍ରାଣୀ ନ ଜାଣି ମୂଢ଼ପଣେ । ତୁମ୍ଭୁଅଛନ୍ତ ଅକାରଣେ ॥
ଯାର ମହିମା ଚରାଚର । ପୂରି ରହିଛୁ ପରାପର ॥
ଚିନ୍ତିଲେ ନାହିଁ ଭୟ ଭ୍ରାନ୍ତ । ନ ଚାହଁ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ପାନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତିନିଜଣ । ଚିନ୍ତିଲେ ଅନନ୍ତ ଚରଣ ॥
ଏକଇ ଚିତ୍ତ ଏକମନ । ହୋଇଣ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷମନ ॥
ପାଦପଦ୍ମରେ ଚିତ୍ତ ଦେଲେ । ଦିବସ ରଜନୀ କଞ୍ଚିଲେ ॥

ନରତେ ପର ଉପକାର । କରିବା ମୂଳ ଅଟେ ତାର ॥
ଏମନ୍ତ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଧନ । ପ୍ରଭୁଚରଣେ ଦେଇ ମନ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନ ପ୍ରନାଥ । ବାନର ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ପାଷାଣ୍ଡଲୋକ ଯେତିମାନେ । ପରତେ ନାହିଁ ତାଙ୍କମନେ ॥
ଯେ ଅବା ଜାଣଇ ଏ ଭାବ । ତାଙ୍କମାନଙ୍କୁ ଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
କହଇ ରାମ ଦାସ ମନ । ମୂଳ ମୋ ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ ॥
ସେ ଭାବପଦ୍ମରେ ନିରତ । ଭ୍ରମର ହେଉ ମୋର ଚିତ୍ତ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ପାଦ ଧୂଳ । ମଣ୍ଡିତ ହେଉ ମୋ ମଉଳ ॥
ଏମନ୍ତ ଚଇତନ୍ୟ କଥା । ଶୁଣି ଗୁଚଇ ଭବବ୍ୟଥା ॥
ସୁଜନ ଶୁଣି ହୁଅ ପାର । ଶମନ କଣ୍ଠରୁ ଉଦ୍ଧାର ॥
କସ କହଇ ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ବାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟସମ୍ବାଦେ ରାମଦାସ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—ଃ୦ଃ—

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ରଘୁଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ହେ ମନ ଶୁଣ ଭବ୍ୟରସ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପନାଶ ॥
ଏକଇ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ଶୁଣି ଗୁଚଇ ଦୁଃଖବ୍ୟଥା ॥
ଅମୃତ ରସର ସମାନ । ଶୁଣ ସୁସ୍ଥିର କରି ମନ ॥
ଯେବଣ ବଙ୍ଗଦେଶ ନାମ । ସକଳ ଦେଶରେ ଉତ୍ତମ ॥
ସେ ଦେଶେ ଏକଇ ସହର । ନାମ ତାହାର ହରିପୁର ॥
ସେ ଦେଶେ ଅଟେ ଅଧିପତି । ଅକଳାତଳ ତା ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ନାମ ତା କୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର । ତାହାର ଏକଗୋଟି ପୁତ୍ର ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ତା କମଳା । ସଦା ଆନନ୍ଦ ଅତି ଭୋଳା ॥
ପୁତ୍ରର ନାମ ରଘୁନାଥ । ଭକ୍ତିର ଅଂଶେ ସେହୁ ଜାତ ॥

ଏମନ୍ତେ ତିନଜଣ ଥାନ୍ତି । କରଣ ନର୍ମଳ ଭକତ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଜନଠାରେ । ନିରାଶ ନ ଥାଇ ମନରେ ॥
ଦଅଇ ଶକ୍ତି ଯେନ ତାର । କରନ୍ତେ ପର ଉପକାର ॥
ଅମୃତ ସମାନେ ବଚନ । କହନ୍ତି ତୋଷଇ ପ୍ରାଣୀମନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ପୁତ୍ରର ଷୋଳବର୍ଷ ହେଲା ॥
ତା ଦେଖି ଜନନୀ ପିଅର । ଖୋଜି ଉତ୍ତମ ବନ୍ଧୁ ଘର ॥
ମଧ୍ୟବଙ୍ଗଳା ଯେ ସହର । ସେ କଳାକଣ୍ଠପୁରେ ଘର ॥
କରଣ ନାମ ଗଙ୍ଗାଧର । କୁବେର ସମ ଧନ ତାର ॥
ସପତ ପୁତ୍ରରେ କୁମାରୀ । ଲକ୍ଷଣବନ୍ତ ସୁକୁମାରୀ ॥
ନାମ ତାହାର ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା । ପଦ୍ମିନୀ ଜାତି ଯେ ସୁଷମା ॥
ଅନେକ ଧନ ବ୍ୟୟ କଲେ । କୃଷ୍ଣ ପୁତ୍ରକୁ ବିଭା କଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତାର ସମ୍ପଦ ବ୍ୟୟ ହେଲା ॥
ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ଦୁଃଖ ପାଇ । କଷ୍ଟ ସେ ନ ପାରିଲା ସହି ॥
ଚିନ୍ତା କରିଣ ପିତା ମଲା । ମାତା ଅନଳେ ଝାସ ଦେଲା ॥
ରହିଲା ଏକଇ କୁମର । ବଇବେ ଅତି ସୁକୁମାର ॥
ତା କଷ୍ଟ କହୁଁ ନ ସରଇ । ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ସେ ଖାଅଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଚିତ୍ତେ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ହେଲା ॥
ବିଚାର କଲା ଅନୁକ୍ଷଣେ । ଏଥେଁ ମୁଁ ଥିବ କି କାରଣେ ॥
ସକଳ ଜୀବର କରତା । ଭକତି ମୁକତିର ଦାତା ॥
କମଳାଦେବୀ ପ୍ରାଣପତି । ଦୀନବାନ୍ଧବ ଜଗଜ୍ଜ୍ୟୋତି ॥
ବିଜୟ ଶ୍ରୀ ନୀଳକନ୍ଦର । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଧରିକର ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ସ୍ୱାମୀକୁ ମୁଁ ଯିବି । ସକଳ କଷ୍ଟ ଜଣାଇବି ॥
ଶ୍ରୀମହାପ୍ରସାଦ କୈବଲ୍ୟ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବି ମୋର କାଳ ॥
ଦଇବେ ମହାପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର । ମଲେତ ହୋଇବି ପବିତ୍ର ॥
ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲା । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ବେଗେ ଚଳିଗଲା ॥
ଦର୍ଶନ କଲା ପଦ୍ମମୁଖ । ସ୍ୱାମୀରେ ଜଣାଇଲା ଦୁଃଖ ॥

ପିତା ଜନନୀ ଦୁହେଁ ମଲେ । ମୋତେ ଅନାଥ କରିଗଲେ ॥
ଏଣୁକି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ତୋ ପାଦେ ଶରଣ ବାଞ୍ଛିତ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କର । କହିଲା ଦାସ ମୁହିଁ ତୋର ॥
ଏମନ୍ତେ କଳ୍ପ ଯୁକ୍ତ କଲେ । କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୃନ୍ଦ ଧନ ନେଲେ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ମଠଧାରୀଦ୍ୱାରେ । ମହାପ୍ରସାଦ ଭିକ୍ଷା କରେ ॥
ଭାଗ୍ୟେ ମିଳଇ ଯେତେ ଅବା । ଆନନ୍ଦେ ତାହା କରେ ସେବା ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରି ଦରଶନ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚେ ଜନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଶ୍ୱଶୁର ଘର ତା ଜାଣିଲା ॥
ରଘୁଅରକ୍ଷିତ ଦୁଃଖ କଥା । ସକଳେ ପାଇଲେ ବାରତା ॥
ସମସ୍ତ କୁଟୁମ୍ବ ବସିଣ । ଭାବ ଦୁହିତା ପତି ଗୁଣ ॥
ବାହୁଡ଼ କାହୁଁ ମାତା ପିତା । ଖାଇଣ ହୋଇଲା ଅଚେତା ॥
ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ନାଶ କରି । ଭିକ୍ଷା ମାଗଇ ଦେଶ ଫେରି ॥
ଅରକ୍ଷିତ ଲୋକ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ମିଳିଲା ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାଇଁ ॥
ସମସ୍ତ ଦ୍ୱାରେ ଭିକ୍ଷା କରେ । ପ୍ରାଣ ପୋଷଇ ଅନାହାରେ ॥
ତାକୁ କେମନ୍ତେ ଝିଅ ଦେବା । କରିବା ଅନ୍ୟଜନେ ବିଭା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସମସ୍ତେ । ବିଚାର କଲେ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ ॥
ସେହି ରାଜ୍ୟର ରାଜା ପାତ୍ର । ନାମ ତା ବାସୁ ମହାପାତ୍ର ॥
ଦୁହିତା ପାଇଁ ତା ପୁତ୍ରକୁ । ଖୋଜିଲେ ବିଭା କରିବାକୁ ॥
ଆସନ୍ତା ଫଗୁଣ ମାସରେ । ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ପଞ୍ଚମୀରେ ॥
ବିଭା କରିବା ହେବା ମୂଳ । ତା ଶୁଣି ଦୁହିତା ବିକଳ ॥
ମନେ ବିଚାର ହେଲା ତାର । ଧିକ ଜୀବନ ଅଟେ ମୋର ॥
ମୋ ପ୍ରାଣନାଥ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ବିଭା କରିବେ ମୋତେ ଆଉ ॥
ମୁଁ ପୁଣି ଧରି ଏ ଶରୀର । ବଦନ ଚାହିଁବି କାହାର ॥
ଏମନ୍ତ ମନେ ବିଚାରିଣ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲା ନାରାୟଣ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଗଜ ନିସ୍ତାରଣ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ ॥
ମୃଗୁଣୀ ଉଦ୍ଧାରଣ ପ୍ରାୟେ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଦେବରାଏ ॥

ଭେଟ କରାଅ ମୋର କାନ୍ତ । ନୋହିଲେ ମରିବି ନିଶ୍ଚିତ ॥
ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତି ଭଗବାନ । ବଦଳିଲା ତାର ମନ ॥
କେ ଏବେ ଯିବ କ୍ଷେତ୍ରବରେ । କହିବ ମୋ ପତି ଛାମୁରେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରୁଁ ବିଚାରୁଁ । କେତେହେଁ ଜଣ ସେ ଗ୍ରାମରୁ ॥
ଶ୍ରୀଜଗବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦର୍ଶନ । ନିମନ୍ତେ କରନ୍ତେ ଗମନ ॥
ତା ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ସୁନ୍ଦରୀ । ପତ୍ର ଲେଖିଲା ଗୋପ୍ୟକରି ॥
କୋଇଲା ଆହେ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର । ମୁଁ ଯେବେ ଦାସୀଟି ତୁମ୍ଭର ॥
ଆସନ୍ତା ଫଗୁଣ ମାସରେ । ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷ ପଞ୍ଚମୀରେ ॥
ଏ ରାଜ୍ୟପାଳ କୁମରଙ୍କୁ । ବିଭା କରିବେ ମୋତେ ତାଙ୍କୁ ॥
ଏଥକୁ ବହିଁ ବେଗେ ଆସ । ମୋ ଠାରେ ଅଛି ଯେବେ ଆଶ ॥
ଆସ ନଆସ ତୁମ୍ଭ ମନ । ମୁଁ ଏବେ ଗଣୁଅଛି ଦିନ ॥
ଯେବେ ଏ କଣ୍ଠ ପରିଯନ୍ତେ । ଦେଖା ନ ଦେବ ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ ॥
ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବି ଆତ୍ମଘାତେ । ଲାଗିବ ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା ତୋତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଚିଠାଉ ମୁଡ଼ିଲା । ପଥିକଜନ ହସ୍ତେ ଦେଲା ॥
ବିନୟେ କହିଲା ବହୁତ । କ୍ଷେତ୍ରେ ଅଛନ୍ତି ମୋର କାନ୍ତ ॥
ରଘୁଅର୍ହିତ ନାମ ତାର । ଭିକ୍ଷା ମାଗଇ ଦ୍ୱାର ଦ୍ୱାର ॥
ଏ ଲେଖା ଦେବ ତାଙ୍କ ହସ୍ତେ । ଜୀବନଦାସ ଦେବ ମୋତେ ॥
ଜନ୍ମ ଜନ୍ମରେ ଉପକାର । ସୁଝି ନ ପାରିବ ତୁମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ କହିଲାକ ବାଳୀ । ପଥିକଜନ ଗଲେ ଚାଲି ॥
କେତେହେଁ ଦିନକ ଉତ୍ତାରେ । ମିଳିଲେ ଯାଇଁ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ଏକଇ ସ୍ଥାନେ ବସାକରି । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ ସାରି ॥
ସୁନ୍ଦରୀ କଥା ଅଛି ମନେ । ତା ପତି ଲୋଡ଼ନ୍ତେ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ରଘୁଅର୍ହିତ ନାମ ଧରି । ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ପଚାରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ପରେ । ଭେଟପଡ଼ିଲା ସିଂହଦ୍ୱାରେ ॥
ନାମ ଗୋଚରି ପଚାରିଲେ । ଚିଠାଉ ତାର ହସ୍ତେ ଦେଲେ ॥
ବୁଝ ହେ ପତ୍ରପାଠ କରି । ଦେଇଅଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ନାରୀ ॥

ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଚଟାଙ୍ଗ ଧଇଣ ଏକାନ୍ତ ॥
ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବୁଝିଲେ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ବୋଇଲେ ॥
ପଥ ଅଟଇ ମାସକର । ନ ଗଲେ ମଲ ପ୍ରିୟା ମୋର ॥
କଣ୍ଠ ରହିଲ ବଣଦ୍ଧନ । ନ ଗଲେ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ନଷ୍ଟେ ମରିବ ଆତ୍ମାଘାତେ । ଏଥିକୁ ସାହା ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଛାମୁରେ ମିଳିଲେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଦେଇ ହସ୍ତ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୋ ଚକ୍ରପାଣି । ଚିନ୍ତାର୍ଥି ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ନମସ୍ତେ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ । କୃପାସମୁଦ୍ର ମହାମେରୁ ॥
ଭକ୍ତ କାମନା କାମଧେନୁ । ଘୋର ବିପତ୍ତିତମ ଭାନୁ ॥
ମୋର ସଙ୍କଟ ନିବାରଣେ । ତୁମ୍ଭହୁଁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
କସ କରିବ ଦେବସ୍ୱାମୀ । ତୁମ୍ଭେତ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ॥
ବାରେକ ଫେଡ଼ ଅଭିମାନ । ନୋହିଲେ ଗଲାଟି ଜୀବନ ॥
ପ୍ରଭୁ ନୋହିଲେ ସାହାପକ୍ଷ । ସଂସାରେ ନାହିଁ ମୋତେ ରକ୍ଷ ॥
ଭାଷିଲା ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ବୋଲିଣ ଚଳିଲା ତ୍ୱରିତ ॥
ମିଳିଲା ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଯାଇ । ଛୁଣ୍ଡା କଡବ ପାରି ଶୋଇ ॥
ଚିନ୍ତିଣି ଶରଣ ପଞ୍ଜର । ହାରିଲା ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ତାର ॥
ଘୋର ନିଦ୍ରାରେ ଅଚେତ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଭୃତ୍ୟ ବତ୍ସଳ ଯାଇ ବାନା । ଲଗିଲା ସେବକ ବେଢ଼ନା ॥
ପ୍ରଭୁ ତା ସହି ନ ପାରିଲେ । ବେତାଳ ଡାକି ଆଜ୍ଞାଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଏହିକ୍ଷଣି ଯିବ । ମୋର ଭକ୍ତକୁ ବହି ନେବ ॥
ନିଦ୍ରା ନ ଭାଙ୍ଗୁ ଟେକି ନେବ । ତୁମ୍ଭ ନେବାର ନ ଜାଣିବ ॥
ଯେ କଳାବତୀ ପାଟଣାର । ରଘୁଅକ୍ଷିତ ବନ୍ଧୁ ଘର ॥
ଗୃହ ଆସିବ ସେହିଠାର । ଯାଅରେ ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ବେତାଳେ ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞାପାଇ । ଚଳିଲେ ଅତି ବେଗ ହୋଇ ॥
ରଘୁଅକ୍ଷିତ ପାଶେ ମିଳି । କଡବ ସଙ୍ଗତରେ ଟେକି ॥

ମାସ୍ତପଲଙ୍କେ ଶୁଆଇଲେ | ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗରେ ବହିନେଲେ ||
ପ୍ରବେଶ କଳାବଣ୍ଠପୁରେ | ଦାସଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁର ଦୁଆରେ ||
ନଷ୍ଟଜନ୍ତେ ଶୁଆଇ ଅଇଲେ | ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଛାମୁରେ କହିଲେ ||
କହି ଚଳିଲେ ନିଜପୁର | ଏମନ୍ତେ ଉଦେ ଦିବାକର ||
ରଘୁଅର୍ଚ୍ଚିତ ଦେଖି ସ୍ୱପ୍ନି | ଦେଖିଲା ସ୍ୱପନରେ ନାହିଁ ||
ଦାସବର କଲା ବାର ଚାହିଁ | ଏତ ଅଟଇ ବିପରୀତ ||
ଥିଲି ମୁଁ ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଶୋଇ | କେ ମୋତେ ଗଲା ଏଥେ ଥୋଇ ||
ଏହା ମୁଁ ଜାଣିବି କେମନ୍ତ | କାହାକୁ ପଚାରିବି ଏଥେ ||
ଏ ପୁଣି ଅଟେ କେଉଁ ଗ୍ରାମ | କାହାର ଅଟେ ଏ ଆଶ୍ରମ ||
ଏମନ୍ତ ଭାବନ୍ତି ତା ମନେ | ପୁଚ୍ଛିଲା ଗତାଗତ ଜନେ ||
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ତାହା ଶୁଣି | ଶୁଣ ଭିକ୍ଷୁକ ଆମ୍ଭ ବାଣୀ ||
ଏ ଅଟେ କଳାବଣ୍ଠପୁର | ଏ କୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର ଘର ||
ଶୁଣି ଭକତ ମନେ ଗୁଣି | ମୋ ଚିନ୍ତା ଜାଣି ଚକ୍ରପାଣି ||
ପେଶିଲେ ମାୟାକରି ଏଥେ | ଆନର ବଳେ ନୋହେ ଏତେ ||
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାର ଖେଳଘର | ଏ କଥା କେତେକ ମାତର ||
ଏମନ୍ତେ ଭାବୁ ତା ମନେ | ଘରୁ ବାହାରେ ଶଳାମାନେ ||
ଦ୍ୱାରେ ଦେଖିଲେ ଜପଗତ | ହୋଇଛନ୍ତି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ||
ଛୁଣ୍ଡାଲୋକଙ୍କ ବେଶହୋଇ | ଚାହିଁ ଘରକୁ ଗଲେ ଧାଇଁ ||
କହିଲେ ପିତାଙ୍କ ଛାମୁରେ | ତୁମ୍ଭ ଦୁହିତା ପତି ଦ୍ୱାରେ ||
ବସିଛି କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ | ଚାଲ ଦେଖିବ ଧାଡ଼କାରେ ||
ତା ଶୁଣି ଜନନୀ ପିଅର | ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ଆଦି ତାର ||
ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର ହୋଇଲେ | ବସିଛି ଅନାଇଣ ଦେଲେ ||
ଦୁହିତା ଦେଖି ମହାସୁଖୀ | ସକଳ ମୁଖ ଚଳ ଶୁଖି ||
ବୋଇଲେ ବାଉକ କି କଲା | ଆସିତ ମହାକୃତ୍ୟ ହେଲା ||
ନ କଲେ ଏହାକୁ ଅର୍ଚ୍ଚନା | ପାଇବା ଲୋକେ ନିନ୍ଦା ସିନା ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଡାକନେଲେ | ସ୍ନାନ ମାର୍ଜ୍ଜନା କରାଇଲେ ||

ଦିବ୍ୟ ବସନ ପିନ୍ଧାଇଲେ । ନାନାଦି ଅଳଙ୍କାର ଦେଲେ ॥
ଭୋଜନ ଆଦି କର୍ମ ଯେତେ । ସକଳ ସାରିଲେ ଉଚିତେ ॥
କପଟ ରଚିଣ ହୃଦରେ । ତୋଷିଲେ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ତାତ ମାତ । ଦୁହିତା ସ୍ନୁଷା ସାତ ସୁତ ॥
ଏକାନ୍ତେ ବସି ବିଚାରିଲେ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ବୋଇଲେ ॥
ଏଥିକୁ ଉପାୟ କରିବା । ଭୋଜନ ବେଳେ ବିଷ ଦେବା ॥
ମଲେ ଏ ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଦୁହିତା ନୋହିବ ଅନାଥ ॥
ଏମନ୍ତ କହିବାରୁ ତାତ । ସମସ୍ତେ କଲେ ସନମତ ॥
ସମ୍ମତ କରି ଚଳିଗଲେ । ଗୋପ୍ୟେ ଗରଳ ଅଣାଇଲେ ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପିଠାକ୍ଷିରି । ରନ୍ଧନ କଲେ ବିଷ ଭରି ॥
ତାହା ଜାଣିଲା ମହାସତ୍ତି । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଯୁକ୍ତି ॥
ଏକେ ଚତୁରୀ ଶିରୋମଣି । ତରକ ଭାବେ ତାହା ଜାଣି ॥
ବିଚାରି କଲା ତାର ମନ । ନଷ୍ଟେ ମୋ ପତିର ଜୀବନ ॥
ଗରଳ ଦେଇଣ ହରିବେ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ମୁଁ ଏବେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପତ୍ର ଧରି । ଲେଖିଲା ଶ୍ରୀହରି ସୁମରି ॥
ବିଷ ଯେ ଭରିଛନ୍ତି ଏଥେ । ଭୁଞ୍ଜିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଲେଖି ଗୋପ୍ୟକରି । ପିଠା ଗୋଟିକ ମଧ୍ୟେ ଭରି ॥
ଥୋଇଲା ବିଷ ପିଠା ପରେ । କ୍ଷଣ ହେ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ॥
ରଘୁଅରକ୍ଷିତକୁ ତ୍ୱରିତେ । ଡାକିଲେ ଭୁଞ୍ଜିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ଆଦର କରି ଘେନି ଗଲେ । ଗମ୍ଭୀର ମଧ୍ୟେ ବସାଇଲେ ॥
ରଘୁଅରକ୍ଷିତେ ପାଦ ଧୋଇ । ବସିଲେ ଆସନରେ ଯାଇଁ ॥
ବିଷ ମିଶ୍ରିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ବାଢ଼ିଲେ ରଘୁର ନିମନ୍ତେ ॥
ଆନନ୍ଦେ ରଘୁଅରକ୍ଷିତ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଜଳ ଗଣ୍ଡୁଷ କରେ ଧରି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନଇବେଦ୍ୟ କରି ॥
ଇଷ୍ଟ ବ ବୋଲିଣ ଭକତ । ଧଇଲା ବିଷପିଠା ହସ୍ତ ॥
ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞାରେ ପିଠା ଲଗାଟି । ଭାଙ୍ଗନ୍ତେ ତଳେ ପଡ଼େ ଚିଠି ॥

ଧରଣ ପଡ଼ିଲା ଭୂଇଁରେ । ଦସ୍ତର ଜଳ ହୃଦଗତେ ॥
ନ ଜାଣି ଅପରାଧ କଲି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବିଷ ଭୁଞ୍ଜାଇଲି ॥
ବୁଦ୍ଧି ଯେ ନ ଦିଶଇ ମୋତେ । ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହିବ କେମନ୍ତେ ॥
ଜନମ ହୋଇଲେ ନଅତ । ଅବଶ୍ୟ ମରିବାର ସତ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହିବ । ତାଳେ କି ଅମର ହୋଇବ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଅପଣନ୍ଦେ । ପଡ଼ିବ ମହାନର୍କ ମଧ୍ୟେ ॥
ଏଥେ ପାଇବ କେଉଁ ଲାଭ । ଭୁଞ୍ଜିବା କଥା ମୋ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଏମନ୍ତେ କଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟଧର । ଭୁଞ୍ଜିଲା ଗୋବିନ୍ଦ ସୁନ୍ଦର ॥
ରେ ପ୍ରମାଣେ ନ ଥୋଇଲା । ପ୍ରସାଦ ବୋଲି ତା ଭୁଞ୍ଜିଲା ॥
ଦେଖି ଦେଖି ସେ ମହ:ବିଷ । ଉଦରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ଘୋଟିଲା ବ୍ରହ୍ମଘରେ ଯାଇ । ଢ଼ଳଣ ପଡ଼ିଲେ ମହୀ ॥
ହାରିଲା ଭକତ ଜୀବନ । କେଶି ଆନନ୍ଦ ବୃନ୍ଦଜନ ॥
ଆଣେ କବାଟ କଳଦେଲେ । ପୁତ୍ରକୁ ଚାହିଁ ପିତା ବୋଲେ ॥
ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ନଅ । ନ ପୋଡ଼ ପୋଡ଼ଣ ପକାଅ ॥
ଲୋକେ ପୁଚ୍ଛିଲେ କହ ଏତେ । ଜୁଆଇଁ ମଲା ସର୍ପାଘାତେ ॥
ଶୁଣିଣ ସମସ୍ତେ ହରଷ । ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ ରସ ॥
ସେ ରତ୍ନଅଙ୍କିତ ଘରଣୀ । ପତି ନିଧନ କଥା ଶୁଣି ॥
ଦସ୍ତର ଜଳ ତାର ଚକ୍ଷେ । ଅଗ୍ନିର ସଙ୍ଗ ହେଲା ମୋତେ ॥
ଯାହା ଲେଖିଛି ଦେବବର । ଅନ୍ୟଥା କରୁ କାହା ସ୍ଥିର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ତରୁଣୀ । ଚିନ୍ତିଲା ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥
କମ୍ପିଲା ଉନ୍ନ ସିଂହାସନ । ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଭୃତ୍ୟକୁ ପଡ଼ିଲା କଷଣ । ସେଠାରୁ ଅଇଲେ ବହନ ॥
ପ୍ରବେଶ କଳାବନ୍ତି ପୁରେ । ଭୃତ୍ୟ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ॥
ଚାହିଁ ବିଜୟ ଦେବହରି । ଦେଖିଲେ ଭୃତ୍ୟ ଅଛି ମରି ॥
ଟୋଳି ଧଇଲେ ଦେବରାଏ । ପୁତ୍ରକୁ ଯେସନ୍ତେ ବାପ ମାଏ ॥
ଜଗତନାଥ ପଦକରେ । ଆଶ୍ବସି ସର୍ବାଙ୍ଗ ଯାକରେ ॥

କୋଇଲେ ଉଠରେ ନନ୍ଦନ । କମ୍ପା ତୁ ନହେ ଅଚେତନ ।
ଯାହା ସହାୟେ ପୀତବାସ । ତାର ଗରଳ ଗ୍ରାସ କସ ।
ତକ୍ଷଣେ ପାଇଲା ଜୀବନ । ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।
ଭକତ ଉଠି ବେଗ ହୋଇ । ପାଶେ ଦେଖିଲା କେହି ନାହିଁ ।
ବସ୍ତ୍ରର କଲା ତାର ଚଲେ । ପ୍ରଭୁ କରୁଣା କଲେ ମୋତେ ।
ଗରଳ ତାପୁ ଉଦ୍ଧାରଣ । ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠି ବସି । ଘନେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଘୋଷି ।
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ବନ୍ଧ ଶେଷ । ନବସ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ପିତା ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଘେନ ଗଲା । ଭଦାଣ୍ଟ ଫେଡ଼ି ଅନାଇଲା ।
ବସିଛି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ।
ଭଜୁଛି ରାମ କୃଷ୍ଣ ହରି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଦେଖି କରି ।
କୋଇଲେ ଏ'ତ ବିଷଖାଇ । କେମନ୍ତେ ଅଛି ପ୍ରାଣ ପାଇ ।
ଏ ନରଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୁହଇଟି ସାନ । ଜାଣ ଏ ବଇବ ସମାନ ।
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ଯେତ୍ଥାମତେ । ମିଳଲେ ରଘୁର ଅଗ୍ରତେ ।
କହି ବିନୟ କଥାମାନ । କୋଇଲେ ବାନ୍ଧବ ହେ ଶୁଣ ।
ଆମ୍ଭେ ଅପ୍ରାଧ କଲୁ ଯେତେ । ଚିତ୍ତେ ନ ଧର କଦାଚିତ୍ତେ ।
ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । କୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଉଚିତ ।
ତୁମ୍ଭର କଛିନାହିଁ ଦୋଷ । ପୂର୍ବେ କାହାକୁ କେଲି ବଶ ।
ତେଣୁ ଏ ଜନ୍ମେ କଲ ପାନ । ଅର୍ଜିଲ କଥା ନୋହେ ଆନ ।
କେବଳ ମୋର ପ୍ରାଣପତି । ଅଟନ୍ତି ଦାରୁ ବ୍ରହ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି ।
ତେଣୁ ପାଇଲି ମୁହିଁ ପ୍ରାଣ । କଥା ଏ କହୁଅଛି ଶୁଣ ।
ଦେଖି ମୋ ଦରିଦ୍ର ସ୍ୱଭାବ । ତୁମ୍ଭ ଦୁହିତା ଆନେ ଦେବ ।
ସକଳେ କରନ୍ତ ବିସ୍ତାର । ଆମ୍ଭେ ଯାଉଛୁ ଦସ୍ମାକର ।
କବା ଧର୍ମକୁ ଥିଲେ ଭୟ । ମୋହର ଘରି ମୋତେ ଦିଅ ।
ସଙ୍ଗତେ ଘେନ ଯିବ ଚଳ । ସେ ମୋର ଦୁଃଖିର ସଙ୍ଖାଳ ।
କୋହିଲେ ଯେ ତୁମ୍ଭର ଇଚ୍ଛା । ଗଲଟି ନାହିଁ ମୋର ବଞ୍ଛା ।

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ରାମହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଭଜ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାମୋଦର । ମନ୍ଦିରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥
ତା ଦେଖି ବୃଦ୍ଧଜନ ଯେତେ । ପଛରେ ଧାଇଁଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ଆଜ ମାହ. ରହ । ପତ୍ନୀକି ତୋର ଘେନ ଯାଅ ॥
ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ରହିଲେ ନାହିଁ କଦାଚିତ ॥
ଦେଖି ଶ୍ୱଶୁରଶାଳା ଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ପୁଚ୍ଛିଲେ ଦୁହିତା ଅଗ୍ରତେ । କହ କି ବିଚାରୁଛୁ ଚିତ୍ତେ ॥
କୁମାରୀ ବୋଲେ ଶୁଣ ତାତ । ଯିବି ମୁଁ ସ୍ୱାମୀର ସଙ୍ଗତ ॥
ସେ ଯୋଗୀ ମୁଁ ତାହାର ଥାଳ । ମୋତେ ରଖିଲେ ଅମଙ୍ଗଳ ॥
ଅଧିକ କି କହିବି ତୋତେ । ବୋଲୁଷ କରିବୁ କି ମୋତେ ॥
ମୁଁ ନୁହେଁ ଏମନ୍ତ ତରୁଣୀ । ହତ୍ୟାରେ ହୋଇବୁ କାରଣୀ ॥
ଶୁଣି ଦୁହିତା ସଜ କଲେ । ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ଧନ ଦେଲେ ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନ ଗଲେ ଚଳି । ରଘୁ ଅଛିତ ପାଶେ ମିଳି ॥
ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭ ପତ୍ନୀ ନିଅ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କ୍ଷମା କରିଥାଅ ॥
ତାତ ଜନନୀ ଥାଇ ଭଲେ । ସଂସାର ଲଜ୍ଜା ଛଡ଼ାଇଲେ ॥
ସମର୍ପି ଦେଲେ କରେ କର । ବୋଇଲେ ପତ୍ନୀ ନିଅ ତୋର ॥
ଆଉ ଏ ଲାଗିଲଟି ତୋହର । କହି ଚଳିଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ସ୍ୱାମୀ ପାଦେ । ପତ୍ନୀ ପଡ଼ିଲା ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲା ହାତ । ବୋଇଲା ଆହେ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
କେଣିକି ଯିବା କହେ କର । ଏଥିରେ ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ଧଇଲା ନିଜ ପତ୍ନୀ ହାତ ॥
ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାମତେ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପ ନାଥେ ॥
ଭକତ ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ । ହୁଅନ୍ତି ସେ ଏତେ ସମସ୍ତ ॥
କେବଳ ନିର୍ମଳ ହୃଦରେ । ଡାକିଲେ ଲକ୍ଷେ ଯୋଜନରେ ॥
ପାଶେ ଡାକିଲା ପ୍ରାୟେ ମଣି । ତାକୁ ରଖନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ॥
କୁଟିଳ ହୃଦ ଯେଉଁ ନର । ସେ ଡାକୁ ରହିଣ ପାଶର ॥

ତାଙ୍କୁ ବଧିରଜନ ମତେ । ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏଣୁ ବିଶ୍ୱାସ ଏକା ମୂଳ । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହୀପାଳ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ଅଶେଷ ରସର ଉଦ୍ଧତ ॥
ସୁଧା ପୂରିତ ପଦେ ପଦ । ବିଷୟୀ ବିଷକୁ ଏ ଗଦ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳ ବିଳାସ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ଭାସ । ମୋହର କ୍ଷମା କର ଦୋଷ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ॥
ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ବିଷଭକ୍ଷଣେ ନାମ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—ଃ୦ଃ—

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସାନନ୍ଦ ମନସୟେ । ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ କରି ଧ୍ୟାୟେ ॥
ବୋଲଇ କୃତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ହୋଇ । ପବିଷ କଲୁ ମୋତେ ତୁହି ॥
ଶୁଣିଲି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ଆବର ଭକତ ଗାରିମା ॥
ପୁଣି ପଚାରୁଅଛି ତୋତେ । ମନେ ସଂଶୟ ମୋର ଏତେ ॥
ତହିଁକି ହେନଣ ସଙ୍ଗତ । ଗଲା ଯେ ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ॥
କାହିଁ ରହିଲା ସେହୁ ଯାଇ । ଏ କଥା କହିବ ବୁଝାଇ ॥
ଆବର ମହାପାତ୍ର ଘର । କରି ଯେ ଥିଲା ନୂଆ ବର ॥
ସେ କଥା ଶୁଣି ହେଲା କିସ । କହ ହେ ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ତୋଷେ । କହଇ ମନ ରାଜା ପାଶେ ॥
ହେ ମନ ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ସେ କୃଷ୍ଣ ମହାପାତ୍ର ପୁଣ ॥
ଏଣେ ଦୁହିତା ପଠାଇଲା । ତେଣେ ଦୂତଙ୍କୁ ପେଷି ଦେଲା ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ପାତ୍ରର ଅଗ୍ରତେ । ଯାଇଣ କହିଲେ ଇତରେ ॥
ତୁମ୍ଭ ପୁତ୍ରକୁ ଯେଉଁ କନ୍ୟା । ଦେବାକୁ ଥିଲା ମୋ ବାସନା ॥
ଆସି ତାହାର ନିଜ ପତି । ଘେନିଣ ଗଲା ମୋ ଦୁହିତା ॥

ଯେତେ ଉପାୟ ଆମ୍ଭେ କଲୁ । କେବେହେଁ ରଖି ନ ପାରିଲୁ ॥
ତୁମ୍ଭର ଗୋଚର ନିମନ୍ତେ । ପେଷିଣ ଦେଇଅଛୁଁ ଦୂତେ ॥
ତୁମ୍ଭର ଉପାୟ ଥିଲେ କର । ବାଟେ ଅଛନ୍ତି କନ୍ୟାବର ॥
ତା ଶୁଣି ପାଣ୍ଡ କୋପଭରେ । ସୈନ୍ୟ ସାଜିଲା ସେ ସତ୍ୱରେ ॥
ଧାଇଁଣ ଗଲେ ରାଜବାଟେ । ମିଳିଲେ ଉଦ୍ଧବ ନିକଟେ ॥
ବୋଇଲେ ଆରେ କନ୍ୟାଚୋର । ଜୀବନେ ଆଶା ଥିଲା ତୋର ॥
ଝୁଣ୍ଟ ପକାଅ ଏ ସୁନ୍ଦରୀ । ନୋହିଲେ ନେବୁ ବାନ୍ଧକରି ॥
ଶୁଣି ପଛକୁ ଦେଖିଲା ଚାହିଁ । ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଛନ୍ତି ଧାଇଁ ॥
ତା ଦେଖି ପତ୍ନୀ ଆଗେ କଲା । ଆପଣେ ପଛରେ ରହିଲା ॥
ପତ୍ନୀ ବୋଇଲା ସ୍ୱାମୀ ଶୁଣ । ଏଥର ହେଲା ମୋ ମରଣ ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମାରି ମୋତେ ନେବେ । ଅନେକ ଭର୍ତ୍ସନା କରିବେ ॥
ଏଥିକି କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା । କେମନ୍ତେ ଏଥିରୁ ବଞ୍ଚିବା ॥
ତା ଶୁଣି ଉଦ୍ଧବ ହସିତ । ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ସଙ୍ଗାତ ॥
ମୋ ପ୍ରଭୁ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମମୂର୍ତ୍ତି । ଏ ଯୁଦ୍ଧ କେତେକ ବିପତ୍ତି ॥
ଯେତେତେ ମୋତେ ଭେଟିକରି । ଯେ ଦକ୍ଷତାର୍ପ୍ୟ କଲେ ପାରି ॥
ଏବେ ରଖିବେ ସେହି ମତେ । ହେ ସଖି ଭୟ କମ୍ପା ଚିତ୍ତେ ॥
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ଯା ବାନା । ସର୍ବ ଭୟକୁ ବଜ୍ର ସେହ୍ନା ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଯାର ପାଦେ । ଧ୍ୟାନ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମୋର । କମ୍ପା ତୁ ଡରୁ ନାସାବର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପ୍ରିୟା ପାଶେ । ଆଗେ ମିଳିଲେ ବେନି ଅଶ୍ୱେ ॥
ଶ୍ରୀବଳଦେବ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ବେନି ଅଶ୍ୱରେ ଛନ୍ତି ବସି ॥
କନ୍ଧେ ଉଞ୍ଚଷା ଅଛି ପଡ଼ି । କଟୀରେ ଯମଦାଢ଼ ଭିଡ଼ି ॥
ଢାଲ ପଡ଼ିଛି ପିଠି ପାଶେ । ଦିଶିଯେଶ୍ୱର ପ୍ରାୟେଦଶେ ॥
ବିକ୍ରମସିଂହ ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ମିଳିଲେ ଭୃତ୍ୟ ପାଶେ ଯାଇ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର । କେବଣ ଦେଶେ ତୁମ୍ଭ ଘର ॥
କାହୁଁ ଅଇଲ ଯିବ କାହିଁ । ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ ॥

ଆବର ତୁମ୍ଭ ପଛକତି । ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଧାଇଁଛନ୍ତି ।
କହ ଏ କେବଣ ଚରିତ । ତା ଶୁଣି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ ॥
କହେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୀରବାଣୀ । ଶୁଣ ଯକ୍ଷ ବଂଶ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଏ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । କହୁ ବସିଲେ ହେବ ପୋଥା ॥
ମୋର ଶତ୍ରୁଙ୍କ ମୁଁ ନଅନ୍ତେ । ମାରିବେ ଆସୁଛନ୍ତି ମୋତେ ॥
ଅନାଥ ପ୍ରାଣୀ ମୁଁ ଅଟଇ । ସଖା ସୋଦର ମୋର ନାହିଁ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ମହାରୁଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ତାହାଙ୍କ ବିନା ଅନ୍ୟ ଜଣେ । ନାହିଁ ମୋ ଶରଣ ରକ୍ଷଣେ ॥
ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ବେନି ଭାଇ । ରହିଲେ ଆଗ ପଛ ହୋଇ ॥
ଦାସ ଦାସୀଙ୍କ ଆଗ କଲେ । ନିର୍ଭୟେ ଚାଲ ହୋ ବୋଇଲେ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ବେନିଜନ । ଅଭୟ ପଞ୍ଜରେ ପଶିଣ ॥
ଆନନ୍ଦେ କରନ୍ତି ଗମନ । ପଛେ ଯେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ସୈନ୍ୟ ॥
ଭୃତ୍ୟକୁ ଅନାଇଣ ଦେଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ ମାୟା ବିଆଇଲେ ॥
ଗୋଟିଏ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇଣ । ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ନାରାୟଣ ॥
ଦେଖି ପ୍ରାଣକୁ ଭୟ କରି । ସୈନ୍ୟ ଯେ ଗଲେ ଅପସରି ॥
ଭେକ ଫଣୀକି ଦେଖି ଯେହ୍ନେ । ଭୟେ ପଳାନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ ॥
କେଶରୀ ଦେଖି ମୃଗ ଗଜ । ଯେହ୍ନେ ହୁଅନ୍ତି ହତ ବୀର୍ଯ୍ୟ ॥
ଗରୁଡ଼ ଦେଖି ଯେହ୍ନେ ବ୍ୟାଳ । ପଳାଇ ପଶିଲା କି ବିଳ ॥
ତେମନ୍ତ ପ୍ରାଣର ଆରତେ । ପଳାଇଗଲେ ଯେଝା ମତେ ॥
ଯହୁଁ ସେ ଦଣ୍ଡଭଗ୍ନ ହେଲେ । ଭୃତ୍ୟକୁ ଘେନି ପ୍ରଭୁ ଗଲେ ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ସୀମା ପାରିକରି । ଯାଅ ବୋଇଲେ ଦେବହରି ॥
ତା ଦେଖି ରଘୁ ଅରକ୍ଷିତ । ପ୍ରଣାମ କଲା ଅପ୍ରମିତ ॥
ବୋଇଲା ତୁମ୍ଭର କୃପାରୁ । ପ୍ରାଣ ପାଇଲୁ ଶତ୍ରୁଠାରୁ ॥
ନୋହିଲେ ଆମ୍ଭ ଏ ଶରୀର । ଦେଖନ୍ତା ଯାଇ ଯମପୁର ॥
ଏଣୁ ତୁମ୍ଭର ପଦ୍ମ ପାଦେ । ଶରଣ ଗଲୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥

ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଚହ୍ନିବ ନର ଛାର ॥
ଦେଖ ସେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଭୃତ୍ୟକୁ ସଂକଟୁ ତାରଣ ॥
ବିଜୟ କଲେ ଆଠରନଳ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନୀଳାଚଳ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ବେନପ୍ରାଣୀ । ତତ୍ତ୍ୱେ ଚିନ୍ତିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ସବୁ ଆପଦୁଁ ପାର ହୋଇ । ଆନନ୍ଦେ ଗଲେ ପଥ ବାହି ॥
କେତେହେଁ ଦିନର ଭିତରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ କଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶେ ରହିଲେ ॥
ମଣ୍ଡଳ ଦରଶନ କଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶେ ରହିଲେ ॥
ମଣ୍ଡର ଖଣ୍ଡିଏକ କିଣି । ତହିଁ ରହିଲେ ବେନପ୍ରାଣୀ ॥
ସକଳ ଚିନ୍ତା ଦୂରେ ତେଜି । ହୃଦେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଭାବେ ଭଜି ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥା ମାନ । ନିରତେ ଗୋବିନ୍ଦ ଗାୟନ ॥
ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଲୀଳା ଯେତେ । ଭଜୁ ଯେ ଥାଇ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
ନିଧୂପ ପଞ୍ଚ ଅବକାଶ । ଖଟିଣ ଥାଇ ପ୍ରଭୁ ପାଶ ॥
କଳାଶ୍ରୀ ମୁଖକୁ ଚାହିଁଣ । ବାହୁନୁଥାଇ ତାଙ୍କ ଗୁଣ ॥
ଦେଖିଣ ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମଡୋଳା । ଆନନ୍ଦେ ହେଉଥାଇ ଭୋଳା ॥
ଶ୍ରୀ ପାଦ ପଦ୍ମେ ନିତ୍ୟ ଭାବ । ବୋଲେ ମୁଁ ପଦମୁଣ୍ଡା ଯିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବ ହେଲେ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାରଗଳେ ॥
କରେ ବଜାଇ କରତାଳ । ଭଜନ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋପାଳ ॥
ନାଚଇ କଳାଗଣ୍ଠ ଘରେ । ତା ଭଙ୍ଗି କହିଲେ ନ ସରେ ॥
ଜଗମୋହନେ ଗଡ଼ି ଯାଇ । ଗରୁଡ଼ ପଛେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ଜଣାଇ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ । ଚଳଇ ଭିକ୍ଷାର ନିମନ୍ତେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଲି ଭିକ୍ଷା କରେ । ଯେ ଅବା ମିଳେ ତା ଭାଗ୍ୟରେ ॥
ଘେନି ଚଳଇ ନିଜପୁରେ । ଦିଅଇ ନେଇ ପତ୍ନୀଠାରେ ॥
ପତ୍ନୀ ଯା କରଇ ରନ୍ଧନ । ସ୍ୱାମୀ ତା କରଇ ଭୋଜନ ॥
ତା ଅବଶେଷ ଖାଏ ନାରୀ । ତା ବିନୁ ନ ଭକ୍ଷଇ ବାରି ॥
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚଇ ତରୁଣୀ । ପତିଙ୍କ ଗୁରୁ ଭାବେ ମଣି ॥
ପତିଙ୍କ କରେ ଅତି ଦୟା । ଏକଇ ଆତ୍ମା ବେନି କାୟା ॥

ଏମନ୍ତ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ । ଭଜଣ ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ॥
ସାଧୁ ଜନଙ୍କୁ ଦେଖେ ଯହିଁ । ନିର୍ମଳ ଭକତି କରଇ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ତାର । କରଇ ପର ଉପକାର ॥
ନ ହରେ ପର ନାରୀ ଚିତ୍ତ । ନୋହେ କପଟ କୁଟଚିତ୍ତ ॥
ଦ୍ୱାରେ ଦେଖିଲେ ଅଭ୍ୟାଗତେ । ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ଆଦି ଯେତେ ॥
ବାନ୍ଧବ ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ତୋଷଇ ଦେଇ ଅନ୍ନପାଣି ॥
ଚିନ୍ତାନ ଥାଇ ତାର ମନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ସେ ମଗନ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଦିନ କେତେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଶୁଭିଲା ଜଗତେ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ରଘୁଅର୍ଖିତର ଜୀବନ ॥
ଦରିଦ୍ର ହେଲେ ଜସ ହେବ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅଟେ ତାର ଭାବ ॥
ଭିକ୍ଷା ସେ ମାଗିଣ ଜୀଉଛି । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦେଉଛି ॥
ଆଦର ପ୍ରଭୁ ନାମ ଯେତେ । ଗାୟନ କରୁଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
କହେ ବିନୟ ଧୀରବାଣୀ । ଧନ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଦେଜ ପ୍ରାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ପ୍ରଶଂସା କରି ଯେଝାମତେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ପୁଣ । ବୈଷ୍ଣବ ସାତ ପାଞ୍ଚଜଣ ॥
ଅପୂର୍ବ ଅଟନ୍ତି ସେମାନେ । ଆଇଲେ କ୍ଷେତ୍ର ଦରଶନେ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନୀଳଗିରି । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ ସାରି ॥
ବୁଲିଲେ ଭୋଜନ ନିମନ୍ତେ । ତହିଁ ବୋଇଲେ ଜଣକେତେ ॥
ରଘୁଅର୍ଖିତଙ୍କ ଭୁବନେ । ବିଜୟ କରି ସାଧୁମାନେ ॥
ତାହାର ଅଛି ଭକ୍ତିଭାବ । ଗଲେ ଭୋଜନ ନିଶ୍ଚେ ଦେବ ॥
ଶୁଣି ଚଳିଲେ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ । ମନରେ ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦ ॥
ଭକତ ଦ୍ୱାରେ ବିଜେକଲେ । ତା ନାମ ଧରିଣ ଡାକିଲେ ॥
ଅତିଥି ଡାକ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ ॥
ମନ୍ଦିରୁ ବାହାର ହୋଇଲା । ସାଧୁଙ୍କୁ ଦରଶନ କଲା ॥
ବୋଇଲା ଆଜ୍ଞା କର ମୋତେ । କି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବି ତୁମ୍ଭତେ ॥
ଶୁଣି କହିଲେ ସାଧୁ ମାନେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ତୋଷ ଅନ୍ନ ଦାନେ ॥

ଅଇଲୁ ଆଗିଁ ଶୁଣି ତୋର । ଏଥିରେ ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ସାଧୁ ଗଣ । ପାଇବୁ ପରମ କାରଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଇନ୍ଦୁଅରହତ । ବିସ୍ମୟ ହୋଇ ହୃଦଗତ ॥
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ଏଥର । ଘରେତ କିଛୁ ନାହିଁ ମୋର ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରଧର । ସଙ୍କଟ ଫେଡ଼ିବେ ମୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଅତିଥିଙ୍କୁ । ବସାଇ ଗଲେ ମନ୍ଦିରକୁ ॥
ପତ୍ନୀକୁ ବୋଲେ ସଖି ଶୁଣ । ଅତିଥି ପାଞ୍ଚ ସାତଜଣ ॥
ଦ୍ୱାରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆସି । ଭୋଜନ ମାଗୁଛନ୍ତି ବସି ॥
ଏଥକୁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା । କେମନ୍ତେ କରି ତରିବା ॥
ଘରେତ କିଛୁ ନାହିଁ ଧନ । କହ ଗୋ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ସୁନ୍ଦରୀ । ଶୁଣହେ ପ୍ରାଣ ଅଧିକାରୀ ॥
ଦେବା ବଢ଼ାଇବାକୁ ହରି । କରତା ଅଟନ୍ତି ସବୁରି ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନ କର । ମୋ ଅଙ୍ଗେ ଯେତେ ଅଳଙ୍କାର ॥
ଅଛଇ ବେଗେ ନେଇଯାଅ । ସାଧୁଙ୍କ ଘରେ ବନ୍ଧାଦିଅ ॥
କିଛୁହିଁ ଧନ ନେଇ ଆସ । ସାଧୁ ଚରିତ କର ତୋଷ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନିଜ ପତି । କୋଳେ ବସାଇଣ ଯୁବତୀ ॥
ବୋଇଲା ଧନ୍ୟ ଗୁଣମୁହିଁ । ମୋର ସୁଗତିଦାୟୀ ତୁହି ॥
ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଚାର ॥
ନେଲେ ମୁଁ ଏତେ ଅଳଙ୍କାର । ଲୋକେ ଦେଖିଲେ ଅସୁନ୍ଦର ॥
ବୋଲିବେ ଇନ୍ଦୁଅରହିତ । କାହୁଁ ଆଣିଲା ଏତେ ବିତ୍ତ ॥
ଭିକ୍ଷା ମାଗିବା ଭେକ ଏହି । କାହୁଁ ବା ଆଣିଲା ଚୋରାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମନେ ମନ । କରିବେ ସିନା ଅନୁମାନ ॥
ଏବେ ତୁ ଅଳଙ୍କାର ନେଣ । ବନ୍ଧନ ଯାଅରେ ତରୁଣୀ ॥
ସାଧୁର ଘରେ ବନ୍ଧାଦେଇ । ପଞ୍ଚାଶ ମୁଦ୍ରା ଆଣ ତୁହି ॥
ଅଠ ଦିନକୁ କଣ୍ଟ କର । ମିଶାଇ ମଳ କଳନ୍ତର ॥
ଶୁଣିଣ ଦେବା ମନ ତାର । ଆଣିବା ଆମ୍ଭ ଅଳଙ୍କାର ॥

ସ୍ୱାମୀ ବଚନୁ ଏହା ଶୁଣି । ସେ ପତିବ୍ରତା ଶିରୋମଣି ॥
ଚଳିଲା ଗଜ ଆନନ୍ଦରେ । ପ୍ରବେଶ ସାଧୁର ମନ୍ଦରେ ॥
ଅଙ୍ଗ ଭୂଷଣ ମାନ ଫେଇ । ଥୋଇଲା ଧନୀ ଆଗେ ନେଇ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ମହାଜନ । ରଖ ଏ ଅଳଙ୍କାର ମାନ ॥
ଶତେ ସୁନଆ ଦେଇଥିବ । ଲାଭ ମିଶାଇ ମୂଲ ନେବ ॥
ଅନେକ ହେବ ଉପକାର । ଧର୍ମେ ଲାଗିବ ଧନ ତୋର ॥
ସୁଧା ସମାନ ଧୀରବାଣୀ । ଧନୀ ସୁନ୍ଦରୀ ମୁଖୁ ଶୁଣି ॥
ବସ୍ତୁର କଲା ତାକୁ ଚଳେ । ଏକେକ୍ଷେ ଲାଭ ହେବେ ମୋତେ ॥
ତାର ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଚିନ୍ତ । ବୋଲଇ ଶୁଣରେ ଯୁବତୀ ॥
ବନ୍ଧାରେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଯାହା କହୁଛୁ ଶୁଣ ତୁହି ॥
ଯେବେ ତୁ ହେବୁ ରତିବାନ । ଗଣି ଦେଉଛୁ ନଅ ଧନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନାରୀମଣି । ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ପ୍ରାୟେ ମଣି ॥
ପୁଣି ସେ ଶାନ୍ତ କରି ମନ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ମହାଜନ ॥
ଦଣ୍ଡେକ ମାତ୍ର ତୁଅ ସ୍ଥିର । କହି ଚଳିଲା ନାରୀବର ॥
କାନ୍ତ ଆଗରେ ଏ ଚରିତ । ବୁଝାଇ କହିଲା ସମସ୍ତ ॥
ଏ ହାନ ଲାଭର କାରଣୀ । ତୁମ୍ଭେ ମୋହର ପ୍ରାଣମଣି ॥
ଏଥକୁ କି ବସ୍ତୁର କହ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ହେଉ ଦେହ ॥
ତା ଶୁଣି ଇନ୍ଦୁ ଅରକ୍ଷିତ । ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ସଙ୍ଗାତ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଉପକାରେ । ଲାଗିବ ଆମ୍ଭରେ ଭାଗ୍ୟରେ ॥
ଯାହା ବୋଇଲା ମହାଜନ । ସମ୍ମତ କରି ଆଣ ଧନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାସତୀ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ପ୍ରାଣପତି ॥
ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମୁହିଁ । ଗଲେଟି ମୋର ଦୋଷ ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲା । ସାଧୁର ମନ୍ଦରେ ମିଳିଲା ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହୋ ସାଧୁତ । ଆମ୍ଭେ ତା କଲୁ ସନମତ ॥
ଭଳନ୍ତି ନବରଣ ଧନ । ହଅନ୍ତୁ ଯିବଇଁ ବହନ ॥
ଭଜନୀ ପହରକଠାରେ । ତୁମ୍ଭେ ଆସିବ ଆମ୍ଭ ପୁରେ ॥

ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ଉତ୍ତ ରଙ୍ଗ । ଭୋଗ କରିବ ମୋର ସଙ୍ଗ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମହାଜନ । ନଗଦ ଗଣିଦେଲା ଧନ ॥
ଧରି ସୁନ୍ଦରୀ ଚଳିଗଲା । ସ୍ୱାମୀର ହସ୍ତେ ନେଇ ଦେଲା ॥
ସେ ଧନ ପାଇ ଆନନ୍ଦିତ । ହୋଇଣ ଉଦ୍ଧ ଅରହିତ ॥
ଚଳିଣ ଗଲା ଅତି ବେଗେ । ମିଳିଲା ସିଂହଦ୍ୱାର ଲାଗେ ॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠସେବକ ତାଙ୍କ ଅଣି । କରଗି ଦେଲା ତାଙ୍କୁ 'ଗଣି' ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ସୁଆର । ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ବେଗେ କର ॥
ହିସା ଖେଚେଡ଼ି ଶାଳିଅନ୍ନ । ନାନାଦି ପ୍ରକାର ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ନାଡ଼ୁ ଯେ ସରପୁଳି ଗଜା । ଅମାଲୁ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଖଜା ॥
କାନ୍ତି କାକରା ଆଦି ପିଠା । ହେ ସରପଣା ଦଧି ମିଠା ॥
ପ୍ରଥମ ଧୂପେ ଏତେ ହେବ । ସାଧୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଆସିବ ॥
ଏଥିରେ ବିଳମ୍ବ ନକର । କହି ଚଳିଲେ ନିଜପୁର ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେବେଳ ଗଲା । ରୋଷାଇ ତିଆରି ହୋଇଲା ॥
ଭୋଗ ମଣ୍ଡପେ ଭୋଗକରି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନଇବେଦ୍ୟ ସାରି ॥
ମହାପ୍ରସାଦ କରି ନେଲେ । ଉଦ୍ଧ ଅର୍ହିତ ପାଶେ ଦେଲେ ॥
ଦେଖି ଭକତ ଅତିତୋଷେ । ମିଳିଲା ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶେ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ପଙ୍ଗତ ବସାଇ । ପ୍ରସାଦ ପରଷିଲେ ନେଇ ॥
ଯାହାର ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ସନ୍ତୋଷେ କଲେ ତା ଭୋଜନ ॥
ଭୋଜନ ସାରି ସାଧୁଗଣ । ଦାସକୁ କରିଣ କଲ୍ୟାଣ ॥
ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାମତେ । ପ୍ରଶଂସା କରିଣ ସମସ୍ତେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଦିନ ଶେଷ । ଉଦ୍ଧ ଅର୍ହିତ ପତ୍ନୀପାଶ ॥
କହଇ ଶୁଣ ପ୍ରାଣସଖୀ । ତୋତେ ଯେ ଧନ ଅଛି ଦେଇ ॥
ସେ ବଜେ କଲେ ଆତ୍ମପୁର । କରିବୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଦର ॥
ତାଙ୍କୁ ମୋଠାରୁ ଶତଗୁଣେ । ସେବା କରିବୁ ତା ଚରଣେ ॥
ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ମନ ତାର । ସେହି ପ୍ରକାରେ ସେବାକର ॥
ଯେବେ ମୋଠାରେ ଅଛି ମନ । ବୁଝିବୁ ଯୁବତୀ ରତନ ॥

ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲା । ଅନ୍ତର ହୋଇଣ ରହିଲା ॥
ପତ୍ନୀ ଅନେକ ତୋଷ ହୋଇ । କନକ ସମ ଯାଇ ଦେହି ॥
ଅଗ୍ରେ ଜାଳିଣ ଦୀପାବଳୀ । ପଲଙ୍କେ ବସି ଅଛୁ ବାଳୀ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଁ । ସେ ଧର୍ମ କାମାତୁର ହୋଇ ॥
ମିଳିଲା ବାସଙ୍କର ଦ୍ୱାରେ । ତୁଣ୍ଡ ଶୁଣାଇ କାଶି ଧୀରେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ । ଉଠେ ଚଞ୍ଚଳ ବ୍ରହ୍ମସଣି ॥
ବୋଇଲ ଶୁଣ ଧର୍ମଶିଷ୍ୟ । ନର୍ଭୟ ହୋଇ ବେଗେ ଆସ ॥
ଶନ୍ୟ ମନ୍ଦରେ ମୁହିଁ ଏକା । କମ୍ପା ତୁମ୍ଭର ମନେ ଶଙ୍କା ॥
ଆମ୍ଭ ଭରସା ନରହରି । ଦ୍ରୌପଦୀ ଲଜ୍ଜା ନାଶକାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଉଠେ କାହାକୁ ଭୟ ଆଉ ॥
ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଧୀରେ । ଚାହାଁନ୍ତେ ପ୍ରେମ ନୟନରେ ॥
ଦେଖିଲା ବସିଛି ସୁନ୍ଦରୀ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନକରି ॥
ତାହାର ପଛେ ବେଦହରି । ସଖୀକ କୋଳାଗତ କରି ॥
ଆବୋରି ବସିଣ ଅଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି ଯେନ ଯଦୁପତି ॥
କିବା ପାର୍ବତୀ କୋଳେ ଧରି । ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଶୂଳଧାରୀ ॥
କି ଇନ୍ଦ୍ର କୋଳେ ଇନ୍ଦ୍ରାପୁଣୀ । ଚନ୍ଦ୍ରର କୋଳେ କି ରୋହିଣୀ ॥
କିବା ସାରଦା ଯେନ ପତି । ବିଜୟ କରିଣ ଅଛନ୍ତି ॥
ତେସନ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ସଖୀକି କୋଳରେ ବସାଇ ॥
ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ । ଧର୍ମ ଦେଖିଣ ହେଲା ଭୋଳ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଅଭୟ ପଞ୍ଜରେ । ଭକ୍ତ୍ୟନାରୀକି କୋଳେ କଲେ ॥
ତା ଦେଖି ଧର୍ମ ପାଟେ ମନ । ଏତ ଜ୍ୱଳନ୍ତା ହୁତାଶନ ॥
ଡେଇଁବା କରୁଥିଲା ମନ । କେମନ୍ତେ ଧରିବ ଜୀବନ ॥
ନିଜ ଜନମଠାରେ ଯେହ୍ନେ । ମୂଢ଼ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଇଚ୍ଛେ ମନେ ॥
ମୁହିଁ ମୂଢ଼ ତେହ୍ନେ ମନ୍ଦକଲି । ଫଣୀ ଫଣାରେ ହାତ ଦେଲି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଅବହେଳେ । ପଡ଼ିଲା ସଖୀ ପାଦତଳେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ମହାସଖୀ । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ରଖି ॥

ବୋଇଲା ଏ କି ଅପଘାତ । ସୁଇତ ପୁଣ ଦଣ୍ଡବତ ॥
ଭଣବା ଜଟାଜ ନୁହଇ । ଉଠ ସାଧୁଜ ବେଗ ହୋଇ ॥
ଅବଳା ମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ଉଠି କପାଳେ ଦେଲା ପାଣି ॥
ବୋଲେ ହେସତୀ ନମେତୋତେ । ଶରଣ ପଶିଲି ରଖ ମୋତେ ॥
ଯେତେ ଅପ୍ରାଧ କଲି ତୋତେ । ଚିତ୍ତେ ନ ଧର କହ ଚିତ୍ତେ ॥
ପୁତ୍ର ଯେ ମାତାଗର୍ଭେ ଥାଇ । ସେ ଯେବେ ପାଦ ପ୍ରହାରଇ ॥
ମାତା କି ଘେନେ ତାର ଦୋଷ । ସେରୂପେ ମୁହିଁ ତୋର ଶିଷ୍ୟ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପୁଣ୍ୟସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି । ମୁଁ ମୂଢ଼ ଜାଣିତ ନଥିଲି ॥
ଏବେ ତୋ କୃପାଦୃଷ୍ଟି ଲାଗି । ମୁଁ ଯେ ହୋଇଲି ମୋକ୍ଷଭାଗୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ଲେଉଟି । ସତୀ ଚରଣ ତଳେ ଲୋଟି ॥
ଏଥିଉତ୍ତରୁ କଥା ଶୁଣ । ସେ ହରି ଭକତ ଲକ୍ଷଣ ॥
ଅନ୍ତର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତାହାର ମନେ ବିସ୍ମରିଲା ॥
ଧର୍ମ୍ମ ଯେ ଥିଲା ଧନଦେଇ । ସନ୍ତୋଷ ହେଲା କି ସେ ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସତ୍ୱର । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିଜପୁର ॥
ଦେଖିଲା ନାରୀ ପାଦତଳେ । ଧର୍ମ୍ମ ଶୋଇଛନ୍ତି ଭାବଭୋଳେ ॥
ରଘୁଅର୍ଚ୍ଚିତ ବୋଲେ ତହିଁ । ଉଠ ସାଧତ ବେଗ ହୋଇ ॥
ଯୁବତୀ ଗୋଟିକ ଚରଣେ । ପଡ଼ିଛ କେବଣ କାରଣେ ॥
ତା ଶୁଣି ଧର୍ମ୍ମ ବେଗେ ଉଠ । ରଘୁଅର୍ଚ୍ଚିତ ପାଦେ ଲୋଟି ॥
କହିଲା ସଜଳ ବୁଝାଇ । ଦେଖ ହେ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ତୁମ୍ଭ ପତ୍ନୀକି କୋଳେ ଧରି । ପ୍ରଭୁ ଅଛନ୍ତି ବଶେ କରି ॥
ତା ଶୁଣି ଆଚମ୍ଭିତ ହେଲେ । ସମସ୍ତ ଅନାଇଣ ଦେଲେ ॥
କ୍ଷଣେ ନ କ୍ଷଣେ ଭଗବାନ । ତତ୍କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ସେ ତିନିଜଣ ଭକତଭୋଳେ । ଏକ ଆରକେ ଧରି କୋଳେ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା କହି ଭଲେ । ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ଭାସିଲେ ॥
ଏଥୁଁ ଉତ୍ତରୁ ସେ ସାଧୁତ । ଭିନସ୍ଥ କହିଲା ବହୁତ ॥
ପୁଣି ଅନେକ ଧନ ଦେଲା । ମେଲାଣି ହୋଇଣ ବସେ ଗଲା ॥

ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ବେନଜନ । ଚିନ୍ତିଲେ ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ॥
ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚିଲେକ ଦିନ । ଭାଳେ ଲଭିଲେ ମୁକ୍ତିସ୍ଥାନ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତିରସାମୃତ । ସୁଜନେ ପିଅ ଶ୍ରୁତି ପଥ ॥
ମୁକତି ହେବ ଦିନୁ ଦିନ । ନ ହେବ ଯମ ଦରଶନ ॥
ସୁଖେ ଅମର ପଦ ପାଇ । ବସିବ ଦେବଲୋକେ ଯାଇ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ରଘୁଅରକ୍ଷିତ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ
ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପୀତାମ୍ବର ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ ମନତୋଷ । କହଇ ମନରାଜା ପାଶେ ॥
ହେ ମନ ସାବଧାନେ ଶୁଣ । କହିବା ଭକତ ଲକ୍ଷଣ ॥
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ତାର ଘର । ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାମ ପୀତାମ୍ବର ॥
କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷଣ ନିମନ୍ତେ । ଜୀବିକା କରେ ନାନାମତେ ॥
ଗୃହୀ ଗୃହରେ ରହୁଥାଇ । ଦୁଃଖକୁ ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ॥
ବିଷୟାଜାଲ ଏ ସଂସାର । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ତା'ର ॥
ଶ୍ରୀହରି କଥାମୃତ ସାର । ଶ୍ରୁତି ପିବଇ ନିତ୍ୟେ ଯାର ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ସୁପଣ୍ଡିତା । ଜାଣଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟକଥା ॥
ଜିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଧୀର ବୁଦ୍ଧି । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଶାନ୍ତ ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧି ॥
ନିର୍ଲୋଭ ନିର୍ମୋହ ନିର୍ଭୟ । ପଢ଼ଇ ସଦାନନ୍ଦ ମୟ ॥
କେବଳ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜନ । କରି ବଞ୍ଚଇ ସବୁ ଦିନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଦିନେ ତା ମନେ ବିଚାରିଲା ॥

ଯେତେ ଏ ପୁତ୍ର ଦାରାଧନ । ଏ ସବୁ ମାୟାର ବନ୍ଧନ ॥
ଏହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ । ବ୍ୟର୍ଥ ଗଲା ମୋର ଦେହି ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଈଶ୍ବର । କମଳା ଦେବୀଙ୍କର ବର ॥
ଅଶେଷ ଜୀବର କରତା । ଭକତ ମୁକତିର ଦାତା ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ବିଜେ ନୀଳଗିରି । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ କରେ ଧରି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ନାଶେ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ଦରଶନ । ନ କଲି ଧିକ ମୋ ଜୀବନ ॥
ମିଥ୍ୟା ସଂସାର ଦାରା ଧନ । ବୈରାଗ୍ୟ ଉପୁଜିଲା ମନ ॥
ସଜ ହୋଇଲା ସେ ତ୍ୱରିତେ । କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବାର ନିମନ୍ତେ ॥
ପଥକୁ ଧଇଲା ସଙ୍ଗନ । କନ୍ଧରେ ପକାଇ ଜାଉଁଳ ॥
ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲା ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଆନନ୍ଦେ ଗଲା ପଥ ବାହି ॥
ମନ ନିବେଶି ନୀଳାଚଳେ । ଧୀରେ ଚମଇ ସ୍ୱବହେଳେ ॥
ମାତା ଅନ୍ତରେ ପୁତ୍ର ଯେହ୍ନେ । ମାତା ଲୋଡ଼ଇ ତାର ମନେ ॥
ସେହ୍ନ ପ୍ରକାରେ ତାର ମନ । ଚିନ୍ତଇ ସଦା ଭଗବାନ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଗୁଣ ଗୁଣି ଚିତ୍ତେ । ଚଳଣ ଯାଏ ରାଜପଥେ ॥
କେତେକ ଦିନର ଉତ୍ତାରେ । ମିଳିଲା ଯାଇଁ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ॥
ଘୋର ବନସ୍ତ ପଞ୍ଚକୋଶ । ତା ମଧ୍ୟେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ଏକା ଗମଇ ନାହିଁ ଶ୍ରାନ୍ତ । ଚିନ୍ତଣ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମମୂର୍ତ୍ତି ॥
ସେ ବନ ଅନ୍ତେ ଗଙ୍ଗାତଟେ । ମିଳିଲା ଅତି ମନ ହୃଷ୍ଟେ ॥
ଦେଖିଲା ପୂରିଅଛି ଜଳ । ଦିଶଇ ନାହିଁ ଥଳକୂଳ ॥
ଏକେତ ବରଷା ସମୟ । ଦେଖି ହୃଦରେ କଲା ଭୟ ॥
କେମନ୍ତେ ଗଙ୍ଗା ପାରିହେବ । ତରିଇ ବନା କି ତରିବ ॥
ଜନ ଶବଦ ଏଥେ ନାହିଁ । କାହାକୁ ପଚାରିବ ମୁହିଁ ॥
ନାବ ଅଛଇ କେଉଁପାଶେ । ବୋଲି ଗୃହିଁଲ ଦଶଦିଶେ ॥
ଏକ ତରାଇ ଖଣ୍ଡ ଦୂରେ । ନାବ ପକାଇ ମୀନ ମାରେ ॥
ଦେଖି ଉସତ ନୀଳାମ୍ବର । ଡାକ ଛାଡ଼ିଲା ଉଚସ୍ୱର । ॥

ତସ୍କର ଝାଇ ନାବ ଆଣ । ଏ ଜନ୍ତୁଁ କର ପରିତ୍ରାଣ ॥
କେଳ ଯେ ହେଉଛୁ ଜନ୍ତୁର । ଘୋର ଗହନ ନଦୀଘାଟର ॥
ଏଠାରେ ଘର ଗ୍ରାମ ନାହିଁ । ନଦୀ ତରିଲେ ଯିବ ମୁହିଁ ॥
ଦେଖହେ ସାହା କେହି ନାହିଁ । ଅନାଥ ହୋଇଣ ଅଛଇ ॥
ମୋତେ ତୁ କଲେ ଏଥୁ ପାର । ଅନେକ ହେବ ଉପକାର ॥
ତା ଶୁଣି ତସ୍କର ହରଷ । ନାବ ବାହିଲା ତାର ପାଶ ॥
ସ୍ୱଭାବକୁ ଦେଲା ବୁହିଁ । ଜନଗହଳ କିଛି ନାହିଁ ॥
ବସ୍କର କଲା ତାର ଚିତ୍ତେ । ଦଇବ ଭେଟାଇଲା ମୋତେ ॥
ଏହୁ ପଥିକର ଯାଉଁଳି । ମୋର ହୋଇବ ସଙ୍ଗୋଳି ॥
ଧନ ରତନ ଥିବ ଯେତେ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବ ଦିନାକେତେ ॥
ବିଳମ୍ବ ନ କରିଣ ଏବେ । ଏହାକୁ ବସାଇବି ନାବେ ॥
ବପଡେ ନାବ ବାହିନେବି । ଅଥଳ ଜଳେ ପେଲିଦେବି ॥
ଏମନ୍ତ ବସ୍କର ହୃଦରେ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ବିପ୍ରବରେ ॥
ଏ ଜନ୍ତୁଁ ପାରିକଲେ ତୋତେ । କହ ତୁ କିସ ଦେବୁ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲା ଭକତ । ଯେ ଦୁଃଖ ମୂଲ୍ୟ ତୋ ଉଚିତ ॥
ଦେଇଣ ଯିବି ମୁହିଁ ତୋତେ । ବେଗେଣ ପାରିକର ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ତସ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ବିପ୍ରକୁ ବସାଇଲା ନାବେ ॥
ତେଜିଣ ଆତ ଯାତ କୂଳ । ନାବ ବାହିଲା ଘୋର ଜଳ ॥
ଯେ ଦିଗେ ଥିଲ କୂଳ ନାହିଁ । ସେହି ଦିଗକୁ ନେଲା ବାହି ॥
ଦେଖିଣ ଶ୍ରୀହରି ଭକତ । ବୋଇଲା ଏ କି ବିପରୀତ ॥
କୂଳକୁ ତେଜି ନାବ ଏଣେ । ବାହୁ ତୁ କେବଣ କାରଣେ ॥
କଷ୍ଟେ ତୁ ମୋର ନାଶ ଅର୍ଥେ । ବସ୍କର କରୁଅଛୁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଧର୍ମ ଲଙ୍ଘି ତୁ କରେ ଦୁଷ୍ଟ । ତା ଶୁଣି ଧୀବର ବୋଲଇ ॥
ହେ ବିପ୍ର କି ବଞ୍ଚୁ ମୋତେ । ତୋର ମରଣ ମୋର ହସ୍ତେ ॥
ଦଇବ ନିର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲା । ତେଣୁ ଏକାନ୍ତେ ଭେଟାଇଲା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ସେ ଭକତ । ହୋଇଲା ଅତି ଭୟଗ୍ରସ୍ତ ॥

ଆରତେ ଚିନ୍ତେ ଚିନ୍ତାମଣି । ରଖ ରଥାଙ୍ଗ କମ୍ବୁପାଣି ॥
ରଖ ହେ କମଳାବଲ୍ଲଭ । ରଖ ହେ ନୀଳାଦ୍ରି ସୁଲଭ ॥
କାରଣ ଦୁଃଖ ନିବାରଣ । ବାଟରେକ ରଖିବା ଶରଣ ॥
ପ୍ରଭୁ ନୋହିଲେ ସାହାପକ୍ଷ । ଏ ଦାସ ମଲାଟି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
ଜନମେ ନାହିଁ ଅଜ କାର୍ଯ୍ୟ । ସତ୍ୱରେ ଆସି ଦେବରାଜ ॥
ଦେଇ କରୁଣା ନାବ ତୋର । ଉପରି ସମୁଦ୍ର ଉଦ୍ଧର ॥
ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନ । ଇଚ୍ଛାରୁ ଯାଉ ମୋ ଜୀବନ ॥
ସକଳ ଜାଣ ମହାବାହୁ । ମୋ ପୁର ନ କହିବ ଆଉ ॥
ତୁମ୍ଭେତ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । ରଖ ନ ରଖ ଦେବସ୍ୱାମୀ ॥
ମୋର ଆରତ ନିବାରଣେ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଜଣେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲା ଚକ୍ରପାଣି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ତେଜିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ ॥
ଭୃତ୍ୟ ଲକ୍ଷଣ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ବିଜୟ କଲେ ଗଙ୍ଗାକୂଳ ॥
ମାୟାରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ରୂପଧର । ଚିତା ଚୈତନ୍ୟ ଶିରେ ଭର ॥
ଚମ୍ପକ ଫେଟକା ପାଖୁଡ଼ା । ମଣ୍ଡଳ ପଡ଼ିଅଛି ବେଢ଼ା ॥
କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ଝଲକତ । କି ଅବା ଅରୁଣ ଉଦିତ ॥
କସ୍ତୁରୀ ଚିତା ଭାଲ ପଟେ । ସୁରହୁମାଳା କଣ୍ଠତଟେ ॥
ହୃଦରେ ପଦକ ବିରାଜ । ପୀତବସନ କଟୀମାଝେ ॥
ବାହେ ବ ହୁଟି ଖାରନେତ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ଧର ହସ୍ତ ॥
ନବପଲ୍ଲବ ତାଳେ ତାଳେ । ଖଞ୍ଜିଣଛନ୍ତି ଭୁଜମୂଳେ ॥
ଅତି ସୁନ୍ଦର ରତ୍ନଜଡ଼ି । କଳା ଶ୍ରୀମୁଖ ଯାକ ପଡ଼ି ॥
ହେମକଙ୍କଣ ବେଢ଼ପାଣି । ଝଳି ବିରାଜେ ନାନା ମଣି ॥
ନୂତନ ନଖ ଦାଢ଼ି ସାଜେ । ଚନ୍ଦ୍ରହୁଁ ଶ୍ରୀମୁଖ ବିରାଜେ ॥
ଷୋଡ଼ଶାବେଶ ନବଯୁବା । କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି ପ୍ରଭା ॥
ଝଟକ ବିଦ୍ୟୁ ପ୍ରାୟେ ହସି । ତଳେନୁ ପଡ଼ିଲେ କି ଖସି ॥
ଧାଇଁଅଛନ୍ତି ବେଗଭରି । ଯେସନେ ବିକ୍ରମ କେଶରୀ ॥

କାମ୍ବୁକ ଅଛନ୍ତ ଓଠାର । ଡାକଲେ ରେରେକାର କରି ॥
ଛସଇ ନାବ ଘେନ ଆସ । ଯାବନେ ଯେବେ ଅଛୁ ଆଶ ॥
ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରି ସିଂହରଡ଼ି । ଛସଇ ମୁଣ୍ଡେ ବଜ୍ର ପଡ଼ି ॥
ଷଷ୍ଠବଟିକ ବେଳ ବୁଝିଁ । ଧୀବର ମନେ ବିଚାରଇ ॥
ଏ ବିପ୍ରବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ଚେଣ୍ଟି ରଖିଲେ ଅନନ୍ତ ॥
କ୍ରୋଧରେ ଆସୁଛନ୍ତି ଧାଇଁ । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନେବେ ମୁକୁଳାଇ ॥
ମୁଁ ଏବେ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ । ବିପ୍ର କନ୍ଧରେ ନଣ ଯିବ ॥
ଏହା ବିଚାରି ନାବ ପେଲି । ବାହିଲା ଧୀର ଧୀର କରି ॥
ନାବ ବାହିବା ହେଲା ଦେଖି । ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମଆଖି ॥
ଧଇଲେ ମନଭେଦ ଶର । ବିନ୍ଧିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ଶବଦ କରଣ ପ୍ରଚଣ୍ଡ । ନାବେ ବାଜିଲା ଯାଇ କାଣ୍ଡ ॥
ଲଗି ରହିଲା ମୁନ ଗଳି । ଯେସନେ ଝୁଣ୍ଟିକ ବିଜୁଳି ॥
ଦେଖି ଛସଇ ଛନ ଛନ । ନାବ ବାହିଲା ଘନ ଘନ ॥
ପ୍ରବେଶ ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ଯାଇ । ନାବରୁ ପଡ଼ିଲା ଓହ୍ଲାଇ ॥
ବିପ୍ର ଛସଇ ବେନିଜନ । ଭେଟିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ॥
ଦେଖି ଶ୍ରୀହରି କୋପଭର । ଗର୍ଜିଲେ ଛସଇ ଉପର ॥
ରେ ରେ ଧୀବର ବୁଦ୍ଧି ମୂଢ଼ । ଆଜ୍ଞ ଏ ଗର୍ବପଣ ଗୁଢ଼ ॥
ଆମ୍ଭେ ଏ ବନେ ଜଗିଥାଉଁ । ନ କହି କମ୍ପା ନାବ ବାହୁ ॥
ଏକାକୀ ଲୋକେ ପାଞ୍ଚିକରୁ । ଗଜାର ଟଣ୍ଡା ନାଶ କରୁ ॥
ଏବେ ଏପରି ବୁଦ୍ଧି ଭଲେ । ନାଶ ଯିବୁଟି ଜାଣ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି କୋପମୂର୍ତ୍ତି । କହୁଁତେ କଲେ କୋପ ଶାନ୍ତ ॥
ଅଳପ ହସି ନାରାୟଣ । ବୋଇଲେ ଆହେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ॥
ଏ ବନ ଜାଗିବା ନିମନ୍ତେ । ଖାଡ଼ୀ ଦେଇଛୁ ରାଜା ମୋତେ ॥
ଯେ ଅବା ଝଣ୍ଡପଣ କରେ । ପଥିକ ଜନ ଧନ ହରେ ॥
କି ଅବା ଧନ ବସ୍ତୁମାନ । ଛଡ଼ାଇ କରଇ ନିଧନ ॥
ତାହାକୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ । ଠଣା ମୁଁ ଜଗିଥାଇ ଏଥେ ॥

ଏକାନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ହର । ପେଶଇ ଯମରାଜ୍ୟ ପୁରୀ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଆଇଲ ସେହିପଥେ । ଥରେ ତ ନ କହିଲ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ମୋହର ନା ଜାଣିବା ପଣ ॥
ଏଥେ ତୋ ଠଣା ଅଛୁ ବୋଲି । ଏହା ମୁଁ ଜାଣିତ ନ ଥିଲି ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଲି ଯେଣୁ । ନ କହି ଆଇଲି ମୁଁ ତେଣୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବିପ୍ର ତହିଁ । ଚିହ୍ନିଲା ନାହିଁ ଭକ୍ତଗ୍ରାହୀ ॥
ଯା ମାୟା କେବେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ନର ଛାର ॥
ଯୋଗୀର ଧ୍ୟାନକୁ ଯେ ଦୂର । ମୁନିମାନଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ॥
ଏତେ ମନୁଷ୍ୟ ହୀନବୁଦ୍ଧି । କାହୁଁ ଚିହ୍ନିବ ଦୟାନିଧି ॥
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ସାଇମଣି ॥
ମୋତେ କରୁଣା କେତେ କର । ମୁଁ ଏବେ ଯିବି କ୍ଷେତ୍ରବର ॥
ମୋ ପ୍ରାଣନାଥ ଚକ୍ରଧର । ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନେ ଇଚ୍ଛା ମୋର ॥
ଏବେ ମୁଁ ଏହି ଗଙ୍ଗାନଦୀ । ତରିବି ଯେମନ୍ତେ କହ ବୁଦ୍ଧି ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ବୋଲନ୍ତି ତରୀଇରେ ଶୁଣ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନାବରେ ବସାଇ । ଏହି ସକଳଖେ ନଅ ବାହି ॥
ମୋ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ପାରିକର । ଜୀବନେ ଆଶା ଥିଲେ ତୋର ॥
ଶୁଣି ତରୀଇ କମ୍ପମାନ । ମୁଖରୁ ନ ସ୍ଫୁରେ ବଚନ ॥
ଅନେକ କଷ୍ଟବତ ଭଲି । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ନାବେ ବସାଇଲା ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ହେତୁ କରି । ସାଧୁଙ୍କୁ କଠାଳି ତରୀଇ ॥
ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ । ସେବାରେ କେତେ ହୁଏ ଫଳ ॥
ବିପ୍ରହିଁ ନାବରେ ବସିଲା । ଧୀବରେ କୂଟ ନ କହିଲା ॥
ଯେଣୁ ସେ ଅଟେ ସାଧୁ ଚେତା । ନ ଶୁଣେ ପର ନାଶ କଥା ॥
ଆନନ୍ଦେ ହରି ନାମଗାଇ । ତରୀଇ ନାବ ନେଲା ବାହି ॥
ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଚିନ୍ତାକରି । ସୁଖେ ତରିଲେ ଗଙ୍ଗା ବାରି ॥
ନାବରୁ ଉଠି ବିପ୍ରଗଲେ । ଶ୍ରୀହରି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ତରୀଇ ଗଲା ନିଜପୁର । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ବିପ୍ରବର ॥

କେତେହେଁ ଜନେ ପଥ ବାନ୍ଧି । ମିଳିଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଶୁଣ । ସେ ପଞ୍ଚକୋଶର ମଧ୍ୟେଣ ॥
ଯାତ୍ରା ହୋଇଛି ନୀଳାଚଳେ । ଶ୍ରୀନନ୍ଦୀଘୋଷରଥ ଚଳେ ॥
ଚଢ଼ି ବିଜୟ ଦେବବର । ଶ୍ରୀଭୁଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧର ॥
ତାଳଧ୍ୱଜରେ ଦେବରାଜ । ରୋହିଣୀଦେବୀଙ୍କ ଅଂମ୍ବଜ ॥
ଧ୍ୱଜେ ଲଙ୍ଗଳ ହଳଧାରୀ । ପ୍ରଳମ୍ବା ଗଜର କେଶରୀ ॥
ଦର୍ପ୍ୱାରଥେ ଦେବୀ ଧ୍ୱଜେ । ଜା ହେମ ପ୍ରତିମା ବିରାଜେ ॥
ବର୍ଯ୍ୟ ତାପଣ୍ଡମାନେ ରଥେ । ଧରିଣ ଯୋଡ଼ ବେତ ହସ୍ତେ ॥
ଜ କନ୍ତ ମଣିଷା ମଣିମା । ଭୃତ୍ୟଙ୍କ ଗୁହାରି ଶୁଣିମା ॥
ସେବକେ ଘଣ୍ଟାନାଦ କରି । ଶବଦେ ଜମୈ ବସୁନ୍ଧରୀ ॥
ବଜାଇ ଶ୍ରୀବାର ଜାହାଳ । ଜମ୍ବୁ ଶବଦ ହୁଳହୁଳି ॥
ଭୁସୀ ବଇଁଶୀ ବାଦ୍ୟ ଯେତେ । ଝମ୍ପକ ନଗାଣ ସବୁତେ ॥
ସେବକ ବୃନ୍ଦ ହୋଇ ମେଳି । ନାଚନ୍ତି ଦେଇ କରତାଳି ॥
ମୃଦଙ୍ଗ ମର୍ଦ୍ଦଳେ କେ ଧରି । ବଜାଇ ନୃତ୍ୟଗୀତ କରି ॥
କେ ପ୍ରଭୁମାନଙ୍କୁ ଅନାଇ । ସ୍ୱବରେ ଗଡ଼ ଯାଉଥାଇ ॥
କେବା କପାଳେ ଦେଇ କର । ଡାକଇ ଜୟ ଜୟକାର ॥
ସବୁରି ମୁଖେ ନାମ ଧ୍ୱନି । କରନ୍ତେ କମ୍ପାଇ ମେଦିନୀ ॥
କାଳ ପିଠିଆ ଅପ୍ରମିତ । ରଥଦଉଡ଼ି ଧରି ହସ୍ତ ॥
ଅତିଆନନ୍ଦେ ଉଟାରନ୍ତି । ରଥ କରଇ ଦିବ୍ୟଗତି ॥
ସକଳ ଶବଦରୁ ବଳି । ଶ୍ରୀନନ୍ଦୀଘୋଷ ରଥ ଚଳି ॥
କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଶୁଭେ ପୂରି । ପ୍ରଭୁ ସନ୍ତ୍ରମେ ବିଜେକରି ॥
କରୁଣ ସୁର ନର ଗୋଷ୍ଠୀ । ସକଳ ଲୋକେ ସମଦୃଷ୍ଟି ॥
ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ବେଗେ ଧାଇଁ । ଭକ୍ତିଭାବରେ ଭୋଳହୋଇ ॥
ଭେଟିଲା ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ଯାଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ ॥
ଉଠେ ମସ୍ତକେ ଦେଲା ହସ୍ତ । ବୋଇଲା ନାମା ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀମୁଖ ଦରଶନ । ପାଇଁ ଆଜିର ମୋ ଜୀବନ ।

ଦାଟେ ଶଙ୍କଟୁ ରକ୍ଷାକର । ମୋତେ ଯେ ଆଣିଲ ଉଦ୍ଧର ॥
ତର୍ବିଁର ଲଭ ଏତେ ହେଉ । ତୋ ପାଦ ଚିନ୍ତ ମନଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାମଧର । କୃଷ୍ଣ କେଶବ ଦଇତାରି ॥
ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ଅଚ୍ୟୁତ । ପରମାନନ୍ଦ ଗୋପିନାଥ ॥
ଶ୍ରୀନାରାୟଣ ଚକ୍ରପାଣି । ଦୀନବାନ୍ଧବ ରଘୁମଣି ॥
ଶ୍ରୀବତ୍ସଲାଞ୍ଛନ ବରଜ । ଜୟ ଦେବାଧି ଦେବରାଜ ॥
ଏସନ ନାମ ଗାୟନରେ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକଧାର ଝରଇ ॥
ଜନାଶ୍ରୀମୁଖ ଧ୍ୟାନକର । ପ୍ରଭୁ ସ୍ୱରୂପ ମନେଧର ॥
ଚଉ ନଦେଖି ଶ୍ରୀପୟର । ପ୍ରାଣ ପୁତ୍ତଳି ଦ୍ୱିଜବର ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତର୍ବିଁ । ଭଳଣେ ଗୁଡ଼ଲଭ ମସ୍ତି ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ହେଭୁ ଦେଇ । ସେ ଯେଉଁ ଗତି ଥିବ ପାଇ ।
ତାହା କହିବାକୁ ସକ୍ଷମ । ନୁହଇ ମୁହିଁ ନରାଧମ ॥
କେବଳ ସାଧୁଜନ ମାନେ । କହିଲେ କହିବେ ବଚନେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଏ ଚରିତ । ଭକତ ଲକ୍ଷଣ ଏମନ୍ତ ॥
ଅଶେଷ ଲୋକଙ୍କ ମହିମା । ବେଦ ନ ଜାଣେ ଗୁଣସୀମା ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ଶ୍ରବଣେ ପଠନେ ସୁକୃତ ॥
ପଢ ପଦକେ ସୁଖ ଉଦେ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ଛେଦେ ॥
କହଇ ରାମଦାସ ମୂଢ଼ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ନନ୍ଦଘୋଷା ରୂଢ଼ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଚରଣେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଚିତ୍ତ ମୋ ମତ୍ତ ମଧୁକର । ନଖରେ ରହୁ ସେ ପୟର ॥
ନମସ୍ତେ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ଏ ବର ଦିଅ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ଭସ । ଏ ଭବଜଳରେ ନ ଭାସ ॥
ସାଧୁ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣନାମ ବନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ଦସ୍ତ
ମଳାମ୍ବର ଦାର୍ଢ୍ୟବ୍ରତ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ରଘୁ କେଉଟ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ । ଶୁଣିଲି ଅପୂର୍ବ ବଚନ ॥
ସେ ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ କଥା । ଶୁଣି ଘୁଞ୍ଚିଲା ମନବ୍ୟଥା ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ କଥା ଯେତେ । ଅଛଇ କହୁଥାଅ ମୋତେ ॥
ମୋର ପୁଚ୍ଛ ବା ଯାଏ ଆଉ । ତୁମ୍ଭ କହିବାର ନ ଥାଉ ॥
କେବଳ ସାଧୁକଥା କେତେ । କହି ପବିତ୍ର କର ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ତୋଷେ । କହଇ ମନ ରଜା ପାଶେ ॥
ହେ ରଜା ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମହାକ୍ଷେତ୍ର । ଯେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କେ ପବିତ୍ର ॥
ତହିଁକି ଦଶକ୍ରୋଶଠାରେ । ଶ୍ରୀନୀଳାଚଳ ପାରୁଶରେ ॥
ପିପ୍‌ପଳୀ ଗ୍ରାମ ନାମ ତାର । ସେହି ଗ୍ରାମରେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ଧୀବର । ରଘୁ କେଉଟ ନାମ ତାର ॥
ତାହାର ଘରେ ତିନପ୍ରାଣୀ । ମାତା ସହିତେ ତା ଘରଣୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନଜଣ ଥାନ୍ତି । କରି ତାହାଙ୍କ ନିଜ ବୃତ୍ତି ॥
ଜାଲ ପକାଇ ମୀନ ମାରି । ପ୍ରାଣ ପୋଷଇ ବନ୍ଦୀକରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ସୁଜ୍ଞାନ ହେଲା ତାର ଚିତ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁମନ୍ତ୍ର ଜପକରି । ତିଳକମାଳା ହୃଦେ ଧରି ॥
ବସଇ ସାଧୁଜନ ଭକ୍ତି । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ପଢ଼େ ନିତି ॥
ଜୀବ ମାରିବା ଦୋଷ ଯେତେ । ବିଚାର କରୁଥାଇ ଚିତ୍ତେ ॥
ଦଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡକେ ଶୋକଭରେ । କର କଚଡ଼ି ହୃଦୟରେ ॥
ବୋଲେ ବିଧାତା ଏହା କଲୁ । ଧୀବରକୁଳେ ଜନ୍ମ ଦେଲୁ ॥
ଜୀବମାରଣେ ପୋଷେ ମୁହିଁ । ନରକେ ପଡ଼ିବଇଁ ଯାଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ ମନରେ ବିଚାରି । ନ ଗଲା ଆଉ ମୀନ ମାରି ॥
ଦଇବେ ଦୁଃଖୀ ଘର ସିନା । ହୋଇଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯାତନା ॥

ତାହାର ମାତା ପତ୍ନୀ ନିତ । ନାନାପ୍ରକାରେ ତାଳଦ୍ୟନ୍ତି ॥
ତୁ ଏବେ ହୋଇବୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ରଖି ଉପବାସ ॥
ନୋହିଲେ ମୀନ ମାରି ଯାଅ । ନିଜ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷୁଥାଅ ॥
ଶୁଣି ଧୀବର କୋପଭରେ । ପେଲଣା ଜାଲ ଧରି କରେ ॥
ଗଲା ସେ ମୀନ ମାରିବାରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସରୋବରରେ ॥
କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ପଶି ଜଳେ । ଜାଲ ବାହିଲା ବୃନ୍ଦକୂଳେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ସମୟରେ । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କୃପାରେ ॥
ପଡ଼ିଲା ରୋହିମାଛ ଗୋଟି । ତା ଜାଲ ମଧ୍ୟରେ ଚହଟି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଜଳବର୍ତ୍ତି । ମାଇଲା କପାଳରେ ହାତ ॥
ବିଚାର କରଇ ସେ ଚିତ୍ତେ । ଏହାକୁ ମାରିବି କେମନ୍ତେ ॥
ଯାହାତେ ମୀନ ଅବତାର । ଯେତୁ ନାଶିଲେ ଶଙ୍ଖାସୁର ॥
ସେ ଦିବ୍ୟ ରୂପ ନାଶ କରି । ମୁଁ କେହ୍ନେ ଥିବି ଦେହ ଧରି ॥
ଯେବେ ନ ମରିବ ଏ ମୀନ । ମୋତେ ନ ମିଳିବ ଭୋଜନ ॥
ପତ୍ନୀ ଯେ ଦୁଆରୁ ତଡ଼ିବ । ଅନ୍ନ ନ ଦେଇ ସନ୍ତାପିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବନ୍ତେଣେ । ଦେନି ନୟନୁ ଧାର ଚଳେ ॥
ସେ ମୀନ ଧରି ବେଗେ ଗଲା । ଶୁଷ୍କ ଭୂମିରେ ପକାଇଲା ॥
ବୋଇଲା ମୀନ ରୂପୀ ଶୁଣ । ତୁ ଯାହା କରିବୁ ତିଆଣ ॥
ମୋର ତ ଧୀବର ସ୍ୱଭାବ । କେ ତାହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ ॥
ତୋତେ ନ କଲେ ଆଜ ନାଶ । ମୋତେ ତ ନ ମିଳିବ ଗ୍ରାସ ॥
ଏଣୁ ମାରିବା କଥା ସତ । ବୋଲି ଚଣ୍ଡିରେ ଦେଲା ହସ୍ତ ॥
ଅଳପ ଯାଉନଥିଲା ଧରି । ସେ ମୀନ ବଚନ ବିସ୍ତାରି ॥
ଡାକିଲା ରଖ ନାରାୟଣ । ଧୀବର ଶୁଣିଲା ଶ୍ରବଣ ॥
ନିଧି ପ୍ରାପତ ହେଲା ଯେହ୍ନେ । ତେସନ ଆନନ୍ଦ ତା ମନେ ॥
ସେ ମୀନ ଘେନି ଚଳି ଗଲା । ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ ମିଳିଲା ॥
ନିର୍ଝରଠାରେ ଝର ନୀର । ଦେଖି ହରଷ ମନ ତାର ॥
ସେ ଝରତଟେ କୁଣ୍ଡ କରି । ଅଳପ ନୀର ତହିଁ ଭରି ॥

ସେ ଜଳେ ସେ ମୀନ ଝଟକେଣି । ଦୃଢ଼ ଆସନ କରି ବସି ॥
ବୋଲେ ଏ ମୀନ ଗର୍ଭଗତେ । ଯେ ନାମ ଶୁଣାଇଲା ମୋତେ ॥
ସେ ଏବେ ରୂପବନ୍ତ ହୋଇ । ମୋତେ ସେ ଦେଖା ଦେଇଯାଉ ॥
ନୋହିଲେ ଜୀବନ ହାରିବି । ହତ୍ୟା ତାହାର ପରେ ଦେବି ॥
ଏମନ୍ତେ ନିଷ୍ଠାବ୍ରତ କଲା । ସେ ମୀନ ରୂପେ ହେତୁ ଦେଲା ॥
ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ବଶ କରି । ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିରକରି ॥
ସୁମାର୍ଗେ ରଖି ନେତ୍ର ଦୁଇ । ମନକୁ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗେ ଥୋଇ ॥
ଭଜନ କଲା ନାରାୟଣ । ଯେ ନାମ ପରମ କାରଣ ॥
ସେ ନାରାୟଣ ନାମ ଗୋଟି । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଗଣ୍ଠି ॥
ନିରତେ ବନ୍ଦନରେ ଗୁଣି । ନ ଜାଣେ ଦିବସ ରଜନୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନଦିନ ହେଲା । କେଣିକ ପାଦେ ନ ଟଳିଲା ॥
ମରିବା କଥା କଲା ମୂଳ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦିମୂଳ ॥
ବିପ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟି ଧରି । ଧୀବର ଆଗେ ଉଭେକରି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ତପସ୍ୱୀ । କି ତପ କରୁ ଏଥେ ବସି ॥
କି ଜାତି ଗୋତ୍ର ଅଟେ ତୋର । କି ତୋର ନାହିଁ ଘର ଦ୍ୱାର ॥
କିସ ବିଚାରୁଅଛୁ ମନେ । ଏକାନ୍ତେ ବସିଅଛୁ ବନେ ॥
କହ ହେ କେବଣ ଚରିତ । ଶୁଣି ବୋଲଇ କଇବର୍ତ୍ତ ॥
ହେ ବିପ୍ର କି ମୋତେ ପଚାର । ଜାତିରେ ଅଟେ ମୁଁ ଧୀବର ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଜଞ୍ଜାଳ ନିମନ୍ତେ । ପେଲଣାଜାଲ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ଅଇଲି ମୀନ ମାରିବାରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲି ସରୋବରେ ॥
ଜାଲ ପକାନ୍ତେ ଜଳେ ପଶି । ପଡ଼ିଲା ରୋହିମାଛ ଆସି ॥
ସେ ମୀନ ପକାଇଣ କୂଳେ । ଧରି ମୁଁ ମାରିବାର ବେଳେ ॥
ସେ ମାଛ ପାଟି ବିସ୍ତାରିଣ । ଡାକିଲା ରାମ ନାରାୟଣ ॥
ଶୁଣି ମୁଁ ଆଚମ୍ବିତ ହୋଇ । ମୀନକୁ ଧରି ଅଇଲଇଁ ॥
ଏ ଘୋର ବନସ୍ତରେ ପଶି । ମୀନକୁ ଜଗିଅଛୁ ବସି ॥
ଯେ ନାମ ଶୁଣାଇଲା ମୋତେ । ତାହାକୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ॥

ତେବେ ମୁଁ ନଜପୁରେ ଯିବ । ନୋହିଲେ ଜୀବନ ହାରିବ ॥
ଏ କଥା ମୋର ସତ୍ୟବ୍ରତ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆସିଅଛି ଏଥ ॥
କହିଲ ମନର ବେଦନା । ହେ ବିପ୍ର ଏବେ କଭ ଜନା ॥
ତୁମ୍ଭେ ଥିବାରୁ ମୋ ଆଗର । ଜୀବନ ହେଉଛି ଉଦ୍ଧୁର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାରାୟଣ । ନାମ ଭଜନ କଲ ପୁଣ ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ନାରାୟଣ । ଜାଣିଲେ ରଘୁଦାସ ମନ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଧୀବର । ଏ କଥା କପଶତ ତୋର ॥
ମୀନ ଉଠିବ ନାମ କାହିଁ । ଏ କଥା ପରତେ ନ ଯାଇ ॥
ଯେବେ ଉଠିବ ପରମାଣ । କରିବ ବୋଲି ତାକୁ ଜାଣ ॥
ସେ କାହିଁ ଦେଖାଦେବ ତୋତେ । ବିଅର୍ଥେ ବସିଅଛୁ ଏଥେ ॥
ଏବେ ତୁ ନଜପୁରେ ଯାଅ । ଅଧିକ କଷ୍ଟହିଁ ନ ପାଅ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ଜଳବର୍ତ୍ତୀ । ଭଲ କହିଲୁ ବିପ୍ର ଭୂତ ॥
ସେ ମୀନା ଦେଖାଦେବା ଦୂର । ମୋର ମାଇବାଟି ନଜର ॥
ଏଥକୁ ଉପ୍ ନାହିଁ କହୁ । ପ୍ରାଣ ମୁଁ ମୁରୁଛି ରହିଛି ॥
କେବଳ ଦୀନବନ୍ଧୁ ନାମ । କହୁ ଅଛନ୍ତି ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ॥
ପତିତ ରକ୍ଷଣ ନରତେ । ବେଢ଼ିଲେ ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି ନେତେ ॥
ଭକ୍ତ ଆରତ ନିବାରଣେ । ଶ୍ରୀ ଭୁଜେ ଚନ୍ଦ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଧରି ବିଜୟ ବାହୁହରି । ଏଣୁ ଭରସା ଅଛୁ କରି ॥
ଅବଶ୍ୟ ଦେଖାଦେବେ ଥରେ । ନିଶ୍ଚୟ ଅଛି ମୋ ମନରେ ॥
ନୋହିଲେ ପ୍ରାଣ ମୋର ଯାଉ । ତାର କାରଣ ରହି ଥାଉ ॥
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ବିପ୍ରବର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କୋଟି ନମସ୍କାର ॥
କଲ୍ୟାଣ କରି ମୋତେ ଭଳ । ଭଜନ ହେଉଅଛି ହେଳ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମଲୋଳା । ଭକତ ଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳା ॥
ବିସ୍ମୟ କଲେ ହୃଦଗତେ । ମୂର୍ଚ୍ଛି ନଇଁପୁ ହେଲେ ଏଥେଁ ॥
ନିଶ୍ଚେ ମରିବ ଏ ଧୀବର । ଜୀବନ ଆଶା ନାହିଁ ଯାର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପୀତବାସ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ରଘୁଦାସ ॥

ଆମ୍ଭେଟି ମୀନ ଗର୍ଭଗତେ । ସେ ନାମ ଶୁଣାଇଲୁ ତୋତେ ॥
ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର । ଆମ୍ଭେଟି ଜଗତ ଈଶ୍ୱର ॥
ଆସିଣ କୃପା କଲୁ ତୋତେ । ବର ତୁ ମାଗି ନେନ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଧୀବର । ଦେଖାଅ ନିଜ ରୂପ ତୋର ॥
ଯାହେ ଦେଖିବ ଚର୍ମ ଡୋଳେ । ଖଣ୍ଡିବ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ହେଳେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜ । ତତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଚତୁର୍ଭୁଜ ॥
କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଗଦାଧର । ଶୋଭା ପାଉଛି ପଦ୍ମକର ॥
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଉଭା ପୀତବାସ । ଦେଖି ଉଠିଲେ ରଘୁଦାସ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଯୋଡ଼ି ହାତ ॥
ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି । ଭକତଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯା ପୟର ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ମୋର ପୁର ପାଇଁ । ବିଜୟ କଲେ ଦୟାବନ୍ତ ॥
ଆଜ ମୁଁ କି ବର ମାଗିବି । ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଲୁଚିଯିବି ॥
ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ଯାହା ମନ । ମାଗ ହେ ଭକତ ରତନ ॥
ଦାସ ବୋଇଲେ ଯେବେ ବର । ଦେବାକୁ କୃପା ହେବ ତୋର ॥
ଏ ମୋର ଧୀବର ସ୍ୱଭାବ । ଏହା କେମନ୍ତେ ଛାଡ଼ି ଯିବ ॥
ଆବର ଅନ୍ନ ମିଳୁଥିବ । ତୋ ନାମ ଧରି ଜୀବ ଯିବ ॥
ଯେବେ ଦୁଃଖରେ ଘାରୁଥିବ । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ପାଉଥିବ ॥
ଅସ୍ତୁ ବୋଇଲେ ଭଗବାନ । ତତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରେ ଗଲେ ଚଳି । ଭକତ ହରି ହରି ବୋଲି ॥
ଜଳରୁ ହୋଇଲା ବାହାର । ଭାବେ ଗମଇ ଧୀର ଧୀର ॥
କରେ ବଜାଇ କରତାଳ । ବେନି ନୟନୁ ଧାରା ଜଳ ॥
ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଗାନ କରି । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିଜପୁରୀ ॥
ଏଣେ ଯେ ନିଜ ପରିଜନେ । ରଘୁକୁ ନ ଦେଖି ନୟନେ ॥
କାନ୍ଦ ବୋବାଇ ପଡ଼ି ପଡ଼ି । ମଲା ବୋଲିଣ ଆଶା ଛାଡ଼ି ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତାକରେ ଥିଲେ । ଏଡ଼େ ସମୟେ ଦାସେ ଗଲେ ॥

ତା ସଙ୍ଗେ ପୁରଜନ ଯେତେ । ଗୋଡ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ଦେଖ ଏହି ବାଇ । ଛଦ୍ମେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଗାଇ ॥
କଣ୍ଠକୁ ଭସ୍ମ କରି ଚର୍ଚ୍ଚେ । ଲୁଚି ଯେ ଥିଲା ଦିନାକେତେ ॥
ପୁଣି ଅଇଲା ଧାଇଁ ଧାଇଁ । ପହୀକ ଡଗାଇବା ପାଇଁ ॥
ଠକ ଠାପୁଆ ଜନମରୁ । ଠାପୁଆମାନଙ୍କର ଗୁରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଉପହାସ କଲେ । ଯେଷ୍ଟାପୁରକୁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଗୃହଜନେ । ଦାସଙ୍କୁ ନେଇଣ ସକନେ ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପରଶିଲେ । ଉଦ୍ଧର ମନକୁ ତୋଷିଲେ ॥
ଭୋଜନ ସାରି ଦାସେ ଉଠି । ଭଜି ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଗୋଟି ॥
କଥାପଦକେ ନାରାୟଣ । ନାମ ଉଠଇ ପୁଣ ପୁଣ ॥
ମାଳା ତିଳକ ଭେକ କରି । ବୈଷ୍ଣବ ପଥକୁ ଆଦରି ॥
ଦାଣ୍ଡେ ବୁଲଇ ଭିକ୍ଷା ଅର୍ଥେ । ମାଗଇ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ନାମ ଧରି । ଦାଣ୍ଡେ ବୁଲଇ ଭିକ୍ଷାକରି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣରେ । ଯେତେ ଲାଗଇ ତାର ଘରେ ॥
ଲୋକେ ଦିଅନ୍ତି ଯାଚିକରି । ଦାସେ ଆଣନ୍ତି ତାହା ଧରି ॥
ଦିଅନ୍ତି ମାତା ସନ୍ନିଧାନେ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ମାତାମନେ ॥
କରିଣ ରନ୍ଧନ ଭୋଜନ । ସୁଖେଣ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତି ଦିନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ପରେ । ଅନେକ ଗ୍ରାମ ମଣ୍ଡପରେ ॥
ବସି ଅଛନ୍ତି ଉଦ୍ଭଦାସେ । ବାଳକେ ବେଢ଼ି ଚଉପାଶେ ।
ବୋଲନ୍ତି ଛଦ୍ମ ତପସ୍ୱୀ । ଦେଖ ସାଧକ ପ୍ରାୟେ ଦିଶି ॥
କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷିଣ ନ ପାରି । ଖାଅଇଁ ଭିକ୍ଷା ମାଗିକରି ॥
ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ ଠାବ୍ଧ କଲେ । ବିଲକ୍ଷଣ ରୂପେ ଗାଳିଦେଲେ ॥
ନାନା ପ୍ରକାରେ ଗାଳିଦେଇ । କେ ମାଳ ଉଛୁଡ଼ ନଅଇ ॥
ତା ଦେଖି ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ । ଉଠି ଗମନ୍ତି ନିଜବାସ ॥
ଏକ ବାଳକ ତହିଁ ଥିଲା । ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଣ ଗଲା ॥
ଲୌହକଣ୍ଟକ ଲଗା ବାଡ଼ି । ଧରି ନିତମ୍ବେ ଦେଲା ମାଡ଼ି ॥

ରୁଧିର ହୋଇଲା ବାହାର । ତା ଦେଖି ବୋଇଲା ଧୀବର ॥
କି ଅପରାଧ କଲି ତୋତେ । ଏଡ଼େକ ଦଣ୍ଡ ଦେଲୁ ମୋତେ ॥
ତୋତେ ଦଣ୍ଡନ୍ତୁ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ତୋ ମାତା ପୁତ୍ର ବୋଲି କାନ୍ଦୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶାପ ଦେଇ । ବାସେ ପ୍ରଦଣ୍ଡ ଦେଇତ ଯାଇ ॥
ତକ୍ଷଣେ ସେ ବାଳକ ଗୋଟି । ଜୀବନ ହାରି ଭୂମି ଲୋଟି ॥
ତା ଦେଖି ସକଳ ବାଳକେ । ଯାଇଁ ମିଳିଲେ ତାର ପାଖେ ॥
ଦେଖିଲେ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଗଲେ ତହୁଁ ଧାଇଁ ॥
ତା ମାତା ପିତାଙ୍କ ଆଗରେ । ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ତୁମ୍ଭର ପୁତ୍ର ପ୍ରାଣ ଗଲା । ମହି କାଣ୍ଡରେ ଅଛି ପଡ଼ି ॥
ତା ଶୁଣି ଜନନୀ ପିଅର । ରୋଦନ କରି ଉଚସ୍ୱର ॥
ମିଳିଲେ ପୁତ୍ରପାଶେ ଯାଇ । ଧରଣୀ ସଳଖି ବସାଇ ॥
ନାସିକା ଚିପି କର୍ଣ୍ଣ ଫୁଙ୍କି । କର ଚରଣ ନାଡ଼ି ଦେଖି ॥
ଜାଣିଲେ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ । ପୁତ୍ରକୁ ଘେନ ଗଲେ ବହି ॥
ବାସଙ୍କ ପାଦେ ପକାଇଲେ । ଅନେକ ବିନୟ ହୋଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ସାଧୁ । ତୁମ୍ଭେତ ସର୍ବଲୋକ ବନ୍ଧୁ
ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ରାଦି ତୋର ନାହିଁ । ଏ ଦଣ୍ଡ ବହିଲେ କର୍ମ ହିଁ ॥
ଏବେ ମୋ ପୁତ୍ର ଦୋଷ ଯେତେ । ସକଳ ଦିଅ ମୋର ମାଥେ ॥
ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ମୋତେ ରଖ । ଦିଅ ମୋ ଏକଇ ବାଳକ ॥
ନୋହିଲେ ହତ୍ୟା ହେବ ତୋତେ । ବୋଲି ପଡ଼ିଲେ ପାଦଗତେ ॥
ତା ଦେଖି ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ । ଚିନ୍ତଣ କମଳ ବିକାସ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସାଧୁଜନ । ଶୁଣ ହେ ସକଳ ନନ୍ଦନ ॥
ମୋହର ଦୋଷ ଥିଲେ ଏଥେ । ସମସ୍ତେ ଦଣ୍ଡ କଲା ମୋତେ ॥
ତାହାର ଅପରାଧ ସର୍ବ । ଦଣ୍ଡ ବହିଲେ ସର୍ବଗ୍ରାସ ॥
ଏବେ ମୋ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ । ମୁରତି ଥାଉ ଏ ସଂସାରେ ॥
ଜୀବନ ପାଉ ଏ ବାଳକ । ସମସ୍ତେ ଉଠ ବୋଲି ଡାକ ॥
ତା ଶୁଣି ତାତ ମାତ ତାର । ଆଦର ଯେତେ ଥିବ ନର ॥

ସମସ୍ତେ ବୋଲି ହରି ହରି । ତୋଳିଲେ ପୁଣ ଭୁଜଧରି ॥
ବୋଇଲେ ଉଠରେ ବାଳୁତ । ଦେଖ ତୋହର ତାତ ମାତ ॥
ତା ଶୁଣି ଉଠିଲା କୁମର । ପାଇଣ ନିଜ ପ୍ରାଣ ତାର ॥
ନିଦ୍ରୁଁ ଉଠିଲା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଚକ୍ଷୁ ମଳିଣ ଦେଲା ଚାହିଁ ॥
ଦେଖିଲେ ଗ୍ରାମଜନ ଯେତେ । ଦାସଙ୍କୁ ବେଢ଼ିଣ ସମସ୍ତେ ॥
ତାତ ଜନନୀ ଭକ୍ତପାଦେ । ସେବା କରନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ତା ଦେଖି ସେ ବାଳକ ଗୋଟି । ଦାସଙ୍କ ପାଦତଳେ ଲୋଟି ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲା କର । ବୋଲେ ମୋ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବଜନେ । ଅତି ଚକିତ ହେଲେ ମନେ ॥
ଦାସଙ୍କ ପାଦପୂଜା କଲେ । ଯେ ଯାହା ମତେ ଚଳିଗଲେ ॥
ଦାସ ଚଳିଲେ ନିଜପୁର । ଭଜଣ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋପାଳ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ବେଳକୁ ବେଳ ଖ୍ୟାତି ତାର । ବଢ଼ିଲା ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରଜାଜନ ଯେତେ । ଆନନ୍ଦେ ଆସନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥
ଦେଖିଣ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଦ୍ୟନ୍ତି । ବର୍ଣ୍ଣନ କରି ଲେଉଟନ୍ତି ॥
ଯାହାକୁ ଯାହା ସେ କହଇ । ସେ କଥା ଅନ୍ୟଥା ନୁହଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ କଥା ଶୁଣ ॥
ଦିନେ ହୋ ମନର ହରଷେ । ଏକାନ୍ତେ ବସି ରଘୁଦାସେ ॥
କିଛି ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଥୋଇ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ତକ୍ଷଣେ ନୀଳାଚଳବାସୀ । ଭକତ ପାଶେ ହେଲେ ଆସି ॥
ଦାସେ ଦେଖିଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ । ପ୍ରଭୁ ବସାଇ ଦିବ୍ୟାସନେ ॥
ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଧରି କରେ । ଭୁଞ୍ଜାନ୍ତି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମୁଖରେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଁ । ସେ ମହାରାଜା ନୃପସାଇଁ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ । ନାନାପ୍ରକାରେ ଭୋଗ ଯେତେ ॥
ସେବକ ହସ୍ତେ ଘର କରି । ଭୋଗ ମଣ୍ଡପେ ଦେଲେ ଭରି ॥
ପଣ୍ଡାଏ ପୂଜାରେ ବସିଲେ । ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ଷୁରେ ନ ଦିଶିଲେ ॥

କେତେବେଁ ବେଳେ ଧାନ ଗଲେ । ଦେଖିଲେ ନାହିଁ କବାଟରେ ॥
ନୃପତି ପାଶେ ଜଣାଇଲେ । ପ୍ରଭୁ ଯେ ମଣୋହି ନ କଲେ ॥
କି ଅବା ହୋଇଲା ଅଭାବ । ସକଳ ଭୋଗ ପୋଡା ହେବ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ତାପ ମନେ । ଗରୁଡ଼ ପଛେ କୁଶାସନେ ॥
ଶୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଚିନ୍ତାମଣି । ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବ ହରି ॥
ସ୍ୱପନ ମଧ୍ୟେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ନୃପତି ଆଗେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ । କିମ୍ପା ତୁ କରୁ ଦୁଃଖ ମନ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ପିପିଲି ଗ୍ରାମରେ । ଧୀବର ରଘୁ ଦାସ ଘରେ ॥
ଭୋଜନ କରୁଅଛୁ ବସି । ତେଣୁଟି ଚକ୍ଷୁରେ ନ ଦିଶି ॥
ଭକତ ଘୁଡ଼ିବେକ ଯେବେ । ଏଥି ମଣୋହି ହେବ ତେବେ ॥
ମୂଳ ମୋ ଭକତର ଭାବ । ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୋର କସ ହେବ ॥
ଭକତ ରେଣୁ ମାତ୍ର ଦେଲେ । ତାହା ମୁଁ ମଣେ ମେରୁ ତୁଲେ ॥
ଭାବରୁ ଥାଇ ଯେ ଭୋଜନ । ସେ ମେରୁ ତୁଲେ ଦେବା ଧନ ॥
ସେ ମୋତେ ଅଟଇ କଞ୍ଚୁର । ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ଥାଇ ଯାର ଚିତ୍ତ ॥
ତେଣୁଟି କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ଯାଇ ପିପିଲି ପରଯନ୍ତେ ॥
ମୋର ଦାସକୁ ଦେଖ ଆସ । ଦଥ ତୁ ଷେହବରେ ବାସ ॥
ତେବେ ମୁଁ କରିବ ଭୋଜନ । ଏମନ୍ତ କହି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠି ନୃପମଣି ॥
ଅଶ୍ୱ ଆରୋହୀ ଚଳିଗଲେ । ସକଳ ସମ୍ଭ୍ରମର ତୁଲେ ॥
ମିଳିଲେ ପିପିଲି ଗ୍ରାମରେ । ଧୀବର ରଘୁଦାସ ଦ୍ୱାରେ ॥
ଆପେ ନୃପତି ଗରୁ ହଂସ । ଡାକିଲେ ଦାସେ ବେଗେ ଆସ ॥
ତାହା ନ ଜାଣେ ରଘୁଦାସ । ପ୍ରଭୁ ସେବାରେ ଅଭିଳାଷ ॥
କୋଟିଏ ନିଧି ପାଇଅଛି । ତେଣୁ ସେ ନ ଜାଣଇ କିଛି ॥
ନୃପତି କେତେହେ ଡାକିଲେ । ଦାସେ ଶ୍ରବଣେ ନ ଶୁଣିଲେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ନରନାଥ । ଅଶ୍ୱରୁ ଉଭୁରି ତ୍ୱରିତ ॥
ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ଦାସଙ୍କ ପାରୁଶେ ମିଳିଲେ ॥

ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ତତ୍କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।
ପ୍ରଭୁ ନ ଦେଖି ଦାସେ ଖେଦେ । ନେତ୍ର ଲୋତକ ଧାର ଗଳେ ।
ଆହା ମୋ ପ୍ରଭୁ ଗଲେ କାହିଁ । ବୋଲି ଭୂମିରେ ଗଡ଼ଯାଇ ।
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପବର । ତୋଳିଣ ଧଇଲେ ଶ୍ରୀକର ।
ହୃଦରେ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ।
ହରିଙ୍କି କଲୁ ବଶବର୍ତ୍ତୀ । ତୋର ଦର୍ଶନେ ମୁଁ ମୁକତି ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଣ୍ଡଧାରୀ । ନେଲେ ଦାସଙ୍କ ହସ୍ତ ଧରି ।
କରିଣ ନାନା ମତେ ସଜ । ମଣ୍ଡାଇ ନାନା ବେଶେ ଗଜ ।
ଦାସଙ୍କୁ ତହିଁ ବସାଇଲେ । କୁଟୁମ୍ବ ସଙ୍ଗେ ଚଳାଇଲେ ।
ନାନା ଉତ୍ସବେ ଚଳିଗଲେ । ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ମିଳିଲେ ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲେ ଦରଶନ । କରିଲେ ସେବା ପୂଜାମାନ ।
ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶରେ ଭଲେ । ତହିଁର ଘର ନିର୍ମାଣିଲେ ।
ତହିଁ ଦାସଙ୍କୁ ଦେଲେ ସ୍ଥାନ । ଖଞ୍ଜିଲେ ଖଞ୍ଜା କରତନ ।
ଅନେକ ଟଉରବ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ଚଣ୍ଡଧାରୀ ।
ଦାସେ ରହିଲେ ପ୍ରଭୁପାଶେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନରି ହରଷେ ।
କରନ୍ତେ ନିତି ହରି ସେବା । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଦେବୀ ଦେବା ।
କରନ୍ତେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟେ ରତ । ନାମ ଭଜନ ଅବିରତ ।
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚିଥାଇ ଜନ । ଆନନ୍ଦେ ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ।
ତାହାର ନାମ ରଘୁଦାସ । ଜଗତେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ ।
ଆଉ ତା ଯେତେ ଯେତେ କଥା । କହି ବସିଲେ ହେବ ପୋଥା ।
ଶୁଣ ସୁମନ ହୋଇ ତୋଷ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ସୁଧାରସ ।
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ।
ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ଥିଲେ । ଖଣ୍ଡିବ ବଚନେ ଶୁଣିଲେ ।
କେବଳ ଥିଲେଟି ଶରଧା । ଲାଗିବ ନାହିଁ ପାପବାଧା ।
କହଇ ଦ୍ୱିଜ ଜଗନ୍ନାଥ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ରଘୁ ବେହେରା ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହେ ଚୈତନ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧଚେତା । ଶୁଣ ସୁମନ ସାଧୁ କଥା ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରବରେ । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ସମୟରେ ॥
ଗୋବିନ୍ଦପୁର ବୋଲି ନାମ । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ମୋକ୍ଷ ସ୍ଥାନ ॥
ବଣିଆ ନାମେ ଗଙ୍ଗାଧର । ସେହି ଗ୍ରାମରେ ତାର ଘର ॥
ଈରଯା ନାମ ତାର ସ୍ତ୍ରୀୟା । ସତୀ ସାଧବୀ ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରିୟା ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାର ନାହିଁ । ତହିଁକି ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଥାନ୍ତି ଏକା । କରଣ ଆପଣା ଜୀବୀକା ॥
ପଶର କରି ବଜ ଜଣି । ସୁଖେ ଜୀଅନ୍ତି ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ସ୍ନାନାଦି କଟୁଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ସେ ଶୁଣ୍ଠି ପିପ୍ପଳି ସହିତେ ॥
କରଣ ଶ୍ରୀହରି ଭକତି । ଦେବା ଦୟାରେ ଶୁଦ୍ଧମତି ॥
ପର ଦୁଃଖରେ ହୋଇ ଦୁଃଖୀ । ସେବନ୍ତି ସାଧୁଜନ ଦେଖି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ବୃଦ୍ଧି ବୟସ ଆସି ହେଲା ॥
ଅନେକ ଶୟନ ସମୟେ । ପତ୍ନୀ ତା ପତି ଆଗେ କହେ ॥
ହେ ସ୍ୱାମୀ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ । ଲୋକେ ମୁଁ ହେଲି ହୀନମାନ ॥
ଘର ବାହାର ବନ୍ଧୁ ଘାଟେ । ଥୋକେ ବୋଲନ୍ତି ହାଟେବାଟେ
ପୋଡ଼ୁ ଏ ଆଣ୍ଟୁକୁଡ଼ୀ ମୁଖ । ମୁଖଟି ପ୍ରଭାତେ ନ ଦେଖ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଥୋକେ ଲୋକ । ଠଆ ନ ହୋନ୍ତି ମୋର ପାଖ ॥
ଥୋକାଏ କଥା ନ କହନ୍ତି । ଦେଖିଲେ ମଥା ପୋତି ଯାନ୍ତି ॥
ଏଣୁ ମୋ ହୃଦୟ ଆକୁଳ । ଖଣ୍ଡିଲେ ନାହିଁ ଆଦମ୍ଭକ ॥
ଆମ୍ଭ ଭାଗ୍ୟରେ ପୁତ୍ର ନାହିଁ । ଲୋଡ଼ିଲେ ପାଇବା ତା କାହିଁ ॥
ଏଥିକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁମର । ଗୋଟିଏ ଦଶ ବ୍ରତ କର ॥
ନୋହିଲେ ଆପଣା କୁଳରୁ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ରର ଘରୁ ॥
କଛୁ କେଉଣ ତାକୁ ଦେଇ । କିଣି ଯେ ଆଣ ଏକ ସୁତ ॥

ପାଳିବା ପୁତ୍ର ସମ କରି । ଏ ଭାବ ଜନ୍ମ ହେବା ପାଇଁ ॥
ତଣିବା ପର ଅପବାଦୁ । ସର୍ବେ ବୋଲିବେ ସାଧୁ ସାଧୁ ॥
ମୋ ମନେ ଯୋଗାଇ ଏ କଥା । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନିଜ ଭର୍ତ୍ତା ॥
ନିଶ୍ଚେ ଆଣିବା ଏକ ବାଳ । ପୁତ୍ର ସେମାନେ ପ୍ରତିପାଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲ । ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ମିଳିଲ ॥
ପ୍ରବେଶ ରୂପକାର ଘରେ । କହୁଛିଁ ଧନ ଦେଇ ତାରେ ॥
ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାଣି । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରତିମା ଗୋଟି ଆଣି ॥
ଆଣି ତା ପତ୍ନୀ ଆଗେ ଦେଲ । ହେ ସଖି ସନ୍ତାନ ବୋଇଲ ॥
ଏହ୍ନଟି ଗତ ମୁକ୍ତ ଦାତା । ଏହ୍ନଟି ସ୍ଥାବର କରତା ॥
ଏହାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ବୁଦ୍ଧି କରି । ଯଶୋଦା ଦେବୀ ଗଲେ ତରି ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ସର୍ବ ଦେବଗଣେ । ଏହାଙ୍କୁ ଭାବୁଥାନ୍ତି ମନେ ॥
ଏ ବିଭୁ ବିନା ଅନ୍ୟ ଜଣେ । ନାହିଁ ପାବନ ଉଦ୍ଧାରଣେ ॥
ଏଣୁ କେବଳ ହୃଦଗତେ । ବିଶ୍ୱାସେ ସେବ ଏକ ଚିତ୍ତେ ॥
ଯାହା ବାଞ୍ଛିବୁ ତୋର ମନ । ତାହା କରିବେ ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ସୁନ୍ଦରୀ । କୃଷ୍ଣ ପ୍ରତିମା ଗୋଟି ଧରି ॥
ସ୍ନାନ ମାର୍ଜ୍ଜନା କରାଇଲେ । ଦିବ୍ୟ ଆସନେ ବସାଇଲେ ॥
ଉତ୍ତମ ସରକ୍ଷୀର ପାନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଲେ ନିବେଦନ ॥
ବିଗ୍ରହ କଲ ତାର ମନ । ପୁତ୍ର ପାଇଲି ଏତେଦିନେ ॥
ଏହାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ଭାବେ ମଣି । ସୁଖେ ତରିବୁ ଦେହପ୍ରାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଆଦ୍ୟଭାଗ । ସେବଣ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦ ॥
ପୁତ୍ର ପରାୟେ ନିରନ୍ତରେ । ତଇଳ କୁଙ୍କୁମ ଅଙ୍ଗରେ ॥
ମର୍ଦ୍ଦନ କରି ନିତ ନିତ । ସ୍ନାହାନ ମାର୍ଜ୍ଜନା କରନ୍ତ ॥
କର୍ପୂର ଚନ୍ଦନ ସହିତେ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଲେପୁଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
ନାନା କୁସୁମେ ବେଶ କରି । ନାନାଦି ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ବାଳକଠାରେ ସ୍ନେହ ଯେତେ । ସେହି ପ୍ରକାରେ ସ୍ନେହ ଚିତ୍ତେ ॥
ଯେତେ ଅପୂର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କରି ନିବେଦନ ॥

ପକ୍ଷେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ବେନପ୍ରାଣୀ । ନୋହିଲେ ନ ଛୁଅନ୍ତି ପାଣି ॥
କେନ୍ଦୁ କଇଁଥ ବରକୋଳି । ପନସ ଶ୍ରୀଫଳ କଦଳୀ ॥
ଗ୍ରାମକୁ ଯେତେ ବକା ଆସେ । କିଣି ଦିଅନ୍ତି ପୁତ୍ରପାଶେ ॥
ଆଦର ଯେତେ ବଣିଜାର । ପିଅର ଗଲେ ଦେଶ ପୁର ॥
ଯେବା ଅପୂର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ବହି ସେ ଆଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନ ॥
ଆଣଇ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଚିତ୍ତେ । ପୁତ୍ରକୁ ଦେବାର ନିମନ୍ତେ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲ ଷଷ୍ଠି ଘରେ । ଦିଅଇ ନେଇ ପୁତ୍ର କରେ ॥
ମାତାଙ୍କି ଅତି ସ୍ନେହ ଭରେ । ପୁତ୍ରକୁ ଧରି କୋଳକରେ ॥
ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼େ ପୁତ୍ରପାଶ । ଗୃହକାରିତ ତାକୁ ବଷ ॥
ଦଇବଯୋଗେ ସେ ଯୁବତୀ । ଯେବେ କରଇ ଗୃହକାର୍ତ୍ତି ॥
ନିରତେ ହୋଇ ଛନ ଛନ । ପୁତ୍ରେ ନିବେଶି ଥାଇ ମନ ॥
ଦଣ୍ଡକେ ଆସୁଥାଇ ଦେଖି । ଦେଖିଲେ ହେଉଥାଇ ସୁଖୀ ।
କେତେବେଳରେ କୋଳେଭିଡ଼ି । ବୋଲଇ ଯାଇଥିଲି ଛାଡ଼ି ॥
ମୁଁ ହୀନ ନିଲକ୍ଷଣୀ ମଲି । ତୋତେ ଏକାକୀ ଛାଡ଼ିଗଲି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖେ । ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଅତି ସୁଖେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ସେ ଯୁବତୀ । ଭାବନା କରୁଥାଇ ନିତି ॥
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତେ ମଣି । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ ସେ ତରୁଣୀ ॥
ତା ତହୁଁ ତା ଶତ ଗୁଣେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତେ ମଣେ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ ॥
ଦିନେକ ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ । କହିଲା ନିଜ ପତ୍ନୀ ପାଶ ॥
ଯାଉଛି ବଣିଜ ନିମନ୍ତେ । ପୁତ୍ର ଲଗିଲା ଏକା ତୋତେ ॥
କ୍ଷଣେ ତୁ କେଣିକି ନ ଯିବୁ । ନିରତେ ପୁତ୍ର ପାଶେ ଥିବୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନବଗଳରି । ନାନାଦି କଠଦ୍ରବ୍ୟ ଭରି ॥
ଜଣାଇ ପତିର ଅଗ୍ରତେ । ଚଳିଲେ ବଣିଜ ନିମନ୍ତେ ॥
ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପୁତ୍ର ପାଶେ । ବୁଲି ବିକଇ ଦେଶେ ଦେଶେ ॥
ଏମନ୍ତ ଦିନଦିନ ଗଲା । ତାହାକୁ ଦିନଯୁଗ ହେଲା ॥

ସୁତ ନ ଦେଖି ଛନ ଛନ । ବସି ସେ ଠୁଳ କଲା ଧନ ॥
ପୁତ୍ର ନିମନ୍ତେ ଯେ ଅପୂର୍ବ । କିଣି ଆଣିଲା ଭକ୍ଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ॥
ଘେନି ଆନନ୍ଦେ ଚଳିଗଲା । ଗ୍ରାମ ନିକଟେ ଯାଇଁ ହେଲା ॥
ଦଇବେ ବୃଦ୍ଧ ଗଙ୍ଗାଧର । ଚାଲନ୍ତେ ଅତି ଖରତର ॥
ପାଦ ଖସନ୍ତେ ସେ ପଡ଼ିଲା । ପଡ଼ିବାଠାରେ ପ୍ରାଣଗଲା ॥
ଜୀବ ଯିବାର ବେଳେତାର । ଡାକିଲା ଆରେ କୃଷ୍ଣ ମୋର ॥
ଦେଖିଲି ନାହିଁ ତୋ ଶ୍ରୀମୁଖ । ମୁଁ ପାପୀ ବଡ଼ଇ ମୂରୁଖ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପୁଣ ପୁଣ । କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ଗଲା ପ୍ରାଣ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଗ୍ରାମଲୋକେ । କହିଲେ ତା ପତ୍ନୀ ସମୀପେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆଗୋ ସଖି । ଆଇଲୁଁ ତୋ ପତିକି ଦେଖି ॥
ଗ୍ରାମବାହାରରେ ଅଛି ଶୋଇ । ଦେଖିଲୁଁ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାସତୀ । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଘାତ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋକଭର ହୋଇ । ମିଳିଲା ପୁତ୍ର ପାଶେ ଯାଇଁ ॥
ଡାକିଲା ଆରେ କୃଷ୍ଣ ମୋର । ଅରକ୍ଷଲୋକଙ୍କ ସୋଦର ॥
ଦୀନବାନ୍ଧବ ଚିନ୍ତାମଣି । ଜଗନ୍ମୋହନ ବଂଶୀପାଣି ॥
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ମୁଁ ଏବେ । ବାଟେ ତୋ ପିତା ମଲା ଯେବେ ॥
ଏଥିକୁ କହ ବୁଦ୍ଧି ମୋତେ । ହେ ପୁତ୍ର ପଚାରୁଛି ତୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରଧର । ଜଗତନାଥ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ॥
ବୈକୁଣ୍ଠବାସୀ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ । ଭକତ ସଖେ ଦେବସ୍ୱାମୀ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲେ ବିସ୍ମୟେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣସି ଗୋ ମାୟେ ॥
ତୁମ୍ଭେ କମ୍ପାଇ ଚିନ୍ତା କର । ପଥଶ୍ରମରେ ପିତା ମୋର ॥
ନିଦ୍ରା ସେ ଯାଇଛନ୍ତି ସିନା । ତୁ ଯାଇ ତୋଳିଆଣୁ କିନା ॥
ବୋଲିବୁ ଏକା ପୁତ୍ର ମୁଢ଼ । କମ୍ପା ଏଠାରେ ଅଛୁ ପଡ଼ ॥
ବହନ ଉଠ ଘର ଯିବ । ପୁତ୍ର ଯେ ତେଣେ କାନ୍ଦୁଥିବ ॥
ଉଠାଇ ଘେନିଆସ ତାତ । ବହନ ଚଳିଯାଅ ମାତ ॥
ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ସେ ତରୁଣୀ ॥

ଚଳିଣ ଗଲି ଅତି ବେଗେ । ମିଳିଲି ନିଜ ସ୍ୱାମୀ ଆଗେ ॥
ଦେଖିଲି ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ । ଅଙ୍ଗନେ ପଡ଼ିଣ ଅଛଇ ॥
ହସ୍ତ ଦେଇଣ ତାର ମାଥ । ବୋଇଲି ଉଠ ପ୍ରାଣ ନାଥ ॥
ଏକା ପୁତ୍ରକୁ ଛାଡ଼ି ମୁହିଁ । ଆସିଛି କେହି ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ॥
ଏବେ ବହନ ଯିବା ଚାଲ । ସେ ପୁତ୍ର ସେବା ଆମ୍ଭ ମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲୁଁ ସେ ଯୁବତୀ । ପ୍ରାଣ ପାଇଲେ ନିଜ ପତି ॥
ନିଦ୍ରୁ ଉଠିଲେ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଚକ୍ଷୁ ମିଳିଣ ଦେଲେ ଚାହିଁ ॥
ପାରୁଷେ ନିଜ ନାରୀ ଦେଖି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆଗେ ସଖି ॥
ତୁ କିମ୍ପା ଏଥିକୁ ଆଇଲୁ । କହ ମୋ ପୁତ୍ରକୁ କି କଲୁ ॥
ଏହା କହନ୍ତେ ନିଜ ଭର୍ତ୍ତା । ନାରୀ କହିଲେ ସବୁ କଥା ॥
ତହୁଁ ଉଭୟେ ଦେନି ପ୍ରାଣୀ । ଚଳିଲେ କୃଷ୍ଣ ଗୁଣ ଗୁଣି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜପୁର । ଯାଇଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଛାମୁର ॥
ଯେତେ ଅପୂର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ପୁତ୍ରରେ କରି ନିବେଦନ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ଭାବ ଭୋଳେ । ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ ଧରି କୋଳେ ॥
ଏକକୁ ଆରେକ ଛଡ଼ାଇ । ହୃଦରେ ଭିଡ଼ି ଚୁମ୍ବ ଦେଇ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦେ ପୁତ୍ର ନେଇ । ସେ ନିଜ ଆସନେ ବସାଇ ॥
ପତି ପତ୍ନୀ ଯେ କୋଟିଗୁଣେ । ସେବିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦିବସ ଶେଷରେ । ସନ୍ଧେ ଶୟନ ସମୟରେ ॥
ବୋଇଲେ ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ । ହେ କୃଷ୍ଣ କମଳା ବିଳାସ ॥
ଅଶେଷ ଜୀବର କରତା । ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳ ଦାତା ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ପୁତ୍ର କରି ପାଇ । ମୋ କଷ୍ଟ ନ ଗଲା କିମ୍ପାଇଁ ॥
ଏ ବୃଦ୍ଧକାଳେ ଗ୍ରାମ ଦେଶ । ବୁଲି ମୁଁ ନ ଗଲେ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଭୋଜନ ନ ମିଳେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । କେ ଅଛୁ ଆହା ବୋଲିବାକୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ପିତର । ତାହା ଜାଣିଲେ ଚକ୍ରଧର ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହୃଦଗତ ବାଜେ । ହସି ବୋଲନ୍ତି ଦେବରାଜେ ॥
ହେ ତାତ ମାତ ଏବେ ଶୁଣ । ଚିନ୍ତା କରିବା ଅକାରଣ ॥

ମୋ ଘର ପୂର୍ବ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଛନ୍ଦେ କାହାକୁ ଭସ୍ମ ଆଉ ॥
ଯାହା ବାଞ୍ଛୁଛ ତୁମ୍ଭ ମନେ । ତାହା ମିଳିବ ସନ୍ଧ ଧ୍ୟାନେ ॥
ଏକଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସଂଶୟ ନାହିଁ ଏଥେ ଜାଣ ॥
ଏବେ ଗୋ ବାଞ୍ଛା ସିଦ୍ଧ ହେଉ । ତୋ ଘରେ ଧନ ପୂରିଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ । ମନୁଷ୍ୟ ମତେ ଭକ୍ତଗ୍ରାହୀ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ପିଅର ଶୁଣି ଏ ବଚନ ॥
ଉଠି ଧାଇଁଲା ବେଗ ହୋଇ । ଦେଖିଲା ପୂର୍ବ ଘରେ ନାହିଁ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଦେଖିଲା ଭୁବନ । ପୂରି ଅଛଇ ବହୁ ଧନ ॥
ପୂର୍ବକୁ ନ ଦେଖି ନୟନେ । ଝୁରଇ କଳା ତାର ମନେ ॥
ଯେ ହରି ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ । ଯାହା ମହିମା ମହାମେରୁ ॥
ଭକତଜନେ ଦୟା ତାର । କ୍ଷୟ ହୋଇବ ଧନ ପୁର ॥
ବାଞ୍ଛିଲେ ବାଞ୍ଛାଫଳ ପାଇ । ଅଧିକେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି କଲି । ଧନର ଲୋଭେ ନାଶ ଗଲି ॥
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହରାଇଲି ମୋର । କ୍ଷୟ କରିବ ଧନ ପୁର ॥
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଗୁଣ ଗୁଣି । ରୋଦନ କଲେ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଆହା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କାହିଁଗଲ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସଙ୍ଗତେ ନ ନେଲ ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପଟଳେ ପକାଇ । ଛାଡ଼ି ଯିବାର ନ ଯୋଗାଇ ॥
ତୁମ୍ଭର ବିନା ପାପ ଯିବ । ଥାଇଣ କି ଭୋଗ କରିବ ॥
ଥାଇ ନ ଥାଇ ଏ ଜୀବନ । ଯେବେ ଛାଡ଼ିଲ ମୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଙ୍ଗାଧର । କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ଶତେବାର ॥
ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା ହରି ଲୋକେ । ତା ଦେଖି ପତ୍ନୀ ଧରି କୋଳେ ॥
ବୋଇଲା ଧିକ ଏ ଜୀବନ । ଯେବେ ଛାଡ଼ିଲ ମୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଆବର ଗଲେ ପତି ମୋର । କୃଷ୍ଣ ସୁମରି ଶତେବାର ॥
ପତି ପୁତ୍ର ହେଲେ ଅନ୍ତର । ଆଉ କି ପ୍ରୟୋଜନ ମୋର ।
ଏ ଜୀବ ଥିବା କି କାରଣ । ଯିବଇଁ ସ୍ୱାମୀର ସଙ୍ଗେଣ, ॥
ଯୁବତୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ । କରିବ ଉଚିତ ଯେ କର୍ମ ॥

ଅନଳ ଜାଳ ପତି ସଙ୍ଗେ । ପଶିବ ଚହିଁ ମଧ୍ୟେ ବେଗେ ॥
ଏମନ୍ତ ବଚନରୁଁ ସୁନ୍ଦରୀ । ତକ୍ଷଣେ ପାହିଲା ଶର୍ବରୀ ॥
ଦିବସ ଦେଖି ସେ ଯୁବତୀ । ଯେତେକ ଧନ ତା ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ହରି କୃପାରୁ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ବସ୍ତ୍ର ହସ୍ତେ ଦେଲା ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ସାଧୁଜନେ । ଧନ ଯେ ଦେଲା ଶୁଦ୍ଧମନେ ॥
ଯେତେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ତାର ଥିଲା । ରେଣୁ ପ୍ରମାଣେ ନ ରଖିଲା ॥
ସକଳ ଧନ ଦେଲା ସାରି । ସ୍ୱାମୀକି ସଙ୍ଗତରେ ଧରି ॥
ନାନା ଉତ୍ସବ କରାଇଲା । ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଚଳିଗଲା ॥
ଚନ୍ଦନ କାଷ୍ଠେ ଅଗ୍ନି ଜାଳି । ଅନେକ ଘୃତ ଚହିଁ ଢାଳି ॥
ଘୃତ ତୃଣାଦି ଛଣପଟ । ପାଇ ଜଳିଲା ଅଗ୍ନି ହୋଇ ॥
ଅତି ପ୍ରଖର ଶିଖାନଳ । ଘୋଟିଲା ଗଗନ ମଣ୍ଡଳ ॥
ସେ ମହାଅଗ୍ନି ତେଜ ପାଇ । ପାରୁଶେ ରହି ନ ହୁଅଇ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ନାରୀ । ଯେ ବିଧିମତେ ସ୍ନାନ କରି ॥
ଅନେକ ମତେ ସଜ ହୋଇ । ମୁଖେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଗାଇ ॥
ପତିକି ଘେନି ଅତି ତୋଷେ । ମିଳିଲା ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ ପାଶେ ॥
ବୋଇଲା ନମୋ ବୈଶ୍ୱାନର । ନମସ୍ତେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର ॥
ନମସ୍ତେ ଦଶଦିଗପାଳ । ନମୋ ବସୁଧା ଆଖଣ୍ଡଳ ॥
ନମୋ ବିଧାତା ହରିହର । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ଶରଣ ଗଲି ରଖ ମୋତେ । ମୁଁ ଯିବି ସ୍ୱାମୀର ସଙ୍ଗତେ ॥
ଅନଳ ମଧ୍ୟେ ଦେବି ଝାସ । ନ ଲଗୁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧାତିକାରେ । ପତିକି ଘେନି ସଙ୍ଗତରେ ॥
ବୈକୁଣ୍ଠପୁର ଅନୁସରି । ତୁଣ୍ଡେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ଧରି ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଚହିଁ । ଅନଳେ ପଡ଼ିଲାକ ଡେଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଶୁଣ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତେ ନାରାୟଣ ॥
ତାରେ କରୁଣା କଲେ ଆସି । ଅନଳକୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ପଶି ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ପ୍ରାଣହରି । ରଥେ ବସାଇ ଦେବଗଣର ॥

ଅନନ୍ତ ହୋଇଲେ ବାହାର । ଶୁଭିଲା ଜୟ ଜୟକାର ॥
ଝଟକ ବିଦ୍ୟୁ ପ୍ରାୟେ ବର୍ଣ୍ଣ । ଗଗନ ମଧ୍ୟେ ଯାଇ ମିଶି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବ ନର । ଡାକିଲେ ଧନ୍ୟ ଗଙ୍ଗାଧର ॥
ଧନ୍ୟ ତୋ ପଲ୍ଲୀ ତୋର ଭାବ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ନ ଥିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେଝାମତେ । ପ୍ରଶଂସା କରି ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଚଳଣ ଗଲେ ଯେଝାପୁର । ଚିତ୍ତେ ଚମ୍ଭୃଣ ଭାବ ତାର ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ଦେଇ ଚେଇ । ଏ ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଭକତ ଅଟଇ ॥
ସୁବୃଢ଼ଚରିତ୍ରେ ଯେଉଁ ଜନ । କରନ୍ତି ଶ୍ରବଣ ପଠନ ॥
ଜନ୍ମ ମରଣ ବାଧା ନାହିଁ । ବସିବେ ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକେ ଯାଇଁ ॥
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ବୋଲଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା କର୍ମ ଯେତେ । ଫଳ ନ ଫଳେ କଦାଚିତ୍ତେ ॥
ଏଣୁ ଶ୍ରୀହରି ପଦ୍ମପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଧୂଳି । ନିରତେ ପଡ଼ୁ ମୋ ମଉଳି ॥
ଏ ଜୀବ ଯିବାକାଳେ ଏକା । ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦୁହେଁ ସଖା ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏ ଭବଜଳରେ ନ ଭାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟଚାଉଳି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ଗଙ୍ଗାଧର ଦାସ ପତି ପଲ୍ଲୀ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ହେ ମନ ଶୁଣ ଦିବ୍ୟ ରସ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ ॥
ସେ ସାଧୁଜନଙ୍କ ମହିମା । କେ କହିପାରେ ତାର ସୀମା ॥
ଯାଜପୁରରେ ତାର ଘର । ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ନାମ ତାର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ କରଣ । ତାର କୁଟୁମ୍ବ ତିନିଜଣ ॥

ବେନି ଦୁହିତା ଏକ ସୁତ । ପତ୍ନୀ ତା ସ୍ୱାମୀର ଭକତ ॥
ଏମନ୍ତେ ପାଞ୍ଚଜଣ ଥାନ୍ତି । ଭଜି ଯାଚକ ପଣ ନିତି ॥
ଦେଶ ବିଦେଶ ବୁଲିଯାନ୍ତି । ପ୍ରକାଶି କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷନ୍ତି ॥
ଏକ ଦିନକୁ ଆର ଦିନ । ଘରେ ତା ନ ଥାଇ ଭୋଜନ ॥
ସର୍ବଦା ସଦାନନ୍ଦମୟେ । ଦୁଃଖକୁ ଶୋଚନା ନ ଥାଏ ॥
ଏଣୁ ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ ମତି । ନିରତେ ସାଧୁଜନେ ପ୍ରୀତି ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ଗୁଣମାନ । ନିରତେ ଉଠଇ ବଦନ ॥
କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣି ହୃଦେ ଚିନ୍ତ । ଏଣୁ ଆନନ୍ଦ ତାର ମତି ॥
ସକଳ ଗୀତେ ତାର ତୃଷା । ବାନ୍ଧବ ଜନେ ସେ ନିର୍ମୀଷା ॥
ହରି ଭକତେ ମହାଶୟ । ସତ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ବିପ୍ରପ୍ରିୟ ॥
ସଂସାରକର୍ମେ ସେ ଉଦାର । ଜାଣଇ ନାମ ଏକ ସାର ॥
ସତ୍ୟରେ ଭଜୁଥାଇ ନିତ୍ୟେ । ଦିନ କଟଇ ଦୁଃଖ ସୁଖେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଦଇବେ କାନ୍ତାର ପଡ଼ିଲା ॥
ପ୍ରାଣିଙ୍କି ନ ମିଳେ ଭୋଜନ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷେ ମଲେ ବହୁଜନ ॥
ଯହୁଁ ଦେଖିଲେ କୁଡ଼ କୁଡ଼ । ହୋଇଣ ପଡ଼ିଲେକ ମଡ଼ ॥
ସକଳ ଦେଶେ ଡକା ବୋବା । ଆଉ କେ ଅନ୍ନ ଦେବ ଅବା ॥
ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ନାନାମତେ । ବୁଲିଣ ଗ୍ରାମ ପାଞ୍ଚ ସାତେ ॥
କାହିଁ ସେ କିଛି ନ ପାଇଲା । ନିରାଶେ ଲେଉଟି ଅଇଲା ॥
ବସିଲା ନିଜଗୃହେ ଯାଇ । ଚିନ୍ତିଣ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଏଣୁ ସମୟେ ପତ୍ନୀ ତାର । କହିଲା ପତିର ସ୍ଥମୂର ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ପ୍ରାଣନାଥ । ବାଳକେ ହୋଇଲେ ଅନାଥ ॥
ସୁତ ଦୁହିତା ଅସମ୍ଭାଳ । ଭୋଜନ ନ ପାଇ ଆକୁଳ ॥
ଯେତେ ଜଞ୍ଜାଳ ମୋତେ କରି । କେ ସହୁ ମାତା ଦେହ ଧରି ॥
ଏଥକୁ କହ କି ଉତ୍ତର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଏଥର ॥
ମୋହର ସଖା ସାହା ନାହିଁ । ଡାଳି ମଇଳା ବାସ ଖାଇ ॥
ତୁମ୍ଭର ବନ୍ଧୁ ଇଷ୍ଟଘର । ପ୍ରୀତି ମଇହ ସହୋଦର ॥

ଥିଲେ ନଗରେ ଦୂରଦେଶେ । ଚାଲ ହେ ଯିବା ତାଙ୍କ ପାଶେ ॥
କରିଣ ନାନାମତେ ସେବା । ଏ କାଳ କାନ୍ତାରୁ ବଞ୍ଚିବା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନନ୍ଦ ପତି । ମୋ ବାଣୀ ଶୁଣରେ ସୁବତୀ ॥
ତୁ ଯାହା ପଚାରିଲୁ ମୋତେ । ମୁଁ ଏବେ କହୁଅଛି ତୋତେ ॥
ବନ୍ଧୁ ସୋଦର ମୋର ନାହିଁ । ମୁଁ ବଡ଼ ଅନାଥ ଅଟଇ ॥
ଏକା ମୋ ବନ୍ଧୁ ଜଣେ ଅଛି । ବହୁତ ଦୂରରେ ରହିଛି ॥
ଏଠାକୁ ଦଶ ଯୁଣ ଠାରେ । ଘର କରିଛି କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ । କେହି ନୁହନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ସମ ॥
ଆଉରି ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ପଣେ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଜଣେ ॥
ଯାଇ ପଚାରିଲେ ତାଙ୍କଯାଏ । ଦୁଃଖ ବା ଗୁଡ଼ିକ ଥୋକାଏ ॥
ତା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ସୁନ୍ଦରୀ । କହଇ ସ୍ୱାମୀ କର ଧରି ॥
ହେ ନାଥ ମୋର କୋଳକର । ପୁତ୍ର ଗୋଟିକ କୁମ୍ଭେ ଧର ॥
ଏକ ଦୁହିତା ମୋର ଭାଗେ । ଆରେକ ଚଳାଇବା ଆଗେ ॥
ଘରେ ପଦାର୍ଥ ଅଛି ଯେତେ । ପଣତେ ବାନ୍ଧି ଦିଅ ମୋତେ ॥
ବହନ ହୋଇ ଚାଲ ଯିବା । ନୋହିଲେ ସମସ୍ତେ ମରିବା ॥
ପତ୍ନୀ ମୁଖରୁ ଏହା ଶୁଣି । ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ମନେ ଗୁଣି ॥
ନେତ୍ର ପବିତ୍ର ହେବ ମୋର । ଦେଖିବି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ରଦେବ ଦେଖି । ସୁଫଳ କରିବି ମୁଁ ଆଖି ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଣ ଚିତ୍ତେ । ପୁତ୍ରକୁ ଧଇଲା ହରଷତେ ॥
ପତ୍ନୀ କହିଲା ଯେଉଁରୂପେ । ତାହାକୁ ନେଲା ସେହି ରୂପେ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ବସାଇଣ କାନ୍ଧେ । ଚଳିଲେ ପରମ ଆନନ୍ଦେ ॥
ପଥରେ ଚାରିଦିନ ରହି । ମିଳିଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯାଇଁ ॥
ପ୍ରବେଶ ସିଂହ ଦ୍ୱାରଠାରେ । ଦେଖିଲେ ବେରୁଆ ଅପାର ॥
ବହୁତ ହୋଇଛି ଆକଟ । ମାଡ଼ୁଛି ଗଳିବା ନାହିଁ ବାଟ ॥
ସେ ଦ୍ୱାରେ ପଶି ନ ପାରିଲେ । ଦୂରରୁଁ ରହି ଅନାଇଁଲେ ॥
ପତିତ ପାବନଙ୍କୁ ଦେଖି । ସୁଫଳ କଲେ ଚର୍ମ ଆଖି ॥

ତହୁଁ ଚଳିଲେ ଅତି ସୁଖେ । ମିଳିଲେ ବଣିକର ପାଶେ ॥
ବସିଲେ ପେଜ ନଳାଠାରେ । ଯେ ଗୋରୁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥
ଦେଖି ତା ପତ୍ନୀ ବୋଲେ ତହିଁ । ଏଠାରେ ବସିଲେ କିମ୍ପାଇ ॥
ଦେଖ ହେଉଛି ସନ୍ଧ୍ୟା କାଳ । ଅତି ଅନ୍ଧାର ବେଳୁଁ ବେଳ ॥
ବେଗେ ଚୋ ବନ୍ଧୁ ଘର ଯିବା । ଭୁଞ୍ଜିଣ ଶରୀର ତୋଷିବା ॥
ଅନ୍ନ ନ ଦେଲେ ସେହୁ ପୁଣି । ମାଗିବା କାହୁଁ ପେଜ ପାଣି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ସୁନ୍ଦରୀ । ବାଳକ ମାତା ହାତ ଧରି ॥
ଭେ ମାତ ଲଗୁଅଛି ଭୋକ । ଗଲାଟି ପ୍ରାଣ ବେଗେ ରଖ ॥
ତା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ କହେ ଧୀରେ । ପୁତ୍ର ଦୁହିତାଙ୍କୁ ଆଗରେ ॥
ଆଜ ଶୁଣିଲି ବନ୍ଧୁ ଘର । ଉତ୍ସବ ହେଉଛି ଅପାର ॥
ବହୁତ ଦେଶୁଁ ବନ୍ଧୁମାନେ । ଆସି ଅଛନ୍ତି ତା ଭୁବନେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ବେତୁଆ ଜଗିଛନ୍ତି । ବୁଝି ସଙ୍ଗୋଳ ଗୁଡକ୍ୟନ୍ତି ॥
ଯେ ପେଲାପଣ କରିଯାଇ । ମାଡ଼େ ତା ଜୀବନ ଉଡ଼ଇ ॥
ଏଥିକୁ ଡରଇ ତୋ ମନେ । ରାତ୍ର ବଞ୍ଚିବା ଏହି ସ୍ଥାନେ ॥
ପେଜ କୁଣ୍ଡରୁ ପେଜ ଆଣି । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ପାଞ୍ଚ ପ୍ରାଣୀ ॥
ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ଯିବା । ଏକାନ୍ତେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଭେଟିବା ॥
ସ୍ମୁରେ ଜଣାଇବା ଦୁଃଖ । ବୋଲିବା ଆମ୍ଭ ପ୍ରାଣ ରଖ ॥
କେବଳ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ । ଏକଥା ମନକୁ ଯୋଗାଇ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ ବୋଲେ ହେଉ । ଆଣ ହୋ ପେଜ ପ୍ରାଣ ରହୁ ॥
ବନ୍ଧୁ ଚଳିଲ ଏହା ଶୁଣି । ଛଡ଼ା କୁଡ଼ୁଆ ଗୋଟି ଆଣି ॥
ସେ ପେଜ କୁଣ୍ଡରେ ବୁଡ଼ାଇ । ପତ୍ନୀକି ଦିଅଇ ବଢ଼ାଇ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ପତ୍ନୀ ଆଗେ । ପେଜ ପିଇଲେ କ୍ଷୁଧାସ୍ତବେ ॥
ଉଦର ଭରି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ । ପଡ଼ିଲେ ସେହିଠାରେ ଶୋଇ ॥
ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ଅତି ତୋଷେ । ଲୟ ଲଗାଇ ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ॥
ବୋଇଲ ନମୋ ଦାରୁ ହରି । ଚର ଅଚରେ ଅଛ ପୂରି ॥
ସକଳ ଜୀବେ ପଡ଼ ବାରତା । ତୁମ୍ଭହୁଁ ନାହିଁ ନା କରତା ॥

ମୁଁ ଏଥୁଁ କୁହଲ ବାହାର । ତୁ ନାଥ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ପ୍ରଭୁ ଏଠାରେ କଲେ ହେଳା । ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଚଣ୍ଡାଳଙ୍କ ଭେଳା ॥
କ୍ଷୁଧା ଅନଳେ ପାଅଜଣ । ଘୋଡ଼ ମନ୍ତ୍ରୁହୁ ଅକାରଣ ॥
ଛୋର କରୁଣା ବାଣି ଦେଇ । ଶୀତଳ କର ସ୍ୱବସ୍ଥାସ୍ଥ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳ ସୂକ୍ତ କଲ । ପଥ ଶ୍ରମରେ ନିଦ୍ରାଗଲ ॥
ଏଥୁ ଉତ୍ତର ଶୁଣ ମନ । ବଢ଼ିଲ ହେବା ପୂଜା ମାନ ॥
ସନ୍ଧିପ ନ୍ଥ ଅବକାଶ । ଭଣ୍ଡାର ଲଗି ଆଦ ବେଶ ॥
ବଢ଼ ସିଂହାର ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି । ଶେଯାଇ ଖଟ ଶେଯ ତୁଳି ॥
ସକଳ ସେବା ବଢ଼ାଇଲେ । ଭଣ୍ଡାର ଘର ମୁଦ ଦେଲେ ॥
ପାଟ ବସ୍ତ୍ର ଧରି ଧୋଇଲେ । ଦେଉଳ ଶୋଧିଲେ ସେବକେ ॥
ସକଳ କବାଟ ପକାଇ । ଦଶମ ଶାଙ୍କୋଳି ଲଗାଇ ॥
କଞ୍ଚି ପକାଇ କାଠି ଧରି । ଗଲେ ଭଣ୍ଡାର ଅଧିକାରୀ ॥
ଆଉ ସେବକ ଯେତେ ଥିଲେ । ଯେ ଯାହା ପୁରେ ଚଳିଗଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରୁ ଶୁଣ ଭାବ । ଯେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବଲ୍ଲଭ ॥
ସକଳ ଜୀବ ଚିନ୍ତାମଣି । ଦୀନ ବାନ୍ଧବ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କରତା । ଲାଗିଲ ମନେ ଭକ୍ତ ଚିନ୍ତା ॥
ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଛନ୍ନ ଛନ୍ନ । ଦେଉଳେ ଚଳେ ଭଗବାନ ॥
ଭଣ୍ଡାର ଘରୁ ରତ୍ନ ଥାଳୀ । ବେଗେ ଧଇଲେ ବନମାଳୀ ॥
ତହିଁ ପୂରାଇ ଥାଳୀ ଅନ୍ନ । ନାନାଦ ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ଆବର ଅପମାଲ୍ଲୁ ଗଜା । ନାଡ଼ ପାପୁଡ଼ ଭୋଗ ଖଜା ॥
ଯେ କାନ୍ତି କାକରା ଆରିସା । ଘୃତରେ ହୋଇଅଛି ମିଶା ॥
କ୍ଷୀରି ଖେଚଡ଼ ସର ପଣା । ଧରି ଚଳିଲେ ଜଗଦ୍ଦିଶା ॥
ଗନ୍ଧ ହୋଇଛି ଘଡ଼ ସାତ । ଦକ୍ଷିଣ ଦ୍ୱାରେ ଉପଗତ ॥
ଡାକଲେ ବନ୍ଧୁ ନାମ ଧରି । ତା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ ହେତୁ କରି ॥
ବୋଇଲ ଶୁଣ ଆଟଗା ସମ୍ମି । ଏ ସେହେ ଭେଟେ ବନ୍ଧୁ ନାହିଁ ॥
କେ ଅବା କାହାକୁ ଡାକୁଛି । ମୁଁ କମ୍ପା ଯିବ ଗୋ ମୃଗାକ୍ଷ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭୂନ ହୋନ୍ତେ । ଶୁଣି ଡାକିଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଆସ୍ତେ ଡାକିଲେ ନାରାୟଣ । ଯାଜପୁରିଆ ବନ୍ଧୁ ଶୁଣ ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଘେନି ସଙ୍ଗତରେ । ରହିଛୁ ସେଜନଳା ଠାରେ ॥
କଷ୍ଟନ ହୋଇ ଆସ ପାଶ । ଡାକୁଅଛୁ ମୁଁ ଧରି ଗ୍ରାସ ॥
ତା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ ଅତି ତୋଷେ । ଯାଇ ମିଳିଲା ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ॥
ବିପ୍ରସ୍ୱରୂପ ଗୋଟି ଧରି । ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ଅନ୍ନଥାଳି ॥
ବୋଇଲେ ଭୁଞ୍ଜ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ । କାଲି ସକାଳୁ ତୋତେ ମୁହିଁ ॥
ଖଞ୍ଜିବି ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଯେତେ । ଚିନ୍ତା ନ କର ତୁମ୍ଭେ ଚିତ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ତତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ବନ୍ଧୁ ସେ ଅନ୍ନ ଘେନିଗଲେ । କୁଟୁମ୍ବ ଯାକ ଉଠାଇଲେ ॥
ଅନ୍ନ ସେ ଥୋଇ ମଧ୍ୟଗତେ । ବେଢ଼ିଣ ବସିଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ପତ୍ନୀ ଦୁହିତା ସେ ନନ୍ଦନ । ସମସ୍ତେ କଲେକ ଭୋଜନ ॥
ଉଦର ଭରି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ । ଥାଳି ଧଇଲେ ବେଗ ହୋଇ ॥
କବାଟ ଧରି ଧୀରେ ଟେକି । ଡାକିଲେ ଥାଳି ନିଅ ବୋଲି ॥
କେତେହେଁ ବେଳଡ଼ାକଦେଲେ । କେ କେଣେ କେହି ନ ଶୁଣିଲେ ॥
ନିରସ ହୋଇ ଧରି ଥାଳି । ବନ୍ଧୁ ଲେଉଟି ଗଲେ ଚଳି ॥
ଛିଣ୍ଡାକନାରେ ଗୁଡ଼ାଇ । ନଥାଇଲେ ଶିରସ୍ଥାନେ ନେଇ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ନିଶୀ ଶେଷ । ଉଦୟ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
କାକ କୁକୁଠ ହେଲେ ରବ । ସଂସାର ଦିଶିଲା ସୁଲଭ ॥
ସେବକ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ଗଲେ ଶ୍ରୀହରି ସେବା ପାଇଁ ॥
କବାଟ ଫିଟାଇ ପଶିଲେ । ଯେ ଯାହା ସେବାରେ ଲାଗିଲେ ॥
ଭଣ୍ଡାର ପଠାଇଲେ ଯାଇଁ । ଦେଖିଲେ ରତ୍ନଥାଳି ନାହିଁ ॥
ସମସ୍ତେ ହୋଇଲେ ଚାଟକା । ଦେଉଳେ ପଡ଼ିଲାକ ଡ଼ାକା ॥
ଭଣ୍ଡାର ସୁପକାର ଧରି । ବାନ୍ଧିଲେ ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ କରି ॥
ବାଜିଲା ବେତ ଯେ ଅନେକ । ଧାଇଁଲେ ଘରଘରେ ଲୋକ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଟ୍ଟସୂତ୍ର ମାନ । କେ ତାହା କରିପାରେ ଆନ ॥

ଦଇବଯୋଗେ ବନ୍ଧୁ ତାର । କୁଟୁମ୍ବ ଘେନ ସଙ୍ଗତର ॥
ଶୋଇଛି ଶିମସ୍ଥାନେ ଦେଇ । ଲୋକେ ଦେଖିଲେ ତାହା ଯାଇ ॥
ଛିଣ୍ଡାକନାରେ ରତ୍ନଥାଳୀ । ଫଟିଣ ଦଶୁଅଛି ଝୁଳି ॥
ଯୋଗେ ଅରୁଣ ତେଜ ପାଇ । ଅଧିକେ ତେଜ ବସ୍ରଜଇ ॥
ବନ୍ଧୁ ମଦ ନ୍ତ ଶିମସ୍ଥାନେ । ଥାଳୀ ଦେଖିଲେ ଲୋକମାନେ ॥
ବୋଇଲେ କାହିଁର ଏ ଚୋର । ପଳାଇ ଯିବ ବେଗେ ଧର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଜଣେ ସାତେ । ବନ୍ଧୁକୁ ଧଇଲେ ଭୁରତେ ॥
କର୍କଶ ବାନ୍ଧେଣୀ ବାନ୍ଧିଲେ । ଥାଳୀ ଛଡ଼ାଇ ଘେନଗଲେ ॥
ଅନେକ ମାଡ଼ହିଁ ମାଇଲେ । ପାଦେ ସାଙ୍କୋଳି ଲଗାଇଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ ଯେ ବୋଲଇ । ମୋହର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ ॥
ରାଜ ଯେ ଦଶଘଡିଠାରେ । ଦେଉଳୁଁ ଏକ ବିପ୍ରବରେ ॥
ରତ୍ନଥାଳୀରେ ଅନ୍ନଭରି । ମୋତେ ଯେ ଦେଲେ ଡ଼ାକକରି ॥
ତା ତହୁଁ ଆଣିଲଇଁ ମୁହିଁ । କୁଟୁମ୍ବ ଯାକ ସୁଖେ ଖାଇ ॥
ଥାଳୀ ଯେ ଲେଉଟାଇ ନେଲି । କେତେହେଁ ରୁପେ ମୁଁ ଡାକିଲି ॥
ତେଣେ ଯେ ନ ଶୁଣିଲେ କେହି । ଘେନ ଅଇଲି ଲେଉଟାଇ ॥
ଏଥିରେ କେଉଁ ଦୋଷ ମୋର । କହ କେମନ୍ତେ ହେଲି ଚୋର ॥
ବିନା ଦୋଷରେ ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ । ବୁଝିବେ ମୋର ପ୍ରଭୁ ଥିଲେ ॥
ପଛୀ କହିଲେ ଏହିମତେ । କେହି ତା ନ ଗଲେ ପରତେ ॥
ବନ୍ଧୁକୁ ବାନ୍ଧି ଘେନଗଲେ । ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ ॥
ନାନାମତରେ ଦେଲେ ଗାଳି । ଯେ ଯାହାମତେ ଗଲେ ଚଳି ॥
ବନ୍ଧୁ ରହିଲେ ମାମୁଁ ଘରେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପ୍ରଭୁଠାରେ ॥
ବୋଲେ ମୁଁ ପାପୀ ଅପରାଧୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ବାରିଧି ॥
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ପାପୀଜନେ । ମୋ ପରି ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
ତୋ ପରି ପତିତ ତାରଣ । ଅଛି କେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେଣ ॥
ଏଣୁ ତୁ ଯାହା କଲେ କର । ଅନନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭବ ହୃଦେ । ଚିନ୍ତିଲା ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମପାଦେ ॥

ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଦିନ ଶେଷ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନତ୍ୟକର୍ମ ଯେତେ । ସେବକ ସାରିଲେ ଭୂରିତେ ॥
ପଲଙ୍କ ସୁପାତି ପକାଇ । ପ୍ରଭୁମାନଙ୍କୁ ପହୁଡ଼ାଇ ॥
ବେଉଳେ ବେଢ଼ା ନଶୋଧିଲେ । କବାଟ କିଳି ଚଳିଗଲେ ॥
ପ୍ରବେଶ ଯେ ଯାହା ଭୁବନ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭୃତ୍ୟ ଚିନ୍ତାମଣି । ସର୍ବଜ୍ଞ ବ୍ୟାପିଛନ୍ତି ପୁଣି ॥
ପ୍ରଭୁଗଣଙ୍କୁ ଲୁଚିଯାଇ । ସେବକ ବେଦନା ନ ସହି ॥
ଦେଖନ୍ତୁ ବଳେ ଜଗନ୍ନ ତା । ଲାଗି ଅଛଇ ଭକ୍ତ ଚିନ୍ତା ॥
ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଗୁରୁଡ଼ ଆରୋହି । ଗଗନମାର୍ଗେ ଉଡ଼ିଯାଇ ॥
ବଳେ ଖୋରଧା ରଥିପୁରେ । ପ୍ରତାପ ରୁଦ୍ରର ମନ୍ଦିରେ ॥
ସେ ମହାରାଜା ନୃପସାଇଁ । ପଲଙ୍କେ ନିଦ୍ରା ଅଛି ଯାଇଁ ॥
ତାହାଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱେ ଶ୍ରୀବଗ୍ରାସ୍ତି । ଦଜସ୍ତୁ କଲେ ଶ୍ରୀବ କହ୍ନୁ ॥
ସ୍ୱପନମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ଶୁଣରେ ସଜତ ବୋଇଲେ ॥
ତୋ ଘରେ ବନ୍ଧୁ ଆସିଥାଇ । ସେ ନତ ଉପବାସେ ଯାଇ ॥
ଇତର ଲୋକଙ୍କର ଘରେ । ଲୁଣିଆ ନ ଯାଇ ଭୋକରେ ॥
ତାହାର ଯାଜପୁରେ ଘର । କୁଟୁମ୍ବ ସେନ ସଙ୍ଗତର ॥
ବନ୍ଧୁ ମୋ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ମନେ । ଆସି ଯେ ଥିଲା ମୋ ଭୁବନେ ॥
ତାଙ୍କୁ ଭୋଜନ ମୁଷ୍ଟି ଦେଲ । ତୋ ବାପା ଗଣ୍ଡି କି ଜାଣିଲ ॥
ସେ ରତ୍ନଥାଳୀ ଗୋଟି ମୋର । ଥିଲା ଯେ ବନ୍ଧୁର ପାଖର ॥
ତାହାକୁ ଚୋରର ଦୋଷ ଦେଇ । ଧଇଲେ ଚୋର ଲୋକ ଯାଇ ॥
ନନ୍ଦଡ଼େ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ । ଅନେକ ମାଡ଼ସ୍ତିଁ ମାଇଲେ ॥
ଚରଣେ ସାଙ୍କୋଳି ଲଗାଇ । ରଖିଲେ ବନ୍ଦିଘରେ ନେଇ ॥
ତା ଦେଖି କୁଟୁମ୍ବ ସକଳ । କେ କନ୍ଦୁ ତାହାଙ୍କ ବିକଳ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବୁ ତୁ ତ୍ୱରିତେ ॥
ବନ୍ଧୁକୁ ବନ୍ଦରୁ ଫିଟାଇ । ଚରଣ ସାଙ୍କୋଳି କାଟାଇ ॥
ବନସ୍ତୁ ହୋଇ ପାର୍ଦ ତଳେ । ସ୍ନାନ କରାଇ ତୀର୍ଥଜଳେ ॥

ପିନ୍ଧାଇ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅମ୍ବର । ଖଞ୍ଜିବୁ ନାନା ଅଳଙ୍କାର ॥
ବେଉଳେ ଖରଶୋଧ ପଣେ । ଶାଢ଼ୀ ଯେ ଦେବୁ ତୁ ଆପଣେ ॥
ବନ୍ଧୁର ପାଞ୍ଜୀ ମୋ ପ୍ରମାଣ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ଛିଗ୍ଧ ଖେଚଡ଼ି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ନ । ଯାବନ୍ତେ ଦେବୁ ତୁ ଭୋଜନ ॥
ତେବେ ସେ ରାଜ୍ୟ ସୁଖେଥିବୁ । ନୋହିଲେ ନାଶ କଷ୍ଟେ ଯିବୁ ॥
ଆମ୍ଭେଟି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । କହିଲୁ ସାବଧାନେ ଶୁଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରଭୁ ମାର । ତତକ୍ଷଣେ ଗଲେ ନରହରି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନୀଳାଚଳେ । ଏଣେ ଉଠିଲେ ମହୀପାଳେ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ମନେଗୁଣି । ବାହାରେ ବିଜେ ନୃପମଣି ॥
ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ତତକ୍ଷଣେ ବାସ ଲଗି ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ନୃପସାଇଁ ॥
ଏଣେ ଯେ ଦଶବନ୍ଧୁଠାରେ । ବିଜୟ କଲେ ନୃପବରେ ॥
ବନ୍ଧୁ ପାଶକୁ ବେଗେ ଗଲେ । ବନ୍ଧନ ଫିଟାଅ ବୋଇଲେ ॥
ବନ୍ଧୁକୁ ନେଇ କଲେ କୋଳ । ହୃଦେ ଲଗାଇ ମହୀପାଳ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ମୋ ଜୀବନ । ଦେଖିଲି ତୋହର ବଦନ ॥
ଏମାନେ ଦୋଷ କଲେ ଯେତେ । ସକଳ କ୍ଷମା ଦିଅ ମୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭୁଜ ଧରି । ନୀରେ ଢାଳିଲେ ତୀର୍ଥବାରି ॥
ପିନ୍ଧାଇ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବସନ । ଖଞ୍ଜିଲେ ନାନା ଆଭରଣ ॥
ଦଉଳେ ଝରଶୋଧପଣେ । ପାଟ ବାନ୍ଧିଲେ ତତକ୍ଷଣେ ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଯାକ ବନ୍ଧୁ ଭୁଲେ । ଅନେକ ପରିତୁଷ କଲେ ॥
ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଧରି । କୋଳାଇ ନେଲେ ନୃପବର ॥
ଭୋଗ ଖଞ୍ଜିଲେ ମହାରଙ୍ଗେ । ଖୁଆଇ ପ୍ରୀତ ନାନା ଯାଏ ॥
ବନ୍ଧୁକୁ ପୂଜିଲ କରିଲ । ପ୍ରଭୁ ଛାମୁକୁ ଘେନିଯାଇ ॥
ସକଳ ସମର୍ପିଣ କଲେ । ନୃପତିବର ଚଳିଗଲେ ॥
ବନ୍ଧୁ ରହିଲେ ପ୍ରଭୁପାଶେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ହରଷେ ॥
କୁଟୁମ୍ବ ଘେନି ସଙ୍ଗତରେ । ଶ୍ରୀଜଗବନ୍ଧୁଙ୍କ ସେବାରେ ॥

ପରମ ଆନନ୍ଦେ ରହିଲେ । ମନକୁ ଚୈତନ୍ୟ କହିଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନେ ପ୍ରଭୁପଣ । ଭକ୍ତ ବତ୍ସଳ ଭଗବାନ୍ ॥
କରନ୍ତି ଏତେ ଦୁଃଖଯାଏ । ଯେବା ବିଶ୍ୱାସ କରିଥାଏ ॥
ଜୀବକୁ ନିକଟ ଗୋସାଇଁ । ଅଜୀବ ଜନେ ଭେଟ ନାହିଁ ॥
ଏଣୁ ପାମର ରାମଦାସ । ଶରଣ କମଳା ବିଳାସ ॥
ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ଗୀତ ରସ । ସୁଜନେ ଶୁଣି ହୁଅ ତୋଷ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ପ୍ରାଣୀ କଷ୍ଟ ହତ ॥
ଯେ ଅବା ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ ଶୁଣେ । କି ଅବା ବଦନରେ ଗୁଣେ ॥
ତାର କଳ୍ମଷ ଥିବ ଯେତେ । ରହିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ସକଳ କର୍ମେ ଯଶ ହେବ । ଶମନ ଦର୍ଶନେ ନ ଯିବ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଏହା ଶୁଣ ॥
ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଥା ବିନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥
କରି ଚିନ୍ତଇ ନିଜ ମନେ । ଯାହା କରିବେ ସାଧୁମାନେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ-ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବନ୍ଧୁ ମହାନ୍ତି ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ତ୍ରୟୋଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

—*—

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ବଳରାମ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସୁଜନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଯାହା ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ ॥
ଭକତ ଜନ ମଧ୍ୟେ ସାର । ମହିମା ଅପାରୁଁ ଅପାର ॥
ନାମ ତା ବଳରାମଦାସ । ମହାନ୍ତ ସୋମନାଥ ଶିଷ୍ୟ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ତାର ଘର । କୁଟୁମ୍ବ ହୀନ ସଙ୍ଗତର ॥
ଉତ୍ତମ ଜନେ ଆଶ୍ରେକରି । ନିତି ବୁଲଇ ଭିକ୍ଷାକରି ॥

ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚୁ ଥାନ୍ତି ଦିନ । ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ତା ମନ ।
ନଇଲେ ହରିପାଦ ଧ୍ୟାୟି । ଆନନ୍ଦେ ମତ୍ତ ହୋଇଥାଇ ।
ଗୋଟିଏ ନାମ ସହସ୍ର ଶୁଣେ । କୋଟିଏ ବିଧି ପ୍ରାୟେ ମଣେ ।
ସର୍ବଦା ହରିରସେ ରସେ । ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣି ମୁଖେ ଘୋଷେ ॥
ବସଇ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗର । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ତାର ।
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବଙ୍କ ସେବା ଧନେ । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ ତାର ମନେ ।
କେବଳ ପ୍ରକୃତି ଦଣରେ । ମରିଲେ ଗମେ ବେଶ୍ୟାଘରେ ।
ଚନ୍ଦ୍ରେ କଳଙ୍କ ଯେସନ । ଅର୍ଜିଲ୍ଲ କଥା ନୋହେ ଆନ ।
ପୂର୍ବ ଅର୍ଜିଲ୍ଲ କର୍ମ ଫଳେ । ମରିଲେ ବେଶ୍ୟାଘର ତଳେ ।
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଶୁଣ ସୁଜନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ।
ଆଷାଢ଼େ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ । ନିର୍ମାଣ ହେଲା ତିନିରଥ ।
ସୁଭଦ୍ରା ବଳଦେବ ଭୁଲେ । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ଭ୍ରମେ ବିଜେ କଲେ ।
ଅଶେଷ ଜନଙ୍କର ସ୍ତୁତେ । ବିଜୟୁ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ ।
ଶ୍ରୀନନ୍ଦିଘୋଷ ଚଳିବାରେ । ଆନନ୍ଦ କେ କହୁ ସଂସାରେ ।
ଅଶେଷ ବାଦ୍ୟ ନାଦ ପୁଣି । ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ଧରଣୀ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଶୁଣ । ଗଣିକା ମନ୍ଦିରେ ଯାଇଣ ।
ଥିଲେ ଯେ ବଳରାମ ଦାସେ । ମତ୍ତ ହୋଇଣ ବେଶ୍ୟାରସେ ।
ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଲେ ସେ ଧ୍ୱନି । ଶିରେ କରାଘାତ କରି ବେନି ।
ବୋଇଲେ ଧିକ ମୋ ଜୀବନ । ଅଜ୍ଞାନ କଟିଲେ ମୁଁ ଦିନ ।
ପ୍ରଭୁ ମୋ ରଥେ ବିଜେ କଲେ । ଶୋଇ ମୁଁ ଅଛି ବେଶ୍ୟାକୁଳେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲା ଧାଇଁ । ମିଳିଲା ପ୍ରଭୁପାଶେ ଯାଇଁ ।
ଉଠିଲା ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ । କର ନିବେଶି ଅଛି ମାଥେ ।
କମଳାକ୍ଷ ମୁଖକୁ ଅନାଇ । ଅନେକ ମତେ ବାହୁନଇ ।
ସେବକ ଅନାଇଣ ଦେଲେ । କ୍ରୋଧରେ ଦାସଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ।
ଗଣ୍ଡେ ତୋ ତାମ୍ବୂଳର ଗାର । କୁଙ୍କୁମେ ଦେହ ଜରଜର ।
ଅତି କଦର୍ଯ୍ୟ ତୋର କାୟେ । ଦିଶୁଛୁ ଖଣ୍ଡିତଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ॥

ସ୍ନାନ ମଣ୍ଡପ ତୋର ନାହିଁ । ଥିଲୁ ତୁ ବେଶ୍ୟାଘରେ ଶୋଇ ॥
କପାଁ ତୁ ଚଢ଼ିଲୁ ରଥର । ଭଜନପଣ ପୋଡ଼ୁ ତୋର ॥
କେବୋଲେ ତୋତେ ସ୍ନାନବନ୍ତ । ଦେଖ ହୋ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଯାର ପାଦେ । ସେବା କରନ୍ତ ଅପ୍ସମାନେ ॥
ତାହାକୁ ତୋର ଭୟ ନାହିଁ । ଆସିଛୁ ଶୁଚବନ୍ତ ନୋହି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କୋପଭରେ । ସେବକମାନେ ଯେ ସାହାରେ ॥
ସଭେ ଅନେକ ଧକ୍କା ଦେଲେ । ରଥରୁ ପେଲି ପକାଇଲେ ॥
ନାନା କୁବାକ୍ୟ ଗାଳିଦେଇ । କହ ତୋ ବାପ ଆଗେ ଯାଇ ॥
ସବୁଙ୍କ ମୁଖରୁ ଏଗଣ । ପାଇଲା ବଳରାମ ଦାସ ॥
ମନରେ ପାଇ ଗୁରୁ ତାପ । ବଢ଼ିଲା ବିଶେଷ ସନ୍ତାପ ॥
ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁରେ ଉଭାହୋଇ । କଳାଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଅନାଇ ॥
ବେନି ନୟନୁ ଧାରଭଲେ । ପ୍ରଣାମ କଲା ମହୀତଳେ ॥
ଉଠି କପାଳେ ବେନି ପାଣି । ବୋଇଲା ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ନମୋ କମଳ ପଦ୍ମମୁଖ । ଭକତ ଜନଙ୍କର ରେଖ ॥
ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ମହାବାହୁ । ନନ୍ଦଘୋଷରେ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ॥
ଶଙ୍ଖ ଯେ ଚକ୍ର ବେନି କରେ । ବସିଛୁ ଅଛୁ ତିଜପୁରେ ॥
ତେଜେ ଗଞ୍ଜଇ ମାରତଣ୍ଡ । ଚକ୍ରେ ନ ଛେଦ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ॥
ଦଣ୍ଡ ଯେ ଦେଲୁ ପରହସ୍ତେ । ଏଥିରେ ଯଶ ହେଲା କେତେ ॥
ମୋତେକରୁଣା ଯେବେ ତୋର । ସକଳ ଜାଣିଲି ଏଥର ॥
ନନ୍ଦ ଗଉଡ଼ ପୁଅ ହୋଇ । ନନ୍ଦଘୋଷରେ ଏବେ ବୁଲି ॥
ବଳଙ୍କ ତଳା କଇଠରେ । ଚପାଇ ସ୍ୱହିଁକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ॥
ଥିଲୁ ମୋ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ବୋଲି । ତୋର ସମ୍ମୁଖୁ ଆସିଥିଲି ॥
ଏଥିକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଲୁ ଏତେ । ଆଜ ଜାଣିଲି ମୁହିଁ ତୋତେ ॥
ମୁଁ ଯେ ଜାଣଇ ତୋ ସକଳ । ତେଣୁ କା ହୋଇବ ଅଫଳ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଗଲିଟି ବାହୁଡ଼ି । କେ ଝିଙ୍କୁ ତୋ ରଥ ବଇଡ଼ ॥
ଯାହା କେମନ୍ତ କରୁ ତୁହି । ତାହା ଦେଖଇ ଜଣା ମୁହିଁ ॥

ଭଲ କେ ସଜ୍ଜ ଏବେ ରଥ । ତୋ ବାପ ନନ୍ଦର ଶପଥ ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ଶୁଣ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଭୂଷଣ ଶରଣ ॥
ମୁଁ ଯେବେ ତୋହର ସେବକ । ତୁ ଯେବେ ମୋ ପ୍ରାଣନାୟକ ॥
ଅନ୍ୟ ଶରଣ ମୋର ଥିଲେ । ତାହା ବୁଝିବୁ ତୁହି ଭଲେ ॥
ଆଉର କହୁଅଛୁ ଯାହା । ଶୁଣ ସୁତନା ପ୍ରାଣଶିଆ ॥
କୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ହୋଇବ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଭୁ ହୋଇଥିବ ॥
ତାର ସେବକ ହାନ ନଇ । ସେ ପ୍ରଭୁ ଯେବେ ନ ବୁଝିବ ॥
ସେ ଲଜ୍ଜା ହେବଟି କାହାର । ତୋ ହୃଦପଦ୍ମରେ ଈଶ୍ୱର ॥
ଅଧିକ କ କହିବ ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଜୀବର ଗୋସାଇଁ ॥
ଯେ ଦଣ୍ଡ ଜଟିତ ମୋହର । ବୋଲି ଚଳିଲେ କ୍ରୋଧଭର ॥
ପଛକୁ ଅନାଇଁ ଅନାଇଁ । ମିଳିଲ ସିନ୍ଧୁ କୂଳେ ଯାଇଁ ॥
ବାଙ୍କମୁହାଣ ବାଲିକୁହେ । ବସିଲ ମନର ବିଷାଦେ ॥
ବାଲିରେ ତିନଗୋଟି ରଥ । ନିର୍ମାଣ କରଣ ଇନତ ॥
ନୟନ ବୁଜ ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତ । ଯେ ଜଗବନ୍ଧୁ ତନମୂର୍ତ୍ତି ॥
ବୋଇଲ ଏଥେଁ ବିଜେ କର । ମୁଁ ଯେବେ ସେବକ ତୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତବକଲେ । ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ଧାରେ ଗଲେ ॥
ଅମୃତ ନଙ୍ଗ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଯାଉଅଛି ବହି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଆନନ୍ଦକ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ ॥
ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ଯେ ବାନା । ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା ॥
ଅଶେଷ ସୁଖ ଦୂରକରି । ବାଙ୍କି ମୁହାଣେ ବିଜେକରି ॥
ଦାରୁ ରକ୍ଷିଣ ନନ୍ଦଘୋଷେ । ପ୍ରଭୁ ବିଜୟ ଭକ୍ତ ପାଶେ ॥
ସଙ୍ଗତେ ଯେନ ଭଗ୍ନୀ ଭ୍ରାତ । ବିଜୟ କଲେ ବାଲିରଥ ॥
ତା ଦେଖି ବଳରାମ ଦାସ । କେ କହୁ ମନର ହରଷ ॥
ଅଳପେ ଅନାଇଣ ଦେଲ । ଜନମ ସୁକୃତ ଲଭିଲ ॥
କେବଳ ଅଭିମାନ ଧରି । ସ୍ୱାମୀ ସେ ଅଛି ବଶକରି ॥
ହୃଦେ ଆନନ୍ଦ ମୁଖେ ଦୁଃଖ । ତାହା ଜାଣିଲେ ପଦମୁଖ ॥

ହସି କହନ୍ତି ପୀତବାସ । ଦାସେ ନ କର ତୁମ୍ଭେ ରୋଷ ॥
ମୋର ସନ୍ତାପ ତୋର ଦେଖି । ଯାହା ମୁଁ ଅଇଲି ଉପେକ୍ଷି ।
ଏବେ ଯେ ଆଯୁଷ ତୋହର । ତୋ ମନେ ଯାହା ତାହା କର ॥
ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁଁ ଶୁଣି ଏତେ । ଦାସ ବଳିଆ ସ୍ତୁତି କେତେ ।
ତତକ୍ଷଣେ ଶିରେ କରଦେଇ । ଭୂମୁରେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଇ କର । ବୋଲଇ ନମୋ ଚକ୍ରଧର ॥
କମଳା ଯାର ଏଭରସ୍ଥି । ଧାତା ଯାହାର ଆଜ୍ଞାକାରି ।
ଦେବ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରାସୁର । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯେ କିନ୍ନର ॥
ରବି ଚନ୍ଦ୍ରାଦି ବୈଶ୍ୱାନର । ନାଗ ନୃପତି ଚରାଚର ।
କ୍ଷିତି ଆକାଶ ଦିଗପାଳ । ଯାହାର ଆଜ୍ଞାରେ ସକଳ ।
ହେଉଅଛନ୍ତି ଆତଯାତ । ତୁମ୍ଭେ ଅଶେଷ ଲୋକନାଥ ।
ସାରଦା ଯାର ଆଜ୍ଞାକାରୀ । ଯେ ଅଷ୍ଟନିଧି ପରିବାରି ।
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନି ଗଣେ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯା ଚରଣେ ।
ମୋ ସ୍ତୁତି କେତେକ ମାତର । କୋଟିଏ ଜିଭରୁ ଅନ୍ତର ।
ବଞ୍ଚୁ କଲେ ମୋର ପାଇଁ । ପ୍ରଭୁପଣକୁଁ ଲୁଚାଇଁ ।
ଏହା ନ ଜାଣି ମୂଢ଼ ନରେ । ସେବନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଦେବତାରେ ।
ଗଙ୍ଗା ତେଜିଣ ଗଙ୍ଗାକୂଳେ । କୂପ ଖୋଳନ୍ତି ତୃଷା ତୁରେ ॥
ସୁଧା ତେଜିଣ ବିଷ ଖାଇ । ମରିବା ସମ ସେ ଅଟଇ ।
ଯେ ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଜାଣିତ । ଜାଣି ଭଜଇ ଅବିରତ ।
ଶରଣ ପଶେ ତୋ ଚରଣେ । ଇନ୍ଦ୍ର ପଦକୁଁ ସେ ନ ଗଣେ ।
ତେଣୁ ବଳିଆ ଏ ସଂସାରେ । ଚିତ୍ତରେ କାହାକୁ ନ ଡରେ ॥
କମ୍ବୁରଥାଙ୍ଗ ଗଦାପାଣି । ଭରସା ଅଛି ବୋଲି ଜାଣି ।
ମହାପାତକୀ ହୋଇଥାଇଁ । ସେ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର ତୁହି ।
ମୁଁ ଯେ ସର୍ବଙ୍କ ଅପରାଧୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣାବାରିଧି ।
ହୁଡ଼ ବୋଇଲି ଯେତେ ଆଜ । ସେ ତୁଣ୍ଡେ ପଡ଼ୁ ମୋର ବଜ୍ର ।
ଭୁଞ୍ଜାକୁ ଏତେ ସାହାପକ୍ଷ । ଆଜତ ଦେଖିଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।

ଏବେ ଯେ ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥ । ନୀଳାଦ୍ରୀ ନଗରରେ ଯାତ ॥
ଅଶେଷ ସୁଖ ଭୋଗମାନ । ପ୍ରାପ୍ତ ଅଇଲ ଭଗବାନ ॥
ଭ୍ରାତା ଭଗିନୀ ସାହା ହୋଇ । ଏଥେ କ ବୁଝିବ ଗୋସାଇଁ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକୃତ୍ୟ କଲି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଏ କଷ୍ଟ ଦେଲି ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ବାଟଙ୍କୁ ପାଶରେ ବସାଇ ॥
ହସି ଶ୍ରୀମୁଖେ ଆଜ୍ଞା କଲେ । ହେ ବାସେ ଶୁଣକୁ ବୋଇଲେ ॥
ଜନ୍ମକ ମୋର ଜଗ ଲୋକ । ମୂଳ ମୋ ଭକତର ଭାବ ॥
ଅଶେଷ ସୁଖଭାବ ମୋର । ଭକତ କଥାମୃତ ସାର ॥
ମୋର ମହିମା ପଦେ ପଦେ । ଯେ ଶୁଣୁଥିବ ସଦା ହୃଦେ ॥
ସେ ଅଟେ ସୁଖଦାତା ମୋର । ଏଥିରେ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ଏ କଥା ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର । ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ତା ଶୁଣି ବଳରାମ ଦାସ । ମନରେ ଲଭି ଅତି ତୋଷ ॥
ହୃଦୟ ମଧ୍ୟେ ଚକାସନେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବସାଇ ଆସନେ ॥
ଆପଣା ଧଇର୍ଯ୍ୟ ସ୍ତମ୍ଭରେ । ବାନ୍ଧିଲା ମନ ପାଟକେରେ ॥
ଆନନ୍ଦ ଦାଣ୍ଡେ ରଥ ଚଢ଼ି । ଲଗାଇ କଳ୍ପନା ଦଉଡ଼ି ॥
ପ୍ରକୃତି ପିଠିଆଇ ଗଲେ । ରଥବଇଡ ଓଟାଇଲେ ॥
ସୁଗୁଣ ସାରଥିଏ ରଥେ । ଗୀତ ଗାଇଣ ରଙ୍ଗେ ନାଚେ ॥
ରାଜସବୁଦ୍ଧି ବେଦକରେ । ହିଂସାଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଦୂର କରେ ॥
ମହାଭଘଣ୍ଟ ବଜାଇଲେ । ଶବଦ ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି କଲେ ॥
ଜାଗ୍ରତ ସ୍ୱପ୍ନ ସୁଷୁପ୍ତି । ଯେ ରଥ କରିବାକୁ ରକ୍ଷା ॥
ପଞ୍ଚପବଣ ଦ୍ୱିପ୍ରଗଣ । ସୁବୁଦ୍ଧି ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଘେନଣ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୂଜାରେ ବସିଲେ । ଅଭେଦ ଭୋଗ ମନାସିଲେ ॥
ଚଉଦବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଗତେ । ଅପୂର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଯେତେ ॥
ସ୍ତମ୍ଭରେ ସବୁ ଠୁଳ କଲେ । କଳ୍ପନାମାର୍ଗ ପୂଜା କଲେ ॥
ଭୁ ହୋ ସୁମନ ନ ପରଣ । ଚୈତନ୍ୟ ମଲ୍ଲୀକ ଘେନଣ ॥
ରହିବାକୁ ସିଦ୍ଧମୁନାହାରେ । ଦଇତ ପୁରୁଷ ସ୍ତମ୍ଭରେ ॥

ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ଭକ୍ତଙ୍କୁ ମାରରେ ବୋଇଲେ ।
କ୍ରୋଧ ତାମସ ଆଦି ଯେତେ । କୁଟିଳ କପଟ ସବୁତେ ।
ସ୍ଥଳ କୁମତି ମିଥ୍ୟା ଲୋଭ । ମଦ ମତ୍ସର ଯେ ସ୍ୱଭାବ ।
ଦୁର୍ଗୁଣ ଦାମ୍ଭିକ ନାସ୍ତିକ । କଳ୍ପନା ଆଦି ଯେତେ ଲୋକ ।
ମାରି ଏହାଙ୍କୁ କର ଦୂର । ନ ଥାଉ ଏ ଦିବ୍ୟ ରଥର ।
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ନନ୍ଦିଲେ ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଧ୍ୟାଇ ।
ଆନନ୍ଦେ ବଳରାମ ଦାସ । ଛାଡ଼ ସଂସାରେ ଦେହ ଆଶ ।
ରାତ୍ର ଦିବସ ନ ଜାଣିଲା । କ୍ଷୁଧା ତୃଷାକୁଁ ନ ମଣିଲା ।
କେବଳ ଏକଭାବ ହୋଇ । ଶ୍ରୀ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମକୁ ଭଜଇ ।
ଏମନ୍ତ ଭାବ ଦେଖିକରି । ସେ ଭାବେ ବନ୍ଧନ ଶ୍ରୀହରି ।
ଏଣେ ଯେ ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥ । କଳା ପିଠିଆ ଅପ୍ରମିତ ।
ବଇଡ଼ ଧରଣ ଓଟାଣ । ବଳ ପ୍ରାକ୍ରମେ ଗଲେ ହାରି ।
ରଥ ଚକକ୍ଷି ନ ଚଳିଲେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖିଣ ଭାଳିଲେ ।
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଏଥିର । କିପାଁ ନ ଚଳେ ରଥବର ।
ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ସମସ୍ତେ । କହିଲେ ନୃପତି ଅଗ୍ରତେ ।
ଭିତରେ ନଗର ଯେ ଯାଇ । ରାଜ୍ୟ ସକଳ ଜନ ରାଇ ।
ଯୁବା ବାଳକ ବୃଦ୍ଧ ନାରୀ । ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରୀୟ ଆଦି କରି ।
ଯେ ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ଅମାତ୍ୟେ । ସାଧୁତ ସାମନ୍ତ ସହିତେ ।
ସକଳ ଲୋକଙ୍କର ହାତେ । ରଥେ ଟିଙ୍କାଇ ନାନାମତେ ।
କଷ୍ଟରେ ଟାଣି ନ ପାରିଲେ । ଆପଣେ ନୃପତି ଭାଳିଲେ ।
କିବା ଅଭାଗ୍ୟ ହେଲା ମୋର । ତେଣୁ ନ ଚଳେ ରଥବର ।
ଆଣରେ ମତ୍ତଗଜ ଯେତେ । ନୃପତି ଆଜ୍ଞାରେ ସମସ୍ତେ ॥
ଆଣିଲେ ଶତେ ମତ୍ତଗଜ । କରିଣ ନାନା ମତେ ସଜ ।
ବେଗେଣ ରଥରେ ଯୋଚିଲେ । ମାହୁନ୍ତେ ଅଙ୍କୁଶ ଚିପିଲେ ।
ଏଣେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ରାଜା । କରାଇ ନାନାମତେ ପୂଜା ।
କଟି ବସନ ଆଣ୍ଟେ ଭିଡ଼ି । ଆପଣେ ଧରିଲେ ବଇଡ଼ ।

ତାହା ଦେଖିଣ ଯେତେ ଲୋକ । ସମସ୍ତେ ହୋଇଣ ଉତ୍ସୁକ ॥
ଧଇଲେ ନନ୍ଦିଘୋଷ ବେଢ଼ି । ଗୁଡ଼କୁ ଯେସନେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ॥
ଆନନ୍ଦେ ଦେଲେ ହୁଳହୁଳି । ବଜାଇ ଜରେ କରତାଳି ॥
ଅନେକ ହରିବୋଲ ପଡ଼ । ହସ୍ତରେ ଧଇଲେ ଦଉଡ଼ି ॥
ଝିଙ୍କିଲେ ଯେ ଯାହାର ମତେ । ରଥ ନ ଚଳେ କଦାଚିତେ ॥
ଗଜ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରମପାଇ । ବସିଲେ ଯେ ଯାହାରେ ଯାଇ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପବର । ବିସ୍ମୟ ହେଲ ତା ମନର ॥
ପ୍ରଭୁ ପବାରବଳଗତ । ଅପ୍ରାଧ ଅର୍ଜିଲି ବହୁତ ॥
ତେଣୁ ନ ଚଳେ ନନ୍ଦିଘୋଷ । ବୁଝିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କୁଶାସନେ । ଶୋଇଲେ ରାଜା ଦୁଃଖମନେ ॥
ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ ମନ ଦେଇ । ସଂଶୟ ଜାଣିବାର ପାଇଁ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ତତକ୍ଷଣ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ନାରାୟଣ । ॥
ରାଜାକୁ କହିଲେ ସ୍ୱପନେ । ତୁ କିମ୍ପା ଚିନ୍ତାକରୁ ମନେ ॥
ଏବେ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । ହେ ନୃପ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ମୋର ଭକତ ଯେଉଁଜନ । ମୋହର ନାମ କରେ ଗାନ ॥
ସେ ହେବେ ଅଶୁଚି ନୁହଇ । ସର୍ବଦା ଶୁଚିମନ୍ତ ସେହି ॥
ଏଣୁ ମୋ ବଳରାମ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ସ୍ୱାମୁକୁ ଅଇଲ ମୋହର । ମାରି ତାହାକୁ କଲେ ଦୂର ॥
ତେଣୁ ଭକତ ଅଭିମାନେ । ଗଲ ଅନ୍ତ୍ୟଜ ଦୁଃଖମନେ ॥
ବସିଲା ଚକ୍ରତୀର୍ଥେ ଯାଇ । ଚିନ୍ତି ମୋ ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାୟି ॥
ତାହା ଜାଣିଣ ଆମ୍ଭେ ଗଲୁଁ । ଭକତ ପାରୁଶେ ମିଳିଲୁ ॥
ସେ ଯେତେ ସୁଖ ମୋତେ ଦେଲା । ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ଯାହା କଲା ॥
ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ତୁ କାହିଁ ଜାଣିବୁ ତା ଭାବ ॥
ତେଣୁଟି ଅଛୁ ସେହି ସ୍ଥାନେ । ଏ ରଥ ଚଳିବ କେସନେ ॥
ଭକତ ଭାବେ ବାନ୍ଧିଅଛି । ଆମ୍ଭେ ତା ନ ପାରୁ ମୁକୁଳି ॥
ଭକତ ମୋହର ଶରୀର । ମୁହିଁ ତାହାର ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥

ଭକତ ମୋର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । କେତେବେହେଁ ନୁହେଁ ହେ ରାଜନ ।
ଭକତ ରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ । ଚକ୍ର ମୁଁ ଧରିଅଛୁ ହସ୍ତେ ॥
ଭକତ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ । ମୁଁ ସିନା ଭୁଞ୍ଜିଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ଏ ଆଜ୍ଞା ସତ୍ୟ ଅଟେ ମୋର । ହେ ରାଜା ସଂଶୟ ନକର ॥
ଯେବେ ତୁ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ । ଯାତ୍ରା କରିବୁ ଘେନି ମୋତେ ॥
ତେବେ ତୁ ଏମନ୍ତ କରିବୁ । ସେବକ ଯାକ ଡକାଇବୁ ॥
ମୋର ଭକ୍ତକୁ ଅକାରଣେ । ଦଣ୍ଡ ଦତ୍ତୁଲେ ଯେଉଁମାନେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ କରି । ବନ୍ଧାଇଥିବୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଗଳାରେ ଜାଲଫାଶ ଭରି । ଦନ୍ତେ ତ୍ତରଣ ଥିବେ ଧରି ॥
ପଛରେ ଗଳାଧକ୍କା ଦେଇ । ଘେନାଇ ଯିବୁ ନରସାଇଁ ॥
ମୋ ଭୃତ୍ୟ ସମ୍ମୁଖରେ ଭେଟିବେ । ସମସ୍ତେ ଚରଣେ ଲୋଟିବେ ॥
ତୁ ଯେ ଆପଣେ ନ ପରାଣ । ଦାସଙ୍କୁ କୋଳେ ବସାଇଣ ॥
ଅନେକ ଗଉରବ କରି । ଘେନି ଆସିବୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ବସାଇ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ । ବାନ୍ଧିବୁ ପାଟଶାଢ଼ୀ ମାଥେ ॥
ବୋଲିବୁ ଯାତ୍ରା ବେଗେକରି । ତେବେ ଚଳିବ ରଥବର ॥
ନୋହିଲେ ନ ଚଳିବ ରଥ । ହେ ରାଜା କହିଲିଟି ସତ ॥
ମୁହିଁ ଗ୍ରହିଲି ନୀଳାଚଳ । ଭକତ ଗ୍ରାହ ମୋର ମୂଳ ॥
ଭକତ ଯିବ ମୋର ଯେତେଣେ । ମୁହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି ତେତେଣେ ॥
ଏ କଥା ସତ୍ୟ ମହୀପାଳ । କହି ଚଳିଲେ ଆଦିମୂଳ ॥
ରାଜା ଏମନ୍ତ ଅଜ୍ଞା ପାଇ । ଉଠିଲା ଅତି ବେଗ ହୋଇ ॥
ସେବକମାନଙ୍କୁ ଡାକିଣ । ବ'ସେ ବୋଲେହା ଯେତେ ଜନ ॥
ବନ୍ଧାଇ ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ କରି । ଗଳ ରେ ଜାଲଫାଶ ଭରି ॥
ଦନ୍ତେ ତ୍ତରଣ ଧରାଇଲେ । ପଛେ ହାବୁକା ଧାକ୍କ ଦେଲେ ।
ଘେନାଇଗଲେ ଖରେ ଜନେ । ମିଳିଲେ ଭକ୍ତ ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ସମସ୍ତେ ସମ୍ମୁଖରେ ଭେଟିଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଚରଣେ ଲୋଟିଲେ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲେ କର । ବୋଇଲେ ଦେବ ବିଜେକର ॥

ଯେତେ ଅପ୍ରାଧ ଆମ୍ଭେ କଲୁ । ତହିଁର ଶାସ୍ତି ତ ପାଇଲୁ ॥
ଏବେ ତୁ ଦୋଷ କର କ୍ଷମା । ଧନ୍ୟ ହୋ ଭକତ ମହିମା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ରାଜନ । କହିଲେ ମଧୁର ବଚନ ॥
ଦାସଙ୍କୁ କୋଳେ ବସାଇଲେ । ଅନେକ ଗଉରବ କଲେ ॥
ଧନ ବସନ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ଦାସଙ୍କୁ ଅଶ୍ବରେ ବସାଇ ॥
ଘେନାଇ ଗଲେ ନୃପମଣି । ଅନେକ ଉତ୍ସବ କରିଣ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ । ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦଘୋଷ ପାରୁଶରେ ॥
ଦାସଙ୍କୁ ଘେନ ନରନାଥେ । ବିଜୟ ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ବସାଇ । ପାଠ କାହଲେ ନରସାଇଁ ॥
ବୋଇଲେ କର ଏବେ ଯାତ । ଏ ସବୁ ତୁମ୍ଭର ଆୟତ ॥
ତା ଶୁଣି କଳରାମ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ମହାବାହୁ । ଭକତ ବତ୍ସଳ ବୋଲାଉ ॥
ନାମ କରୁଣା ମହାମେରୁ । କଷ୍ଟେ ଦୁଃଖ କରୁ ଦୂରୁ ॥
ଏବେ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । ହେ ପ୍ରଭୁ ବଳେ କର ରଥେ ॥
ଭଲତେ ରଥ ଚଳିଯାଉ । ପ୍ରଭୁ ମହିମା ରହିଥାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କର ଯୋଡ଼ି । ବୋଇଲ ଝିଙ୍କ ହୋ ବଉଡ଼ ॥
ତା ଶୁଣି ପିଠିଆଏ ଗଲେ । ରଥ ବଉଡ଼ ଓଟାରିଲେ ॥
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କଲେ । ଅଶେଷ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇଲେ ॥
ସେବକ ଘଣ୍ଟ ବଜାଇଲେ । କାମିନୀ ହୁଳହୁଳି ଦେଲେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ପ୍ରଭୁ ମନେ । ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ନରବରଣେ ॥
ରଖିଣ ଭକତ ମହତ । ଚଳିଲା ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥ ॥
ପଛକୁ ରହିଲା ବଉଡ଼ । ପକ୍ଷୀ ଯେସନେ ଶୂନ୍ୟେ ଉଡ଼ ॥
ତେସନେ ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜ । ସଙ୍ଗେ ଚଳିଲେ ତାଳଧ୍ୱଜ ॥
ପଲକ ମାତ୍ରେ ରଥବର । ପ୍ରବେଶ ଗୁଣ୍ଡିଚା ନଗର ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବଜନ । ଆବର ସେ ମହାରାଜନ ॥
ସ୍ବଭାବରେ ବେଢ଼ି ବସି । ଦାସଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସି ॥

ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ବଶ ତୁ କଲୁ ନାରାୟଣ ।
ଧନ୍ୟ ଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ରଖିଲେ ଭକତ ଗରିମା ।
ଏଣୁ ଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେଣ । ହରି ଭକତ ବଡ଼ ଜାଣ ।
ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କୁ ଭଜଇ । ସେ ନିଶ୍ଚେ ହରିଙ୍କ ଲଭଇ ।
ଯେବା ସାଧୁରେ ଦ୍ରୋହ କରି । ସେ ନିଶ୍ଚେ ଶ୍ରୀହରି ବଇରୀ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେଝାମତେ । ଗଲେ ସେ ଭାବ ଚିନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ।
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବିଜେ କରାଇଲେ । ସେବାରେ ସେବକ ଲାଗିଲେ ।
ଶୁଣ ସୁମନ ଏହୁ ରସ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ ।
ଭକତେ ପ୍ରଭୁ ବସା ଯେଡ଼େ । ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରେ ନାହିଁ ତେଡ଼େ ।
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ।
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦତଳେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁବ୍ରତେ ।
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ଶୁଣି ସଂସାରୁ ତର ପ୍ରାଣୀ ।
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ।
ଏଣୁ ଅଧମ ରାମ ଦାସ । ତୋ ପାଦେ ରହୁ ମୋର ଆଶ ।
ନଇତେ ଏହି ଆଜ୍ଞା ଦେଉ । ଏ ଭାବ ମନରୁ ନଯାଉ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବଳରାମ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋହଣେ
ନାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅତିତୋଷେ । କହଇ ମନ ରାଜା ପାଶେ ।
ଶୁଣ ସୁଜନେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ତୁ ଯାହା ପଚାରିଲୁ ମୋତେ ।
ଏ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ଶୁଣି ଗୁଚିବ ଭବବ୍ୟଥା ।
ଯେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ । ନାମ ତା ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ।

ସେ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିବାସ । ନାମ ତା ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ।
ଜାତିରେ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ସୁଜ୍ଞାନୀ ପଣ୍ଡିତ ସୁଜାଣ ।
ଚତୁର ବିବେକ ତା ମତି । ଶାନ୍ତସ୍ୱଭାବ ଧୀରମତି ।
ଧାର୍ମିକବୁଦ୍ଧି ସଦାମୟ । ସ୍ୱଭାବେ ସଦାନନ୍ଦମୟ ।
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସୁଜ୍ଞାତା । ଜାଣଇ ପାପପୁଣ୍ୟ କଥା ।
ଏ ଘୋର ସଂସାରକୁ ଡରି । ନିତ୍ୟେ ମନରେ ବିଚାରି ।।
କେମନ୍ତେ ହେବି ଏଥୁଁ ପାର । ଏ ତ ଅପାର ପାରାବାର ।
ଏଥୁ ଉଦ୍ଧାର ହେବାପାଇଁ । ଭକତି ବିନୁ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରତିଦିନ । ହରିଚରଣେ କରୁ ଧ୍ୟାନ ।
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ବିବେକ ଏମନ୍ତ ହୋଇଲା ।
ଶୟନ ସମୟରେ ଦାସେ । ମନ ନିବେଶି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ।
ବୋଇଲେ କୃପା ମୋତେ କର । ଦେଖାଅ ମହିମା ତୁମ୍ଭର ।
ମୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । କି ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ।
ତୁମ୍ଭେ ବୋଲାଅ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ନାମ କରୁଣାମୟ ସିନ୍ଧୁ ।
ସୁଦୟା ନୋହିଲେ ତୁମ୍ଭର । କେମନ୍ତେ ଭବୁଁ ହେବି ପାର ।
ଏଣୁ ତୁ ଯାହା କହେ କର । ଆୟତ୍ତ ନାହିଁଟି ମୋହର ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନିଦ୍ରାଗତେ । ହରିଙ୍କ ଚିନ୍ତା କରି ଚିତ୍ତେ ।
ତାହା ଜାଣିଲେ ନାରାୟଣ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ କାରଣ ।
ଶରଣଜନ ଚିନ୍ତାମଣି । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଗଦାପାଣି ।
ସ୍ମିତ ଅଧରେ ମନ୍ଦହାସେ । ବିଜୟ କଲେ ଭକ୍ତପାଶେ ।
ଶ୍ରୀମୁଖେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ ହରି । ଶୁଣ ହେ ଦାସେ ହେତୁକରି ।
ତୁ ଯାହା ଚିନ୍ତୁଥାଉ ମନ । ତାହା ତ କହୁଅଛୁ ଶୁଣ ।
ତୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । ଦୀକ୍ଷା ମୁଁ ଦେଉଅଛୁ ତୋତେ ।
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟେ ସାର । ଓଁ କାରବ୍ରହ୍ମ ଏକ ଅକ୍ଷର ।
ଆମ୍ଭେ ଶ୍ରୀମୁଖେ ଆଜ୍ଞାଦେଲୁ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ନାମ ଦେଲୁ ।
ସେ ମହାବୀଜ ଦ୍ୱିଅକ୍ଷର । କହିଲ ଅନନ୍ତ ଆଗର ।

ସେ ମହାଭାଗବତ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେ | କହିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପାଶେ ||
ବିଧାତା ହୃଦେ ଜପକଲେ | ପୁଣି ତା ଚତୁର ଶ୍ଳୋକରେ ||
ବିସ୍ତାର କଲେ କବି ପଣେ | କହିଲେ ନରନାରାୟଣେ ||
ସେ ନର ନାରାୟଣ ଋଷି | ହୃଦପଦ୍ମରେ ତାହା ପୋଷି ||
ଦଶମ ଶ୍ଳୋକରେ ଭଣିଲେ | ନାରଦମୁନିଙ୍କୁ କହିଲେ ||
ନାରଦ ଶତେ ଶ୍ଳୋକ କଲେ | ବ୍ୟାସଙ୍କ ଆଗରେ କହିଲେ ||
ସେ ବ୍ୟାସ ମହାଯତ୍ନ ଭଲେ | ଅଠରସସ୍ର ଶ୍ଳୋକ କଲେ ||
କହିଲେ ଶୁକଦେବ ପାଶେ | ସେ ମୁନି ଶୁଣି ଅତି ତୋଷେ ||
ଅଶେଷ ମୁନିଙ୍କର ଭୁଲେ | ପରୀକ୍ଷ ରଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ||
ଶୁଣି ପରୀକ୍ଷ ମହାରଣ | ପାଇଲେ ପରମ କାରଣ ||
ସେ ମହାପୁରାଣ ଚରିତ | ପ୍ରାକୃତ ବନ୍ଧେ କରେ ଗୀତ ||
ତୁ ନିଶ୍ଚେ ପବିତ୍ର ହୋଇବୁ | ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ତାରିବୁ ||
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ | ପବିତ୍ର ହେବେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ||
କର ତୁ ଏହି ଅନୁକୂଳ | ଭଲ ତୁ ପରମ ମଙ୍ଗଳ ||
ଏମନ୍ତେ ଦାସେ ଆଜ୍ଞା ପାଇ | ସ୍ୱପନେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଜଣାଇ ||
ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ନିଗମୁଁ ବାହାର | ମୁନିମାନଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ||
ଫେଡ଼ ଏ କଥା ଆଜ୍ଞା ହେଉ | ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ମହାବାହୁ ||
ଭୟ ନ କର ତୁମ୍ଭେ କିଛି | ଗୀତାରୁ କର ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି ||
ତୋ ହୃଦପଦ୍ମେ ବସିଥାଇ | ମୁଁ ଯାହା ଦେଉଥିବି କହି ||
ତାହା ତୁ ପତ୍ର ଘେନି ଲେଖ | କହି ଚଳିଲେ ପଦ୍ମମୁଖ ||
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ଶୁଣ | ନିଦ୍ରା ଭାଙ୍ଗିଲା ତତକ୍ଷଣ ||
ଦାସେ ଉଠିଲେ ଚେତାପାଇ | ପାଶେ ଦେଖିଲେ କେହି ନାହିଁ ||
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଅଙ୍ଗୀକାର | କେବେ ମୋ ଜୀବନ ଉଦ୍ଧାର ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ | ଲେଖନ ପତ୍ର ଧରି ହସ୍ତେ ||
ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ | ଲେଖିଲେ ମନର ହରଷେ ||
ଏମନ୍ତେ ଅଷ୍ଟମ ପୁରାଣ | ଯେ ଅଟେ କଠିନୁ କଠିନ ||

ପ୍ରାକୃତବନ୍ଧେ କଲେ ଗୀତ । ଯେ ପୁଣ୍ୟମସ୍ତ ଭାଗବତ ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଚିତ୍ତ କରି ସ୍ନେହ । କାଢ଼ିଲେ ମୂଳଣ୍ଠ ପସର ॥
ସୁନ୍ଦର ମଧୁର କୋମଳ । ସାଧୁଙ୍କ ଶ୍ରବଣ ମଙ୍ଗଳ ॥
ପ୍ରାଣୀ କଳ୍ମଷ ନାଶିବାରେ । ଗାୟନ କଲେ ସର୍ବଠାରେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ବାଳ ବୃଦ୍ଧା । ସମସ୍ତେ ଶୁଣିବାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ॥
ଯମପୁରରେ ଯେତେ ନାରୀ । ଦାସଙ୍କୁ ଆଣିଲେ ହକାରି ॥
ବସନ୍ତ ମଣ୍ଡପ ଆଗାରେ । ଦାସଙ୍କୁ ବସାଇ ମଧ୍ୟରେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ସମସ୍ତ ଅବଳା । କହ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାଳଲୀଳା ॥
ଶୁଣି ପବିତ୍ର ହେଉ ଆମ୍ଭେ । ବହନ କହ କଥା ତୁମ୍ଭେ ॥
ତା ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । ଗାୟନ କରନ୍ତି ଅଭ୍ୟାସ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋପୀଙ୍କର ଭାବ । ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ଶିବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲଭ ॥
କେ କହିପାରେ ତହିଁ ସ୍ୱାଦ । ଦଶସ୍କନ୍ଧକୁ ଯେ ଗତ ॥
ପଦ ପଦକେ ସୁଧାଝରେ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ହରେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନାରୀବୃନ୍ଦ । ଲଭନ୍ତି ପରମ ଆନନ୍ଦ ॥
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି ବିନୟୀ ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ଆମ୍ଭ ପୁରେ । ବିଜୟ କରୁଥିବ ଥରେ ॥
ପବିତ୍ର କରି ଗାଉଥିବ । କହ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲୀଳା ଭାବ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ । ଚଳନ୍ତି ଆପଣା ଭୁବନେ ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ଏହି ମତେ । ଗାୟନ କରୁଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଖଳଜନେ । ସହି ନ ପାରି ଥାନ୍ତି ମନେ ॥
ଏଣୁ ତାହାଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟମତି । ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି ॥
କାକବୃନ୍ଦ ଯେଉଁପରି । ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରି ॥
ଶ୍ୱାନବୃନ୍ଦ ଯେସନ୍ତେ ଦାଣ୍ଡେ । ଧାଇଁଣ ଯାଉଥାନ୍ତି ବୃନ୍ଦେ ॥
ଦେଖିଲେ ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷରେ । ଚରଣ ଟେକି ମୂତ୍ର କରେ ॥
ମୂଷିକ ଯେସନ୍ତେ ଦିବ୍ୟ ରସ । ବାନ୍ତେ କାଟିଣ କରେ ନାଶ ॥

କଣ୍ଠରେ ନକରେ ଆହାର । ନାଶିକ କଥା ମୂଳ ତାର ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ମୂଢ଼ନରେ । ଦୋଷ ଦଅନ୍ତି ସାଧୁଠାରେ ॥
ଏଣୁଟି ନ ପାଇଲେ ସନ୍ଧି । ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜା ଆଗେ କହି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ନୃପବର । ତୋ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରଧାନ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗ କଲା ନାଶ ॥
ସ୍ତ୍ରୀପା ତିଳକ ମାଳ ଭରି । କପଟେ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
କାଖରେ ପୁସ୍ତକ ଗୋଟିଏ । ଧରି ବୁଲାଇ ସବୁଦାଏ ॥
ଯେତେଣେ ଦେଖଇ ନାରୀବୃନ୍ଦ । କେ କହୁ ତାହାର ଆନନ୍ଦ ॥
ତର୍ଜି ବର୍ଣ୍ଣି କରେ ଗୀତ । ହଲାଇ ମୁଣ୍ଡ ତାର ହସ୍ତ ॥
ଅର୍ଥ କହଇ ନାନାମତେ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ମୋହିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ତାହା ଶୁଣନ୍ତି ଯେତେ ନାରୀ । କେ ପାରୁ ତା ଠାରେ ଉତ୍ତରି ॥
ତାକୁ କରନ୍ତି ଯେତେ ସେବା । ପତିଙ୍କି ନ କରିବେ ଏବା ॥
ଏକଥା ବୁଝି ନରପତି । ସତ କି ମିଛ ଦୂତ ପେଷି ॥
ଶୁଣି ନୃପତି କୋପ ଭରେ । ବୋଇଲେ ଯାଅ ଧାଡିକାରେ ॥
ଦାସଙ୍କୁ ବେଗେ ଘେନିଆସ । ବୁଝିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଦୂତେ ଗଲେ । ଦାସଙ୍କୁ ଘେନିଣ ଅଇଲେ ॥
ସମ୍ମୁଖରେ ଉଭା କଲେ ନେଇ । ଦେଖି ପୁଚ୍ଛିଲେ ନୃପସାଇଁ ॥
କୋପେ ବୋଇଲେ ଦାସେ ଶୁଣ । ଏ କି ତୁମ୍ଭର ବିଡମ୍ବଣ ॥
ସ୍ତ୍ରୀଗଣ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗତ । ସ୍ତ୍ରୀ ସୀ ମଧ୍ୟରେ ଗାଅ ଗୀତ ॥
ନିତି ଦିବସେ ସବୁବେଳେ । କେବଳ ଥାଅ ନାରୀମେଳେ ॥
ଏ କି ତୁମ୍ଭର ସ୍ୱଭାବ । କହ ହେ ଏଥିର ଚରିତ ॥
ତା ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ପୀତବାସ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଖଳ ବଚନ ଶୁଣିକରି ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ କଷଣ ଦେବାର । ଏ ଧର୍ମ ନୁହଇ ତୁମ୍ଭର ॥
ତୁମ୍ଭର ଭାବ ଅଛି ଯାହା । ଶୁଣ କହୁଛି ନରନାହା ॥
ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ଜାତି । ଅପରେ ଯେତେ ଜନ ଛନ୍ତି ॥

ସ୍ତ୍ରୀ ଯା ପୁରୁଷ ବାଳ ବୃଦ୍ଧା । ଯେ ଅବା ଶୁଣି କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ॥
ବସିବୁ ତାର ପାଶେ ଯାଇଁ । ଏଥି ସଂଶୟ କିଛି ନାହିଁ ॥
ସ୍ୱରୂପ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଆମ୍ଭେତ ଅଟୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ପୁରୁଷେ ପୁରୁଷ ବୋଲଇ । ସ୍ତ୍ରୀୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସ୍ତ୍ରୀୟା ହେଉଁ ॥
ଏଣୁଟି ଶ୍ରୀହରି କୃପାଏ । ଚଞ୍ଚେ କାହାକୁ ନାହିଁ ଭୟେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପବର । କ୍ରୋଧରେ କମ୍ପାଇ ଶରୀର ॥
ଦନ୍ତେ ଅଧର ଚପି ରୋଷେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ଦାସେ ॥
ଏହାତ କହିଲ ବଚନେ । କେମନ୍ତେ ଯିବା ପ୍ରତେ ମନେ ॥
ସ୍ୱରୂପ ଯେବେ ଏ ଝଞ୍ଜର । ଦେଖାଅ ନାରୀ ରୂପ ତୋର ॥
ନୋହିଲେ ଦଣ୍ଡକୁ କାରଣ । ଅବଶ୍ୟ ହେବୁ ବିପ୍ର ଶୁଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପବର । ରଖାଇ ଦେଲେ ବନ୍ଧଘର ॥
ସେ ବନ୍ଧଘରେ ଦାସେ ଥାଇ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆଗକେ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ବୋଲନ୍ତି ରକ୍ଷ ଗୋପୀନାଥ ॥
ରକ୍ଷ ହେ ଆର୍ତ୍ତଭଞ୍ଜନ । କଷ୍ଟ ପାବକ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ॥
ଦ୍ରୌପଦୀ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ । କାରଣ ଆରତ ତାରଣ ॥
କୃପା ସମୁଦ୍ର ଚକ୍ରପାଣି । ଶରଣଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରର ଦଣ୍ଡରୁ । ଉଦ୍ଧରି ଧର ମହାମେରୁ ॥
ଲଜ୍ଜା ସମୁଦ୍ର ପାରକର । ମୁଁ ଯେବେ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର ॥
କରୁଣା କର ପ୍ରଭୁ ମୋତେ । କୀରତି ରହୁ ଏ ଜଗତେ ॥
ଏ ଯେ ପୁରୁଷରୂପ ଯାଉ । ସ୍ତ୍ରୀୟରୂପକୁ ମୋର ହେଉ ॥
ଦେଖି ନୃପତି ମନୁ ହାଳ । ଖଳଙ୍କ ମୁଖେ ଲାଗୁ କାଳି ॥
କପଟୀଜନ ଚିତ୍ତ ଯେତେ । ଚିନ୍ତାରେ ମରନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ॥
ମୂର୍ଖଜନଙ୍କ ଗର୍ବ ନାଶୁ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ପ୍ରକାଶୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋତେ । ନୋହିଲେହତ୍ୟା ହେବ ତୋତେ
ତୋ ପଦ ଧ୍ୟାଇ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଏ ରାଜଦଣ୍ଡ କେବା ସହୁ ॥
ତୁ ଯେ ମୋହର ପ୍ରାଣନାଥ । ଏଠାରେ ନ ସରୁ ମହତ୍ତ୍ୱ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କଲେ । ଦାସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ନିଦ୍ରାଗଲେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ଜୀବନ ॥
ବିଜୟ କଲେ ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରାପ୍ତି । ଦାସଙ୍କ ପାରୁଶରେ ଯାଇଁ ॥
ଅଭୟ ପାଦ ଆନନ୍ଦରେ । ଲଦ୍ଦିଲେ ସେବକ ଉପରେ ॥
ବୋଇଲେ ବାଞ୍ଛା ସିଦ୍ଧିହେଉ । ପୁରୁଷ ତନୁ ତୋର ଯାଉ ॥
ହେଉ କାମିନୀ ତନୁ ପ୍ରାପ୍ତେ । ସଖା ପୁରକୁ କମ୍ପା ଭୟେ ॥
ହରି ଭରସା ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଚିତ୍ତେ କାହାକୁ ଭୟ ଆଉ ॥
ଏବେ ତୁ ମନେ ହେବୁ କର । ମୋ ସୁଦର୍ଶନ ବଳଆର ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଦାସେ ଯେ ନିଦ୍ରା ଯାଇଥିଲେ । ଏମନ୍ତ ସ୍ୱପନେ ଦେଖିଲେ ॥
ଉଠିବସିଲେ ତତକ୍ଷଣ । ଚିନ୍ତିଣ କମଳା ରମଣ ॥
ଦେଖିଲେ ପାଶେ କେହି ନାହିଁ । ବୋଇଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ ॥
ନିଶ୍ଚେ କରୁଣା କରିଗଲେ । ମୋର ବିପଦ ଦେଖି ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗ ହୋଇ । ନିଜ ଦେହକୁ ଦେଲ ଚାହିଁ ॥
ଦେଖିଲ ସ୍ତିରୀ ଦେହ ଗୋଟି । ହୋଇଣ ମୋହୁଅଛି ହୃଷ୍ଟି ॥
ବିସ୍ମର ଭଲ ମନେ ଚାର । ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ହେଲ ମୋର ॥
ଯେବଣ ପାଦ ପଦ୍ମ ଲାଗି । ଅହଲ୍ୟା ହେଲ ମୋକ୍ଷ ଭାଗୀ ॥
ଯେଉଁ ଚରଣ ଲାଗିକରି । କୁବୁଜା ହୋଇଲ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ତଳେ । ଫଣିମଣିକି ଚିହ୍ନ କଲେ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ଜାଣି । ଶଙ୍କର ମଉଳିଲେ ଧରି ॥
ସଂସାରେ ଗଙ୍ଗାରୂପେ ବହି । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣିଙ୍କି ତାରଇ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ରଜ ପାଇ । ପବିତ୍ର ହେଲ ଆଜ ମୁହିଁ ॥
ଆଉ କାହାକୁ ମୋର ଡର । ମୋ ପ୍ରଭୁ ବନେ ବନଆର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଅତି ତୋଷେ । ମଠରୁ ବାହାରିଲେ ଦାସେ ॥
ଭଜିଲେ ରାମକୃଷ୍ଣ ହରି । ବୋଇଲେ ନାହିଁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ମନେ ଯେ କରୁଥିଲ କୋପ । ଦେଖ ଆମ୍ଭର ସ୍ତିରୀରୂପ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମାୟାନାରୀ । ରାଜା ଦୂତଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଧରି ॥
ଚଳିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷେ । ଭେଟିଲେ ଯାଇଁ ରାଜା ପାଶେ ॥
ଦେଖି ନୃପତି ଆଚମ୍ଭିତ । ବୋଇଲେ ଏ କି ବିପରୀତ ॥
ସ୍ତନ ବଦନ ଅଙ୍ଗେ ଶୋଭା । କି ଅବା ପଟାନ୍ତର ଦେବା ॥
ସୁନ୍ଦରପଣେ ଏଡୁ ନାରୀ । ମୋହି ପାରଇ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
କେମନ୍ତ ଏ ରୂପ ହୋଇଲା । ପୁରୁଷ ତନୁ କେଣେ ଗଲା ॥
ନିଶ୍ଚୟେ ଗୋବିନ୍ଦର ମାୟା । ଆନର ବଳେ କାହିଁ ଏହା ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ନୃପତି । କୃଷ୍ଣପଦ୍ମରେ କଲା ସ୍ତୁତି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ଦାସେ । ମାୟା ଯେ କଲ ଆମ୍ଭ ପାଶେ ॥
ଏହା କେମନ୍ତେ ଜଣାଯିବ । ଦେଖାଅ ନାରୀଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ମାୟାସୁନ୍ଦରୀ । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ନରହରି ॥
ଅଳପ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି । ନୟନ ଅପାଙ୍ଗରେ ଖୋସି ॥
ତଳକୁ କଲେ ଚନ୍ଦ୍ରାନନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ ॥
କେତେ କଟାକ୍ଷ କରୁ ମୋତେ । ଯେମନ୍ତେ ହେବ ତୋର ପ୍ରତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦାସ ଧରି । ଦେଖାଇ ଦେଲେକ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ସ୍ତିରୀସ୍ୱଭାବେ ରଜପତି । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦେଖିଲେ ନୃପତି ॥
ସଭାରେ ଥିଲେ ଯେତେ ଜନ । ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ନୟନ ॥
ବୋଇଲେ ସ୍ୱରୂପ ଏ କଥା । କେ ଏହା କରିପାରେ ମିଥ୍ୟା ॥
ନିଶ୍ଚେ ଏ ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ । ରାଜନ କର ହେ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ସାଧୁରେ ଅପରାଧ କଲେ । ସମସ୍ତେ ନାଶ ଯିବା ଭଲେ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ମହାରାଜା । କଲେ ଦାସଙ୍କ ପାଦପୂଜା ॥
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଲେ । ଚରଣେ ବିନୟ ହୋଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଗୋ ବଚନ । ଦୁଃଖ ନ କର ତୁମ୍ଭ ମନ ॥
କହ ଶ୍ରୀ ଭାଗବତ ରସ । ଏ ମୋର ଅପରାଧ ନାଶ ॥
ଶ୍ରବଣେ କର୍ଣ୍ଣ ସୁଖୀ ହେଉ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ଯାଉ ॥
ଏଥିରେ ନ କର ନିରାଶ । ତା ଶୁଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥

ହୋଇଣ ପରମ ଆନନ୍ଦ । ଚଢ଼େ ଚନ୍ଦନେ ଆଦ୍ୟକନ୍ଦ ॥
ପଶିଲେ ଜଳ ମଧ୍ୟେ ଯାଇଁ । ସ୍ନାନ ଯେ କରିବାର ପାଇଁ ॥
କାମିନୀରୂପ ଗୋପ୍ୟ କଲେ । ପୁରୁଷ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇଲେ ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତହିଁ । ସ୍ନାନ ଶଉଚକର୍ମ ହୋଇ ॥
ବସିଲେ ନୃପତି ସଭାରେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷ ମନରେ ॥
ଗାୟନ କଲେ ଭାଗବତ । ଯେ ଶୁକଦେବଙ୍କ ଉକତ ॥
ପ୍ରାକୃତବନ୍ଧେ ଥିଲେ କରି । ସେ ମହାପୁରାଣ ବିସ୍ତାରି ॥
କହିଲେ ନୃପତି ଅଗ୍ରତେ । ଆଦ୍ୟରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ପରିଯନ୍ତେ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ସଭାଜନେ । ଅତି ହରଷ ହୋଇ ମନେ ॥
ଦାସଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସି । ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥
ତୁମ୍ଭ ମହିମା ବୁଝିବାରେ । କେ ଅବା ଅଛି ଏ ସଭାରେ ॥
ଏଥିକୁ ଶୋଚନା ନ କର । ବୋଲି ଉଠିଲେ ଦଣ୍ଡଧର ॥
ଆପଣା ଅଙ୍ଗ ଅଳଙ୍କାର । କାଢ଼ିଣ ଦାସଙ୍କ ଛାମୁର ॥
ରଖିଣ ଦଣ୍ଡବତ କଲେ । ଆଜ ମୁଁ ଶରଣ ବୋଇଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ରାଜନ । ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କେ ଦେଲ ଭୂମିଦାନ ॥
ଗୃହ ସହିତେ ଦାନ ଦେଇ । ଦାସେଙ୍କୁ ମେଲାଣି କରାଇ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଖଚୁଆମାନଙ୍କୁ ହକାରି ॥
ଡେଙ୍ଗି ଝୁଲ ପୁଷ୍ଟ ପିଠି । ସବୁଙ୍କୁ କଲେ ସାତବେଣ୍ଠି ॥
ଅନେକ ଶାସ୍ତି ତାଙ୍କୁ କଲେ । ରାଜ୍ୟ ବାହାର କରାଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଆଜୁଁ ଏ ରାଜ୍ୟରେ । ଯେ ଅବା ସାଧୁଜନଠାରେ ॥
ଦୂଷଣ ବଚନ କହିବ । ତାହାର ବଂଶ ନାଶଯିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧର । ବିଜୟ କଲେ ନିଜପୁର ॥
ତେଣେ ଯେ ଦାସେ ଗଲେ ଚଳି । ନିଜଭୁବନେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଦିନ । ଭଜିଣ ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ॥
କାଳେ ଲଭିଲେ ହରି ଭକ୍ତି । ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ଅଛି କୀର୍ତ୍ତି ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଭକ୍ତିରସାମୃତେ ॥

ପଢ଼ି ଶୁଣିବେ ଯେଉଁ ଜନେ । ନ ଯିବେ ଶମନ ସଦନେ ॥
ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ନାଶି । ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଥିବ ବସି ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା କର୍ମ ଯେତେ । କେବଳ ଆଡ଼ମ୍ବ ଜଗତେ ॥
ଏଣୁ ପାମର ରାମଦାସ । ସାଧୁ ଚରଣେ କରେ ଆଶ ॥
ସୁଜନେ ଏଥି ରସେ ରସ । ଏ ଭବଜଳରେ ନ ଭାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ
ସମ୍ବାଦେ ଜଗନ୍ନାଥଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ପଞ୍ଚଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଷୋଡ଼ଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଏବେ ହେ ମନରାୟ ଶୁଣ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ ॥
ସେ ପୁଣ୍ୟ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ତୀର । ବଙ୍ଗଆନଗରରେ ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟେ ବିପ୍ରବର । ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ନାମ ତାର ॥
ଧାର୍ମିକ ବିବେକ ସୁଜାଣ । ସକଳ ଗୁଣରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ସକଳ ଜନେ ତାର ଦୟା । ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ସେ ନିର୍ମାୟା ॥
ଦାନ ସୁକୃତେ ତାର ମତି । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା କରେ ନିତି ॥
ପ୍ରଭୁ ସେବାରେ ଦୃଢ଼ବ୍ରତ । ନାମଭଜନେ ଅପ୍ରମିତ ॥
ଶୁଦ୍ଧ କର୍ମରେ ବଞ୍ଚେ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ତାର ଭାରିଯା ମହାସତୀ । ନାମ ତାହାର ସତ୍ୟବତୀ ॥
ସୁନ୍ଦରପଣେ ସେ ତରୁଣୀ । ତ୍ରିପୁର ଯାକ ପାରେ ଜିଣି ॥
ଶରଦ ସୁଧାଂଶୁ ବଦନୀ । କନକ ହୀରକ ବରଣୀ ॥
ସେ ଯେ ଚତୁରୀ ଶିରୋମଣି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତୁଣୀ ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ନ ମେଣ୍ଟଇ । ନିରତେ ଚରଣେ ଖଟଇ ॥

ସ୍ୱାମୀର ସେବା ତାର ମୂଳ । ନ ଜାଣେ ସେ ଅନ୍ୟ କୁଶଳ ॥
ଏମନ୍ତ ପତିବ୍ରତା ନାରୀ । କେବଳ ଭଜଥାଇ ହରି ॥
ପତି ଶ୍ରୀପତି ସାଧୁଜନ । ଏ ତିନ ମଣଇ ସମାନ ॥
ଏମନ୍ତେ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ଏକଇ ପ୍ରାଣ ଭିନ୍ନ ନୋହି ॥
ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି ଦିନ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ ॥
ତାହାର ଏକଇ କୁମର । ଛ ମାସ ହେଲା ଜନ୍ମ ତାର ॥
ଅତି ସୁନ୍ଦର ସେ କୁମର । ମାତା ପିତାଙ୍କ ମନୋହର ॥
ଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରାୟେ ଦେହ ତାର । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରଇ ଅନ୍ଧାର ॥
ତାତ ଜନନୀ ତାହା ଦେଖି । ନିରତେ ହେଉଥାନ୍ତି ସୁଖୀ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଧରି କାଖେ କୋଳେ । ଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ସୁଖହେଳେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଁ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଚୈତନ୍ୟଗୋସାଇଁ ॥
ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ କଲ୍ମଷ । କରିବା ଅର୍ଥେ ପ୍ରଭୁ ନାଶ ॥
ହୋଇଅଛନ୍ତି ଅବତାର । ସେ ପ୍ରଭୁ ଏକ ଦିନକର ॥
ନିଶି ପ୍ରହରେ ପଛୁ ହୋଇ । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ବେନି ଭାଇ ॥
ନଗ୍ରପ୍ରାକାଣ୍ଡେ ବିଜେକରି । ସକଳ ସାଧୁଙ୍କୁ ହକାରି ॥
ତାଳ ମୃଦଙ୍ଗ ଅଣାଇଲେ । ଭକ୍ତଙ୍କମାନେ ଲଗାଇଲେ ॥
ବଜାଇ ଶିଙ୍ଗା ବେନୁସ୍ୱନ । ଆନନ୍ଦେ କଲେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥
ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ଗୁଣ ଯେତେ । ଗାନ କରନ୍ତି ଅବିରତେ ॥
ନାଚନ୍ତି ଅତି ହେଳହୋଇ । ଭଜସ୍ୱା ଭଜସ୍ୱ ପକାଇ ॥
ତା ଶୁଣି ଅତି ବେଗହୋଇ । ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ଗଲେ ଧାଇଁ ॥
ଶୁଣିଲେ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ । ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ ॥
ପତି ଆସନ୍ତେ ସତ୍ୟବତୀ । ରନ୍ଧନ କର୍ମେ ଦେଲେ ମତି ॥
ଚୋଲେ ଧରଣ ଜଳ ତାଳ । ଅତି କୋମଳ ଭୁମ୍ବି ଫଳ ॥
ବ୍ୟଞ୍ଜନ କରିବାର ଅର୍ଥେ । ଚମକ ପକାଇ ଭୂଇଁ ତ ॥
ସେ ଫଳ କାଟନ୍ତେ କାମିନୀ । କଣ୍ଠେ ଶୁଭିଲା ନାମ ଧ୍ୱନି ॥
ଶ୍ରୀସଂକୀର୍ତ୍ତନର ମଧ୍ୟରେ । ଗାନ କରନ୍ତି ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ॥

ରାଧା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମଲୀଳା । କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣି ହେଲେ ଭୋଳା ॥
ପୁଲକ ହେଲ ରୋମାବଳୀ । ନେତ୍ର ଲୋତକଧାର ଗଳି ॥
ବଦନୁ ନସ୍ଫୁରେ ବଚନ । ଦେହୁ ହଜିଲା ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ ॥
ଲମ୍ଫ ଲଗିଲ ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ । ସୁସାଧୁମାନଙ୍କର ଗାନେ ॥
ଏଣୁ ସେ ଅତି ଭାବ ଭୋଳେ । ସେ ଫଳ ପକାଇଲା ତଳେ ॥
ଧଇଲା ଝଳପୁଷ୍ପ ଗୋଟି । ତତ୍କ୍ଷଣେ ପକାଇଲା କାଟି ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଟିକି ଟିକି କରି । ତଳୁଆ ଆଟିକାରେ ଭରି ॥
ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଅର୍ଥେ ଚୁଲିପରେ । ବସାଇ ଦେଲ ଧାତକାରେ ॥
ଆଣେ ଅନଳ ଦେଲ୍ଲ ଜାଳି । ତହୁଁ ଅନ୍ତର ହେଲ ବାଳୀ ॥
ମନ ନିବେଶି ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ । ବସିଲା ନିଷ୍ଠଳ ଆସନେ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମଲୀଳାମୃତ । ଶୁଣି ହୋଇଲା ମୂରୁଛିତ ॥
କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଭାବ ହୁଦେ । ଗାନ କରଇ ପଦେ ପଦେ ॥
କ୍ଷଣକେ ହସି କ୍ଷଣେ କ୍ରନ୍ଦ । କ୍ଷଣକେ ପଡଇ ମେଦିନୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବେ ହୋଇ ଭୋଳ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦ୍ୟମୂଳ ॥
ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ କଣ୍ଠେ ବସି । ମନ ମୋହିଲେ ବ୍ରହ୍ମବଂଶୀ ॥
ସେ ବସ୍ତ୍ର ଗନ୍ଧ ଛନ ଛନ । ଛୁଟିଲା ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ମନ ॥
ଅତି ତପଙ୍କେ ଗଲା ତଳି । ନଳକ୍ଷୁବନେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
ଦେଖିଲା ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ତାର । ରୁଧିରେ ତନୁ ଜରଜର ॥
ଭାବେ ହୋଇଲା ମୂରୁଛିତ । ବଜ୍ର କପାଳେ ମାରେ ହସ୍ତ ॥
ପତ୍ନୀକି ଧରଣ ଭରତ । ବୋଇଲା ଏକି ଉପଘାତ ॥
ଫେଡ଼ ତୁ କହ ଭତପର । କାହିଁ ତୋ ବାଳକକୁମର ॥
ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ଚେତା ପାଇ । ପାଶେ ଦେଖିଲା ପୁତ୍ର ନାହିଁ ॥
ତନୁ ବସନ ନାରଖାର । ରକତେ ଦିଶେ ଜରଜର ॥
ତଳେ ପଡଚ୍ଛି ଫଳଗୋଟି । ଦେଖିଣ ଚକିତ ଦମ୍ପୋଷ୍ଠୀ ॥
ବେଗେ ରନ୍ଧନପୁରେ ଗଲା । ଚୁଲ୍ଲୀରୁ ଉତରକୁ ଆଣିଲା ॥
ଦେଖିଲା ପୁତ୍ରମାଂସ ସିଝି । ରନ୍ଧନ୍ତି ପଦ୍ମ ସ୍ତ୍ରୀପେ ଭାଜି ॥

ପତି ଗୃହରେ ନେଲା ଥୋଇ । ବୋଇଲା ମୋର ଦୋଷ ନାହିଁ ॥
କେବଳ ଚୈତନ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଧା ପ୍ରେମରସ ॥
ଗାୟନ କଲେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ସେ ଧ୍ୱନି ଶୁଣି ଶ୍ରବଣରେ ॥
ଦେହରୁ ହଜିଲା ମୋ ଜ୍ଞାନ । ରହିଲା ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ ମନ ॥
ତେଣୁଟି କଲି ପୁତ୍ରନାଶ । ହରିର ଏଥେଁ କାହା ଦୋଷ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ତାର ପତି । ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ତୋର ସତୀ ॥
ଧନ୍ୟ ତୋହର ତାତ ମାତା । ଧନ୍ୟ ମୁଁ ଅଟେ ତୋର ଭର୍ତ୍ତା ॥
ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ତୋ ଜୀବନ । କୃଷ୍ଣ ବିଷୟେ ତୋର ମନ ॥
ପୁତ୍ର ମୋ ଗଲେ ପଛେ ଯାଉ । ଏ ଦୁଃଖ ଲେଖିବ ମୁଁ କାହୁଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନରପତି । କୋଳେ ବସାଇ ସେ ଯୁବତୀ ॥
ମୁଖେ ଚୁମ୍ବନ ତାର ଦେଇ । କହେ ଅଚଳେ ରହ ସହି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ସେ ଯୁବତୀ । ଶୁଣ ମୋହର ପ୍ରାଣପତି ॥
ସେ ରାଧା କୃଷ୍ଣର ମହିମା । ଜାଣି ନ ପାରେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା ॥
ସେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମରସେ ରସି । ଅଛନ୍ତି ଚୈତନ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ଭକତ ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗତରେ । ଆନନ୍ଦେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ କରେ ॥
କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଯେବେ ସତ । ନିଶ୍ଚେ ଜୀଇଁବ ମୋ ବାଳୁତ ॥
ତହିଁ ବୁଡ଼ିଛି ମୋର ମନ । କମ୍ପା ମଣିବ ମୋ ନନ୍ଦନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ପତିକ ସଙ୍ଗତରେ ଧରି ॥
ମାଂସ ଅଟିକା ମାଥେ କରି । ଚଳିଲେ ଅତି ବେଗେ ହୋଇ ।
ମିଳିଲେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ଆନନ୍ଦେ ॥
ଅଟିକା ତଳରେ ଥୋଇଲେ । ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ସାଧୁମାନେ । ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କର ସନେ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏ ସୁନ୍ଦରୀ । ଧନ୍ୟ ଏହାର ଗର୍ଭଧାରୀ ॥
ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ଏହା ପତି । ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ଏହା ମତି ॥
ଧନ୍ୟ ସୁଫଳ ଆମ୍ଭ ଆଖି । ଏମନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମୁଖ ଦେଖି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସର୍ବଜନେ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ ॥

ବୋଇଲେ ନମୋ ମହାବାହୁ । ଭକତ ବାନ୍ଧବ ବୋଲଇ ॥
ଅଶେଷଜନ ଚିନ୍ତାମଣି । ବ୍ରଜମୋହନ ବଂଶୀପାଣି ॥
ନମସ୍ତେ ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର କୁମାର । ନମୋ ରାଧିକା ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥
ଏ ଭୂମି ବୃନ୍ଦାବନ ସ୍ଥଳ । ବ୍ରହ୍ମାଦିଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଏ ସ୍ଥଳେ ଚକ୍ର ଦେଇକରି । ପୁଷ୍ପ ମାଗିଲ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ଏ କଥା ଅଟେ ବିପରୀତ । ମହିମା ଅଟେ ତୋର ସତ ॥
ଏ ପୁଣ୍ୟ ପୁରୀ ପୁଷ୍ପ ଛାଉ । ମହିମା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥାଉ ॥
ନାମ ମହିମା ଏଣେ ଦିଶୁ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ପ୍ରକାଶୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସର୍ବଜନେ । ମାତିଲେ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ ॥
ନିତ୍ୟା ଚୈତନ୍ୟ ଦୁଇଭାଇ । ଆନନ୍ଦେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ ॥
ଶ୍ରୀରାଧା କୃଷ୍ଣ ଚିନ୍ତାକରି । କରେ ତୁଳସୀଜଳ ଧରି ॥
ବ୍ୟଞ୍ଜନ ସ୍ଥଣ୍ଡେ ପକାଇଲେ । ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟେ ବସାଇଲେ ॥
ଚତୁର୍ ଡାକିଲେ ପୁଷ୍ପ ଗୋଟି । ସ୍ଥବେ ଶ୍ରୀହରି ନାମଗୋଟି ॥
ବୋଇଲେ ଏହି ଆଜ୍ଞା ଦେଉ । ବିପ୍ର ନନ୍ଦନ ପ୍ରାଣ ପାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଆଜ୍ଞାକରି । ଶ୍ରୀକରେ କରତାଳ ଧରି ॥
ଗାୟନ କଲେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯୁଗଳ ସ୍ତବରେ ॥
ବଣ୍ଡ ବଣ୍ଡକେ ହରି ଧ୍ୱନି । କରନ୍ତେ କମ୍ପଇ ମେଦିନୀ ॥
କେ ରଙ୍ଗେ କରେ ନାନାନୃତ୍ୟ । କେ ରଙ୍ଗ କରି ଗାଏ ଗୀତ ॥
କେ ଅଙ୍ଗ ଢ଼ାଳି ଭଙ୍ଗ ହୋଇ । ରଙ୍ଗରେ ମୃଦଙ୍ଗ ବଜାଇ ॥
କେ କରେ ଦେଇ କରତାଳି । କେ ମୁଖେ ଦେଇ ହୁଳହୁଳି ॥
ନଦିଆ ନଗରରେ ଯେତେ । ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସହିତେ ॥
ବୃଦ୍ଧ ବାଳକ ଯୁବା ଯାଏ । ସମସ୍ତେ କଲେ ଜୟେ ଜୟେ ॥
ସକଳ ମୂର୍ଖ ଏହା ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ଧରଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବଶ ବଣ୍ଡ ପଦେ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ନାୟକ କୃପାରେ ॥
ଯେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମ ମହିମାରେ । ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ କୃପାରେ ॥
ଆବର ସାଧୁଙ୍କ କୃପାରେ । ଶେଷେ ଯୁବତୀ ସନ୍ତୋଷରେ ॥

ବାଳୁତ ଯୋଗି ପ୍ରାଣ ପାଇ । ଚୈତନ୍ୟ କଲ ସନ୍ତୋଷ ଥାଇ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବଜନ । ଭଜିଲେ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦମନ ମହାଭି । ଗାୟନ କଲେକ ଗୋସାଇଁ ॥
ଖଣ୍ଡ ଛାଡ଼ୁଣି ଫେଡ଼ ଦେଲେ । ପୁତ୍ରକୁ ଘେନଣ ଆଇଲେ ॥
ସଭାରେ ଆସନ ନ ଦେଖି । ବସିଲେ ଚୈତନ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ପୁତ୍ରକୁ କୋଳରେ ବସାଇ । କର୍ଣ୍ଣରେ ସଞ୍ଜୀବନୀ କହି ॥
କୃପାରୁ ଯେଣୁ ପ୍ରାଣପାଇ । କୃପା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ନାମ ବନ୍ଧୁ ॥
ଜନନୀକୋଳେ ନେଇ ଦେଲେ । ନଅ ତୋ ପୁତ୍ରକୁ ବୋଇଲେ ॥
ଅଶେଷ ଜନ ତାହା ଦେଖି । ସୁଫଳ କଲେ ଚର୍ମଆଖି ॥
ଜନନୀ ନିଜସୁତ ପାଇ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ଘନଜନରେ କୋଟିଦିଶ । ମିଳିଲେ ହୁଅଇ ଯେମନ୍ତ ॥
ଆଜନ୍ମ ପଙ୍ଗୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ । ମୂକ ଯେ ବଚନ କହିଲେ ॥
ଆଜନ୍ମ ଅନ୍ଧ ଚକ୍ଷୁପାଇ । ଯେମନ୍ତେ କୃତାର୍ଥ ହୁଅଇ ।
ପାପିଷ୍ଠ ବୈକୁଣ୍ଠ ଗମନେ । ଯେମନ୍ତେ ହୁଏ ତାର ମନେ ॥
ଏମନ୍ତ ହେଲ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ନିଜ ବାଳକ ପାଇକରି ॥
ନେଇ କନ୍ଧ ପିଅର ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ ନକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ଅଶ୍ରୁତ ଅଗୋଚର ଯାହା । ନୟନେ ଦେଖି କହି ତାହା ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରଶଂସି । ଅନେକ ଧନ ଦେଲ ତୋଷି ॥
ତାହା ଦେଖିଲେ ଯେତେ ଜନ । ସଭିଙ୍କ ମୁଖେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ॥
କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଗାଇ ଯେତେ । କୋଳିଣ ଗଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ପୁତ୍ର ଧରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ନିଜପୁରୀ ॥
ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ହରଷ । ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମରସ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ଗୁଣ ଯେତେ । ନାମର ମହିମା ସଙ୍ଗତେ ॥
ନଗରେ ତହିଁ ଗୁଣ ଗୁଣି । ବଞ୍ଚିଲେ ଦିବସ ରଜନୀ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ହରିଙ୍କ ଭଜିଲେ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଏ ଚରିତ । ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ॥

ଶ୍ରବଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯେଉଁ ନର । ଜନ୍ମ ମରଣୁ ହେବ ପାର ॥
ହରି ଭକତଜନ କଥା । ତାହାଙ୍କୁ ସତ୍ୟ ଏହୁ କଥା ॥
ଭାଗ୍ୟ କ ମୂର୍ଖ ଯେଉଁ ନର । ସେ କାହିଁ ଜାଣିବ ଗୋଚର ॥
ସେ କର୍ମା ପରତେ ଜାଣିବ । ହାସ୍ୟରେ ଉଡ଼ାଇଣ ଦେବ ।
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଚୈତନ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ଆଉର ସାଧୁଜନ ପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମାଧବାଚାର୍ଯ୍ୟ ପତ୍ତ ପତ୍ନୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତ୍ୱ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—:*:—

ସପ୍ତଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଖୋଲିଆ କବୀର ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ଅତି ସ୍ନେହେ । କହଇ ମନ ରଜା ଆଗେ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ଦିବ୍ୟ ରସ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ପୀୟୂଷ ॥
ହେ ମନ ହୁଅ ସାବଧାନ । ଚଞ୍ଚଳ ନକର ତୋ ମନ ॥
ଏ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ଶୁଣି ଖଣ୍ଡିବୁ ଭବବ୍ୟଥା ॥
ଆନନ୍ଦେ ଶୁଣ କର୍ଣ୍ଣ ପୁଟେ । ଯେ ପୁଣ୍ୟ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ତଟେ ॥
ତହିଁ ର ମଧ୍ୟରେ ତା ଘର । ନାମ ତା ଖୋଲିଆ କବୀର ॥
ଦାରା ତନୟ ତାର ନାହିଁ । ସେ ନିଜେ ମାତା ପୁତ୍ର ଦୁଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ଥାନ୍ତି ଦୁଇଜନ । ଜାତିରେ ଅଟନ୍ତି ପଠାଣ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ଜୀବନ । କଷ୍ଟରେ ବଞ୍ଚି ଥାଇ ଦିନ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡି ଏ ନିତି ନିତି । ଲୁଣ ଧରଣ ବୁଣୁଥାନ୍ତି ॥
ସେ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ ବିକି ନିତ୍ୟ । ରଖନ୍ତି ସାହୁ ମୂଳ ଯେତେ ॥
ତହୁଁ ଯେତେକ ମିଳୁଥାଇ । ପ୍ରାଣ ପୋଷନ୍ତି ତାହା ଖାଇ ॥
ଦଇବ ଯୋଗରେ ଉଦାସି । ଯୋଗୀ ଆଉର ବ୍ରହ୍ମବାସି ॥
ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ଯେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ତାହାର ଦ୍ୱାରେ ଯେବେ ଆସି ॥

ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ସେମାନେ । ତାହାଙ୍କୁ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ ॥
ଯେ ଅବା ତାର ଘରେ ଥାଇ । ଦିଅଇ ତାର ପାଶେ ନେଇ ॥
ମାତା ନନ୍ଦନ ବେନି ପ୍ରାଣୀ । କହନ୍ତି ସୁଧାସମ ବାଣୀ ॥
କନ୍ଥା ପିନ୍ଧାରୁ ଯେତେ ଥାଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗେ ତାହା ଦେଇ ॥
ନାହିଁ ବୋଲିବା ପଦ ତାର । ତୁଣ୍ଡରୁ ନୁହଇ ବାହାର ॥
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଜନ । କରଇ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ ॥
ଦେଖିଲେ ସାଧୁଜନ ଗୋଷ୍ଠୀ । ସେଠାରୁ ନ ଆସଇ ଉଠି ॥
ଯଦି ସେ ଗୃହକର୍ମେ ଥାଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ତା ଦେଇ ॥
ପ୍ରଭୁ ପଦାରବିନ୍ଦ ଗତେ । ନଦେଖି ମନ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
ସକଳ ଜନେ ଦୟାକରେ । ସକଳ ଦୁଃଖିଜନଠାରେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚେ ଜନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଦ୍ରବିଲ ଜଗତେ ॥
ଯହିଁ ଶୁଣିଲେ ତା ଚରିତ । ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଅପ୍ରମିତ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଝୋଲିଆ କବୀର ଜୀବନ ॥
ଏତେ ଦରିଦ୍ର ଜନ ହୋଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦିଅଇ ॥
ଏଡ଼େ କୁଶଳ ତାର ମତି । ବୋଲିଣ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ॥
ବଞ୍ଚାଇ ପର ଉପକାରେ । ନାମଭଜନ ନିତ୍ୟ କରେ ॥
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଦଶଦିଶେ । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପ୍ରକାଶେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ଝଡ଼ିବା ପାଇ ତାର ମନ ॥
ତକ୍ଷଣେ ବିପ୍ରରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବପୁ ଗୋଟି । ଚାଲନ୍ତେ ପଡ଼ୁଅଛି ଝୁଣ୍ଟି ॥
ଚୁଣ୍ଡାଳେଲଙ୍ଗଡ଼ା କନାଧଡ଼ି । ଅଶେଷ ଗଣ୍ଠି ଅଛି ପଡ଼ି ॥
ତହୁଁ ଖଣ୍ଡିକ ପିନ୍ଧି ହରି । ଖଣ୍ଡେ କୋଷଡ଼ା ସ୍କନ୍ଧ ଧରି ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ରୂପରେ । ବିଜୟ କଲେ ତାର ପୁରେ ॥
ଧୀରେ ଚାଲନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ଖଣ୍ଡଦୂରରେ ବସି ବସି ॥
ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ପଚାରି । କାହିଁ ହେ କବୀରର ପୁରୀ ॥

ଆଉ ଅଛଇ କେତେ ଦୂରେ । ଦେଖାଇ ଦିଅ କନା ମୋରେ ॥
ଆମ୍ଭେ ହୋ ଯିବୁ ତାର ପାଶେ । କଛୁଣ୍ଟି ମାଗିବାର ଆଶେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ସେଠାରୁ କଲେକ ଗମନ ॥
ତେଣୁ କବୀର ଆସୁଅଛି । ଘରେ ତୋ ଅନ୍ନ ନାହିଁ କଛି ॥
ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ଅଛି ଧରି । ବିକ୍ରୀ କରିବ ବୋଲିକରି ॥
ଘରେ ତା କିଛି ନାହିଁ ଯେଣୁ । ହଟ୍ଟକୁ ଯାଉଛି ସେ ତେଣୁ ॥
ତେଣୁ ଆସନ୍ତି ଦାମୋଦର । ଭେଟ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ଦାଣ୍ଡର ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ତହିଁ ଥାଇ । ଏହୁଟି କବୀର ଅଟଇ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଚକ୍ରପାଣି । କବୀର ମୁଖ ଚାହିଁ ଭଣି ॥
ଶୁଣ ହେ ଯୋଲିଆ କବୀର । ଆମ୍ଭେ ଆସିଛୁ ତୋହଠାରେ ॥
ସ୍ୱରଦ୍ଧଭରେ ତୋ ଖିଆତି । ଶୁଣୁ ଯେ ଆଜ ହନ୍ତ ନିତ ॥
କବୀର ପ୍ରାପ୍ତେ ଏକ ଜଣେ । ନାହିଁ ନ ଥିବ ଏ ଭୁବନେ ॥
ଦରିଦ୍ର ହେଲେ କିସ ହୋଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦିଅଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଆମ୍ଭେ କର୍ଣ୍ଣେ । ଅତି ଭରସା କରି ମନେ ॥
ଆସିଣ ଅଛୁ ତୋର ପାଶେ । କଛୁଣ୍ଟି ମାଗିବାର ଆଶେ ॥
ଦିଅ ନ ଦିଅ ତୋର ମନ । କହିଲୁ ସ୍ୱରୂପ ବଚନ ॥
ତା ଶୁଣି ଯୋଲିଆ କବୀର । ବିପ୍ରଙ୍କୁ କଲା ନମସ୍କାର ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ଏହା ଯେ କହିଲ କିପାଇଁ ॥
ଦେବା ଦିଆଇବାକୁ ହରି । କରତା ଅଟନ୍ତି ସବୁରି ॥
ମୋ ଛାର କେଉଁତେଜ ଶକତି । ଦେବାକୁ କେବ ମୋର ମତି ॥
ହେଲେ କି ମାଗୁଛ ଗୋସାଇଁ । କହ ଶୁଣଇ କିନା ମୁହିଁ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ମେଘଗମ୍ଭୀର ଧୀରବାଣୀ । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଦେଖ ମୁଁ ଦରିଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ । କବୀର ଭଲେ ଏହା ଶୁଣ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ମୋତେ ଦିଅ । ଅଶେଷ ଲୋକେ ଯଶ ଯାଅ ॥
ଅଧିକ କି କହିବ ତୋତେ । ଏତେକ ମାଗିଲୁ ଯୁକତେ ॥

ତା ଶୁଣି ଝୋଲିଆ କବୀର । ବୋଇଲା ଶୁଣ ବିପ୍ରବର ॥
ଏ ମୋର ସଙ୍କଟୁ ଉଦ୍ଧାର । ଯାହା ଜଣାଇଥିବେ ହରି ॥
ତେତେବେଳେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇବ । ମୋହର ଭାଗ୍ୟରେ ଲାଗିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବସ୍ତ୍ର ଧରି । ଚିରିଲା ଦେନ ଖଣ୍ଡ କରି ॥
ଖଣ୍ଡେକ ବସ୍ତ୍ର ହସ୍ତେ ଦେଇ । ବାକ୍ୟ କହିଲା ସ୍ତୁଟିଆଇ ॥
ଆରେକ ଖଣ୍ଡ ହସ୍ତେ ଧରି । ଭଙ୍ଗି ଥୋଇଲା ଯତ୍ନ କରି ॥
ବୋଇଲା ଘେନ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତା ଶୁଣି କମଳା ରମଣ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ । ପିନ୍ଧିଲେ କବୀର ବଚନେ ॥
ଛିଣ୍ଡା ଲେଙ୍ଗୋଡ଼ା କନା ଯେତେ । ପିନ୍ଧିବା ବୋଡ଼ଡ଼ା ସହିତେ ॥
ଅନ୍ତର କରି ତା ପକାଇ । ରହିଲେ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲଇ କବୀର । ହେ ବିପ୍ରବର ବିଜେ କର ॥
ମୁଁ ଏବେ ଯାଉଛି ଉଷ୍ଣଟେ । ଏ ଖଣ୍ଡ ବିକିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ଦେଖ ମୋ ଦୁଃଖ ବିପ୍ରବର । ଧନ ଆଣିଲେ ଘରେ ମୋର ॥
କୁଟୁମ୍ବମାନ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ । ଭୋଜନ କରିବେ ଗୋସାଇଁ ॥
ନୋହିଲେ ଉପବାସେ ଥିବେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଯାଉଅଛି ଏବେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଅଳପ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ କବୀର । ଜାଣିଲି ଦାତାପଣ ତୋର ॥
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତଜନଙ୍କୁ ବସାଇ । ଯେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଭୋଜନ ଦିଅଇ ॥
ତହିଁ ଯେ ଫଳ ନାହିଁ କଛି । ଅଧିକ ପାତକ ଲେଖୁଛି ॥
ଆବର ବିପ୍ରଙ୍କର କରେ । ଦାନ ଦିଅନ୍ତି ଯେଉଁ ନରେ ॥
ଯେବେ ତା ଦକ୍ଷିଣା ନ ଦେଇ । ତହିଁରେ ଫଳ ଅଭ ନାହିଁ ॥
ନୋହିଲେ ଦେଉଳ ଅଟାଳି । ବାପୀ ପୋଖରୀ ଥିବ ଖୋଳି ॥
କୂପାଦି ତଡ଼ାଗ ସହିତେ । ଆବର ଧର୍ମ ହୋଇ ଯେତେ ॥
ଏମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନ କଲେ । ଫଳ ମିଳିବ କାହୁଁ ଭଲେ ॥
ପତ୍ର ନ ଥିଲ ପହ୍ନୀ ଗ୍ରାମ୍ୟେ । ଏ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥକୁ ଯାଏ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । ଆବର ଖଣ୍ଡି ଦିଅ ମୋତେ ॥

ବୋଷଡା କରି ଆମ୍ଭେ ଯାଉ । ତୋର ଖାଉଡ ରହୁ ଥାଉ ॥
ନୋହିଲେ ନ ଫିଟଇ ଶୋଷ । ଅଧିକ କି କହିବ ଅବା ॥
ଦେଖ ମୁଁ ଦୁଃଖୀ ବିପ୍ରବର । ଏଥିରେ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ତା ଶୁଣି କବୀର ତୁରିତେ । ଆବର ଖଣ୍ଡ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ହସ୍ତେ ଦେଲେ ନେଇ । ବୋଇଲେ ଶୁଣହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ଏବେ ବହନ ବିଜେକର । ମୋରେ କରୁଣା ରଖି ତୋର ॥
ତା ଶୁଣି ଦ୍ୱିଜ ନାରାୟଣ । କରିଣ ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ ॥
ସେଠାରୁ ବିଜେ କରିଗଲେ । ପିନ୍ଧା ବୋଷଡା ପାଇ ଭଲେ ॥
ଏଣେ କବୀର ଗଲା ଚଳି । ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ବସିଲା ନିଶ୍ଚଳ ଆସନେ । ହରିଙ୍କ ଚିନ୍ତା କରି ମନେ ॥
ବୋଇଲା ଆହେ ମହାମେରୁ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଗୁରୁ ॥
ତୁମ୍ଭର ସଞ୍ଚାର ଅନ୍ନେ । ପ୍ରାଣ ପୋଷନ୍ତି ପ୍ରାଣିମାନେ ॥
ଏଣୁ ମୋ କୁଟୁମ୍ବର ଚିନ୍ତା । ତୁମ୍ଭେ ହେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ୍କର୍ତ୍ତା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସୁଖେ ବସି । ମୁଖେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଘୋଷି ॥
ଏଣୁ ଯେ ଗଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ଯେ ପ୍ରଭୁ କାଳୀୟ ମର୍ଦ୍ଦନ ॥
ଗ୍ରାମରୁ ବାହାର ହୋଇଲେ । ବିପ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଗୋପ୍ୟ କଲେ ॥
ଭକତଭାବେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଭାବେ ଗୋପାଳରୂପ ହୋଇ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଭାରଗୋଟି କରି । ଅଶେଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ଛନ୍ଦି ଭରି ॥
ସରୁଚାଉଳ ମୁଗଡାଲି । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଗ୍ଧ ଦହି ॥
ହେଙ୍ଗୁ ମରିଚ ଫୁଲବଡ଼ି । ଲବଣ ସୋରିଷ କଉଡି ॥
ଏ ଆଦି ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଭଗବାନ ॥
ଭାର ବହିଣ ବନମାଳୀ । ଭକତ ହିତେ ଗଲେ ଚଳି ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ । ମିଳିଲେ କବୀରର ଦ୍ୱାରେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ରହିଣ ନରହରି । ଡାକିଲେ ଡାକ ଗୋଙ୍ଗାରି ॥
ତେଣେ ଯେ କବୀରର ମାତା । ବସିଣ କରୁଛନ୍ତି ଚିନ୍ତା ॥
ପୁତ୍ର ମୋ ଗଲା ବସ୍ତ୍ର ବିକି । ଘରକୁ ନଇଲା କାହିଁକି ॥

କବା କାରଣ ତାର ହୋଇ । ବସ୍ତ୍ର କ ଖବା ହୋଇନାହିଁ ॥
ତେଣୁ ସେ ଚିନ୍ତା କରି ଚିତ୍ତେ । ବସିଣ ଅଛଇ ଏକାନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବସି ଥାନେ । ଡାକ ଶୁଭିଲା କର୍ଣ୍ଣବନେ ॥
ଉଠିଣ ଧାଇଁଲା ତୁରିତେ । ଦ୍ୱାରେ ଦେଖିଲା ଅଦଭୁତେ ॥
ଅତି ବିଶାଳ ବାହୁ ଦୁଇ । କରେ କଙ୍କଣ ବିରାଜଇ ॥
ମହା ବିଶାଳ ବକ୍ଷସ୍ଥଳ । ସୁନ୍ଦର ସୁଗଣ୍ଡ କପୋଳ ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧର ମନ୍ଦହାସେ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ କି ସେ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ ତାଙ୍କ ଦେଖି । ବଚନ କହିତ ନ ପାରି ॥
ବିସ୍ମୟ କରଇ ମନରେ । କିସ ଏ ଆଣିଅଛ ଦ୍ୱାରେ ॥
କାହୁଁ ଆଇଲା ଏ ଯୁବକେ । ଏହା ମୁଁ ଜାଣିବି କେମନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପଚାରଇ । କାହୁଁ ଆଇଲ ବାପ କହି ॥
କହେ ବହୁଛ କେଡ଼େ ଦୂର । ରହିଣ କହ ମୋ ଆଗର ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦେବରାୟେ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣସି ଗୋ ମାଏ ॥
ତୁମ୍ଭର ପୁତ୍ର ଦାଣ୍ଡେ ବସି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଇଛନ୍ତି ପେଷି ॥
କାମ ଅଛଇ ଏଥେଁ ଦେଖ । ନେଇଣ ଭଲକରି ରଖ ॥
ତୃଷା ଅଧିକ ଥିଲେ କେତେ । ଏବେହେଁ କହ କନା ମୋତେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ମହନ୍ତି ବୋଲଉଁ । ପଛକୁ ବୋଲଣା ନ ପାଉଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦ୍ୱାର ଥୋଇ । ବଢ଼ାଇ ବ୍ୟନ୍ତ ଦ୍ୱବସ୍ଥାସ୍ଥି ॥
କବୀର ମାତା ଯେଣସାଇ । ମନ୍ଦରେ ରଖି ଆସୁଥାଇ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ କେତେଥର । ନେଇଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିଲା ଘର ॥
ଆଉ ଥୋଇବା ଠାବ ନାହିଁ । ବୋଇଲା ଗଉଡ଼କୁ ଚାହିଁ ॥
ଆଉକି ଘର ଅଛି ତୋର । ଘରେତ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ମୋର ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ । ବୋଇଲେ ଶୁଣସି ଗୋ ମାତ ॥
ତୋ ଘରେ ଯେବେ ନାହିଁ ସ୍ଥାନ । ମୋ ଘର ହୋଇଲାଣି ଶୂନ୍ୟ ॥
ଆପଣ ଦେଖିଥାଅ ତୁମ୍ଭେ । ପଛେ ଗୋ ଯାଉଅଛୁ ମୁହିଁ ॥
ତା ଶୁଣି କବୀରର ମାତା । ହସି ବୋଲଇ ଏ କି କଥା ॥

ଆଜ ଦଣ୍ଡକମାନ୍ଦ ରହ | ରନ୍ଧନ କରି ଭୁଞ୍ଜି ଯାଅ ||
ନୋହିଲେ ଶୀତଳ ମଣୋହି | କରି ଯାଅରେ ବାପଧନି ||
ତରସ୍ତ ନ କରଣ ଯେବେ | ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବେକ ତେବେ ||
ପୁତ୍ର ଯେ କ ବୋଲିବେ ମୋତେ | ଏ କଥା ନୋହେ ଉଚିତେ ||
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ | ଅଶେଷ ଦରଗ୍ରା ଯେ ଅଛି ||
କ୍ଷଣେ ରହିବା ତର ନାହିଁ | ଏବେ ପାଇଲି ସବୁ ମୁହିଁ ||
ଏହାର ବୁହା ମୂଲ୍ୟ ଯାହା | ଆଗହୁଁ ପାଇଅଛୁ ତାହା ||
ଏମନ୍ତ କହି ମଧୁହାସି | ସେଠାରୁ ଗଲେ ବାହେଜରି ||
ଭକତ ବନ୍ଧୁ ଭଗବାନ | ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ||
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ | କବୀର ଜନନୀ ବଚନ ||
ଅନ୍ନ ଯେ ରନ୍ଧା ବଢ଼ା କଲା | ଯାଇଣ ପୁତ୍ରକୁ ଡାକିଲା ||
ତା ଶୁଣି କବୀର ହରଷେ | ଯାଇ ମିଳିଲା ମାତା ପାଶେ ||
ବୋଇଲା ମାତା ମୁଖ ଚାହିଁ | ମୋତେ ଡାକିଲୁ କାହିଁପାଇଁ ||
କାହୁଁ ଯେ ମିଳିଲା ଭୋଜନ | କହ ଗୋ ସ୍ୱରୂପ ବଚନ ||
କି ଅବା ମଗା ଯଗ୍ୟ କଲୁ | ଉଧାର କରି କି ଆଣିଲୁ ||
କେଉଁ ପ୍ରକାରେ ହେଲେ ହରି | କହଗୋ ସଂଶୟ ନ କରି ||
ପୁତ୍ରର ଏସନ ବଚନ | ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମାତା ପୁଣ ||
ବାତୁଳ ହେଲୁକିରେ ସୁତ | ମୋତେ ଲାଗିଲା ଆଚମ୍ବିତ ||
ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ କରି ଭାର | ପେଟ ଯେ ଥିଲୁ ଆମ୍ଭଘର ||
ଘରୁଆ ଡାହା ଆଣି ଦ୍ୟନ୍ତେ | ରନ୍ଧନ କଲି ମୁଁ ଇଛତେ ||
ତା ଶୁଣି ହୋଇଲା କବୀର | ମନରେ କରିଲା ବିଚାର ||
ମୁଁ ତ କାହାକୁ ନାହିଁ ପେଷି | କେ ଭାର ଦେଇଗଲା ଆସି ||
ଆନରେ ନୋହେ ଏ ଚରିତ | ନିଶ୍ଚେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ||
ହେ ମାତ ! ଭାର ବୁହାବେଳେ | ଦେଖିଲୁଟିକି ଚର୍ମଡୋଳେ ||
ମାତା ବୋଲଇ ଆରେ ସୁତ | ଭୁତ କହିଲୁ ବପସାଛ ||
ଆମ୍ଭର ଦ୍ୱାରେ ଉଭା ହୋଇ | ଡାକନ୍ତେ ଅଇଲା ମୁଁ ଧାଇଁ ||

ଦେଖିଲି ଅପୂର୍ବ ସ୍ୱରୂପ । ଯେସନେ ନବଘନ ରୂପ ॥
ଘରରୁ ଆଣି ମୋର ହସ୍ତେ । ବଢ଼ାଇଦେଇଥିଲେ ମୋତେ ॥
ମୁଁ ନେଇ ଭକ୍ଷିଥିଲି ଖୀର । ପୂରିଲା ମନର ମୋହର ॥
ତାହାର ଖୀର ଦୁଗ୍ଧ ହେଲା । ପିବାକୁ ମେଲଣି ମାଗିଲା ॥
ମୁଁ ଯେ ଡାକିଲି ନାନାମତେ । ଉଠିଲେ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ମୁଇ ମୁଁ ଯାଚିଲି ନ ନେଲେ । ଆଗହୁଁ ପାଇଛୁଁ ବୋଇଲେ ॥
ଶୁଣି କବୀର ଭାବଭୋଳେ । ନମିଲା ମାତା ପାଦତଳେ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଯୋଡ଼କର । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଜୀବ ତୋର ॥
ଏବେ ମୁଁ ତୋର ରୂପ ଦେଖି । ସଫଳ କଲି ଚର୍ମ ଆଖି ॥
ମାତା ବୋଇଲା ରେ ନନ୍ଦନ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀର କେତେକ ଜୀବନ ॥
ତୋତେ ମୁଁ ପୂଷ କଷ୍ଟ ପାଇ । ତେଣୁ ଦେଖିଲି ହରସାକ୍ଷୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପୂଷ କର । ଧରିଚାଲିଲେ ନିଜପୁର ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣସିରେ ବାବୁ । ଘରେ ତ ପୂରିଅଛି ସବୁ ॥
ଶୁଣି କବୀର ଦେଲା ଘୁଞ୍ଚିଁ । ମନରେ ଜାହିଁ ଠାବନାହିଁ ॥
ନାନାବିଧ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କରେ । ପୂରିରହିଛି ସବୁଠାରେ ॥
ତା ଦେଖି ବିସ୍ମରଇ ମନ । ଧନ୍ୟ ମହିମା ଭଗବାନ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୀନଜନଠାରେ । କି ଅବା ଅଲକ୍ଷିତ ନରେ ॥
ହୁଅନ୍ତି ସେ ଏତେ ସାପକ୍ଷ । କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ନାହିଁ ଲକ୍ଷ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସେବା । ଛାଡ଼ି ଯେ ଭଜେ ଅନ୍ୟ ଦେବା ॥
ଧିକ ତା ଧିକ ତା ଜୀବନ । ଧନଅର୍ଥେ ବଞ୍ଚାଇବା ଦିନ ॥
କେବଳ ନର ଦେହ ବହି । ପଶୁଙ୍କ ପ୍ରାୟେ ସେ ବଞ୍ଚଇ ॥
ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର । ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ସାର ॥
ସଂସାରେ ସତ୍ୟ ହୁଏ କଥା । ଆଉ ସକଳ କଥା ମିଥ୍ୟା ॥
ଏଣୁଟି ପ୍ରଭୁ ଆଦିମଳ । ଭଜନ କଥା ଅମୃ ଫଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମାପ୍ୟେପୋପ୍ୟେ । ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ କରି ଲୟେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ପାଦେ ଦେଇ ମନ । ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଦିନ ॥

ଏମନ୍ତେ କବୀରର ଯଶ । ଜଗତେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେତୁ ଦେଇ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକତି ଅଟଇ ॥
ଏହା ଯେ ଶୁଣି କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଲାଗଇ ନାହିଁ ପାପ ବାଧା ॥
କହଇ ବପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବଳାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
କବୀର ବସ୍ତ୍ରଦାନ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ସପ୍ତଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ମଣି ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମହାତ୍ମତା । ଭକତ ସ୍ତବେ ଯେଉଁ କଥା ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପଗଣ । ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତିର ଯେ ଲକ୍ଷଣ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ମାଳାକାର ॥
ନାମ ତାହାର ମଣି ଦାସ । କୁଟୁମ୍ବ ଘେନ କରେ ବାସ ॥
କରି ଆପଣା ନିଜବୃତ୍ତି । ଦୁଃଖ ସୁଖରେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଦଇବ ଯାହା ଭିଆଇଲା ॥
କୁଟୁମ୍ବଯାକ ଗଲେ ନାଶ । ଏକା ରହିଲା ମଣି ଦାସ ॥
ଚିତ୍ତେ ବୈରାଗ୍ୟ ହେଲା ତାର । ବୋଇଲା ଧିକ ଏ ସଂସାରର ॥
କି ହେଲ ଦାରା ପୁତ୍ର ମୋର । କେହିତ ନୁହଇ କାହାର ॥
କେବଳ ଜୀବର ଉଦ୍ଧାର । ହେବାକୁ ହରିନାମ ସାର ॥
ସଂସାରେ ଅନ୍ୟ କର୍ମ ଯେତେ । କେବଳ ମିଥ୍ୟା ଏ ସମସ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମଣି ଦାସ । ବୈଷ୍ଣବ ପଣେ କଲା ଆଶ ॥
ଡୋର କୌପୀନ ଆଗ୍ରେ କରି । ସବେଶ ଭଜଇ ଶ୍ରୀହରି ॥
ପ୍ରଭାତୁଁ ସ୍ନାନ ସେ କରଇ । ଦ୍ୱାଦଶ ତିଳକ ଘେନଇ ॥
ଉତ୍ତମ ତୁଳସୀର ହାର । ଗଳାରେ ଭରିଥାଇ ତାର ॥

ନଡ଼ିଆ ସଢ଼ାଇ ଦଫାଳ | କରଣ ଥାଇ କରତାଳ ||
କାଖେ ଯାଚଣ କନାଖଣ୍ଡେ | ମେଲାଇ ଆସୁଥାଏ କାଣ୍ଡେ ||
ମିଳଇ ସିଂହଦ୍ୱାରଠାରେ | ପତିତପାବନ ସ୍ୱମୂରତରେ ||
ନୃତ୍ୟ କରଇ କାଣ୍ଡେ ରଙ୍ଗ | ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ ||
ଚତୁର୍ଦ୍ଧା ମିଳଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ | ମିଳଇ ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନେ ||
ଗରୁଡ଼ ପଛେ ଉଭାହୋଇ | ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶୋଭାକୁ ଅନାଇ ||
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ | ଉଠି କପାଳେ ଯୋଡ଼ ହସ୍ତ ||
ବୋଲଇ ଲୁଚି ହୋଇଯିବ | କଳା ଶ୍ରୀମୁଖ ଚୁମ୍ବିଥିବ ||
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଜୀବର କାରଣ | ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କର ଧନ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କଲେ ନୃତ୍ୟ | ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଗାଏ ଗୀତ ||
ସଢ଼ାଇ ତାଳ କରେ ଧରି | ବଜାଇ ଅତି ଆଣ୍ଠେକରି ||
ବନତାସୁତ ପାଶେ ଯାଇଁ | ଧାଇଁଣ ପୃଷ୍ଠି ଆସୁଥାଇ ||
କଣ୍ଠ ତା ଅର୍ଗଳବାଷ୍ଟକୁ | ଚୁମ୍ବିଣ କଳା ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ||
ପଛକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଆସୁଥାଇ | ଜୟ ଶବଦ ତୁଣ୍ଡେ ଗାଇ ||
ଆନନ୍ଦେ ବେତଭୁଜ ଧରି | ତୁଣ୍ଡେ ଅନେକ ସ୍ତୁତିକରି ||
ମୁଣ୍ଡେ ଯେ ବେତକରେ ଧରି | ତୁଣ୍ଡେ ଅନେକ ସ୍ତୁତିକରି ||
ଜୟ ତୁ ସଂପଣ୍ଡ କାଳିଆ | ଜୟ ତୁ ବାଇଁଚ ମାଳିଆ ||
ନାନା କୁସୁମେ ମାଳା ଯେତେ | ଭଲ ସେ ଶୋଭା ଦିଶେ ତୋତେ
ହୃଦପଦ୍ମରେ ପଦ୍ମମାଳା | ଯହିଁ କମଳା କରେ ଲୀଳା ||
ଅନେକ ରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର | ପୂରେ ତୋ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଯାକର ||
ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ | କି ରବିମଣ୍ଡଳ ଯୁଗଳ ||
ଶିରେ କଷଟ ଝଟକନ୍ତି | କି ଅବା ନବ ଗ୍ରହପନ୍ତି ||
ତୋ କଳାନିଧି ମୁଖ ଦେଖି | ଭକତ ଜନ ହୁଏ ସୁଖୀ ||
ସୁନ୍ଦର ଶ୍ୱେତ ପଦ୍ମଡୋଳା | ତୁଲ୍ୟ ଆରତସିନ୍ଧୁ ବେଳା ||
ଯେ ତୋର ଶ୍ରୀଭୁଜ ଯୁଗଳ | ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ||
ସେ ଭୁଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଦେଖି | ପିଶୁଡ଼ି ନ ପାରଇ ଆକ୍ଷି ||

ତହିଁ ନିଶ୍ଚଳେ ମଣ ଯାଉ । କି କହିପାରେ ଖ୍ୟାତି ତାଉ ॥
ତୋହର ଅଭୟ ଚରଣ । ଭକତ ଭୟ ନିବାରଣ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ବିନା ଆନେ । ଭରସା ନାହିଁ ମୋର ମନେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗୀତ ଗାଇ । ନାଚଇ ଜନମତ୍ତ ହୋଇ ॥
ସଢ଼ାଇ ନାଦ ମୁଖଧ୍ୱନି । ଚରଣେ ପଡ଼ନ୍ତେ ମେଦିନୀ ॥
କମ୍ପଇ ଦୁଲୁ ଦୁଲୁ ହୋଇ । ତା ଭଙ୍ଗୀ କହି ନ ସରଇ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । ନାଚଇ ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନ ନିବାସେ । ପୁରାଣପଣ୍ଡା ଅତି ତୋଷେ ॥
ବସିଣ ପୁରାଣ କରନ୍ତି । ଅନେକ ଲୋକ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ॥
କହିବା ସ୍ୱରୂପରେ କରି । ସବୁରି ମନ ଅଛି ହରି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ମଣି ଦାସ । ଆସିଣ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ॥
ସଢ଼ାଇ ଗରଜନ କରି । ମୁଖେ ବୋଲଇ ରାମହରି ॥
ଚରଣ ତୋଳି ନୃତ୍ୟକରେ । ଶ୍ରୀ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଛାମୁରେ ॥
ମନ ନିବେଶି ପଦ୍ମପାୟେ । ଚିତ୍ତେ କାହାକୁ ନାହିଁ ଭୟେ ॥
ପୁରାଣ ନିକଟେ ପଡ଼ଇ । କୁହାଟ କୁରୁଳି ଛାଡ଼ଇ ॥
ତା ଦେଖି ପଣ୍ଡା କୋପଚିତ୍ତେ । ପୁସ୍ତକ ରଖିଲେ ଭୂମିତେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ମୂର୍ଖ । ଏ ବସ୍ତୁ ପୁରାଣର ସାକ୍ଷ ॥
ଚରଣ ଟେକ ନାଚୁଅଛୁ । କହୁଣି ମାଡ଼ ମୁରୁକୁଛୁ ॥
ଉତ୍ତମ ଲୋକେ ବସିଛନ୍ତି । ଦେବଙ୍କ ସମାନ ଦିଶନ୍ତି ॥
ଏଥେଁ ଗରବ ତୋର ଏତେଡ଼େ । ନାଚୁ ଝୁମକ ବାନ୍ଧି ଗୋଡେ ॥
କୋବାଇ ମରୁଆଛୁ ଏଣେ । ପୁରାଣ ନ ଶୁଣୁ ତୋ କର୍ଣ୍ଣେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ପଣ୍ଡା କୋପେ । ଗାଳି ଦିଅନ୍ତି କେତେ ରୂପେ ॥
ମାଣିଆ ଦାସ ନ ଶୁଣଇ । ପ୍ରଭୁହିଁ ଆନ ନ ଜାଣଇ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଅନ୍ୟଜନ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣରେ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ପଣ୍ଡାଙ୍କ ବଚନ ନ ଶୁଣୁ । ଇତର ଜନ ପ୍ରାୟେ ମଣୁ ॥

ପ୍ରଭାବ ପାଇବୁ ଅପାର । ରଖିବ କେଉଁ ବାପ ତୋର ।
ତୁ ଏବେ ଲୋକଙ୍କୁ କହୁଣୀ । ଜାଣିଥା ହେବ ଏହୁକ୍ଷଣି ।
ନ ଖାଇ ବେଗ ହୋଇ ଚଳ । ଯେବେ ତୋ ଅଦୃଷ୍ଟ କୁଶଳ ।
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ତାହା ଶୁଣିଣ ମଣି ଦାସ ।
କ୍ରୋଧରେ ଗଡ ଗଡ ହୋଇ । ବଦନୁ ବାକ୍ୟ ନ ସ୍ଫୁରଇ ।
ବଳା ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଅନାଇ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାର ବହି ।
ବୋଇଲା ଆହେ ମହାବାହୁ । ଶରଣ ପଞ୍ଜର ବୋଲାଉ ।
ତୋତେ ବସିଛୁ ବାହୁ ଦୁଇ । ଶରଣ ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ।
ମୁଁ ଯେ ଅଟଇ ତୋ ଶରଣ । ମୋତେ ବାହିଲୁ ଏ କଷଣ ।
ଇତରଲୋକ ହୋଇଥିଲେ । ଶରଣ ସମ୍ଭାଳନ୍ତା ଭଲେ ।
ଶୁଣିଲି ତୋର ପ୍ରଭୁପଣ । ଭୃତ୍ୟରେ ବଡଇ ଦାରୁଣ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କ୍ରୋଧଭରେ । ସଡାଇ ତାଳଧର କରେ ।
ପ୍ରଭୁ ପ୍ରମୁକୁ ପିଙ୍ଗି ଦେଲେ । ମଣିଆ ଦାସ ବାହିଗଲେ ।
ମନରେ ହୋଇଣ ନରାଶ । ମଠରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ଚାଲି ନଦେଖି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ । ଶୋଇଲା ମନର ଦରସେ
ଏମନ୍ତେ ହେଲା ଦିନ ଶେଷ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ସନ୍ଧ୍ୟାଧୂପକୁ ମଣି ଦାସେ । ନ ଗଲେ ମନର ଦରସେ ।
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ତାର ନାହିଁ । ଉପବାସରେ ଅଛି ଶୋଇ ।
ଏଣେ ଯେ ପ୍ରଭୁ ଶୋଇ ଯେତେ । ଶ୍ରୀହରି ପହୁଡ ସନ୍ଧ୍ୟତେ ।
ଭଣ୍ଡାର ଘର ମୁଦ କରି । ଭୋଜନ ନଶୋଧ କରାଇ ।
କବାଟ ପକାଇ ଦୁଇରତେ । ସେବକ ଗଲେ ଯେଝାମତେ ।
ଏଥିଅନ୍ତର ଆଦିମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ ।
ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ତହେଁ ବାନା ।
ଭକ୍ତ ଯେ ଅଛି ନିରନ୍ତରେ । ଭୃତ୍ୟ ଆରତ ଖଣ୍ଡିବାରେ ।
ତେଣୁ ଭକତ ହୃଦେ ହରି । ତତକ୍ଷଣେ ଗଲେ ବିଜେ କରି ।
ଯେ ମହାରାଜାଙ୍କର ପାଶ । ବଳସ୍ତ କମଳା ବିଳାସ ।

ରାଜା ଯେ ନଦ୍ରା ଅଛୁ ଯାଇ । ତା ଶୀମସ୍ଥାନେ ଉଭା ହୋଇ ।।
ମଣିଆ ଦାସ ଅଭିମାନେ । ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ସ୍ୱପନେ ।।
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ରାଉତ । ତୁ ତ ଅଜ୍ଞାନେ ହେଲୁ ମତ ।।
ତୋ ରାଜ୍ୟ ବାଜନାର ଯେତେ । ତାହା ନ ବୁଝି କି ନିମନ୍ତେ ।।
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛୁ ତୋତେ ।।
ମୋର ମଣିଆ ଦାସ ଆସି । ଜଗମୋହନ ଘରେ ପଶି ।।
ସଭାଇ ତାଳ କରେ ଧରି । ଅନେକ ନାମ ଧ୍ୱନି କରି ।।
ନୃତ୍ୟ କରଇ ଆମ୍ଭ ପାଖେ । ଆମ୍ଭେ ତା ଶୁଣୁଥାଉଁ ସୁଖେ ।।
ମୋର ତହିଁରେ ଯେତେ ଲାଭ । ଶୁଣ କହିବା ତହିଁ ଭାବ ।।
ତୋହର ଯେସନେ ନନ୍ଦନ । ପାଞ୍ଚ ସାତରେ ଯେହ୍ନେ ସାନ ।।
ବରଷେ ପୂରିଣ ନ ଥାଇ । ଆସଇ ଗେହ୍ଲାଇ ଗେହ୍ଲାଇ ।।
କହଇ ବଚେଟି ବଚନ । କେବଳ ଅମୃତ ସମାନ ।।
ତାହା ଯେମନ୍ତେ ଶୁଣି ତୁହି । ତହୁଁ ଅଧିକ ମୋତେ ସେହି ।।
ତାକୁ ପ୍ରହାର ପଣ୍ଡା ତୋର । ମାରି ମୋ' ପ୍ରାଣ କଲା ଦୂର ।।
ତେଣୁ ଭକତ ରୁଷିଗଲା । ସ୍ଥମୁକୁ ମୋହର ନଇଲା ।।
ତେଣୁ ମୁଁ ଉପବାସେ ଅଛି । ତାକୁ ମୁଁ ନ ପାରଇ ମୁଞ୍ଚି ।।
ଭୃତ୍ୟ ଅଇଲା ଯାଏ ମୋର । ମଣୋହି ନାହିଁଟି ମୋହର ।।
ଏବେ ତୁ ବେଗେ ହୋଇଯିବୁ । ମୋର ଭକ୍ତକୁ ଡକାଇବୁ ।।
ଅନେକ ଗଉରବ କରି । ହେନାଇଯିବୁ ବଣ୍ଡୁଧାରି ।।
ସ୍ଥିତକୁ ଶ୍ରୀଜଗମୋହନେ । ନୃତ୍ୟ କରିବ ପ୍ରତିଦିନେ ।।
ତେବେ ମୁଁ କରିବ ଭୋଜନ । ଏକଥା ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ।।
ଆବର କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ମୋର ଭକତ ଜନ ହିତେ ।।
ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷ ମନରେ । ନିର୍ମାଣ ବିଶ୍ୱକର୍ମା କରେ ।।
କରିଛୁ ଶ୍ରୀଜଗମୋହନ । ବିସ୍ତାର କରେଛୁ ଯତନ ।।
ଭକତ ଜନ ତହିଁ ମିଳି । ରଙ୍ଗେ ବଜାଇ କରତାଳି ।।
ମୋ ଭଙ୍ଗ ଅଧରକୁ ଗ୍ରହିଁ । ମୋ ପାଦପଦ୍ମକୁ ଯେ ଧ୍ୟାଇ ।।

ମୋ ନାମ କରଣ କୀର୍ତ୍ତନ | ଆନନ୍ଦ କରୁଥିବ ମନ ||
ଦ୍ୱାରରେ ଯାଇଥିବେ ଗଡ଼ି | ଉଠି କପାଳେ କର ଯୋଡ଼ି ||
ଅନେକ ସ୍ତୁତି କରି ମୋତେ | ଜଣାଉଥିବେ ଦୁଃଖ ଚିତ୍ତେ ||
ତାହା ମୁଁ ଶୁଣୁଥିବି ବସି | ଭକତ ଜନ ମନ ତୋଷି ||
ଜଗମୋହନ ଏଥିପାଇଁ | ଆନେ ମୋ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ||
ପୁରାଣ ପଣ୍ଡା ଆଜଠାରୁ | ମୋ ଆଗେ ପୁରାଣ ନ କରୁ ||
ପାଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ମୋହନେ | ପୁରାଣ କରୁ ପ୍ରତିଦିନେ ||
ଭୃତ୍ୟକୁ କଲେ ମୋର ଦୂର | ସମ୍ଭବ ନାହିଁ ନଗଧାର ||
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଇ | ବିଜୟ କଲେ ଦ୍ୱାରଗ୍ରାହୀ ||
ମଣିଆ ଦାସ ପାଶେ ବେଗେ | କଲେ ଦେବାଧି ଦେବରାଟେ ||
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆହେ ଦାସ | ତୁ କମ୍ପା ଅଛୁ ଉପବାସ ||
ଏବେ ଭୋଜନ କରୁ ଜନା | କାଲି ମହିମା ବୁଝୁସିନା ||
ଏମନ୍ତ କହି ପୀତବାସ | ଶ୍ରୀ ମନ୍ଦାଚଳରେ ପ୍ରବେଶ ||
ଦାସେ ଉଠିଲେ ତାହା ଶୁଣି | ଆନନ୍ଦେ ପ୍ରଭୁ ଗୁଣଗୁଣି ||
ହରଷ କରି ପଞ୍ଚମନ | ସନ୍ତୋଷେ କଲେକ ଭୋଜନ ||
ତେଣେ ନୃପତି ଚେତା ପାଇ | ପାଶେ ଦେଖିଲେ କେହି ନାହିଁ ||
ଜାଣିଲେ ନିଶ୍ଚେ ଜଗନ୍ନାଥେ | କରୁଣା କରିଗଲେ ମୋତେ ||
ମୋ ଗାଦି ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ | ପବିତ୍ର ହେଲି ତା ଉଚିତେ ||
ଏମନ୍ତେ ମନେ ମନେ ଗୁଣି | ଉଠିଲେ ନୃପ ଚୂଡ଼ାମଣି ||
ଅଶ୍ୱ ଉପରେ ଲଗି ହୋଇ | ମିଳିଲେ ଖେଞ୍ଚବରେ ଯାଇଁ ||
ବେଳ ପ୍ରହରେ ଅଛି ହୋଇ | ନୃପତି ଅଶ୍ୱରୁ ଓହ୍ଲାଇ ||
ମଣିଆ ଦ ସଙ୍କୁ ହକାରି | କୋଳେ ବସାଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ||
ଅନେକ ଗଉରବ କଲେ | ହସ୍ତ ଧରିଣ ଘେନିଗଲେ ||
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ | ପ୍ରବେଶ ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନେ ||
ନୃପତି ବାନ୍ଧିବେଲେ ପାଟ | ବୋଇଲେ ଦାସେ କର ନାଟ ||
ସଡ଼ାଇତାଳ ଧରି ହସ୍ତ | ଆନନ୍ଦେ ଗାଉ ଥାଅ ଗୀତ ||

ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମନ କର ତୋଷ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମଣିଦାସ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ କରି ଗୀତ । ଗାଇ ଢ଼ମାଳି କରେ ନୃତ୍ୟ ॥
ଛତ୍ତୁଁ ପୁରାଣ ମନାକଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ମୋହନେ ଗାଇଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତେ ॥
କୃଷ୍ଣ ପୁରାଣେ କଲେ ମନା । ଭକତ ଭାବ ମୂଳ ସିନା ॥
ସଡ଼ାଇ ନାଟ କଲେ ମୂଳ । ଭକତବନ୍ଧୁ ଆଦ୍ୟମୂଳ ॥
ଏହି ସେ ପ୍ରଭୁର ଭଜନ । ମୂଳ ତୁ କର ହେ ସୁମନ ॥
ଏ ଭବଜଳୁଁ ହେବୁ ପାର । ଗୋଷ୍ପଦ ଜଳର ପ୍ରକାର ॥
ସେ ହରି ଛାଡ଼ି ଯେ ଭଜନ । କରଇ ଅନ୍ୟ ଦେବମାନ ॥
ସେ କାହିଁ ତରଇ ସଂସାର । ବ୍ୟର୍ଥ କର୍ମରେ ଶ୍ରମତାର ॥
ଅନ୍ଧ ଯେସନେ ଅନ୍ଧକାରେ । କେବେହେଁ ଗମିଣ ନ ପାରେ ॥
ମୃଗ ତୃଷ୍ଣାକୁ ଆଶାକରି । ଧାଇଁଲେ ତୃଷା ନଜା ହରି ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଭ୍ରମି ମରେ । ବୁଲଣ ମୋହ ପାଶ କରେ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ମୁକତ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଶୁଣି ଶ୍ରଦ୍ଧାକରେ । ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପହରେ ॥
ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ତାର । ନ ଯିବ ଯମର ମନ୍ଦର ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଭୁଜ ॥
ଏ ଭବ ସଂସାରକୁ ଡରି । ଶରଣ ମାଗୁଅଛୁ ହରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତ ପାବନ । ମୁହିଁ ଅଟଇ ପାପୀଜନ ॥
ନରକ ନକର ଗୋସାଇଁ । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ମୋର ନାହିଁ ॥
ତୁମ୍ଭର ପାଦପଦ୍ମ ଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥
ଉଦ୍ଧର ଅବା ନ ଉଦ୍ଧର । ଅନ୍ୟ ଭରସା ନାହିଁ ମୋର ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ହରି ମହିମା ନାବେ ବସ ॥
ସକଳ ଅମଙ୍ଗଳ ନାଶ । ଏ ଭବଜଳରେ ନ ଭାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ମଣିଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
କୃଷ୍ଣଦାସ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧମତେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ତୋତେ ॥
ଏ କଳି ଯୁଗଧର୍ମ କଥା । ଶୁଣି ଖଣ୍ଡିବ ଭବବ୍ୟଥା ॥
କେବଳ ସ୍ତୁତି ହରିର ଗୀତ । କହୁଛି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ତାର ବାସ । ନାମ ତାହାର କୃଷ୍ଣଦାସ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ କରଣ । ପଣ୍ଡିତ ବିବେକ ସୁଜାଣ ॥
ଧୀର ଚତୁର ସର୍ବଂସହ । ନିସତେ ପରଲୋକ ସ୍ପୃହ ॥
ସକଳ ଲୋକେ ଦୟାକରେ । ଦାର୍ଢ୍ୟ ଭକତି ଭଗବାନେ ॥
ସକଳ ଗୁଣେ ସେ ନିପୁଣ । କବିତ୍ୱପଣେ ବିଚକ୍ଷଣ ॥
ବୋଲଇ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କବିତ୍ୱ । ପ୍ରବନ୍ଧ କଲା ଅପ୍ରମିତ ॥
ଶ୍ରୀହରି ବିନା ଅନ୍ୟ କଥା । ଗୀତ ସେ ନ ବୋଲେ ସର୍ବଥା ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ କର୍ମ ଗୁଣ । ସେ ସବୁ କରଇ ବଖାଣ ॥
ଭକତଜନେ ଅଧିକାର । ଯର୍ହିଁ ଯେମନ୍ତେ କରିବାର ॥
ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରି ସନ୍ଥପାଳ । ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ରାସକେଳି ॥
କେବଳ ଏଥି କଥାମାନ । ପ୍ରବନ୍ଧେ କରିଣ ଗାୟନ ॥
ମାଗେ ଉତ୍ତମ ଜନଠାରେ । ନିଜ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷିବାରେ ॥
ଯେ ଅବା ମିଳେ ଭାଗ୍ୟତାର । ଦେନି ଚଳଇ ନିଜପୁର ॥
ପ୍ରାଣ ପୋଷନ୍ତ ତାହା ଖାଇ । ଯାଚକ ଜନେ କିଛି ଦେଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
କେତେକ ଦିନର ଉତ୍ତାରେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ପ୍ରସରେ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଏ କୃଷ୍ଣ ଦାସର ଜୀବନ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଥାମୃତ ପାନ । କେବଳ ଅମୃତ ସମାନ ॥
ତରିଲୁ ପାରେ ବନ୍ଦୀକରି । ଶ୍ରବଣେ ପାପୀ ପାପ ହରି ॥
ଏମାନେ ପ୍ରବନ୍ଧ ସେ ଯେତେ । କଲା ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ହିତେ ॥

ଧନ୍ୟ ହୋ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ମତ । ବୋଲିଣ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ସେ ରାଜ୍ୟ ନୃପତି ଅଗ୍ରତେ ॥
ଉତ୍ତମ ଲୋକମାନେ ଆସି । କହନ୍ତି ଉତ୍ତମ ପ୍ରଶଂସି ॥
ଶୁଣ ନୃପତି ଚୂଡ଼ାମଣି । ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ କାହାଣୀ ॥
କରଣ ନାମେ କୃଷ୍ଣ ଦାସ । ଅଟଇ ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ ॥
ତାହା ସମାନେ କବିପଣେ । ରାଜ୍ୟେ ନ ଥିବ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
ବୋଲଇ ଉତ୍ତମ କବିତ୍ୱ । ଶ୍ରବଣେ ହରୁଅଛି ଚିତ୍ତ ॥
କୃଷ୍ଣ କଥାରୁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ । ଡକାଇ ବୁଝ ହୋ ରାଜନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପଗଣ । ତତ୍କ୍ଷଣେ ଡଗର ପେଶିଣ ॥
କୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଡକାଇ ଆଣିଲେ ତ୍ୱରିତେ ॥
ପ୍ରବେଶହେଲେ ଯେତେବେଳେ । ଆଜ୍ଞା ଯେ କଲେ ମହୀପାଳେ ॥
ସଭାର ମଧ୍ୟେ କଥାରସେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ କୃଷ୍ଣ ଦାସେ ॥
ବୋଲୁଛ ଜ ଜ ଗୀତମାନ । ଶୁଣିମା କର ହେ ଶପ୍ନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ କୃଷ୍ଣଦାସ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ପୀତବାସ ॥
ଧୀର ଗମ୍ଭୀର ମୃଦୁସ୍ୱରେ । କହିଲେ ନପତି ସ୍ମୁଖରେ ॥
ମୋ ସ୍ତୁର ନୁହଇ ଭଜନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ ॥
ଗୀତ ବୋଲିବା ତୁମ୍ଭ ପାଶେ । ଏ କଥା ମନକୁ ନ ଆସେ ॥
ଯହିଁ ବିଜୟ ଦେବରାଜ । ସଭ ନୁହଇ ରବିତେଜ ॥
ଏ ରାଜସଭାରେ କହିବି । ମୁଁ ନକଇ କଥନେ ସମର୍ଥି ॥
ଶଣି ବୋଲନ୍ତି ନୃପବର । କହୁଛିଁ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ବସ ସ୍ଥିରସ୍ତ କରି ଦୃଢ଼ । ଯାହା କହୁଛ ତାହା ପଢ଼ ॥
ତା ଶୁଣି କୃଷ୍ଣଦାସ ତୋଷେ । ବସିଲେ ନୃପତିଙ୍କ ପାଶେ ॥
ପ୍ରବନ୍ଧ ଫିଟାଇ ପଢ଼ିଲେ । ଅର୍ଥହିଁ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ଯେତେ କବିତ୍ୱ ଥିଲେ କରି । ସବୁ ଶୁଣିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ହୋଇଣ ପରମ ସନ୍ତୋଷ । ଦାସଙ୍କୁ କଲେ ପରିତୁଷ୍ଟ ॥
ନବୀନ ଅଳଙ୍କାର ଦିଲେ । ଅନେକ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଲେ ॥

ସଭାରେ ଥିଲେ ଯେତେ ଜନ । ହରଷ ସବୁଙ୍କର ମନ ।
ଏଥିଅନ୍ତରୁ ଶୁଣ ମନ । ବୋଇଲେ ସେ ମହାରାଜନ ।
ଶୁଣ ହେ କବି କୃଷ୍ଣଦାସ । ହୋଇଣ ଥିବ ଦିବ୍ୟ ବେଶ ।
ସୁନ୍ଦର ମଟୁର କଠଣ । ଗୀତ କରିଣ ନାମେ ଭଣ ।
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରିବା ପୌରୁଷ । ତାହା ଶୁଣିଣ କୃଷ୍ଣଦାସ ।
ପିଣ୍ଡରୁ ଛାଡ଼ିଲା ସାହାସ । ମୁଣ୍ଡେ କି ପଡ଼ିଲା କୁଳିଶ ।
ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଚିନ୍ତ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ଶ୍ରୀପତି ।
ଏଘୋର ସଙ୍କଟୁ ଉଦ୍ଧାର । ନୋହିଲେ ଗତି ନାହିଁ ମୋର ।
ତୁମ୍ଭେ ଯେ କାମୀ କାମଧେନୁ । ବୋଲି ଛାଡ଼ିଲା ଉଷ୍ଣ ମନୁ ।
ବୋଇଲା ଶୁଣ ନୃପନାଥ । କେବଳ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ।
ଏ ପିଣ୍ଡ ବିକଅଛୁ ତାରେ । ଗୀତ ମୁଁ ନ ବୋଲେ ଅନ୍ୟରେ ।
ଏ କଥା ଅନ୍ୟ ହେବ କାହୁଁ । ଦୁଃଖ ନ କର ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ।
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦଣ୍ଡଧର । ପୁଣି ବୋଇଲେ ଗୀତକର ।
ମୋ ନାମ ଭଣିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଅ ନଜ ଦେବି ଗ୍ରାମଦେଶ ।
ମୋ ରାଜ୍ୟ ଦେବ ଅଧିକାର । ଦେଖ ମୁଁ ଜଗତେ ଈଶ୍ୱର ।
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ଛାଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ।
କେ ଆସି ରଖିବଟି ତୋତେ । ଏହା ତୁ କହୁଅଛୁ ମୋତେ ।
ଦାସେ ବୋଇଲେ ତାହା ଶୁଣି । ଶୁଣ ହେ ନୃପ ଚୂଡ଼ାମଣି ।
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନାହିଁ ମୋର ଡର । ମୋ ପ୍ରଭୁ ବଳେ ବଳସ୍ତାର ।
ଜଗତ ସୃଷ୍ଟି ଆନ ହେଲେ । ଗୀତ ମୁଁ ଆନକୁ ନ ବୋଲେ ।
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ଶୁଣି ଚଳିଲେ ନୃପଗଣ ।
ବୋଇଲେ ଧର ହେ ଏହାକୁ । କେବଣ ଦାସ ଆସି ରଖୁ ।
ସଭାରେ ଲୋକେ ଆଚମ୍ଭିତ । ଅନାଇଁଛନ୍ତି ସ୍ତମ୍ଭିଭୂତ ।
ଜଂଜଳ କରି ବନ୍ଧାଇଲେ । ଛାଦେ ଶାଙ୍କୋଳି ପିନ୍ଧାଇଲେ ।
ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମଧ୍ୟରେ । ରଖାଇଗଲେ ବନ୍ଦିଘରେ ।
ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ଛନ୍ଦକରି । ଖଣ୍ଡା ଖୋଳାଇ ହାତସ୍ତର ।

ତହିଁରେ ଦାସଙ୍କୁ ରଖାଇ । ଉପରେ କାଠ ପଟା ଦେଇ ॥
ସେ କାଠପଟା ପରେ ଭଲେ । ପଥରମାନ ମଣ୍ଡାଇଲେ ॥
ନିର୍ବନ୍ଧେ କବାଟ କିଳାଇ । ଯେମନ୍ତେ ନ ଯିବ ପଳାଇ ॥
ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ହକାରି । ଜଗାଇଦେଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଜାଗ୍ରତ ରହି ଜଗୁଆନ୍ତି । କହି ଚଳିଲେ ମହୀପାଳ ॥
ଘୁମୁରେ ଥିଲେ ଯେତେ ନର । କହିବା ଶକ୍ତି ଅଛି କାର ॥
ମହାପ୍ରତାପୀ ନୃପବର । ଚଳଣ ଗଲେ ନିଜପୁର ॥
ଲୋକେ ଯେ ଗଲେ ଯେଝାଘର । ଦାସେ ରହିଲେ ବନ୍ଦିଘର ॥
ଖଣା ମଧ୍ୟରେ ଦାସ ପଡ଼ି । ଆରତଙ୍କେ ଶିରେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ବଳଦେବ । ମୋହର କଷ୍ଟରେ ଆଜ୍ଞା ହେବ ॥
ହେଜ ତୋ କରୁଣା ଲୋଚନ । ମୋ ଆଡ଼େ ହସ୍ତ ନାଳୁ ଟାଣ ॥
ଜୟ ନୀଳାଦ୍ରି ସିଂହବର । ମୋର ଆରତ ବଳଆର ॥
ରଖନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ପ୍ରାଣ । ଦାରୁଣ ଆଡ଼େ ନିବାରଣ ॥
ରଖ ସେବକ ଯଶକାଶ । ଜାନୁତନୟା ମନୋହାସ ॥
ଏ ମହାସଙ୍କଟ ବନ୍ଧନ । ଫେଡ଼ ହେ ଶ୍ରୀନନ୍ଦନନ୍ଦନ ॥
ରଖ ବରଜ ଦୁଃଖ ହର । ଏ ଦୃଢ଼ ବନ୍ଧନୁ ଉଦ୍ଧାର ॥
ହେ ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ରଧର । ମୋ ଆଡ଼େ ନକ୍ରକୁ ନିବାର ॥
ତୁମ୍ଭେ ନ ରଖିଲେ ଗୋସାଇଁ । ଏଠାରେ ମୋର ସାହା ନାହିଁ ॥
ତୋ ଯଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦେ କର । ମୋ ଆଡ଼େ ଅନ୍ଧକାର ହର ॥
ତୁମ୍ଭେ ନ ରଖିଲେ ନିଶ୍ଚିତ । ମୋର ମରଣ ହେଲା ସତ ॥
ଦାସ ବିନାଶ ହେଲେ ସତେ । କି ବୋଲି ବୋଲିବେ ଜଗତେ ॥
ଏଥିକୁ ହୃଦରେ ବିଚାର । ମୋର ମରଣେ ନାହିଁ ଡର ॥
ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ମହାବାହୁ । ମହିମା ରହୁ ଅସ୍ତ ନୋହୁ ॥
ଲୋକେ ବୋଲିବେ କୃଷ୍ଣଦାସ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ କଲା ଆଶ ॥
ତାର ବିନାଶ କାଳେ ହରି । ପାରିଲେ ନାହିଁ ରକ୍ଷାକରି ॥
ଆଜ କର୍ମାଇ ଏ ସଂସାରେ । ଭଜିବେ ଶ୍ରୀହରି ପଦ୍ମରେ ॥

ଜଗତେ ଏହା ପ୍ରକାଶିବ । ମନ୍ତ୍ରମା ନଜନ ଭଜିବ ॥
ଏଥକୁ ସ୍ୱାମିଁ ମୋର ଦୁଃଖ । ଖଣ୍ଡ ହେ ପୁଣ୍ଡରୀକ ମୁଖ ॥
ଏ ଦଣ୍ଡଧର ଦଣ୍ଡ ମୋତେ । ଉଦ୍ଧର ଧରି ତୋର ହସ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ବାସ୍ପ ॥
କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଚିତ୍ତଦେଇ । ଏକାନ୍ତେ ସ୍ତୁତି ସେ କରଇ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ । ସେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତଜୀବନ ॥
ଭକତ ଅଭିମାନ କଥା । ସେ ହରି ନ ସହେ ସର୍ବଥା ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ସର୍ବସ୍ୱ । ଭୃତ୍ୟର ପାବଶ ବଜେକରି ॥
କରପଲ୍ଲବ ଶିରେ ଧରି । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବୁଲାଇଲେ ହରି ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜ ଅଙ୍ଗେ ତାର ଲାଗି । ପାଦ ଶାଙ୍କୋଳି ଗଲା ଭାଙ୍ଗି ॥
ଫିଟିଲା ଅଶେଷ ବନ୍ଧନ । ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ବାନା ମୋର । ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଷଦଗ୍ରାହ୍ମ । ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୋଜନ ପାଶେ ଥୋଇ ॥
ଭୁଞ୍ଜ ବୋଲିଣ ଆଜ୍ଞାକଲେ । ତତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ କୃଷ୍ଣଦାସ । ନିଦ୍ରା ତେଜିଣ ଚଉପାଶ ॥
ଅନାଇ ଦେଲେ କେହି ନାହିଁ । ଅଦ୍ଭୁତେ ମନେ ବିସ୍ମରଇ ॥
ପାଦେ ଶାଙ୍କୋଳି ମୋରନାହିଁ । ବନ୍ଧନ କେ ଦେଲା ଫିଟାଇ ॥
କର ପଲ୍ଲବ ଶିରେ ଅଛି । ପ୍ରସାଦ ଥୋଇ କେ ଯାଇଛି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କରେ ଧରି । ନେତ୍ରେ ଛୁଆଇଁ ଭୁଞ୍ଜେ ଭରି ॥
କୈବଲ୍ୟ ପାଇ ଅତି ତୋଷେ । ବୋଇଲେ ମନର ହରଷେ ॥
ନଷ୍ଟେ ଏ ଗୋବିନ୍ଦର ମାୟା । ବୋଲି ପୁଲକ ଭଲ କାୟା ॥
ଆନନ୍ଦେ ବୋଲି ହରି ହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବ । ପରମାନନ୍ଦ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ଆନନ୍ଦ ଅଚ୍ୟୁତ ଗୋବିନ୍ଦ । ବ୍ରଜ କେଶବ ସଦାନନ୍ଦ ॥
ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ଚକ୍ରପାଣୀ । ବ୍ରଜବଲ୍ଲଭ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ଶ୍ରୀବନମାଳି ଶିଖିପଚ୍ଛ । ଘନଦ ନବ ଦାଶରଥି ॥

ଲକ୍ଷ୍ମୀବଲ୍ଲଭ ସୀତାପତି । ଏମନ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଚିନ୍ତି ॥
ଭଜନ କରି ନିଜ ମୁଖେ । ରଜନୀ ବଞ୍ଚି ଥାଇ ସୁଖେ ॥
ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ହଳପାଣି । ଭକତ ଚିନ୍ତା ମନେ ଜାଣି ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜାପାଶେ ଗଲେ । ହଳ ଲଙ୍ଗଳ ଦେଖାଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରାଣେ ଯେବେ ଆଶ । ଛାଡ଼ ତୁ ଦାଅ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ॥
ନୋହିଲେ ତୁ ନଷ୍ଟେ ମରିବୁ । ଭୃତ୍ୟକୁ କି କରିପାରିବୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ଫଣି ମଣ୍ଡଳ ବିଜେକଲେ ॥
ସେ ବିଦ୍ୟାସିଂହ ମହାରଥୀ । ସ୍ୱପନେ ଦେଖି ଏହୁ କଥା ॥
ହୃଦ ପଦ୍ମରେ କଲା ଧ୍ୟାନ୍ତି । ଚିନ୍ତିଲା ବଳଦେବ ମୂର୍ତ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତେ ରଜନୀ ପାହିଲା । ନୃପତି ବିଜେ କରିଗଲା ॥
ବନ୍ଦିମନ୍ଦିରେ ବିଜେକଲେ । କବାଟ ଫିଟାଇଣ ଦେଲେ ॥
ପଥର କାଡ଼ କାଠ ଫେଇ । ଦାସଙ୍କୁ ଦେଲେକ ଅନାଇ ॥
ବନ୍ଧନ ଅଛି ଫିଟା ହୋଇ । ପାଦେ ଶାଙ୍କୋଳି ତାର ନାହିଁ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ଉପହାର । ତା ଅଙ୍ଗେ ଦିଶଇ ସୁନ୍ଦର ॥
ବସିଣ ଭଜୁ ଅଛି ହରି । ଦେଖି ବୋଲିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ସମସ୍ତେ ସେବକେ । ଆସି ମିଳିଲେ ରାଜା ପାଖେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନରନାଥ । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ବିପରୀତ ॥
କବାଟ ପିଠା ଅବକାଶେ । ଯାଇଁ ମିଳିଲୁ ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ॥
କର ପଲ୍ଲବ କଟିରେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗ ଅଛି ତୁଚ୍ଛାହୋଇ ॥
ଦେଖି ଆଇଲୁଁ ଏଇକ୍ଷଣି । ବୁଝିବା ହେଉ ନୃପମଣି ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପସ୍ୱୟଂ । ତହୁଁ ଦେଖିଲେ ଭୃତ୍ୟଠାଏ ॥
ସ୍ୱପନ କଥା ମନେ ଚିନ୍ତି । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ସେ ନୃପତି ॥
କୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କୁ ଧରି କୋଳେ । ମୁଖେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ ହେଳେ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ତୋତେ ଦେଖିଲି ମୁହିଁ ଧନ୍ୟ ॥
ଧନ୍ୟ ତୋ କଣ୍ଠ ମୁଖ ନାସା । ଧନ୍ୟ ଜିହ୍ୱା ତୋର ଭାଷା ॥
ଧନ୍ୟ ତୋ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଯେତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଏତେ ଦୟା ତୋତେ ॥

ସଂସାରେ ହରିଭକ୍ତି ସାର । ଧିକ ମୋ ନୃପତି ହେବାର ॥
ଧିକ ଏ ଅନ୍ୟ କର୍ମ ଯେତେ । ଧନ୍ୟ ସଂସାରେ ହରିଭକ୍ତେ ॥
ଦେଖ ମୋହର ମୂଢ଼ପଣ । ସାଧୁଙ୍କୁ ଦେଲି ମୁଁ କଷଣ ॥
ଏଥେଁ ଅପ୍ରାଧ ମୋର ଯେତେ । କେବେହେଁ ନ ଘେନିବ ଚିତ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭର ନାହିଁ ପରାପର । ମୋହର ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନୃପମଣି । ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଆଣି ॥
କୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କୁ ଚାହା ଦେଲେ । ନୃପତି ତହୁଁ ଚଳିଗଲେ ॥
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦାସ ବିଜେକଲେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ କରି । ଚଳିଣଗଲେ ନିଜ ପୁରି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏକଚିତ୍ତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତେ ॥
ଭକତଜନେ ଏତେ ଦୟା । ନ ଥିବ ନିଜ ପୁତ୍ରେ ତାହା ॥
ହରି ଭକତ ମାନଙ୍କର । ମହିମା ଅପା ଅପାର ॥
କେ ମୁଖେ କହିବାକୁ କ୍ଷମ । ଏ କଥା ନୁହଇ ସୁଗମ ॥
ସଂସାରେ ପ୍ରାଣୀ ଜନ୍ତୁ ଯେତେ । ଯେ ଏବା ଶୁଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ॥
ଯେବା ପଢ଼ିବ ଶୁଦ୍ଧମନେ । ନ ଯିବ ଶମନ ଦର୍ଶନେ ॥
ଅଶେଷ ଭବବନ୍ଧ ପାଶ । ଲାଗିବ ନାହିଁଟି ଅବଶ୍ୟ ॥
ନରପତିଙ୍କ ଦଣ୍ଡ ଯେତେ । ଲାଗିବ ନାହିଁ କଦାଚିତ୍ତେ ॥
କହଇ ଦୀନ ରାମଦାସ । ମୁକତି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଏଣୁକି ରାମ କୃଷ୍ଣପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଧୂଳି । ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼ୁ ମୋ ମଉଳି ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏଣୁ ଅନ୍ୟରେ ନାହିଁ ଆଶ ॥
ସାଧୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମ ବିନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ
ସମ୍ବାଦେ କୃଷ୍ଣ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ଊନବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ତିଳଛୁ ମହାପାତ୍ର ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମନଦେଇ । କହିବା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ କଥାଏ ॥
ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ଉପାଖ୍ୟାନ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷପାନ ॥
ପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ବିପ୍ରବର ॥
ସେବକ ମଧ୍ୟେ ଅଧିକାରୀ । ଶୁଣ ମହିମା ଏତେ ତାରି ॥
ତିଳଛ ମହାପାତ୍ର ଘର । ଗୋପବନ୍ଧୁ ଯେ ନାମ ତାର ॥
ଏହାଙ୍କ ଉପର ବଂଶରେ । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଅମଳରେ ॥
ଯେ ଜଗବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର । ଶୁଣ କହିବା ତା ଚରିତ୍ର ॥
ସକଳ ପାଠ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଜ୍ଞାତା । ଜାଣଇ ସର୍ବ ଧର୍ମ କଥା ॥
ସର୍ବଦା କାଳେ ଶୁଦ୍ଧମନ୍ତ । ଭଜନ ମାର୍ଗେ ଜାଗ୍ରତନ୍ତ ॥
ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ସର୍ବଂସହ । ସୁଜନ ସଙ୍ଗଙ୍କର ପ୍ରିୟ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦେଖିଲେ ଦୟା କରେ । ସ୍ନେହ ତା ଥାଏ କଥାମୃତେ ॥
ଶ୍ରୀନୀଳାଚଳ ପୁରବାସୀ । ପ୍ରଭୁ ପରମ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥
ଅଶେଷ ପ୍ରାଣିଙ୍କର ଗତି । କମଳା ଦେବୀ ପ୍ରାଣପତି ॥
ଯେ ସଙ୍କର୍ଷଣ ହଳପାଣି । ରେବତୀଦେବୀ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ରୋହିଣୀ ଦେବୀଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଅଶେଷ ମୁନିଙ୍କ ବନ୍ଦନ ॥
ସୁଭଦ୍ରା ଦେବୀ ଜଗନ୍ମାତା । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ପଦ୍ମଦାତା ॥
ଏ ତିନି ଦେବ ସେବା ଯତନେ । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ ତାର ମନେ ॥
ପାହାନ୍ତି ଅବକାଶଠାରୁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପହଡ଼ ସେବାରୁ ॥
ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ସେବା ଯେତେ । କରୁ ଯେଥାଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିତ୍ୟେ ॥
କସ୍ତୁରି କର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଜନ ତଳ । ହାର କେୟୁର ଧଣ୍ଡାମାଳ ॥
ହସ୍ତପଦ୍ମରେ ଚନ୍ଦ୍ରହାର । ସାରଙ୍କ ହୁଟି ଟେଙ୍କିବାର ॥
ନାନାକୁସୁମେ ହାର ଯେତେ । ତୁଳସୀ ଧଣ୍ଡାର ସହିତେ ॥
ଯେ ଅଷ୍ଟରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର । ଭୂଷଣ ପ୍ରଭୁମାନଙ୍କର ॥

ଯେତେବେଳର ସେବା ଯେତେ । ସବୁ ସେ କରୁଥାଇ ହସ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀମୁଖ ସିଂହାର କରିବା । ଯେ ବସ୍ତ୍ରମାନ ପିନ୍ଧାଇବା ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ଯେ କସ୍ତୁରୀ । ତିଳକ ସେବା ଆଦି କରି ॥
ଧୂପ ଆଳତି କରିବାର । କର୍ପୂର ଦୀପ ଜାଳିବାର ॥
ତାହାର ବିନା ଅନ୍ୟ ନହେ । ଷମଭୂହନ୍ତ କରିବାରେ ॥
ସେ ପୁଣି ନଶୀ ଦିବସରେ । ମନବଚନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ॥
କେବଳ ସେବୁଥାଇ ତାଙ୍କୁ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ॥
ଦେବ ଦଇବ ଗୁରୁଜନ । ଇଷ୍ଟଦେବତା ବନ୍ଧୁଜନ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ । ଏଥୁ ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କର୍ମ ॥
ସୁତ ସମ୍ପତ୍ତି ଦାର ପ୍ରାଣ । ସମର୍ପି ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ॥
ଆନନ୍ଦେ କରୁଥାନ୍ତି ଦିନ । କରଣ ସେ ପ୍ରଭୁ ଭଜନ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଶୁଣ ସୁମନ ଏକଚିତ୍ତେ ॥
ଦିନେକେ ସେ ମହାରାଜନ । ପ୍ରଭୁଦର୍ଶନେ ଆଗମନ ॥
ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଧରି । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଗଜେଶ୍ୱରି ॥
ବଜାଇ ବୀର ତୁରମାନ । ଆଗେ ଶୁଭଇ କମ୍ବୁସ୍ୱନ ॥
ଅନେକ ବାଦ୍ୟ ଘୋରନାଦ । ଘେନାଇ ଅନେକ ସମ୍ପଦ ॥
ବଜସ୍ତ ଅନେକ ସମ୍ଭାରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
କହୁଁ କହୁଁ ସେ ନରପତି । ପ୍ରବେଶ ସିଂହଦ୍ୱାର କତି ॥
ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେବକେ । ଭେଟଇଙ୍କେ ଧାଇଁଗଲେ ଯୋକେ ॥
କହିଲେ ମହାପାତ୍ର ପାଶେ । ନୃପତି ଭେଟ କରି ଆସେ ॥
ଭେଟଲେ ପଶିଲେଣି ଆସି । କହୁଁ କହୁଁ ସେ ରାଜା ବସି ॥
ସେ ମହାପାତ୍ର ଦେଖି ତାଙ୍କୁ । ଧାଇଁଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶ୍ରୀମୁଖୁ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତା ହୋଇ ମନେ । ଉଠିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନେ ॥
ଦେଖିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଉଳ । କୁସୁମ ନାହିଁ ମନେ ଭାଳ ॥
କ ବୁଦ୍ଧି କରିବି ମୁଁ ଏବେ । ନୃପତି ଆସିଲେଣି ଯେବେ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମସ୍ତକର ଫୁଲ । ସେ ରାଜ ପ୍ରସାଦ ଅମୂଲ ॥

ମୂଳ ଏ ରାଜାଙ୍କୁ ଦେବାର । ନ ଦେଲେ ମହତ୍ୱ ମୋହର ॥
ଏଠାରେ ଆଜ ନ ରହିବ । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଲେ ଯିବ ॥
ନିଜ ମସ୍ତକୁ ଫୁଲ ଫେଡ଼ିଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମସ୍ତକେ ଥୋଇଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଯାଇ ନୃପବର । ମିଳିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଛାମୁର ॥
ଯେ ବିଧିମତରେ ଦର୍ଶନ । ସମସ୍ତ ସାରିଲେ ରାଜନ ॥
ପ୍ରଭୁ ଛାମୁରେ ମହାବଳୀ । ପ୍ରସାଦ ଅର୍ଥେ କର ତୋଳି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ମହାପାତ୍ର । ଜଳେ ଧୋଇଲେ କରପତ୍ର ॥
ପ୍ରଭୁ ମସ୍ତକୁ ପୁଷ୍ପ ନେଇ । ନୃପତି ହସ୍ତେ ତାହା ଦେଇ ॥
ରାଜା ପ୍ରସାଦ ଆଣିଦେଲେ । ଘେନି ନୃପତି ଚଳିଗଲେ ॥
ନଗରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଏମନ୍ତେ ଦିନ ହେଲା ଶେଷ ॥
ଦିବ୍ୟଆସନେ ରାଜା ବସି । ପ୍ରସାଦଫୁଲ ଧରି ତୋଷି ॥
ଏକେତ ଯାଇ ଫୁଲ ଗନ୍ଧ । ଶୁଙ୍ଘେ ଦିଶଇ ଅତି ଶୋଖ ॥
ଚହିଁ ଦେଖିଲେ ବିପରୀତେ । ଦିଶିଲା ବାଳ ଗୋଟିକେତେ ॥
ଦେଖି କ୍ରୋଧରେ ନୃପମଣି । ଏତ ଅଟଇ ବିଡ଼ମ୍ବନ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଥାର ଫୁଲରୁ । ବାଳ ଅଇଲା କେଉଁଠାରୁ ॥
ନିଶ୍ଚେ ଏ କଥା ହେଲା ନାଶ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଣ୍ଡ ଛଡ଼ା ପୁଷ୍ପ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶିରରେ ଥୋଇଲା । ପ୍ରସାଦ ବୋଲି ମୋତେ ଦେଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ପେଷିଲେ ଲୋକ ଜଣ ଚାରି ॥
ତୁମ୍ଭେ ରେ ଯାଅ ବେଗହୋଇ । ଖଳଙ୍କୁ ମହାପାତ୍ର ଠାଇଁ ॥
ବନ୍ଧନ ହୋଇ ଘେନିଆସ । ବିଳମ୍ବ କଲେ ଯିବ ନାଶ ॥
ଆଜ୍ଞାପ୍ରମାଣେ ବେଗେ ଗଲେ । ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଘେନିଗଲେ । ନୃପତି ଆଗେ ଉଭାକଲେ ॥
ଦେଖି କୋପିଲେ ନୃପସାଇଁ । କାଳଭୁଜଙ୍ଗ ପ୍ରାୟେ ହୋଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମହାପାତ୍ର । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ବିପରୀତ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଉଳିରେ ବାଳ । ଉଠିବା ହେଲା କେଉଁ କାଳ ॥
କେବେଠୁ କହ ମୋର ଆଗ । ଯେବେ ଥାଉଣେ ତୋର ଆଣ ॥

ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । କେଶ ପ୍ରସାଦ ଫୁଲେ କେଶ ।
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରି ସେବକ । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ପ୍ରଭୁ ରଖ ।
ନିଶ୍ଚେ ମରଣ ହେଲା ମୋର । ଏଯେ ପ୍ରତାପୀ ଦଣ୍ଡଧର ।
କି ଦଣ୍ଡ ବିହିବ ଏ ମୋତେ । ଏଠାରୁ ବଞ୍ଚିବି କେମନ୍ତେ ।
ମିଥ୍ୟା ମୁଁ କହିବି କଥାଏ । ଏଠାରୁ ବଞ୍ଚିଯିବା ପାଏ ।
ପଛକେ ଯାହା ହେବ ହେଉ । ଏ ରାଜଦଣ୍ଡ ଆଗେ ନୋହୁ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମହାପାତ୍ର । କାଖେ ଭରିଣ କରପତ୍ର ।
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ନରେଶ । ହୋଇଲାଣି ପ୍ରଭୁ ମୁଣ୍ଡେ କେଶ ।
ଆଜଯାଏ କି ଦଣ୍ଡଧର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନୋହିଛି ଗୋଚର ।
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ନରନାଥେ । ଦେଖାଇ ଦେବୁକି ମୋତେ ।
'ତା ଶୁଣି ମହାପାତ୍ର କହି । ନିଶ୍ଚେ ଦେଖାଇ ଦେବି ମୁହିଁ ।
ଯେବେ ଦେଖାଇ ନ ପାରିବି ଦଣ୍ଡକୁ ଭାଜନ ହୋଇବି ।
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମହାରଥୀ । କାଲି ବୁଝିବା ତୁମ୍ଭ କଥା ।
ଯେବେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶିରେ କେଶ । ଦେଖାଇ ଦେବୁଟି ଅବଶ୍ୟ ।
ତେବେଟି ତୁମ୍ଭର କୁଶଳ । ନୋହିଲେ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଚଳ ।
ଅଧିକ କି କହିବି ତୋତେ । ତୁମ୍ଭେତ ଜାଣିଅଛ ଯେତେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡପାଣି । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଲେ ସେ ମେଲାଣି ।
କଟୁଁ ଚଳିଲେ ଦ୍ୱିଜବର । ମିଳିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଛାମୁର ।
ସେ ରାଜା ଧୂପ ଅବକାଶ । ଶ୍ରୀହରି ଫୁଲଲାଗି ବେଶ ।
ଆଳତି ବନ୍ଦାପନା ଯେବା । ଚଢ଼ାଇଲାଗି ବେଶ ଅବା ।
ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ଆଦି କରି । ବଡ଼ ସିଂହାର ବେଶ ସାରି ।
ଯେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ବିଧି ଯେତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପହଡ଼ ସହିତେ ॥
ମଙ୍ଗଳ ସେବା ବଢ଼ାଇଲେ । ଛାମୁରେ ଜଣା ହୋଇ ଭଲେ ।
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବସ୍ତ୍ରବତ କରି । ଉଠି କପାଳେ କର ଭରି ।
ବୋଇଲେ ଆହେ ମହାବାହୁ । ଛାମୁରେ କି କହିବି ଆଉ ।
ଇତରଲୋକେ ବଡପଣ । ଦେଲଟି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ।

କାଳେ ଏ ହୁଅଇ ଏମନ୍ତ । ସରଇ ପ୍ରଭୁର ମହତ୍ତ୍ୱ ॥
ଶ୍ୱାନକୁ ଆଶ୍ୱାସନା କଲେ । ମୁଖେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଲଲେ ॥
ସର୍ପକୁ ଦେଲେଟି ପୀୟୂଷ । କାଳେ ସେ ଉଦ୍‌ଗାରଇ ବିଷ ॥
ଏଣୁ ମୋ ସ୍ୱର ପାପୀଜନ । ସ୍ୱମୁଖୁ ନୁହଇ ଭାଜନ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ତଳେ । ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଶିର ଲୁଳେ ॥
ସେ ପାଦ ପଙ୍କଜର ମୂଳେ । କମଳା ସେବେ ନିରନ୍ତରେ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ବାସି । ଶଙ୍କର ମଣ୍ଡଳରେ ଧରି ॥
ସେ ପଦଅରବିନ୍ଦ ବାସି । ପବିତ୍ର କଲ ତିନପୁରୀ ॥
ଶୁକ ସନକ ସନାତନ । ଯେ ପାଦେ ନୁହଇ ଭାଜନ ॥
ଶାରଦା ଆଦି ସୁର ଦେବେ । ଯେ ପାଦେ ନିରନ୍ତରେ ସେବେ ॥
ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାୟି । ଯୋଗୀଏ ଯୋଗ ମାର୍ଗେ ଥାଇ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ସେବାକରି । ମୋ ସ୍ୱର ନରଦେହ ଧରି ॥
କୋଟିଏ କଣ୍ଠରୁ ନଞ୍ଜନ । ମୁଁ ନୋହେ ତହିଁ କ ଭାଜନ ॥
ଯେଣୁ ଦେଲୁ ଭବଗ୍ରାହୀ । ତେଣୁ ମୁଁ ମତ୍ତଗର୍ବ ବହି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନ ପାରିଲି । ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକର୍ମ କଲି ॥
ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଛଡ଼ାଫଳ ନେଇ । ତୋ ମୁଣ୍ଡେ ଥୋଇଲି ଗୋସାଇଁ ॥
ଏହା କହୁଛୁ ମୋର ତୁଣ୍ଡ । ତହେଁ ବିନାଶ ମୋରମୁଣ୍ଡ ॥
ସ୍ୱଭାଉ ଦଣ୍ଡଯାଏ ନୋହୁ । ଏ ପାପୀ ଶରୀର ନ ଥାଉ ॥
ଅଧିକ କି କହିବି ତୋତେ । ତୁ ଯେ ଭକତଜନ ହିତେ ॥
ଅନେକ ପାଇଛୁ ଲକ୍ଷଣ । ଏହା ମୁଁ ଶୁଣିଛୁ ଶ୍ରବଣ ॥
ଅଦ୍ୟାପି ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପୟର । ବହୁଛୁ ହୃଦପଦ୍ମେ ତୋର ॥
ତାହା ମୁଁ ନୟନେ ଦେଖୁଛି । ତେଣୁ ମୋ ଭୟନାହିଁ କିଛି ॥
ତୁ ନାଥ ପରମ କୃପାଳୁ । ଭୃତ୍ୟ ଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଁ ଛଳୁ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କହୁଅଛି ତୋତେ । କହୁଛି ନୃସିଂହ ଅଗ୍ରତେ ॥
କହି ଅଇଲି ସବସ୍ତ ସ୍ଥି । ତାହାତ ଜାଣିଥିବୁ ତୁହି ॥
ତୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଏ ଜଗତେ । କିସ ଉବାର ଅଛି ତୋତେ ॥

ରାତ୍ର ପାହିଲେ ନରନାଥେ । ଧରାଇ ନେବେ ଯିବେ ମୋତେ ॥
ଅନେକ ଦଣ୍ଡ ସେ କରିବ । ସେ ଦଣ୍ଡ କେ ସହିପାରିବ ॥
ଏଣୁ ତୋ ଦଣ୍ଡକୁ ନ ଥିବ । ଗରଳ ଖାଇଣ ମରିବ ॥
ଏକଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ଶ୍ରୀମୁଖରେ କଲି ନିବେଦନ ॥
ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତି ବେଗ ହୋଇ । ଲେଉଟି ପ୍ରାୟେ ପଡି ଶୋଇ ॥
ଉଠି ବହନ ଚଳିଗଲେ । ଦେଉଳେ କବାଟ କିଳିଲେ ॥
ବେଢ଼ା ନିଶୋଧ କରିଲେ । ସେବକେ ଯେ ଯାହାର ଗଲେ ॥
ସେ ମହାପାତ୍ର ଗଲେ ଘରେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତାପ ମନରେ ॥
ଗରଳ ଆଣି ରଖାଇଲେ । ଭୁଞ୍ଜିବି ରଜନୀ ପାଇଲେ ॥
ରକ୍ଷେ ଶ୍ରୀହରି କୃପା କରୁ । କରିବେ ବୋଲି ମନେ ଅଛୁ ॥
ତେଣୁ ଶୋଇଲେ ଉପବାସ । ଚିତ୍ତ ବୁଡ଼ାଇ ପ୍ରଭୁ ପାଶ ॥
ବେନି ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁଧାର । ଗଳି ପଡଇ ବସୁନ୍ଧର ॥
ଏମନ୍ତେ ନିଦ୍ରାରେ ମୋହିତ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ସେବକ ମନ ପ୍ରଭୁ ଜାଣି । ବିଜୟ କଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ତିଳଛ ମହାପାତ୍ର ଘରେ । ଭକତ ଶୟନ ସ୍ଥାନରେ ॥
ଉଭା ହୋଇଣ ଜଗତ୍ସ୍ୱାମୀ । ସ୍ୱପନେ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଭକତ । ତୁ କିମ୍ପା ଚିନ୍ତାକରୁ ଚିତ୍ତ ॥
ମୋ ପଦ ପଙ୍କ ସେବାକର । ଆନ ପୁରକୁ କିମ୍ପା ଡ଼ର ॥
ମୁଁ ଥିଲେ ମନାତନେ ବସି । କି କରିପାରେ ରଜା ଆସି ॥
କୋଟିଏ ନୃପତି ଅଇଲେ । କି କରିପାରେ ତୋତେ ଭଲେ ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ତୁ ଡ଼ରୁ ଯହିଁର ନିମନ୍ତେ ॥
ମୁଁ ତ ତେମନ୍ତ ଲଣ୍ଡା ନୋହେ । ତୋ ମନେ କିମ୍ପା ଭରୁଭୟେ ॥
କେଶ କି ନାହିଁ ମୋର ମାଥେ । ଦିଶଇ ନାହିଁ କିନା ତୋତେ ॥
ଏବେ ନ ଡର ମନେ କିଛି । ନିଶ୍ଚେ ମୋ ମୁଣ୍ଡେ କେଶ ଅଛି ॥
କାଲି ତୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖିବୁ । ରଜାକୁ ଦେଖାଇଣ ଦେବୁ ॥
ସତ୍ୟ ଥାଉ ମୋ ପାଶେ ଆସ । କହି ଚଳିଲେ ପୀତବାସ ॥

ବିଚିତ୍ର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଲଙ୍କେ । କମଳା ଦେବୀଙ୍କର ଅଙ୍କେ ॥
ଏଣେ ଯେ ବିପ୍ର ନିଦ୍ରା ତେଜି । ଉଠିଲା ପ୍ରଭୁ ନାମ ଭଜି ॥
ଦେଖିଲା ପାଶେ କେହି ନାହିଁ । ଜାଣିଲା ନିଜେ ଭାବଗ୍ରାହି ॥
କରୁଣା କରିଗଲେ ମୋତେ । ଏହା ମୁଁ ଜାଣିବି କେମନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗ କରି । ସ୍ନାନାଦି କର୍ମମାନ ସାରି ॥
ରାଜ ଦ୍ୱାରରେ ଥାଇ ଗଲେ । ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
କବାଟମାନଙ୍କୁ ଫିଟାଇ । ସେ ବେଗେ ପଶିଲେ ଧସାଇ ॥
ଜାଳି ଅନେକ ଦୀପମାଳୀ । ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖରେ ଯାଇଁମିଳି ॥
ଭଳନ୍ତି ମହାପାତ୍ର ଯାଇ । ଉଠିଲେ ସିଂହାସନ ଠାଇଁ ॥
ମନରେ ଭୟଅଛି ଭଲେ । ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖ ଚାହିଁଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ମସ୍ତକରେ କେଶ । ଦିଶଇ ଭ୍ରମର ସଦୃଶ ॥
ନାନା କୁସୁମରେ ସୁବେଶ । ପଡ଼ି ଅଛଇ ପୃଷ୍ଠଦେଶ ॥
ଜଟା ପଡ଼ିଛି କଟିତଟେ । ସେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନେ ଲଟେ ॥
ଦେଖିଣ ଏମନ୍ତ ଚରିତ୍ର । ଅତି ଆନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ॥
ଅଶେଷ ଭରସା ପାଇଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବାରେ ରହିଲେ ॥
ଏଣିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ । ସେ ମହାପ୍ରତାପୀ ରାଜନ ॥
ସେ କଥା ଅଛି ମନେଧରି । ବେଗେ ଆଇଲେ ବିଜେକରି ॥
ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦରଶନ କଲେ ॥
ବିପ୍ରଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ନରେଶ । ଦେଖାଅ ପ୍ରଭୁମୁଣ୍ଡେ କେଶ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ବିପ୍ରବର । ହେ ରାଜା ମୋତେ କି ପଚାର ॥
ମୁଁ କିସ ଦେଖାଇବି ରାୟେ । ଦେଖ ହେ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାଏ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ଚଳିଗଲେ । ପ୍ରଭୁ ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ପ୍ରଭୁ ମସ୍ତକର । ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ କେଶଭାର ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ କଳା ଅତି ଲମ୍ବ । ଜୁଡ଼ା ଯେ ପଡ଼ିଛି ନିତମ୍ବ ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ସ୍ୱରୂପ କହ ନିଷ୍ଠେ କରି ॥
ଜଉ ମହଣ ବଳବଳ । କାହୁଁ ଖଞ୍ଜିଲ ଏତେ ବାଳ ॥

ଏ କଥା କହନ୍ତେ ଯବନ | ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମହାପାତ୍ର ||
ହେ ରଜା ଅପ୍ରତେ ହୋଇଲେ | ଆପଣେ ବୁଝ କଥା ଭଲେ ||
ତାହା ଶୁଣିଣ ନରନାଥ | ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ନିଜ ହସ୍ତ ||
ପ୍ରଭୁ ମସ୍ତକେ କେଶଧରି | ଝିଙ୍କିଣ ନେଲେ ଗୋଟାଏ ଛିରି ||
ତକ୍ଷଣେ ରୁଧିର ବାହାର | ହୋଇଲା ପ୍ରଭୁ ମସ୍ତକର ||
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପମଣି | ଢଳିଣ ପଡ଼ିଲା ଧରଣୀ ||
ଉଠି ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଦେ ପଡ଼ି | କହଇ ଶିରେ କର ଯୋଡ଼ି ||
ହେ ଦ୍ୱିଜବର ମୋତେ ରଖ | ମୁଁ ମୂଢ଼ ବଡ଼ଇ ମୂରୁଖ ||
ପ୍ରଭୁରେ ଅପରାଧି ହେଲି | ଏବେ ସାକ୍ଷାତେ ନାଶ ଗଲି ||
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦୟା ଏତେ ତୋତେ | ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିବ କେମନ୍ତେ ||
ଏବେ ଜାଣିଲି ଭଗବାନ | ଭକତ ନୋହେ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ||
ଭକତ ଅଭିମାନ ଯେତେ | ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଲାଗଇ ସାକ୍ଷାତେ ||
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକୃତ୍ୟ କଲି | ଭକତେ ଅପରାଧି ହେଲି ||
ଡେଇଁଲି ଜଳନ୍ତା ହୁତାଶ | ଖାଇଲି କାଳକୂଟ ବିଷ ||
କେମନ୍ତେ ହେବି ଏଥୁ ପାର | ହେ ବିପ୍ରବର ରକ୍ଷାକର ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବିପ୍ରପାଦେ | ରଜା ପଡ଼ିଲେ ଅପ୍ରମାଦେ ||
ତୋଳି ଧଇଲେ ବିପ୍ରବର | କଲ୍ୟାଣ ହେଉ ଦଣ୍ଡଧର ||
ତୁମ୍ଭର ନାହିଁ କିଛି ଦୋଷ | ସେ ହରି ମହିମା ବିଶେଷ ||
ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କର | ଦୟା ଯେ କଲେ ଦାରୁହରି ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦୁହେଁ ଗଲେ | ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଛକୁ ଚାହିଁରେ ||
ଦେଖିଲେ ମୁଣ୍ଡେ କେଶ ନାହିଁ | ନୃପତି ବୋଇଲେ ଗୋସାଇଁ ||
ତୁମ୍ଭେ ସେ ସବୁ କରିପାରୁ | ଏଣୁ ବୋଲାଅ ମହାମେରୁ ||
ମହିମା ଦେବଙ୍କ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ | ମୁଁ କି ଜାଣିବି ତୁମ୍ଭ ଭାବ ||
ଏବେ ଅପରାଧ ମୋର ଯେତେ | ପ୍ରଭୁ ନ ଧର କଦାଚିତେ ||
ପର ଅପର ତୋର ନାହିଁ | ସକଳ ଜୀବର ଗୋସାଇଁ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ରଜା ଧନ | ଅନେକ କଲା ଦାନ ପୁଣ୍ୟ ||

ବିପ୍ରଙ୍କୁ କୋଟି ଧନ ଦେଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ମଣୋହି କରାଇ ॥
ଆନନ୍ଦେ ଗଲେ ନୃପବର । ଶୁଣ ସୁମନ କଥା ସାର ॥
ଦେଖି ଏମନ୍ତ ଆଚମ୍ବିତ । ଲୋକେ ହୋଇଲେ ଆଲୋକିତ ॥
ତନଞ୍ଚ ମହାପାତ୍ର ଭଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବାରେ ଲାଗିଲେ ॥
ସେ ହରି ମହିମା ଏସନ । ଭକତଜନଙ୍କ ଜୀବନ ॥
ଭକତଅଧୀନ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଭକତଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳ ॥
ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ । କହଇ ରାମ ଦାସ ଗୀତେ ॥
ଏ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ଯେ ଅବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ମନେ ଶୁଣେ । କି ଅବା ବଦନରେ ଗୁଣେ ॥
କାଟିଣ ଭବବନ୍ଧ ପାଶ । କାଳେ ଲଭିବ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ॥
କହଇ ଲଛମନ ସୁତ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ନୀଳଗିରିନାଥ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ଭାବେ ରସ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣର ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ତନଞ୍ଚ ମହାପାତ୍ର ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଏକବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଅଞ୍ଜନା ଓ ମାଧନା ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ ଉବାଚ

କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମହାଜ୍ଞାତା । ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସ କଥା ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେଉ ଦେଇ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ବୁଝାଇ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । ଶୁଣିଲେ ହୋଇବ ପବିତ୍ର ॥
କଳିଙ୍ଗ ବୋଲି ଏକ ଦେଶ । ସକଳ ଦେଶର ନରେଶ ॥
ନଦୀର ନାମ ଗୋଦାବରୀ । ସ୍ନାନମାତ୍ରକେ ପାପହରି ॥
ସେ ମହା ପୁଣ୍ୟ ନଦୀକୂଳ । ଯୋଗେଅଯୋଗେ ଏକାବେଳେ ॥

ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ଯେଉଁ ନର । ବସନ୍ତି ଯାଇ ସ୍ୱର୍ଗପୁର ॥
ସେ ମହା ପୁଣ୍ୟ ନଦୀତୀର । ସେ ରାଜମନ୍ଦିର ସହର ॥
ସେହି ନଗରେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ସ୍ୱ ଜଦର ॥
ଯୋଗେ ସେ ଧର୍ମଚନ୍ଦ୍ର ସିନା । ନାମ ଯେ ଅଙ୍କନା ସାଧନା ॥
ସେ ବେନି ଭାଇ କଥା ଯେତେ । କହିବା ଶୁଣ ଏକଚିତ୍ତେ ॥
ସୁନ୍ଦରପଣେ ଜଣେ ସାର । ଭକତ ବସ୍ତ୍ରାଦ୍ୟ ତାର ॥
ସହିଷ୍ଣୁପଣେ ବସୁମତୀ । ପଣ୍ଡିତପଣେ ବୃହସ୍ପତି ॥
ଧୀରପଣରେ ମେରୁ ସମ । ବୀରପଣରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଯମ ॥
ବୁଦ୍ଧିରେ ଜଣା ଗଣେଶ୍ୱର । ବାଳପଣେ ଶିବ ଅଂଶର ॥
କୁବେର ସମ ଧନବନ୍ତ । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାଚିତ୍ତ ॥
ନ ଜାଣେ ପର ନାଶ କଥା । ନିତ୍ୟେ ଶୁଣଇ ଶାସ୍ତ୍ର ଗାଥା ॥
ଧନ ସଞ୍ଚୟେ ନାହିଁ ମନ । ନିରତେ କରେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ ॥
ଶ୍ରୀପୁରୀ କାଞ୍ଚି କାଶୀ ତିନ । ଅଯୋଧ୍ୟା ମଥୁରା ଏ ବେନ ॥
ବଦ୍ରି ଦ୍ୱାରକା ରାମେଶ୍ୱର । ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ପୁଣ୍ୟପୁର ॥
ଏ ଆଦି ପୁଣ୍ୟ ପୁରି ଯେତେ । ଅଛି ସଂସାର ମଧ୍ୟଗତେ ॥
ବସାଇ ସଦା ବର୍ତ୍ତମାନ । ଦେଉଥାଇ ଯେ ଅନ୍ନଦାନ ॥
ଯେତେ ସେ ଧନ ତହିଁ ସାର । ସେ ପୂରୁଥାଇ ନିରନ୍ତର ॥
ନିଜ ଦ୍ୱାରରେ ଦୁଃଖିଜନ । କି ଅବା ଭିକ୍ଷୁକ ଦେଖିଣ ॥
ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଧନ ଦେଇ । ବାକ୍ୟ କହଇ ତୁଷ୍ଟ ଥାଇ ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ । ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ଆଦିକରି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ତା ଭୁବନେ । ତାହାଙ୍କୁ ତୋଷେ ଅନ୍ନଦାନେ ॥
ବନ୍ଧୁ ସୋଦର ମିତ୍ରଜନ । ନିତ୍ୟ ସେ କରାଏ ଭୋଜନ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ବେନି ଭ୍ରାତ । କରି ଅଛନ୍ତି ସତ୍ୟବ୍ରତ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିତେ ଅଷ୍ଟଜଣ । କରିଣ ଥାଆନ୍ତି ବରଣ ॥
ନିତ୍ୟେ ଏ ଭୋଜନରବେଳେ । ବସନ୍ତି ଯାଇ ଏକମେଳେ ॥
ପଙ୍ଗତ ହୋଇଣ ବସନ୍ତି । ଯେବେ ସେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି ॥

ତିନଶ ଷାଠିଏ ଦିନରେ । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଏହି ପରକାରେ ॥
ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଊଣା ହେଲେ । ତାହା ଯେ ପୂରଣ ହୋନ୍ତିଲେ ॥
ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ନାହିଁ ବେଳ ଖାଇ । ରହନ୍ତି ଉପବାସ ହୋଇ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ । କିବା ସଂକ୍ରାନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣମାସୀ ॥
ଶୁକ୍ଳନକ୍ଷତ୍ର ଆଦି ଯେତେ । ବୈଷ୍ଣବ ଲୋକ ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଦିଅନ୍ତି ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ରମାନ । ସନ୍ତୋଷ କରାଇ ଭୋଜନ ॥
ଅନେକ ଦିନସ୍ଥୀ କହନ୍ତି । କରଣ ଦ୍ୱିପ୍ରପାଙ୍କେ ଭକ୍ତି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଦ୍ୱିପ୍ର ଯେତେ । ବୈଷ୍ଣବ ଆଦି ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଅନେକ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି । ଯେ ଯାହା ପୁରେ ଚଳିଯାନ୍ତି ॥
ଏହିପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚେ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ତା କୀର୍ତ୍ତି ପୂରିଲା ଜଗତେ ॥
ସ୍ୱର୍ଗଧରାରେ ତାର ଯଶ । ଭ୍ରମଣ ହୋଇଲା ପ୍ରକାଶ ॥
ଲୋକେ କୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଅଜ୍ଞାନା ମାଧନା ଜୀବନ ॥
ତାଙ୍କ ସମାନ ବାମାପଣେ । କହିଁ ନ ଥିବ ଏ ଭୁବନେ ॥
ଏମନ୍ତ କୋଳିଣ ସମସ୍ତେ । ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଜଗତେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ତାର ମନ । ବିଜୟ କଲେ ସେହି ସ୍ଥାନ ॥
ଛଦ୍ମ ବେଶ କଲେ ନରହରି । ବୃଦ୍ଧବ୍ରାହ୍ମଣର ରୂପ ଧରି ॥
ବୃଦ୍ଧଶରୀର ରୂପ ବହି । ଚାଲନ୍ତି ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ॥
ଶିରେ ଶୋଭିତ ପକ୍ୱକେଶ । ଶୁଭ୍ର ଚାମର ପ୍ରାୟ ଦୃଶ୍ୟ ॥
ଅତି ପାଚିଲା ଶ୍ମଶ୍ରୁ ଦାଢ଼ୀ । ଲମ୍ବ ପଞ୍ଜରେ ଅଛି ପଡ଼ି ॥
ଭାଲେ ତିଳକଶୋଭା ଦିଶି । ଚଳନ୍ତି ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି ॥
କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ବସାଇ । ତେଜେ ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ ଗଞ୍ଜାଇ ॥
ଯଜ୍ଞୋପବୀତ କଣ୍ଠେ ଶୋହେ । ସ୍ୱରୂପେ ଜଗଜ୍ଜନ ମୋହେ ॥
ଡୋର କୌପୀନ କଟିମାଝେ । ପୃଷ୍ଠରେ ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମ ସାଜେ ॥
ସଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ପାଣି । ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଚକ୍ରପାଣି ॥

ଅଙ୍କନା ମାଧନା ସଦନେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ ॥
ଦଇବ ଯୋଗେ ସେ ଦନର । ଉତ୍ସବ ହୋଇଛି ତା ପୁର ॥
ବନ୍ଧୁ ସୋଦର ମିତ୍ରଜନେ । ଯେ ପରିସ୍ଥର ଲୋକମାନେ ॥
ଆସି ଆଛନ୍ତି ଅପ୍ରମିତେ । ଗଣନା ନୁହନ୍ତି ତା କେତେ ॥
ସକଳ ଜନମାନେ ଆସି । ଧର୍ମଶାଳାରେ ଛନ୍ତି ବସି ॥
ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ବେନ ଭ୍ରାତ । ଧରିଣ ଜଳପାତ୍ର ହସ୍ତ ॥
ଯେତେକ ବିପ୍ର ଆସୁଛନ୍ତି । ସବୁଙ୍କ ପାଦ ଧୋଇଦ୍ୟନ୍ତି ॥
ପାଣିରେ ପାଣି ଅବଶେଷ । ଧରି କରନ୍ତି କଛୁ ଗ୍ରାସ ॥
ବିପ୍ରେ ଆସନ ଦେଇ ପୁଣି । କହନ୍ତି ସୁମଧୁର ବାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ ଭବଗ୍ରାହୀ । ମିଳିଲେ ସେହି ସ୍ଥାନେ ଯାଇ ॥
ସଭାଜନଙ୍କୁ ଚାହିଁ ହରି । ଧୀରେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମବେଶୀ ॥
ଅଙ୍କନା ମାଧନା ଏ ଦୁଇ । ଭାଇ ଅଛନ୍ତି କେଉଁଠାଇ ॥
ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଲୋକେ ଉଠିଲେ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖାଇଣ ଦେଲେ ॥
ଦେଖି ଦୁହିଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମବେଶୀ । ଅନେକ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟରେ ତୋହର । ଅଟନ୍ତି ଜନମ ପିଅର ॥
ଧନ୍ୟ ହୋ ତୁମ୍ଭେ ବେନି ଭାଇ । ସଂସାରେ ଅଛ ଜାତ ହୋଇ ॥
ହୋଇଲା ଅପାରୁ ଅପାର । ଜଗତେ କୀରତି ତୁମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ପ୍ରଶଂସି । ଶୁଣିଣ ବେନିଭାଇ ହସି ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମବେଶୀ ପାଦ ଧୋଇ । ଉଦକ ପାଇ ବେନିଭାଇ ॥
ଉଚିତେ ବସାଇ ଆସନେ । ପୁଚ୍ଛନ୍ତି କୋମଳ ବଚନେ ॥
ହେ ବ୍ରହ୍ମବେଶୀ କହ ସତ । କିମ୍ପା ମୋ ପୁରେ ଉପଗତ ॥
କହ ହେ ସ୍ୱରୂପ ବଚନ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ହେଉ ମନ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମବେଶୀ । ତାଙ୍କ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ହସି ॥
ଆମ୍ଭେତ ଆଜନ୍ମ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ନିତ୍ୟେହେ ଅଟୁ ପରବାସୀ ॥
ନିଶ୍ଚଳ ନୋହୁ କେଉଁଠାରେ । ନରତେ ଭ୍ରମୁଁ ଏ ସଂସାରେ ॥
ଯେ ଗତାଗତ ପଥ ମୋର । ମୋତେ ତ ନ ହୋଇ ଗୋଚର ॥

କେବଳ ଅଛଇ କଥାଏ । ଭକତି ଦେଖ ଯେଉଁଠାଏ ॥
ନିର୍ଲୋଭ ସତ୍ୟବାଦୀଜନ । ଅକ୍ରୋଧୀ ମଧୁର ବଚନ ॥
ନିର୍ଭୟ ଶୋକ ମୋହ ନାହିଁ । ବିଷ୍ଣୁ ଭକତ ଦେଖ ଯହିଁ ॥
ବସ୍ତାକୁ ପରଲୋକ ପ୍ରିୟ । ସତ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ସଙ୍ଗସହ ॥
ନାମ ଭଜନ ଯେତୁକରେ । ସେବଇ ଗୁରୁ ବିପ୍ରଠାରେ ॥
ସକଳ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ଜାଣେ । ସେବଇ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣେ ॥
ପର ଆପଣା ଏକ ମଣି । ସଂସାର ବସ୍ତୁ ମାୟାଜାଣି ॥
ଏମନ୍ତ ଲୋକ ଦେଖ ଯହିଁ । ଭୋଜନ କରୁ ଆମ୍ଭେ ତହିଁ ॥
ନ ପୁଚ୍ଛି ଜାତି ଗୋତ୍ର ତାର । ହେଉ ଅକୁଳ ଅବେଭାର ॥
ତା ହାତେ ଭୁଞ୍ଜିବା ପ୍ରମାଣ । ସେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ନ ଦେଲେ ମାଗିଣ ଭୁଞ୍ଜଇ । ତହିଁ ମୋ ଅଭାବ ନ ଥାଇ ॥
ଏହା ନ ଦେଖ ଯାହାଘରେ । ସେ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଲେ ମୋରେ ॥
ତହିଁ ନ କରେ ମୁଁ ଭୋଜନ । ସେ ମୋତେ କୋଟିଏ ଯୋଜନ ॥
ଏବେ ହେ କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ତୁ ଏବେ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଅଟୁ ବୃଦ୍ଧବେଶ । ତୋହର ଅଟୁ ଉପବାସ ॥
ଅଇଲୁ ତୋହର ନିକଟେ । ତୋର ମହିମା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟେ ॥
ଏଥିକୁ ଅଇଲୁ ଯେ ଥରେ । ତୁମ୍ଭ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେଖିବାରେ ॥
ଏବେ ହେ ଯାଉଅଛୁ ଆମ୍ଭେ । ଏହି ଭାବରେ ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ॥
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ ଦୁହେଁ ଶୁଣି । କପୋତେ ନିବେଦିଲେ ପାଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ଆଜକ ମାତ୍ର ଏଥେଁ ରହି ॥
ଆମ୍ଭର ହେଉଛି ଉତ୍ସବ । ଭୋଜନ କରି ତୁମ୍ଭେ ଯିବ ॥
ଏତେ ସୁକୃତ ଅଛୁ ହୋଇ । ନାନାଙ୍କ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଗୋସାଇଁ ॥
ତା ଶୁଣି ବୃଦ୍ଧବେଶ କହି । ଶୁଣ ହେ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇଭାଇ ॥
ମୁଁ ଏଥେ ରହିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଦେଇ ନ ପାର ମୋତେ ଗ୍ରାସ ॥
ବଇବେ ଦେବ ଅବା ଯେବେ । ଅନେକ ଲୋକେ ଭୋକେ ଯିବେ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସର୍ବେ ହେଉ । ଆମ୍ଭେ ପଛକେ ଭୋକେ ଯାଉ ॥

ତୁମ୍ଭେ ଭୋଜନ ବେଗେ କର । ଦେଖିବା ତୁମ୍ଭ ଭୁଞ୍ଜିବାର ॥
ସେ ବେଦ ଭାଇ ନାନାମତେ । ପଣ୍ଡ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପାଂକ୍ତଗତେ ॥
ରଖିଲେ ଅନ୍ତ ବଳକରି । ନମନ୍ତ କରି ବ୍ରହ୍ମସୁତ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ବେଦଭାଇ । ରନ୍ଧନ କରାଇଲେ ଯାଇଁ ॥
ଖିରି ଖେଚଡ଼ି ଶାଳି ଅନ୍ନ । ନାନାବିଧ ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ଅଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣେ ପିଠାମାନ । ଘୃତରେ କଲେକ ରନ୍ଧନ ॥
ଦଧି ଯେ ଅନେକ ପ୍ରକାର । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଧସର ॥
ପଇଡ଼ ପାଣି ସରପଣା । ସ୍ୱାଦୁରେ ଏକୁଁ ଏକ ଜଣା ॥
ଷଡ଼ରସରେ ଦ୍ରବ୍ୟଯେତେ । ରନ୍ଧନ କଲେ ବିଧିମତେ ॥
ଶତକ କଟଣେ ଗନ୍ଧ୍ରଣିଆ । ରନ୍ଧନ କଲେ ଅମଣିଆ ।
ବେଳକ ପ୍ରହରେ ଅଛୁ ହୋଇ । ସମସ୍ତ ନର୍ଗ କରି ଥୋଇ ॥
ଦଶସହସ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ । ଭୋଜନ ବାଣ୍ଟିବେ ସବୁଙ୍କୁ ॥
ଏତେ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ନିର୍ଗ କରି । ଡାକ ଆଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମସୁତ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ବସ୍ତ୍ରାଭ ମନ୍ଦିର । ଯେସନ ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳାପୁର ॥
ତହିଁ ବସାଇ ବ୍ୟାସନେ । କହନ୍ତି ବଜସ୍ଥ ବଚନେ ॥
ଅନେକ ଲୋକେ ଛନ୍ତି ବେଢ଼ି । ସେ ବେଦ ଭାଇ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣହେ ଅତିଥି । କର ଭୋଜନ ବିଧିମତି ॥
ତୁମ୍ଭ ବଚନ ଯେବେ ଶୁଣି । ତା ପୁଣି ପରହିବୁ ଆଣି ॥
କହ ହେ ବିଳମ୍ବ ନ କର । ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମସୁତ ॥
ଶୁଣହେ ବାଚା ବେଦଭ୍ରାତେ । ସ୍ୱରୂପ କହୁଅଛୁଁ ତୋତେ ॥
ମୋତେ ଯେ ଅନ୍ନ ଭକ୍ଷଦେଅ । ପଚ୍ଛେ ନସତ ଅବା ନୁହ ॥
ଅତିଥି ବୁଝାଇ ବସାଇ । ଅଧା କରି ଯେ ଏ ଉଠାଇ ॥
ଏଥକୁ ବିଷ୍ୟଭଣ କହ । ବେଦା ବୋଇଲେ ଏ ଶିଦଅ ॥
ମୋହିଲେ ଲୋକଟି ଯାଉଛୁ । ଏଥେ ଶୋଚନା ନାହିଁ କଛୁ ॥
ସମସ୍ତ ଲୋକେ ତାହାଶୁଣି । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କୁ ମଣି ॥
ବୋଇଲେ ଭୁଞ୍ଜ ହେ ଅତିଥ । କମାଇ ହୋଇବୁ ନସତ ॥

ଯେତେ ପାଉଲେ ବ୍ୟଞ୍ଜନା । ବୋଲିଲେ ଆମ୍ଭେ ଭୁଞ୍ଜି ସିନା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ଯେତେ ଖଣ୍ଡିତ ଘେନ ଆସ ॥
ତକ୍ଷଣ ମୋହର ଅଗ୍ରତେ । ପକାଅ ପତ୍ର ଗୋଟି କେତେ ॥
ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ କର୍ପି ଭର । ଗୋପାଳ ମୁଦ୍ରା ବେଗେ କର ॥
ନୃସିଂହ ଦେବ ଚନ୍ଦ୍ର ତଳେ । ବଢ଼ାଇ ଦେଉଥାଅ ମୋତେ ॥
ଯହୁଁ ଶୁଣିଲେ ଏ ବଚନ । ଆନନ୍ଦ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ॥
ସେ ବେନି ଭ୍ରାତ ଚଳିଗଲେ । ଯେ ବା ରନ୍ଧନ କରିଥିଲେ ॥
ତହୁଁ ଅନେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଧରି । ବୁହାଇ କୋଟି ଭାର କରି ॥
ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ମୂଳରେ ଥୋଇଲେ । ଅନେକ ପତ୍ର ପକାଇଲେ ॥
ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ତର୍ପି ଭରି । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଦି କରି ॥
ନାନାଦି ପିଠାମାନ ଯେତେ । ଯେ କ୍ଷିରି ଖେଚଡ଼ି ସହିତେ ॥
ସକଳ ସାମଗ୍ରୀ ଥୁଇଣି । ଅନେକ ଲୋକ ବେଢ଼ି ବସି ॥
ଭୁଞ୍ଜେ ନୃସିଂହ ନାମ ଧରି । ବୋଲନ୍ତି ମୁବା ମୁବା କରି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ସନ୍ତୋଷେ ପୂର୍ଣ୍ଣାସନେ ବସି ॥
ନୃସିଂହ ନାମ ଗୋଟି ଧରି । ବସିଲେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୁଖ କରି ॥
ଶ୍ରୀ କରେ ମୁଦ୍ରାମାନ ଧରି । ମୁଖ ବିସ୍ତାରି ବ୍ୟନ୍ତ ଭରି ॥
ମୁଦ୍ରାକୁ ମୁଦ୍ରା ଧରି କରେ । ଉଆଇଁ ଦିଅନ୍ତି ତୁଣ୍ଡରେ ॥
ଯେତେକ ସମ୍ପାଦଣ ଥିଲେ । ଦଣ୍ଡକମାନେ ଭୁଞ୍ଜି ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଆଉ ଘେନ ଆସ । କ୍ଷଣେହେଁ ନ କର ଅଳସ ॥
ଶୁଣି ଅନେକ ଲୋକେ ଯାଇଁ । ଆଣନ୍ତି ସେବଘରୁ ବହି ॥
ପତ୍ରରେ ଦିଅନ୍ତି କୁଢ଼ାଇ । ମୁବା ବଳନ୍ତି ଲୋକେ ଯାଇ ॥
ସେ ମାୟାଯତି ସବୁ ଧରି । ମୁଖରେ ଦେଉଥାନ୍ତି ଭରି ॥
ଯେସନେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରି । ପୂଜାରେ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଶ୍ରୀହରି ॥
ଅନଳେ ଘୃତ ଯେବେ ପଶି । ସେ ଯେହ୍ନେ ହୋଏ ଭସ୍ମରାଶି ॥
ଅଶେଷ ନଦୀଜଳମାନ । ଯେହ୍ନେ ସାଗର ହୋଏ ଲୀନ ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଦିଅନ୍ତି ବସ୍ତୁ ଗର୍ଭେ ଭରି ॥

ବୋଲନ୍ତ ସେନଆସ ଆଜ । କେବା କଥାରେ ହେଳାହୋଉ ।
କ୍ଷୁଧାରେ ଜଳୁଛି ଉଦର । ବହୁତ ଲୋକେ ମୁହାକର ।
ତାହା ଶୁଣିଣ ବେନ ଭାଇ । ଅନେକ ତପର ଯେଣାଇ ।
ରାନ୍ଧିବା ଲୋକେ ରାନ୍ଧୁଛନ୍ତି । ବାଢ଼ିବା ଲୋକେ ବାଢ଼ୁଛନ୍ତି ।
କୁଢ଼ାନ୍ତି ଏକଠାକେ ନେଇ । ସହସ୍ରେ ଲୋକ ବସିଥାଇ ।
ଦିଅନ୍ତି ମୁଖେ ମୁହାବଳି । ବସି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ମହାବଳୀ ।
ଏମନ୍ତ ଦଣ୍ଡଘଣ୍ଟି ଯାଏ । ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଦେବରାୟେ ।
ଯେତେ ପଦାର୍ଥ ଥିଲେ କରି । ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଦେବହରି ।
ଲକ୍ଷ ସହସ୍ର ଲୋକ ଗ୍ରାସ । ସବୁ ସାରିଲେ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ।
ବୋଇଲେ ଆଉ ଆଣ କନା । ଆଣ ହୋ ଅଙ୍ଗନା ସାଧନା ।
ତାହା ଶୁଣିଣ ବେନ ଭାଇ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପାଦତଳେ ଶୋଇ ।
ବୋଇଲେ ବନ୍ଦେ ମଠ ହେଉ । ରନ୍ଧନ ହେଉଅଛୁ ଆଉ ।
ମୋ ଘର କେତେକ ମାତର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଆହାର ।
ମହାଗର୍ବରେ ଦେବ ବୋଲି । ଏବେ ମୁଁ ଅପରାଧ କଲି ।
ଏଥିର ଦୋଷ କ୍ଷମାକର । ଦଣ୍ଡକେ ବସ ବ୍ରହ୍ମବସା ।
ଆଜ ଯା ହୋଇଛନ୍ତି ହରି । ତୁମ୍ଭରେ ଦେବ ଅର୍ପିକରି ।
ପୂରୁ ନ ପୂରୁ ତୋ ଉଦର । ମୋର ଅପ୍ରାଧ କ୍ଷମାକର ।
ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟ ତାର ଶୁଣି । ହସି ବୋଲନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି ।
ଏବେ ମୁଁ ହୋଇଲି ସନ୍ତୋଷ । ଦିଅ ତୁ ବିପ୍ରଜନେ ଗ୍ରାସ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠିଗଲେ । ସେ ବେନ ଭ୍ରାତ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ।
ଅନେକ ବିପ୍ର ତାଙ୍କ ପାଖେ । ଗୋଡ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକେ ।
ଅଦୃଷ୍ଟେ କାହୁଁ ଏ ଅଇଲେ । ଅସ୍ତ ତ ଅଗୋଚର ହଲେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେଝାମତେ । ଗୋଡ଼ାଇ ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ।
ପ୍ରବେଶ ଗୋଦାବରୀ କୂଳେ । ପ୍ରଭୁ ପଶିଲେ ଯାଇଁ ଜଳେ ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟମୁଖ ଜଳେ ଧୋଇ । ଜଳ ପିଇଲେ ମୁଖ ଦେଇ ।
ଅନେକ ଶୁଖିଗଲା ବାରି । ଉଚ୍ଛୁଣ ଗଲା ଗୋଦାବରୀ ।

ତାହା ଦେଖିଣ ବେନ ଭାଇ । ଉଠିଲେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ।
ବଦନୁ ନସ୍ପୁରେ ବଚନ । ଦେଖି ବୋଇଲେ ଭଗବାନ ।
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଯାଅ ବେନଭାଇ । ଆମ୍ଭ ବଚନ ଶିରେ ଦେଇ ।
ଆଜ ଅଳପ ଦିନେ ପୁଣ । ଲଭିବ ପରମ କାରଣ ।
ଏ ପିଣ୍ଡ ଛାଡ଼ି ବେନ ଭାଇ । ବସିବ ସ୍ୱର୍ଗ ଲୋକେ ଯାଇ ।
ଏଥେ ସଂଶୟ ନାହିଁ କିଛି । ଆଜ ମୁଁ ଅନ୍ତର ହେଉଛି ।
ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଦେଖ ମୋ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଚିହ୍ନ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କ୍ରୁ ହ୍ମସ୍ୱାମି । ଅନ୍ତର ହେଲେ ଜଳେ ପଶି ।
ସ୍ତ୍ରୀଭୁଜ ଦୁଇ ଟୋଳିଦେଲେ । ସେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଦେଖାଇଲେ ।
ତାହା ଦେଖିଲେ ବେନ ଭାଇ । ଆନ କାହାକୁ ଦୃଶ୍ୟ ନୋହି ।
ସେ ବେନ ଭାଇଙ୍କର ଭାବ । ଶତେ ଜନମେ କେ ପାଇବ ।
ସଙ୍ଗତେ ଯେଣ ବିପ୍ର ଯେତେ । ଲେଉଟିଗଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ।
ମଠରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ସବୁଙ୍କୁ ଦେଲେ ଅନ୍ନଗ୍ରାସ ।
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଲେ । ମେଲାଣି କଲେ ତାଙ୍କୁ ଭଲେ ।
ଆନନ୍ଦେ ଶୁଣ ହେ ସୁମନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏସନ ।
ଏ କଳିଯୁଗେ ଭକ୍ତଙ୍କର । ମହିମା ଅପାରୁ ଅପାର ।
ସାଧୁ ଜନଙ୍କୁ ଦୃଶ୍ୟହୋଇ । ମୂର୍ଖ ଜନଙ୍କୁ ପ୍ରତେ ନାହିଁ ।
ଏମନ୍ତ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲଭେ ପ୍ରମାଦ ।
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ସେ ନାରାୟଣ ପାଦେ ଆଶ ।
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ମୋହର ନ ଘେନିବ ଦୋଷ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ-ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ।
ଅଙ୍କନ‌ଂଓ ମାଧବା ଅନୁଦାନ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

—*—

ଦ୍ୱାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
କୀର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣମନ । କହିବା ଅପୂର୍ବ ବିଧାନ ॥
ଏ କଳିଯୁଗର ଚରିତ । ଶ୍ରବଣେ ହୋଇବ ମୁକତ ॥
ଯେ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପ ମହାଦେଶ । ପୁଣ୍ୟ ସଲିଳା ଗଙ୍ଗାପାଶେ ॥
ରାଜ୍ୟ ପଞ୍ଚାଶ ଯୋଜନରେ । ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜପଣ୍ଡାଟରେ ॥
ନାମ ତାହାର କାଞ୍ଚିଚନ୍ଦ୍ର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଭକତ ନରେନ୍ଦ୍ର ॥
ଅତି ନିର୍ମଳ ତାର ମତି । ଅଚଳାଚଳ ତା ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ପ୍ରଜାଙ୍କୁ କରି ପୁତ୍ର ପ୍ରାୟେ । ସେ ରାଜା ପ୍ରତିପାଳଥାଏ ॥
ତାହାର ଭାର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରିୟବତୀ । ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ ମହାସତୀ ॥
ପଦ୍ମିନୀ ନାମ ତା ବିଦିତ । ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ଅଲଙ୍ଘିତ ॥
ନିରତେ ପତି ସେବାକରେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଅତି ସ୍ନେହକରେ ॥
ଏମନ୍ତ ରାଜାରାଣୀ ଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଦେଇ ମତି ॥
ନିରତେ କୃଷ୍ଣ ଚିନ୍ତା ହୃଦେ । ସେବା କରନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଜୀବହତ୍ୟାକୁ ମହାଭୟ । ଦୁଃଖିଜନର ସେ ସହାୟ ॥
ନିରତେ ପର ନିନ୍ଦାକଥା । ଖତ ନ ଶୁଣଇ ସର୍ବଥା ॥
ରାଜ୍ୟେ ତା କୀରତି ଅପାର । ଜଳ ଦେଉଳେ ଯେ ସ୍ଥାବର ॥
ପଞ୍ଚକୋଶରେ ସଦାବର୍ତ୍ତି । ରଖାଇ ଅଛି ଅପ୍ରମିତ ॥
ରାଜ୍ୟେ ଘୋଷଣା ଦେଇ ତାର । କହୁ ଯେ ଥାଇ ନିରନ୍ତର ॥
ଯେବଣ ଗ୍ରାମରେ ଅତିଥି । ଆସି ହୋଇବେ ଉପଗତ ॥
ତାହାଙ୍କ ଚଉର୍ବ୍ବ କରିବ । ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଅନ୍ନ ଦେବ ॥
ଯେତେ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବ । ଲେଖି ମୋ ଭଣ୍ଡାରରୁ ନେବ ॥
ମୋ ରାଜ୍ୟ ଯେଉଁ ଗ୍ରାମଦେଶ । ଅତିଥି ଗଲେ ଉପବାସ ॥
ତାଙ୍କ ସକଳ ଧନ ହରି । ରାଜ୍ୟରୁ ଦେବ ଦୂରକରି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ଠମକ । ବଜାଉଥାଆନ୍ତି ରାଜ୍ୟଯାକ ॥

ସେ ରାଜ୍ୟ ପରଜାଙ୍କୁ ଗଲ । ତଆରୁ ଥାଇ ନୃପସାଇଁ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ସେବାକର । ଶ୍ରୀହରି ଭଜ ନିରନ୍ତର ॥
ବହୁ ବୈଷ୍ଣବ କର ପ୍ରୀତି । ଦୃଢ଼ଭକତି କର ନିତି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲଣ ତଆରେ । ସେ ରାଜା ନଗ୍ରଦଣ୍ଡଧାରେ ॥
ପୁର ତା କଣରୁ ପଦନ୍ତ । ସବୁଠି ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଚିତ୍ର ॥
ଯେଉଁଣେ ରୁହିଁଲେ ସେହୁରୂପ । ବର୍ଣ୍ଣନ କରୁଥାଇ ନୃପ ॥
ଦ୍ୱାରେ ତା ଧର୍ମଧ୍ୱଜା ପୋତି । ନେତ ଚଉଳ ବାନ୍ଧଛନ୍ତି ॥
ଅନେକ ଧର୍ମଶାଳାମାନ । ତୋଳାଇ ଅଛନ୍ତି ରାଜନ ॥
ପାଟଣାପାଳ ପ୍ରତିଦ୍ୱାରେ । ତୁଳସୀ ଆରୋପଣ କରେ ॥
ଠାବ ଠାବକେ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ । କରାଇ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ ॥
ଅନେକ ଶୁଆ ଶାରୀ ବଣି । ପୋଷିଅଛନ୍ତି ଗୃହେ ଆଣି ॥
ତାହାଙ୍କ ମୁଖୁ ନାମ ଶୁଣି । ଅତି ଆନନ୍ଦ ନୃପମଣି ॥
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ରତ୍ନେ । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଦେଉଥାଏ ॥
ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣ ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତି । ସେ ରାଜା ଶୁଣୁଥାଇ ନିତି ॥
ଧର୍ମକୁ ଅଟେ ମୂଳ ତାର । ସତ୍ୟ ବଚନ ନିରଧାର ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଦୂତ ପେଷି । ଅତିଥି କରି ନେଇଆସି ॥
ଇଚ୍ଛା ଭୋଜନ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଯେବା ଯତ୍ନରେ କରେ ମତି ॥
କଷ୍ଟ ଦେଖି ନ ସହଇ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦିଅଇ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦୟାନିଧି । ଦେଖିବାପାଇଁ ରାଜା ବୁଦ୍ଧି ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ବସି ॥
ତାହାଙ୍କୁ କିସ ଅଗୋଚର । ନାହିଁ ନିକଟେ ତାଙ୍କୁ ଦୂର ॥
ମାୟାରେ ହୋଇଣ ତପସ୍ୱୀ । ମିଳିଲେ ରାଜାପାଶେ ଆସି ॥
ଅଖଣ୍ଡ ନଖ ଦାଢ଼ୀ କେଶ । ଜ ବ୍ରହ୍ମ ତେଜାଳ ସରୁଷ ॥
ତୁଳସୀ ମାଳ ଶୋଭେ ଗଳେ । କର୍ଣ୍ଣେ କୁଣ୍ଡଳ ଦେଖି ଲୁଚିଲ ॥
ଜଟା ମୁକୁଟ ମାଳ ଶୋଭା । ଭକ୍ତ ଜନଙ୍କ ମନଲୋଭା ॥

ଡୋର କୌପୀନ କଟିମାତ୍ରେ | ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ଲସେଲେ ||
ଯଜ୍ଞୋପବୀତ କଣ୍ଠେ ଶୋଭେ | ରୂପେ କି ଜଗଜ୍ଜନ ମୋହେ ||
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଚକ୍ରପାଣି | ନୃପତି ଆଗେ ଦେଲେ ଭଣି ||
କହି ଅନେକ କୃଷ୍ଣ ରସ | ରାଜାର ମନ କଲେ ତୋଷ ||
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ମହାରାଜା | କଲା ଆନନ୍ଦେ ପାଦପୂଜା ||
ବେଗେ ଚରଣ ଦୁଇ ଧୋଇ | ଚରଣାମୃତ ଆଗେ ଖାଇ ||
ଧୀର କହନ୍ତି ଦଣ୍ଡଧର | ଆଜ ପବିତ୍ର ମୋର ପୁର ||
ତୁମ୍ଭର ପାଦରଜ ପଡ଼ି | ଅଶେଷ ପାପ ଗଲା ଛାଡ଼ି ||
ହେ ସ୍ୱାମୀ ! କମ୍ପାଇ ଆଗତ | ମିଥ୍ୟା ନ କର କହ ସତ ||
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି | ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନରମଣି ||
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଆଜନ୍ମ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ | ବନରେ ତପ କରୁଁ ବସି ||
ବନର ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ | ବନ ବଞ୍ଚିଲୁ ଦୁଃଖ ସହି ||
ଯାହା ବିଗୁଣଥିଲୁ ମନେ | ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇଲା ଏତେଦିନେ ||
ତେଣୁଁକି ବନରୁ ବାହାର | ତୋ କୀର୍ତ୍ତି ଶୁଣି ଦଣ୍ଡଧାରୀ ||
ଯହୁଁ ତୋ କୀରତି ଶୁଣିଲୁଁ | ତେଣୁ ତୋ ପୁରକୁ ଅଇଲୁଁ ||
କିଛିହିଁ ମାଗିବାର ପାଇଁ | ଦେବୁ କି ନାହିଁ ନୃପସାଇଁ ||
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ରାଜନ | ଯାଇଚ୍ଛା ମାଗ ହେ ବହନ ||
ଯାହା ମାଗିବ ତାହା ଦେବ | ନ ଦେଲେ ଅପରାଧୀ ହେବ ||
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଭୂମିଦାନ | ଧନ କାଞ୍ଚନ ବସ୍ତ୍ରମାନ ||
ସ୍ୱରାଜ ପରହିଁ ସନ୍ତତେ | ମାଗ ହେ ଯାହା ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ ||
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି | ଏକାନ୍ତେ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ||
ଅନେକ ଦିନ ତପଋଷି | ଥିଲୁ ହେ କାମ ପରିହରି ||
ଏବେ ସେ କାମଦେବ ମୋତେ | ପୀଡ଼ା ଯେ ଦେଲା ନାନାମତେ ||
ତାହା ମୁଁ ସହି ନ ପାରିଲି | ହରଚେ କାମ ଜ୍ୱାଳାଇଲା ||
ତେଣୁ ଅଇଲି ତୋର ପାଶେ | ଦେବୁ କି ଏହି ପ୍ରୀତିଆଶେ ||
ଶୁଣିଲି ତୋର ପ୍ରିୟବତୀ | ସ୍ୱାମୀଭକତ ମହାସତୀ ||

ତାହାକୁ ଆଣି ମୋତେ ଦେବୁ । ରାଜନ ସୁଖେ ବିଳସିବୁ ॥
ଏତେକ ମାତ୍ର ମୋର ବାଞ୍ଛା । ହୁଅ ନହୁଅ ତୋର ଇଚ୍ଛା ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ଅତି ତୋଷ । ବୋଇଲେ ଏହି ସ୍ତୁର କସ ॥
ପ୍ରାଣ ମାଗିଲେ ଦେଇପାରେ । ସଂଶୟ ନାହିଁଟି ଏଥିରେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ରାଜନ । ଆଣିଲେ ଉତ୍ତମ ଭୋଜନ ॥
ଭୁଞ୍ଜିଣ ସନ୍ତୋଷ ତପସ୍ୱୀ । ଏମନ୍ତ ସନ୍ଧ ହେଲା ଆସି ॥
ସେ ମହାରାଜା ଚଳିଗଲେ । ପତ୍ନୀର ପାରୁଶେ ମିଳିଲେ ॥
ଅନେକ କହିଲେ ଶଠଆର । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱରୀ ॥
ଏକଇ ତପସ୍ୱୀ ଏ ଆସି । ବଚନେ ମନ ମୋର ତୋଷି ॥
ହଶଇ ବ୍ରହ୍ମବେଶ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତେ । ସେ ମୋତେ ମାଗିଲେ କଥାଏ ॥
ତା ଶୁଣି ଦେବା ସତ୍ୟକଲି । ମାଗ ହୋ ବୋଲି ମୁଁ ବୋଇଲି ॥
ସେଯେ ମାଗିଲେ ମୋତେ ଯାହା । ଶୁଣ କହିବି ତୋତେ ତାହା ॥
ତୋହର ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତିଭାବ । ଅଜଳ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କରିବ ॥
ସତ୍ୟ ମୁଁ କରିଛି ଯୁବତେ । ଅବଶ୍ୟ ଦେବି ତାକୁ ତୋତେ ॥
ଏଥିରୁ କହ କି ବିଚାର । ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ଯେଉଁ ଦିନରୁ ପିତା ମୋତେ । ସମର୍ପି ଦେଲେ ତୁମ୍ଭ ହସ୍ତେ ॥
ସେ ଦିନୁ ହୋଇଛି ତୁମ୍ଭର । ତୁ ନାଥ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ଏଥିକୁ ଯେ ତୋହର ଇଚ୍ଛା । ଏଥିରେ ନାହିଁ କମା ଅନ୍ୟଥା ॥
ରାଣୀ ବଚନୁ ଏହା ଶୁଣି । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ନୃପମଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସୁନ୍ଦରୀ । ମୋ ଠାରୁ ଶତେଗୁଣ କରି ॥
ସେବା କରିବୁ ତପୀ ପାଦେ । କପଟ ନ ରଖି ତୋହ୍ମଦେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ରାଜନ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନିକଟେ ଗମନ ॥
ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଘେନିଣ ସଙ୍ଗରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜପୁରେ ॥
ରାଣୀ ସଙ୍ଗତେ କଲେ ଭେଟ । ନିର୍ବନ୍ଧେ କଲିଲେ କବାଟ ॥
ଅନେକ ଦାସୀ ପରିବାରେ । ଯୋଗାଇଦେଲେ ବସ୍ତ୍ରଧାରେ ॥
ଅନ୍ତର ହୋଇଣ ରହିଲେ । ତପୀ ରହିଲେ ରାଣୀ କୁଳେ ॥

ସେ ମହାସଣ୍ଢ ବେଗେ ଉଠି । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପାଦତଳେ ଲୋଟି ॥
ଉଠିଣ ହୋଇଲେ ବନସ୍ତ୍ରୀ । ଆସନେ ବସାଇଲେ ନେଇ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର । ପବିତ୍ର ହେଲା ମୋର ପୁର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଇଲନ୍ତେ ସେ ରାଣୀ । ବିସ୍ମୟ କଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଧନ୍ୟଏ ତୁମ୍ଭଙ୍କର ଭାବ । ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଯେତେକ ଛନ୍ଦ ମୁହିଁ କଲି । କେବେହେଁ ଯଶ ନ ପାଇଲି ॥
ଏବେ ମୁଁ ଏମନ୍ତ କରିବି । ଏ ରାଣୀ ଜୀବନ ହରିବି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ କଣ୍ଡଧାରୀ । ଧର୍ମକୁ ଅବା ନନ୍ଦାକରି ॥
ଦେଖଇଁ କଲା ରାଜା ଭାବ । ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପଦ୍ମନାଭ ॥
ରାଣୀଙ୍କ ନଦ୍ରାଗତେ ମୋହି । ସକଳ ଅଳଙ୍କାର ନେଇ ॥
ଆଜ୍ଞା ଯେ ଦେଲେ ମହାବାହୁ । ଏ ନାରୀ ପ୍ରାଣ ହରିଥାଉଁ ॥
ଏମନ୍ତ ତୁ ବୋଲି ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଏମନ୍ତେ ରଜନୀ ପାହିଲା । ବେଳ ପ୍ରହରେ ଆସି ହେଲା ॥
ତା ଦେଖି ଦାସୀ ପରିବାରୀ । ବେଗେଣ ଗଲେ ଅନ୍ତଃପୁରୀ ॥
ଦେଖିଲେ କବାଟ ପିଟିଛୁ । ରାଣୀ ପଲଙ୍କେ ଶୋଇଅଛୁ ॥
ପାରୁଶେ ମିଳିଲେକ ଯାଇ । ଦେଖିଲେ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ॥
ତପସ୍ୱୀ ଯାଇଛନ୍ତି ଗୁଡ଼ି । ତାହା ଦେଖିଣ ଡକାପାଡ଼ି ॥
କହିଲେ ନୃପତିଙ୍କି ଯାଇଁ । ଦେଖିଲେ ପିଣ୍ଡେ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ॥
ତପସ୍ୱୀ ରାଣୀଙ୍କି ମାଇଲା । ସକଳ ଅଳଙ୍କାର ନେଲା ॥
କେବଣ ଦିଗେ ପଳାଇଲା । କେଖ ଯା ପଛୀ ଚୋର ମଲା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପମଣି । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ତରୁଣୀ ॥
ରାଣୀ ଅପ୍ରାଧ କରି ମଲା । କହ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କେଣେଗଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନରନାଥ । ପେଶାଇ ଦ୍ୱାରବାଟେ ଦୂତ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଭେ ଘେନଆସ । ଦେଖିଲେ ସେ ମହାସନ୍ନ୍ୟାସ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ଦେଖିବି ନୟନେ । ଭେଟେବି ରହିବି ଜୀବନେ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଜୀବନେ ନାହିଁ ମୋର ଆଶ ॥

ତା ଶୁଣି ଚଳିଗଲେ ଦୂତେ । ତପୀ ଖୋଜନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ଭଗବାନ । ଜାଣିଲେ ନୃପତିର ମନ ॥
ଅଶ୍ୱତ୍ଥେ ପଥେଛନ୍ତି ବସି । ଦୂତେ ଭେଟିଲେ ତାଙ୍କୁ ଆସି ॥
ଅନେକ ବିନୟ କହିଲେ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଚଳିଗଲେ ॥
ରାଜା ଗୁରୁଙ୍କୁ ଗଲେ ନେଇ । ଦେଖି ଉଠିଲେ ନରସାଇଁ ॥
ସେ ମହାଯତି ପାଦତଳେ । ନୃପତି ପୁଣ ପୁଣ ଲୁଟେ ॥
ଉଠି ଜପାଳେ ଯୋଡ଼ି ପାଣି । କହିଲ ମଧୁରସେ ବାଣୀ ॥
ହେ ମହାଯୋଗୀ ଯୋଗେଶ୍ୱର । ଅପ୍ରାଧ କ୍ଷମ ସ୍ୱାମି ମୋର ॥
ତହିଁକି ଦୁଃଖ ଘେନନ୍ତୁ ଦେ । ମୋତେତ ନ କହିଲୁ ପଦେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତେ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ଶୁଣ ନୃପତି ହୋଇ ତୋଷ ॥
ଏ ଆମ୍ଭ ପୂର୍ବର ସ୍ୱଭାବ । କେ ତାହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ ॥
ସେ ଆମ୍ଭ ପାଦେ ସେବାକରେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷ ମନରେ ॥
ତାହାକୁ ଦେବା ଆମ୍ଭେ ଦୁଃଖ । ସେ ଯେବେ ହୋଇବ ବିମୁଖ ॥
ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଆମ୍ଭେ ଯାଉ । ଲୋଡ଼ିଲେ ନ ପାଏ ସେ ଆଉ ॥
ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ପାଇ ହୃଦେ । ସେବୁ ଯେ ଥାଇ ଆମ୍ଭପାଦେ ॥
ତାହାକୁ ଛାଡ଼ିଣ ନ ପାରୁ । ସେ କାହିଁ ଯିବ ମୋ ଆଗରୁ ॥
ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିବ ବୋଇଲେ । ମୁଁ ତାକୁ ନ ଛାଡ଼ଇ ଭଲେ ॥
ସେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ମୁଁ ଯେ ନ ଛାଡ଼େ ତାରପାଶ ॥
ଯେତେହେଁ ଦୂରେ ଥିଲେ ରହି । ଚିନ୍ତିଲେ ପାରୁଶେ ମିଳଇ ॥
ସେ ମୋର ଜନ୍ମର ପ୍ରକୃତି । ଯାହା ଲେଖିଛି ପ୍ରଜାପତି ॥
କେ ତାହା କରିବଟି ଆନ । ଏ କଥା ବୁଝ ହେ ରାଜନ ॥
ଏବେ ଅଇଲ ତୋ ଗୁରୁର । ତୁ ରାଜା ଯାହା କଲେ କର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାରାଜା । ତପୀ ଚରଣେ କଲା ପୂଜା ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ବେଗେ ଚଳି । ପତ୍ନୀ ପାରୁଶେ ଯାଇ ମିଳି ॥
କନକଝରିସ ନୀର ଭରି । ବେଗେ ଆଣିଣ ହସ୍ତଧାରି ॥
ତପୀର ପାଦପଦ୍ମ ଧୋଇ । ରାଣୀ ବନ୍ଦନେ ହେଲ ନେଇ ॥

ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସୁବସ୍ତ । କରୁଣା କଲେ ବୃନ୍ଦସସ୍ତ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ପାଦରଜ ଲାଗି । ତୁ ଯେ ହୋଇଲୁ ମୋକ୍ଷଭାଗୀ ॥
ଅଶେଷ ଜନ୍ମର କଲ୍ମଷ । ଆଜ ହୋଇଲା ତୋର ନାଶ ॥
ସେ ସାଧୁ ପାଦରଜ ବାରି । ପିଇ ମସ୍ତକେ କରୁ ଧରି ॥
ଏପରି ଲେଖିଅଛୁ ଧର୍ମ । କେବଳ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ ସମ ॥
ଏ କଥା ସତ୍ୟ ଅଟେ ଯେବେ । ପ୍ରାଣ ତୁ ପାଇ ଉଠ ବେଗେ ॥
ରାଜା ବଚନ ଏହା ଶୁଣି । ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରାଣ ପାଇ ରାଣୀ ॥
ନନ୍ଦ ଉଠିଲା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ବସିଲା ରାଜା ମୁଖ ଚାହିଁ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେ ରାଜନ । ଅନେକ ଆଣି ଦେଲା ଧନ ॥
ଚପି ଚରଣ କରେ ଥୋଇ । ବୋଇଲେ କହ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ସେ ଅଳଙ୍କାର ଥୁଇ କେତେ । କେତେ ଧନକୁ ଦେବ ମୋତେ ॥
ଏ ସବୁ ଧନ ଘେନଯାଅ । ମୋଠାରେ ଦୟା କରିଥାଅ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଭଗବାନ । ଧନ୍ୟ ହୋ ରାଜା ତୋ ଜୀବନ ॥
ଧନ୍ୟ ଅଟଇ ତୋର ରାଣୀ । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ତାକୁ ଗଣି ॥
ସଂସାରେ ଯାହା କଲୁ ତୁହି । ଆନ କେ କରି ନ ପାରଇ ॥
ଏତେ କଲ୍ୟାଣ ହୋଇଥାଉ । ସକଳ କର୍ମେ ଯଶ ହେଉ ॥
ଥାଅରେ ସୁଖେ ଧନ ନେଅ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଗତି ପାଅ ॥
ଏଥେ ସଂଶୟ କରୁ ନାହିଁ । ଏବେ ହୋ ଯାଉଅଛୁ ମୁହିଁ ॥
ଆମ୍ଭେଟି କମଳା ବିଳାସ । ଦେଖ ଆମ୍ଭର ନିଜ ବେଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦେବରାଜ । ଦେଖାଇ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଭୁଜ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଗଗନେ ବିଜୁଳି ଯେସନ ॥
ସେ ରାଜା ରାଣୀ ତାହା ଦେଖି । ସୁଫଳ କଲେ ଚର୍ମଆଖି ॥
ଅନେକ କଲେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ । ଆନନ୍ଦେ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଦିନ ॥
କାଳେ ବୈକୁଣ୍ଠ ପଦପତି । ଶୁଣ ହେ ମନ ନ ପ୍ରମାଥ ॥
ହରି ଭକତ ଜନଙ୍କର । ମହିମା ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ଆଦର ଶ୍ରୀହରି ମହିମା । ଜାଣି ନ ପାରେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା ॥

ମୋର ଶକତି ଅବା କେତେ । କହିବ ତୋହର ଅଗ୍ରତେ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ପବିତ୍ର ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଗୀତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥
ଶୁଣିଣ କ୍ଷମାକର ଦୋଷ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦାସଙ୍କର ଦାସ ॥
ବୁଡ଼ି ମରୁଛି ଭବଜଳେ । ଉଦ୍ଧର ଧରି ନେଇ କୂଳେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ରାଣୀ ସନ୍ୟାସୀ ସେବା କଥନେ
ନାମ ଦ୍ୱାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

—o—

ତ୍ରୟୋବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଚୈତନ୍ୟ ରାଜା ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । କହଇ ମନ ରାଜା ଆଗେ ॥
ହେ ରାଜା ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ ॥
କେବଳ ସୁଧାସମ ବାଣୀ । ପବିତ୍ର ହେବୁ ଯାହା ଶୁଣି ॥
ଉତ୍କଳ ଖଣ୍ଡ କଥା ରସ । କର୍ଣ୍ଣାଟ ନାମେ ଏକ ଦେଶ ॥
ଦଇବେ ନଯୋଜନା ବାଟ । ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ଦାଣିଆର ॥
ସେ ଗ୍ରାମେ ଅଟେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ନାମ ତା ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ । ଭକତଜନେ ସେ ଗରିଷ୍ଠ ॥
ନଳେଷ୍ଠି କର୍ମୈଷ୍ଠି କୃପାଳୁ । ନିରତେ ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି ପଢ଼ି । ଦଶମୁ ରସ ଦୂରେ ଏଡ଼ି ॥
ଇନ୍ଦ୍ରିଗଣଙ୍କୁ କରି ହତ । ମନକୁ କରିଣ ଆୟତ ॥
କେବଳ କୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଭକ୍ତି । ଦନା ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟଗତ ॥
ଏମନ୍ତେ ତାର ମନ ଜାଣି । ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ସେ ନ ଗଣି ॥
କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥ ବ୍ରହ୍ମ । ସଂସାରେ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମ ॥
ସୁର ଅସୁର ଦିଗପାଳ । କରି ସମାଧି ଆଖଣ୍ଡଳ ॥

ମେରୁ ବସୁଧା ପାରାବାର । ସ୍ଥାବର ଆଦି ଚରାଚର ॥
ସବୁ କରନ୍ତି ଆତଯାତ । କେବଳ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ତାହାଙ୍କ ପାଦେ ଆଶ୍ରେକରି । ପ୍ରାଣୀ 'ସଂସାରୁ ଯାନ୍ତି ତରି ॥
ସେ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ କୃପାବନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନାହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ସେ ମନରେ । ବୁଲୁଣ ଥାଇ ନିରନ୍ତରେ ॥
କାଳେ ଦେଖିବ ବ୍ରହ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି । ସ୍ଥୂଳ ସ୍ୱରୂପ ଥିବ ରହି ॥
ଦର୍ଶନେ ମୁକତି ଲଭିବ । ଯାତନା ପଥ ନ ଦେଖିବ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରଣ ମନେ । ଶାସ୍ତ୍ର ଖୋଜଇ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
କେତେହେଁ ଦିନର ଅନ୍ତରେ । ଖୋଜିଲେ ବ୍ରହ୍ମ ପୁରାଣରେ ॥
ସ୍ଥୂଳସ୍ୱରୂପ ଗୋଟି ଧରି । ବ୍ରହ୍ମ ଅଛନ୍ତି ନୀଳଗିରି ॥
ତାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ଯେହୁଁମାନେ । ମୁକତ ହୁଅନ୍ତି ଦର୍ଶନେ ॥
ନ ଗମେ ଯମ ଦରଶନ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଏ ପ୍ରମାଣ ॥
ଏମନ୍ତେ ପୁରାଣରେ ଶୁଣି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୃଦପଦେ ଗଣି ॥
ବୋଇଲା ଧିକ ଏ ସଂସାର । ଧିକ ଏ ମାୟାଜାଲ ମୋର ॥
ଧିକ ଏ ଦାରସୁତ ଧନ । ଧିକ ଅଟଇ ଏ ଜୀବନ ॥
ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଦେହଧରି । ବ୍ରହ୍ମ ଅଛଇ ନୀଳଗିରି ॥
ଆଜହୁଁ ଯାଏ ମୁଁ ନ ଜାଣେ । ଭ୍ରମୁଅଛଇ ଅକାରଣେ ॥
ଯାହାକୁ ନୟନେ ଦେଖିଲେ । ଜୀବ ନିସ୍ତାର ହୋଏ ଭଲେ ॥
ଯେ ଗତାଗତ ପଥ ଜାଣି । ରହେ ବ୍ରହ୍ମର ଦେହେ ମଣି ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଛାଡ଼ି ମୂଢ଼ପଣେ । ମୁଁ ଏଥି ଥିବି ଅକାରଣେ ॥
ଦାର ତନୟ ଧନ ଯେତେ । କେ ଯିବ ମୋହର ସଙ୍ଗତେ ॥
ଦେହେ ସମର୍ଥ ଥିବାଯାଏ । ସବୁରି ବନ୍ଧୁ ହୋଇଥାଏ ॥
ବୟସ ହେବ ଯେବେ ଶେଷ । ଦାର ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ହେବ ଦ୍ୱେଷ ॥
ଆଜ କେ ଅଟଇ କାହାର । କେହ ତ ନୋହେ ଆପଣାର ॥
ଏତେ ଭାବିଣ ତାର ଚିତ୍ତ । ବୋଇଲା ଯିବି ମୁଁ ତୁରିତ ॥
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଦର୍ଶନ କରିବ । ହେଲେ ମୁଁ ମୁକତି ଲଭିବ ॥

ଏ କଥା ଅଟେ ମୋର ମୂଳ । ବୋଲଇ ଜଳ ଅନୁକୂଳ ।
ହୋଇଣ ପରମ ସନ୍ତୋଷ । ଘୁଞ୍ଚ ସଂସାର ଦେହ ଆଶ ।
ସେ ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣ ଧରିଲ । ବ୍ରହ୍ମ ସୁମରି ବାହାରିଲ ।
କେତେହେଁ ମାସ କେତେଦିନ । ପଥରେ କଲାକ ଗମନ ।
ଭିକ୍ଷା ସେ ମାଗିଣ ଖାଅଇ । ନ ମିଳେ ଉପବାସେ ଥାଇ ।
କୋମଳ ପତ୍ର ଫଳମୂଳ । ନଦୀ ପୋଖରୀ କୂପଜଳ ।
ପାନ କରିଣ ଚଳିଯାଏ । ମନରେ ଚିନ୍ତା ଯେ ନ ଥାଏ ।
ବ୍ରହ୍ମରେ ଲାଗିଅଛି ଲୟ । ଏଣୁ ତା କିଛୁ ନାହିଁ ଭୟ ।
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ପରେ । ପ୍ରବେଶ ଅଠର ନଳାରେ ।
ଯହିଁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ପ୍ରାଣୀ । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ଯାନ୍ତି ଜିଣି ।
ସେ ଦିବ୍ୟସ୍ଥାନ ଗୋଟି ଦେଖି । ଜନ୍ମିଲ ଭଲ ଚର୍ମଆଖି ।
ବସିଲ ନିଶ୍ଚଳ ଆସନେ । ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଚିନ୍ତାକରି ମନେ ।
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ କଥା ଶୁଣ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦର୍ଶନ ସାଧଣ ।
ଷୋହଳ ଆସନ୍ତି ଜଣକେତେ । ଅକଡ଼ାମାନ ଧରି ହସ୍ତେ ।
ଗୀତ ଗାଇଣ ରଙ୍ଗେ ହସି । ମିଳିଲେ ଦ୍ୱିଜ ପାଶେ ଆସି ।
ଦେଖିଣ ତାହାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟ । ପୁଚ୍ଛଇ ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ ।
ଶୁଣ ପଥିକ ଜନମାନେ । ଏତେ ଆନନ୍ଦ କିମ୍ପାମନେ ।
କେବଣଠାରୁ ଆସୁଅଛ । କାହାର ଲାଭ ପାଇଅଛ ।
ସଂଶୟ ନ କରିଣ ମନେ । କହସି ସ୍ୱରୂପ ବଚନେ ।
ଶୁଣି ପଥିକଜନ କହି । ଶୁଣ ହେ ଦ୍ୱିଜବର ତୁହି ।
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ନନ୍ଦରେ । ଯାଇଣ ଥିଲୁ ଦର୍ଶନରେ ।
ତହିଁ ରହିଣ ପାଞ୍ଚଦିନ । ବ୍ରହ୍ମକୁ କରିଣ ଦର୍ଶନ ।
ମେଲାଣି ହୋଇ ଯେତ୍କାମତେ । ତେଣୁଟି ଆସୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରତେ ।
ଦେଖ ଏ ପରମ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ କିସ ଲାଭ ।
ତା ଶୁଣି ଦ୍ୱିଜ ଆଚମ୍ବିତେ । ନେତ୍ରକେ ରହି ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତେ ।
ପୁଚ୍ଛଇ ପୁଣ ପୁଣ ତାଙ୍କୁ । ଦେଖିଲଟିକ ସେ ବ୍ରହ୍ମକୁ ।

ହେଉ ବୋଲିଣ ଗଲେ ଚଳି । ବସିଣ ବିପ୍ର ତହିଁ ଭଳି ।
ବ୍ରହ୍ମ ଥିବାରୁ ଏଥେ ମନ୍ତ୍ର । ବେଷ୍ଟିତ ଅଇଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ॥
ଯାହାର ଦର୍ଶନେ ମୁକତ । ଏ କର୍ମା ଲେଉଟି ଆସନ୍ତ ।
ବ୍ରହ୍ମଶାପରେ ନ ମିଶିଲେ । କେମନ୍ତେ ଲେଉଟି ଆସିଲେ ।
ଏମନ୍ତ ବିସ୍ମୟଣ ମନେ । ଲୋକେ ଆସନ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତେ ।
ନାରଦେ ଯିବା ଆସ ବାଇ । ବନ୍ତ୍ରେ ନ ଦେଖି ଅବସର ।
ପୁଛିଲେ ସେହି କଥାକହି । ଶୁଣି ସଂଶୟ ମନେ ପାଇ ।
ପୂର୍ବଣ ଫିଟାଇ ତତକ୍ଷଣେ । ଲେଉଟି ପଡ଼ିଲେ ଆପଣେ ।
ବ୍ରହ୍ମ ଅଛନ୍ତି ନାଳଗିର । ପଢ଼ଇ ପୁଣ ପୁଣ କରି ।
ବିସ୍ମଇ କଲ ତା ହୁଜର । ଜ ବୁଦ୍ଧି ଭଣବ ଏଥର ।
ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଲୋକେତ ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତି ।
ଏକ ସାକ୍ଷାତ କଥାଗୋଟି । ଏତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି ।
ଏଥକୁ କି ବୁଝି କରିବ । କେଣିକ ଯାଇ ନ ପାରିବ ।
ଖାଇବ କାଳକୂଟ ବିଷ । ଲାଗିବ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷ ।
ଏମନ୍ତ ବିସ୍ମୟ ତା ମନ । ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।
ସେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ହରି । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ।
ଭକତ ମନେ ଯାର ଘର । ତାହାକୁ କସ ଅଗୋଚର ।
ତକ୍ଷଣେ ଭକ୍ତ ମନ ଜାଣି । ବିଜୟ କଲେ ଚକ୍ରପାଣି ।
ବିପ୍ର ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟି ହୋଇ । ମିଳିଲେ ବିପ୍ର ପାଶେ ଯାଇ ।
ଭୃତ୍ୟ ଯେ ବସିଅଛି ଦୁଃଖେ । ପ୍ରଭୁ ମିଳିଲେ ତାରପାଖେ ।
ପୁଛନ୍ତି ବିପ୍ରମୁଖ ଚାହିଁ । ହରଷେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ ।
କାହୁଁ ଅଇଲେ ବିପ୍ରବର । କର୍ମା ବସିଛ ଏ ଠାବର ।
କହ କେଣିକ ଏବେ ଯିବ । କର୍ମାଇ ମନେ ଦୁଃଖଭାବ ।
ସଂଶୟ ନ ଥୋଇଣ ଚିତ୍ତେ । ହେ ବିପ୍ର କହ କଥା ମୋତେ ।
ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ସେ ଗଣପତି ଭକ୍ତ ମଣି ।
ହେ ବିପ୍ର ପରୀକ୍ଷ ଯେବେ । ଶୁଣ କହିବା ଯଥା ଭାବେ ।

ଅମ୍ଭେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣରେ । ଶୁଣିଲୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।
ବ୍ରହ୍ମ ବିଜୟ ମାଳଗିରି । ଦର୍ଶନମାତ୍ରେ ଦୁଃଖ ହରି ।
ଏକଥା ଜାଣି ମୋର ମନେ । ଆଇଲି ବ୍ରହ୍ମ ଦରଶନେ ।
ଏବେ ଶୁଣିଲି ବ୍ରହ୍ମ ନାହିଁ । ଯେଣୁ ମୁଁ ଅଛୁ ଏଥେ ରହି ।
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । କହନ୍ତି ଭକ୍ତ ମୁଖ ଚାହିଁ ।
ବ୍ରହ୍ମ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଏଥେଁ । ତା ତୁମ୍ଭେ ଜାଣିଲ କେମନ୍ତେ ।
ବିପ୍ର ବୋଇଲେ ତାହା ଶୁଣି । ଶୁଣ ହେ ବିପ୍ର ଚୂଡ଼ାମଣି ।
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପେ ମିଶାଇ । ଲୋକ ଲେଉଟି ନ ଆସଇ ।
ତାହାଙ୍କୁ କରି ଦରଶନ । ଲେଉଟି ଆସୁଛନ୍ତି ଜନ ।
ଏହା ମୁଁ ଦେଖିଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ । ତେଣୁଟି ବ୍ରହ୍ମ ଥିବା ମକ୍ଷ ।
ତାହା ଶୁଣିଣ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଅଳପ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି ।
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବିପ୍ରବର । ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନକର ।
ବ୍ରହ୍ମ ନ ଥିବା ଏ ପ୍ରମାଣ । ତାହା କହିବା ଏବେ ଶୁଣ ।
ଯେ ଆମ୍ବ କଳ୍ପତରୁ ହରି । ଯେ ଯାହା ମନେ ବାଞ୍ଛା କରି ।
ତାହାଙ୍କୁ ସେହିଫଳ ଦେଇ । ତେଣୁଟି ବାଞ୍ଛାନିଧି ସେହି ।
ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀ ଏଥେ ଆସି । ଦର୍ଶନ କରେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ।
କଳ୍ପନା କରି ତାଙ୍କ ମନେ । ଲେଉଟି ଯିବାକୁ ସଦନେ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଯଦ୍ୟପି ରଖିଲେ । କି ବାଞ୍ଛାନିଧି ବୋଲାଇଲେ ।
ଏଣୁ ଯେ ଯାହା କଳ୍ପି ଥାଇ । ତାହାକୁ ସେହି ଫଳ ଦେଇ ।।
ତୋଷନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ମହାମେରୁ । ତେଣୁଟି ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ।
ଯେବଣ ଲୋକ ମୁକ୍ତି ଅର୍ଥେ । ନିଶ୍ଚୟ ଆସିଥିବେ ଏଥେ ।
ତାହାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତିପଥ ଦେବେ । ତୁ ବିପ୍ର ବେଗେ ଯାଅ ଏବେ ।
ମନେ ତୁ ସଂଶୟ ନ କର । ବ୍ରହ୍ମକୁ ଦରଶନ କର ।।
ଏମନ୍ତେ କହିଗଲେ ହରି । ବିପ୍ର ଚଳିଲା ମାଳ ଟିରି ।
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସିଂହଦ୍ୱାରେ । ପତିତପାବନ ସମ୍ମୁଖରେ ।
ଦଇବ ଯୋଗେ ଯେହ୍ନେ ଧନ । ହୋଇ ଅଛଇ ଦେବସ୍ଥାନ ।

ଦେଉଳ ତେଜ ଦେବସ୍ନେ । ସ୍ନାନମଣ୍ଡପେ ବିଜୟେ ॥
ସ୍ନାହାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ । ତଦ୍ଧାରେ ବିଜେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଅଶେଷ ତୀର୍ଥ ଜଳ ଧରି । ସେବକେ ଜୟ ଜୟ କରି ॥
ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ଚଉପାଶେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନେ ଆଶେ ॥
ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବତାମାନେ ଆସି । ମାୟାରେ ନରଲୋକେ ମିଶି ॥
ବର୍ଣ୍ଣନ କରୁଛନ୍ତି ରହି । ଅନେକ ସ୍ତୁତ୍ରବ କରଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଗଣଭକ୍ତ । ମିଳିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିକଟ ॥
ଦେଖିଲେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ମୂର୍ତ୍ତି । ମଣ୍ଡପେ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି ॥
ନରେପି ଅନାଇଣ ଦେଲେ । ଗଜବଦନ ନ ଦେଖିଲେ ॥
ଥୋର ବଷ୍ଟନେ ମୁଖ ଶୂନ୍ୟ । ଦେଖି ବସ୍ତୁର ଭଲ୍ଲ ମନ ॥
ଗଜବଦନ ନାହିଁ ଏଥେ । ବ୍ରହ୍ମ ନୁହଇ କଦାଚିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଲେଉଟିଲା । ସେ ପ୍ରଭୁ ପାଦେ ନ ନମିଲା ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ ଦୁଃଖ ହୋଇ । ବାହୁଡ଼ି ଗଲାକ ପଳାଇ ॥
ଦେଖି ତାହାର ବାର୍ଦ୍ଧ୍ୟମନ । କେବଳ ବ୍ରହ୍ମ ଗଜାନନ ॥
ବୋଲି ଜାଣଇ ତାର ମନେ । ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ସେ ନ ଗଣେ ॥
ତେଣୁଟି ଲେଉଟିଣ ଗଲା । ମସ୍ତକେ ହସ୍ତହିଁ ନ ଦେଲା ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଶୁଣ ମନ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ନାରାୟଣ ॥
ଭକତଜନ ବାଞ୍ଛା ଜାଣି । ତକ୍ଷଣେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ମୁଦ୍ଗରଥ ଯେ ଗହଯାକେ । ଅନ୍ତରେ ଥିଲେ ପ୍ରଭୁ ପାଖେ ॥
ତେଣୁଟି ନିଦ୍ରାଳସ ହୋଇ । ଜଗମୋହନ ଥିଲା ଶୋଇ ॥
ତାର ପାରୁଶେ ବିଜେ କଲେ । ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୁଦ୍ଗରଥ । ଉତ୍ତର ଦେଶୁ ମୋ ଭକତ ॥
ଆସିଣ ଅଛୁ ଅତି ତୋଷେ । ମୋହର ଦରଶନ ଆଶେ ॥
ତେଣୁ ମୋ ସମ୍ମୁଖୁ ଅଇଲା । ମୋର ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ଦେଲା ॥
ଗଜବଦନ ମୋ ନ ଦେଖି । ମନରେ ହୋଇ ମହା ଦୁଃଖୀ ॥
ବାହୁଡ଼ି ଯାଉ ଅଛି ସେହି । ବେଗେ ତୁ ଯେଣ ଡାକ ଯାଇ ॥

ବୋଲନ୍ତି କର୍ମା ଯାଜପୁତ୍ର | ବର୍ଣ୍ଣନ କର ବ୍ରହ୍ମସ୍ଥିତି ||
ନିଶ୍ଚଳ କର ତୋ ନୟନ | ଯହିଁ ଦେଖିବୁ ଗଜାନନ ||
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯୋଗଆସ | କଣ୍ଠ ଚଳିଲେ ପୀତବାସ ||
ସେ ମୁଦ୍ଗରଥ ବେଗେ ଉଠି | ଭଜଣ ହରିନାମ ଗୋଟି ||
ଧାଇଁଣ ଗଲ ଅଣ୍ଡ ବେଗେ | ମିଳିଲେ ଗଣଭଟ୍ଟ ଆଗେ ||
ବୋଇଲ ଶୁଣ ବିପ୍ର ଗୋଟି | କର୍ମା ତୁ ଯାଜକୁ ନେଉଛି ||
ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଦରଶନ କର | ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ତୋର ||
ଯେ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳଦାତା | ଅଶେଷ ଜୀବର କରତା ||
ଯେ ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳଦାତା | ଅଶେଷ ଜୀବର କରତା ||
ଭକତଜନ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ | ନାମ କରୁଣାମୟସିନ୍ଧୁ ||
ଯେ ଯାହା ବାଞ୍ଛାକରେ ଚିତ୍ତେ | ତାହାକୁ ତାହା ଦେବା ଅର୍ଥେ ||
ବିଜୟ ସେହୁ ନୀଳଗିରି | ଶ୍ରୀଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ରୂପଧରି ||
ତାହାଙ୍କୁ ତୁହି ମୂଢ଼ପଣେ | ନେଉଛି ଯାଜ କ କାରଣେ ||
ସେ ଗଣପତି ଭଟ୍ଟ ଶୁଣି | କ୍ରୋଧେ ବୋଲଇ କଟୁବାଣୀ ||
ବ୍ରହ୍ମ ଅଛଇ କେଉଁଠାରେ | କର୍ମାର ଭଣ୍ଡ ତୁ ମୋହରେ ||
ଯାହାରେ ଗଜାନନ ନାହିଁ | ସେ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲାଇବ କାହିଁ ||
ଶୁଣୁ ନ ଦେଖୁ ଯାହାଠାରେ | ବ୍ରହ୍ମ ନ ବୋଲୁ ଆମ୍ଭେ ତାରେ ||
ଏଣୁ ତୁ ଯାଅ ହୋ ବାହୁଡ଼ି | ମୂର୍ତ୍ତିର ନାହିଁ ତୋତେ ଲୋଡ଼ି ||
ତୁ କର୍ମା ନେଉଛାଉ ମୋତେ | ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମୁଦ୍ଗରଥେ ||
ଏବେ ତୁ ଘୁଞ୍ଚ ମତିଭ୍ରମ | ସାକ୍ଷାତେ ବିଜେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ||
ନିଶ୍ଚଳ କର ତୋ ନୟନ | ଯହିଁ ଦିଶିବେ ଗଜାନନ ||
ଏଥେ ସଂଶୟ କିଛି ନାହିଁ | ବୋଲିଣ ନେଲ ନେଉଛାଇ ||
ବିପ୍ରବଚନୁ ଏହା ଶୁଣି | ଆନନ୍ଦେ ଭକ୍ତ ଚୂଡ଼ାମଣି ||
ନେଉଛି ଗଲ ଅଣ୍ଡ ତୋଷେ | ମିଳିଲ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ପାଶେ ||
ସକଳ ଦୁଃଖ ପରିହରି | ଚଞ୍ଚଳ ମନ ସ୍ଥିର କରି ||
ସର୍ବକାମ୍ୟ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନେ | ଚାହିଁଲ ନିଶ୍ଚଳ ନୟନେ ||
ଦେଖିଲ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ | ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଗଜାନନ ||

ଲମ୍ବି ଅଛଇ ଥୋର ହସ୍ତ | ଶୋଭା ଦିଶଇ ଏକଦନ୍ତ ||
ଅଦ୍ଭୁତ ବିଶ୍ୱରୂପ ଧରି | ଭୃତ୍ୟଙ୍କୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ହରି ||
ତାହା ଶୁଣିଣ ମହାମତି | ବୋଇଲେ ନମସ୍ତେ ଗଣପତି ||
ନମୋ ନମସ୍ତେ ଗଜାନନ | ନମସ୍ତେ କପିଳ ବଦନ ||
ନମସ୍ତେ ଦାରୁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି | ନମୋ ନମସ୍ତେ ବିଶ୍ୱବାସୀ ||
ତବ ଦର୍ଶନେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ | ଛୁଟିଲା ମୋର ମତିଭ୍ରମ ||
ଲଭିଲୁ ପରମ କାରଣ | ଏବେ ଯା ମାଗୁଅଛୁ ଶୁଣ ||
ଆଜଁ ଦେବ ସ୍ନାନ ଯାତ | ଯେବେ ହୋଇବ ଜଗନ୍ନାଥ ||
କେବଳ ହସ୍ତୀ ବେଶ ହୋଇ | ଭକତେ କରିବ ଭାବଗ୍ରାହୀ ||
ଏତେକ ମାଗ ଅଜ୍ଞାହେଉ | ଏ କଥା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥାଉ ||
ଏତେକ କହି ପାଦେ ପଡ଼ି | ଉଠିଲେ ଶିରେ କର ଯୋଡ଼ି ||
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ କରି ଧ୍ୟାନ | ତକ୍ଷଣେ ଛାଡ଼ିଲା ଜୀବନ ||
ଝଟକ ବିଦ୍ୟୁ ପ୍ରାୟେ ଦିଶି | ବ୍ରହ୍ମ ଶରୀରେ ଗଲା ମିଶି ||
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କଲେ | ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସେବାରେ ଲାଗିଲେ ||
ଦେଖ ଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା | ଯାହାକୁ ଭଜେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା ||
ଏଣୁ ଏ ଭକତ ଛଳରେ | ଏବେ ହୋ ହସ୍ତୀ ବେଶଧରେ ||
ତେଣୁଟି ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ | ଭକତ ଜୀବନ ବୋଲାଇ ||
ଦେଖି ସେ ଭକତଙ୍କ ହୃଦ | ଭାବେ ଲଭିଲେ ଏଡ଼େ ପଦ ||
ଆନ କେ ଭାଜନ ହୋଇବ | ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ||
ଏଣୁ ସେ ସଂସାର ମଧ୍ୟେଣ | ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବଡ଼ପଣ ||
ଭକ୍ତଙ୍କୁ ନ କରିବ ସାନ | ଭକ୍ତ ହିଁ ଖାସ୍ଟୁ ଭଗବାନ ||
ଶୁଣ ସୁମନ ହେଉ ଦେଇ | ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟ ଭକ୍ତି ଅଟଇ ||
ଏଥେ ନିର୍ମଳ ଯାର ହୃଦ | ନିଶ୍ଚେ ଲଭିବ ମୁକ୍ତି ପଦ ||
ପଠନେ ଶ୍ରବଣେ ଯା ଆଶ | ସେ ପ୍ରାଣୀ ଯିବେ ସ୍ୱର୍ଗବାସ ||
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ | ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ପାଦେଆଶ ||
ସାଧୁ ଜନଙ୍କ ପଦ୍ମପାଦ | ମୋ ମନ ଭୃଙ୍ଗ କରେ ସାଧ ||

ସୁଜନେ ଏହି ଭାବେ ଭାବ । ହେଲେ ସଂସାରୁ ତରିଯିବ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗଣପତିଭେଟେ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ମୋକ୍ଷଣେ
ନାମ ତ୍ରୟୋବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁର୍ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅନନ୍ତା ଶବର ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନ ରାଜା । ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ କଲେ ପୂଜା ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବୀର ମଣି । ତୁମ ବଚନ ସୁଧାବାଣୀ ॥
ଶୁଣିଲି ଭକତଙ୍କ କଥା । ଛୁଡ଼ିଲା ଭବ ଭୟବ୍ୟଥା ॥
ଏ ଭାବେ କରି ଦାନ ପୁଣ୍ୟ । ନାମକୁଁ କରଣ ଭଜନ ॥
ତରଣ ଗଲେ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ଶୁଣିଲି ତୁମ୍ଭର ବଚନେ ॥
ଏ ଭାବେ ନାମ ଭଜିକରି । କେ ଏଥେ ଯାଇଛନ୍ତି ତରି ॥
ଜାଣିଣ ଥିଲେ ମୋତେ କହ । ଶୁଣି ପବିତ୍ର ହେଉ ଦେହ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ତାହା ଶୁଣି । ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପମଣି ॥
ତୁ ଯାହା କଲୁ ହେ ପ୍ରଶନ । କେ ତାହା କରିବ ଭଜନ ॥
ନାମର ଅଶେଷ ମହିମା । ଜାଣି ନ ପାରେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା ॥
ଶେଷ ଅଶେଷ ମୁଖେ ଭଣି । ସେ ପୁଣି ନ ପାରିଲେ ଜାଣି ॥
ପଞ୍ଚ ଆନନେ ସେ ଧୂର୍ଜଟି । ନାମ ମହିମା ମୁଖେ ରଟି ॥
ସେ ଅବା ଜାଣିଛନ୍ତି କେତେ । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ କଦାଚିତେ ॥
ନାମର ଆଦ୍ୟ ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଅଳପ ବହୁତ ନୁହଇ ॥
ରୂପ ଅରୂପରୁ ବାହାର । ଏତେ ଅଲେଖ ଅଗୋଚର ॥
ସଭାରେ ଅଛି କାହିଁ ନାହିଁ । ମନ ଗୋଚର ଭେଦ କାହିଁ ॥
ସ୍ଥୁଳ ସୁକ୍ଷ୍ମରୁ ସେ ବାହାର । ଅଶେଷ ଲୋକ ଅଗୋଚର ॥
ସେ ଯେ ଅନନ୍ତ ରୂପବଶି । କାହାରି ନୟନେ ନ ଦିଶି ॥

ତାହା କହିବା ସାଧ କାର । ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପବର ॥
ଯେବଣ ରାମନାମ ଗୋଟି । ଭୁଷଣ୍ଡି ହୃଦେ କରି ଚିନ୍ତି ॥
କୋଟିଏ କୋଟି ଯୁଗ ଗଲେ । ଗୋଟିଏ ରୋମ ତାର ଭୁଲେ ॥
ରହିଲ ଅଜରମର ହୋଇ । ଏକା ଅକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମଧ୍ୟାୟି ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ଶୁଣ । ରାବଣ ଭାଇ ବିଭୀଷଣ ॥
ଭଜିଣ ରାମ ନାମ ଗୋଟି । ହେଲେ ମରଣ ଗଲା କାଟି ॥
ପବନ ସୁତ ହନୁମାନ । ସେ ରାମ ନାମକୁ ଭଜନ ॥
ହେଲେ ତରିଲା ସିନ୍ଧୁ ବାରି । ଗୋଷ୍ପଦ ଜଳ ପ୍ରାୟୁ ଭରି ॥
ହୋଇଲା ଅଜାମର କାୟେ । ଯାବତ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଥାଏ ॥
ଅନନ୍ତ ରାମ ନାମ ଧ୍ୟାୟି । ଧ୍ୟାରା ମଣ୍ଡଳେ ଅଛି ବନ୍ଧି ॥
ବିଶେଷ ମୁନିବୃନ୍ଦ ଯେତେ । ସେ ନାମ ଭଜି ହୃଦଗତେ ॥
ସଂସାର ମାୟାରଜ୍ଜୁ କାଟି । ଜନ୍ମ ମରଣ ଗଲେ ମେଣ୍ଟି ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ତାତେ । ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁର ଯେତେ ॥
ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ସେ କିନ୍ନର । ଚନ୍ଦ୍ର ବରୁଣ ଦିବାକର ॥
ପୃଥିବୀ ପବନ ଅନଳ । ଯେ ଅପସରା ଦିଗପାଳ ॥
ନର ଅସୁର ଆଦି ଯେତେ । ସ୍ୱରୂପ କହୁଅଛି ତୋତେ ॥
ସେ ନାମ ଭଜନ ନ କରି । ସଂସାରେ ନୋହେ ଅଧିକାରୀ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଆଶ୍ରା ବିନେ । ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନ ହିଁ ଅନ୍ୟେ ॥
ଏ ନାମ ଅକ୍ଷର ଯୁଗଳ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ॥
କଳି କଳ୍ମଷ ଅନ୍ଧକାର । ନାଶଇ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର ॥
ଏ ନାମ ଭଜନର ବିନା । ଅନ୍ୟଧର୍ମ ଭ୍ରମ ସିନା ।
ତୁ ଯେ ବୋଇଲୁ ଏ ସଂସାରେ । ଏ ଦେହ ନର ଗୁଡ଼େ ଭଲେ ॥
ଅଗ୍ରବେ ନାମ ଭଜକରି । କେ ଅବା ଯାଛନ୍ତି ତରି ॥
ତାହା କହିବା ଏବେ ତୋତେ । କେବଳ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ପୂର୍ବେ ହୋ ବିଷ୍ଣୁ ପୁରାଣରେ । ନାରଦ ମୁନିଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ ॥
ଯାହା ମୁଁ ଶୁଣିଛି ଶ୍ରବଣେ । ତାହା କହିବା ଏବେ ଶୁଣ ॥

ଅନନ୍ତା ନାମେଣ ଶବର । ଶବର ପଲ୍ଲୀରେ ତା ଘର ॥
ଅଠାକାଣ୍ଡିଆ ବେଣ୍ଟକରି । ପକ୍ଷୀ ଆଣଇ ନିତ୍ୟେ ମାରି ॥
କପୋତ ପାରୁଆ ଗୁଣ୍ଡୁରି । କାଉ ଗୋବରା ଆଦିକରି ॥
ବକ ସାରସ ଯେ ଡାହୁକ । କାକ କୋକିଳ ଶାରି ଶୁକ ॥
ଏ ଆଦି ଯେତେ ପକ୍ଷୀମାନ । ମାରଇ ନିତ୍ୟ ପଶି ବନ ।
ସେ ପକ୍ଷୀ ମାରେ ଘେନି ଆସେ । ବିକଇ ପୁର ଗ୍ରାମଦେଶେ ॥
ଯେ ଅବା ମୂଲ ତହିଁ ପାଇ । ପ୍ରାଣ ପୋଷଇ ତାହା ଖାଇ ॥
ଥୋକାଏ ପକ୍ଷୀମାଂସ କରି । ଭକ୍ଷଇ ସୁରା ସଙ୍ଗେ ଭରି ॥
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚିଥାଇ ଦିନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ଦାନ ଧର୍ମାଦି ବୋଲି ଯାହା । ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣି ନାହିଁ ତାହା ॥
ଆବର ତପ ତୀର୍ଥ ଯେତେ । ତାହା ସେ ଜାଣିବ କେମନ୍ତେ ॥
ନାମ ଭଜନ କରିବାର । ସ୍ୱପନେ ନ ଜାଣେ ଶବର ॥
ଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେ ନ ଜାଣେ । ବଞ୍ଚଇ ମୂର୍ଖ ମୂଢ଼ପଣେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ଦିନେକ ବୁଲନ୍ତେ ବନସ୍ତେ ॥
କାହାର ପୋଷା ଶୁଆଗୋଟି । ଲୁହା ଶାଙ୍କୋଳି ଥଣ୍ଟେ କାଟି ॥
ମନ୍ଦିରୁ ପଳାଇଣ ଆସି । ବୃକ୍ଷଉପରେ ଥିଲା ବସି ।
ସେ ପକ୍ଷୀ ଦେଖିଣ ଶବର । ସଧୀରେ କଢ଼ାଇ ପୟର ॥
ଧରିଲା ଅଠାଲଗା ହାତେ । ପକ୍ଷିକି ଲଗାଇ ଭରତେ ॥
ସେ ପକ୍ଷୀ ପ୍ରାଣରୁ ବିକଳେ । ପଡ଼ିଲା ଶବର ହସ୍ତରେ ।
ବଦନେ ରାମ ନାମ ଭଣି । ଶବର କର୍ଣ୍ଣେ ତାହା ଶୁଣି ।
ଶୁଣ ସୁମନ ତୋଷମନେ । ପକ୍ଷୀକି ଆଣିଲା ବନ୍ଧନେ ॥
ଆଉ ବା କେତେ ପକ୍ଷୀ ମାରି । ଚଳିଣ ଗଲା ନିଜପୁରୀ ।
ସେ ଶୁଆ ଗୋଟି ଘେନିଗଲା । ଗ୍ରାମ ଦେଶରେ ବୁଲାଇଲା ॥
ଉତ୍ତମ ଲୋକ ମୁଖ ଚାହିଁ । ଅନନ୍ତା ଶବର ବୋଲଇ ॥
ଶୁଣ ହେ ଆଚମ୍ବିତ ବାଣୀ । ଏ ଶୁଆ ରାମନାମ ଭଣି ॥
ଏ ବଡ଼ ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ଶୁଣି ଲାଗିଲା ମୋତେ ବ୍ୟଥା ॥

କେତେହେଁ ପକ୍ଷୀ ମୁଁ ମାଇଲି । ଏହାତ ଧ୍ୱନେ ନ ଶୁଣିଲି ॥
ଏହ୍ନି ସଂଶୟୁ ଫେଡ ମୋର । ସେ ଭଲଲୋକ କହେ ଗୀର ॥
ଏ କାହା ପୋଷା ଶୁଆଗୋଟି । ତେଣୁ ରାମ ନାମ ରଟି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧନ ଦେଲା । ସେ ଶୁଆଗୋଟି କଣିନେଲା ॥
ଶବର ଧନ ଘେନି ଚଳି । ନିଜ ଭୁବନେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଶବର ଜୀବନ ହାରିଲା ॥
ତକ୍ଷଣେ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ଜାଣି । ଦୂତ ପେଷିଲା ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ସେ ଯମଦୂତମାନେ ଆସି । ଗଳେ ଲଗାଇ କାଳପାଶୀ ॥
ନିବନ୍ଧ କରିଣ ଧଇଲେ । ଅନେକ ମାଡ଼ହିଁ ମାଇଲେ ॥
ଧରିଣ ଘେନଯାନ୍ତେ ପଥେ । ଆସି ମିଳିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ ॥
ଯମଦୂତଙ୍କୁ ସେହା ଭରେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ପାମରେ ॥
ଏ ପୁଣ୍ୟ ଶବରକୁ କେଣେ । ବାନ୍ଧିଣ ଅଛ କି କାରଣେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ବା କେଉଁ ପାପବଳେ । ପାଶ ଲଗାଇ ଏହା ଗଳେ ॥
ଝିଙ୍କି ନେଉଛ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ । ଆମ୍ଭେ ତ ଦେଖିଛୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ॥
ସାମାନ୍ୟ ଭରସା ତୁମ୍ଭର । ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତକୁ ନାହିଁ ଡର ॥
ଏବେକରେ ପ୍ରାଣେ ଥିଲେ ଆଶ । ବେଗେ ଫିଟାଅ କାଳପାଶ ॥
ଛାଡ଼ିଣ ପଳାଅ ତ୍ୱରିତେ । ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଯମଦୂତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତମାନେ । ଏହା ଯେ କହିଲ ବଚନେ ॥
ଏ ମହା ପାପିଷ୍ଠ ଚଣ୍ଡାଳ । ପାପ ଆଚରେ ଗଲା କାଳ ॥
ଅନେକ ଜୀବହତ୍ୟା କରି । ଅଛି ଏ ପାପକୁ ନ ଡରି ॥
ପୁଣ୍ୟ ଏହାର ଲେଶ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ଛାଡ଼ିବୁ କପାଇଁ ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଚର । ଶୁଣ ହେ ଯମର କିଙ୍କର ॥
ନାମ ମହିମା ପ୍ରଭୁଙ୍କର । ଶୁଣିଲ ନାହିଁକି ତୁମ୍ଭର ॥
ଯେବେ ଅଜ୍ଞାନେ କେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ବଦନେ ରାମନାମ ଭଣି ॥
ଯେ ଅବା ଶୁଣିଥାଇ କର୍ଣ୍ଣେ । ନୋହିଲେ ଚିନ୍ତୁଥାଇ ମନେ ॥
ଅଶେଷ କୋଟି ଜନ୍ମଯାଏ । ସେ ଯେବେ ପାପ କରିଥାଏ ॥

ଦଣ୍ଡକେ ହୋଇ ଭସ୍ମରାଶି । ସେହି ସେ ବିଷ୍ଣୁଲୋକେ ବସି ।
ତେଣୁଟି ଏ ପୁଣ୍ୟ ଶବର । ପାତକ ନାହିଁଟି ଏହାର ॥
ତେଣୁଟି ହେଲା ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ । ବେଗେ ଫିଟାଅ କାଳପାଶ ॥
ବୋଇଲେ ମଶବ ସମସ୍ତେ । ରଖି ନ ପାରେ ଜନ୍ତୁନାଥେ ॥
ତା ଶୁଣି ଯମଗଣେ ଆସି । ଫିଟାଇ ଦେଲେ କାଳପାଶୀ ॥
ନମିଲେ ତାହାଙ୍କ ଚରଣ । ପଳାଇଗଲେ ତତକ୍ଷଣ ॥
ଭେଟିଲେ ଯମର ଅଗ୍ରତେ । ସବୁ କହିଲେ ବଧିମତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ନାଥ । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ବପରୀତ ॥
ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳେ ଦେହବହି । ଜାତରେ ଶବର ଅଟଇ ॥
ଅନେକ ଜୀବହତ୍ୟା ତାର । ପାତକ କରଛି ଅପାର ॥
କଞ୍ଚିତ ପୁଣ୍ୟ ତାର ନାହିଁ । କେବଳ ଶୁଣ ଜନ୍ତୁସାଇଁ ॥
ଶୁଆ ମୁଖରୁ ରାମବାଣୀ । ଥରେ ତା କର୍ଣ୍ଣେ ଥିଲ ଶୁଣି ॥
ଏମନ୍ତେ ପାତକକୁ ଧରି । ଆଣୁ ଯେ ଥିଲୁ ବନ୍ଧକରି ॥
ତହିଁକି ବିଷ୍ଣୁଦୂତେ ଆସି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନେକ ଝିଙ୍ଗାସି ॥
ଫିଟାଇଦେଲେ କାଳପାଶୀ । ତାହାକୁ ନେଲେ ସ୍ୱର୍ଗବାସୀ ॥
ତେଣୁଟି ଅଇଲୁ ପଳାଇ । ଏ କଥା ବୁଝ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ଯମ ନୃପତି ତାହା ଶୁଣି । ଦୂତଙ୍କ ମୁଖ ଚାହିଁ ଭଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ମୂର୍ଖ । ଆଜ ଏ କଥା ମନେ ରଖ ।
ଜାବେ ଅଜାବେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । କର୍ଣ୍ଣରେ ରାମ ନାମ ଶୁଣି ॥
କି ଅବା ମୁଖେ ଘୋଷୁଥିବ । ତାହାର ପାଖକୁ ନ ଯିବ ॥
ଯଦ୍ୟପି ଯିବ ତାର ପାଶ । ନିଶ୍ଚେ ମୋ ଯମପଣ ନାଶ ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ଶୁଣିଣ ଥାଅରେ ସମସ୍ତେ ।
ଯା ମୁଣ୍ଡେ ତୁଳସୀ ମଞ୍ଜରୀ । ତୁଣ୍ଡେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଥିବ ଭରି ।
ଗଳେ ତୁଳସୀମାଳ ଥିବ । ହୃଦେ ଶ୍ରୀରାମ ଜପୁଥିବ ॥
ଯେ ଅବା ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । ସେ ସ୍ନାନ କରେ ଗଙ୍ଗାମାରେ ॥
ଯେ ଅବା କରେ କ୍ଷେତ୍ରେ ବାସ । ଯେ କରିଥିବେ ହରି ବଶ ॥

ଯେ ଅବା ଗୁରୁପାଦଗତେ । ସେବା କରନ୍ତି ଅବିରତେ ॥
ଯେ ଅବା ଦେବା ଦୟାକରେ । କି ଅବା ପର ଉପକାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର କତି । ଗଲେ ମୋ ସରବ ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ଏତେ ଭିଆରି ଜନୁରଜେ । ନିଜଭୁବନେ କଲେ ବିଜେ ॥
ଏବେ ହେ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧମନେ । ସେ ଯେତେ ବିଷ୍ଣୁ ଗଣମାନେ ॥
ଅନନ୍ତ ଶବରକୁ ଧରି । ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ଦିବ୍ୟ ବସନ ପିନ୍ଧାଇଲେ । କୁସୁମ ଗନ୍ଧବାସ ଲୁଲେ ॥
ରଥରେ ବସାଇଲେ ନେଇ । ଜୟ ଶବଦ ତୁଣ୍ଡେ ଗାଇ ॥
ବଜାଇ ଜୟ କମ୍ବୁସ୍ୱନ । ରଥ ବାହିଲେ ଘନ ଘନ ॥
ପୁଷ୍ପବିମାନେ ବସାଇଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକକୁ ଘେନିଗଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏ ଚରିତ । ନାମର ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
କୋଟିଏ ଦାନ ପୁଣ୍ୟକରି । ନାମ ଗୋଟିଏ ନୋହେ ସରି ॥
ଏଣୁ ତୁ ନାମ ଆଶ୍ରେ କରି । ଏଭବ ଜଳୁ ହୁଅ ପାରି ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣ ଅମୃତ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ଶ୍ରୀରାମପଦେ ମୋର ଆଶ ॥
ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ଚରଣେ । ମେ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ସେ ରାମ ନାମ ଗୋଟି ଚିତ୍ତେ । ନିରତେ ରହୁ ହୃଦଗତେ ॥
ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼ୁ ମୋର ମନ । ଏ ଆଜ୍ଞା କର ସାଧୁଜନ ॥
ସୁଜନେ ନାମ ଆଶ୍ରେକର । ଜନ୍ମ ମରଣକୁ ନ ଡର ॥
ଏମନ୍ତ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀ ଏହା ହେଳେ । ଶ୍ରବଣ କରୁଛନ୍ତି ବେଳେ ॥
ନୋହିଲେ ନିର୍ମଳ ଭାବରେ । ଟାପୂନ କରେ ଏକାଥରେ ॥
ସକଳ କର୍ମେ ଯଶ ହେବ । ଗ୍ରହପୀଡ଼ା ହିଁ ନ ଲାଗିବ ॥
ସକଳ ଚିନ୍ତା ହେବ କ୍ଷୟ । ଯେଣିକି ଗଲେ ହେବ ଜୟ ॥
ନିଶ୍ଚେ ଯେ ଯିବ ସ୍ୱର୍ଗବାସ । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଁ ତ୍ରାଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ-ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଅନନ୍ତ ଶୁକମୁଖୁ ରାମନାମ ଶ୍ରବଣେ ନାମ ଚତୁର୍ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ

ପଞ୍ଚବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ମେଲଚ୍ଛ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ ଅତିତୋଷେ । କହଇ ମନ ରାଜା ପାଶେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ନାମର ମହିମା ଅପାର । ନାମଟି ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ରେ ସାର ॥
ନାମଟି ଗତି ମୁକ୍ତିଦାତ । ନାମଟି ଜୀବର କରତା ॥
ନାମଟି ଠୁଳ ଶୂନ୍ୟ ମୟୀ । ତାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି କହି ॥
ବ୍ରହ୍ମ ଓଁ କାର ଜାତ ହୋଇ । ତହୁଁ ଜନ୍ମିଲେ ମହାମାୟୀ ॥
ତାହାଙ୍କ ତହୁଁ ଅବତାର । ହୋଇଲେ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ହର ॥
ତାହାର ତହୁଁ ଏ ସଂସାର । ଜନ୍ମିଲେ ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ଅଣ୍ଡ ଯହିଁରୁ ବୀଜ ହୁଇ । ସେ ରଜ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଯ୍ୟ ବୋଲାଇ ॥
ଏ ଗୃହଂଖାନ ଚରାଚର । ଦେଖାଏ ଜନ୍ମର ବେଭାର ॥
ଏଥିରେ ନାମ ମୂଳ ବୀଜ । ହେ ମନ ହେତୁକରି ବୁଝ ॥
ତେଣୁ ତୁ ନାମ ଆଶ୍ରା କର । ହେଲେ ତରିବୁ ଏସଂସାର ॥
ଆବର କହୁଅଛି ତୋତେ । ହେ ମନ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତେ ॥
ଅପୂର୍ବ କଥା ରସାମୃତ । ଭୁଷଣ୍ଡ ପୁରାଣେ ଉକତ ॥
ବଶିଷ୍ଠ ମୁନିଙ୍କ ଆଗରେ । ଯେ ଯାହା ଭୁଷଣ୍ଡ ବାକ୍ୟରେ ॥
ଯାହା କହିଣଛନ୍ତି ତୋଷେ । ନାମର ମହିମା ବିଶେଷେ ॥
ଏହା ପୁରାଣେ ଅଛି ଶୁଣି । ଏ ମୋର ହୃଦପଦ୍ମେ ଗୁଣି ॥
ତାହା କହିବି ତୋତେ ଏବେ । ହେ ମନ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ମେଲଚ୍ଛ ଗୋଟାଏ । ଅଛନ୍ତି ଦୁରାଚର କାୟେ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ପଠାଣ । ଅତି ପାପିଷ୍ଠ ମୂଢ଼ଜନ ॥
ଅନେକ ପାପ ଅଛି କରି । କୋଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ଜନ୍ମ ମରି ॥
ଗୋବଧ କଲା ଅପ୍ରମିତେ । କେ ଅବା କହିବ ତା ଶତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟାହିଁ ଅଛି କରି । ଅନେକ ପରସ୍ତ୍ରୀ ହରି ॥

ମେଷ ମହିଷି ଆଦି ଯେତେ । ଦେଖିଲେ ମାରଇ ତ୍ୱରିତେ ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ତାହାକୁ ନ ମିଳିଲେ । ଭୋଜନ ନକରଇ ଭଲେ ॥
ଆବର ସ୍ତ୍ରୀଫଳ ପମ୍ପର । ନୟନେ ଦେଖିଲେ ସ୍ଥାବର ॥
ବୃକ୍ଷ ମୂଳରୁ ଯାଏ କାଟି । କୂପ ଭିତରେ ଭରେ ମାଟି ॥
ଦେଖିଲେ ମଣ୍ଡପ ଅଢାଳି । ଅନଳ ସଙ୍ଗେ ଦିଏ ଜାଳି ॥
ଶିବ ଲିଙ୍ଗଙ୍କୁ ଦେଖି ଭଙ୍ଗେ । ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା ଦେଖି ଗଞ୍ଜେ ॥
ଦେଖିଲେ ସାଧୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ତାକୁ ମାରି ॥
ଉଚ୍ଛୁଡ଼ି ନିଏ ପରଧନ । ଦୟା ନଥାଇ ତାର ମନ ॥
ଆଉ ଇତର ପାପ ଯେତେ । କିମ୍ପା ଗଣିବ ତାର ଶତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଅସତ ମାର୍ଗରେ । ଧନ ବଞ୍ଚଇ ନିରନ୍ତରେ ॥
ଯେତେକ କଥା ଅମଙ୍ଗଳ । କେବଳ ତାର କର୍ମମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତ ପାପୀ ଧନକର । ଯାଇଣ ଅଛି ଦେଶାନ୍ତର ॥
ଦଇବ ଯୋଗେ ଆସି ଜ୍ୱର । ଘୋଟିଲା ତାର କଳେବର ॥
ଅନେକ ପୀଡ଼ା ସେ ପାଇଲା । ଭୋଜନ କଲେ ନରୁଚିଲା ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ହେଲା ଦେହୀ । ପାଶେ ତା ସାହା ସଖା ନାହିଁ ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଅଛି ପଡ଼ି । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ନିଶ୍ୱାସ ଖରେ ଛାଡ଼ି ॥
ମଳ ବାହାରଣ ଗୁହ୍ୟରେ । ମାଛିଏ ବସିଲେ ତହିଁରେ ॥
ମରଣ କାଳ ଆସି ହେଲା । ନୟନ ବେନି ବୁଲାଇଲା ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ତହିଁ । ଗ୍ରାମ ଶୂକର ଗୋଟି ଯାଇ ॥
କରୁ ଯେ ଥିଲା ଖଣ୍ଡେ ଦୂରେ । ଦୁର୍ଗନ୍ଧି ପାଇ ନାଶଦ୍ୱାରେ ॥
ଦେଖିଣ ଚଲା ଅତି ବେଗେ । ମିଳିଲା ପଠାଣର ଆଗେ ॥
ଯାଇଁ ରହିଲା ତାର ପାଶେ । ଗଜନ ଦୁର୍ଗନ୍ଧର ଆଶେ ॥
ତାହାକୁ ଦେଖି ସେ ମେଲଚ୍ଛ । ସେ ତାର ଭକ୍ଷଇ ଅଭକ୍ଷ ॥
ତେଣୁ ଅସୁଖ ଭାବ ହୋଇ । ହରାମ ବୋଲି ଗାଳିଦେଇ ॥
ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲା ସେହୁ ଯେଣେ । ଦୂତେ ବେଢିଲେ ତତକ୍ଷଣେ ॥
ଗଳାରେ କାଳପାଶ ଦେଲେ । ସେ ଯମଦୂତେ ଘେନିଗଲେ ॥

ଏମନ୍ତେ କିଛି ଦୂର ନ୍ୟନ୍ତେ । ଆସି ମିଳିଲେ ବିଷ୍ଣୁଦୂତେ ॥
ଖଣ୍ଡ ମାଡ଼ ତାକୁ ମାରି । ସେ କାଳପାଶ ଦୂରକରି ॥
ମ୍ଳେଚ୍ଛକୁ ଧରି ନେଲେଗଲେ । ଦେବ ବିମାନେ ବସାଇଲେ ॥
ଅନେକ ଜୟ ଜୟ କରି । ପୁଷ୍ପଅଞ୍ଜଳି ମାନ ଧରି ॥
ବୃଷ୍ଟି ଯେ କଲେ ତା ମଣ୍ଡଳି । ଦେଇ ଅନେକ ହୁଳହୁଳି ॥
ଆନନ୍ଦ ହେଉଛି ମେଦିନୀ । ବାଜଇ ଜୟ ଶଂଖଧ୍ୱନି ॥
ରଥ ବାହୁଣି ଗଲେ ଚଳି । ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଦରଶନ କଲା । ଦେବଲୋକରେ ଗଣାହେଲା ॥
ଏଣେ ଯେ ଯମଦୂତମାନେ । ପଳାଇ ଗଲେ ଅଭିମାନେ ॥
କହିଲେ ଯମର ଆଗରେ । ହେ ରାଜା ବୁଝ ଧୀତକାରେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ଯାହା ଆଜ । କହି ନୁହଇ ଜନୁରାଜ ॥
କାହିଁ ଦଣ୍ଡ ଛାଡି ହେଲା । ଚୋର କି ଯମପଣ ଗଲା ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହାପାପୀ ଜାଣ । ଜାତିରେ ଅଟଇ ପଠାଣ ।
ତାହାକୁ ଆଣିଥିଲୁ ଧରି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁଗଣେ ମାରି ॥
ପାପୀକି ଛଡ଼ାଇଣ ନେଲେ । ପୁଷ୍ପକ ରଥେ ବସାଇଲେ ॥
ଅନେକ ଜୟ ଜୟ ଡାକ । ନେଇଣ ଗଲେ ବିଷ୍ଣୁଲୋକ ॥
ଏତ ବଡ଼ଇ ଆଚମ୍ବିତ । ବହନ ବୁଝ ଜନୁନାଥ ॥
ଦୂତଙ୍କ ମୁଖୁ ଶୁଣି । ସେ ମହାକାଳ ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ଭ୍ୱରିତେ ପେଷିଣ ଦୂତଙ୍କୁ । ପୁଛିଲେ ଚିତ୍ରଗୁପତଙ୍କୁ ॥
ବୁଝିଲେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା । ସେ ମହାପାପୀର ବ ବସ୍ଥା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ବେନି । ଯେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ପାଞ୍ଜି ଘେନି ॥
କହିଲେ ରାଜାର ଅଗ୍ରତେ । ମ୍ଳେଚ୍ଛ ପାତକ ଅଛି ଯେତେ ॥
ହେ ରାଜା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ । ସେ ମହା ପାତକ ଅଟଇ ॥
ଏ ଜନ୍ମ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଦେଶେ । ପୁଣ୍ୟ ସେ କରିନାହିଁ ଲେଶ ॥
ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ପାପୀ ଜାଣ । ଜାତିରେ ଅଟଇ ପଠାଣ ॥
ଲେଖି ମୋ ପଣେ ଠାବ ନାହିଁ । ଅଧିକ କି କହିବି ମୁହିଁ ॥

ମାହକ ପଠାଣଙ୍କ ଜାତି । ଶୂକରେ ହରାମ ବୋଲନ୍ତି ॥
ତେଣୁ ଏ ମରିବାର ବେଳେ । ଘୁଷୁରି ଦେଖି ବେକଡୋଳେ ॥
ହରାମ ବୋଲି ଡକା ପଡ଼ି । ପିଣ୍ଡୁ ପରାଣ ଗଲା ଛାଡ଼ି ॥
ଏତେକ ବୋଲିଛି କେବଳ । ଆଉ ତା କିଛି ନାହିଁ ଫଳ ॥
ଏଥିକୁ ବୁଝ ହେ ରାଜନ । କେତେ ବା ହେଲା ତାର ପୁଣ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ଧର୍ମରାଜ ବସ୍ତା । ଧର୍ମସଭାକୁ କଲା ପୃଚ୍ଛା ॥
ବୁଝ ହେ ପାପପୁଣ୍ୟ ତାର । କେ ଊଣା ଅଧିକ ତାହାର ॥
ତା ଶୁଣି ଧର୍ମ ସଭାଜନେ । କହନ୍ତି ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଶୁଣ ହେ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ନାଥ । ଆମ୍ଭେ ଯା କହୁଅଛୁ ସତ ॥
ତାହାର ଯେତେ ପାପରାଶି । ସମସ୍ତେ ହେଲେ ଭସ୍ମରାଶି ॥
ସୁକୃତ ବଢ଼ିଲା ତାହାର । ତୋହର ନାହିଁ ଅଧିକାର ॥
ତାଠାରେ ପ୍ରଭୁପଣ କଲେ । ସମସ୍ତେ ନାଶଯିବା ଭଲେ ॥
ସାକ୍ଷାତେ ରାମନାମ ତାର । ମୁଖରୁ ହୋଇଲା ବାହାର ॥
ହରାମ ଶବଦ ବୋଇଲା । ପିଣ୍ଡୁ ପରାଣ ଛାଡ଼ିଗଲା ॥
ଘାତକ ହୋଇ ଯୁଗ କେତେ । ସ୍ୱର୍ଗରେ କର ଭୁଞ୍ଜ ଚିତ୍ତେ ॥
ପାଞ୍ଚଶକୋଟି ବସୁନ୍ଧରା । ମେରୁ ସାଗର ଆଦିକରି ॥
ସଂସାର ଗୁରୁଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଅପରେ ପୁଣ୍ୟ ଆଉ କେତେ ॥
ନକତି ଧେନ ଯେବେ ତୁଳ । ପଡ଼ିବ ରାମନାମ ବଳ ॥
ତୁ କି ନଜାଣୁ ଦେବରାଜ । ଆମ୍ଭ ଖୋଜିବା କିବା କାର୍ଯ୍ୟ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ଯମ । ଭଜନ କଲା ରାମନାମ ॥
ଶୁଣି ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ନାମର ମହିମା ଟି ଏତେ ॥
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମନ ରାୟେ । ତୋତେ ଯେ କହିବା କଥାଏ ॥
ସଂସାରେ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର । ଯମକୁ ସିନା ଏତେ ଡର ॥
କହିବା ତହିଁକି ଉପାୟେ । ଯେମନ୍ତେ ନୋହିବଟି ଭୟେ ॥
ହୋଇଣ କ୍ଷତ୍ରୀ ଅବତାର । ଯମ ସଙ୍ଗତେ ଯୁଦ୍ଧ କର ॥
ତହିଁକି ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ଅଛି । ଆଗହୁଁ ରଖିଥାଅ ବାଛି ॥

କେଶ ବସନ ଆଦ୍ଧ ଯେତେ । ରଖିଣ ଥାଅ ତୋ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଯେ ନାମ ଭଜେ ଝଙ୍କଧର । ସେ ଅଟେ ବଷମ ଟୋପର ॥
ତାହାକୁ ଶିରେ ଥିଲେ ଭରି । ଶତ୍ରୁ ଦେଖିଣ ଭୟ କରି ॥
ଶ୍ୟାମ ସୁନ୍ଦର ମଳ ଗଳେ । ପକାଇ ଦିଅ ଭବ ଖେଳେ ॥
ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ବାହୁ ବନ୍ଧ । ଭୁଜରେ ଆଣିକରି ବନ୍ଧ ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ରଙ୍ଗ ଗୁଣ୍ଡି । ସର୍ବାଙ୍ଗଯାକ ଥାଅ ମଣ୍ଡି ॥
ଶ୍ରୀକୃପା ସିନ୍ଧୁ ଯେ କୁମର । ମହିମା ଅତି ଅଗୋଚର ॥
ଆଣେ କଟିରେ ଥାଅ ଭିଡ଼ି । ନ ଯିବ ସଂଗ୍ରାମକୁ ଛାଡ଼ି ॥
ପରମ ନନ୍ଦ ଫଷଗୋଟି   ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାକ ଥିବ ଘୋଟି ॥
ବାମ ହସ୍ତରେ ତାହା ଧରି । କେବଳ ଆଣିକରି ମାରି ॥
କୃଷ୍ଣ କୃପାରୁ ଅତି ଗାଢ଼ । ତହିଁରୁ ଖଣ୍ଡା ନାହିଁ ଦାଢ଼ ॥
ହାଣିଲେ ମେରୁ ଛିଡ଼ିଯିବ । ଶତ୍ରୁ ଦେଖିଲେ ପଳାଇବ ॥
ତାହା ଦକ୍ଷିଣ କରେ ଧରି । ଯମ ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ॥
ସେ ଖଣ୍ଡା ଥିଲେ ତୋର କର । କି କରି ପାରେ ଯମ ଛାର ॥
ଆବର କହୁଅଛି ତୋତେ । ଧନର ବଦ୍ୟାଅଛି ଯେତେ ॥
ଖୋଜିଣ ଚନ୍ଦ ଚଉତନା । ଶିରେ ତୁ ବଚଅଛୁ କନା ॥
କରୁଣାକର କର୍ଣ୍ଣତଳେ । ଖଞ୍ଜିଣ ଥାଅ କର୍ଣ୍ଣମୂଳେ ॥
ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମନାଭ ଯେ ପଦକ । ହୃଦ ପଦ୍ମରେ ତାହା ରଖ ॥
ବ୍ରଜବିନୋଦ ବାରବାନା । ବାହେ ବାହୁଟି କରେ କନା ॥
କାଳେନ୍ଦୀ କୂଳଆ କାଛେଣି । କଟିରେ ଭିଡ଼ି ଥାଅ ପୁଣି ॥
ଶ୍ରୀ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ଧନୁ ଯେଟି । ଅଚଳାଚଳ ବଳ ସେଟି ॥
ଲଗାଅ ଗୁଣମଣି ପୁଣ । ଯେବଣ ନାମ ନାରାୟଣ ॥
ସେ ଧନୁ ଗୋଟି କରେ ଧରି । କୃଷ୍ଣ କଷେଣୀ ଥିବୁ ଧରି ॥
ଅନନ୍ତ ଅକ୍ଷୟ ତୂଣୀର । ବାମ ଡାହାଣେ ତାହା ଭର ॥
ମୁକୁନ୍ଦ ମନ ଭେଦୀ ଶର । ବସାଇ ଧନୁଗୁଣ ଭର ॥
ଆଣିକରଣ ତାହା ସନ୍ଧି । ଯେତେ ପାରିଲେ ତେତେ ବାନ୍ଧ ॥

ନୃସିଂହ ନାମେ ଯେ ନାରାଚ । କୋଟିଏ ଅଗ୍ନି ପ୍ରାୟ ତେଜ ॥
ଶ୍ରୀହରି ନାମେ ଯେଉଁ ଶର । ବିଷମ ମୁନ ଅଟେ ତାର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ । ତେଜେ ଗଞ୍ଜାଇ ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ ॥
ସେ ଶର ମନ ଥିଲେ କରି । କି କରି ପାରେ ନାଶକରି ॥
ମନ୍ତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ଯଥା ଲଭେ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପାପହରେ ॥
ଯେ ପୀତାମ୍ବର ପୀତ ଶାଳ । ଅଙ୍ଗେ ଉଢ଼ାଇ ଥାଅ ତୋର ॥
ଉଙ୍କନାଶନ ଝାଲଗୋଟି । ଯତ୍ନେ ବେଢ଼ାଇ ଥାଅ ପିଠି ॥
କୃପା ସମୁଦ୍ର କଟାରିକି । କଟି ସ୍ଥଳରେ ଥାଅ ରଖି ॥
ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ନାଥ ଚକ୍ରଆରି । ଜାଗ୍ରତେ କରେ ଥାଅ ଧରି ॥
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ଯେ ବରଚ୍ଛି । ଦକ୍ଷିଣ କରେ ଥାଅ ରଖି ॥
ସେ ମହା କ୍ଷଣଶୀଳ ଚ୍ଛେଲ । ଗୋଟିଏ ଯମ ଦାଢ଼ ତୁଲ ॥
ରଖିଣଥିବୁ ଯେବେ କନ୍ତି । କି କରିପାରେ ଯମ ଖୁନ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଯମ ପଳାଇ ଯିବ ଭଲେ ॥
ନୋହିଲେ ଏମନ୍ତ ତୁ କରି । ସ୍ୱବେ ବଳିଆ ରୂପ ଧରି ॥
ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ନାମେ ନଳ । ଭୁଜେ ପାରିବୁ ଯେବେ ତୋଳ ॥
ଯେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ବାରୁଦହିଁ । ଗୋବିନ୍ଦ ଗୁଳାକୁ ପକାଇ ॥
ଗଜଉଦ୍ଧାର ଗଜକାଠି । ନଳରେ ଧରିଥାଅ ଯୋଖି ॥
ଶଙ୍ଖ ଆଡ଼କୁ ସଲଖିବୁ । ଗୁଡ଼ରେ ପକାଇ ରଖିବୁ ॥
ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ମାଣ୍ଟିକ । ମନ ନୟନ ଥିବୁ ରଖି ॥
ଯେ ରଘୁନାଥ ରଞ୍ଜକରେ । ଭରିବୁ ସେ ନଳ ରନ୍ଧ୍ରରେ ॥
ଅନନ୍ତ ଅନଳ ଲଗାଇ । ଆଜହୁଁ ରଖିଥିବୁ ଚୁମ୍ବି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ମୁରାରି ଲକ୍ଷିବୁ । ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ଏକାଥିବୁ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ଗୋଟି । ଛୁଟିଲେ ମେରୁ ଯିବ ଫୁଟି ॥
ଶବଦ ଶୁଣି ଜନ୍ତୁସାଇଁ । ପଡ଼ିବ ମୂର୍ଚ୍ଛାଗତ ହୋଇ ॥
ଚେତନା ପାଇଣ ଉଠିଲେ । ପଛକୁ ନ ଚାହିଁବ ଭଲେ ॥
ପୁରକୁ ତାର ପଳାଇବ । ଥିଲେ କି ଜୀବନ ପାଇବ ॥

କହିଁଲେ ଷଷୀ ବିଦ୍ୟାସାର । ତୋ ମନ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର ॥
ଆବର କହୁଅଛୁ ତୋତେ । ସଂସାର ବ୍ୟାଧି ଅଛି ଯେତେ ॥
ତହିଁକ ଉପାୟ ଯେ ଅଛି । ତାହା ତୋ ଆଗରେ କହୁଛି ॥
ସକଳ ମଉଷଧି ମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁନାମ ଆଦ୍ୟମୂଳ ॥
ପତିତ ପାବନ ପିପ୍ପଲ । ଯେତେ ବା ଖାଇବାକୁ ଭଲ ॥
ତେତେ ମାଷକ ବାଛି ଧର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାମେ ଶୁଣ୍ଠି କର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମରେ ମରିଚ । ବିଜ ବିଡ଼ଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡ ପାଞ୍ଚ ॥
ଯେ ଦୟାନିଧି ଦେବଦାରୁ । ଖଣ୍ଡିଏ କରି ତହିଁରୁ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଅଳାଇଚ କଛି । ଘେନବ ଗୋଟି କେତେ ବାଛି ॥
ନୃସିଂହ ନାମୋନାଗେଶ୍ୱର । ତୋଳା ପ୍ରମାଣେ ତାହାକର ॥
ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ନାମ ସାର । ରସରେ ସେ ରସସିନ୍ଦୂର ॥
ଯେ ପୀତାମ୍ବର ପିତା କଛି । ଘେନ ଏ ନବ ଦ୍ରବ୍ୟ ବାଛି ॥
ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ କ୍ଷମାଶୀଳ । ରଖ ସମସ୍ତ ଏକ ଠୁଳ ॥
ଶ୍ରୀପତି ଶୀଳାପୁଆ ଧରି । ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ଗୁଣ୍ଡାକରି ॥
ଅନନ୍ତ ଅଦାରସ ସଙ୍ଗେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଚେତଣ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ॥
ମଧୁସୂଦନ ମହୁ କଛି । ପରୀକ୍ଷା କରିବ ତହିଁକ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ପିଇବ । ଅଜର ଅମର ହୋଇବ ॥
କହିଲି ଯେବଣ ଔଷଧି । ଏଣେ ଖଣ୍ଡିଛି ଭବବ୍ୟାଧି ॥
ଏଥେ ମିଶଇ ଚିତ୍ତ ଯାର । କି କରି ପାରେ ବ୍ୟାଧି ଜ୍ୱର ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେଲୁ ଦେଇ । ଏଥେ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ହୋଇ ॥
ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀ ଥିବ ଶିଖି । ହୃଦ ପଦ୍ମରେ ଥିବ ରଖି ॥
ସେ ଯେଣେ ଇଚ୍ଛା ତେଣେ ଯାଉ । କାହୁହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ଘୋର ସଂଗ୍ରାମେ ରାଜଦ୍ୱାରେ । ବନ ଗହନ ବିପିନରେ ॥
ଜଳ ପବନ ହୁତାଶନ । କି ଅବା ବିଦେଶେ ଗମନ ॥
ପଶୁଙ୍କ ଖଳଦନ୍ତ ଘାତ । ଭୁଜଙ୍ଗ ବିଷର ସହିତ ॥
ଖଣ୍ଡେ ଯେ ଚଉର୍ଯ୍ୟ ସହିତେ । ଗ୍ରହପୀଡ଼ାହିଁ ପ୍ରେତ ଯେତେ ॥

ଲାଗିବ ନାହିଁ ଏହୁ ଭୟ । ନଷ୍ଟେ ଏଥିରେ ଥିଲେ ଲୟ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ଯେବେ ସତ । ସ୍ୱରୂପ ଯେବେ ସାଧୁପଥ ॥
ମହିମା ଯେବେ ସତ୍ୟ ପୁଣ । ଏବେ ଏ କଥା ପରମାଣ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ପ୍ରାକୃତ ବନ୍ଧେ କଲୁଗୀତ ॥
ସଦା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟକର । ରାମଚରିତ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ॥
ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ସୁଜନେ କ୍ଷମାକର ଦୋଷ । ମନରେ ନ ଘେନିବ ରୋଷ ॥
କେବଳ ନ କର ନିରାଶ । ମୁଁ ତୁମ ଦାସଙ୍କର ଦାସ ॥
ଏ ମୋର ହୀନ ମୂଢ଼ମତି । ନ ଜାଣେ ପାଠ ଶାସ୍ତ୍ର ଗତି ॥
ନ ବସେ ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ପାପକୁ ଭୟ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଦାମ୍ଭିକ ନାସ୍ତିକ କପଟୀ । ନିରତେ ବିଷୟ ଲମ୍ପଟୀ ॥
ଆସନ ଶୟନ ସ୍ୱପନେ । କେବଳ ଧ୍ୟାନ ଚିନ୍ତା ମନେ ॥
ନାରୀ ସଙ୍ଗମ ମହାସୁଖ । ଦେବା ଦୟାରେ ମୁଁ ବିମୁଖ ॥
ପରହିଂସ୍ରକ ବାଧା କ୍ରୋଧୀ । ସାଧୁ ସେବାରେ ନାହିଁ ବୁଦ୍ଧି ॥
ଯେ ମନ ମୋହର ଆୟତେ । ରହିଲା ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ଶରଣ ମାଗେ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ଭାବେ ଭାବ । ଏ ଭବ ସଂସାରୁ ତରିବ ॥
ଏବଡ଼ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣି ଶରଧା ଯାର ଚିତ୍ତ ॥
ତାର କଲ୍ମଷ ଥିବ ଯେତେ । ରହିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ଇହଲୋକେ ବାସ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ବାସ ॥
ଅପୁତ୍ରୀ ପୁତ୍ରକୁ ଲଭିବ । ଅନ୍ଧହିଁ ଲୋଚନ ପାଇବ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସୁଜନେ ମନ ଦେଇ ଶୁଣ ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ବିଶ୍ୱାସ ଅଟେ ମୂଳବୀଜ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା ଯେତେ କର୍ମ । ପର ଅପର ଗୃହାଶ୍ରମ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି କଥାମାନ । ପଚିଶ ଅଧ୍ୟାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ଶ୍ରୀ ବୀରକେଶ୍ୱରଦେବଙ୍କ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୟାଳିଶ ଅଙ୍କ ॥

ସେ ଭୁଲ ପଞ୍ଚମୀ ଦିବସେ । ଶୁଦ୍ଧ ଶୁକଳ ପକ୍ଷରେ ସେ ॥
ଚିତ୍ରା ନକ୍ଷତ୍ର ରବିବାରେ । ତଉଲ୍ଲା ନାମ କରଣରେ ॥
ଶୁଭ ନାମରେ ଯେଉଁ ଯୋଗ । ପଞ୍ଚାଶ ଦଣ୍ଡ ଥିଲା ଭୋଗ ॥
ଏମନ୍ତେ ଶୁଭ ଅନୁକୂଳେ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଶ୍ରବଣେ ମଙ୍ଗଳେ ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ଏ ଚରିତ । କହଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ମେଳଛ
ହାଗମ ଶବ୍ଦ ମୋକ୍ଷଣେ ନାମ ପଞ୍ଚବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

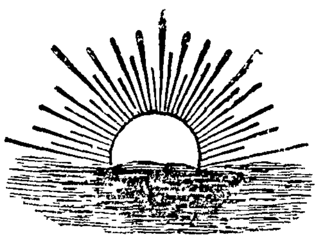

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ଆନନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ସାହୁ, ବିମଳା ପ୍ରେସ, କଟକ-୨

ରସାମୃତ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ

—*—

ଷଡ଼ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

କୁଳଶିଖର ରଜା ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ନମୋ ଶାରଦା ଗଣନାଥ । ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ମୋର ମାଥ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ଅତିତୋଷେ । ସୁମନ ନୃପତିର ପାଶେ ॥
ହେ ରଜା ହୁଅ ସାବଧାନ । କହିବି ଅପୂର୍ବ ବିଧାନ ॥
ପବିତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ଖଣ୍ଡରେ । ଏକ ନୃପତି ରାଜ୍ୟ କରେ ॥
ସମସ୍ତ ରଜାଙ୍କ ଅଗ୍ରଣୀ । ନୃପତିପଣେ ତାଙ୍କୁ ଗଣି ॥
ନାମ ତା ଶ୍ରୀକୁଳଶିଖର । ବଡ଼ ପ୍ରତାପୀ ଦଣ୍ଡଧର ॥
ତେଜସ୍ୱୀ ପଣେ ଦିବାକର । ହୃଦୟ ଗମ୍ଭୀର ସାଗର ॥
ଧୈର୍ଯ୍ୟ ପଣେ ମହାମେରୁ । ଦାତାପଣରେ କଳ୍ପତରୁ ॥
ପଣ୍ଡିତ ପଣେ ବୃହସ୍ପତି । ସହିଷ୍ଣୁ ପଣେ ବସୁମତୀ ॥
ସୁନ୍ଦରପଣେ କାମଦେବ । କ୍ଷମିୟ ପଣେ ସଦାଶିବ ॥
ଶୁଦ୍ଧ ବିବେକ ଶୁଚୀମନ୍ତ । ପାପକୁ ମହାଭୟ ଚିତ୍ତ ॥
ରାଜ ସମ୍ପଦ ଅପ୍ରମିତ । କୁବେର ସମ ଧନବନ୍ତ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଦୁଃଖ ହର । ପ୍ରଜା ପାଳଇ ପୁତ୍ରପର ॥

ଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅତି ପ୍ରିୟ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦେ ଭକ୍ତିମୟ ॥
ଯେ ରାଜା ଧର୍ମ ପରାୟଣ । ସେବଇ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସେବା କରୁଥାଇ । ହରି ଚରଣେ ମନଦେଇ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଥା ବିନୁ ଆନ । ନ ଜାଣେ କେଭେ ତାର ମନ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଜନ୍ମରସ ପୁଣ । ନିରତେ ପଠନ ଶ୍ରବଣ ॥
ସର୍ବଦା କାଳେ ଶୁଚୀମନ୍ତ । ସତ୍ୟ ବଚନ ଦୃଢ଼ମତ ॥
ଏମନ୍ତେ ରାଜା ଏକଦିନ । ବିଜୟେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ ॥
ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ପଛୁଆରି । ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଆଦିକରି ॥
ସଭା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନୃପଗଣ । କରି ଅଛନ୍ତି ବେଢ଼ରଣ ॥
ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ଆଦିକରି । ବିପ୍ର ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଦେଶୀ ବିଦେଶୀ ଏ ସଂସାରେ । ସମସ୍ତ ଗୋଷ୍ଠି ଏହିଠାରେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ରସ କଥା ମାନ । କହୁ ଅଛନ୍ତି ସାଧୁଜନ ॥
ରାଜା ଶ୍ରବଣ ତାହା କରି । ଅଛନ୍ତି ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ହାରି ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ କଥା । ଶୁଣ ସୁମନ ମହାରଥା ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବ ତାହାଙ୍କର । ବିଜୟ କଲେ ସେହିଠାର ॥
ଦେଖି ସେ ରାଜା ଅତିତୋଷେ । ମିଳିଲେ ଯାଇ ଗୁରୁପାଶେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଯୋଡ଼ି ହସ୍ତ ॥
ଅତି ବିନୟ ଭାବ ହୋଇ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ଦିବ୍ୟାସନ ଦେଇ ॥
ଦେଖି ସେ ନୃପତିର ଭାବ । ଆସନେ ବସି ଗୁରୁଦେବ ॥
ରାଜାଙ୍କୁ ବସ ହୋ ବୋଇଲେ । ଶୁଣି ନୃପତି ବିଜେକଲେ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବସି । ପୁଣି ଶ୍ରୀହରି ଭାବେ ରସି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ମାଛି ଗୋଟି । ଉଡ଼ି ସେ ଅଇଲା ଚଁହଟି ॥
ବସିଲା ରାଜାର କପାଳେ । ରୁଧିର ପିଏ କୁତୁହଳେ ॥
ରାଜା ଅସୁଖ ଭାବ ହୋଇ । ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ଦେଲେକ ଉଡ଼ାଇ ॥
ଲଲାଟେ ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବାଜିଲା । ମାଛି ତକ୍ଷଣେ ଉଡ଼ିଗଲା ॥
କପାଳୁ ଦଣ୍ଡବତ ଧୂଳି । ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ମହୀସ୍ଥଳି ॥

ତା ଦେଖି ଗୁରୁଦେବ ହସି । ମଥା ପୋଡ଼ଣ ମୌନେ ବସି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ନୃପମଣି । ସେତ ବିବେକ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ତକ୍ଷଣେ ଉଠି ଉଭାହୋଇ । ଜଣାନ୍ତ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ ॥
ମୁଖ ମଳନ କି ନିମନ୍ତେ । ଏକଥା ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ଗୁରୁଦେବ ଭଣି । ଶୁଣ ହେ ନୃପତି ଅଗ୍ରଣୀ ॥
ଯେ ଜନ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ସ୍ମୁଖରେ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କରେ ॥
ତା ଅଙ୍ଗେ ଲଗେ ଯେତେ ଧୂଳି । ତେତେ ଜନ୍ମର ପାପ ଦଳି ॥
ସେ ଧୂଳି ଦେଖି ଯେଉଁ ନର । ହସ୍ତରେ ଝାଡ଼ି କରେ ଦୂର ॥
ତାର ପାତକ ହୁଏ କେତେ । ବିଚ୍ଚର କର ହୃଦଗତେ ॥
ତୋର ସ୍ୱହସ୍ତ ବାଜିବାରୁ । ଧୂଳି ଝଡ଼ିଲା କପାଳରୁ ॥
ତେଣୁ ପୋଡ଼ିଲୁ ଆମ୍ଭେ ମଥା । ତୁ କି ନ ଜାଣୁ ମହାରଥା ॥
ଶୁଣି ନୃପତି କମ୍ପମାନ । ବଦନୁ ନସ୍ତୁରେ ବଚନ ॥
ଶୋକେ ପୂରିତ କଳେବର । କମ୍ପଇ ରାଜାର ଅଧର ॥
ସଜଳ କରି ନେତ୍ର ଦୁଇ । ରହିଲେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ॥
କେତେହେଁବେଳେ ଚୁହିଁଦେଲେ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ପାଶେ ନ ଦେଖିଲେ ॥
ଉଭାରି ରାଜା ସଭା ମୁଖେ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ଅତି ମନଦୁଃଖେ ॥
ହେ ମହା ସଭାଜନେ ଶୁଣ । ମୋ ପାପହୁଏ ଯା ପ୍ରମାଣ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଦ୍ରୋହ ଦୋଷ ମୋର । କେମନ୍ତେ ହେବ ଏବେ ଦୂର ॥
ଏଥକୁ ଦେଖି ଶାସ୍ତ୍ରପଥ । କିବା ଲେଖିଛି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଏ ରାଜପଦେ ନାହିଁ ଆଶ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିପ୍ରଜନ । ଖୋଜି ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବ ପଦ୍ଧତିରେ । ଦେଖିଲେ ଲେଖିଛି ତହିଁରେ ॥
ଅତଶୟୂରେ କାଷ୍ଟା କଥା । କରି ଯେ ନୁହଇ ସର୍ବଥା ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ବୃଦ୍ଧଜନେ । ନ କହି ରହିଲେ ମଉନେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନୃପବର । ନ କହ କଥା ଗୋପ୍ୟକର ॥
ଏ ମୋର ପାପକ୍ଷୟ ଅର୍ଥେ । ସେବା ଲେଖିଛି ଶାସ୍ତ୍ରପଥେ ॥

ତାହା କରିବ ସତ୍ୟ ମୋର । ଏଥକୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦବାକର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ବିପ୍ର ଭଲେ । ପ୍ରବନ୍ଧ ଫିଟାଇ ପଢ଼ିଲେ ॥
ହେ ରାଜା ଶୁଣ ସାବଧାନେ । ଗୁରୁ ଚରଣେ ଯେଉଁମାନେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ସମ୍ମୁଖରେ ରହନ୍ତି ଉଭାରି ॥
ତା ଅଙ୍ଗେ ଥାଇ ରେଣୁ ଯେତେ । ତେତେ ଜନମ ପରିଯନ୍ତେ ॥
ସଞ୍ଚରି ଥାଇ ଯେ କଳୁଷ । ତକ୍ଷଣେ ହୋଏ ସର୍ବନାଶ ॥
ବଡିମାପଣେ ଯେଉଁମାନେ । ସେ ରେଣୁ ଝାଡ଼ନ୍ତି ଅଜ୍ଞାନେ ॥
ତାଙ୍କ ସୁକୃତ ଆଉ ନାହିଁ । କେବଳ କଥାଏ ଅଛଇ ॥
ଏମନ୍ତ କରି ଯେବେ ପାରି । ସେ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ କଷ୍ଟୁ ତରି ॥
ତମ୍ବା ପଟାଏ ଗଢ଼ାଇବ । ଦ୍ୱାଦଶହାତ ଦୀର୍ଘ ହେବ ॥
ପ୍ରସ୍ଥ ଯେ ତିନହାତ ଜାଣ । ଚଉକେ ବହଳ ପ୍ରମାଣ ॥
ପୋତାଇ ତମ୍ବା ଗୃହଖମ୍ଭ । ସେ ପଟା କରିଥିବ ଦମ୍ଭ ॥
ଅଙ୍ଗାର ଅଗ୍ନି ତହିଁ ତଳେ । ଦେଇଣ ମହାଯନ୍ତ୍ର ଜାଳେ ॥
ସେ ପଟା ତାତି ଅଗ୍ନିପ୍ରାୟେ । ଦିଶିବ ଅତି ତେଜୋମୟେ ॥
ତହିଁରେ ଶତ ଅଷ୍ଟବାର । ପ୍ରଣାମ କରିବ ସେ ନର ॥
ତେବେତ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ ଦୋଷ । ତା ଦେହୁ ହୋଇବ ବିନାଶ ॥
ନୋହିଲେ ଆନ ନାହିଁପାର । ଏହା ଲେଖିଛି ବେଦବର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ନରେନ୍ଦ୍ର । ମୁଖ ବିକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ଲୋମ ଉଦ୍‌ଗମ ହେବ ବହି । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ହସି କହଇ ନୃପମଣି । ଏବେ ମୋ ହୋଇଲା କାରଣି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାମ୍ବ୍ରକୁ । ହକାରି ତୁରିତେ ପାଶକୁ ॥
ତମ୍ବା ଲେଖାଇ ଦେଲେ ଯେତେ । ପଟା ନିର୍ମାଅ ବିଧିମତେ ॥
ତାମ୍ବ୍ରମାନେ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ପଟାନିର୍ମାଣ କଲେ ଯାଇଁ ॥
ରାଜା ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଲେ ନେଇ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ନରସାଇଁ ॥
ସୁଆସୀ ବଳକୁ ହକାରି । ଖମ୍ଭ ପୋତାଇ ହର୍ଷ କରି ॥
ସେ ପଟା ଆଡି ସେହି ଖମ୍ଭେ । ନିଷ୍ଠଳ କରି ମହାଦମ୍ଭେ ॥

ତଳେ ଅଙ୍ଗାର ଅଗ୍ନି ନେଇ । ଜାଳିଲେ ମହାଯନ୍ତ୍ର ତାଇ ॥
ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଅଗ୍ନି ଗୋଷ୍ଠୀ । ଲଗି ପାଚଲା ତମ୍ବାପଟା ॥
ସେ ମହାଅଗ୍ନି ତେଜପାଇ । ପାଶେ ନ ପାରେ କେହି ରହି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ସେ ରାଜନ । ତୀର୍ଥଜଳରେ କରି ସ୍ନାନ ॥
କଣ୍ଠ ହୃଦରେ ବେନି ଭୁଜେ । ଲଲାଟେ ତିଳକ ବିରାଜେ ॥
ମସ୍ତକେ ତୁଳସୀ ମଞ୍ଜରୀ । ଗଳାରେ ସେହି ମାଳାଭରି ॥
ପିନ୍ଧିଣ ଅମଳାନ ବାସ । କାଚ୍ଛେଣି ଯେହ୍ନେ ବୀରବେଶ ॥
ବିଭୂତି ବିଲେପନ କାୟେ । ଦିଶନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମବେତ୍ତା ପ୍ରାୟେ ॥
ଶ୍ରୀମୁଖେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ କୈବଲ୍ୟ । କରି ବିଜୟେ ମହୀପାଳ ॥
ଗଡ଼ଦ୍ୱାରେ ନର ନାରୀ । ବେଢ଼ିଣ ଶତେପୁର କରି ॥
ଅଛନ୍ତି ପାତ୍ର ଅମାତ୍ୟ । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଇଷ୍ଟମିତ୍ର ॥
ଯୋଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ବୈଷ୍ଣବ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଭିକାରୀ ॥
ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ର ଯୁ ଚାରିଜାତି । ଅପରେ କେତେ ଲୋକଛନ୍ତି ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଆଦିକରି । ଜନ ଗହଳେ ସୃଷ୍ଟି ପୂରି ॥
ସଂସାରେ ପଡ଼ୁଅଛି ହୁରି । ଯେ ବାଳବୃଦ୍ଧ ଆଦିକରି ॥
ବାଦ୍ୟ ନିଶାଣ ମୁଖଗୋଳ । ମେଦିନୀ ହୁଏ ଟଳମଳ ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ସର୍ବଜନ । ବୋଲନ୍ତି ହେ ମହାରାଜନ ॥
ଏ କଥା କେବେହେଁ ନ କର । ବୃଥା ନ ନାଶ କଳେବର ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନ କର ଅନାଥ । ବୋଲି ମସ୍ତକେ ଦେଲେ ହସ୍ତ ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପ ଚୂଡ଼ାମଣି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ନରଶ୍ରେଣୀ ॥
କିମ୍ପାଇଁ ହୋଇବ ଅନାଥ । ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ମୋ ଜୀବ ଯିବାକୁ ସଂଶୟ । ନ କର କାହାରି ହୃଦୟ ॥
ଜନ୍ମ ଲଭିଲେ ନିଶ୍ଚେ ମରି । ମରଣ ଗୁରେ କିମ୍ପା ଡରି ॥
କିମ୍ପା ମୁଁ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ ଦୋଷେ । ଟଞ୍ଜି ହୋଇବି ଯମପାଶେ ॥
ସ୍ଥାବର ଆଦି ଦେହ ବହି । ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇ କେହି ନାହିଁ ॥
ଏ କଥା ନୁହଇ ଉଚିତ । ନୋହିବ ମୋର ଆନମତ ॥

ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଶରୀର । ଏହା ଜାଣନ୍ତି ଚକ୍ରଧର ॥
ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ବୋଲହର । ବାଳକ ବୃଦ୍ଧ ଆଦିକରି ॥
ଏମନ୍ତେ କହୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଚର୍ମ୍ମଲେ ନିଜାଙ୍ଗି ବିଦାରି ॥
ଜୟ ହେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରପାଣି । କମଳା ଦେବୀ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଏ ଜଗତ । ଯାର ଆଜ୍ଞାରେ ଯାତାୟାତ ॥
ଶଶାଙ୍କ ରବି ଆଖଣ୍ଡଳ । ଯେ ଆଦି ସର୍ବ ଦିଗପାଳ ॥
ମେରୁ ବସୁଧା ସିନ୍ଧୁ ବାରି । ଏ ନିତ୍ୟେ ଯାର ଆଜ୍ଞାକାରୀ ॥
ସୁର ମହେଶ ପୁରନ୍ଦର । ଯକ୍ଷ ରକ୍ଷସ ଯେ କିନ୍ନର ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣ । ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ହରି ଚରଣ ॥
ମୁଁ ଅବା ସାମାନ୍ୟ ମାନବ । କାହୁଁ ଜାଣିବି ତାଙ୍କ ଭାବ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭେ ଆଦିମୂଳ । ସମସ୍ତେ ତୋର ପତ୍ର ଡାଳ ॥
ଏଣୁ ତୋ ଅଭୟ ଚରଣ । ଆଜ ମୁଁ ପଶିଲି ଶରଣ ॥
ତୁ ନାଥ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ । ମହାମହିମା ମହାମେରୁ ॥
ଜନ ଆରତ ଖଣ୍ଡିବାରେ । ତୋ ସମ ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ॥
ଚିନ୍ତାର୍ଥି ଚିନ୍ତା ତୃଣବନ । ତୁ ଯେ ପ୍ରବଳ ହୁତାଶନ ॥
ବିପତ୍ତି ସାଗର ବିନାଶି । ତୁ ଯେ ଅଗସ୍ତି ମହାଋଷି ॥
ବିଷୟୀ ବିଷକୁ ଯେ ଗଦ । ତୋର ଅଭୟ ପଦ୍ମପାଦ ॥
ଭୃତ୍ୟ କୁମୁଦ ବନପାଳ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ମଣ୍ଡଳ ॥
ଚିନ୍ତାର୍ଥିଜନ ଚିନ୍ତାମଣି । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରେଣୀ ॥
ଏ ମୋ ଆରତ ନିବାରଣେ । ତୁମ୍ଭହୁଁ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
ଏ ମୋର ଅନଳ ଜ୍ୱାଳାରୁ । ଉଦ୍ଧରି ଧର ମହାମେରୁ ॥
ରଖ ନ ରଖ ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା । ମୁଁ ଏବେ ଘେନିଲି ଏ ଦୀକ୍ଷା ॥
ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଶରୀର । ନ ଲାଗୁ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମହାବଳୀ । ମୁଖେ ରଟିଲେ ନାମାବଳୀ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଅଚ୍ୟୁତ ଅନନ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ସଦାନନ୍ଦ ॥

ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ବଂଶୀ ପାଣି । ରାଧାବଲ୍ଲଭ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ଦୟାସାଗର ଦାଶରଥି । ଶ୍ରୀଧର ଶ୍ରୀକର ଶ୍ରୀପତି ॥
ଲକ୍ଷ୍ମୀନାୟକ ଚକ୍ରପାଣି । ସୀତାବଲ୍ଲଭ ରଘୁମଣି ॥
ହେ ବନମାଳୀ ହେ କଂସାରି । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦଇତ୍ୟାରି ॥
ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଲାଞ୍ଛନ କେଶବ । ଦୀନବାନ୍ଧବ ବାସୁଦେବ ॥
ଭବମୋଚନ ଭଗବାନ । ଜଗଜ୍ଜୀବନ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
ଏମନ୍ତେ ନାମାବଳୀ ଗଣି । ମୁଖେ ଉଚ୍ଚାରେ ନରମଣି ॥
ହରି କଥନେ କର୍ଣ୍ଣ ଡେରି । ନୟନେ ହରିରୂପ ଧରି ॥
ହରି ସ୍ମରଣ କରି ହୃଦେ । ମନ ନିବେଶି ହରିପାଦେ ॥
ଅନେକ କରି ପ୍ରଣମିତ । ରାଜା ହରଷ କରି ଚିତ୍ତ ॥
ନମିଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର । ଉଠିଲେ ପଚାରି ଉପର ॥
ଅନଳ ତେଜ ମହାବଳୀ । କାଞ୍ଚା ଦାରୁହିଁ ଯିବ ଜଳି ॥
ତହିଁ ନୃପତି ଦଣ୍ଡବତ । କରି ଉଠିଲେ ସେ ତ୍ୱରିତ ॥
ପ୍ରବଳ ଅଗ୍ନି ଶିଖା ତହିଁ । ଜଳି ଉଠିଲା ରାଜାଦେହୀ ॥
କର ଚରଣ ରାଜା ମୁଣ୍ଡ । ଛିଣ୍ଡି ହୋଇଲା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ॥
ତହିଁ ରାଜାର ନାହିଁ ଭୟ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତଇ ଦେବରାୟ ॥
ପୁଣି କପୋଳେ କର ଦେଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦିମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତବତ୍ସଳ ॥
କରୁଣା କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଅନଳ ଜଳପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥
ରାଜା ଶ୍ରୀହଙ୍ଗ କଅଁଳିଲା । ପୋଡ଼ିଲା ଶୀତଳ ହୋଇଲା ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ସର୍ବଜନ । ଆକୁଳେ କରନ୍ତି ରୋଦନ ॥
ମସ୍ତକେ କଚଡ଼ନ୍ତି କର । ବୋଇଲେ ଆହେ ନୃପବର ॥
ଆଉ କେ ଏ ରାଜ୍ୟ ପାଳିବ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଲା ଦଇବ ॥
ଏମନ୍ତେ ବଚରନ୍ତି ଜନେ । ସେକ୍ଷଣି ଉଠିଲେ ରାଜନେ ॥
ତେଜ ବିରାଜମାନ କାୟେ । ଦିଶନ୍ତି ଦ୍ୱାଦଶ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ॥
ପୁଣି ମସ୍ତକେ ଦେଇ ହସ୍ତ । ଲେଉଟି କଲେ ଦଣ୍ଡବତ ॥

ପ୍ରବଳ ନଦୀଜଳେ ମିଳି । ହଂସ ଯେସନେ କରେ କେଳି ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ପୁଣି ପୁଣି । କେଶରୀ ବଂଶ ନୃପମଣି ॥
ପୁଣି କରନ୍ତ ଦଣ୍ଡବତ । ତା ଦେଖି ଲୋକେ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ଶିବ ପ୍ରତିମା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି ଅନାଇ ॥
ଛତିଶବାର ଏହିପରି । ସେ ରାଜା ଦଣ୍ଡବତ କରି ॥
ମେଦିନୀ ହେଲା ଟଳମଳ । କମ୍ପିଲେ ଦଶଦିଗପାଳ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ନରହରି । ବେଗେ ତେଜିଲେ ନୀଳଗିରି ॥
ଅତି ଅପୂର୍ବ ଶୋଭାକର । ବିଧାତା ନିର୍ମାଣ ବାହାର ॥
ଜଗନ୍ମୋହନ ରୂପଧରି । ପଚା ପାରୁଷେ ବଳେକରି ॥
ଶ୍ରୀକର ବଢ଼ାଇଣି ଦେଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ ଝିଙ୍କି ପକାଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ରହିଲା ତୋ କୀର୍ତ୍ତି । ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ହେ ନୃପତି ॥
ତୋହର ପରି ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ । ନାହିଁ ନୋହିବ ଏ ଜଗତ ॥
ସକଳ ପାପୁ ହେଲୁ ପାର । ଲଭ ପରମଗତି ସାର ॥
ତା ଶୁଣି ରାଜା କରଯୋଡ଼ି । ବିପ୍ର ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି ॥
ବୋଇଲେ ମୋତେ କହ ସତ୍ୟ । କେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ହେ ପବନ ॥
ଏ ମୋର ଚର୍ମଚକ୍ଷୁ ଘେନି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ପାରିଲି ଚିହ୍ନି ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଭଗବାନ । ଉଠି ତୁ ଦେଖ ହେ ନୟନ ॥
ଯାହାକୁ ଚିନ୍ତୁଥିଲୁ ତୁହି । ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ ଆମ୍ଭେ ସେହି ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ଉଭାହେଲେ । ନିର୍ମଳ ନେତ୍ରେ ଅନାଇଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଧାରୀ । ଗଦା ପଙ୍କଜ ଭୁଜ ଚାରି ॥
ଜଗନ୍ମୋହନ କୃପାସିନ୍ଧୁ । ଶରଣ ଜନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ॥
ଅଭୟ ବର ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ଅନ୍ତର ହେଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ପ୍ରଭୁ ମାୟାରେ ନରଶ୍ରେଣୀ । ଏ ସର୍ବ ନ ପାରିଲେ ଜାଣି ॥
ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପମଣି । ସେ ରାଜା ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ପୁଣି ॥
ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲା । ସଂସାରେ କୀରତି ରଖିଲା ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦେ ନରେଶ୍ୱର । ବିଜୟ କଲେ ଧୀର ଧୀର ॥

ସମସ୍ତେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝା ପୁରି ॥
ସେ ରାଜା ଅନ୍ତଃକାଳେ ଯାଇ । କେବଣି ଗତି ଥିବ ପାଇ ॥
ମୋତେ ତା ନୁହଇ ଗୋଚର । ହେ ମନ ତୋ ମନେ ବିଚାର ॥
ଏ କଳିଯୁଗର ଚରିତ । ଶୁଣି ଲାଗିବ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ହରି ଭକତ ଜନମାନେ । ଶୁଣି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯିବେ ମନେ ॥
ଅଜ୍ଞାନୀ ଜନେ ଏହି କଥା । ଅବଶ୍ୟ ମଣିବେଟି ମିଥ୍ୟା ॥
ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ମନହୃଦ । ସିନ୍ଧୁ ଉଦୟ ଇନ୍ଦୁ ପ୍ରାୟ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ସଂସାର ସିନ୍ଧୁକୁ ତରଣୀ ॥
ସୁଜନ ଏଣେ କର ଲୟ । ଦୂର ହୋଇବ ଯମ ଭୟ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଦାର୍ଢ୍ୟତା ବିନା ଯେତେ କର୍ମ । କଲେ ନୋହିବ ଧର୍ମକାମ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦତଳେ । ରାମ ବୋଲଇଁ ରଖ ମୋତେ ॥
ତୁମ ସଙ୍ଗତି ମୋର କର । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ କିଙ୍କର ॥
ହେ ଦେବ ଗଦା ପଦ୍ମଧର । ହେ ପଦ୍ମଯୋନିଙ୍କ ପିଅର ॥
ମୋ ମନ ହୋଇ ଷଟ୍‌ପଦ । ତୁମ୍ଭ ପଙ୍କଜ ପାଦେ ପଦ୍ମ ॥
କରିଣ ପିଉ ସୁଧା ଧାର । ହେ ପ୍ରଭୁ ଏତେ ମାନ କର ॥
କର ନ କର ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତ । ଆଶା ମୁଁ କରିଛି ବହୁତ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଶ୍ରୀ କୁଳଶିଖର ରାଜା ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଷଡ୍‌ବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ସପ୍ତବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଲାଲବେଗ ଓ ସାଲବେଗ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ପୁଣି ପୁଚ୍ଛଇ ମନ ରାଣି । ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ପାଦେଣି ॥
ହେ ଶୁଦ୍ଧ ଚେତା ତୋର ବାଣୀ । କେବଳ ସୁଧାସମ ଜାଣି ॥

ପିଇ ମୋ ଶ୍ରବଣ ଯୁଗଳ	। ସନ୍ତୋଷ ନୋହିଲା କେବଳ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ କଥା ଆଉ	। ଥିଲେ କହିବା ମୋତେ ହେଉ ॥
ଶୁଣି ସୁଚେତା କହେ ହସି	। ଶୁଣ ହେ ସର୍ବଘଟବାସୀ ॥
କଟକ ନାମେ ଯେ ସହର	। ଲାଲବାଗରେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ପଠାଣ	। ତାହାର କଥା ଏବେ ଶୁଣ ॥
ମୁଗଲ ଜନ୍ମ କର୍ମ ଯେତେ	। ଶୁଣ କହିବା ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ତାହାର ଜନ୍ମ କର୍ମ ଯେତେ	। ଶୁଣ କହିବା ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ସେ ଲାଲବେଗ ଅତି ଦୁଷ୍ଟ	। ଖଳ ପ୍ରପଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧି ନଷ୍ଟ ॥
ଶ୍ରୀ ଗଜପତି ଦଣ୍ଡଧାରୀ	। ସଙ୍ଗତେ ଶସ୍ତ୍ର ପଣ କରି ॥
ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଠୁଳ କଲା	। ଓଡ଼ିଶା ଯୁଝିବାକୁ ଗଲା ॥
ଉଚ୍ଛୁଳେ ବାଦ୍ୟନାଦ ଘୋଷ	। ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ॥
ସେ ମହାରାଜ୍ୟ କଲେ ଚୁର	। ଧନ ବସନ ଅଳଙ୍କାର ॥
ଛାଡ଼ିଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ	। ପଳାଇଗଲେ ସର୍ବଜନ ॥
ତହିଁ ଏକ ବିଧବା ନାରୀ	। ଯାଉ ଯେ ଥିଲା ସ୍ନାନକରି ॥
ଏକାକୀ ଜନ ଜଳଘାଟେ	। ସୈନ୍ୟ ତା ଦେଖିଲା ନିକଟେ ॥
ଡରେ ସେ ନ ପାରିଲା ଯାଇ	। ରହିଲା ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ॥
ଏକେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦୁଜେ ଯୁବା	। କେ କହିପାରେ ତାର ଶୋଭା ॥
ଚମ୍ପକ ପୁଷ୍ପ ପରି କାନ୍ତି	। ମୁକୁତା ଶ୍ରେଣୀ ଦନ୍ତପନ୍ତି ॥
ସୁନାସା ସୁନ୍ଦର କପୋଳ	। ବଦନ ଚନ୍ଦ୍ରମା ମଣ୍ଡଳ ॥
ନେତ୍ର କୁରଙ୍ଗ ଶୋଭା ଜିଣି	। ଅପୂର୍ବ ଭଙ୍ଗିମା ଗୃହିଣୀ ॥
ଅଞ୍ଜନୁ ବଳ କେଶ ଆଭା	। ବାହୁଯୁଗଳ ଦିବ୍ୟ ଶୋଭା ॥
ହୃଦୟଭାଗ ଅତି ଉଚ୍ଚ	। ଶ୍ରୀଫଳ ଜିଣି ବେନି କୁଚ ॥
କଟି କ୍ଷୀଣତା କହି ନୋହେ	। ଶୋଭାରେ ଜନମନ ମୋହେ ॥
ଏମନ୍ତ ନାରୀ ନଦୀ କୂଳେ	। ଉଭା ତା ଯୌବନ ବିକଳେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଲାଲବେଗ	। ଆସି ମିଳିଲା ତାର ଆଗ ॥
ଏକେ ସେ ଦୁଷ୍ଟ ବଳବନ୍ତ	। ତା ସଙ୍ଗେ ବଳହିଁ ବହୁତ ॥

ଦେଖିଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ । ମଦନ ଶରେ ହେଲା ଘାରି ॥
ବଳେ ଧଇଲା ତାର ଭୁଜ । ମୃଗୀକୁ ଯେହ୍ନେ ମୃଗରାଜ ॥
ବସାଇ ଅଶ୍ୱର ଉପରେ । ସେ ନାରୀ ଦଇବ ସୁମରେ ॥
ଘେନିଣ ଚଳାଇଲା ବେଗେ । ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟଙ୍କର ଆଗେ ॥
କେ ତାକୁ ଚିହ୍ନି ନ ପାରିଲେ । ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟ ଲେଉଟିଲେ ॥
ତା ପୁର ଦେଖି ସେ ଯୁବତୀ । ଅତି ସନ୍ତାପ ମଥା ପୋତି ॥
ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ଧାର ଗଳେ । କାନ୍ଦି ଗଡ଼ଇ ମହୀତଳେ ॥
ତା ନିଜ କୁଟୁମ୍ବ ସୁମରି । ବୋଲଇ ଦେବ ପ୍ରାଣ ହାରି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେ ପଠାଣ । ସେ ନାରୀ ଚରଣ ଧରିଣ ॥
ଅନେକ ବିନୟେ କହିଲା । କୋଳେ ବସାଇ ଚୁମ୍ବ ଦେଲା ॥
ଅନେକ ଅଳଙ୍କାରମାନ । ତା ଅଙ୍ଗେ କଲାକ ମଣ୍ଡନ ॥
ଝୀନ ବସନ ପିନ୍ଧାଇଲା । ନାନା କୁସୁମେ ବେଶ କଲା ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଗନ୍ଧସାର ବୋଳି । ତା ସଙ୍ଗେ କଲା କାମକେଳି ॥
ନାନା ବିନୋଦେ ମନ ମୋହି । କୁଟୁମ୍ବ ଦେଲା ପାଶୋରାଇ ॥
ଦଇବେ ଅବଳା ଶରୀର । ସଙ୍ଗହିଁ ସିନା ମୂଳ ତାର ॥
ତାଠାରୁ ରତିସୁଖ ପାଇ । ରହିଲା ପତ୍ନୀ ପ୍ରାୟୁ ହୋଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନଗଲା । ସେ ନାରୀ ପୁତ୍ର ପ୍ରସବିଲା ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଦେଖି ଲାଲବେଗ । ତା ନାମ ଦେଲେ ସାଲବେଗ ॥
ମାତା ପିତାର ସ୍ନେହପାଇ । କ୍ଷୀରପାନରେ ପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ॥
ଦିନକୁ ଦିନ ବର୍ଦ୍ଧମାନ । ହୋଇଲା ସେ ନବ ନନ୍ଦନ ॥
ପାଳିଲେ ବିଧିମତ କରି । ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେକାଳ ଗଲା । ଯୁବା ଅବସ୍ଥା ଆସି ହେଲା ॥
ଶିଖିଲା ଷର୍ବ ବୃତ୍ତି ଯେତେ । ଅଶ୍ୱାଦ ଚଢ଼ିବା ସହିତେ ॥
କାଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡାରେ ବିଚକ୍ଷଣ । ଆଡ଼ ଉହାଡ଼ରେ ମାରଣ ॥
ଏମନ୍ତ ନାନା ବିଦ୍ୟାମାନ । ଶିଖି ସେ କରଇ ଗୁମାନ ॥
ପଠାଣ ବୀର୍ଯ୍ୟେ ଜାତ ହୋଇ । ସେହି ସ୍ୱଭାବେ ଦିନ ନେଇ ॥

ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ପିତା ଯୁଦ୍ଧେ ବାହାରିଲା ॥
ପିତାଙ୍କୁ ଘେନି ସାଲବେଗ । ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତେ ଗମେ ବେଗ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସେ ସ୍ଥାନରେ । ଆଗ ହୋଇ ସେ ଯୁଦ୍ଧକରେ ॥
ଯୁଦ୍ଧରେ ଶସ୍ତ୍ରାଘାତ ପାଇ । ଟଳି ପଡ଼ିଲା ରଣଭୂଇଁ ॥
ସତତ ଖଣ୍ଡା ଘାତ ହେଲା । ରୁଧିର ଧାର ବହିଗଲା ॥
ପଡ଼ିଲା ମୂର୍ଚ୍ଛାଗତ ହୋଇ । ଦେଖି ସଙ୍ଗରେ ଲୋକେ ଧାଇଁ ॥
ସାଲବେଗଙ୍କୁ ବହି ନେଲେ । ତା ନିଜପୁରେ ପ୍ରବେଶିଲେ ॥
ଦେଖି ତାହାର ଗର୍ଭଧାରୀ । ଗୁଣି ବାହୁନି ଶୋକ କରି ॥
ପିତା ତା ହୋଇ ଅତି କ୍ରୋଧୀ । ଅନେକ କଲା ମଉଷଧି ॥
କେବେହେଁ କୁଶଳ ନୋହିଲା । ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା ॥
ଅତି ଆରତେ ସାଲବେଗ । କହିଲା ଜନନୀର ଆଗ ॥
ହେ ମାତ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ । ଏଥର ଗଲା ମୋ ଜୀବନ ॥
ମରିବି ଆସ୍ତ୍ରାଘାତ ହୋଇ । ଏ କଷ୍ଟ ନ ପାରିବି ସହି ॥
ଗୁଡ଼ ମୋହର ପ୍ରତି ଆଶା । ଆଜୁଁ ସରିଲା ମୋ ଭରସା ॥
ତୋର କି ବୁଦ୍ଧି ଥିଲେ କହ । ନୋହିଲେ ପାଶୋରିଣି ରହ ॥
ଶୁଣି ଜନନୀ ଶୋକଭରେ । କହିଲା ପୁତ୍ରର ଆଗରେ ॥
ମୋହର କଥା ଶୁଣ ବାବୁ । ତୋହର ଥିଲେ ମୋର ସବୁ ॥
ତୋ ବିନା ହୋଇବି ଅନାଥ । ସ୍ୱରୂପ କହିଲିରେ ସୁତ ॥
ମୋତେ ତୁ ପଚାରିଲୁ ଯାହା । ଶୁଣ କହିବି ତୋତେ ତାହା ॥
ପଠାଣ ଅଟେ ତୋର ତାତ । ମୁହିଁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତୋର ମାତ ॥
ତୁ କାହୁଁ ମୋ ବୋଲ କରିବୁ । ସ୍ୱରୂପ-ଶୁଣ ଆଦର ବାବୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସାଲବେଗ । କହିଲା ଜନନୀର ଆଗ ॥
ହେ ମାତ କହିଲୁ ଯା ମୋତେ । ଶୁଣି ସଂଶୟ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥
ସେ ଯେ ପଠାଣ ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । କିରୂପେ ତୁ ତାର ଘରଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତାର ମାତ । ବୋଇଲେ ଶୁଣସିରେ ସୁତ ॥
ଗ୍ରାମମାନଙ୍କେ ଯେ ଉତ୍ତମ । ଦାଣ୍ଡ ମୁକୁନ୍ଦପୁର ନାମ ॥

ଯେଉଁ ଗ୍ରାମରେ ମୋର ଘର । ନ ଥିଲେ ମୋ ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁର ॥
ତୋ ବାପ ଯୁଦ୍ଧେ ଯାଇଥିଲେ । ସଙ୍ଗେ ବହୁତ ସୈନ୍ୟ ଥିଲେ ॥
ବାହୁଡି ଆସିବାର ବେଳେ । ସେ ଦିନ ଦଇବର ବଳେ ॥
ମୁଁ ଯାଇଥିଲି ସ୍ନାନ କରି । ତହୁଁ ଆଣିଲା ମୋତେ ଧରି ॥
ଏ କଥା ଶୁଣି ସାଲବେଗ । କହିଲା ଜନନୀର ଆଗ ॥
ହେ ମାତ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ । ତୁ ମୋର ପିଣ୍ଡର କାରେଣୀ ॥
ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର । ତୋ କଥା ସିନା ଇଷ୍ଟ ମୋର ॥
ଏଥିକି ବୁଦ୍ଧି କିସ କହ । କେମନ୍ତେ ରହିବ ମୋ ଦେହ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତା ବଚନ । ବୋଲଇ ଶୁଣରେ ନନ୍ଦନ ॥
ମୋ କଥା ଶୁଣସିରେ ବାପ । ଏ ଯେ ତୋହର ନିଜ ବାପ ॥
ତୋତେ ପାସୋରି ସବୁକାଳେ । ତା ନିଜ ସୁତ ଦାରି ମେଳେ ॥
ରହିଲା ଅଶାନ୍ତ ହୋଇଣ । ମୁଁ ସିନା ହେଲି ଅକାରଣ ॥
ମୋ ଯୁବା ବୟସ ସରିଲା । ତେଣୁ ସେ ମୋତେ ପାସୋରିଲା ॥
ତୁ ହାଦେ ଦାସୀପୁତ୍ର ସିନା । ତାକୁ କି ଲଗେ ତୋ ବେଦନା ॥
ତୁ ଅଟୁ ମୋ ଜୀବନଧନ । ତୋ ବିନା ମୋର ସର୍ବଶୂନ୍ୟ ॥
ତୁହି ମୋ ଅନ୍ଧର ଲଉଡ଼ି । ତୁ ସିନା ମୋ ଧନ କଉଡ଼ି ॥
ତୁହି ମୋ କଣ୍ଠ ରତ୍ନମାଳା । ତୁହି ମୋ ନୟନ ପିତୁଳା ॥
ସ୍ୱରୂପ କହସିରେ ବାବୁ । ସତେ କି ମୋର ବୋଲ କରିବୁ ॥
ସତ୍ୟ ତୁ କର ମୋର ଆଗ । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ସାଲବେଗ ॥
ହେ ମାତ ଲକ୍ଷେବାର ସତ୍ୟ । ତୋ ବୋଲ କରିବି ନିୟତ ॥
ତୁ ମୋତେ କହିବୁଟି ଯାହା । ମୋ ଶିର ଫୁଲଟିଏ ତାହା ॥
ଏଥିକୁ ସନ୍ଦେହ ନ କର । ବେଗେ ତୁ କର ସୁବିଚାର ॥
ମାତା ବୋଲଇ ପୁତ୍ର ଶୁଣ । ତୋ ମନେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଣ ॥
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଭଜ । ସେ ଯେ ଅଶେଷ ଦେବରାଜ ॥
ଅଶେଷ ଔଷଧିର ଘର । ଭଜିଲେ ନଷ୍ଟେ ହେବୁ ପାର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଣ ନନ୍ଦନ । ବୋଇଲା ଆଗୋ ମାତା ଶୁଣ ॥

ତୁ ଯାହା କହିଲୁଟି ମୋତେ । ତାହା ମୁଁ ଜାଣିବି କେମନ୍ତେ ॥
କେବଣ ସ୍ଥାନେ ତାଙ୍କ ଘର । କେ ତାଙ୍କ ଜନନୀ ପିଅର ॥
କେବଣ ଦେଶର ସେ ନୃପ । କେମନ୍ତ ଅଟଇ ସ୍ୱରୂପ ॥
ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭଜିବି କେମନ୍ତେ । ବୁଝାଇ କହ ମାତ ମୋତେ ॥
ଶୁଣି ଜନନୀ ମନେ ହସି । ବୋଇଲ ଶୁଣ ବାଳଶିଶି ॥
ନନ୍ଦରାଜ ଯେ ତାଙ୍କ ତାତ । ଯଶୋଦା ଦେବୀ ତାଙ୍କ ମାତ ॥
ଗୋପ ନଗରେ ତାଙ୍କ ଘର । ଅଶେଷ ପରଜା ତାଙ୍କର ॥
ରାଧିକା ନାମେ ତାଙ୍କ ନାରୀ । ସେ ଦୁହେଁ କିଶୋର କିଶୋରୀ ॥
ସେ ଗୋପ ବୃନ୍ଦାବନ ଭୂପ । କହିବି ଶୁଣ ତାଙ୍କ ରୂପ ॥
ନବୀନ ଶ୍ୟାମଘନ ମୂର୍ତ୍ତି । ଦଳିତାଞ୍ଜନ ଜିଣି କାନ୍ତି ॥
ସୁବୃହତ ଇନ୍ଦ୍ର ମାଳମଣି । ତାଙ୍କ ରୂପକୁ ନୋହେ ଜିଣି ॥
ମର୍କତ କେଶ ଛବି ତାର । ନାନା କୁସୁମେ ଶୋଭାକର ॥
ଶିରେ ଶିଖଣ୍ଡ ଚୂଳ ଶୋହେ । ଭକତଜନ ମନ ମୋହେ ॥
ମସ୍ତକେ ଅମୂଲ୍ୟ ମୁକୁଟ । ଅଷ୍ଟରତନ ଝଟ ଝଟ ॥
ଲଲାଟେ ଗୋରଚନା ଚିତା । ଯାହା ଶ୍ରୀବନ୍ତ ଊର୍ଦ୍ଧ ରେତା ॥
ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ । ନିନ୍ଦଇ ତପନ ମଣ୍ଡଳ ॥
ସୁନେତ୍ର ଶ୍ୱେତପଦ୍ମ ଜିତା । ଦେଖି ଧଇର୍ଯ୍ୟ ହରେ ଧାତା ॥
ଭ୍ରୂଲତା କାମ ଶରାସନ । ଦେଖିଲେ ହରେ ପ୍ରାଣୀମନ ॥
ସୁନାସାପୁଟ କି ସୁନ୍ଦର । କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପ କି ଛାର ॥
ଦ୍ୱିରଦ ମୋତି ନାସାପୁଟେ । ଗୁଞ୍ଜାରୀପାଟି ଭାଲପଟେ ॥
କୁନ୍ଦ କୋରକ ଶୋଭା ଜିଣି । ହୀରକ ପ୍ରାୟ ଦନ୍ତଶ୍ରେଣୀ ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦ ହାସ । ଅଶେଷ ପୀୟୁଷର ବାସ ॥
ମୁଖାରବିନ୍ଦ ଶୋଭା ଯେତେ । କେ କହି ପାରିବ ଜଗତେ ॥
ଦେଖି ଶ୍ରୀମୁଖ ଶୋଭା ତାର । ଛପି ରହିବ ନିଶାକର ॥
ପଙ୍କଜ ବଦନ ମୁକୁର । ଜିଣି ଦିଶଇ ଶୋଭାକର ॥
ଗୁରୁ ଚିବୁକ କମ୍ବୁଗ୍ରୀବ । ଦେଖି ମୋହିତ ସଦାଶିବ ॥

ତହିଁ ଲମ୍ବିତ ବନମାଳ । ସୁରତ୍ନହାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ॥
ବଳିତ ସୁବାହୁ ଯୁଗଳ । ସୁନ୍ଦର ମଦନ ଗୋପାଳ ॥
ହୃଦରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସର ଚିହ୍ନ । ସେ ଟି ପତିତ ଉଦ୍ଧାରଣ ॥
ଭୁଜେ ବିରାଜେ ଖାରବାନା । ସେହି ଆକାହି ବଜ୍ରସେହ୍ନା ॥
ଶ୍ରୀକର ଯୁଗଳେ କଙ୍କଣ । ନାନା ରତନେ ସୁଘଟନ ॥
ରତ୍ନ ମୁଦ୍ରିକା କରଙ୍ଗୁଳି । ସେ ଅଘ ତମିର ବିଜୁଳି ॥
କରଜ କାନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣଶଶୀ । ସାଧୁ କୁମୁଦବନ ତୋଷି ॥
ଚିନ୍ତି ନ ପାରେ ବେଦବ୍ରହ୍ମା । କେ କହୁ ମୁଖେ ତା ମହିମା ॥
କମଳ ବଜ୍ରାଙ୍କୁଶ ମାନ । ବିରାଜେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନ ॥
କମଳା ଦେବୀଙ୍କ ବିଳାସ । ଯହିଁ ଚରଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳ । ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମେ ଲୁଳ ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣେ । ନିତ୍ୟେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ଚରଣେ ॥
ସେ ପାଦେ ଆଶ୍ରେ ଥିବ ଯାର । ସଂସାରେ ଭୟ ନାହିଁ ତାର ॥
ତ୍ରିଭଙ୍ଗ ରୂପ ବଂଶୀଧର । ଭଙ୍ଗିମା ଗୃହାଣୀ ସୁନ୍ଦର ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଅଟଇ । ଯହିଁ ଚିନ୍ତିବ ତହିଁ ଥାଇ ॥
ତୁ ବାବୁ ଏହି ରୂପ ଚିନ୍ତ । ମନରୁ ଛାଡ଼ ଭୟଭ୍ରାନ୍ତ ॥
ଅନେକ ଦେବେ ଶେଷେ ଶିବେ । ଯା ରୂପ ଚିନ୍ତି ନ ପାରିବେ ॥
ମୋ ଛାର କେତେକ ମାତର । କହିବି ରୂପ ଗୁଣ ତାର ॥
ମୋହର ପିତା ମୁଖୁ ଯାହା । ଶୁଣିଛି କହିଲି ମୁଁ ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତାର ସୁତ । ବୋଇଲା ଶୁଣସି ଗୋ ମାତ ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପକୁ ଭାବି । କହ ମୁଁ କେମନ୍ତେ ବଞ୍ଚିବି ॥
ମାତା ବୋଲଇ ରେ ତନୁଜ । ବିଶ୍ୱାସ ସିନା ମୂଳ ବୀଜ ॥
ଦୃଢ଼େ ତୁ ଯେବେ ତା ଭଜିବୁ । ଦ୍ୱାଦଶ ଦିନେ ଭଲ ହେବୁ ॥
ପୁତ୍ର ବୋଇଲା ହେଉ ହେଉ । ଏ କଥା ତୋର ମନେଥାଉ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଭଜୁଅଛି ହରି । କଣ୍ଠ ବଳିଲେ ଦୁହେଁ ମରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ନନ୍ଦନ । କୃଷ୍ଣ ଭଜନେ ଦେଲା ମନ ॥

କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପ ଚିନ୍ତା ହୃଦେ । ମନ ନିବେଶି ପଦ୍ମପାଦେ ॥
କର ଯୁଗଳ ଶିରେ ଦେଇ । ନୟନେ କୃଷ୍ଣରୂପ ଥୋଇ ॥
କୃଷ୍ଣ କଥାରେ କର୍ଣ୍ଣଡେରି । ବଦନେ କୃଷ୍ଣନାମ ଧରି ॥
ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି । କୃଷ୍ଣ ଭଜନ ହୃଦେ କରି ॥
ଛାଡ଼ିଲି ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ତାର । ମଦ ମତ୍ସର ଯେ ବିକାର ॥
ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ବୁଡ଼ିଲି । କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପକୁ ଚିନ୍ତିଲି ॥
ଯହିଁ ଯେମନ୍ତ ଅଳଙ୍କାର । ଖଞ୍ଜିଲି ମନେ ମନେ ତାର ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେବାମାନ ଯେତେ । କରି ଲଗିଲି ତାର ହସ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୃନ୍ଦାବନ ଲୀଳା । ଭାବ ଭାବରେ ହେଲି ଭୋଳା ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବ୍ରଜଦେବଙ୍କର । ଯେ ସ୍ଥାନେ ଯେମନ୍ତେ ବିହାର ॥
ଏ ସବୁ ମନେକରି ଲୟେ । ବେନି ନୟନୁ ଅଶ୍ରୁ ବହେ ॥
ପ୍ରେମ ପୁଲକ ହେଲି କାୟେ । କଦମ୍ବ କୁସୁମ ପରାୟେ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଦେହ ମତି । ମନେ ଅନେକ କଲି ସ୍ତୁତି ॥
ଜୟ ତୁ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର । ଜୟ ମୁକୁନ୍ଦ ଆଦିକନ୍ଦ ॥
ଜୟ ଯାମଳାର୍ଜ୍ଜୁନ ଭଞ୍ଜା । ତୃଣ ଶକଟା ଗର୍ବଗଞ୍ଜା ॥
ଜୟ ତୁ ଷଣ୍ଢା ବିନାଶନ । ଗୋକୁଳ ଶିଶୁ ବରଧନ ॥
ଜୟ ତୁ ବକା ଅଶ୍ୱଶରି । ଅଘା ପ୍ରଳମ୍ବା ପ୍ରାଣହରି ॥
ବତ୍ସା ଟାଳନ ଦୈତ୍ୟକୁଳ । ଦହନେ ତୁ ପ୍ରଭୁ ଅନଳ ॥
ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରି ସନ୍ଥ ପାଳୁ । ତୁ ନାଥ ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
କାଳନ୍ଦୀ କଲ୍ଲୋଳ ବିହାରି । କାଳୀ ମଉଳ ଚନ୍ଦ୍ରକାରି ॥
କଦମ୍ବ ତରୁମୂଳବାସୀ । ରଙ୍ଗେ ମୁରଲୀ ତାନ ଘୋଷି ॥
ଶିରେ ମଣ୍ଡିତ ଗୁଞ୍ଜମାଳ । ମଉଳ ଖଞ୍ଜା ଜାମୁଡାଳୀ ॥
ଶ୍ରବଣେ ରଙ୍ଗଫୁଲ କାପ । ଶୋଭଇ ଯେହ୍ନେ ଇନ୍ଦ୍ରଚାପ ॥
ଅଙ୍ଗେ ଶୋଭିତ ଗୋରୁଧୂଳି । ନାଟୁଆ କୁଳର ମଉଳି ॥
ଆବର ନାରୀ ଚିତ୍ତଚୋର । ବ୍ରଜ କାମିନୀ ବସ୍ତ୍ରହର ॥
କୁଟିଳ ଜନଙ୍କୁ କପଟୀ । ଭାବୁକ ଭାବରେ ଲମ୍ପଟୀ ॥

ଏ ରୂପେ ନାନା ସ୍ତୁତି ଭଣି । ମାତାକୁ ବୋଲେ ପୁତ୍ରମଣି ॥
ତୁ ଯାହା ବୋଇଲୁ ଗୋ ମାତ । ଭଲ ତ ନୋହିଲା ମୋ ଗାତ୍ର ॥
କଣ୍ଟ ତ ଆସି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଅଧିକେ ବେଦନା ବଢ଼ିଲା ॥
ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ମୋ ମରଣ । ରହଇ ନାହିଁ ମୋର ପ୍ରାଣ ॥
ମାତା ବୋଲଇ ଆରେ ସୁତ । ସେ ହରି ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଅନେକ କଷ୍ଟ ତୁଳକରି । ଦୟା କରନ୍ତି ନରହରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାର ମାତା । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଜଗତ୍‌ପିତା ॥
ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର । ବିଶ୍ୱାସେ ଭଜ ବଂଶୀଧର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତନ୍ଦ୍ରାଭରେ । ଦୁହେଁ ଶୋଇଲେ ଏକାଘରେ ॥
ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପଦ୍ମପାଦେ । ବୋଲଇ ମନର ବିଷାଦେ ॥
ହେ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ଭକ୍ତବତ୍ସଳ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ମୋ ଆର୍ତ୍ତି ଖଣ୍ଡ ଦେବରାଜ । ବିଳମ୍ବେ ନାହିଁ ଆଉ କାର୍ଯ୍ୟ ॥
ନଷ୍ଟେ ମରିବୁ ମାଏ ପୋଏ । ହତ୍ୟା ହୋଇବୁ ତୁମ୍ଭ ପାଏ ॥
ଏମନ୍ତ ଦ୍ୱାଦଶ ଦିବସ । ଆସି ହୋଇଲା ଯହୁଁ ଶେଷ ॥
ମରିବା କଥା କଲେ ମୂଳ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦ୍ୟମୂଳ ॥
ତେଜିଲେ ବେଗେ ବୃନ୍ଦାବନ । ନିଦ୍ରାରେ ମୋହି ତାଙ୍କ ମନ ॥
ବାଳମୁକୁନ୍ଦ ରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଶ୍ରୀବତ୍ସଗ୍ରାହୀ ॥
ହୋଇଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍‌ବେଗ । ଯହିଁ ଶୋଇଛି ସାଲବେଗ ॥
ତାହାର ସୀମସ୍ଥାନେ ବସି । କହିଲେ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ହସି ॥
ବେଗେ ତୁ ଉଠରେ କୁମର । ଛାଡ଼ି ସକଳ ଚିନ୍ତା ତୋର ॥
ଧର ଏ ବିଭୂତି ମୁଠାଏ । ଲଗାଇଂ ଦିଅ ତୋର ଘାଏ ॥
ସମସ୍ତ ହୋଇବ କୁଶଳେ । ଆଜୁ ମୋ ନାମ କର ମୂଳ ॥
ତା ଶୁଣି ଅତି ତୋଷ ହୋଇ । ବିଭୂତି ତାଙ୍କ ହସ୍ତୁ ନେଇ ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗଯାକ ଦେଲା ବୋଳି । ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଦେନିଲା ମଉଳି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲା ଦରଶନେ । ହରି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଦେହରେ ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ । ପୁଣି ସେ ପଡ଼ିଲାକ ଶୋଇ ॥

ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ଉଠି । ନିଜ ଦେହକୁ ଦେଲ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ଦେହେ ତା ଘାଆ ନାହିଁ କିଛି, । କେବଳ ଚିହ୍ନମାନ ଅଛି ॥
ଦେଖି ସେ ପରମ ଆନନ୍ଦ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତଇ ବ୍ରଜାନନ୍ଦ ॥
ମାତାଙ୍କୁ ବୋଇଲ ଲୋ ଶୁଣ । ତୋ କଥା ହୋଇଲ ପ୍ରମାଣ ॥
ଶୁଣି ଜନନୀ ବେଗେ ଉଠି । ପୁତ୍ର ଦେହକୁ ଦେଲ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ଦେଖିଲ ଶୁଭ କଥା ସବୁ । ବୋଲଇ ଦେଖିଲୁରେ ବାବୁ ॥
ସେ ହରି ମହିମା ସାଗର । ଅସାହି ଭଞ୍ଜନ ଠାକୁର ॥
ପୁତ୍ର ବୋଇଲ ସତ୍ୟ ଏହି । ପବସି କଲୁ ମୋର ଦେହୀ ॥
ମୁହିଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇବଇଁ । ସଂସାର ସୁଖ ତେଜିବଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବସ୍ତ୍ର ଚିରି । ଡୋର କୌପୁନୀ ଆଶ୍ରେକରି ॥
ମାତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କଲ । ଶୁଣ ଗୋ ଜନନୀ ବୋଇଲ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ଯେ ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରେ କରେ ଆଉ ॥
ଧିକ ବୋଲିବା ତା ଜୀବନ । ଏ ଦେହେ କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
କେବଳ ଭଜୁଥାଅ ହରି । ତୋ ମନେ ସନ୍ଦେହ ନ କରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଅନୁକୂଳ । କରି ଚଳିଲ ନୀଳାଚଳ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲ କ୍ଷେତ୍ରବରେ. । ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥
କେତେହେଁ ଦିନ ତହିଁ ରହି । ପ୍ରତିମାମାନଙ୍କୁ ଦେଖଇ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନ । କରିଣ ଚଳିଲ ଦକ୍ଷିଣ ॥
କାହିଁ କେମନ୍ତେ କଲ ଅବା । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ସୁରଦେବା ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ଏ ସାଲବେଗର ଚରିତ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦକହ୍ନାଇ । ଦେଖିଲ ଚର୍ମନେତ୍ରେ ଗୁହିଁ ॥
ତା ଗତି ମୁକ୍ତି ଯେବା ହେଉ । ତାହା ଜାଣିବେ ମହାବାହୁ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ସୁଜନେ ଏଥେଁ ଦିଅ ଚିତ୍ତ ॥
ପଢ଼ି ଶୁଣନ୍ତେ ମୋକ୍ଷ ଗତି । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଁ ଭୀତି ॥
ସକଳ କର୍ମ ସିଦ୍ଧ ହେବ । କେବଳ ବିଶ୍ୱାସ ଯା ଥିବ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଚନ୍ଦ୍ର । ମୋ ପ୍ରଭୁ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ॥

ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ସାଲବେଗ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ସପ୍ତବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଦାସିଆ ବାଉରୀ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ସୁମନ ମହାରଥା । କହଇ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ କଥା ॥
କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗୁଡ଼ି ବେନିକୋଶ । ବାଲି ଗ୍ରାମରେ ତାର ବାସ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ଖନ୍ଦାଳ । ନ ଜାଣେ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଫଳ ॥
ନାମ ତା ଦାସିଆ ବାଉରି । ଶବର ଜାତି ଭୁଲେ ସରି ॥
ନାହିଁ ତା ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରୀ ଧନ । ଅତି ଦରିଦ୍ର ତା ଜୀବନ ॥
ପତ୍ନୀ ସହିତ ବେନିପ୍ରାଣୀ । ଦିନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଲୁଗା ବୁଣି ॥
ସେ ଗ୍ରାମେ ବିପ୍ରଙ୍କର ଘରେ । ବ୍ରତ ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ॥
ନାମ ଗାୟନ ଯେବେ ହୋଇ । ତେବେ ଶୁଣଇ ସୁଖପାଇ ॥
ନ ଜାଣେ ଭାବ ଅର୍ଥ କିଛି । ଶୁଣିବା କଥା ତାର ଅଛି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ ଦିନ । ତା ଦେହେ ଉପୁଜିଲା ଜ୍ଞାନ ॥
ହୋଇଲା ଗୁରୁମନ୍ତ୍ର ଧାରୀ । ମାଳା ତିଳକ ନିତ୍ୟେ କରି ॥
ବସେ ସୁଜନଜନ ପାଶେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ହରଷେ ॥
ନିତ୍ୟ ଶୁଣଇ ହରିଗାଥା । ବୁଝଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା ॥
ଯେତେବେଳରେ ଯାହା ମିଳେ । ତାହା ଭୁଞ୍ଜଇ ସୁଖ ହେଳେ ॥
ଯେବେ ସେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ପାଇ । ସମସ୍ତ ସମାନ ମଣଇ ॥
ଚିନ୍ତା ନ ଥାଇ ମନେ ତାର । ବୋଲଇ ଧନ୍ୟ ଏ ମୋହର ॥
ବିଧାତା ମୋତେ ଏହା କଲା । ନୀଚ ଜାତିରେ ଜନ୍ମ ଦେଲା ॥
କାହୁଁ ପାଇବି ହରିଭକ୍ତି । ଜୀବନ ନୋହିବ ମୋ ମୁକ୍ତି ॥

ଏମନ୍ତ ବିଚାରେ ସେ ଥାଉ । ହୋଇଲା ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ ॥

ସକଳ ଦେଶୁ ଲୋକମାନେ । ଆସନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଦରଶନେ ॥

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଯୁବା ନାରୀ । ବୃଦ୍ଧ ବାଳକ ଆଦିକରି ॥

ପଥରେ କରନ୍ତେ ଗମନ । ବିଚାର କଲା ତାର ମନ ॥

ବାରେ ମୁଁ ଯାତ୍ରାଦେଖି ଯିବ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବ ॥

କେମନ୍ତ ରୂପ ଭଗବାନ । ଦେଖିବି ଏ ଚର୍ମ ନୟନ ॥

ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ତା ପଛେ । ଗମିଲା ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ॥

ପ୍ରବେଶ ହେଲା କ୍ଷେତ୍ରବରେ । ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦିଘୋଷ ପାରୁଶରେ ॥

ରଥେ ଦେଖିଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ମଥାରେ ଦେଲା ବେନି ହସ୍ତ ॥

କଳା ଶ୍ରୀମୁଖକୁ ଅନାଇ । ବେନି ନୟନୁ ଧାରା ବହି ॥

ରଙ୍ଗ ଅଧର କଳା ଡୋଳା । ଦେଖି ଭାବରେ ହେଲା ଭୋଳା ॥

ଗୁହାଁଲା ପ୍ରଭୁ ଚତୁର୍ଭୁଜ । ବୋଲଇ ନମୋ ଦେବରାଜ ॥

ମୁଁ ମହାପାପୀ ଏ ଜଗତେ । ଉଦ୍ଧର ମୋତେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥

ନ କର ମୋ ବିଷୟେ ହେଳା । ମୋ ହୃଦେ ଜ୍ଞାନଦୀପ ଜାଳ ॥

ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତ ପାବନ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଭଗବାନ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ହେଲା ଭୋଳା । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କଲା ॥

ଉଠି ମଥାରେ କର ଦେଇ । କହିଲା ବହୁତ ବିନୟୀ ॥

ବୋଇଲା ତୁମ୍ଭେ ମାତ୍ର ସତ୍ୟ । ମିଥ୍ୟା ଏ କେବଳ ଜଗତ ॥

ଏବେ ତୁ ସତ୍ୟ ଆହୁଁ ମୂଳ । ଏ କଥା ଭାବଇ କେବଳ ॥

ଏମନ୍ତ କହି ରୂପ ଗୁଣି । ଗୁମ୍ଫରୁ ହୋଇଲା ମେଲାଣି ॥

ଯାଇ ତା ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ । ପତ୍ନୀ ବୋଲଇ ଭୁଞ୍ଜି ବସ ॥

ଶୁଣି ଚରଣ ଧୋଇ ବସି । ପତ୍ନୀ ତା ଭୋଜନ ପରଷି ॥

ଉଆ ଚାଉଳ ପେଜ ଜାଉ । ରାନ୍ଧିବା ମାନଙ୍କେ ଓଧାଉ ॥

ନୂଆ ହାଣ୍ଡିରେ ରାନ୍ଧିକରି । ରଖି ଯେ ଥିଲା ତାର ନାରୀ ॥

ହାଣ୍ଡିକି ସମାନ ହୋଇଛି । ଉଣା ଅଧିକ ନାହିଁ କିଛି ॥

ଉପରେ ପଡ଼ିଅଛି ଶର । ଶାଗ ମେଞ୍ଚାଏ ତା ଉପର ॥

ରଖନ୍ତେ ପଡ଼ିଲା ଲହସି । ଅଳପ ଶେଷ ମାନ ବସି ॥
ରଖିଲା ସ୍ୱାମୀ ଆଗେ ନେଇ । ସ୍ୱାମୀ ତା ଦେଲକ ଅନାଇ ॥
ସୁରଙ୍ଗ ବସେ ହାଣ୍ଡିଧାର । ମଧ୍ୟେ ଧବଳ ପେଜ ସାର ॥
ତା ମଧ୍ୟେ ଶାଗ ବସେ କଳା । ବୋଲେ ଏ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମ ତୋଳା ॥
ଏହା ମୁଁ ଖାଇବ କେମନ୍ତେ । ବୋଲି ଭାବନା କରି ଚିତ୍ତେ ॥
ଦେହ ହୋଇଲା କମ୍ପମାନ । ବଦନୁ ନ ସ୍ଫୁରେ ବଚନ ॥
ନେତ୍ରଯୁଗଳୁ ଲୁହ ଗଳ । ଟାଙ୍କୋଟା ଗଲା ରୋମାବଳୀ ॥
ଉଠିଲା ବାଇ ପ୍ରାୟ ହୋଇ । କାହାକୁ ଅବା କସ କହି ॥
କରେ ବଜାଇ କରତାଳି । ରଙ୍ଗେ ନାଚଇ ଢଳ ଢଳି ॥
ତାଦେଖି ପତ୍ନୀ ଡକା ପାରି । ସେ ଗ୍ରାମଲୋକଙ୍କୁ ହକାରି ॥
ଧାଇଁ ଆଇଲେ ଜଣ କେତେ । କହିଲା ତାହାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ସ୍ୱାମୀ ମୋ କ୍ଷେତେ ଯାଇଥିଲେ । ବାଦେ ସେ କସ କରିଦେଲେ ॥
ଦେଖ ସାକ୍ଷାତେ ହେଲା ବାଇ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବଇଁ ମୁହିଁ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଜନ ଧୀରେ । କହନ୍ତି ଦାସିଆ ଆଗରେ ॥
କହ ହେ। ତୁ କମ୍ପା ଏମନ୍ତ । ଡେଉଁଛୁ ନ ଖାଇଣ ଭାତ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସିଆ କହଇ । ଶୁଣ ହେ ସମସ୍ତ ଗୋସାଇଁ ॥
ହାଣ୍ଡି ଶୁରଙ୍ଗ ପେଜ ଧଳା । ତା ମଧ୍ୟେ ଶାଗ ବସେ କଳା ॥
ସାକ୍ଷାତେ ପଦ୍ମତୋଳା ଏହି । ଗୋଳ କରୁପେ ଖାଇବଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭାବଭୋଳେ । ନୃତ୍ୟ କରଇ ଅବହେଳେ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ସର୍ବଜନ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ॥
ଏ ଭାବ ଯାଇଲୁ ତୁ କାହିଁ । କୃପା କି କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ହେଲୁ ତୋଷ । ତୋ ନାମ ବାଳଗ୍ରାମ ଦାସ ॥
ପତ୍ନୀକି ବୋଇଲେ ଲୋ ଶୁଣ । ସେ ହାଣ୍ଡି ଅଲଗା କରିଣ ॥
ଆର ହାଣ୍ଡିରେ ପେଜ ଭରି । ଶାଗକୁ ଦିଅ ଭିନ୍ନ କରି ॥
ସେ ଶୁଣି ସେହିପରି କଲା । ସ୍ୱାମୀ ଆଗରେ ନେଇ ଦେଲା ॥
ତା ଦେଖି ବାଳଗ୍ରାମ ଦାସ । ଖାଇ ସେ ହୋଇଲା ହରଷ ॥ ॥

ମୁଖ ପଖାଳି ଭାବ ଭୋଳେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ପଦ୍ମତୋଳେ ॥
ସେ ଶବ୍ଦବିନା ଅନ୍ୟ ତାର । ପଶଇ ନାହିଁ କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାର ॥
କେବଳ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମତୋଳା । ଭାବି ଭାବରେ ହେଲା ଭୋଳା ॥
ରାତ୍ର ଦିବସ ସେ ନ ଜାଣି । ବିଷୟୀ ବିଷ ପ୍ରାୟେ ମଣି ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ଆଶା ନାହିଁ । ଯାଉ ବା ଥାଉ ନିଜ ଦେହି ॥
ସତ୍ୟ ବଚନ କଲା ସାର । ଯେ ମିଥ୍ୟା କହେ ଶତ୍ରୁ ତାର ॥
ଦୟା ବିନୟ ଶାନ୍ତ ଭାବ । ଚିନ୍ତଇ ମନେ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି । ଚିନ୍ତଇ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ।
ସେ ଯେଉଁ ଶ୍ରୀମୁଖ ଲାବଣ୍ୟ । ନୟନ ବୁଜି କରେ ଧ୍ୟାନ ॥
ସେ ଯେଉଁ ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥେ । ମନକୁ ଥୋଇଲା ନିରତେ ॥
ସେ ଯେଉଁ ଘଣ୍ଟ ବାଦ୍ୟ ସ୍ୱନ । ତହିଁକି ଡେରିଥାଇ କର୍ଣ୍ଣ ॥
ଅଭୟ ପାଦ ପଦ୍ମଗତେ । ମଉଳି ନିବେଶି ଭୂରିତେ ॥
ବନ୍ଦନେ ଏକା ଦାରୁ ହରି । ରହିଇ ଦିବସ ଶର୍ବରୀ ॥
ବିଷୟ କର୍ମମାନ କରେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ହରିଠାରେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଦିନ କେତେ । ତା ଭାବ ଜାଣି ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ । ଭକତ ଭାବ ଯାର ମୂଳ ॥
ନାହିଁ ତା ଜାତି କ୍ରିୟା କର୍ମ । ନାହିଁ ତପସ୍ୟା ଦାନ ଧର୍ମ ॥
ନାନା ବ୍ରତାଦି ତୀର୍ଥ ଯେତେ । କିଛି ନ ରୁଚେ ତାର ଚିତ୍ତେ ॥
କିସ ହୋଇବ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ । ଯେତେ ବା କଲେ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନ ॥
ଏଣେ ପାଇବ ତାଙ୍କୁ କାହିଁ । ଯହିଁ ଲୋଡ଼ିଲେ ତହିଁ ଥାଇ ॥
ଭାବରୁ ବନ୍ଧୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାବାହୀ ॥
ମନରୁ ଛାଡ଼ି ସର୍ବ ଭୟ । ନିରତେ ଆନନ୍ଦ ହୃଦୟ ॥
କରିବ ହରିନାମ ମୂଳ । ମୂଳଟି ବିଶ୍ୱାସ କେବଳ ॥
ହୃଦେ ଚିନ୍ତଇ ତାଙ୍କୁ ଯେହି । ସେ ହରି ଥାଏ ତାର ତହିଁ ॥
ଏ କଥା ଅଛଇ ପ୍ରମାଣ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପରାଣ ॥
ସେ ଭକ୍ତ ସେହି ଭାବ ବନେ । କିଛି ନ ଜାଣେ ରାତ୍ରଦିନେ ॥

ଏକଦିନେ ସେ ଶୟନରେ । ମନ ନିବେଶି ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ ॥
ହୋଇଣ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତ । ବିସ୍ମର କଲା ତାର ଚିତ୍ତ ॥
କୃପା କି କରିବେ ଶ୍ରୀହରି । ଦେଖିବି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥
ତା ମନ ଜାଣି ଭଗବାନ । ତେଜିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ ॥
ବିଜୟ କଲେ ପୀତବାସ । ମିଳିଲେ ଭକତର ପାଶ ॥
ଦେଖିଲା ନୟନ ପୂରାଇ । ବୋଇଲା ନମୋ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ରଥେ ମୁଁ ଦେଖିଥିଲି ଯାହା । ସାକ୍ଷାତେ ଦେଖିଲଇଁ ତାହା ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସୁରାସୁର । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯେ କିନ୍ନର ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣ । ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ହରି ଚରଣ ॥
ମନେ କରନ୍ତି ନିତ୍ୟଭାବ । ତାଙ୍କୁ ତୋ ଦର୍ଶନ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ମୁଁ ଯେ ଅଜ୍ଞାନୀ ହୀନଜାତି । ନାହିଁ ମୋ ଭକ୍ତି କ୍ରିୟାଗତି ॥
ବିଜୟ କଲ ମୋର ପୁର । ହେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଆରେ ଦାସ ॥
ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଅପବର୍ଗ ଯେତେ । କେବେ ନ ରୁଚେ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥
ଭକତିଭରେ ଯେ ଭଜଇ । ମୋ ମନ ତା ଠାରେ ମଜଇ ॥
ତେଣୁ ତୋ ଭାବ ମୂଲ ମୋର । ହେ ଭକ୍ତ ମାଗି ଘେନ ବର ॥
ଶୁଣି ବାଳିଆ ଦାସ ତୋଷେ । ଜଣାଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ପାଶେ ॥
ପଦ୍ମ ଚରଣ ତୁମ୍ଭ ଭାବ । କୋଟିଏ ବାର ଲୁଚିଯିବ ॥
ବରେ ମୋ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଏତେକ ଦେବ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ତୋ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଚରଣେ । ମୋ ମନ ଥାଉ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ମନରେ ଭାବିବି । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ପାଉଥିବି ॥
ଏ ବର ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ଅଧିକ ଲୋଡ଼ାନାହିଁ ଆଉ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ॥
ତୁ ଯେବେ ଯିବୁ ଦେଉଳରେ । ମୁଁ ଥିବି ନୀଳଚକ୍ର ପରେ ॥
ତହିଁ ଚିନ୍ତିବୁ ଯେଉଁ ରୂପ । ମୁଁ ହେବି ତେମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ॥
ତୁ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯାଚି ଦେବୁ । ଆମ୍ଭେ ତା ଅବଶ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବୁ ॥

ଏ ବର ତୋତେ ଅସ୍ତୁ ହେଉ । ବୋଲି ବିଜୟୁ ମହାବାହୁ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ଭକତ ଭାବରେ ସେ ବଶ । ଅଭାବ ନ ପାଇବ ଲେଶ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନୁ ନୃପନାଥେ । ଏଥି ଉତ୍ତରୁ କଥା ଯେତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବର ଭକ୍ତ ପାଇ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ଉଠି । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ରଟି ॥
ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ଥିଲା ବୁଣି । ବାଣ କଉଡ଼ି ଗଲା ଆଣି ॥
ସେ ବସ୍ତ୍ର ବିପ୍ରଘରେ ଦେଇ । ଦ୍ୱାରେ ଅଛଇ ଉଭା ହୋଇ ॥
ଦେଖିଲା ନାରିକେଳ ଗଛ । ବହୁତ ହୋଇ ନାହିଁ ଉଚ୍ଚ ॥
ଏକଇ ଫଳ ଫଳି ଅଛି । ତା ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ପୁଚ୍ଛି ॥
ଏ ଫଳ ଗୋଟି ମୋତେ ଦିଅ । ବାଣ କଉଡ଼ି କାଟି ନିଅ ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ କହଇ । ପ୍ରଥମେ ଫଳଗୋଟି ଏହି ॥
ଏ ଫଳଗୋଟି ଯଦି ନେବୁ । କହ କଉଡ଼ି କେତେ ଦେବୁ ॥
ଦାସେ ବୋଲନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ମନ । ଯେତେକ ଅଛି ତେତେ ଘେନ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲଇ ତୁ ଶୁଣି । ଏ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ ଯେତେ ଜାଣି ॥
ତେତେକ ଯେବେ ଛାଡ଼ିଦେବୁ । ତେବେ ଏ ଫଳ ଗୋଟି ନେବୁ ॥
ଦାସେ ବୋଲଇ ହେଉ ନିଅ । ଏ ଫଳ ଗୋଟି ମୋତେ ଦିଅ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲା ଧାଇଁ । ସ୍ନାନ ଶଉଚ ଆଦି ହୋଇ ॥
ଲେଉଟି ଅଇଲା ତୁରିତେ । ମିଳିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଗ୍ରତେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ତୋଳାଇ ସେ ଫଳ । ଛଡ଼ାଇ ରଖିଛି ବକଳ ॥
ସେ ଫଳ ଘେନିଗଲେ ଦାସେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନର ହରଷେ ॥
ଯାଉଁ ଯାଉଁ ସେ ପଥେ ପୁଣ । ଦେଖିଲା ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ପଇଡ଼ ଶ୍ରୀଫଳ ପଣସ । ଆମ୍ବ କଦଳୀ ଇକ୍ଷୁରସ ॥
ଛେନା ଗୋଟିକା ଦୁଧ ଦହି । ଘୃତ ନବାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇ ॥
ଏମାନେ ଘେନାଇ ସଙ୍ଗତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ ॥
ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯାଉଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପାଶରେ ମିଳିଲେ ॥

ଦାସେ ବୋଇଲେ ବିପ୍ରବର । କଥାଏ ଶୁଣିବ କି ମୋର ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଯେତେ । ନେଇଣ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ମଣୋହି କରାଇ ସାରିବ । ମୋ କଥା ମନେ ପକାଇବ ॥
ଏ ମୋ ଶ୍ରୀଫଳ ଗୋଟି ଧରି । ଗରୁଡ଼ ପଛେ ରହିକରି ॥
ବୋଲିବ ବାଲଗ୍ରାମ ଦାସ । ଦେଇଛି ନିଅ ପୀତବାସ ॥
ସେ ଯେବେ ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ । ତୁମ୍ଭର ହସ୍ତରୁ ଛଡ଼ାଇ ॥
ଘେନିବେ ଯେବେ ତାଙ୍କୁ ଦେବ । ନୋହିଲେ ଆଣି ମୋତେ ଦେବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଫଳ ଦେଲା । ଅନେକ ବିନୟେ କହିଲା ॥
ତା ଶୁଣି ବିପ୍ର ହସି ଦେଲେ । ସେ ଫଳ ଘେନି ଚଳିଗଲେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଏଣେ ଘରକୁ ଗଲେ ଦାସ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପ୍ରଭୁ ସେବକଙ୍କୁ ରାଇଣ ॥
ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଦେଲେ । ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି କରାଇଲେ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦେ ମୋଦଭରି । ମହାପ୍ରସାଦ ସେବାକରି ॥
ଉଠିଣ କରନ୍ତେ ଗମନ । ପଡ଼ିଲା ଦାସ କଥା ମନ ॥
ବୋଇଲେ ବାଳଗାଁ ବାଉରୀ । ଶ୍ରୀଫଳଗୋଟି ଦେଇକରି ॥
ଯାହା ସେ କହିଛି ମୋହରେ । ତା ଦେଖି ବୁଝିବାଟି ଥରେ ॥
ଏମନ୍ତ ମନେ ବିଚାରିଲେ । ଶ୍ରୀଫଳ ଗୋଟି ଅଣାଇଲେ ॥
ଗରୁଡ଼ ପଛେ ରହିକରି । ବୋଇଲେ ନମୋ ଦାରୁହରି ॥
ବାଲିଗାଁ ଦାସ ଅଛି ଦେଇ । ଘେନିବ ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ॥
ନୋହିଲେ ଲେଉଟାଇ ନେବି । ନୟନ ବୁଝି ଏହା ଭାବି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଶ୍ରୀହସ୍ତ ଦେଲେକ ବଢ଼ାଇ ॥
ବିପ୍ର ହସ୍ତରୁ ଘେନିଗଲେ । ସୁଖରେ ମଣୋହି ତା କଲେ ॥
କମଳା ନ ପାଇଲେ ଲେଶ । ଦେଖ ସେ ଭକତ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ଭାବେ ଭୋଳ । ନୟନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁଜଳ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ଧନ୍ୟ ତୋ ପିତାମାତା ଧନ୍ୟ ॥
ଧନ୍ୟ ହୋ ବାଲଗ୍ରାମ ଦାସ । ତୋତେ ପ୍ରସନ୍ନ ପୀତବାସ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କରି । ଦେଉଳେ ପଡ଼ିଗଲା ହୁରି ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଯେତେ କଥା ॥
ବାଳଗା ଦାସ ଏକ ଦିନେ । ବିଚାର କଲା ତାର ମନେ ॥
ବୋଲେ ମୁଁ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯିବି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବି ॥
କିସ ମୁଁ ଘେନିଯିବି ହସ୍ତେ । ସେ ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରନ୍ତେ ବସି । ପାଚିଲା ଆମ୍ବ ବିକା ଆସି ॥
ତା ଦେଖି ହୋଇଲେ ହରଷ । ବାଛି କିଣିଲେ ପୁଞ୍ଜାଦଶ ॥
ଉତ୍ତମ ସୁରଙ୍ଗ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ କଳଙ୍କ ନାହିଁ କିଛି ॥
ରସାଳ ତାଳର ସମାନ । ଦେଖି ହରଷ ହେଲା ମନ ॥
ଉତ୍ତମ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ଭାର କରିଣ କାନ୍ଧେ ବହି ॥
ପ୍ରବେଶ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ହେଲେ । ଦେଖି ସେବକେ ଗୋଳ କଲେ ॥
କେ ବୋଲେ ମୁହିଁ ଘେନିଯିବି । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଗେ ନେଇ ଦେବି ॥
କେ ବୋଲେ ମୋର ସିନା ସବୁ । ଦେଖେଁ କେମନ୍ତେ ତୁହି ନେବୁ ॥
କେ ବୋଲେ ଏଣେ ଘେନିଆସ । ଏ ଆମ୍ବ ନେବି ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଝିଙ୍କା ଝିଙ୍କି । ହୋଇ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ଆମ୍ବ ଦେଖି ॥
ତା ଦେଖି ବାଳଗ୍ରାମ ଦାସ । ଅଳପ ହେଲା ହସ ହସ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ମୁଁ ତ କାହାକୁ ଦେବି ନାହିଁ ॥
ଶୁଣି ସେବକ କଲେ ରୋଷ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ଦାସ ॥
ଯେବେ ତୁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେବୁ । କହ ତୁ ଏହା କି କରିବୁ ॥
ଏ ପ୍ରଭୁ ଅଦୃଶିଆ ଧନ । ଏହା ଛୁଇଁବେ କେ ଭାଜନ ॥
ତୁ ନେଇ କି କରି ପାରିବୁ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସିନା ଯାଚିଦେବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ବାଳଗ୍ରାମ ଦାସ । ପଛକୁ ଧୁଞ୍ଚି ଉଭା ଦଶ ॥
କାନ୍ଧରୁ ଭାର ତଳେ ଥୋଇ । ମାଳଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଦେଲା ଚାହିଁ ॥
ବିଜୟ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ । ବୋଲେ ମୁଁ ପଡ଼ିମୁଣ୍ଡ ଯାଇ ॥
ମୋ ଗୁରୁ ପାଇ ଏଡ଼େ ସତ୍ୟ । ବୋଲି ମସ୍ତକେ ଦେଲା ହସ୍ତ ॥
ଅନେକ ପ୍ରଣିପାତ କଲା । ପାଚିଲା ଆମ୍ବକୁ ଧଇଲା ॥

ବୋଇଲା ଶୁଣ ଭଗବାନ । ଏ ଯେବେ ତୁମ୍ଭ ନିଜ ଧନ ॥
ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛାରେ ଭୋଗକର । ଗୋଳ କମ୍ପାଇ ଏହାଙ୍କର ॥
ଏମନ୍ତ ଯାଚୁ କରେ ଧରି । ସେ ଆମ୍ବ ଶୂନ୍ୟେ ଗଲା ଚଳି ॥
ପଡ଼ିଲା ପ୍ରଭୁଙ୍କର ହସ୍ତେ । ଭୋଜନ କଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଯୋଡ଼ିକ ଯୋଡ଼ି ଏହିପରି । ହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ନେଲେ ହରି ॥
ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଚକ୍ରପାଣି । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକ୍ତ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ହେ ମନ ଶୁଣ ମନଦେଇ । ନିଜ ସ୍ୱଭାବ ତାଙ୍କ ଏହି ॥
ଯେ ଯେଡ଼େ ନୀଚ ଜାତି ହେଉ । ସେ ଏକା ଭକ୍ତିଭାବେ ଥାଉ ॥
ତାହାର ପତ୍ର ଫଳ ପୁଷ୍ପ । ପାଇଲେ ଶ୍ରୀହରି ସନ୍ତୋଷ ॥
ଯେ ନର ଉଚ୍ଚଜାତି ହେଉ । ଶ୍ରୀହରି ଭକତି ନ ଥାଉ ॥
ସେ ଯେତେ ସ୍ୱାଦୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଲେ । ପ୍ରଭୁ ନ ଛୁଅନ୍ତି ତା ଭଲେ ॥
ଏଣୁ ସେ ଭକ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସାରି । ଅନ୍ତର ହେଲେ ନରହରି ॥
ଯେତେକ ଜନ ଥିଲେ ତହିଁ । ଦେଖୁ ସେ ଥିଲେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ବୋଇଲେ ଆମ୍ବ କେଣେ ଗଲା । କେ ଏଥେ ମାୟାକରି ନେଲା ॥
ଦାସେ ବୋଇଲେ ଦେଖପାଇଁ । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ ॥
ଶୁଣି ସେବକ ଧାଇଁଗଲେ । ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ । ପଡ଼ିଛି ଟାକୁଆ ଗେଣ୍ଡାମାନ ॥
ତା ଦେଖି ହେଲେ ଆଚମ୍ବିତ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟରେ ଭକତ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କିଣିଲୁ ଭାବରେ । ତୋ ପରି କେ ଅଛି ସଂସାରେ ॥
ନାହିଁ ନୋହିବ ତୋହପରି । ଆମ୍ଭେ ତୋ କେଉଁଗୁଣେ ସରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଧଣ୍ଡାମାନ ନେଲେ ।
ବାଲିଗାଁ ଦାସ ଗଲେ ଦେଇ । ବୋଇଲେ ଭକ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୁହି ॥
ତୋ ଯଶ ରହିଲା ଜଗତେ । ପରମ ପଦ ମିଳୁ ତୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସେ କଲ୍ୟାଣ । କଲେ ସକଳ ବିପ୍ରଗଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସ ଭାବଭୋଳେ । ପଡ଼ି ବିପ୍ରଙ୍କ ପାଦତଳେ ॥
ତାହାଙ୍କ ଚରଣରୁ ଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ କଲାକ ମଉଳି ॥

ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ବୋଲଇ ମୋ ଗୁରୁ ବାଉରୀ ॥
ମୋଠାରେ ଏଡ଼େ କୃପା କଲୁ । ତେଣୁ ମୋହର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ହୃଦଗତେ । ହରିଙ୍କି ଚିନ୍ତିଲା ରୁଚିତେ ॥
ବୋଲଇ ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି । ନମୋ ସର୍ବଙ୍କ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଏହା ମୁଁ ବିଚାରଇ ଚିତ୍ତେ । ମତ୍ସ୍ୟାଦି ଅବତାର ଯେତେ ॥
ବାରେ କରାଅ ଦରଶନ । ପବିତ୍ର କର ମୋ ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରନ୍ତେ ଚିତ୍ତେ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ନୀଳ ଚକ୍ରରେ ବିଜେକରି । ଯେବଣ ବିଧିରୂପ ଧରି ॥
ମତ୍ସ୍ୟକଳଙ୍କ ରୂପ ଯାଏ । ଦର୍ଶନ ଦେଲେ ଦେବରାୟେ ॥
ଦାସେ ଦେଖିଲେ ଚର୍ମଡୋଳେ । ତକ୍ଷଣେ ପଡ଼ି ମହୀତଳେ ॥
ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ କଲା । ଉଠି କାଖରେ କରଦେଲା ॥
ବୋଇଲା ନିସ୍ତରିଲି ମୁହିଁ । ତୋ କୃପା ଆହ୍ଲାଦ ପାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲା ଚଳି । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
ସେ ହରି ଭାବେ ମନ ଦେଇ । ସୁଖେ ବଞ୍ଚିଲା କାଳ ସେହି ॥
ପରମ ପଦକୁ ଲଭିଲା । ଭକତ ପଣେ ଗଣା ହେଲା ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପମଣି । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ ॥
ପଢ଼ି ଶୁଣନ୍ତି ଯେଉଁ ଜନ । ଲଭନ୍ତି ଚତୁର୍ବର୍ଗ ମାନ ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଭୁଜ ॥
ସଜ୍ଜନେ ଏଣେ କର ଲୟ । ଆଉ ନଥିବ ଯମ ଭୟ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବାଲିଗାଁ ଦାସ ବାଉରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଅଷ୍ଟାବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ତୁଳସୀଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

କହେ ସୁମନ ସହରଷେ । ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ତୋଷେ ॥
ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରି ଭକ୍ତ କଥା । ଶ୍ରବଣେ ଖଣ୍ଡେ ଭବବ୍ୟଥା ॥
ଆତୁର ଶୁଣିବାକୁ ମନ । ପୁଣି ବୋଲଇ ଚଇତନ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ପୁଣ୍ୟମୟେ । କହିବ ବଚନ କଥାଏ ॥
ଦକ୍ଷିଣଦେଶ ସିନ୍ଧୁତଟରେ । ବିଜୟା ନାମ ପାଟଣାରେ ॥
ଅଟଇ ତାର ନିଜ ବାସ । ଜାତିରେ ଅଟେ ରଜପୁତ ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ନାମ ତାର । ଅତି ସୁନ୍ଦର ସୁକୁମାର ॥
ତା ଭାର୍ଯ୍ୟା ନାମ ସତ୍ୟବତୀ । ସୁଗୁଣ ସୁଶୀଳା ଯୁବତୀ ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ଅଲଙ୍ଘିତ । ଏକ ଦୁହିତା ବେନି ସୁତ ॥
ଅଶ୍ୱ ଚଢ଼ାରେ ସେହୁ ଦକ୍ଷ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ପଣେ ଅଟେ ମୁଖ୍ୟ ॥
ଅତି ରାଜସ ରଜୋଗୁଣୀ । ଧାର୍ମିକ ପଣେ ତାକୁ ଗଣି ॥
ଦାତା ପଣରେ ଜାଣ ସେହି । ମାଗିଲେ ପ୍ରାଣ ପାରେ ଦେଇ ॥
ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ସତ୍ୟବାଦୀ । ଦୟାଳୁ ସୁଗୁଣ ସୁବୁଦ୍ଧି ॥
ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବେ ଅତି ଦୟା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେବାରେ ନିର୍ମାୟା ॥
ଶ୍ରୀରାମ କଥା ବିନା ଆନ । ରସଇ ନାହିଁ ତାର ମନ ॥
ଜାଣଇ ଏକା ରାମବ୍ରହ୍ମ । ରାମ ସକଳ ଧର୍ମ କର୍ମ ॥
ରାମ ଯେ ଜୀବନ ଠାକୁର । ରାମ ସେ ଜାଣଇ ଈଶ୍ୱର ॥
ରାମ ଯେ ଗତି ମୁକ୍ତି ଦାତା । ତା ବିନା ନାହିଁ ନା କରତା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦିବାନିଶି । ଶୁଣଇ ରାମକଥା ବସି ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସ୍ୱଜନ ॥
ପ୍ରତ୍ୟହ ସେ ଗ୍ରାମେ ସମସ୍ତ । ପଢ଼ନ୍ତି ରାମାୟଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ॥
ସେ ଭବ ମଧ୍ୟେ ନିତି ବସି । ଶୁଣୁ ଯେ ଥାଇ ସେ ତୁଳସୀ ॥
ଆଦ୍ୟରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ଗାୟନ କରିବାର ନିତ୍ୟେ ॥

ଶ୍ରୀରାମ ଜନ୍ମ କର୍ମବାଣୀ । ଆନନ୍ଦ ହେଉଥାଏ ଶୁଣି ॥
କାର୍ମୁକ ଭଗ୍ନ ଆଦି କରି । ପରଶୁରାମ ଗର୍ବ ହରି ॥
ତାଡ଼କା ବଧ ଶିଳା ନାରୀ । ଏ କଥାମାନ ଶୁଣିକରି ॥
ଅଙ୍ଗ ପୁଲକ ଉଠୁଥାଇ । ଭାବେ ନ ପାରେ କଥା କହି ॥
ରାଜ୍ୟରେ ଅଭିଷେକ ହେବା । ସମୟେ ବନବାସ ଯିବା ॥
ଦୁଃଖ ବା ସୁଖ ପାଇବାର । ଶୁଣି କମ୍ପଇ ତା ଶରୀର ॥
ପୁଣି ସେ ପଞ୍ଚବଟୀ କଥା । ଶୁଣି ତା ମନେ ବଡ଼ ବ୍ୟଥା ॥
ଶ୍ରୀରାମ ମାୟାମୃଗ ମାରି । ବିଜୟ କଲେ ଧନୁ ଧରି ॥
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କଟୁଭାଷେ ଗଲେ । ଏକା ହୋଇଣ ସୀତା ଥିଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାବଣ । ଆସି ମିଳିଲା ତତକ୍ଷଣ ॥
କପଟେ ହୋଇଣ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ପର୍ଣ୍ଣ କୁଟୀରେ ଯାଇଁ ପଶି ॥
ଜାନକୀ ଦେବୀ ଭୁଜ ଧରି । ବଳେ ସେ ଆଣିଲା ଓଟାରି ॥
ରଥରେ ବସାଇଲା ନେଇ । ଶୂନ୍ୟେ ଗମିଲା ବେଗ ହୋଇ ॥
ମିଳିଲା ଲଙ୍କାପୁରେ ଯାଇ । ସୀତା ଦେବୀଙ୍କି ତହିଁ ଥୋଇ ॥
ଏହା ଶ୍ରବଣେ ସେହି ଶୁଣି । କୁଳିଶଘାତ ପ୍ରାୟ ମଣି ॥
କମ୍ପିଲା ଦଶନ ଅଧର । ସ୍ୱେଦ ପୂରିତ କଳେବର ॥
ହଜିଲା ଦେହୁଁ ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ । ତା ମନ ହେଲା ଅତି ଛନ୍ନ ॥
ଦ୍ୱିଯୁଗାନ୍ତର କଥା ଶୁଣି । ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରାୟ ମଣି ॥
କ୍ରୋଧେ ବଚନ ଗଦଗଦ । ଉଠିଲା କରି ଘୋର ନାଦ ॥
ନୟନ ତମ୍ବା ରକ୍ତ ପ୍ରାୟେ । ବୋଲଇ ଯିବ କେଉଁଠାଏ ॥
ଆଜ ମାରିବି ନାରୀଚୋର । ସବଂଶ ସହିତେ ତାହାର ॥
ନିଜ ଜନନୀ ମୋର ଆଣି । ଭେଟାଇ ଦେବି ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧନୁ ଧରି । କ୍ରୋଧେ ଅନେକ ଶର ଭରି ॥
ତାଲି କଟାରି ଯମଦାଢ଼ । କରେ ବରଛି ଅତି ଗାଢ଼, ॥
ଧରି ବସିଲା ଅଶ୍ୱପରେ । ଧାଇଁଣ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଭବତାରୀ । ଧାଇଁଲେ ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ ॥

ପବନୁ ବେଗ ହୋଇ ଚଳି । ସାଗର କୂଳେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ମନରେ । ପଶିଲା ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ॥
ଆଜ୍ଞା ସେ ଦେଲେ ରଘୁମଣି । ଥୋକ ତୁ ଘୁଞ୍ଚ ସିନ୍ଧୁପାଣି ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ମହାବୀର । ଘୁଞ୍ଚି ସେ ଥିଲା ପୂର୍ଣ ଗ୍ଭୀର ॥
ତା ପଛେ ବଜେ ରଘୁବୀର । ହୋଇ ଅପୂର୍ବ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ଡାକଲେ ଦାସେ ଏହି ବେଳେ । କମ୍ପା ପଶୁଛ ସିନ୍ଧୁ ଜଳେ ॥
ସେ କଥା ଫେଡ଼ି କହ ମୋତେ । ଏ ଦେହ ନ ନାଶ ବୃଅର୍ଥେ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସ କ୍ରୋଧଭର । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ଯେ ସୀତା ଜଗତ ଜନନୀ । ତାଙ୍କୁ ରାବଣ ଗଲା ଘେନି ॥
ତାବଂଶ ନିର୍ବଂଶ କରିବ । ଜାନକୀ ମାନ ଉଦ୍ଧାରିବ ॥
ରାବଣ ମାରେ ବା ମରିବ । ଦୁଇରୁ ଏକ ମୁଁ କରିବ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦାଶରଥି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ତୁ ଏ ମତି ॥
ଏ ସିନ୍ଧୁ କେମନ୍ତ ତରିବୁ । ବୃଅର୍ଥେ ଜୀବନ ହାରିବୁ ॥
ନ କର ଏମନ୍ତ ସାହସ । ବେଗେ ତୁ ବାହୁଡ଼ିଣ ଆସ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ବୀରମଣି । ଏ କେତେ ମାତ୍ର ସିନ୍ଧୁ ପାଣି ॥
ଲଙ୍ଘିବି କୂପ ଜଳ ପ୍ରାୟେ । ମାରିବି ଦୁଷ୍ଟ ଲଙ୍କାରାୟେ ॥
ଆଉ ନ କହ ତୁମ୍ଭେ କିଛି । ଏ ଦେହ ପାସୋରି ଦେଇଛି ॥
ଏହା ଯଦ୍ୟପି ନ କରିବ । ଅବଶ୍ୟ ଜୀବନ ହାରିବ ॥
ହେ ବିପ୍ର ନ କଟାଳ ମୋତେ । ବୋଲିଣ ଧାଇଁଲା ତୁରିତେ ॥
ତାହାର ମନ ପ୍ରଭୁ ଜାଣି । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ବୀରମଣି ॥
ତୁ ଏବେ ଆସ ଲେଉଟିଣ । ଶ୍ରୀରାମ ମାଇଲେ ରାବଣ ॥
ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନ ବଜେ କଲେ । ତୁ ଏବେ ଯୁଝିବୁ କା ତୁଲେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବୀରମଣି । ବୋଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ତୁମ୍ଭେ କହିବ ଯାହା ମୋତେ । କେଭେ ମୁଁ ନ ଯାଏ ପରତେ ॥
ଅଚଳ ଯେବେ ହେବ ଚଳ । ଶୀତଳ ହୋଇବ ଅନଳ ॥
ନିଶାରେ ରବି ଉଦେ ହେବ । ସ୍ଥାବର ବଚନ କହିବ ॥

ଯାହାଣେ ପଦ୍ମ ଯେ ବିକଶି । ଅନଳ ବରଷିବ ଶଶୀ ॥
ଏମନ୍ତ ହେଲେ ଅବା ହେବ । ତୁଳସୀ ଅଶ୍ୱ ନ ଫେରିବ ॥
କେବଳ କଥା ଏକ ଅଛି । ହେ ବିପ୍ର ସ୍ୱରୂପ କହୁଛି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ସଙ୍ଗେ ସୀତା ଦେବୀ । ଯେବେ ମୁଁ ନୟନେ ଦେଖିବି ॥
ଶ୍ରୀକରେ ଥିବ ଧନୁର୍ବାଣ । ସଙ୍ଗତେ ସାନୁଜ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ॥
ଏହା ମୁଁ ନୟନେ ଦେଖିଲେ । ତେବେ ମୁଁ ଲେଉଟିବି ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଆଦିମୂଳ । ଭକତଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଜନକ କୁମାରୀ । ସଙ୍ଗତେ ଘେନ ବିଜେକରି ॥
ପାରୁଶେ ସାନୁଜ ଲକ୍ଷ୍ମଣ । ଶ୍ରୀକରେ ଶୋହେ ଧନୁର୍ବାଣ ॥
କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପର ପ୍ରଭା । ଜିଣି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଭା ॥
ନବୀନ ଘନଶ୍ୟାମ ଜିଣି । ସୁକାନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି ॥
ଲଲାଟେ କିରୀଟ ମୁକୁଟ । ରତ୍ନମାନଙ୍କେ ଝଟ ଝଟ ॥
ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ । ଜ୍ୟୋତି ବିରାଜେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜେ ରାଜେ ଶାରନେତ । ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ନିମିତ୍ତ ॥
କରେ କଙ୍କଣ ଶୋଭାବନ । ଅତୁଳ ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ ॥
କି ତୋରା ଦଶେ କରାଙ୍ଗୁଳି । ରତ୍ନମୁଦ୍ରିକାମାନ ଝଳି ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ଶ୍ରୀମୁଖର ଶୋଭା । କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି ପ୍ରଭା ॥
କି ଶୋଭା ନେତ୍ର ଅରବିନ୍ଦ । ଜଗତ କରଇ ଆନନ୍ଦ ॥
ସୁନାସା ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର । ସୁକମ୍ବୁ କଣ୍ଠେ ରତ୍ନହାର ॥
ଅତି ବିସ୍ତାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ । ତହିଁ ଲମ୍ବିତ ବନମାଳ ॥
ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଦ୍ୱିଜ ପଦ ଚିହ୍ନ । ଇନ୍ଦିରା ଦେବୀଙ୍କ ସଦନ ॥
ସିଂହକଟିରେ ପୀତବାସ । ନୀଳଘନେ କି ବିଦ୍ୟୁହାସ ॥
ହେମମେଖଳୀ ତହିଁପରେ । ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମନ ହରେ ॥
ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ପାଦର ମାଧୁରୀ । କେ କହିପାରେ ଅନ୍ତ କରି ॥
ଈଶ୍ୱର ପଞ୍ଚମ ଆନନେ । କହି ନ ପାରିବେ ବଚନେ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ସୁରେନ୍ଦ୍ର କହନ୍ତି । ଯେବଣ ପାଦପଦ୍ମେ ଲୋଟି ॥

ଏମନ୍ତ ରୂପେ ପ୍ରଭୁ ବିଜେ । ଶର କାର୍ମୁକ ବେନି ଭୁଜେ ॥
ବିକ୍ରମ ସିଂହ ରୂପ ଠାଣି । ଦେଖିଣ ଆନନ୍ଦ ଧରଣୀ ॥
ଏ ଅନୁରୂପେ ବେନିପାଶେ । ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଶୋଭା ଦିଶେ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ପାମର ରାମଦାସ ବନ୍ଦେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ନାରାୟଣ । ଡାକିଲେ ଦ୍ୱିହସ୍ତ ଠାରିଣ ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ବେଗେ ଆସ । ଦେଖ ତୋ ମନୋବାଞ୍ଛା ବେଶ ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ଦେଖିକରି । ଅଶ୍ୱ ଫେରାଇ ବଙ୍କକରି ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଅନାଇଣ ଦେଲା । ଅଶ୍ୱ ଉପରୁ ଉତୁରିଲା ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଶୋଭା । ଆନ କି ପଟାନ୍ତର ଦେବା ॥
ଦେଖି ତା ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ହେଲେ । ଶୋଇଲା ଯାଇ ପାଦତଳେ ॥
ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ । ବୋଲେ ମୁଁ ପରମୁଣ୍ଡା ଯାଇ ॥
ଆଜ କି ଭାଗ୍ୟବଳ ମୋର । ଦେଖିଲି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ॥
କି କୃପା କଲ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ । ପୂର୍ବେ ମୋ ତପ ଥିଲା କେତେ ॥
କି ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥେ କରି ସ୍ନାନ । ଦେଇ ମୁଁ ଥିଲି କେତେ ଦାନ ॥
ଦ୍ୱିଜବରେ କି ଦାନ ଦେଲି । କି ଗଙ୍ଗାସାଗରେ ଝାସିଲି ॥
କି ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ବାସକରି । ହୋଇଣ ଥିଲି ବ୍ରତାଶ୍ରୟୀ ॥
କରି ମୁଁ ଥିଲି ଯଜ୍ଞ କେତେ । କି ଶିବ ପୂଜା ବିଧିମତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ସଦାଶିବ । ଏହାଙ୍କ ଧ୍ୟାନକୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
କହ ମୁଁ କେତେ ପୁଣ୍ୟବଳେ । ପ୍ରଭୁ ଦେଖିଲି ଚର୍ମଡୋଳେ ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ରଘୁପତି । ଶୁଣ ତୁଳସୀ ସିଦ୍ଧମତି ॥
ତୁ ଯେତେ କହିଗଲୁ ଧର୍ମ । ଏଣେ କାମନା ମନ ଭ୍ରମ ॥
ପ୍ରାଣୀଏ କର୍ମକଲେ ଯେତେ । ସେ ମୋତେ ପାଇବେ କେମନ୍ତେ ॥
ଯେ ଭଜେ ନିଷ୍କାମରେ ମୋତେ । ମୁଁ ଥାଇ ତାହାର ସଙ୍ଗତେ ॥
ତୁ ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ଛାଡ଼ି ଏବେ । ପଶିଲୁ ମହାର୍ଣ୍ଣବ ଗର୍ଭେ ॥
ଯେସନେ ବୀର ହନୁମାନ । ତା ମନ ତୋ ମନ ସମାନ ॥
ତେଣୁ ମୁଁ ହୋଇଲି ପ୍ରସନ୍ନ । ହେ ଭକ୍ତ ବର ମାଗି ଘେନ ॥

ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଗଦଗଦେ । ନମିଲା ଶ୍ରୀରାମର ପାଦେ ॥
ଜାନୁସ୍ଥେ କହେ ଧୀର ବାଣୀ । ହେ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଯେବେ ତୁ ବରଦେବୁ ମୋତେ । ବାଞ୍ଛିଲେ ଦେଖୁଥିବ ତୋତେ ॥
ଏହି ସ୍ୱରୂପେ ଜନମୂର୍ତ୍ତି । ଦର୍ଶନ କରୁଥିବ ନିତି ॥
ଯହିଁ ବାଞ୍ଛିବି ତହିଁ ହେବ । ଏ ବର ଦେବ ହେ ରାଘବ ॥
ଅସ୍ତୁ ବୋଇଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ । ଆନନ୍ଦେ ଭକ୍ତେ ବର ଦେଇ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସଜନ ॥
ଏଡ଼େ କୃପାଳୁ ରଘୁବାଳ । ଭକତଭାବ ତାଙ୍କ ମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବା ତେଜ । ଯେ ନର ଅନ୍ୟ ଦେବେ ଭଜ ॥
ପୀୟୁଷ ତେଜ ସୁରାପାନ । ସେ ନର କରଇ ସମାନ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରୁ ଶୁଣ ମନ । ତୁଳସୀ ଦାସର ବିଧାନ ॥
ସଂସାର ଲୋଭ ଦୂର କରି । ପିନ୍ଧିଲା ବସ୍ତ୍ର ବେଗେ ଶରି ॥
ଡୋର କୌପୀନ ଆଶ୍ରେ କଲା । ତୀର୍ଥ ସାଗରେ ଚଳିଗଲା ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନେ ନାହିଁ ସ୍ନେହ । ଆନନ୍ଦେ ଫୁଲୁଥାଇ ଦେହ ॥
କାହିଁ ବା ଫଳ ମୂଳ ଖାର । କାହିଁ ବା ସୁପକ୍ୱ ଆହାର ॥
ସନ୍ତୋଷେ କରଇ ଭୋଜନ । ତୀର୍ଥ ଗମନେ ଦେଇ ମନ ॥
ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ ଫେରି । ସକଳ ତୀର୍ଥେ ସ୍ନାନକରି ॥
ଏମନ୍ତ କେତେଦିନ ଗଲା । ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନରେ ମିଳିଲା ॥
ବୁଲି ଦେଖିଲା ସର୍ବସ୍ଥାନ । କାଳନ୍ଦୀ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ॥
ଦ୍ୱାଦଶ ବନ ଆଦି ଯେତେ । ସର୍ବ ଦେଖିଲା ବିଧିମତେ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଏକ ମଠ । ଯେ ମଠ ବୃନ୍ଦାବନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥
ଗୋପାଳ ଦାସ ଅଧିକାରୀ । ଯେ ମଠେ ପ୍ରଭୁପଣ କରି ॥
ତହିଁ ଦିଅନ୍ତି ସଦାବର୍ତ୍ତ । ଦିବ୍ୟ ଭୋଜନ ଶୁଖାଭାତ ॥
ଯେ କୃଷ୍ଣ ବୋଲେ ତାକୁ ନେଇ । ଉତ୍ତମ ଭୋଜନ ଦିଅଇ ॥
ଯେ ରାମ ବୋଲେ ଶୁଖାଭାତ । ଦିଅ ବୋଲନ୍ତି ସେ ମହନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ ସେ ତୁଳସୀ । ଭାବେ ମିଳିଲେ ତହିଁ ଆସି ॥

ଅଙ୍ଗ ବିରାଜେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ । ନରତେ ରାମନାମ ଧାୟେ ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ବାହୁ ଭୁଜେ । ସପତ ମଞ୍ଜରୀ ବିରାଜେ ॥
କଣ୍ଠେ ତୁଳସୀ କାଷ୍ଠମାଳ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ॥
ଜୟ ଶ୍ରୀରାମ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ । ଆଶ୍ରେ ଡାକିଲେ ଡାକ ଦ୍ୱାର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ସେ ମହନ୍ତ । ବୋଇଲେ ଦିଅ ରୁଖାଭାତ ॥
ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଦାସ କହି । କମ୍ପା ରୁଖିଲ ଖାଇବଇଁ ॥
କେବା ଖାଇବେ ଘୃତଅନ୍ନ । ଏକଥା କହସି ବହନ ॥
ଶୁଣି କହିଲେ ଅଧିକାରୀ । ଯେ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ନାମ ଧରି ॥
ମଠରେ ପାଏ ଦିବ୍ୟସ୍ଥାନ । ସେ ଭୁଞ୍ଜେ ଦିବ୍ୟ ଶାଳଅନ୍ନ ॥
ଯେ ସୀତାରାମ ନାମଧରେ । ସେ ପଡ଼େ ବଗଡ଼ା ଅନ୍ନରେ ॥
ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଦାସ ହସି । ବୋଲେ ମୁଁ ରାମନାମ ଘୋଷି ॥
ଖାଇବ ଅମୃତ ଭୋଜନ । ରାମ ମହିମା ଏବେ ଘେନ ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଅଧିକାରୀ । ଯାଅ ତୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ ॥
ସେଠାରେ ଯାଇ କର ତମ । ନୋହିଲେ ଦେଖାଅ ଶ୍ରୀରାମ ॥
ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଦାସ ଧୀରେ । ପଶିଲେ ମଠର ଭିତରେ ॥
ତହିଁ ବିଜୟ ନନ୍ଦବର୍ଦ୍ଧି । ପହଡ଼ ସମସ୍ତ ହୋଇଛି ॥
ଆଣ୍ଟେ କବାଟ ଛନ୍ତ କଳ । ତହିଁ ତୁଳସୀ ଦାସ ମିଳ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ରଘୁମଣି । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣି ॥
ତୁ ନାଥ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ସଂସାର ତୋର ଖେଳଘର ॥
ତୁ ଯେ ଜଗତଜନ ଗୁରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
କାମିଜନଙ୍କୁ କାମଧେନୁ । ମହା ମହିମା ରତ୍ନସାନୁ ॥
ଅଶେଷ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି । କେତେ ମହିମା ପରମାଣି ।
ତୋର ଆଜ୍ଞାରେ ଆଖଣ୍ଡଳ । ରବି ଶଶାଙ୍କ ଦିଗପାଳ ॥
ଶେଷ ବିରଞ୍ଚି ସଦାଶିବ । ତେତିଶକୋଟି ଦେବ ସର୍ବ ॥
ସଂସାର ପାଳୁଛନ୍ତି ନିତ୍ୟ । ତୋର ଆଜ୍ଞାରେ ଯେଝାମତେ ॥
ଯେଣୁ ତୁ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ସମସ୍ତେ ତୋର ପରିବାର ॥

ତେଣୁ ଶରଣ ଗଲି ତୋତେ । ତୁ ନାଥ କୃପାକର ମୋତେ ॥
ତୁ ନାଥ ଦଶରଥ ସୁତ । କୌଶଲ୍ୟା ଗର୍ଭରୁ ସମ୍ଭୂତ ॥
ତୁ ସେ ଦେବକୀ ଦେବୀ ସୁତ । ନନ୍ଦବ୍ରଜନ ଚୋର ତାତ ॥
ତୁ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ବଳବନ୍ତ । ତୁ ବଂଶୀଧର ଜଗଜ୍ଜିତ ॥
ତୁ ଯେ ଜାନକୀଦେବୀ କାନ୍ତ । ତୋହର ନାହିଁ ଆଦିଅନ୍ତ ॥
ତୁହି ଶ୍ରୀରାଧା ପ୍ରାଣଧନ । ଭକତବନ୍ଧୁ ଭଗବାନ ॥
ତୁହି ଜଗତଜନ ହିତେ । ଅନେକ ରୂପ ଏ ଜଗତେ ॥
ଧରି ଭକତ ପ୍ରତିପାଳୁ । ଏଣୁ ତୁ ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
ଏ କଥା ଯେବେ ସତ୍ୟ ତୋର । ଦେଖାଅ ରାମ ଅବତାର ॥
ଘନଶ୍ୟାମଳ ରାମମୂର୍ତ୍ତି । ଶ୍ରୀକରେ କୋଦଣ୍ଡ ଧାରଣି ॥
ବାମେ ଜାନକୀଦେବୀ ଶୋଭି । ଦକ୍ଷିଣେ ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉଭି ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଧରି ରଖ ତୋ ଭୃତ୍ୟ ଛଳ ॥
ନୋହିଲେ ସରିଲି ତୁଳସୀ । ତାହା ଜାଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥
ସେକ୍ଷଣି କୃଷ୍ଣରୂପ ଯାଇ । ଶ୍ରୀରାମରୂପେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଜାଣିଲେ ସେ ତୁଳସୀ ଦାସ । ହୋଇଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହରଷ ॥
ବୋଇଲେ ଆସ ସର୍ବଜନ । ଦର୍ଶନ କର ରଘୁନାନ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଅଧିକାରୀ । ଡକାଇ ଆଣିଲେ ପୂଜାରୀ ॥
କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଖିଲେ । ସମସ୍ତେ ଆଚମ୍ବିତ ହେଲେ ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ । ବିଜୟେ ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ॥
ଶ୍ରୀକରେ ଧନୁର୍ବାଣ ଧରି ' ଭକତ ଛଳେ ବିଜେକରି ॥
ମୁକୁଟ ନାନା ରତ୍ନେ ଶୋଭି । ମଉଳ ପଡ଼ିଅଛୁ ଗଭି ॥
କର୍ଣ୍ଣରେ କୁଣ୍ଡଳ ବିରାଜେ । ସେ ଚବ ଛବ ଗର୍ବ ଗଞ୍ଜେ ॥
କଣ୍ଠେ ମୁକୁତା ହାର ଶୋହେ । ଯେ ରୂପେ ଜଗଜ୍ଜନ ମୋହେ ॥
ହୃଦରେ ପଦକ ବିରାଜେ । ବୀର ବାହୁଟି ବେନିଭୁଜେ ॥
କରେ କଙ୍କଣ ଶୋଭାବନ । ହରଇ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ମନ ॥
ଅଙ୍ଗୁଳି ମୁଦ୍ରିକା ବିରାଜେ । ହେମ କିଙ୍କିଣୀ କଟୀ ମାଝେ ॥

ରତ୍ନ ପାଦୁକା ବେନିପାଏ । ତହିଁ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର କରେ ଲୟେ ॥
ନବୀନ ନୀଳମେଘ ପ୍ରାୟେ । ଛବି ବିରାଜେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶ ଦଇତ୍ୟାରି । ପାର୍ଶ୍ୱେ ଧରଣି କୁମାରୀ ॥
ସୁରୁଚି ଚମ୍ପକରୁ ଗୋରୀ । କରେ ତାମ୍ବୁଳ ଛତ୍ର ଧରି ॥
ଦକ୍ଷିଣେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବିରାଜେ । ତା ଦକ୍ଷହସ୍ତେ ଛଟୀ ସାଜେ ॥
କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ଉପମା । ତାହାଙ୍କ ପରି ସେ ସୁଷମା ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ରୂପ ଦେଖି । ପିଛଡ଼ା ନ ପଡ଼ିଲା ଆଖି ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମ ପାଦତଳେ । ସର୍ବେ ନମିଲେ ଏକାବେଳେ ॥
ଭାବରେ ହୋଇ ଗଦ ଗଦ । ପୂଜି ତୁଳସୀ ଦାସ ପାଦ ॥
ଦିବ୍ୟ ଭୋଜନ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଷଡ଼ରସ ତୁଲେ ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ମାଳା ଯେତେ । ଦେଇ ପୂଜିଲେ ବିଧିମତେ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ବଶ ତୁ କଲୁ ଭଗବାନ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ କେତେ ପୁଣ୍ୟକଲୁ । ତୁମ୍ଭର ଦର୍ଶନ ଲଭିଲୁଁ ॥
ଆଜ ସୁଫଳ ଆମ୍ଭ ଦିନ । ପାଇଲୁ ଶ୍ରୀରାମ ଦର୍ଶନ ॥
ତୁମ୍ଭରେ ଏତେ କର୍ମ ହେଲା । ଦେଖିବା ଶୁଣିବା ନ ଥିଲା ॥
ଏବେ ଏମନ୍ତେ ତୁମ୍ଭେ କର । ଭକତି ଘେନିଣ ଆମ୍ଭର ॥
ଶ୍ରୀରାମ ହୋନ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ବିଜେ କରନ୍ତୁ ନନ୍ଦନାନ ॥
ମୁରଲୀଧର ରାଧାକାନ୍ତ । ଆମ୍ଭେ ତା ଦେଖିବୁଁ ସମସ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲେ ଚଳି । ପୁଣି କବାଟ ଦେଲେ କିଳି ॥
ତୁଳସୀ ଦାସ ଭକ୍ତିଭରେ । ମସ୍ତକେ କର ନିବେଶିଲେ ॥
ଅନେକରୂପେ କଲେ ସ୍ତୁତି । ତାହା ଜାଣିଲେ ଶିରୀପତି ॥
ତକ୍ଷଣେ ଅଙ୍ଗ ପାଲଟାଇ । ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣରୂପ ହୋଇ ॥
ରାଧା ସ୍ୱରୂପ ବଇଦେହୀ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଖାରୂପ ହୋଇ ॥
ଯେ ଯାହା ଅନୁରୂପେ ଉଭା । ତହୁଁ କୋଟିଏ ଗୁଣେ ଶୋଭା ॥
ତ୍ରିଭଙ୍ଗୀ ରୂପେ ବେଣୁପାଣି । ତାହା ତୁଳସୀ ଦାସ ଜାଣି ॥
କବାଟ ଫିଟାଇଣ ଦେଲେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖ ହୋ ବୋଇଲେ ॥

ତାଙ୍କ ବଚନେ ସର୍ବେ ଗଲେ । ଶ୍ରୀରାମ ରୂପ ନ ଦେଖିଲେ ॥
ବିଜୟ ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର କୁମର । ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଚମତ୍କାର ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ଭଗବାନ । ତୋ ତହୁଁ ଭକ୍ତ ନୁହେଁ ଆନ ॥
ଯେ ହରି ଭକ୍ତେ ଭିନ୍ନକରେ । ସେ ମହାପାପୀ ଏ ସଂସାରେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯା ଦେଖିଲୁ ସମସ୍ତ । ତୁ ଭକ୍ତିଛଳେ ଦେହବନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେତ୍ଥାମତେ । ଭଜିଲେ ଭକ୍ତ ପାଦଗତେ ॥
ଲଭିଲେ ଅବା କେଉଁଗତି । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ବେଦପତି ॥
ତୁଳସୀ ଦାସଙ୍କ ମହିମା । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାତମା ॥
ଏ କଳି ଯୁଗର ଚରିତ । କହି ଶୁଣିବା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସସାର । ଶୁଣି ଶରଧା ହୁଏ ଯାର ॥
ତାହାର ପାପ ଥାଇ ଯେତେ । ରହଇ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
କହଇ ବଳରାମ ଦ୍ୱିଜ । ବିଶ୍ୱାସ ଅଟେ ମୂଳ ବୀଜ ॥
ବୀଜ ନ ଥିଲେ ବୃକ୍ଷ କାହିଁ । ଫଳ ଲୋଡ଼ିଲେ ହେବ କାହିଁ ॥
ସୁଜନଜନ ଏଣେ ରସ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦାସଙ୍କର ଦାସ ॥
ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ପଦ୍ମପାଦ । ହରଇ ବିଷୟା ବିଷାଦ ॥
ତହିଁ ଶରଣ ରାମ ଦାସ । ନ ନାଶ ମୋର ମନଆଶ ॥

॥ ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ତୁଳସୀ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଊନତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ସିପ୍ପି ସମ୍ବାଦ

॥ ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ ॥

ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅନୁରାଗେ । କହଇ ମନ ରାଜା ଆଗେ ॥
ହେ ମନ ସାବଧାନେ ଶୁଣ । ନିଶ୍ଚଳ କରି ତୋର ମନ ॥
ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ କଥାଏ । ଶୁଣି ଖଣ୍ଡିବ ଭବଭୟେ ॥

ଏ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପେ ତାର ଘର । ଯେ ଦିଲ୍ଲୀ ସହର ନଗର ॥
ଜାତରେ ଅଟଇ ସିପୁଟି । ନାମ ତାହାର ପରମେଷ୍ଠି ॥
କୁଜ କଳଙ୍କ ପୃଷ୍ଟଦେଶେ । ଅଶୋଭ ମାତ୍ର ଏତେ ଦିଶେ ॥
ଅନ୍ୟ କଳଙ୍କ ନାହିଁ କଛୁ । ସମସ୍ତ ଗୁଣ ପୂରିଅଛୁ ॥
ଭକ୍ତ ଅଂଶରେ ଜାତ ହୋଇ । ତା ଗୁଣ କହି ନ ସରଇ ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ତା ବିମଳା । ସୁନ୍ଦରୀ ସୁଗୁଣା ସୁଶୀଳା ॥
ସ୍ୱାମୀର ସେବା ତାର ବ୍ରତ । ବେନି ଦୁହିତା ତିନିପୁତ୍ର ॥
ଧନହିଁ ପୂରିଅଛି ଘରେ । ସିପୁଟି ଗୃହ ଏକା କରେ ॥
କେବଳ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନମୟେ । ଜୀବକୁ ମଣେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରାୟେ ॥
ଜିତଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସତ୍ୟବାଦୀ । ନିର୍ଲୋଭ ଅହିଂସା ଅକ୍ରୋଧୀ ॥
ଦମ୍ଭ କୁଟିଳ ମିଥ୍ୟାବାଦୀ । ବିଷୟେ ନାହିଁ ତାର ବୁଦ୍ଧି ॥
ଗୃହେ ଗୃହସ୍ଥପଣେ ଅଛି । ମନକୁ ଆୟତ୍ତେ ରଖିଛି ॥
ସଦା ଆନନ୍ଦ ମତ୍ତ ତାର । ମିଥ୍ୟା ମଣଇ ଏ ସଂସାର ॥
ଗୃହ କର୍ମରୁ ସେ ଉଦାର । ଜାଣଇ ମୁଠିଏ ଦେବାର ॥
ନାମ ଭଜନେ ଦୃଢ଼ମତ୍ତ । ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ବିପ୍ରେ ଭକ୍ତ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ ଦୟା ଅତି । ସୁଜନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରୀତି ॥
କୃଷ୍ଣ ମହିମା ଗାୟନରେ । ବସଇ ଯାଇଁ ଯେବେ ଥରେ ॥
ତା ଭକ୍ତ କହିଲେ ନ ସରି । ନେତ୍ରେ ଲୋତକ ଯାଏ ପୂରି ॥
କଣ୍ଠହିଁ ହୋଏ ଗଦଗଦ । ଅଙ୍ଗ ପୁଲକ ବହେ ସ୍ୱେଦ ॥
ଟାଙ୍କୋର ଦିଶେ ରୋମାବଳୀ । ବଚନ କହଇ ବିହ୍ୱଳି ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ହୃଦେ ଥାଇ । ଜାଣଇ ପାପପୁଣ୍ୟ ଦୁଇ ॥
ସଚରାଚର ଯେତେ ଜୀବ । ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ବାସୁଦେବ ॥
ପ୍ରାଣୀଏ କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଧରି । ସାରଥି ସୂତ୍ରପ୍ରାୟେ କରି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରତିଦିନେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଚିନ୍ତୁଥାଇ ମନେ ॥
ଛୁଡ଼ିବା ଓଟାରିବା ଯେହି । କେ ପାରେ ଅନ୍ୟମାର୍ଗେ ଯାଇ ॥
ଏଣୁଟି ନିଜ କର୍ମପଥ । ମେଣ୍ଟିବେଣି କେ ଅଛି ସମର୍ଥ ॥

ସେ କର୍ମରଙ୍କୁ ଆନ କରି । କେବଳ ପାରନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି ॥
ତା ନିଜ କର୍ମ କରିଥାଇ । ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ଚିହ୍ନାଇ ॥
ତା ସମେ ଉପକାରୀ ପଣେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସହରେ ନାହିଁ ଜଣେ ॥
ତା ବସ୍ତ୍ର ସିଆଁ ଜନେ ଦେଖି । ସେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ମହାସୁଖୀ ॥
ତାକୁ ଅନେକ ଦୟା କଲେ । ବସ୍ତ୍ର ପଠାଇ ତାହାଠାରେ ॥
ମାଣ୍ଡ୍ରିମୁଚୁଳି ଅପସର । ଯେ ଅବା ପଠାନ୍ତି ତାହାର ॥
ଟୋପି ତକିଆ ଶୀତଷାଣ । କାଞ୍ଚିଲା ଅଙ୍ଗରଖା ମାନ ॥
କରି ଯୋଗାଉଥାଏ ନେଇ । ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଧନଦେଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ଲାଗି ଅର୍ଥେ ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡି ଆଣି । ବୋଇଲେ ନଅହେ ବଖାଣି ॥
ଏ ଦିବ୍ୟ ହେମ ଜରିଥାନ । ଅମୂଲ୍ୟ ସେ ବସ୍ତ୍ର ଶୋଭନ ॥
ରତ୍ନ ଖଞ୍ଜିତ ପୁଞ୍ଜି ପୁଞ୍ଜି । ଦିବ୍ୟ ହୀରକ ଅଛି ରଞ୍ଜି ॥
ଏ ବସ୍ତ୍ର ଘେନି ଯାଅ ଚଳି । ସିଅଁ ହେ ଦୁଇଟି ମୁଚୁଳି ॥
ପକାଇଥିବ ଫୁଲ ମାନ । ସିଆଁ ର ନ ଦିଶିବ ଚିହ୍ନ ॥
ଏମନ୍ତ କରି ଘେନିଆସ । ତୋ ମନ କରିବା ସନ୍ତୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ କରି ସେ ସିପୁଟି । ସେ ବସ୍ତ୍ର ଘେନିଗଲା ଉଠି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ନିଜପୁରେ । ସ୍ନାନ ଭୋଜନ ସାରି ତାରେ ॥
ସିଇଁଣ ବସିଲା ମୁଚୁଳି । କଥା ଗୋଟିଏ ମନେ ଭାଳି ॥
ଏ ଯେ ଅପୂର୍ବ ବସ୍ତ୍ରଗୋଟି । ସୁବାସ ପଡୁଛି ଚହଟି ॥
ଦେଖିଲେ ମନ ନେଷହରେ । ଖୋଜିଲେ ନ ଥିବ ସଂସାରେ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଏ ଯୋଗ୍ୟ । ମନୁଷ୍ୟେ ହୋଇବ କି ଭୋଗ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରନ୍ତେ ମନ । ଦଇବ ଯୋଗେ ସେହିଦିନ ॥
ହୋଇଛି ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ । ପହଣ୍ଡି ବିଜେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଏହି ସମୟେ ସେ ମୁଚୁଳି । ସିଇଁଲା ବସାଇ ପିଚୁଳି ॥
ଅପୂର୍ବ କରି ନିର୍ଭାକଲା । ଦେଖି ତା ଧଇର୍ଯ୍ୟ ହଟିଲା ॥
ଆନନ୍ଦଭରେ ହେଲା ଭୋଳ । ବୁଜିଲା ନୟନ ଯୁଗଳ ॥

ତା ଦେଖୁଁ ବୁଦ୍ଧି ଟଳେଣେଗଲା । କଣ୍ଠରୁ ଶବଦ ହଜିଲା ॥
ପୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଚେଷ୍ଟାମାନ । ପ୍ରକୃତି ସଙ୍ଗେ ହେଲା ଲୀନ ॥
ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ଗଲା । ସୁଜ୍ଞାନ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦେ ହେଲା ॥
ପହଣ୍ଡି ବିଜୟ ଉତ୍ସବ । ମନରେ ହୋଇଲା ଉଦ୍ଭବ ॥
ନିଷ୍କାମଭାବେ ଭକତରେ । ଜ୍ଞାନ ନେତ୍ରରେ ଦେଖେ ଖରେ ॥
ନୀଳାଦ୍ରିନାଥ ଦେବ ହରି । ଛନ୍ତି ପହଣ୍ଡି ବିଜେକରି ।
ସେ ଗତି ମୁକତି ପସରା । ମନ ନୟନ କରେ ଭରା ॥
କୈବଲ୍ୟ ଜ୍ୱର ହେଉଅଛି । ନାହିଁ ସେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଜାତି ॥
ଆନନ୍ଦ ହେଉଅଛି ସୃଷ୍ଟି । ସକଳ ଲୋକେ ଏକଗୋଷ୍ଠୀ ॥
ଚଉଦପୁରୁ ଲୋକେ ଆସି । ଶରଣ ମାଗୁଛନ୍ତି ବସି ॥
କରି ବିଜୟେ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଧନ୍ୟ ସେ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମତୋଳ ॥
ପାଠ ମୁରୁଜର ଉପର । ବିଜୟେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧର ॥
ବେଢ଼ିଣ ପାରିଷଦ ବୃନ୍ଦ । କେ କହୁ ତାହାଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜ ଧରି ଦୋହଲାଇ । ଚଳନ୍ତି ଝୁଲାଇ ଝୁଲାଇ ॥
ଏକ ମୁରୁଜ କରି ଦୂରେ । ଆରେକ ମୁରୁଜ ଉପରେ ॥
ବିଜେ କରନ୍ତେ ଭବଗ୍ରାହୀ । ଅତି କଠୋର ଘାତ ପାଇ ॥
ପାଟ ମୁରୁଜ ଗଲା ଫାଟି । ତାହା ଦେଖିଲା ସେ ସିପୁଟି ॥
ପାରୁଶେ ଥିଲା ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ମୁରୁଜ ଦେଲା ସେ ବଢ଼ାଇ ॥
ତହିଁ ବିଜୟେ ଜଗନ୍ନାଥ । ସିପୁଟି ଯୋଡ଼ିଅଛି ହସ୍ତ ॥
ଦେଖ ହୋ ସୁଭାଗ୍ୟ ତାହାର । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ରୀବର ॥
ବୋଲଇ ଶୁଣ ଚଇତନ୍ୟ । ଧନ୍ୟ ସେ ଭକତ ଜୀବନ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ହେଲା କିସ । କହି ମୋ ମନ କର ତୋଷ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ଧୀରେ । କହଇ ମନରେ ଆଗରେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଯେଉଁ କଥା । ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାରଥା ॥
ମୁରୁଜ ବଢ଼ାଇଣ ଦେଲା । ସିପୁଟି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ ଥିଲା ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କଲା । ଉଠି କପାଳେ କରଦେଲା ॥

ପଛକୁ କରନ୍ତେ ଗମନ । ତକ୍ଷଣେ ଗଲା ସେହୁ ଜ୍ଞାନ ॥
ତା ନିଜମନ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ । ମନ୍ଦିରେ ବସିଣ ଅଛଇ ॥
ଏକ ମୁଚୁଳା ଅଛି ଧରି । ଆରତି ନେଲେ ଦେବହରି ॥
ତା ମନେ କରଇ ବିଚାର । ଏତ ଅପୂର୍ବ ଚମତ୍କାର ॥
କି କୃପା କଲେ ଦେବରାଜ । କି ଭାଗ୍ୟ ହେଲା ମୋର ଆଜ ॥
ଏମନ୍ତେ ଭାବୁଅଛି ବସି । ଭୟ ଆନନ୍ଦ ମିଶା ମିଶି ॥
ଦଣ୍ଡିବ ପରା ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ମୋ ପ୍ରଭୁ ବଳେ ବଳୀୟାର ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରୁ ତା ମନେ । ବାଦ୍‌ସାର ଛଡ଼ିଦାରମାନେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ଡାକିଲେ ରେ ସିପୁଟି । ବହନ ହୋଇ ଆସ ଉଠି ॥
ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱରଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଶୁଣ । ମୁଚୁଳା ଦୁଇଗୋଟି ଆଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଅତି ବେଗେ ଉଠି । ଧରିଣ ସେ ମୁଚୁଳା ଗୋଟି ॥
ବାଦ୍‌ସାର ଆଗେ ନେଇଦେଲା । ଅନେକ ସଲାମ ସେ କଲା ॥
ବାଦ୍‌ସା ବୋଇଲେ ଅନାଇ । ଆଉ ମୁଚୁଳା ଗୋଟି କାହିଁ ॥
ସିଇଁ କି ନାହୁଁ ସତ କହ । ତୋତେଦେଖି ମୋ କମ୍ପେ ଦେହ
ସିପୁଟି ଶୁଣି ପାଦେ ପଡ଼ି । ଉଠି ମସ୍ତକେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଲଇ କହୁଛି ମୁଁ ସତ । ଗୋଟିଏ ନେଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଗୋଟିଏ ଦେଲି ତୋ ଛାମୁର । ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର ॥
ଶୁଣି ବାଦସା ଅଳ୍ପ ହସି । କ୍ରୋଧ ହରଷ ମିଶାମିଶି ॥
ବୋଇଲେ କି କହୁରେ ବାଇ । କହ ତୋ ଜଗନ୍ନାଥ କାହିଁ ॥
କେବଣ ଦେଶେ ତାର ଘର । କହ ସେ କେତେ ବଳୀୟାର ॥
କି କରିପାରେ ତାର ହସ୍ତେ । ମୁଚୁଳା ନେଲା ସେ କେମନ୍ତେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଏ ଦିଲ୍ଲୀ ସହର । ଦୁଇଶ ଯୋଜନ ଅନ୍ତର ॥
ଏହା କହୁଛୁ ମୋର ପାଶ । କି ତୋ ଜୀବନେ ନାହିଁ ଆଶ ॥
ଆଜର ମଧ୍ୟେ ଯେ କେମନ୍ତେ । ନେଲେ ସେ ଦେଲୁ କେଉଁମତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ସିପୁଟି । ଭଜେ ଗୋବିନ୍ଦ ନାମଗୋଟି ॥
ମୋର ମରଣେ ଡର ନାହିଁ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ଚିତ୍ତ ଦେଇ ॥

ତୁମ୍ଭେ ଯା' ପଚାରିଲ ମୋତେ । କହଇ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ ॥
ସେ ଯେଉଁ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ହରି । ଜଗତ ଯାକ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ଦଇବେ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ନୀଳାଦ୍ରି ନବରେ ତା ଘର ॥
ଜଗତ ପାଳିବା ନିମନ୍ତେ । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ଯେ ଯାହା ବିଚାରିଲେ ଜାଣେ । ଯହିଁ ଡାକିବ ତହିଁ ଶୁଣେ ॥
ଅନେକ ଯୋଜନର ପ୍ରାଣୀ । ଯେ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଲେ ଆଣି
ଭୋଗ କରନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି । କେବଳ ଭକ୍ତ ମନ ଜାଣି ॥
ଅଭକ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ସେ ଦୂର । ଏ କଥା ମିଥ୍ୟା ନ ବିଚାର ॥
ଶୁଣି ବାଦସା କ୍ରୋଧଭର । ବୋଲଇ ଶୁଣରେ ପାମର ॥
ଆମ୍ଭର ସିନା ଭବନାହିଁ । ଭବରେ ପୂରିଅଛୁ ତୁହି ॥
ଏବେ ତୁ ମରଣ ମୁଖରୁ । ସୁମର ତୋତେ ରକ୍ଷାକରୁ ॥
ଏମନ୍ତେ ବାଦସା କ୍ରୋଧଚିତ୍ତେ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ଆରେ ଦୂତେ ॥
ଏ ଦୁଷ୍ଟ କୁବୁଜକୁ ନିଅ । ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ନେଇ ଥୁଅ ॥
ଆଣ୍ଠେ ରଜ୍ଜୁଏ କରେ ଧରି । ବାନ୍ଧିବ ପଛବାହା କରି ॥
ଚରଣେ ଲଗାଅ ସାଙ୍କୋଳି । ଆଣ୍ଠେ କବାଟ ଦିଅ କିଳି ॥
ଅନ୍ନ ନ ପାଇ ଯାଉ ମରି । ପାରିଲେ ରଖୁ ଆସି ହରି ॥
ତା ଶୁଣି ଦୂତେ ଘେନଗଲେ । ବନ୍ଦୀମନ୍ଦିରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ ॥
ସେ ଭକ୍ତ ସୁମରଇ ହରି । ବାନ୍ଧିଲେ ପଛବାହା କରି ॥
ବନ୍ଦୀମନ୍ଦିରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ । କବାଟ ଆଣ୍ଠେ କିଳିଦେଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଏଥୁ ଉତ୍ତରୁ କଥା ଯେତେ ॥
ସେ ଭକ୍ତ ବନ୍ଦୀଘରେ ଥାଇ । ଡାକଇ ରଖ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ରଖ ହେ କମଳା ରମଣ । ରଖ ହେ ଜଗତ ତାରଣ ॥
ଦ୍ରୌପଦୀ ଗଜ ଗର୍ଭାଏଣୀ । ରକ୍ଷା କରିତା ଚକ୍ରପାଣି ॥
ହେ ଚକ୍ଷୁ ଶ୍ରବଣ ନାୟକ । ନବୀନ ଜଳଦ ଦାୟକ ॥
ହେ ବଙ୍କ ଧନୁର୍ବାଣ ଧାରୀ । ହେ ସପ୍ତସିନ୍ଧୁ ବନ୍ଧକାରୀ ॥
ହେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ମହାମେରୁ । ହେ ଭକ୍ତବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥

ହେ ନାଥ ଦୀନଜନ ବନ୍ଧୁ । ହେ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ହେ ଶିଳା ଅବଳା ତାରକ । ହେ ନୀଳାଚଳ ଶ୍ରୀନାୟକ ॥
ହେ ଜନରଞ୍ଜନ ନୟନ । ହେ ଘୋର ବିପଦ ନାଶନ ॥
ହେ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଉଦ୍ଧାରଣ । ହିରଣ୍ୟ ହୃଦ ବିଦାରଣ ॥
ହେ ଗିରିଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଧାରୀ । ହେ ଇନ୍ଦ୍ର ଗର୍ବ ଖର୍ବକାରୀ ॥
ଶିବ ବିରଞ୍ଚି ଯାର ପାଦେ । ଧ୍ୟାନେ ଭାବନ୍ତି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ତୋର ମହିମା ଅକୂପାର । ମୋ ବୁଦ୍ଧି କେତେକ ମାତର ॥
କାହୁଁ ଜାଣିବ ତୋର ଭାବ । ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଜନେ ଯେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଜଗତ ତୋର ଖେଳଘର । ମୁଁ ନକ ତହିଁରୁ ବାହାର ॥
ଏଣୁ ଭରସା କରେ ତୋତେ । ପଠାଣ ଦଣ୍ଡୁ ରଖ ମୋତେ ॥
ତୋହର ଇଚ୍ଛା ଯାହା କର । ଆପତ୍ତି ନାହିଁଟି ମୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି । ଧ୍ୟାନେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଭଜି ॥
ଚିନ୍ତନ୍ତେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ବାହୁ । ନିଦ୍ରା ଘୋଟିଲା ଗୃହୁ ଗୃହୁଁ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ଅଧମ ଉଦ୍ଧାରଣ ବାନା । ନ ସହେ ଭକତ ବେଦନା ॥
ତକ୍ଷଣେ ବିଜେକରି ଗଲେ । ଦିଲ୍ଲୀସହରେ ଯାଇ ହେଲେ ॥
ବେଗରେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମବଶି । ଭୃତ୍ୟର ବନ୍ଦୀଘରେ ପଶି ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଶୋଭା । ଭୃତ୍ୟ ପାରୁଶେ ହେଲେ ଉଭା ॥
ଯହିଁ ପଡ଼ିଲା କୃପାଦୃଷ୍ଟି । ପାଦୁଁ ଶଙ୍କୋଳି ଗଲା ଫିଟି ॥
ବନ୍ଧନ ଗଣ୍ଠି ଫିଟିଗଲା । ତକ୍ଷଣେ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଲା ॥
ଅନାଇ ଦେଲା ନେତ୍ରପଥେ । ବିଜୟ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଅଭୟ ବରଦାତା ଗୁରୁ । ଭୃତ୍ୟ କଳ୍ପନା କଳ୍ପତରୁ ॥
ହସି କହନ୍ତି ଆଦିମୂଳ । କହ ତୁ କମ୍ପାଇ ବିକଳ ॥
ମୋ ପରି ସାହା ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ତୋର କାହାକୁ ଭୟ ଆଉ ॥
ଏ ଚକ୍ର ଥିଲେ ମୋର କର । ମୋର ସେବକ ବଳୀୟାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା କଲେ । ଅଭୟ ପାଦ ଶିରେ ଦେଲେ ॥

ତକ୍ଷଣେ କୁଜ କେଣେ ଗଲା । କନ୍ଦର୍ପ ସଦୃଶ ଦିଶିଲା ॥
ଦେଖ ହୋ ସୁଭଗ୍ୟ ତାହାର । ଯାହା ନ ପାଏ ବେଦବର ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ଶିରେ ବନ୍ଦି । ପବିତ୍ର ହେଲା ତାର ଦେହି ॥
ଭାବରେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ । କହୁ ସେ ନ ପାରଇ କହି ॥
ପ୍ରଭୁ ବିଜୟ କରିଗଲେ । ବାଦସା ମନ୍ଦିରେ ମିଳିଲେ ॥
ଯେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ନିଦ୍ରାଗତେ । ପଲଙ୍କେ ଶୋଇଛନ୍ତି ଅଚେତେ ॥
ତହିଁ ବିଜୟ ଭଗବାନ । ବୋଲଇ ଶୁଣରେ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ଏ ଅଧିକାର ଏ ଜଗତେ । ମୁଁ ସିନା ଦେଇଅଛି ତୋତେ ॥
ଏହା ନ ଜାଣି ତୋର ମନେ । ମୋ ଭକ୍ତେ ଦଣ୍ଡିଲୁ କେସନେ ॥
ଛାର ମୁଚୁଳାଟିଏ ମୋତେ । ମୋ ଭକ୍ତ ଦେଲା ଭକ୍ତିରତେ ॥
ମୋର ପଦାର୍ଥ ମୋତେ ଦେଲା । ତୋ ବାପ ଗଣ୍ଡିକ ସରିଲା ॥
ଏବେ ତୁ ପ୍ରଭାତରୁ ଉଠି । ବନ୍ଦୀରୁ ଅଣାଅ ସିପ୍ରୁଟି ॥
ଅନେକ ଦେବୁ ଉପହାର । ଚରଣେ ପୂଜିବୁ ତାହାର ॥
ଏମନ୍ତ ନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଛାଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ତୋ ବଂଶ ଆଦି ତୋତେ ଧରି । କାଟିବି ଟିକି ଟିକି କରି ॥
ପିଟିଲେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱରେ ଘଟେ । ଲୋଳା ବସିଲା ତାର ଅଙ୍ଗେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦଇତ୍ୟାରି । କରେ ଗଜଘଣ୍ଟ ବେତ ଧରି ॥
ହଟନାଗର ନଟବର । ସେଠାରୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର ॥
ସେ ଯେ ବିଷମ ଘାତ ପାଇ । ଚେତଣ ଉଠିଲା ବୋବାଇ ॥
ନୟନ ଫେଡ଼ି ଦେଲା ଚାହିଁ । ପାଶେ ଦେଖିଲା କେହି ନାହିଁ ॥
ବିସ୍ମରେ ଏ କି ବିପରୀତ । ସ୍ୱପନ କଥା ହେଲା ସତ୍ୟ ॥
କେ ମୋତେ ଏଥେ ଗଲା ପିଟି । ଲୋଳା ତ ଦିଶୁଅଛି ଫୁଟି ॥
ଏ କଥା କାହାବଳେ ହେବ । ନିଶ୍ଚେ ସେ ଅଟଇ ଦଇବ ॥
ମୋତେ ଚେତାଇ ଦେଇଗଲା । ଭକ୍ତ ନିମନ୍ତେ ଏହା କଲା ॥
ଏଥିରେ କଲେ ଆଉ ହେଳା । ନିଶ୍ଚେ ବୁଡ଼ିବ ମୋର ଭେଳା ॥
ଏମନ୍ତେ ଭାବି ପ୍ରଭାତରେ । ଆପଣେ ଚଳିଲା ସତ୍ୱରେ ॥

ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ହେଲା ଯାଇ । ଦେଖିଲା କବାଟ ଫିଟାଇ ॥
ପାଦେ ଶାଙ୍ଖୋଳି ନାହିଁ ତାର । ବନ୍ଧନ ହୋଇଛି ବାହାର ॥
ଭୁଜ କଳଙ୍କ ତାର ନାହିଁ । ତା ଶୋଭା କେ ପାରିବ କହି ॥
ଭଜେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମଗୋଟି । ଆନନ୍ଦେ ବସିଛି ସିପୁଟି ॥
ତା ଦେଖି ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ଭୟେ । ଭକ୍ତକୁ କୋଳରେ ବସାଏ ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ମାଳାଧରି । ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ପଟମ୍ବୀ ଶାଢ଼ୀ ଶିରେ ଦେଲେ । ଅନେକ ବିନୟେ କହିଲେ ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେକ ତହିଁ । ଚରଣେ ବେନିକର ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ପବିତ୍ର କଲୁ ଏ ଭୁବନ ॥
ସତ୍ୟ କହିଲୁ ଆଜଠାରୁ । ତୁ ଆମ୍ଭ କୁଳ ଇଷ୍ଟ ଗୁରୁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପାଠହାତୀ । ମଣ୍ଡିଲେ ନାନା ରତ୍ନପନ୍ତି ॥
ଘଣ୍ଟା ଘାଗୁଡ଼ି ନାଦକରି । ପିଠିରେ ଅମୂଲ୍ୟ ଅମ୍ବାରି ॥
ତହିଁ ଭକ୍ତକୁ ବସାଇଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସହରେ ବୁଲାଇଲେ ॥
ଜୟ ଘୋଷଣା ନାଦଦେଇ । ଛାଡ଼ିଲେ ତାର ପୁରେ ନେଇ ॥
ବାଦ୍‌ସା ଗଲେ ତାଙ୍କପୁର । ସର୍ବେ ଚଳିଲେ ଯେଝାଘର ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ । ସେ ଭକ୍ତ ବନ୍ଧୁଙ୍କର କଥା ॥
ରେଣୁକୁ କରେ ମେରୁସମ । ଦେଖ ସେ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ ॥
ସଂସାରେ ଦେବଦେବୀ ଯେତେ । କେ ଏହା କରିବ ଜଗତେ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବା ଛାଡ଼ି । ଯେ ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗେ ଯାନ୍ତି ବଢ଼ି ॥
ବ୍ୟର୍ଥ ତା ଦେହ ବହିବାର । ଶୁଣ କହିବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତର ॥
ଯେହ୍ନେ ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟଲେଛି । ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ଯାଇ ବସେ ମାଛି ॥
ସେ ନର ଏମନ୍ତ ଅଟଇ । ଉଭୟ ଲୋକେ ସୁଖ ନାହିଁ ॥
ଏଥିଉତ୍ତରେ ସେ ଭକତ । ନିରତେ ଭଜେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ତା ଜୀବଦଶା କଟାଇଲା । ପରମ ପଦହିଁ ପାଇଲା ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ନୃପବର । ଭବରେ ହୁଏ ଏତେଦୂର ॥
ଏ ଯେ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସ । ବିଷୟୀ ବିଷକୁ ପୀୟୁଷ ॥

ଶ୍ରବଣ ପଠନ ଏ ଦୁଇ । ଯେ କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବ ବନ୍ଧି ॥
କଳୁଷ ପଙ୍କରୁ ନିସ୍ତରେ । ସେ ନରେ ଭବସିନ୍ଧୁ ତରେ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମନ ଯେତେ । କେ କହି ପାରେ ଏ ଜଗତେ ॥
ଚୈତନ୍ୟ ପାଦେ ପୂଜା କରି । ବୋଲଇ ଗଲି ମୁଁ ନିସ୍ତରି ॥
କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଭୁଜ ॥
ସେ ଶ୍ୱେତପଦ୍ମ ନେତ୍ର ପାଦେ । ମୋ ମନ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସୁଜନେ ଏଣେ କର ଲୟ । ଆଉ ନଥିବ ଯମ ଭୟ ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ କିଙ୍କର । ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ପରମଭକ୍ତ ସିପୁଟି ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଏକତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ନାରାୟଣ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ଦେବ ଗଣପତି । ଅନନ୍ତ ଜ୍ଞାନ ସିଦ୍ଧି ଯତି ॥
ପାର୍ବତୀ ଦେବୀ ପୁତ୍ରମଣି । ସକଳ ଦେବଙ୍କ ଅଗ୍ରଣୀ ॥
ନମୋ ଶାରଦା ଯାଜ୍ଞସେନୀ । ଜଗତ ଜନଙ୍କ ଜନନୀ ॥
ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରେ ତୋର ପାଦଦ୍ୱନ୍ଦେ । ଶରଣ ରଖୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ତୋ ଆଜ୍ଞା ବିନା କେବା ନର । କହିବ ମହିମା ତୋହର ॥
ନମସ୍ତେ ଦେବ ଜଗନ୍ନାଥ । ନମସ୍ତେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ହସ୍ତ ॥
କମଳା ଦେବୀ ପ୍ରାଣପତି । ଦାସ ବତ୍ସଳ ଦାଶରଥି ॥
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ମୁରାରି । ଘୋର ଦୁରିତ ନାଶକାରୀ ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ । ପୂରାଅ ମୋର ମନ ଆଶ ॥
ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ । ଶୁଣିଲି ଅପୂର୍ବ ବଚନ ॥
ତିରିଶ ଅଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ । ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି କଥା ଯେତେ ॥
ଏତିକ ମାତ୍ର ସୁଧାରସ । ଶ୍ରବଣେ ମନ ନୋହେ ତୋଷ ॥

ଆହୁର ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା । କରଇ ତେଣୁ ମୁହିଁ ପୁଚ୍ଛା ॥
ଅନ୍ୟ ଭକତ ମାନଙ୍କର । କଥା କି ଅଛଇ ଆବର ॥
କିମ୍ବା ଏତେକେ ହେଲା ଶେଷ । କହିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ କହେ ହସି । ଶୁଣ ହେ ମନ ଘଟବାସୀ ॥
ଏ ଯେ ସଂସାର ମଧ୍ୟଗତେ । ହରି ଭକତ ଛନ୍ତି ଯେତେ ॥
ମହିମା ଅପାରୁଁ ଅପାର । କେ ତାହା ହୋଇବ ଗୋଚର ॥
କେବଳ ଠିକ ଠିକ କରି । କହିଲି ସିନା କଥା ଗୁରି ॥
ତା ଶୁଣି ମନ ନୃପବର । ବୋଲେ ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ ବୀର ॥
ମୋରେ କରୁଣା ହୃଦ ହୁଅ । ଆଉ ଭକ୍ତଙ୍କ କଥା କହ ॥
ଯେସନେ କ୍ଷୁଧିତ ଚକୋର । ନିରତେ ଲୋଡ଼େ ସୁଧାକର ॥
ଗ୍ରୀଷ୍ମକ ଯେହ୍ନେ ଘନରସ । ଲୋଡ଼ଇ ରଜନୀ ଦିବସ ॥
ମୋହର ମନ ସେହିମତେ । ଆଶା ତୋ ବଚନ ଅମୃତେ ॥
ଆଉ ସାଧୁଙ୍କ କଥା ଯେତେ । ପ୍ରବନ୍ଧ କରି କହ ମୋତେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଲେ ଚଇତନ । ବୋଲଇ ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ॥
କହିବ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । କେବଳ ସ୍ଥିରକରି ଚିତ୍ତ ॥
ଗଙ୍ଗାଙ୍କ ସନ୍ନିଧିରେ ନିବାସ । ଯେ ପୁଣ୍ୟଭୂମି ବଙ୍ଗଦେଶ ॥
ଯେ କୀର୍ତ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ନୃପବର । ସେହୁ ରାଜ୍ୟରେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ କରଣ । ନାମ ତାହାର ନାରାୟଣ ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ତା ମାଳତୀ । ଅଚଳାଚଳ ତା ସମ୍ପତ୍ତି ॥
ଅତି ବିବେକୀ ଶୁଚୀବନ୍ତ । ଅତି ଧାର୍ମିକ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ ॥
ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ଚରଣେ । ସେବା କରଇ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
କେବଳ ରଜନୀ ବାସର । ହରି ଭଜନ ମୂଳ ତାର ॥
ଦୁଃଖୀ ବା ଦରିଦ୍ର ଅତିଥି । ଦ୍ୱାରେ ତା ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ର ଦାନେ । ତୋଷଇ ଅତି ତୋଷ ମନେ ॥
ନାହିଁ ତା ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ । ନ ହରେ ପରନାରୀ ଧନ ॥
ନିରତେ ଚିନ୍ତେ ହରିଭାବ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦେ ପୂର୍ଣ୍ଣଲୋଭ ॥

ତହୁଁ ଅଧିକ ତା ଯୁବତୀ । କେବଳ ସ୍ୱାମୀପାଦେ ମତି ॥
ନ ଜାଣେ ତୀର୍ଥ ବ୍ରତ କିବା । କେବଳ ସ୍ୱାମୀ ପାଦସେବା ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ନ ଲଙ୍ଘଇ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପସାଇଁ ॥
ଏମନ୍ତେ ଥାନ୍ତି ବେନି ପ୍ରାଣୀ । ମିଥ୍ୟା ବଚନ ସେ ନ ଜାଣି ॥
ଅଦୃଷ୍ଟ ବଳରୁ ତାହାର । ନାହିଁ ତା ଦୁହିତା କୁମର ॥
ତେଣୁ ସେ ଚିନ୍ତାକରି ମନ । ବିଗ୍ରରୁ ଥାଇ ପ୍ରଭିଦନ ॥
ଧନ ସମ୍ପଦ ଗୃହ ବାସ । ଏଥି ମୋ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ ॥
କେବଳ ଅମୋକ୍ଷକୁ ଯିବି । ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣ ସେବିବି ॥
ସେହି ରୂପଙ୍କୁ କରି ଧ୍ୟାନ । ତହିଁ ମୁଁ ବଞ୍ଚାଇବି ଦିନ ॥
ସେ ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ବାସକରି । ସୁଖେ ରହିବି ଦେହ ଧରି ॥
ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଶରୀର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ଗୃହେ ତାର । ଯେ ଥିଲା ଦେହ ଅଳଙ୍କାର ॥
ସମସ୍ତ ତୂଳ କଲା ବେଗେ । କହିଲା ନିଜ ପତ୍ନୀ ଆଗେ ॥
ଚାଲ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ଯିବା । ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣେ ସେବିବା ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ନାରୀବର । ବୋଇଲା ଯେ ଇଚ୍ଛା ତୁମ୍ଭର ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେଣିକି ଯିବ ଯିବି । ତୁମ୍ଭ ଚରଣ ସେବୁଥିବି ॥
ମୁଁ ଯେ ତୁମ୍ଭର ବଶବର୍ତ୍ତୀ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ମତି ॥
ଆଣି ବଳଦ ଗୋଟା ଚାରି । ପଲାଣ ବେନି ସଜ କରି ॥
ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେ ଅଖାରେ । ଭରି ଲଦିଲେ ବଳଦରେ ॥
ଶ୍ରୀରାମରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ନରନାରୀ ॥
କେତେହେଁ ଦିନେ ଗଲେ ବାଟେ । ମିଳିଲେ ଯାଇଁ ଶସକୂଟେ ॥
ତହିଁ ରହିଲେ କେତେଦିନ । ବୁଲି ଦେଖିଲେ ସବୁସ୍ଥାନ ॥
ସନ୍ଥ ମହନ୍ତ ସାଧୁଜନ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ କଲେ ମନ ॥
ସେବି ତାହାଙ୍କ ପାଦତଳେ । ଧନହିଁ ଦାନ କଲେ କେତେ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ । ଅଯୋଧ୍ୟା ଯିବାର ନିମନ୍ତେ ॥
କେତେହେଁ ଦି ୀ ଯାଉଁ ଯାଉଁ । ସଙ୍ଗତେ ସଙ୍ଗୀ ନାହିଁ କେହୁ ॥

ପଶନ୍ତେ ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ । ଦେଖିଣ ଭୟ କଲେ ଶତ୍ତେ ॥
ବାଟେ ରହିଲେ ବସାକରି । ଶୁଣ ହେ ମନ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ପ୍ରଭାତୁଁ ଉଠି ଚଳିଗଲେ । ଶବର ପଲ୍ଲୀଏ ଦେଖିଲେ ॥
ତହିଁରେ ଆତଯାତ ଜନେ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ମନେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ପଥ ପଚାରିଲେ । ବେଗରେ ତହୁଁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ସେ ଗ୍ରାମରେ । ଦେଖି ଦୁର୍ଜ୍ଜନ ଖଣ୍ଡେ ନରେ ॥
ବିଚାର କଲେ ଜଣ ଦଶ । ବାଟ ଜଗିବା ସର୍ବେ ଆସ ॥
ଅନେକ ଧନ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ବଳଦେ କରିଣ ଲଦନ ॥
ଯାଉ ଅଛନ୍ତି ଜଣ ଦୁଇ । ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର କେହି ନାହିଁ ॥
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସଙ୍ଗୀ ହେବା । ଅଗମ୍ୟ ବାଟେ ଘେନ ଯିବା ॥
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ତାଙ୍କୁ ମାରି । ଧନ.ଆଣିବା ତହୁଁ ହରି ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାର ଯେ କଲେ । ସେ ଜଣ ଦଶ ଚଳିଗଲେ ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ । ମିଳିଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ ଯାଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ବିଦେଶୀ । କେଣେ ଯିବାକୁ ଅଛ ଆସି ॥
ତା ଶୁଣି ନାରାୟଣ ଦାସ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରଘୁବଂଶୀ । ଯେତ୍ନୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁରବାସୀ ॥
ସକଳ ସଂସାର କାରଣୀ । ସକଳ ଜୀବ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ମହାମହିମା ମହାମେରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଇଚ୍ଛାକରି ଯାଉଛୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ ॥
ତାହା ଶୁଣିଲେ ଖଣ୍ଡମାନେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥
ଏ ଘୋର ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ । ଏକାକୀ ଯିବ ହେ.କେମନ୍ତେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯାଉଛୁ ସେହି ସ୍ଥାନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରିବୁ ଦର୍ଶନ ॥
ଉତ୍ତମ ସଙ୍ଗ ହେଲା ଭେଟ । ଫିଟିଲା ମନର ସଙ୍କଟ ॥
ଚାଲ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଯିବା । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବା ॥
ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ରଖିଆଳ । ଭୟ ନ କର ତୁମ୍ଭେ ଚଳ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବେନଜନ । ବିଚାର କଲେ ମନେ ମନ ॥

ଆମ୍ଭେ ଏହାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନୁ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗ ହେବାର ନ ଯୋଗାଇ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ । ଅନାଥ ଲୋକଙ୍କର ନାଥ ॥
ଯେ କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ଧାରଣ । ସେ ଆମ୍ଭ ସଙ୍ଗ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ସେ ଯେଣେ ନେବ ତେଣେ ଯିବୁ । ଆମ୍ଭ ଆୟତ୍ତ ନାହିଁ ବାବୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଣ ଦୁର୍ଜନେ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମହାଜନେ ॥
କପଟ କଲ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ । ସବୁର ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ସକଳ ଜୀବ ପ୍ରାଣମଣି । ସେ ହାନ ଲାଭର କାରଣୀ ॥
ତୁମ୍ଭ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସେହୁ ସାକ୍ଷୀ । ଚାଲ ହେ। ସଂଶୟ ଉପେକ୍ଷି ॥
ଆମ୍ଭେ କହୁଛୁଁ ତୁମ୍ଭ ଭଲ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ଯିବା ଚାଲ ॥
ଶୁଣି ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ହୋଇଣ ବହୁତ ବିନୟୀ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଯେବେ ସାକ୍ଷୀ କଲ । ହୋଇଲା ସବୁ କଥା ଭଲ ॥
ଏବେ ମିଶିଣ ଯିବା ସତ୍ୟ । ଆମ୍ଭର ତୁମ୍ଭେ ତାତ ମାତ ॥
ସଂସାର ମଧ୍ୟେ ଏତେ ଲେଖି । ସବୁ କଥାକୁ ଧର୍ମ ସାକ୍ଷୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ କହିଲେ । ମିଶି ସମସ୍ତେ ଚଳିଗଲେ ॥
କେବଳ ମୁକୁନ୍ଦ ମୁରାରି । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟେ ଚିନ୍ତାକରି ॥
ମାନ ବାନ୍ଧବା ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ପଶିଲେ ଘୋରବନେ ଯାଇଁ ॥
କେତେହେଁ ଦିନେ ଚଳିଯାନ୍ତେ । ଦୁଷ୍ଟେ ବିଚାରୁଛନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ॥
ଆଜ କି ବିଚାର ଏଥର । ପଡ଼ିଲେ ଆମ୍ଭ ଆୟତ୍ତର ॥
ଏ ମହାଜନ ପ୍ରାଣ ନାଶି । ଘେନିଣ ଯିବ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ ॥
ଧନ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ଥିବ ଯେତେ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ଦିନାକେତେ ॥
ବେଗେ ଖଡ଼୍ଗ ଧରି କର । ଛେଦନ କର ଏହା ଶିର ॥
କେ ବୋଲେ ଜିହ୍ୱା ଉପାଡ଼ିବା । କେ ବୋଲେ ନୟନ ତାଡ଼ିବା ॥
କେ ବୋଲେ ନୁହଇ ଏମନ୍ତ । ବନ୍ଧନ କର ପାଦ ହସ୍ତ ॥
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ପକାଇବା । ଉପରେ ପଥର ଲଦିବା ॥
ପଡ଼ିଣ ଥିବ ଦିନ ଚାରି । ଆପଣା ସୁଖେ ଯିବ ମରି ॥

ଧନ ବସନ ଅଛି ଯେତେ । ଏ ନାରୀ ଘେନିବା ସଙ୍ଗତେ ॥
ବହନ ହୋଇ ଯିବା ଭଲ । ସର୍ବେ ବୋଇଲେ ଏହୁ ଭଲ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗ ହୋଇ । ଧଇଲେ ସାଧବକୁ ଯାଇଁ ॥
ନିବିଡ଼େ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ । ଅଗମ୍ୟ ବନେ ଘେନିଗଲେ ॥
ପକାଇ ତାକୁ ଘାଘ କରି । ମାଡ଼ି ବସିଲେ ଜଣେ ଭିରି ॥
ଆବର ଲୋକେ ଆଣି ଶିଳ । ଲଦିଲେ ତା ହୃଦ କମଳ ॥
ବୋଇଲେ ଏଥି ସୁଖେ ଥାଅ । ନୋହିଲେ ତୀର୍ଥକରି ଯାଅ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ସେ ନାରାୟଣ ହୃଦ ଗତେ ॥
ବୋଲେ ଜଗତ ଚିନ୍ତାମଣି । ନମୋ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡପାଣି ॥
ନମସ୍ତେ ନୀଳଘନ ମୂର୍ତ୍ତି । ନମୋ ଜାନକୀ ଦେବୀ ପତି ॥
ନମସ୍ତେ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଈଶ୍ୱର । ସଂସାର ତୋର ଖେଳଘର ॥
ଚର ଅଚର ଆଦ୍ୟକର । ସକଳ ଘଟେ ଅଛୁ ପୂରି ॥
ତୋର ଉଦରେ ଏ ସଂସାର । ତୁ ଅଛୁ ଅନ୍ତର ବାହାର ॥
ତୋର ବାହାରେ ଅନ୍ୟ କଣେ । ଅଛି କେ ମୋ ଜୀବ ରକ୍ଷଣେ ॥
ତୁ ନାଥ ଯାହା ତାହା କର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତେ ଚିନ୍ତନ୍ତେ ମନେ ମନ । ବଦନୁ ନ ସ୍ଫୁରେ ବଚନ ॥
ତାହା ଜାଣି ସେ ଦୁଷ୍ଟ ଚୋରେ । ଏ ମଲା ବିଗୁରି ଭିତରେ ॥
ଲେଉଟି ଗଲେ ପ୍ରିୟା ପାଶ । କୋଇଲେ ଏବେ ଯିବା ଆସ ॥
ବୁଲି ମରନ୍ତୁ କେଣେ ଯାଇଁ । ଅରକ୍ଷଜନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ॥
ଏବେ ପାଇଲୁଁ ଧନପତି । ତାହା ଶୁଣିଣ ସେ ଯୁବତୀ ॥
ରହିଲା ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ । ଯେସନେ କାଷ୍ଠର କୁଣ୍ଢାଇ ॥
ଭୟେ ତା ଜୀବନ ଉଡ଼ିଲା । ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ସୁମରିଲା ॥
ବୋଇଲା ଆହେ ମହାବାହୁ । ଶରଣ ପଞ୍ଜର ବୋଲାଉ
ପୁରାଣ ପଠେ ଅଛି ଶୁଣି । ଆତଙ୍କ କାଳେ ରଘୁମଣି ॥
ରଖିବେ ବୋଲି ଧନୁଶର । ଧରିଣ ଅଛ ବେନିକର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବନଭାଗେ । ଗୃହୁଁ ସେ ଅଛି ଗୃହଦ୍ୱାରେ ॥

ତା ମନ ଜାଣି ଦଇତ୍ୟାରି । ଡେଙ୍ଗଲେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ ॥
ଚଢ଼ିଣଶ୍ୱେତ ଅଶ୍ୱପରେ । ମିଳିଲେ ସେହି ବନସ୍ତରେ ॥
ଝଟକି ବିଜୁଳିର ପ୍ରାୟେ । ଆଗେ ଦିଶିଲେ ଦେବରାୟେ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମୁକୁଟ ମଣ୍ଡଳ । ଦ୍ୱିତୀ ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାୟେ ଝଳ ॥
ଶ୍ରବଣେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ । ଲୁଳଇ ବେନି ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥
କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭ ମଣିହାର । ସ୍ୱରୂପେ ଜନ ମନୋହର ॥
ହୃଦରେ ପଦକ ବିରାଜେ । ରତ୍ନକଙ୍କଣ ବେନିଭୁଜେ ॥
ଚମ୍ପକ କଢ଼ିର ଅଙ୍ଗୁଳି । କି ଶୋଭା ମୁଦ୍ରିକା ଆବଳୀ ॥
ଝୀନବସନ କଟୀମାଝେ । ସୁରତ୍ନ ମେଖଳା ବିରାଜେ ॥
ନୀଳ ଜୀମୂତ କଳେବର । ରାଜୀବ ଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦହାସ । ଗଳି କି ପଡ଼ୁଛି ପୀୟୁଷ ॥
ନାଟୁଆ ଶିରୋମଣି ପ୍ରାୟେ । ପିନ୍ଧା କାଛେଣି କହିନୋହେ ॥
କଟୀରେ ଯମଦାଢ଼ ବାନ୍ଧି । ଶର ତୂଣୀକୁ କନ୍ଧେ ଛନ୍ଦି ॥
ଢାଲହିଁ ପଡ଼ିଛି ପିଠିରେ । ଚଢ଼ିଣ ଶ୍ୱେତ ଅଶ୍ୱପରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଷଣ୍ଢୀରୂପ ହୋଇ । ଧାଇଁ ଅଛନ୍ତି ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଦୁର୍ଜ୍ଜନେ । ପଳାଇଗଲେ ଘୋରବନେ ॥
କେ ଅବା ଭୟେ ଗଡ଼ପଡ଼ । କା ଆଣ୍ଠୁ ଗଣ୍ଠି ଗଲା ଛାଡ଼ି ॥
କାହା କପାଳ ଗଲା ଫାଟି । ଭାଙ୍ଗିଲା କାହା ଦନ୍ତ ପାଟି ॥
ବାଜଣେ କଣ୍ଟା ଡାଳ ଝାଟି । କାହାର ନେତ୍ର ଗଲା ଫୁଟି ॥
ଛିଣ୍ଡିଲା କା ନାସା ଶ୍ରବଣ । ପଳାଇଗଲେ ଘେନି ପ୍ରାଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ରଘୁବୀର । ହଜନ୍ତି ସେ ନାରୀ ପାଶର ॥
ହସି ବୋଲନ୍ତି ରଘୁବୀର । କେବଣ ଦେଶେ ତୁମ୍ଭ ଘର ॥
କାହୁଁ ଅଇଲ ଯିବକାହିଁ । ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ ॥
ଏ ଯେଉଁମାନେ ପଳାଇଲେ । ସେ କିସ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ତରୁଣୀ । ଶୁଣ ଷଣ୍ଢୀପ୍ରେ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ସେ କାନ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ନୃପବର । ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ଆମ୍ଭଘର ॥

ଜାତିରେ ବଣିଆ କଇଣ । ଆମ୍ଭ ଅଦୃଷ୍ଟ କଥା ଶୁଣ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ନାହିଁ ମୋର । ତେଣୁ ମୁ ସଂସାରୁ ବାହାର ॥
ତା ଜାଣି ମୋର ନିଜ ପତି । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଯୁବତୀ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ନାହିଁ ଯାର । ସଂସାରେ କି ସୁଖ ତାହାର ॥
ଇହଲୋକରେ ନାହିଁ ଯଶ । ମଲେ ନରକେ ପରବେଶ ॥
ଏଥକୁ ବୁଦ୍ଧିଏ କରିବା । ଚାଲ ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁରେ ଯିବା ॥
ସେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ କରି ବାସ । ତହିଁ ରହିବା କେତେ ମାସ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ପାଦେ କରି ସେବା । ଏ ଭବସଂସାରୁ ତରିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ସେ ଯେଣୁ । ଅଇଲୁ ତୀର୍ଥକରି ତେଣୁ ॥
ଏ ବନେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ । ଆସି ମିଳିଲେ ଜଣ ଦଶ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଭୟ କଲୁ । ଏ ବନେ ନ ଯିବୁ ବୋଇଲୁ ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନାନାରୂପେ କହି । ସତ୍ୟବଚନେ ମନ ମୋହି ॥
ବୋଇଲେ ଆମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭେ ଦୁଇ । ସବୁରି ସାକ୍ଷୀ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
କେବଳ ଶ୍ରୀରଘୁ ନନ୍ଦନ । ଅଶେଷ ଜୀବର ଜୀବନ ॥
କପଟ ଆମ୍ଭ ହୃଦେ ଥିଲେ । ଜାଣି ଦଣ୍ଡିବେ ସେହୁ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ସତ୍ୟବାଣୀ ଶୁଣି । ଆନନ୍ଦ ହେଲୁ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଯହିଁକି ସାକ୍ଷୀ ଦେବରାୟ । ତହିଁ କାହାକୁ ଆଉ ଭୟ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସଙ୍ଗ ହେଲୁ । ଆସି ଏ ବନରେ ପଶିଲୁଂ ॥
ଅତି ଅଗମ୍ୟ ବନ ଦେଖି । ଏଥି ଉଗାଳି ମୋତେ ରଖି ॥
ମୋର ସ୍ୱାମୀକି ବାନ୍ଧିନେଲେ । କେ ଜାଣେ କାହିଁ କିସ କଲେ ॥
ତେଣୁ ଆସିଣ ମୋତେ ଧରି । ନଟନାୟକଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ କରି ॥
ବୋଇଲେ ଆସ ଆମ୍ଭ ପୁଷି । ଭାରିଯା ହୋଇବ ସବୁରି ॥
ଏବେ ସେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତେ । ପଳାଇଗଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଆମ୍ଭର ବିପତ୍ତି ଦେଖିଣ । କୃପା କଲେ କି ନାରାୟଣ ॥
ତୁମ୍ଭେ ବିଜୟ କଲ ଏଥି । ଭାଗ୍ୟ ଦିଶିଲା ମୋର ଅତି ॥
କେ ତୁମ୍ଭେ ମୁଁ ତାହା ନ ଜାଣି । ଫେଡ଼ିଣ କୁହ ବାରମଣି ॥

ହୋଇଲ ଧର୍ମପିତା ମୋର । ବିପଦ ସମୁଦ୍ରୁ ଉଦ୍ଧର ॥
ବହନ ଅଗ୍ନି ଜାଳଦିଅ । ତହିଁ ମୋ ଶରୀର ପକାଅ ॥
ସ୍ୱାମୀ ବିହୀନେ ମୋ ଜୀବନ । ଥିବାର କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ଚିନ୍ତା ନକର କିଛି ତୁହି । ତୋର ସ୍ୱାମୀକି ଦେବି ମୁହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାକୁ ଧରି । ବିଜୟ କଲେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ ॥
ମିଳିଲେ ସ୍ୱାମୀ ପାଶେ ତାର । କାଢ଼ିଲେ ଲଦିଲା ପଥର ॥
ବନ୍ଧା ଫିଟାଇ କୋଳେ ଧରି । ଆଉଁସି ଦେଲେ କରେ ହରି ॥
ତକ୍ଷଣେ ପାଇ ନିଜ ପ୍ରାଣ । ଉଠି ଦେଖିଲା ଧନୁବାଣ ॥
ମସ୍ତକେ ବେନି କରଯୋଡ଼ି । ପ୍ରଭୁ ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି ॥
ବୋଲଇ ଶୁଣ ବୀରମଣି । କେ ତୁମ୍ଭେ ନ ପାରିଲି ଚିହ୍ନି ॥
ମୁଁ ଛାର ପତିତ ପାମର । ମୂଢ଼ ମୂରୁଖ ଦୁରାଚାର ॥
ମୁଁ କାହିଁ ଚିହ୍ନିବି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ବିପତ୍ତି କାଳରେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥
ଆସି ମୋ ଜୀବଦାନ ଦେଲ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ପ୍ରଭୁ ରଘୁମଲ୍ଲ ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋହର ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଜୀବନ ଠାକୁର ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ । ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ଜୀବ ଗୁରୁ ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ମୁକୁନ୍ଦ ମୁରାରି । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଆନନ୍ଦକନ୍ଦ ହରି ।
ଏମନ୍ତ ମଣେ ମୋର ଚିତ୍ତେ । ମାୟା ନ କରି କହ ମୋତେ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ବ୍ରହ୍ମରାଶି । ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦେ ହସି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଭକତ । ଆମ୍ଭେ ତ ଦଶରଥ ସୁତ ॥
ତୋହର ବିପଦ ଜାଣି ମନେ । ମିଳିଲୁ ତୋର ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଏହା କହନ୍ତେ ଭଗବାନ । ବୋଲେ ହେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ॥
ତୋ ନିଜ ସ୍ୱରୂପ ଦେଖାଇ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଭବତାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦେବହରି । ତକ୍ଷଣେ ନିଜ ରୂପ ଧରି ॥
କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପର ତେଜ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ବେନିଭୁଜ ॥
କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭମଣି ଶୋହେ । ଯେ ରୂପେ ଜଗଜ୍ଜନ ମୋହେ ॥

ଏମନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ସେହି । ତା କଥା କହି ନ ସରଇ ॥
କେବଳ ରାମେଶ୍ୱର ପାଦେ । ସେବଇ ଥାଇ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ହାନିଲାଭ । ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଶୁଭାଶୁଭ ॥
ହର ଗୁହାରି ଆଦି ଯେତେ । ଜଣାଇ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ତାଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଧରି । ରାଜ୍ୟ ପାଳଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହୋ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ଆଦି ସସ୍ତ୍ର ଦୁଇ । ଅଇଲେ ସମାଜତ ହୋଇ ॥
ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ ଦେଖି । ସଫଳ କରି ଚର୍ମଆଖି ॥
ଆସି ପ୍ରବେଶ ରାମେଶ୍ୱର । ସେ ମହା ନୃପତି ପାଶର ॥
ଦେଖି ନୃପତି ଅତି ତୋଷେ । ମିଳିଲେ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ପାଶେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ଉଠି କପାଳେ କର ମାରି ॥
ଅନେକ ସମାଦର କଲେ । ଭୁରିଭୋଜନ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ॥
ଦେଖି ରାଜାର ଭାବ ହୃଦ । ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ॥
ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ ବାଞ୍ଛିଲେ । ରାଜା ମେଲାଣି ହୋଇଗଲେ ॥
ତହିଁ ଚଳିଲେ ସାଧୁମାନେ । ଶ୍ରୀରାମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ॥
କରି ଅନେକ ନାମ ଧ୍ୱନି । ଶବଦେ କମ୍ପାଇ ମେଦିନୀ ॥
ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ଦେଖି ସେବକେ ଗୋଳକଲେ ॥
ଦୁଇଦଳରେ ହେଲା ଗୋଳ । ଦେଖି ସେବକେ ହେଲେ ଠୁଳ ॥
ଅନେକ ବେତମାନ ଧରି । ପିଟିଲେ ଉପ୍ରୋଧ ନ କରି ॥
ତହିଁ ଦୁର୍ବଳ ଏକ ଜଣ । ସାଧୁଙ୍କ ମଧେ ମୋକ୍ଷବାନ ॥
ନର୍ଘାତେ ବାଜି ବେତ ବାଡ଼ି । ପଡ଼ି ଜୀବନ ଗଲା ଛାଡ଼ି ॥
ତା ଦେଖି ସର୍ବେ ତୋଳାଧରି । ଦେଉଳେ ପଡିଗଲା ହୁରି ॥
ତହୁଁ ବାହାର କରି ନେଲେ । ଘୁମ୍ମୁ ଦୁଆରେ ଶୁଆଇଲେ ॥
ବୈଷ୍ଣବମାନେ ବେଢ଼ି ବସି । ସମସ୍ତେ ରାମ ନାମ ଘୋଷି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଆହେ ମହାମେରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ତୋ ବାନା । ଅନାଥ ଜନ ବନ୍ଧୁସେହ୍ନା ॥

ତେଣୁ ତୋ ଦର୍ଶନେ ଅଇଲୁ । ଜଣକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲୁ ॥
ତୁ ଯେବେ ଏହା ନ ବୁଝିବୁ । ଏଥେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଣ ଦେବୁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସ୍ତୁତି କଲେ । ସମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ବସିଲେ ॥
ଜାଣିଲେ ତାହା ଦେବହରି । ସମସ୍ତ ଘଟେଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା । ତେଣୁ ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାନା ॥
ତକ୍ଷଣେ ପଡ଼ିଲା କବାଟ । ମାଳ୍ପ ଯିବାକୁ ନାହିଁ ବାଟ ॥
ନୋହିଲା ସେବା ପୂଜାମାନ । ସେବକେ ହାରି ନିଜ ଜ୍ଞାନ ॥
ସଭୟମନେ ପଳାଇଲେ । ସେ ଧର୍ମ ରାଜାକୁ କହିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପବର । ବୁଡ଼ିଲା କ୍ଷେତ୍ର ଧର୍ମ ତୋର ॥
ବୈଷ୍ଣବେ ଅଇଲେ ବହୁତ । ଗୋଳ ଯେ କଲେ ଅପ୍ରମିତ ॥
ତାଙ୍କ ଆନ୍ତର ଯେତେ ଗୋଳ । କସ କହିବୁ ମହୀପାଳ ॥
ଅଛୁ ତେ ଦେଉଳେ କବାଟ । ପଡ଼ିଲା ହୋଇଣ ନିଘାଟ ॥
ଏହା ବୁଝିବା ହେଉ ଆସି । ଶୁଣି ନୃପତି ମନେ ତ୍ରସି ॥
ବହନ ହୋଇ ଚଳିଗଲେ । ଦେଉଳେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ସକଳ ବିଧାନ । ବିସ୍ମର କଲେ ପଞ୍ଚମନ ॥
ସେ ଧର୍ମରାଜ ନୃପବର । ବୋଲେ ଅଭାଗ୍ୟ ହେଲା ମୋର ॥
କୁଶ ଆସନ ଛନ୍ଦି କରି । ଶୟନ କଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ବୋଇଲେ ଆହେ ବିଶେଶ୍ୱର । କି ଅପରାଧ ହେଲା ମୋର ॥
ଏ କଥା ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋତେ । ନୋହିଲେ ମରିବି ନିୟତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନିଦ୍ରା ଯାଇ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ଶୁଣ ହେ ନୃପତି ବୋଇଲେ ॥
ତୋ ରାଜ୍ୟ ହାନିଲଭ ଯାହା । ତୁହି ତ ନ ବୁଝିଲୁ ତାହା ॥
ଏ ଯେ ବୈଷ୍ଣବ ଜନମାନେ । ଅଇଲେ ମୋର ଦରଶନେ ॥
ମୋର ସ୍ମୁମୁରେ ତୋର ଦୂତେ । ମାଡ଼ ମାଇଲେ ଅପ୍ରମିତେ ॥
ମୋ ଭକ୍ତ ମଲା ପ୍ରାଣହାରି । ଏଥକୁ ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ମୋର ସ୍ମୁମୁରେ ଖଣ୍ଡ ଶଳ । ବେଗେ ପୋତାଅ ମହୀପାଳ ॥

ତୋର ପୁତ୍ରକୁ ବେଗେ ଧରି । ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ବେଶ ଭୂଷଣ କରାଇବୁ । ଆଣି ଏ ଶୂଳେ ବସାଇବୁ ॥
ତେବେ,ସେ ତୋହର କୁଶଳ । ନୋହିଲେ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ି ଚଳ ॥
ଏହା ନକଲେ ଯିବୁ ନାଶ । ଗୁଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ରାଜା ଶୁଣି । ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ପ୍ରାୟ ମଣି ॥
ତହୁଁ ତୁରିତେ ଚଳିଗଲେ । ପତ୍ନୀର ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରିୟବକ୍ଷ ତାର । ମସ୍ତକେ କରାଡ଼ିଲା କର ॥
ଉଚ୍ଚେ ବୋବାଳି ଗୁଡ଼େ ରାଣୀ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତେ ପଡ଼ିଲା ଧରଣୀ ॥
ବୋଇଲା ଏକପୁତ୍ର ଦେଇ । ମୋ ପ୍ରାଣ ଥିବ କାହିଁପାଇଁ ॥
ଏ ରାଜ୍ୟ ଭୋଗେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ପୁତ୍ରକୁ କେବେ ନ ଦେବଇଁ ॥
ରାଜ୍ୟହିଁ ପୁତ୍ର ଲୋଭକରି । ରହିଲା ଚିତ୍ରପଟ ପରି ॥
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ପୁଣି । ଅଇଲା ରାଜାର ଭଉଣୀ ॥
ରାଜା ରାଣୀଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଦେଖି । ଧଇର୍ଯ୍ୟ ନ ପାରିଲା ରଖି ॥
ବୋଇଲା ଏ କି ବିପରୀତ । କମ୍ପାଇ ହୋଇଛ ଚିନ୍ତିତ ॥
କିସ ଅପୂର୍ବ ଏଥି ତୋତେ । ତାହା ତୁ କହ କିନା ମୋତେ ॥
ଭଗ୍ନୀର ମୁଖୁ ଶୁଣି ଏହା । ସବୁ କହିଲା ନୃପନାହା ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ନାମ୍ନି ଏବେ । ଯାହା ତୁ ପଚ୍ଚରିଲୁ ଭାବେ ॥
ମୋର ଅଦୃଷ୍ଟ ବାମ ହେଲା । ମୋତେ ଗୋ ଦଇବ ଗୁଡ଼ିଲା ॥
ଅନେକ ସାଧୁଜନ ମାନେ । ଅଇଲେ ପ୍ରଭୁ ଦରଶନେ ॥
ଦେଉଳେ ଧସାଇ ପଶିଲେ । ଦେଖି ସେବକେ ଗୋଳକଲେ ॥
ପିଟିଲେ ବେତବାଡ଼ି ଧରି । ତହିଁ ସାଧୁଏ ଗଲେ ମରି ॥
ମଡ଼ା ପକାଇ ଦ୍ୱାର ପାଶେ । ବେଢ଼ି ବସିଲେ ଚଉପାଶେ ॥
ଦେଉଳେ କବାଟ ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୂଜାହିଁ ନୋହିଲା ॥
ତାହା ମୁ ଦେଖି ଭୟମନେ । ଶୟନ କଲି କୁଶାସନେ ॥
କାଷ୍ଟାରେ ଜଣାଇଲି କେତେ । ସେ ପ୍ରଭୁ ଦୟା କଲେ ମୋତେ ॥

ବୋଇଲେ ତୋ ପୁତ୍ରକୁ ଆଣି । ଶୂଳେ ବସାଅ ନୃପମଣି ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ଗୁଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏଥକୁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି । ପୁତ୍ରକୁ କିରୂପେ ମାରିବି ॥
ଏକ ପୁତ୍ରକୁ ମୋର ମାରି । କିରୂପେ ଥିବି ଦେହ ଧରି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ଶୁଣ ହେ ଧର୍ମ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଯେବଣ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରୁ । ଏତେ ସମ୍ପଦ ଭୋଗ କରୁ ॥
ସେ ଆଜ୍ଞା କେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବୁ । ଲଙ୍ଘି କି ଜୀବନ ପାଇବୁ ॥
ତୋହର ଥିଲେ ନୃପମଣି । ସମସ୍ତ ମିଳଇ ଯେ ପୁଣି ॥
ଏଥିକି ବିଚାର ନକର । ଦିଅ ମୋ ଏକାଇ କୁମର ॥
ଏହି ସମୟେ ପୁତ୍ର ଆସି । ମାତା ଆଗରେ କହେ ହସି ॥
ତା ଶୁଣି ନିଜ ମାତା ତାର । ପୁତ୍ରକୁ ବୋଇଲା ଉତ୍ତର ॥
ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲା । ଶୁଣି କୁମର ତୋଷ ହେଲା ॥
ବୋଇଲା ଏତେ ଭାଗ୍ୟ ମୋର । ସତେ କରିବେ ଉଦ୍ଧାର ॥
ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଦେହ ଧରି । ଜନ୍ମିଣ କେ ଅଛି ନ ମରି ॥
କେ ଆଗେ ଅବା ପଛେ ହୋଇ । ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ କେହି ନାହିଁ ॥
ମଲେହେଁ ଯମଦୂତେ ଆସି । ଗଳେ ଲଗାଇ କାଳ ଫାଶି ॥
ଯମ ପାଶକୁ ନେଇଯିବେ । ବିବିଧ ମାଡ଼ହିଁ ମାରିବେ ॥
ନରକେ ପକାଇବେ ନେଇ । ତହୁଁ ଉଦ୍ଧାର ହେବ ମୁହିଁ ॥
ହେ ମାତା ମୋତେ ବେଗେ ଦିଅ । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖେ ଶୂଳ ଦିଅ ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ମାତ । ତାହା ଜାଣିଲେ ନରନାଥ ॥
ବୋଇଲା ଧନ୍ୟ ତୋର ମନ । ତୋ ଗର୍ଭଧାରୀ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ॥
ଉଦରେ ଧରିଲୁ ତୁ ମୋତେ । ମୋ ବଂଶ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ॥
ପର ନିମନ୍ତେ ନିଜ ପ୍ରାଣ । ଦେଇ ତୋଷିବୁ ନାରାୟଣ ॥
ତାହା ଦେଖିବେ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ତୁ ପୁତ୍ର ମୋର କୁଳଇନ୍ଦୁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଉଠିଲା ଅତି ବେଗ କରି ॥
ଭଣଜା ଅଙ୍ଗରେ ମଣ୍ଡନ । କଲା ଅନେକ ରତ୍ନମାନ ॥

କର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗଳେ କର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଚଳ । କଣ୍ଠେ ଲମ୍ବାଇ ରତ୍ନମାଳ ॥
ବାହେ ବାହୁଟି ସୁକଙ୍କଣ । ଚହୁଁ ଝଟକେ ମଣିଗଣ ॥
ହୃଦେ ପଦକ କଟୀ ମାଝେ । ସୁରତ୍ନ ମେଖଳା ବିରାଜେ ॥
ହେମ ତୋଡ଼ର ବେନପାଦେ । ଚମକ ପଡ଼ୁଅଛି ନାଦେ ॥
ନାନା କୁସୁମେ ବାନ୍ଧିଗଭା । କେଶ ଦିଶଇ ଅତି ଶୋଭା ॥
ଭାଲେ ସିନ୍ଦୂର ଟିଟା ଶୋହେ । କି ଅବା ଅରୁଣ ଉଦୟେ ॥
ତାମ୍ବୁଳ ବୋଳ ତା ଅଧରେ । ବିମ୍ବ ବିଦ୍ରୁମ ନିନ୍ଦାକରେ ॥
ଏକେ ଗଉର ଦିଶେ କାୟ । କି ଅବା ଦ୍ୱିତୀ ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରାୟ ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦହାସ । ବିଜୟ କଲା ବାଳଶିଷ ॥
ଚାଲଇ ମତ୍ତଗଜ ଠାଣି । ସୁନ୍ଦର ଦିଶଇ ଧରଣୀ ॥
ମସ୍ତକେ ଯୋଡ଼ି ବେନିକର । ବୋଇଲା ନମୋ ରାମେଶ୍ୱର ॥
ନମସ୍ତେ ରାମକୃଷ୍ଣ ହରି । ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି ॥
ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଗୋବିନ୍ଦ । ଜଗତବ୍ୟାପୀ ସଦାନନ୍ଦ ॥
ତୋ ମନ ଅବା ଯାହାକର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଗଲା ଚଳି । ଯେସନେ ଝଟକେ ବିଜୁଳି ॥
ମିଳିଲା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଛାମୁରେ । ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ନରେ ॥
ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷ ଆଦି କରି । ସଙ୍ଗେ ଅଛଇ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଢେନାଇ ଶୂଳକାଠ ଗୋଟି । ସମସ୍ତେ ରାମନାମ ରଟି ॥
ମିଳିଲେ ଦେଉଳ ପାଶରେ । ଶୂଳ ପୋତାଇ ଶ୍ରୀ ଛାମୁରେ ॥
ରାଜା ଅନେକ କଲା ସ୍ତୁତି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ଦାଶରଥି ॥
ନମୋ ଜାନକୀ ଦେବୀ ପତି । ନମୋ ଅଗତି ଲୋକ ଗତି ॥
ତୋହର ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣରେ । ନ ଆଣି ଏକଇ କ୍ରମରେ ॥
ପୁତ୍ର ପାଲଟେ ମୋ ଭଣଜା । ଶୂଳେ ବସାଇ ଦେବ ପୂଜା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଆନନ୍ଦେ ଉତ୍ସବ ସେ କରି ॥
ଅନେକ ବାଦ୍ୟ ନାଦ ତୁଳେ । ଶଙ୍ଖ ମହୁରି ବଜାଇଲେ ॥
ତାଳ କଂସାଳ ଆଦି ଯେତେ । ମୃଦଙ୍ଗ ମର୍ଦ୍ଦଳ ସହିତେ ॥

ଆବର କରି ହରି ଧ୍ୱନି । ଶବଦେ କମ୍ପଇ ମେଦିନୀ ॥
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କରି । ରାଜା ଭଣଜା ହସ୍ତ ଧରି ॥
ଶୂଳ ପାଶରେ ଯାଇ ମିଳି । ନାରୀଏ ଗୁଡ଼ନ୍ତି ବୋବାଳି ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲଇ କୁମର । ତୁମ୍ଭେ ରୋଦନ କମ୍ପା କର ॥
ସମସ୍ତେ ଶନ୍ତ ନାରାୟଣ । ଏ ସର୍ବ ତାହାଙ୍କ ଭିଆଣ ॥
ମୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । କରୁଣା କଲେ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ସାନନ୍ଦ । ମୁଖ ବିକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧରି । ଶୂଳେ ଉଠିଲା ବେଗକରି ॥
ସପ୍ତ କନ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ବସିଲା ଶୂଳ ଅଗ୍ରେ ଯାଇ ॥
ଗୁହ୍ୟ ଦେଶରେ ଗଲା ଚଳି । କଣ୍ଠ ତଟରେ ଯାଇଁ ମିଳି ॥
ତା ଦେଖି ନୃପତି ବିକଳ । ନୟନୁ ବହେ ଅଶ୍ରୁ ଜଳ ॥
ସମସ୍ତେ ହା ହା ନାଦ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ନିଜପୁରୀ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏକଚିତ୍ତେ । ଶୟନ କଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହୃଦେ ବାସ ଯାର । ସକଳ ବିଷୟ ଗୋଚର ॥
କୂଟ କପଟ ହୃଦ ଯେବା । ସୁହୃଦ ଭାବରେ ଭଜିବା ॥
ସକଳ ଯାହାର ଗୋଚର । ଦୀନ ନିକଟ ନାହିଁ ଦୂର ॥
ଶରଣ ପଞ୍ଜର ଯା ବାନା । ଭବ ଭୟକୁ ବଜ୍ର ସେହ୍ନା ॥
ଭକତ ମନ ପ୍ରଭୁ ଜାଣି । ବିଜୟ କଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୋଷ ବହି ମନେ । ମିଳିଲେ ଭୃତ୍ୟ ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇଣ ଦେଲେ । ଭକ୍ତକୁ ଶୂଳରୁ କାଢ଼ିଲେ ॥
ତଳେ ବସାଇ ଦାମୋଦର । ମସ୍ତକେ ଦେଲେ ପଦ୍ମକର ॥
ବୋଇଲେ ଉଠରେ ନନ୍ଦନ । ତୁ ଯେ ଭକତ ମୋକ୍ଷପାନ ॥
କିଛିହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ତୋର । ଏ ରାଜ୍ୟେ ହୁଅ ନୃପବର ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଯହୁଁ ହେଲା । କୁମର ଉଠିଣ ବସିଲା ॥
ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଧନୁର୍ଦ୍ଧାରୀ । ନମୋ ଶବଦେ ସ୍ତୁତି କରି ॥

ବୋଲଇ ନମୋ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଶରଣ ।
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନିଗଣେ । ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯେ ହରି ଚରଣେ ।
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲଭ । ମୁଁ ଛାର କେତେକ ମାନବ ।
ବିଜୟ କଲ ମୋର ପାଇଁ । ପ୍ରଭୁ ପଣକୁ ଲୁଚାଇ ।
ଏହା ଶୁଣିଲେ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର । ପାଠ ବାନ୍ଧିଲେ ମୁଣ୍ଡେ ତାର ॥
ବୋଇଲେ ଆଜିଠୁଁ ଏ ରାଜ୍ୟରେ । ନୃପତି ପଣ ଦେଲୁ ତୋରେ ॥
ଯାଅ ତୁ ଭୟ କିଛି ନାହିଁ । ସୁଖେ କରହ ରାଜ୍ୟ ତୁହି ॥
ତା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ନନ୍ଦନ । ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ତନୁ ଦିଶିଲା ଅତି ଶୋଭା । କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପର ପ୍ରଭା ॥
ପ୍ରଭୁ ଯେ ଜୀବଦାନ ଦେଲେ । ସାଧୁମାନଙ୍କ ପାଶେ ଗଲେ ॥
ସେକ୍ଷଣି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ବିଜୟ କଲେ ନିଜସ୍ଥାନ ॥
ଦେଉଳୁଁ ଫିଟିଲା କବାଟ । ଦେଖି ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ହଠ ॥
ମୃତ ଦେହକୁ ଦେଲେ ଦୃଷ୍ଟି । ବୈଷ୍ଣବ ଚେତାପାଇ ଉଠି ॥
ଜୀବନ ପାଇ ସେ ଅତିଥ । ଭଜନ କଲେ ରାମନାଥ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସାଧୁବୃନ୍ଦ । କେ କହୁଁ ମନର ଆନନ୍ଦ ॥
ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କରି । ନାମ ଧ୍ୱନିରେ ପୃଥ୍ୱୀ ପୂରି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଆହେ ମହାବାହୁ । ଭକତ ବାନ୍ଧବ ବୋଲାଉ ॥
ମହିମା ରଖିଲେ ଜଗତେ । ବୋଲି ଚଳିଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଶୁଣ ଦୁର୍ଜୟ ମନନାଥ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଏଣେ ଯେ ଗଲେ ନୃପବର । ପ୍ରବେଶ ଆପଣା ମନ୍ଦିର ॥
ତାର କୁଟୁମ୍ବ ଥିଲେ ଯେତେ । ରୋଦନ କଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଧର୍ମରାଜା । ସଙ୍ଗତେ ନେଲ ଯେ ଭଣଜା ॥
ଏକା ତ ହୋଇଣ ଅଇଲ । ଗଉରଚନ୍ଦ୍ରକୁ କି କଲ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ଶୋକଭରେ । ବଦନୁ ବଚନ ନ ସ୍ଫୁରେ ॥
ସମସ୍ତେ ସନ୍ତାପିତ ହେଲେ । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ସେ ନ କଲେ ॥
ଶୟନ କଲେ ଉପବାସେ । ପ୍ରଭୁ ବିଜୟ ରାଜା ପାଶେ ॥

ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ଶୁଣ ହେ ରାଉତ ବୋଇଲେ ॥
ଗଉରଚନ୍ଦ୍ରକୁ ତୁ ଆଣି । ରାଜ୍ୟରେ କର ନୃପମଣି ॥
ତୋହର ବଂଶେ ରାଜାହେଲେ । ଜୀବନେ ନ ରହିବେ ଭଲେ ॥
ଆମ୍ଭେ କଲୁଣି ତାକୁ ରାଜା । ହେବ ନୃପତି ତୋ ଭଣଜା ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଉଠି ନୃପତି ଦେଲେ ଗୁହାଁ । ଦେଖିଲେ ପାଶେ କେହି ନାହିଁ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ବିପରୀତ । ବୁଝିବା ଏଥିର ଚରିତ ॥
ଶୂଳେ ବସାଇ ଦେଲେ ନେଇ । ଆଜି ଗଉରଚନ୍ଦ୍ର କାହିଁ ॥
ମଲା କି ହୋଇବ ରାଜନ । ପ୍ରଭୁ କି ଦେଲେ ଜୀବଦାନ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ନୟନେ ଦେଖିବି । ମୁଁ ତାର ଭୃତ୍ୟ ହୋଇଥିବି ॥
ଏମନ୍ତେ କହି ରାଜା ଗଲେ । ଶୂଳପାଶରେ ଯାଇ ହେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ଭଣଜାର ତେଜ । ଦିଶେ ଦ୍ୱିତୀୟେ ଗ୍ରହରାଜ ॥
ମସ୍ତକେ ବାନ୍ଧି ପାଟଶାଢ଼ୀ । ବସିଛି ପଦ୍ମାସନ ମାଡ଼ି ॥
ତୁଣ୍ଡେ ବୋଲୁଛି ନାମାବଳୀ । ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ବନମାଳୀ ॥
ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି । ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ଦଇତ୍ୟାରି ॥
କେଶବ କଂସାରି ଅଚ୍ୟୁତ । ଦୀନବାନ୍ଧବ ଗୋପୀନାଥ ॥
ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ଶ୍ରୀପତି । ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଦାଶରଥି ॥
ଏମନ୍ତେ ନାମାବଳୀ ଯେତେ । ଗାନ କରଇ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତେ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପବର । ବୁଡ଼ିଲା ଆନନ୍ଦ ସାଗର ॥
ବୋଲଇ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ତୋତେ ଯା ଦେଖିଲି ମୁଁ ଧନ୍ୟ ॥
ଧନ୍ୟ ତୋ ଜନ୍ମର ସାଫଲ୍ୟ । ଦେଖିଲୁ ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ରଖିଲେ ଭକତ ଗାରିମା ॥
ଆନର ବଳେ ଏ ଜଗତେ । ନାହିଁ ନୋହିବ କଦାଚିତେ ॥
ଏ ମୃତ ଦେହରେ ଜୀବନ । ଦେବାକୁ କେ ହେବ ଭାଜନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଗଉରଚନ୍ଦ୍ର କର ଧରି ॥
ତୁରିତ ହୋଇ ତାକୁ ନେଲା । ନୃପ ଆସନେ ବସାଇଲା ॥

କନକ ଦଣ୍ଡଛତ୍ର କରେ । ଟେକାଇ ଅନ୍ତି ଆନନ୍ଦରେ ॥
ଆସିଣ ପାତ୍ର ଅମାତ୍ୟେ । ନୃପତି କଲେ ବିଧିମତେ ॥
ଡକାଇ ସର୍ବ ପ୍ରଜାକୁଳ । ସମର୍ପି ଦେଲେ ମହୀପାଳ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସର୍ବଜନ । ଆଜୁ ଏ ଭୁମ୍ବର ରାଜନ ॥
ମୁଁ ହେଲି ଏହା ଆଜ୍ଞାବର୍ତ୍ତୀ । ଜାଣ ସଂଶୟ ନାହିଁ ଏଥି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମହାରଜା । ବୋଇଲେ ବଜାଅରେ ବାଜା ॥
ତାଳ ମର୍ଦ୍ଦଳ ସ୍ୱର ତୁଲେ । ଗଣିକାଗଣ ନୃତ୍ୟକଲେ ॥
ବାଜଇ ଶଙ୍ଖ ତୁରୀ ଭେରୀ । ସମସ୍ତେ ଜୟ ଜୟ କରି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନିଜପୁର । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପବର ॥
ଯେ ଯେଉଁ ଗତି ଥିବ ପାଇ । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
କହିବା ଶକ୍ୟ ନାହିଁ ମୋର । ପାରିଲେ ସାଧୁଙ୍କୁ ପଚାର ॥
ଏ କଳିଯୁଗ କଥା ଏତେ । ଶୁଣି କେ କରିବ ପରତେ ॥
କେବଳ ସାଧୁଜନେ ଯେହି । ବୋଲିବେ ସତ୍ୟକଥା ଏହି ॥
ଭକତ ଭଗବତ ବହି । ଏକଇ ଆତ୍ମା ଭିନ୍ନ ନୋହି ॥
ଏ ଯେ ଅପୂର୍ବ କଥାରସ । କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ ॥
ସେ ରାମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଚରଣେ । ମୋ ମନ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଭଜଇ ବିପ୍ର ରାମଗୀତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ତ୍ରୟୋତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ଜଗତ କରତା । ସକଳ ଜୀବ ଗତିଦାତା ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । କହଇ ମନ ରାଜା ଆଗେ ॥
ହେ ମନ ସ୍ଥିର କର ଚିତ୍ତ । ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ ॥

ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ତାର ଘର । ନାମ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ତାର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତାର କୁଟୁମ୍ବ ପାଞ୍ଚଜଣ ॥
ଏକ ଦୁହିତା ବେନି ସୁତ । ପତ୍ନୀକି ଘେନି ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ॥
ଥିଲା ଯେ ଗୃହବାସ କରି । ଆପଣା ସ୍ୱକର୍ମ ଆଚରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଦେହେ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ହେଲା ॥
ବୋଇଲା ଧିକ ଏ ଜୀବନ । ବିଅର୍ଥେ ବଞ୍ଚିଲି ମୁଁ ଦିନ ॥
ବିନା ରଜ୍ଜୁରେ ବନ୍ଧାହୋଇ । ଅଛି ମୁଁ ମୁହାଁସ ଲଗାଇ ॥
ସବୁ ଏ ଅଟେ ଖେଳଘର । କେହି ତ ନୁହଇ କାହାର ॥
ଦେହେଁ ସମର୍ଥ ଗୁଣମାନ । ଥାଏ କେବଳ ଯେତେ ଦିନ ॥
ଧନ ସମ୍ପଦ ଥିବାଯାଏ । ଗୃହେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱପଣେ ଥାଏ ॥
ବୃଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥା ପରବେଶ । ହେଲେ ସରଇ ସବୁ ଆଶ ॥
ଆଦର ସରଇ ସବୁରି । ଘେନନ୍ତି ଶତ୍ରୁସମ କରି ॥
କିଛି ସେ କରିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ସବୁରି ମନେ ହୋଏ ରୋଷ ॥
ସମସ୍ତେ ହୁଅନ୍ତି ଖତାଇ । ହସନ୍ତି ନାକେ କର ଦେଇ ॥
ଆପଣା ହସ୍ତେ ଧନ ଯେତେ । ଅର୍ଜି ସେ ଥାଇ ନାନା ମତେ ॥
ତହୁଁ ସରଇ ଅଧିକାର । ଛୁଇଁବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ ତାର ॥
କିଛି ସେ ବ୍ୟୟ କଲେ ବିତ୍ତ । ଦେଖି ତା ସାରନ୍ତି ମହତ ॥
ପୁତ୍ର ପତ୍ନୀକି ବାଡ଼ି ଧରି । କ୍ରୋଧରେ ଦଉଡ଼ନ୍ତି ମାରି ॥
କିଛି ସେ କରି ନ ପାରଇ । ଶୁଖିଲା କାଠ ପରି ରହି ॥
ଏମନ୍ତ ଅଟେ ଗୃହବାସ । ଏଥେ ମୁଁ ପଡ଼ିଗଲି ନାଶ ॥
ଯେ ହରି ଜଗତ କରତା । ସକଳ ଜୀବ ପାଳିଦାତା ॥
ଯେ ଯାହା ଇଚ୍ଛେ ତାହା ଦେଇ । ସେ କାମଧେନୁ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଜନ୍ମ ମରଣ ସ୍ଥିତି ତିନି । କରଇ କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଘେନି ॥
ଏ ପାପୀ ଜୀବର ଧାରଣେ । ତା ବିନେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଜଣେ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଏମନ୍ତ କରିବି । ସେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ ସେବିବି ॥
ବୋଲି ଛାଡ଼ିଲା ଗୃହବାସ । ଧନାଦି କୁଟୁମ୍ବର ଆଶ ॥

ଘୁଡ଼ଇ ବଲ୍କଳ ବସ୍ତ୍ରର । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତ କରି ॥
ମନ୍ଦିରୁ ହୋଇଲା ବାହାରି । କରିଣ ଗଲା ଦେଶାନ୍ତର ॥
ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ ଫେରି । କେବଳ ନାମ ଆଶ୍ରେକରି ॥
ବୁଲଇ ଯହିଁ ଇଚ୍ଛା ତାର । ତେଜିଣ ନାମ ଅହଙ୍କାର ॥
ସକଳ ଜୀବେ ସମସର । ଦେଖଇ ସୁଜ୍ଞାନ ବସ୍ତୁର ॥
ନାହିଁ ତାହାର ବଡ଼ସାନ । ସକଳ ଦେଖଇ ସମାନ ॥
ସଦା ଆନନ୍ଦେ ମତ୍ତ ତାର । ବୁଲଇ ଅଖିଳ ସଂସାର ॥
ଯହିଁ ବା ଯାହା ମିଳେ ଖାଇ । ମନେ ତା ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ॥
କାହିଁବା ଦିବ୍ୟଶାଳୀ ଅନ୍ନ । ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
କାହିଁ ବା ଦଧି ଦୁଗ୍ଧ ସର । କାହିଁ ବା ସୁପକ୍ୱ ଆହାର ॥
କାହିଁ ବା ଫଳ ମୂଳ ଗ୍ରାସ । କାହିଁ ବା କରେ ଉପବାସ ॥
ନଦୀ ପୋଖରୀ ଜଳ କାହିଁ । ପିଇଣ ସନ୍ତୋଷ ଲଭଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସଜନ ॥
ଖରା ବରଷା ଶୀତକାଳ । ରହଇ ବୃକ୍ଷଙ୍କର ମୂଳ ॥
ଦୁଃଖକୁ ଶୋଚନା ନ କରି । ସର୍ବଦା ବୋଲୁଥାଇ ହରି ॥
ତାହାର ମନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ । କିଛିହିଁ କାମନା ନ କରେ ॥
ଜୀବନ ଯାଉ ଅବା ଥାଉ । ଏଥି ଶୋଚନା ନାହିଁ ଆଉ ॥
ତେଣୁ ସେ କ୍ଷୀଣହେଲା କାୟେ । ଅତି ଦରିଦ୍ର ଜନ ପ୍ରାୟେ ॥
ଯହିଁ ସେ ଗଲେ ଲୋକମାନେ । ଶରଧା ନ ପାବନ୍ତି ମନେ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଅଇଲା ଏ ବାଇ । କସ ଏ ନେବଟି ଗ୍ଲେରାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଘଉଡ଼ାନ୍ତି । ପାଶେ ବସାଇ ନ ଦିଅନ୍ତି ॥
ସର୍ବେ ବୋଲନ୍ତି ମାର ମାର । କ୍ଷୋଭ ନ ଥାଇ ମନେ ତାର ॥
ବୋଲେ ମୋ ପୂର୍ବକର୍ମ ଯେତେ । ସେ ସିନା କରିଅଛୁ ଏତେ ॥
ଭଲ ବା ମନ୍ଦ ହାନି ଲାଭ । ଯେ ପୂର୍ବ ଅରଜନ ଥିବ ॥
କେ ତାହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ । ସେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ତାର ମନେ । ବିଚାରୁଥାଇ ପ୍ରତିଦିନେ ॥

ଏବେ ମୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କୃପାରେ । ବୁଲି ଦେଖିବି ତୀର୍ଥବରେ ॥
ଦେଖିବି ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ଯେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ ॥
ଗଙ୍ଗା ଗୟାଦି ପୁଣ୍ୟ କାଶୀ । ଯେ ମହାକ୍ଷେତ୍ର ବାରଣସୀ ॥
ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ବୃନ୍ଦାବନ । କାଳନ୍ଦୀ ଗିରିଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ॥
ଗୋପ ମଥୁରା ନରନାରି । ବଦ୍ରିକା ବଦ୍ରିନାଥ ଗିରି ॥
ଯେ ହରିଦ୍ୱାର ପୁଣ୍ୟସ୍ଥଳ । ଯହିଁରେ ହରିହର ମେଳ ॥
ହେଙ୍ଗୁଳା ଆଦି ତୀର୍ଥ ଯେତେ । ଦ୍ୱାରିକା ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ସହିତେ ॥
ଶ୍ରୀରାମେଶ୍ୱର ସେତୁବନ୍ଧ । ଯହିଁ ବିଜୟେ ଆଦିକନ୍ଦ ॥
ଏବେ ବଳୁଛି ଅଛି ମନ । ଦେଖିବି ପ୍ରଭୁ ଲଛମନ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଯାହା ହେଉ । ଏ ସବୁ ଯାଉ ଅବା ଥାଉ ॥
ତହିଁକି କିଛି ନାହିଁ ଦୁଃଖ । କେବେ ମୁଁ ଦେଖିବି ଶ୍ରୀମୁଖ ॥
ସେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରତାପ । ଯାହା ମୁଁ ଶୁଣିବି ସ୍ୱରୂପ ॥
ଯାଇ ଦେଖିବି ଚର୍ମଡୋଳେ । ଖଣ୍ଡିବ ଜନ୍ମ ବଧ ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଭାବି ଚଳିଯାନ୍ତେ । କେତେହେଁ ଦିନ ରହି ପଥେ ॥
ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ । ମିଳିଲି ସେ ଦେଶରେ ଯାଇଁ ॥
ଆଗରେ ଦେଖିଲି ବନସ୍ତ । ଅତି ଦୁର୍ଗମ ସେହି ପଥ ॥
ଏକେ ବରଷା ଚତୁର୍ମାସ । ସେ ବନେ ହୋଇଲି ପ୍ରବେଶ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧଦେହୀ । ଚାଲିବା ଶକ୍ୟ ତାର ନାହିଁ ॥
ଧୀରେ ଗମଇ ପଡ଼ି ଉଠି । ଦଇବେ କଲା ଘୋର ବୃଷ୍ଟି ॥
ସେ ଯେ ବରଷା ଘାତପାଇ । ଶୀତେ କମ୍ପଇ ତାର ଦେହୀ ॥
କମ୍ପିଲା ଦଶନ ଅଧର । ତୁଣ୍ଡରୁ ନଇଲା ଉତ୍ତର ॥
ତହିଁକି ଶୋଚନା ନ କରି । ଗମନ ଧୀରେ ଧୀରେ କରି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦୂର ଗଲା । ଆଉ ସେ ଚାଲି ନ ପାରିଲା ॥
ପଡ଼ିଲା ବୃକ୍ଷମୂଳେ ଶୋଇ । ଶ୍ରୀପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ ଦେଇ
ବୋଇଲା ଆହେ ମହାମେରୁ । ଅଶେଷ ଜୀବ ଜ୍ଞାନଗୁରୁ
ଅଶେଷ ଜୀବ ତାତ ମାତ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣହିତ

ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହାକର ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ଅନୁଜ । କୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜିଣି ତେଜ ॥
କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ରୂପ ଯାର । ସଂସାରେ ନାହିଁ ପଟ୍ଟାନ୍ତର ॥
ଶର କାର୍ମୁକ ବେନିଭୁଜେ । ସବୁତା କର ଗବଗଞ୍ଜେ ॥
ଆତଙ୍ଗୀ ଆତଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡନ । ଯେ ଆର୍ତ୍ତି ଆର୍ତ୍ତି ବିନାଶନ ॥
ସଂସାରେ ତୁମ୍ଭ ଅବତାର । ଅନନ୍ତ ମହିମା ଯାହାର ॥
ଯେଣୁ ତୁ ଅନନ୍ତ ମୂରତି । ଅନନ୍ତ ରୂପେ ତୋର ସ୍ଥିତି ॥
ସକଳ ହୃଦକଥା ଜାଣୁ । ତୁହି ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ତେଣୁ ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ଅଭୟ ଚରଣ । ଆଜ ମୁ ପଶିଲି ଶରଣ ॥
ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନ । କରିବା ଯାଏ ଏ ଜୀବନ ॥
ରଖି ଦର୍ଶନ ଦିଅ ବାରେ । ଯେ ଇଚ୍ଛାହେଉ ନିରନ୍ତରେ ॥
କେବଳ ଅନଳ ତପତ । ପାଇଲେ ହେବ ମନ ଶାନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରନ୍ତେ ମନ । ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ॥
ହୃଦେ ଲାଗିଲା ଭୃତ୍ୟ ଚିନ୍ତା । ବେଗେ ଧାଇଁଲେ ଜଗଜ୍ଜିତା ॥
ଭାବେ ଶବର ରୂପ ଧରି । ଅଗ୍ନି ଉହ୍ମାଇ ସଜକରି ॥
ଧରି ଚଳିଲେ ଅତିବେଗେ । ମିଳିଲେ ଭକତର ଆଗେ ॥
ପାଶେ ଅନଳ ଥୋଇ ଧୀରେ । କହନ୍ତି ବଚନ ଗମ୍ଭୀରେ ॥
ଭୟ ନକର କିଛି ଆଉ । ଅନଳ ତାପେ ଶୀତ ଯାଉ ॥
ଶୁଣି ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଧୀରେ । ବଚନ କହିତ ନ ପାରେ ॥
ଅତି ବିନୟ ଭାବ ହୋଇ । ବୋଲେ ଉଠିବା ଶକ୍ୟ ନାହିଁ ॥
କେହୁ ଆସିଛ ବାବୁ ଏଥେ । ଉଠାଇଦିଅ କିନା ମୋତେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଧର୍ମର ପିଅର । ଗଲା ଜୀବନ ରକ୍ଷାକର ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ । ଅଶେଷ ଜୀବର ଜୀବନ ॥
ତାହାଙ୍କ ଦରଶନ ଯାଏ । ଏ ପାପୀଜୀବ ଥାଉ ଦେହେ ॥
ଅଧିକେ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଭୃତ୍ୟ ଭୁଜଧରି । ବସାଇ ଦେଲେ ଯତ୍ନକରି ॥

ପାଶରେ ଅନଳ ଥୋଇଲେ । ଆପଣେ ଅଲଗେ ରହିଲେ ॥
ଅଙ୍ଗରେ ଲାଗନ୍ତେ ଶ୍ରୀଭୁଜ । ବଢ଼ିଲା ତାର ଊଳ ତେଜ ॥
ଅନଳ ପାଶରେ ବସିଲା । ଶରୀର ତାପ ବିନାଶିଲା ॥
ବିଚାର କଲା ମନେ ତାର । ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରଭୁ ଅଙ୍ଗୀକାର ॥
ନୋହିଲେ ଏ ଶବର ଏଥେ । ଆସିକି ଜୀବଦ୍ୟନ୍ତା ମୋତେ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ କେମନ୍ତ । ଧନ୍ୟ ତୋ ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଏହା ମୁଁ ନ ପାରିଲି ଜାଣି । ଧନ୍ୟ ଧାନୁକା ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ବୋଲି ଆନନ୍ଦେ ଦେଲା ହସି । ଶବର ମୁଖ ଚୁହିଁ ଘଷି ॥
ଶୁଣ ହେ ଧର୍ମ ତାତ ମୋର । କେତେ ଦୂରରେ ତୁମ୍ଭଘର ॥
ତୁମ୍ଭର ନାମ ଗୋଟି କସ । କହ ହୋ ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଏଥିକୁ କେହୁ ଦେଲା ପେଷି । କାହାର ବୋଲେ ତୁମ୍ଭେ ଆସି ॥
ମୋହର ପ୍ରାଣ ଯିବା ବେଳେ । ଏ ଘୋର ବରଷାର କାଳେ ॥
ଅନଳ ଘେନଣି ଅଇଲ । ମୋତେ ତ ଜୀବଦାନ ଦେଲ ॥
କୋଟିଏ ଜନ୍ମରେ ତୁମ୍ଭର । ଶୁଝି ନ ଯିବ ଉପକାର ॥
ଏବେ ମୋଠାରେ କୃପାକର । ଚଳଣ ଯାଅ ନିଜପୁର ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ମାୟା ଶବର । ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର ॥
ସେ ଯେ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଥାଇ । ମନରେ ଭାବନା କରଇ ॥
ଏତେ ବେଳରେ ଅନ୍ନ କଷ୍ଟ । ଯେବେ ଦିଅନ୍ତେ ରଘୁବଷ୍ଟି ॥
ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଜୀବନ ରହନ୍ତା । ଆଜ ନ ଥିଲା କଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା ॥
ପୁଣି ବସ୍ତରେ ଘୋରବନ । ନାହିଁଟ ଘର ଗ୍ରାମମାନ ॥
ବିପ୍ର ମନ୍ଦିର ଏଥି ନାହିଁ । ଅନ୍ନ ମିଳିବ ଅବା କାହିଁ ॥
ବୋଲଇ ମନକୁ ତିଆରି । ଭଜଇ ରାମକୃଷ୍ଣ ହରି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ନିଜେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ଗଗନୁ ଚାତକକୁ ନିତି । ବରଷା ଜଳ ଯେହ୍ନେ ଦ୍ୟନ୍ତି ॥
ଗର୍ଭର ବାଳକକୁ ଅନ୍ନ । ଯେ ଦେଇ ରଖନ୍ତି ଜୀବନ ॥
କାଷ୍ଠ କୀଟର ପଡ଼ିଦାତା । ତାଙ୍କୁ ଅପୂର୍ବ କେଉଁ କଥା ॥

ତକ୍ଷଣେ ବିପ୍ର ରୂପଧରି । ଦିବ୍ୟ ଖେଚଡ଼ୀ ହସ୍ତେ ଭରି ॥
ନବ ଭାଣ୍ଡରେ କରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ନାନାଦି ପ୍ରକାର ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ଦିବ୍ୟ ଆଣ୍ଠିର ଦଧି ଛେନା । ତହିଁଟି ପଡ଼ୁଛି ବାସନା ॥
ଅତି ଗରମ ଅଛି ହୋଇ । ଧରି ଧାଇଁଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ମିଳିଲେ ଭକତର ପାଶେ । ବୋଇଲେ କି କରୁଛ ଦାସେ ॥
ଚିନ୍ତା କମ୍ପାଇ କରି ମନ । ଉଠି ଭୋଜନ କରି ଅନ୍ନ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ । ଉଠିଲେ ହୋଇ ହସ ହସ ॥
ଦେଖିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସାଇଁ । ଅନ୍ନ ପାଶରେ ଦେଲେ ଥୋଇ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ନ ଗ୍ରାସ କରି । ସାଧୁଣ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ପଚାରି ॥
କେ ତୁମ୍ଭେ କାହୁଁ ବିଜେ କଲ । ମୋ ମନ କେମନ୍ତେ ଜାଣିଲ ॥
ବିପ୍ରର ପ୍ରାୟେ ମୋର ଚିତ୍ତ । ପ୍ରତ୍ୟିତ ନୋହେ କଦାଚିତ ॥
ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରେ ମୋ ମନ ॥
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । ମୋ ଗୁରୁ କେତେକ ମାତର ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ମୁଁ କି ଜାଣିବି ତାଙ୍କ ଭାବ ॥
ମାୟା ନ କରି କହ ସତ । ନୋହିଲେ ହେବି ପ୍ରାଣେ ହତ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦୟାନିଧି । ବୋଇଲେ ତୋର ସାଧୁ ବୁଦ୍ଧି ॥
ଧନ୍ୟ ତୋହର ଅନୁଭବ । ଦୁର୍ଲଭ ଅଟେ ତୋର ଭାବ ॥
ଭକତ ମଧ୍ୟେ ଅଟୁ ସାର । ତରିବୁ ଏ ଭବ ସଂସାର ॥
ଏବେ ତୁ ସଂଶୟ ନ ଘେନ । ଆମ୍ଭେଟି ପ୍ରଭୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ ॥
ଶୁଣି ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଭୋଳେ । ନମିଲ ପ୍ରଭୁ ପାଦତଳେ ॥
ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ । ବୋଲଇ ନମୋ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ନମଇଁ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଅନାଦି ପରମ କାରଣ ॥
ଦେଖାଅ ନିଜରୂପ ତୋର । ମନୁ ସଂଶୟ ଯାଉ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦଇତ୍ୟାରି । ତକ୍ଷଣେ ନିଜରୂପ ଧରି ॥
ତନୁ କନକ ପ୍ରାୟେ ବର୍ଣ୍ଣ । ଗଉର ରଙ୍ଗ ଶୋଭାବନ ॥
ମୁଖ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି । କି ମହାମନ୍ତ୍ର ସେ ଗୁହାଣୀ ॥

ଚକ୍ଷୁ ଶ୍ରବଣ ନାସା ଶୋଭା । କିସ ଉପମା ତହିଁ ଦେବା ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦହାସ । ସୁନ୍ଦର ଶୋହେ ପୀତବାସ ॥
କମ୍ବୁ ଆକୃତି ଗ୍ରୀବାମୂଳ । ଅତି ବିସ୍ତାର ହୃଦସ୍ଥଳ ॥
କଟୀ କ୍ଷୀଣତା କହି ନୋହେ । କି ଶୋଭା ପଦ୍ମପାଦ ଦୁହେଁ ॥
ବିଶାଳ ଶ୍ରୀଭୁଜେ କୋଦଣ୍ଡ । ତେଜେ ଗଞ୍ଜଇ ମାରତଣ୍ଡ ॥
ଶିରେ ସପତ ଫଣୀ ସାଜେ । ଦ୍ୱିଜ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରାୟେ ବିଜେ ॥
ତା ଦେଖି ଭକତ ଶେଖର । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ନୀର ॥
କଣ୍ଠ ଗଦ୍‌ଗଦ ସ୍ୱରଭଙ୍ଗ । ପ୍ରେମ ପୁଲକ ସ୍ୱେଦ ଅଙ୍ଗ ॥
ବଚନ କହି ନ ପାରଇ । ବୋଇଲ୍ ନମୋ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ତୋ ପରି ପ୍ରଭୁ ଥାଉ ଆନେ । ଭଜନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଜନମାନେ ॥
ଧିକ ତ ତାହାଙ୍କ ଜୀବନ । ତାଙ୍କ ଦେହେ କି ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ମୋତେ ଏମନ୍ତ ସାହାବୋଲି । ମୁଁ ମୂଢ଼ ଜାଣି ତ ନ ଥିଲି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବେ ଭୋଳ । ଯେସନେ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଶିଳ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଦେଖି ଦ୍ରବଯାଇ । ତେସନେ ହେଲ୍ ତାରଦେହୀ ॥
ସେହିରୂପକୁ ଧ୍ୟାନ କରି । ଅନ୍ତେ ଚଳିଲ୍ ବିଷ୍ଣୁପୁରୀ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ।
ପଦ ପଦକେ ସୁଖ ଉଦେ । ଭବ ବନ୍ଧ୍ୟା ବିଷ ଛେଦେ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ସେ ହରି ମହିମା ଅଶେଷ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ମହିମାଟି ଯେତେ । ତାହା କେ କହିବ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏ ଚରିତ । ଅଭିନ୍ନ ଭକ୍ତ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ॥
ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କ ବଇରୀ । ନର୍କେ ବୁଡ଼ନ୍ତି ତାକୁ ହରି ॥
କିସ କହିବ ମୁହିଁ ଛାର । ସାଧୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଗୋଚର ॥
ଯେହୁ ଜାଣଇ ହରିଭାବ । ତାକୁ ଏ ବଚନ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଛନ୍ଦ କପଟୀ ଜନ ଯେହି । ତାଙ୍କ ଶ୍ରବଣେ ଶୂଳ ଏହି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହରି ରସ । ଏ ଭବ ସମୁଦ୍ରେ ନ ଭାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଭକ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ତ୍ରୟୋତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁଃତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଯଶଚନ୍ଦ୍ର ରାଜା ଓ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଓଡ଼ା ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ମାଳାଦ୍ରି କେଶରୀ । କମଳା ଯାର ପରିଗ୍ରହୀ ॥
ଶରଣ ପାଦପଦ୍ମେ ତୋର । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ମୋର ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟଦେବ କହେ । ଶୁଣ ହୋ ମନ ପୁଣ୍ୟମୟେ ॥
କେବଳ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ପଶ୍ଚିମ ଗୋଦାବରୀ ତଟେ । କଣସୁ ଗିରିର ନିକଟେ ॥
ସକଳ ଦେଶରୁ ଯେ ଶେଷ । ଜାଙ୍ଗଳ ନାମେ ଏକ ଦେଶ ॥
ଶତେକ ଯୋଜନ ବିସ୍ତାର । ଅମୂଲ୍ୟ ଭୂମି ମଧ୍ୟେ ସାର ॥
ତହିଁ ନୃପତି ଯଶଚନ୍ଦ୍ର । ଅତି ଧାର୍ମିକ ସେ ନରେନ୍ଦ୍ର ॥
ଦାନ ପଣରେ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ । ଶୂର ପଣରେ ତାକୁ ଗଣି ॥
ରାଜା ପଣରେ ସେହୁ ମୋକ୍ଷ । ପ୍ରଜା ପାଳନେ ସେ ସୁଦକ୍ଷ ॥
ଇନ୍ଦ୍ରର ସମାନ ସମ୍ପତ୍ତି । ଅନେକ ତାର ପ୍ରିୟୁବତୀ ॥
ପଦ୍ମବନର ପ୍ରାୟେ ବଂଶ । ପୁତ୍ର ଦୁହିତାହିଁ ବିଶେଷ ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଗଣା ନାହିଁ । ପଦାତି କେ ପାରିବ କହି ॥
ଦେବ ପୂଜନେ ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି । ନାମ ଭଜନେ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
ପୁରାଣ ଶୁଣୁଥାଇ ନିତି । ବିପ୍ର ପୋଷଣେ ଶୁଦ୍ଧମତି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ରାଜା ତା ଚିତ୍ତେ ବିଚାରିଲା ॥
ବିପ୍ର ଶାସନ ବସାଇବା । ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ସେବିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ପାଠ ଜ୍ୟୋତିଷକୁ ବିଚାରି ॥
ଖୋଜଇ ଅନୁକୂଳ ଦିନ । ବିଜୟ କଲେକ ରାଜନ ॥
ଦେଖି ଉତ୍ତମ ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ଥାନ । ତହିଁରେ ବସାଇ ଶାସନ ॥

ଗଣିଲେ ଅଷ୍ଟୋତ୍ତର ଶତେ । ପୁର ନିର୍ମାଇ ବିଧିମତେ ॥
ପୂର୍ବ ପଶ୍ଚିମ ମୁଖ କରି । ପ୍ରତି ମନ୍ଦିର ସମସରି ॥
ଗଣାରେ ତିନଶତ ପୁର । କହି ନୁହଇ ଶୋଭା ତାର ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାର ବେଢପାଖେ । ରଖାଇ ସମସ୍ତ ପାଠକେ ॥
ଲୌହକାରକ ଯେ ସୁନାରି । ବଢ଼ାଇ ଗୁଡ଼ିଆ ଶଙ୍ଖାରି ॥
ରଜକ ରଉତ ଭଣ୍ଡାରି । ଗ୍ରାମଜଗାଳି ଆଦିକରି ॥
ଅନେକ ଧନ ବିଧ୍ୱଂସିଲେ । ଅନୁରୂପରେ ବସ୍ତି କଲେ ॥
ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ଶିବଆଳ । ଆବର ଚଣ୍ଡିକା ଦେଉଳ ॥
ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ଥାନ । କେ କହୁ ମଣ୍ଡପ ଶୋଭନ ॥
କରାଇ ସେ ମହାସ୍ୱଜନ । ବରଣ କଲେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ଦୂତ ପେଷିଲା ଦଣ୍ଡଧାରି । ସ୍ୱର ଦେଶରୁ ବିପ୍ର ବରି ॥
ଅଇଲେ ଶତେ ଆଠଘର । ଏକୁ ଆରେକ ଶୋଭାକର ॥
ସର୍ବେ ଅଠନ୍ତି ବେଦଗର୍ଭ । କେହୁ ବା ପଣ୍ଡିତ ସମ୍ଭବ ॥
ଏକୁ ଆରେକ ତେଜୋମୟେ । ଦିଶନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମବେତ୍ତା ପ୍ରାୟେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମହାଜନେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ବଚନେ ॥
ସର୍ବେ ଏ ସ୍ଥାନେ ବାସ କରି । ଆରାଧି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପୟର ॥
ଶଉଚବନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧମନେ । ହୋମ କରିବ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
କେବଳ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି ଅର୍ଥେ । ଅନ୍ୟ କଳ୍ପନା ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଏତେକ ମାଗୁଣି ମୋହର । ଏହା କରିବ ବିପ୍ରବର ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ରମାନ । ତାହା ଖଞ୍ଜିବେ ଭଗବାନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିପ୍ର କେତେ । ସମ୍ମତି ଦେଲେ ଯେଝାମତେ ॥
ଚଳିଲେ ସେହି ପୁରେ ଯାଇ । ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନହୋଇ ॥
ତା ଦେଖି ସେ ମହାବଜନ । ଖଞ୍ଜିଲେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଜନ ॥
ଯେଝା କୁଟୁମ୍ବ ଅନୁରୂପେ । ଧନ ତଣ୍ଡୁଳ ଦେଲେ ଆପେ ॥
ଶିବ ଚଣ୍ଡିକା ପୂଜାମାନ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଚରଚ୍ଚ ବିଧାନ ॥
ଖଞ୍ଜିଲେ ବିଧିମତ କରି । ତୁଳସୀ ଆରୋପଣ କରି ॥

ଡକାଇ ପାଠକମାନଙ୍କୁ । ଅନେକ ଧନ ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ॥
ବୋଇଲେ ବିପ୍ରଙ୍କ ଚରଣେ । ସେବା କରିବ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଜଳର ନିମନ୍ତେ ପୋଖରୀ । ଖୋଳାଇ ଦେଲେ ଯତ୍ନକରି ॥
ସର୍ବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଧି କଲେ । ବିପ୍ରଙ୍କ ହସ୍ତେ ଦାନଦେଲେ ॥
ଘୃତ ଚନ୍ଦନ ଆଦି ଯେତେ । ଖଞ୍ଜିଲେ ହୋମର ନିମନ୍ତେ ॥
ଯୋଗାଇ ବିପ୍ରଙ୍କ ଗ୍ରାମରେ । ଚଳିଣ ଗଲେ ନୃପବରେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତରୁ କଥା ଯେତେ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି ଅର୍ଥେ । ହୋମ ଯେ କଲେ ନିତ୍ୟେନିତ୍ୟେ
ପ୍ରଭାତୁଁ ଉଠି ସ୍ନାନକରି । ଦ୍ୱାଦଶ ତିଳକହିଁ କରି ॥
ପଦ୍ମପୁଷ୍କର ଯେ ମୁଦ୍ରାକ୍ଷ । ସ୍ଫଟିକ ମାଳା କାହା ବକ୍ଷ ॥
ତୁଳସୀ ମାଳା କାହା ଗଳେ । ବିଭୂତି ଚନ୍ଦନ କପାଳେ ॥
ହସ୍ତରେ କୁଶ ଗଡୁପାଣୀ । ପିନ୍ଧି ସୁକ୍ଷ୍ମୀନ ବସ୍ତ୍ର ଧୋତି ॥
ଶିବଙ୍କୁ ଦରଶନ କରି । ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା ପୂଜା ସାରି ॥
ବସନ୍ତି ଯେଝା ଘରେ ଯାଇ । ହୋମ କରନ୍ତି ବେଦଧ୍ୟାୟୀ ॥
ଆସନ ପାଦାସନ ବିଧି । ଅଙ୍ଗ ଆସନ ଭୂତ ଶୁଦ୍ଧି ॥
ଯେ ଷଡ଼ଚକ୍ର ସ୍ଥାନମାନ । ଛୁଇଁଣ ନାସିକା ଶ୍ରବଣ ॥
ଶୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି ନିଜ ଗାତ୍ର । ବେଗେ ଲଗାନ୍ତି ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ର ॥
ସକଳେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତିଅର୍ଥେ । ହୋମ କରନ୍ତି ବିଧିମତେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । କରନ୍ତି ସର୍ବ ବିପ୍ରଗଣ ॥
ଅଷ୍ଟଦିନରେ ରଜା ଥରେ । ବିଜୟ କରନ୍ତି ସେ ପୁରେ ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ତାହାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଧରି ॥
ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଚଣ୍ଡାଳ ତୁଳସୀ । ଧରି ଆନନ୍ଦେ ମୁଣ୍ଡେ ଘୋଷି ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଶଙ୍କର ଦରଶନ । ଘେନ ପ୍ରସାଦ ପଦମାନ ॥
ସମସ୍ତ ଜାଗ୍ରତ କରାଇ । ଚଳିଣ ଯାନ୍ତି ନରସାଇଁ ॥
ପୁଣି ହୁଅନ୍ତେ ଆଠଦିନ । ଆସି କରନ୍ତି ଦରଶନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥

ପୁଣ୍ୟହିଁ ବଢ଼ିଲା ବହୁତ । ବିପ୍ରେ ହୋଇଲେ ତେଜୋବନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ କେତେ ସମ୍ବତ୍ସର । ଉପରୁ ଶୁଣ ନୃପବର ॥
ଯେ ଯଶଚନ୍ଦ୍ର ମହାରାଜା । କରଇ ବହୁତ ତରିଜା ॥
ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ସଙ୍ଗୀ ଧରି । ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଆଦି କରି ॥
ପ୍ରବେଶ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଭୁବନେ । ଗ୍ରାମେ ପୂରିଲେ ଲୋକମାନେ ॥
ଯେ ଦାଣ୍ଡ ବାଡ଼ି ଆଦି କରି । ରହି ଅଛନ୍ତି ଜନ ପୂରି ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ ବିପ୍ରଗଣ । ଅକ୍ଷତ ତଣ୍ଡୁଳ ଧରିଣ ॥
ଯାଇଁ ଭେଟିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଅନେକ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ॥
ଭେଟନ୍ତି ଯେ ଅଛନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏମନ୍ତ ବେଳେ କଥା ଶୁଣ ॥
ଦିନେ ଯେ ଦ୍ୱିଜବର ଘର । ଏକଇ କୁଳବଧୂ ତାର ॥
ଦଇବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ । ଯୁବା ବୟସ ମନୋହାରୀ ॥
ମୂତ୍ର ପୀଡ଼ିଲା ଆଶ୍ଚେ ତାକୁ । ବିଚାର କଲା ତା ମନକୁ ॥
ଦାଣ୍ଡ ବାଡ଼ିରେ ଲୋକମାନେ । ପୂରିଣ ଛନ୍ତି ସର୍ବ ସ୍ଥାନେ ॥
ଯେଣିକି ଗଲେ ଲୋକ ଗହିଁ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ସେ ମୁହିଁ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରି ମନରେ । ମୂତିଲା ସେ ହୋମ କୁଣ୍ଡରେ ॥
ପାଉଁଶ ଘୋଡ଼ାଇଣ ଦେଲା । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ନୃପବର । ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତେ ଘେନ ତାର ॥
ମେଲାଣି ହୋଇ ଚଳିଗଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଯେଝା ଘରେ ଗଲେ ॥
ଆସିଣ ଶ୍ୱଶୁର ତାହାର । ହୋମାଗ୍ନି ପରେ ଢାଳେ କ୍ଷୀର ॥
ତହିଁ ଦେଖିଲା ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ । ବିଚିତ୍ର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚକଏ ॥
ଏ କି ବିଚିତ୍ର ବୋଲି ମନେ । ପୁଚ୍ଛିଲା ଗୃହେ ସର୍ବଜନେ ॥
ସମସ୍ତେ ନ ଜାଣୁ ବୋଇଲେ । ବୋହୂ ଯେ ଗମ୍ଭୀରିରେ ଥିଲେ ॥
ହସି ବୋଇଲା ଶୁଣ ତାତ । କଷ୍ଟେ ମାଡ଼ିଲା ମୋତେ ମୂତ ॥
କେଣେ ତ ବାଟ ନ ପାଇଲି । ହୋମାଗ୍ନି କୁଣ୍ଡରେ ମୂତିଲି ॥
ତେଣୁ ହୋଇଲା ଗରା ସୁନା । ମନେ ବିଚାର କରି କନା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦ୍ୱିଜବର । ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ଅପାର ॥

ବୋଇଲ୍ ଏ ଯେବେ ସ୍ୱରୂପ । କସ କରିବ ଏବେ ନୃପ ॥
ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଘୁଞ୍ଚିଲା ଏଥର । ବୁଝିବା କାଳ ପ୍ରଭାତର ॥
ଏମନ୍ତ ମନେ ମୋଦ ଭରି । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ସର୍ବେ ସାରି ॥
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲେ । ରଜନୀ ଯାଇଁ ଦିନ ହେଲେ ॥
ପୁଣି ସେ କଲେ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ର । ବୋହୂକୁ ବୋଲେ କର ମୂତ୍ର ॥
ଶ୍ୱଶୁର ଅଲଗେ ରହିଲା । ବୋହୂତା ହସି ହସି ଗଲା ॥
ବସିଲା ଅଗ୍ନି ପାରୁଶରେ । ମୂତ୍ର ସେ କଲା ହୋମପରେ ॥
ସେ ଅଗ୍ନି ଲିଭାଇ ଲେଉଟି । ଦେଖିଲା ସୁନା ଚକ ଗୋଟି ॥
କେ କହୁ ବିପ୍ରର ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ ବିକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ଏହିମତି । କରଣ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରଖନ୍ତି ॥
ଦେଖ ସୁମନ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏଡ଼େ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ମୂଢ଼ ଜାଣ ॥
ବିଗ୍ଭର ନ କଲା ତା ମନ । କେବଳ ମୂଳକଲା ଧନ ॥
ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତିଅର୍ଥେ ଧନ । ଦଇବେ ଅଗ୍ନି ବିଷ୍ଣୁ ସମ ॥
ମହା ବାକ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରମାଣ । ସକଳ ଜାଣିବେ ପରିମାଣ ॥
ଏହା ମୁଁ କେମନ୍ତେ କରିବି । ନରକେ ସିନା ସଞ୍ଚରିବି ॥
ଏମନ୍ତେ ମନେତ ବିଗ୍ଭରି । କେବଳ ଧନ ମୂଳ କରି ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ଏହିମତି । କଲା ଯେ ଚଣ୍ଡାଳ ଦୁର୍ମତି ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ସେ ଗ୍ରାମରେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଲେ ପ୍ରତିଘରେ ॥
ସେ ପୁଣ୍ୟ ହୋମ ନାଶକଲେ । ସମସ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁ ଦ୍ରୋହୀ ହେଲେ ॥
କେହି ନ ବୋଲନ୍ତେ ଏମନ୍ତ । କରିବା ନୁହଇ ଉଚିତ ॥
ସର୍ବେ ଅଜ୍ଞାନ ବୁଦ୍ଧି କଲେ । ଅମୃତ ଭାଣ୍ଡେ ସୁରା ଦେଲେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ପୁଣ୍ୟମୟେ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଯେ କଥାଏ ॥
ସେ ଗ୍ରାମେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଅତି ଦରିଦ୍ର ସେହୁ ପୁଣ ॥
ତାର କୁଟୁମ୍ବ ଜଣ ସାତ । ବେନି ଦୁହିତା ତିନି ସୁତ ॥
ପତ୍ନୀ ତା ଅଟଇ ମୁଖରୀ । ସ୍ୱାମୀର ବଚନ ନ କରି ॥
ନାମ ତା ଧାନବନ୍ଧୁ ଓଡ଼ା । ଜାଣଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା ॥

ହରି ଭଜନ ମୂଳ ତାର । ନ ଛୁଡ଼େ ଆଃସ୍ୱର ବେଭାର ॥
ସକଳ ଜୀବ ଦୟାବନ୍ତ । ବଚନ କହଇ ଅମୃତ ॥
ନିଷ୍କର୍ମୀ ନିର୍ଲୋଭୀ ନିର୍ଭୟେ । କେବଳ ସଦାନନ୍ଦ ମୟେ ॥
ନିତ୍ୟ ତା ଯୋଗ ସେବାମାନ । ଯେ ତାହା ଖଞ୍ଜନ୍ତି ସୁଜନ ॥
ତହିଁ ଚଉଠେ ହୁଏ ଦାନ । ବାକି ଯା କରଇ ଭୋଜନ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେବା ଆସି । ତାହାଙ୍କୁ ଭୋଜନ ପ୍ରକାଶି ॥
ସେ ଅନ୍ନ ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଆପଣେ ରହେ ଉପବାସେ ॥
ତହିଁ ଶୋଚନା ନାହିଁ ତାର । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରି ନିର୍ଭର ॥
କେବଳ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ । ପ୍ରଭୁରେ ଦେଇଥାଏ ମନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନଠାରେ । ବସିଛି ହୋମ କରିବାରେ ॥
ଆସନ ନିଷ୍ଠା ସେହି କରି । ଶ୍ରୁବେ ଯେ ଘୃତଅଛି ଭରି ॥
କୁଣ୍ଡରେ ବେଦମନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାୟୀ । ଅଗ୍ନି କୁଣ୍ଡରେ ସେ ଢାଳଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ପତ୍ନୀ ଆସି । କହଇ ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସି ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର । ଦାରିଦ୍ର ଛୁଡ଼ିବ ଆମ୍ଭର ॥
ଆଜ ମୁଁ ପ୍ରଭାତ ସମୟେ । ଗଲି ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଘରଯାଏ ॥
ଯେଣେ ଚାହିଁଲେ ଘରବାଡ଼ି । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦଶେ କୁଢ଼ କୁଢ଼ ॥
ତା ଦେଖି ହେଲି ଆଚମ୍ବିତ । ପୁଚ୍ଛିଲି ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଗ୍ରତ ॥
ସେ ମୋତେ ନ କହିଲେ କିଛି । ପଣ୍ଡାଙ୍କ ପତ୍ନୀକି ମୁଁ ପୁଚ୍ଛି ॥
ସେ ମୋତେ କହିଲେଟି ଯାହା । ଶୁଣ ମୁଁ କହୁଅଛି ତାହା ॥
ହୋମ ଯେ ସରିଲା ଉତ୍ତାରେ । ମାଇପେ ମୁତନ୍ତି ତହିଁରେ ॥
ତହୁଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ହୋଏ ଜାତ । ମିଥ୍ୟା ନୁହଇ ଏହୁ ସତ୍ୟ ॥
ପ୍ରତି ଘରରେ ଏହା କରି । ସୁବର୍ଣ୍ଣମାନ ଅଛି ପୂରି ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ତେମନ୍ତ କରିବା । ଦାରିଦ୍ର ଦୁଃଖୁଁ ତରିଯିବା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଛୁଇଁଲା ପୃଥିବୀ ଶ୍ରବଣ ॥
ରୋମ ଉଦ୍‌ଗମ ଅଙ୍ଗେ ତାର । କମ୍ପିଲା ଚିବୁକ ଅଧର ॥
ଖର ନିଃଶ୍ୱାସ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ଛୁଡ଼ି । ମସ୍ତକେ ବେନିକର ଯୋଡ଼ି ॥

ବୋଇଲୁ କ କହିଲୁ ମୋତେ । ଏ ପାପୁ ତରିବ କେମନ୍ତେ ॥
ଯେବଣ ହୋମ ଆରୋପଣ । ହୋଇଲୁ ସେଠି ନାରାୟଣ ॥
ସାକ୍ଷାତେ ପ୍ରଭୁ ବଜେ ଏଥେ । ଏହା ତୁ ବୋଇଲୁ କେମନ୍ତେ ॥
ଶୁଣି ତା ପତ୍ନୀ କ୍ରୋଧ ଭରେ । କହିଲ ସ୍ୱାମୀର ଆଗରେ ॥
ଜାଣିଲି ତୋର ବିପ୍ରପଣ । ତାଙ୍କଠାରୁ କ ବଡ଼ଜଣ ॥
ଏ ଗ୍ରାମେ ଅଛି ମିଶ୍ର ଘର । ଛିହାଡ଼ୀ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଆବର ॥
ଯେ ପଣ୍ଡା ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଦାଶ । ଏକକୁ ଆରେକ ବିଶେଷ ॥
ଏମାନେ କଲେ ଯେଉଁମତେ । ତୁ ନାହିଁ କରୁ କମ୍ପା ମୋତେ ॥
କରିବା ପଛେ ପାଅନ୍ତିଦିନ । ଘରେ ଯା ମିଳିବ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ॥
ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ସମ୍ବତ୍ସରେ । ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ରୋଧ ଭରେ ॥
ବୋଲେ ନବୋଲ ଆଉ ମୋତେ । ଜୀବନ ହାରିବି ସାକ୍ଷାତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବୋଇଲ । କାହିଁକ ଏଡ଼େ କାଷ୍ଟା ହେଲ ॥
ଏ କଥା କହ କନା ମୋତେ । ତେବେ ମୁଁ ଯିବଇଁ ପରତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଅଜ୍ଞାନୀ ପାମରୀ ଲୋ ଶୁଣ ॥
ସେ ସର୍ବେ ବଡ଼ ଜଣ ଜାଣ । ମୁଁ ନୁହେଁ ତେମନ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ମୋହର ଥିଲେ ଗ୍ରାମ ଥିବ । ମୁଁ ଗଲେ ପାତାଳେ ପଡ଼ିବ ॥
ଆଉ ନ ବୋଲ ମୋତେ କିଛି । ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ମୃଗାକ୍ଷୀ ॥
ଏ କଥା ଯେବେ ସତ୍ୟ ତୋର । ଦେଖାଅ ମୋହର ଆଗର ॥
ନୋହିଲେ କର ତୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା କତିଦିନ ॥
ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ରୋଧ ହୋଇ । ବହ୍ନନ ଅନଳ ଲିଭାଇ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ସେ ନକରି । ଶୋଇଲ କୁଶାସନ ପାରି ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପୁତ୍ର ପୌତ୍ର ଧରି । ଶୋଇଲ ରୁଷିଣ ଗମ୍ଭୀରି ॥
ନ ଭକ୍ଷି ଅନ୍ନ ପାଣି କେହି । ଯେଉଁରେ କ୍ରୋଧମନ ହୋଇ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲ କେତେଦିନ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ ॥
ସେ ବିପ୍ର ପାରୁଶରେ ଆସି । ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦହସି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବିପ୍ରବର । ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନକର ॥

ତୁ ଯାହା ବୋଇଲୁ ବଚନ । ସେ କଥା କେଭେ ନୋହେ ଆନ ॥
ତୋହର ହସ୍ତ ପକ୍ୱ ପୁଷ୍ପ । ତହିଁ ଆମ୍ଭର ବଡ଼ ଆଶ ॥
ଏବେ ଯେ ତିନଦିନ ହେଲା । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ମୋ ନୋହିଲା ॥
ଆମ୍ଭେ ରହିଲୁ ଉପବାସେ । ତୋର ଆହୁତ ଦେବା ଆଶେ ॥
ତୁ ଯେତେବେଳେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରି ଜିହ୍ୱାଗ୍ରତେ ॥
ଅନଳ କୁଣ୍ଡେ ଘୃତ ଦେଉ । ଆମ୍ଭେ ତା ଅତିସୁଖେ ପାଉ ॥
ଏକଥା ସତ୍ୟକରି ଘେନ । ଉଠି ତୁ କର ହୋ ଭୋଜନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭାବଗ୍ରାହୀ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ॥
ଚେତନା ପାଇ ବେଗେ ଉଠି । ଚଉଦିଗକୁ ଦେଲା ଦୃଷ୍ଟି ॥
ପାଶେ ଦେଖିଲା ନାହିଁ କେହି । ମନେ ବିଚାର କଲା ସେହି ॥
ବୋଇଲା ନିଶ୍ଚେ ସେ ଶ୍ରୀହରି । ମୋତେ କରୁଣା ଗଲେ କରି ॥
ବୋଲି ଉଠିଲା ଦ୍ୱିଜବର । ମୋ ଜୀବ ହୋଇଲା ଉଦ୍ଧାର ॥
ଡାକିଲା ପତ୍ନୀ ନାମ ଧରି । ବୋଇଲା ଉଠ ବେଗ କରି ॥
ବାଳକେ ହୋଇଲେ ଅନାଥ । ହତ୍ୟା କି ପାଇବୁ ଗୋ ତୁ ତ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ସୁନ୍ଦରୀ । ଏବେ କି ପାରୁ ସୁନା କରି ॥
ନୋହିଲେ ଏ ଗ୍ରାମ କେବଳ । ପଡ଼ିବ କେବେ ରସାତଳ ॥
ଦେଖିବ ନୟନ ମୋହର । ତେବେଟି ପତ୍ନୀ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ॥
ନୋହିଲେ ଛାଡ଼ ମୋର ଆଶ । ତୁ ସୁଖେ କର ଗୃହବାସ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏ ମୋର ପିଣ୍ଡ ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ ॥
ଥିଲେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କରିବାର । ନୁହଇ ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର ॥
ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବୋଲେ ପୋଡ଼ୁ । ଦେଖା ଧରଣୀ ଛାଡ଼ିପଡ଼ୁ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଇଲା ଲୋ ହେଉ । କେତେ କଟାକ୍ଷ କରୁଥାଉ ॥
ଶୁଣି ଉଠିଲା ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ରନ୍ଧନ କଲା ତତକ୍ଷଣି ॥
ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କୁ ଦେଲା । ନିଜ ପତିକି ପରଷିଲା ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ଆସନେ ବସିଲେକ ଯାଇଁ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲା ନିବେଦନ । ଆନନ୍ଦେ କଲେକ ଭୋଜନ ॥

ଭିତରେ ହସ୍ତ ମୁଖ ଧୋଇ । ଉଠିଲା ବେଗ ବେଗ ହୋଇ ॥
ହସ୍ତରେ ଶ୍ରୁବ ଗୋଟି ଧରି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ହଠନାରୀ ॥
ଏଥେଁ ପାଇବୁ କେଉଁ ଯଶ । ଏତେକ ବୋଲି ଯିବେ ନାଶ ॥
ନକର ନକଉ ଏମନ୍ତ । ଶୁଣି ବୋଲଇ ନାରୀ ସତ ॥
ତୁ ଯାହା ଭଣ୍ଡୁ ଅଛୁ ମୋତେ । ଏ କଥା ହୋଇ କି ଯୁକତେ ॥
ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖର ଶ୍ୱାସ । ତେଜି ପତ୍ନୀକି ବୋଲେ ଆସ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ସଙ୍ଗ କରି । ଚାଲ ଗୋ ତୁ ପ୍ରାଣ ଈଶ୍ୱରୀ ॥
ଗୃହ ଜଞ୍ଜାଳ ଯେତେ ମୋର । ଛାଡ଼ି ଯିବା ଗୋ ଦେଶାନ୍ତର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ କାମିନୀ । ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ସଙ୍ଗେ ଘେନି ॥
ଚାଲିଣ ଗଲେ ସେ ତୁରିତେ । ମିଳିଲେ ଗ୍ରାମ ସନ୍ଧିଗତେ ॥
ସେ ହରିଭକ୍ତ ହରି ଧ୍ୟାଇ । ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ପାଦ ଦେଇ ॥
ଆରେକ ଚରଣ କାଢ଼ିଲା । ମୋ ଦୋଷ ନାହିଁଟି ବୋଇଲା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲା ଜଞ୍ଜାଳୀ । ମୋ ମୁଖେ ପରା ଦେଲୁ କାଳି ॥
ମୁଁ ଏହା ନ କରିଲେ ବାରେ । ଲେଉଟି ଯିବ କି ତୋ ଘରେ ॥
ଶୁଣି ତା ନିରାଶ ବଚନ । ବିପ୍ର ଚିନ୍ତିଲା ଭଗବାନ ॥
ଆର ଚରଣ ଟେକି ଦ୍ୟନ୍ତେ । ଶବଦ ଶୁଭିଲା ନିର୍ଘାତେ ॥
ସେ ଗ୍ରାମଖଣ୍ଡ ସନ୍ଧି ଘେନି । ଖସିଣ ପଡ଼ିଲା ମେଦିନୀ ॥
ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ଆହା ରଟି । ପକାଇ ଦେଲା ଶ୍ରୁବ ଗୋଟି ॥
ସେ ଶ୍ରୁବ ପଡ଼ନ୍ତେ ମେଦିନୀ । ରହିଲା ସେହିଠାରେ ପୁଣି ॥
ଅର୍ଦ୍ଧ ପାତାଳ ସ୍ଥାନେ ରହି । ରୋଦନ କଲେ ସର୍ବେ ତହିଁ ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ବୋବାଳି । ଶୁଣି ଜଗତେ ହେଲା ହୁରି ॥
ପଡ଼ିଣ ମନେ ରାଜ୍ୟଲୋକେ । ତା ଦେଖି ଧାଇଁଲେ ଅନେକେ ॥
ତା ଶୁଣି ଯଶଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ । ତକ୍ଷଣେ କଲେକ ବିଜୟ ॥
ପୁଚ୍ଛିଲେ ତାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ । ମିଳିଲେ ତାହାଙ୍କର ପାଶ ॥
ବିପ୍ର କହିଲେ ବିଧିମତ । ଶୁଣି ନୃପତି ଆଚମ୍ବିତ ॥
ରହିଲେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ । ବଦନୁ ବାକ୍ୟ ନ ସ୍ଫୁରଇ ॥

ପୁଣି ବୋଇଲେ ବିପ୍ର ଶୁଣ । ତୋତେ ଯା ଦେଖିଲି ନୟନ ॥
ପୂର୍ବେ ମୋ କେତେ ପୁଣ୍ୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ସୁଯୋଗ ଘଟିଲା ॥
ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଭରି । ପାଟ ବାନ୍ଧିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଖାବନ୍ତେ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ । ଚରଣେ ହୋଇଲେ ବିନୟୀ ॥
ବୋଇଲେ ସତ୍ୟ ଆଜଠାରୁ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ପିତା ମହାଗୁରୁ ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣରେ ଦାସ । ବୋଲି ଖଞ୍ଜିଲେ ଅନ୍ନ ବାସ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ନରରାୟେ । ଭୂମି ପାତାଳେ ଥିବାଯାଏ ॥
ଅନେକ ସନ୍ମାନ କରି । ବିପ୍ରଙ୍କ କୁଟୁମ୍ବ ଉଦ୍ଧାରି ॥
ସବୁଙ୍କୁ ଖାବଦାନ ଦେଇ । ବିଜୟ କଲେ ନରସାଇଁ ॥
ଆଜହୁଁ ସେ ଭୂମି ପାତାଳେ । ରହି ଅଛଇ ମହୀତଳେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ନୃପନାଥ । ଦୃଢ଼ତା ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ସେ ବିପ୍ର ଅନ୍ତିମ କାଳରେ । ଲୀନ ହୋଇଲା ହରିଠାରେ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ସେ ହରି ପଦ୍ମପାଦ ତଳେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ପ୍ରେମଭୋଳେ ॥
ସୁଜନେ ଏ ଆଶିଷ କର । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ କିଙ୍କର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଦୀନବନ୍ଧୁ ଉକ୍ତା ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଗୀତାପଣ୍ଡା ସମ୍ବାଦ

ପୁଣି କହଇ ଚଇତନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ କଥାଏ । ପଦ ପଦକେ ସୁଧାମୟେ ॥
ଯେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ । ନାମ ଯା ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସାର । ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ନର ॥

ସେ ନର ଲଭେ ଶୁଭାଶୁଭ । ଆଉ ନ ଦେଖେ ପୁଣି ଭବ ॥
ଏମନ୍ତ ଷେଷେ ତାର ଚର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ତାର କୁଟୁମ୍ବ ପାଞ୍ଚଜଣ । ଅତି ଦରିଦ୍ର ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ବେନି ଦୁହିତା ଏକ ସୁତ । ଆବର ସେ ଦୁହେଁ ଯୁବତ ॥
ଏମନ୍ତ ପାଞ୍ଚଜଣ ଥାନ୍ତି । ଯାଚଜ୍ଞା କରି ସେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ॥
କେବଳ ପ୍ରମାଣ ତାହାର । ନିତ୍ୟେ ସେ ଗୀତା ପଢ଼ିବାର ॥
ଅଠର ଅଧ୍ୟା ନିତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ । ଆଦ୍ୟରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ॥
ପଢ଼ିବା ପ୍ରମାଣ ତାହାର । ନ ଜାଣେ ସେ ଆନ ବେଭାର ॥
ତହିଁ ଉତ୍ତାରେ ଭିକ୍ଷା ଆଶେ । ଚଳଇ ସେ ଦେଶେ ବିଦେଶେ ॥
ଭାଗ୍ୟେ ମିଳଇ ତାର ଯେତେ । ଆଣିଣ ଦିଏ ପତ୍ନୀ ହସ୍ତେ ॥
ନାରୀ ତା କରଇ ରନ୍ଧନ । ଗୋବିନ୍ଦେ କରି ନିବେଦନ ॥
ଭୋଜନ କରନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ଏହି ଆନନ୍ଦେ ଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
ଯେଣୁ ସେ ଗୀତା ପଢ଼ା ପଣ୍ଡା । ତେଣୁ ଡାକନ୍ତି ଗୀତାପଣ୍ଡା ॥
ଏହି ନାମହିଁ ମୂଳ ତାର । ସଂସାରେ ହୋଇଲା ପ୍ରଚାର ॥
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଗୀତା ବିନେ । ଅନ୍ୟ ନ ଜାଣେ ତାର ମନେ ॥
ଯେଣୁ ସେ ଜାଣେ ଗୀତା ଅର୍ଥ । ମିଥ୍ୟା ଜାଣଇ ସେ ଜଗତ ॥
ଏ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର ଦାରା ଧନ । ସେ ସର୍ବ ମାୟାର ବିଧାନ ॥
କେହି ଯେ ନୁହଇ କାହାର । କେବଳ ଭ୍ରମ ମାତ୍ର ସାର ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ସେ କେବଳ । ହରି ଭଜନ କଲା ମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ କାଳ ଆସି ହେଲା ॥
ଦ୍ୱିଜବର ଗ୍ରାମ ବୁଲିଗଲେ । ଭିକ୍ଷା ଯେ ନ ମିଳିଲା ଭଲେ ॥
ତହିଁକି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ କିଛି । ବୋଲେ ମୋ ଭାଗ୍ୟେ ଯାହାଅଛି ॥
ଅଦୃଷ୍ଟ କଥା ମୂଳ କରି । କେବଳ ଭଜୁଥାଇ ହରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଏକ ଦିନକର । ସ୍ନାନ କରଇ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ମାଳା ତିଳକ ଭେଦ କରି । ବସି ପଢ଼ଇ ଗୀତା ଧରି ॥
କେବଳ ଦୃଢ଼କରି ମନ । ଗୀତା ସେ କରୁଅଛି ଗାନ ॥

ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ପଢ଼ିସାର । ତା ଅର୍ଥ ଭାବ ମନେ ଧର ॥
ଅଙ୍ଗ ପୁଲକ ଉଠଥାଇ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଯାଏ ବହି ॥
କଣ୍ଠ ଗଦ୍‌ଗଦ ସ୍ୱରଭଙ୍ଗେ । ବୁଲାଇ ନୟନ ତରଙ୍ଗେ ॥
କମ୍ପାଇ ଅଧର ଦଶନ । ବୋଲଇ ଆହେ ଭଗବାନ ॥
ମୁଁ ମହା ପତିତ କେବଳ । ଶରଣ ତୋ ପାଦ କମଳ ॥
ତୋ କୃପା ନୋହିଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଏ ପାପୀ ଜୀବ ଗଲା ନାଶ ॥
ଏମନ୍ତ ମନେ ଧ୍ୟାନ କର । ଚିନ୍ତଇ ମାଳାଦ୍ରି କେଶରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ କଥା ଶୁଣ । ତା ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରୀ ବେନିଜଣ ॥
ଅନ୍ନ ନ ପାଇଣ ଆକୁଳେ । କାନ୍ଦନ୍ତି କ୍ଷୁଧାର ବିକଳେ ॥
ଧରିଣ ଜନନୀ ଚରଣ । ବୋଲନ୍ତି ଭୋକେ ଯାଏ ପ୍ରାଣ ॥
ଯଦ୍ୟପି ନ ଦେବୁ ଆହାର । ଜୀବନ ଗଲାଟି ଆମ୍ଭର ॥
ତା ଶୁଣି ଜନନୀ ବିକଳ । ବେନି ନୟନୁ ବହେ ଜଳ ॥
ପଣ୍ଡାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଯାଇଣ । ବୋଲଇ ତୁମ୍ଭେ ଏବେ ଶୁଣ ॥
ତୁମ୍ଭେ ତ ଗୀତା କଲ ମୂଳ । କେ କେହ୍ନୁ ପିଲାଙ୍କ ବିକଳ ॥
ଏବେ ବହନ ଚଳଯାଅ । କାହିଁବା କଛୁହିଁ ଭିଆଅ ॥
ବାଳକେ ପାଇଲେ ଭୋଜନ । ତେବେଟି ରହିବ ଜୀବନ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବେ ସମସ୍ତେ । ମୁହିଁ ମରିବି ତା ସଙ୍ଗତେ ॥
ଏକଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ପଣ୍ଡାଏ ବୋଇଲେ ଲୋ ଶୁଣ ॥
ସବୁର କର୍ତ୍ତା ଭଗବାନ । ଅବଶ୍ୟ ଦେବେଟି ଭୋଜନ ॥
ଆରତ ହୋଇଣ ନ ମର । ଶୁଣି କୋପିଲା ନାରୀବର ॥
ହୋଇଲା ଶୁଣସି ହୋ ପଣ୍ଡା । ନ ପକା ନିଆଁରେ ଯେ ଲୁଣ୍ଡା ॥
ତୁ ହଲ ମରୁଥିବୁ ବସି । ତୋ ଘରେ ଧନ ଯିବ ପଶି ॥
ତା ଶୁଣି ପଣ୍ଡାଏ ବୋଲନ୍ତି । ଆତୁର ନୁହ ଗୋ ଯୁବତୀ ॥
ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ତୋତେ । ହେତୁ କରିଣ ଘେନ ଚିତ୍ତେ ॥
ସବୁର ଜୀବର ଜୀବନ । ଅଟନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଦେଖ ଏ ଗୀତା ମଧ୍ୟେ ସାର । ଶ୍ରୀମୁଖ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରଭୁଙ୍କର ॥

ସମସ୍ତ କର୍ମ ପରିହରି । ଯେ ମୋର ପାଦେ ଆଶ୍ରେକରି ॥
ତାହାର ନିର୍ବାହର ଭାର । କନ୍ଧରେ ରହିଛି ମୋହର ॥
ନିତ୍ୟ ଲଗଇ ତାକୁ ଯେତେ । ସେ ଚିନ୍ତା କାହିଁଅଛି ତୋତେ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ବୋଲି ଅଛନ୍ତି ନାରାୟଣ ॥
ମିଛ ଯଦ୍ୟପି ଏହା କହି । ତେବେ ମୋଠାରେ କ୍ରୋଧବହି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ସୁମନା । ଏ କେଉଁ ଯୁଗ କଥା ସିନା ॥
ଏ କଳି ଯୁଗରେ କେମନ୍ତେ । ଭାବ ବହିଣ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ତୋ ଘରେ ଆସିଦେବେ ତୋତେ । ବସି ଭୁଞ୍ଜିବୁ ଦୁଇହାତେ ॥
ଛାଡ଼ ଏ ସାହାସ ଲକ୍ଷଣ । ମରିବୁ ହୋଇ ଅକାରଣ ॥
ପୁଣି ପଣ୍ଡାଏ କ୍ରୋଧଭରେ । କହିଲେ ପତ୍ନୀର ଆଗରେ ॥
ନିଶ୍ଚେ ଜାଣିଲି ତୁହି ଦୁଷ୍ଟ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମଣୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ॥
ଏ ଶ୍ଳୋକ ମିଛ ବୋଲି କରି । ଦେଇ ତୁ ପାରିବୁ କି ଚିରି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲା ଯୁବତୀ । ତାଳ ପତର ସିନା ପୋଥି ॥
ଏ କାହିଁ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇବ । ମନେ କରିଛୁ ଦୃଢ଼ ଭାବ ॥
ଆଜ୍ଞା କାହିଁକି ଆଣ ତୋର । ଚିରିଣ ଦେବ ଶଏ ଥର ॥
ଶୁଣି ପଣ୍ଡାଏ କୋପମନ । ଦେଖାଇ ଦେଲେ ଶ୍ଳୋକସ୍ଥାନ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେହି ନାରୀ । ଲେଖନ ଧରି ଦେଲା ଚିରି ॥
କ୍ରୋଧରେ ଦେଲା ତିନିଗାର । ଦେଖି କମ୍ପିଲେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ବୋଇଲେ କି କଲୁ କି କଲୁ । ପ୍ରଭୁରେ ଅପରାଧୀ ହେଲୁ ॥
ଏହା ଦେଖିଲା ମୋ ନୟନ । ନ ଯାଇ ରହିଛି ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ହରିଭକ୍ତ । ଆରତେ କାନ୍ଦିଲା ବହୁତ ॥
ତହୁଁ ବଦନ ଜଠିଗଲା । କବାଟ କିଳିଣ ଶୋଇଲା ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଦେ ଦେଇ ମନ । ଦେହୁଁ ହଜିଲା ନିଜ ଜ୍ଞାନ ॥
ତା ଦେଖି ନିଜ ପତ୍ନୀ ତାର । ବାଳକମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗର ॥
ଘେନିଣ ଶୋଇଲା ଗମ୍ଭୀର । ସେହି ରହିଲା ଚୁପିକରି ॥
କାମିନୀ ମନେ ଗୁରୁ ଚିନ୍ତା । ବାଳକମାନଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥

ପଣ୍ଡାଙ୍କ ମନ ଭକ୍ତି ଭାବ । ସବୁ ଜାଣିଲେ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ । ଦୀନବାନ୍ଧବ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ ॥
ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା । ଏହି ନିମନ୍ତେ ଚକ୍ରେ ବାନା ॥
ଉଡ଼ୁଛି ଘର ହର ହୋଇ । ଭକ୍ତକୁ ରଖିବାର ପାଇଁ ॥
ତେଣୁଟି ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ । ନ ସହି ସେବକ ବିକଳ ॥
ସଜ ହୋଇଲେ ବେଗ କରି । ଭାବେ ଗୋପାଳ ରୂପ ଧରି ॥
ନବୀନ ନୀଳଘନ ମୂର୍ତ୍ତି । ସୁଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି କାନ୍ତି ॥
ବଦନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶଶଧର । ପଙ୍କଜ ନୟନ ରୁଚିର ॥
ଅତି ସୁରଙ୍ଗ ବିମ୍ବାଧର । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନାସା ମନୋହର ॥
ମୁଖେ ପ୍ରକାଶ ମନ୍ଦହାସ । ତହିଁ ପୂରିତ ସୁଧାରସ ॥
କସ୍ତୁରୀ ତିଳକ ଲଲାଟେ । ସୁଗୁଞ୍ଜମାଳ କଣ୍ଠତଟେ ॥
ହେମ କଙ୍କଣ ବେନିଭୁଜେ । ରବି କିରଣ ଦର୍ପ ଗଞ୍ଜେ ॥
ମୁଦ୍ରିକା ଶୋହଇ ଅଙ୍ଗୁଳି । ଝଟକେ ନାନାରଙ୍ଗେ ଝଳି ॥
ପୀତବସନ କଟୀମାଝେ । ଘନେ କି ସୌଦାମିନୀ ରାଜେ ॥
ତହିଁରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମେଖଳି । ହେମ ଘାଗ୍ଧରି ନାଦ ବଳି ॥
ଚରଣେ ନୂପୁର ବିରାଜେ । ଗୁଳନ୍ତେ ରୁଣ ଝୁଣ ବାଜେ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ଲଉଡ଼ି ଶୋଭନ । ଯେସନେ ପାଳକ ଗୋଧନ ॥
ମସ୍ତକ ପରେ ଶିଖୀଚୂଳ । ତହିଁ ବେଷ୍ଟିତ ଜାମୁଡାଳ ॥
ଶ୍ରବଣ ଯୁଗଳେ କୁଣ୍ଡଳ । ନୃତ୍ୟ କରଇ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥
ନାସାପୃଷ୍ଠରେ ମୋତି ଶୋଭା । ଅଧରାମୃତ ପାନେ ଲୋଭା ॥
ହୋଇଅଛନ୍ତି ତେଜୋବନ୍ତ । କହି ନୁହଇ ଆଲୋକିତ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ଦାମୋଦର । କାନ୍ଧରେ ବହିଛନ୍ତି ଭାର ॥
ନାନାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ତହିଁ ଭରି । କେ ପାରେ ତାହା ଅନ୍ତକରି ॥
ସରୁ ଚାଉଳ ମୁଗ ଜାଇ । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଧ ଦହି ॥
ହଳଦୀ ସୋରିଷ ଯେ ଅଦା । କୁଠା ତିନ୍ତୁଳି ନୋଦା ନୋଦା ॥
ହେଙ୍ଗୁ ମରିଚ ଫୁଲବଡ଼ି । ସଙ୍ଗତେ ଅଛଇ କଉଡ଼ି ॥

ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଘରେ ଭରି । କେ ତାହା ପାରେ ଅନ୍ତ କରି ॥
କେ କହି ପାରିବ ସେ କଥା । ନାମ ଯାହାର ଜଗଜ୍ଜିତା ॥
ଯାର କଳ୍ପନା ମାତ୍ରେ ଜାଣ । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭିଆଣ ॥
ତାର ଅପୂର୍ବ ଅବା କିସ । ଶୁଣ ସୁଜନେ ଏହୁ ରସ ॥
ଭକତ ହିତେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଧାଇଁ ଅଛନ୍ତି ଭାର ବହି ॥
କେବଳ ଅତି ତୋଷ ମନେ । ମିଳିଲେ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଭବନେ ॥
ତା ପୁରଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ବେଗେ । ଡାକନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜେ ॥
ମେଘ ଗମ୍ଭୀର ଧୀରବାଣୀ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆକୁଳକୁ ଜାଣି ॥
ଡାକନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁସ୍ୱରେ । କେ ଅଛୁ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ଘରେ ॥
ବହନ ଆସ ମୋର ପାଶ । ନିଅ ତୁ କୁଟୁମ୍ବର ଗ୍ରାସ ॥
ତା ଶୁଣି ପଣ୍ଡା ଭାର୍ଯ୍ୟା ଭୋକେ । ନିଦ୍ରା ନ ମାଡ଼େ ଅତିଶୋକେ ॥
ବସି ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥିଲି । ଏ ଡାକ ଶୁଣିଣ ଧାଇଁଲି ॥
କବାଟ ଫିଟାଇଣ ଦେଖି । ଚାହିଁ ରହିଲି ଚର୍ମ ଆଖି ॥
ବୋଲେ ଅଇଲ କାହୁଁ ବାବୁ । କହେ ବହିଛ କିସ ସବୁ ॥
କି କି ପଦାର୍ଥ ଏଥେ ଭରି । ଭାର ଯୋଗାଡ଼ ଯତ୍ନ କରି ॥
ରଖିଛ କହ କିନା ମୋତେ । ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ପଣ୍ଡାଙ୍କ ମିତ୍ର ମୋତେ ଗଇ । ବୋଇଲେ ନେଇଯାଅ ତୁହି ॥
ଆଉ କା ହସ୍ତେ ଯେବେ ଦେବା । ଉଣା ଅଧିକ ହେବ ଅବା ॥
ତେଣୁଟି ତୁମ୍ଭେ ନେଇ ଦେବ । ନିର୍ମଳ ସିନା ମୂଳ ଭାବ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ତାହାଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ । ଦଣ୍ଡେ ନ ଛାଡ଼ୁ ତାଙ୍କ ପାଶ ॥
ତାହାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମାନି ଥାଉ । ଯେଣେ ପେଶିଲେ ତେଣେ ଯାଉ ॥
ତେଣୁଟି ଅଇଲୁ ଗୋସାଇଁ । ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଇ ଯିବା ପାଇଁ ॥
ଯତ୍ନ କରିଣ ରଖ ଏହା । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କରିଥିବ ଦୟା ॥
କହିବ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ । ମନେ ପକାଉଥିବେ ମୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ନାରୀବର । ତୁଣ୍ଡରୁ ନଇଲା ଉତ୍ତର ॥
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ କରି ବୁଦ୍ଧି । ଚଳିଲ ତାହିଁ ଦୟାନିଧି ॥

ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ସୃଷ୍ଟିଚର ॥
ବୋଇଲ୍ ଆହେ ବାପ ଭାଇ । ବନ୍ଧନ ଭାର ଦିଅ ଥୋଇ ॥
ଦିଶୁଛ ଅତି ସୁକୁମାର । କାନ୍ଧ ବଥାଉ ଥିବ ତୋର ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଦାମୋଦର । କାନ୍ଧରୁ ରଖିଲେକ ଭାର ॥
ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭାରୁ କାଢ଼ି । ତଳେ ଥୋଇଲେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ॥
ହସି ବୋଲନ୍ତି ଚକ୍ରପାଣି । ଦେଖ ଯା ପଣ୍ଡାର ଘରଣୀ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିପ୍ରନାରୀ । ବାହ୍ରିଲ ବେଗ ବେଗ କରି ॥
ଘରେ ଥୁଅନ୍ତେ ସେହୁ ଧନ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣେ ପୂରିଲ ଭବନ ॥
ବିସ୍ମୟ କଲ ମନେ ତାର । ଏ ତ ବଡ଼ଇ ଚମତ୍କାର ॥
ଏହି ଭାରକ ସାମଗ୍ରୀ । ରହିଲ ଘର ଯାକ ପୂରି ॥
ଆଉ ରଖିବା କାହିଁ ସ୍ଥାନ । ଧନ୍ୟ ସେ ଭାରୁଆ ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗେଯାଇ । ଭାରୁଆ ଆଗେ ଉଭାହୋଇ ॥
ବୋଇଲ୍ ଶୁଣ ବାବୁ ମୋର । କି ଜାତି ଗୋତ୍ର ଅଟେ ତୋର ॥
ଏକା ଭାରକେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏତେ । ବହିଣ ଆଣିଲୁ କେମନ୍ତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି । ଶୁଣ ଗୋ ବିପ୍ର ନରନାରୀ ॥
ଆମ୍ଭେ ଗୋପାଳ ପୁଅ ସିନା । ବ୍ରଜ ରାଜାଙ୍କ ସାନ ପୋନା ॥
ଘରେ ମୁଁ ନ ରହଇ କ୍ଷଣେ । ନିତ୍ୟ ବୁଲଇ ଏଣେତେଣେ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ଭାବ ଦେଖେ ଯାର । ଭାର ମୁଁ ବହଇ ତାହାର ॥
କାକୁ ନ ଛୁଟେ ମୋର ମନ । ନିରତେ ଥାଏ ସନ୍ନିଧାନ ॥
ସେ ମୋରେ ପତ୍ରପୁଷ୍ପ ଦେଲେ । ତାହା ମୁଁ ମଣେ ମେରୁ ତୁଲେ ॥
ଅଧିକ କି କହିବି ତୋତେ । ନିର୍ମଳଭାବ ଲୋଡ଼ା ମୋତେ ॥
ଏବେ ଏ ଭାର ଧନ ଯାହା । ଜାଗ୍ରତ କରି ରଖ ତାହା
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦିଅସି ମେଲାଣି । ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ତରୁଣୀ ॥
ଏଡ଼େ ଗରୁଆ ଭାର ଧରି । ଯେବେ ଅଇଲ ମୋର ପୁରୀ ॥
କେମନ୍ତେ ଯିବ ଉପବାସେ । ଏ କଥା ମନକୁ ନ ଆସେ ॥
ଦଣ୍ଡେ ବିଳମ୍ବ ମାତ୍ର କର । ରନ୍ଧନ ହେଉଛି ଆମ୍ଭର ॥

ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରି ଯିବ । ତେବେ ସେ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିବ ॥
ନୋହିଲେ ପଣ୍ଡାଏ ଉଠନ୍ତେ । ଭଲ ସେ ନ ବୋଲିବେ ମୋତେ
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ପଣ୍ଡିଆଣୀ ॥
ବହୁ ଜଞ୍ଜାଳ ମୋର ଅଛି । ରହି ଆୟତ୍ତ ନୋହେ କିଛି ॥
ମୋହର ଯେତେକ ବିଷୟେ । କହିଲେ ଜାଣିବେ ପଣ୍ଡାଏ ॥
ତାହାଙ୍କ ଅନ୍ନକୁ ମୋ ମନ । ଅବଶ୍ୟ କରନ୍ତି ଭୋଜନ ॥
ଜିହ୍ୱାରେ ଘାତହେଲା ମୋର । ରୁଧିର ବହେ ତିନଧାର ॥
ଜହୁତ ଅଛି ବଡ଼ ହୋଇ । ଏଣୁ ମୁଁ ଭୁଞ୍ଜି ନ ପାରଇ ॥
କହିବ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ଆଗେ । ବୋଲି ଚଳିଲେ ଅତି ବେଗେ ॥
ଏଣେ ଯେ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ନାରୀ । ବହନ ରନ୍ଧାବଢ଼ା ସାରି ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ । ସ୍ୱାମୀକି ଉଠାଇଲା ଯାଇ ॥
ବୋଇଲା ତୁମ୍ଭ କଥା ସତ୍ୟ । ବହନ ଉଠ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
ତା ଶୁଣି ପଣ୍ଡାଏ ଉଠିଲେ । ନିଜ ଘରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ପୂରିଅଛି ଧନ । ବୋଲେ ଏ କେମନ୍ତ ବିଧାନ ॥
ଶୁଣି ତା ପତ୍ନୀ ବିଧିମତେ । କହିଲା ସ୍ୱାମୀର ଅଗ୍ରତେ ॥
କେ ତୁମ୍ଭ ମିତ୍ର ଦେଲେ ପେଷି । ବୋଲେ ଗଉଡ଼ ଜଣେ ଆସି ॥
ଏ ସବୁ ଦେଇଗଲେ ମୋତେ । ମୁଁ ଯେ କହିଲି ନାନାମତେ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କରି ଯିବ । ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ମୋ ଜିଭ ॥
ଘାତ ହୋଇଛି ତିନଖଣ୍ଡ । କହିବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ ତୁଣ୍ଡ ॥
ପୁଣି ଯେ ବହୁଛି ରୁଧିର । ଭୁଞ୍ଜିବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ ମୋର ॥
କହିବ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ । ଦୟା ଯେ କରିଥିବେ ମୋତେ ॥
ବୋଲି ବହନ ଗଲେ ଚଳି । ଯେସନ ଝଟକ ବିଜୁଳି ॥
ଦେଖି ମୁଁ ହେଲି ଆଚମ୍ବିତ । ବୁଝ ଏ କେବଣ ଚରିତ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ପଣ୍ଡା ହୃଦେ । ବୁଡ଼ିଲେ ଆନନ୍ଦ ସମୁଦ୍ରେ ॥
ଜାଣିଲେ ନଷ୍ଟେ ଚଉବାହା । ଆନନ୍ଦ ବେଳ ନୋହେ ଏହା ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ଦେଖିଲୁ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥

ଶୁକ ସନକ ମୁନିବର । ଏହାଙ୍କ ଧ୍ୟାନକୁ ଯେ ଦୂର ॥
ତୁ ତାହା ଦେଖିଲୁ ସାକ୍ଷାତେ । ସୌଭାଗୀ ବୋଲିବି ମୁଁ ତୋତେ ॥
ଯାହା ଦେଖିଲ ତୋତେ ବାରେ । ମୋ ଭାଗ୍ୟ କହିଲେ ନ ସରେ ॥
ଏବେ ତୁ ହେତୁକରି ଶୁଣ । ସେଟି ଅନାଦି ନାରାୟଣ ॥
ଯାହା ସେ କହିଗଲେ ତୋତେ । କହିବ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଘାତ ହୋଇଛି ଜିହ୍ୱା ମୋର । ସେଟି ଅର୍ଜିଲା କର୍ମ ତୋର ।
ଏ ଭଗବତ ଗୀତା ସିନା । ସାକ୍ଷାତେ ଗୋବିନ୍ଦ ରଚନା ॥
ତହିଁ କାଟିଲୁ ଛନ୍ଦଗାର । ଦୁଃଖ ପାଇଲେ ପ୍ରଭୁ ମୋର ॥
ଏବେ ସତ୍ୱରେ ଚାଲ ଯିବା । ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନ କରିବା ॥
ଛାମୁରେ ଜଣାଇବା ଯାଇଁ । ଏଥର କ୍ଷମ ଭାଗଗ୍ରାହୀ ॥
ନୋହିଲେ ନାହିଁ ପରିତ୍ରାଣ । ବୋଲି ଧାଇଁଲେ ବେନିଜନ ॥
ଛାମୁରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ବେନି ନୟନେ ଅନାଇଲେ ॥
ଶ୍ରୀରଙ୍ଗା ଅଧରୁ ରୁଧିର । ବହୁ ଅଛଇ ତିନିଧାର ॥
ତା ଦେଖି ପଣ୍ଡା ଥରହରେ । ନମିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୟରେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ । ଉଠି କପାଳେ କରଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ନର ମାସ ଛାର । ମହିମା କ ବର୍ଣ୍ଣିବ ତୋର ॥
ଏ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶେ ପ୍ରଭୁପଣେ । ତୋ ସମ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବାଛାଡ଼ି । ଯେ ଅନ୍ୟମାର୍ଗ ଯାଏ ହୁଡ଼ି ॥
ଧିକହୁଁ ଧିକ ସେହୁ ନର । ସେ କାହିଁ ଭବୁ ହେବେ ପାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କରି । ନମୋ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଅଧିକାରୀ ॥
ଏ ମହାପାପୀ ଶିରୀ ଛାର । ଦ୍ରୋହ ଯେ କଲା ଶ୍ରୀପୟର ॥
କ୍ଷମା ନ କଲେ ଭଗବାନ । ନାହିଁ ଏ ତ୍ରିଭୁବନେ ସ୍ଥାନ ॥
ଭୃତ୍ୟ ଯେ ସଦା ଅପରାଧୀ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ବାରିଧି ॥
କେବଳ ଏହି ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ତୋ ନାମ ଧରି ଦିନଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ କହିଣ ମେଲାଣି । ହେଲେ ଛାମୁରୁ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ବହନ ହୋଇ ଚଳିଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥

ପୁତ୍ର ପୁତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଧରି । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ସର୍ବେ କରି ॥
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଧନ ନେଲେ । ଅନେକ ବିଧି ଭୋଗକଲେ ॥
ଦେବା ଦୟାରେ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତ । ଭଜନ କରି ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ବଞ୍ଚିଲେ କାଳ ବେନିଜନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ଦେହ ଅନ୍ତରେ କଲେ ନାଶ । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ଜଗଦୀଶ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଜାନକୀ ବିଳାସ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ସୁଜନେ ଏହି ପଥେ ଗମ । ଫିଟିବ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଭ୍ରମ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ଗୀତାପଣ୍ଡା ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ପଞ୍ଚତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଷଟ୍ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ହରିଚନ୍ଦନ ରାଜା ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

କହଇ ମନ ଚଇତନ୍ୟ । ଏ ତୋର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ବଚନ ॥
ଶୁଣିଲି ଗୀତାପଣ୍ଡା ଭାବ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପରେ ଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ କଥା ଯେତେ । କହି ପବିତ୍ର କର ମୋତେ ॥
ଶୁଣ ଚୈତନ୍ୟ ଅତି ତୋଷେ । କହଇ ମନ ରାଜା ପାଶେ ॥
କେବଳ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଛଡ଼ା ଦଶକ୍ରୋଶ । ଯେ ବାଣପୁର ନାମ ଦେଶ ॥
ତହିଁ ନୃପତି ମହାବାନ । ନାମ ତା ଶ୍ରୀହରିଚନ୍ଦନ ॥
ସେ ରାଜ୍ୟେ ରାଜପଣ କରି । ପ୍ରଜା ପାଳଇ ପୁତ୍ରପରି ॥
ଶୁଚି ପବିତ୍ର ଦୟାବନ୍ତ । ନ ହରେ ପରନାରୀ ଚିତ୍ତ ॥
ଦାମି ପଣରେ ସେହୁ ଜଣେ । ବଞ୍ଚଇ ଭଜନ ସ୍ମରଣେ ॥
ପାପ ବୋଲିବା କଥା ଯାହା । ଶ୍ରବଣେ ନ ଶୁଣଇ ତାହା ॥

ଦେଖିଲେ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ । ଆନନ୍ଦ କହି ନ ସରଇ ॥
ଚରଣ ଧୋଇ ମୋଦ ଭରି । ପୂଜଇ ବିଷ୍ଣୁ ସମକରି ॥
ନିରତେ ଥାଇ ପରହିତେ । ପର ପୀଡ଼ନ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ପୋଷିବାରେ । କେବଳ ତାହାଠାରୁ ସରେ ॥
ଭଜନ ରାମକୃଷ୍ଣ ବିନେ । ଅନ୍ୟେ ନ ଜାଣେ ତାର ମନେ ॥
ଅଛୁବଜାତି ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଯେବେ ରାମକୃଷ୍ଣ ବୋଲେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ନ କରେ ନିରାଶ । ବୋଲଇ ପାଶେ ମୋର ବସ ॥
ଗୋଟିଏ ନାମ ଯେବେ ଶୁଣେ । କୋଟିଏ ତୀର୍ଥଫଳ ମଣେ ॥
ତା ବେହରଣ ମଣ୍ଡପରେ । ସ୍ଥିର ପାଶର ଘର ବାଡ଼େ ॥
କରଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଚିତ୍ର । କେବଳ ରାମକୃଷ୍ଣ ଚରିତ୍ର ॥
ଯେ ବୃନ୍ଦାବନ ଲୀଳାମାନ । ଗୋପୀ ଗୋବିନ୍ଦ କ୍ରୀଡ଼ାସ୍ଥାନ ॥
ତୃଣା ପୂତନା ଚଣ୍ଡି କେଶୀ । ଶକଟା ଯାମଳା ବନାଶି ॥
ବକା ଅଘାଦ୍ଧ ନାଶ ଯେତେ । ଚରିତ୍ର କରଇ ବିଧିମତେ ॥
ନିତ୍ୟେ କରଇ ଦରଶନ । ଆନନ୍ଦ ହେଉଥାଇ ମନ ॥
ଯେ ଶୁଆ ଶାରୀ ରାଜବଣୀ । ପୋଷିଣ ଥାଇ ନୃପମଣି ॥
ତାହାଙ୍କ ମୁଖୁଁ ନାମାବଳୀ । ଶୁଣି ପୁଲକେ ରୋମାବଳୀ ॥
କେବଳ ସାଧୁଜନ ପାଶେ । ବଞ୍ଚଇ ରଜନୀ ଦିବସେ ॥
ହରି ଚରିତ ସୁଧାବାଣୀ । ଆନନ୍ଦ ହେଉଥାଇ ଶୁଣି ॥
ପ୍ରତିଦିନରେ ପେଷି ଦୂତ । ବୁଝଇ ରାଜ୍ୟ ହକିକତ ॥
ନାଗରା ଓଟ ପୃଷ୍ଠେ ଦେଇ । ରାଜ୍ୟରେ ଘୋଷଣା ଦିଅଇ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ପ୍ରଜାକୁଳ । ରାଜାର ଆଜ୍ଞା ଏ କେବଳ ॥
ଅତିଥି ଯେଉଁ ଗ୍ରାମେ ଆସି । ଅନ୍ନ ନ ପାଇ ଯିବେ ରୁଷି ॥
ସେ ଗ୍ରାମ ମାନଙ୍କ ମହତ । ସାରିବ କହୁଅଛୁ ସତ୍ୟ ॥
ତାର ସର୍ବସ୍ୱ କୋଠ ହେବ । ରାଜ୍ୟ ବାହାର ହୋଇଯିବ ॥
ଯେ ଯେବେ ଇଚ୍ଛା ଧର୍ମ କରୁ । ଲେଖି ସେ ନେବ ସରକାରୁ ॥
ଏଥି ସଂଶୟ ନାହିଁ କିଛି । ରାଜାର ଆଜ୍ଞା ହୋଇଅଛି ॥

ଏମନ୍ତ ତାଗିଦ କରାଇ । କହନ୍ତି ରାଜା ଆଗେ ଯାଇ ॥
ଶୁଣି ସୁମନ ସାବଧାନେ । ଏମନ୍ତେ ବରଷକେ ଦିନେ ॥
ତା ନିଜ ରାଜ୍ୟ ବୁଲିଯାଇ । ଦେଖଇ ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମ ହୋଇ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଦ୍ୱାରେ ଭଲେ । ତୁଳସୀ ବୃକ୍ଷ ନ ଦିଶିଲେ ॥
ସେହି ଠାବରେ ରାଜା ରହି । ତୁଳସୀ ଚଉରା ତୋଳାଇ ॥
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବତୀ ଆରୋପଣ । କରି ବୋଲନ୍ତି ତାକୁ ଶୁଣ ॥
ନିତିପ୍ରତି ତୁ ଦୀପାବଳୀ । ଦେବୁ ଏ ବୃକ୍ଷ ଆଗେ ଜାଳି ॥
କେତେ ତୁ ଭୋଗ ଦେଇଥିବୁ । ଲେଖିଣ ସରକାରୁ ନେବୁ ॥
ଏମନ୍ତ କହିଯାନ୍ତି ଚଳି । କାହିଁବା ପାଞ୍ଚସାତ ମିଳି ॥
କରରେ କଙ୍କତିକା ଧରି । କେଶ ଶାମଳୀ କାଠ ମାରି ॥
ତାହା ଦେଖିଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ମାଗନ୍ତି ପଣନ୍ତି ପ୍ରସାରି ॥
ବୋଲନ୍ତି ଏ କାଠ ନ ମାର । ଆନ ଉପାୟ ଥିଲେ କର ॥
ଝଡ଼ି ପଡ଼ନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମୁଖେ । ନୋହିଲେ ପଡ଼ିବ ନରକେ ॥
ସେ ଗ୍ରାମଜନଙ୍କୁ ଡକାଇ । କହନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଦେଖାଇ ॥
ପନ୍ଦର ଦିନେ ହରି ବାସ । କରୁ ଯେ ଥିବଟି ଅବଶ୍ୟ ॥
ନିତ୍ୟେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ସେବାକରି । ମସ୍ତକେ ତୁଳସୀ ମଞ୍ଜରୀ ॥
ତିଳକ କରି ଭାଲପଟେ । ତୁଳସୀମାନେ କଣ୍ଠ ତଟେ ॥
ତୁଣ୍ଡରେ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ । ଶକ୍ତ୍ୟାନୁକ୍ରମେ ଦେବ ଦାନ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାଭାବ । ଅତିଥି ଚରଣେ ପୂଜିବ ॥
କାହିଁଣ ଗଲା ତୁମ୍ଭ ଭଲ । କରି ବା ନ କରି ମୋ ବୋଲ ॥
ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ଏହି ମତି । ତିଆରି ଚଳନ୍ତି ନୃପତି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଠାରେ । ସେ ରାଜ୍ୟେ ଏକ ପ୍ରଜାଘରେ ॥
ସୁନା କାକରା ଗୋଟି ଧରି । ଧାନ ଗଉଣି ପରେ ଭରି ॥
ପୂଜା କରନ୍ତି ଗୁରୁବାର । ତାହା ଦେଖିଣ ଏକ ନର ॥
ପରି ହିଂସ୍ରକ ଜନ ସେହି । ତା ଦେଖି ନ ପାରିଲା ସହି ॥
ବହନ ହୋଇ ଚଳିଗଲା । ନୃପତି ଛାମୁରେ କହିଲା ॥

ବୋଇଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣ କାକେଶ । ତାହାର ଘରେ ଅଛି ପୂରି ॥
ମିଥ୍ୟା ଏ ନୁହଇ ଅବଶ୍ୟ । ରାଜଭଣ୍ଡାରେ ନେଇ ଆସ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ରାଜା ଆସି । ତାକୁ ରଖାଇ ଦୂତ ପେଷି ॥
ବୋଇଲେ ଯାଅ ବେଗକରି । ହେମ କାକେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଧରି ॥
ଆମ୍ଭ ଛାମୁକୁ ନେଇ ଆସ । ବୁଝିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଦୂତେ ଗଲେ । ସେ ପ୍ରଜା ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ଶୁଣି ସେ ମହାଭୟ ପାଇ । ବଚନ ନ ପାରଇ କହି ॥
ନୃପତି ଛାମୁରେ ମିଳିଲା । ହେମ କାକେଶ୍ୱର ଥୋଇ ଦେଲା ॥
ନୃପତି ବୋଇଲେ ରେ ଶୁଣ । ଆଉ କେତେହେଁ ଅଛି ରଣ ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ପ୍ରଜା ଆକୁଳେ । ପଡ଼ି ନୃପତି ପାଦତଳେ ॥
ବିନୟ ହୋଇ ସେ କହିଲା । ସର୍ବେ ମୋ ଏତିକ ହୋଇଲା ॥
ବହୁତ କାଳୁ ଅଛି ଏହି । ଧାନ ଗଉଣୀ ପରେ ଥୋଇ ॥
ପୂଜା କରଇ ଗୁରୁବାରେ । ଦେଖି କେ କହିଲା ଛାମୁରେ ॥
ଏଥୁ ଅଧିକ ଥିଲେ ଜାଣ । ଯେ ଇଚ୍ଛା କରିବ ପ୍ରମାଣ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ହସ ହସ । ତାକୁ ବୋଇଲେ ଦଣ୍ଡେ ବସ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦୂତ ପେଷି । ଡକାଇ ଆଣି ଏକ ଦାସୀ ॥
ସବୁ କହିଲେ ବିଧିମତେ । ସୁନାକାକେଶ୍ୱର ତାର ହସ୍ତେ ॥
ଦେଇ ପେଷିଲେ ନୃପବର । ଏହା ତୁ ନେଇଣ ସତ୍ୱର ॥
ମହାଦେଈଙ୍କ ହସ୍ତେ ଦେବୁ । ସମସ୍ତ ବୁଝାଇ କହିବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସୀ ବେଗେ ଚଳି । ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
କମଳା ମହାଦେଈ ପାଶ । ଯାଇ ସେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣସି ଗୋ ମାଏ । ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ କଥାଏ ॥
ଦେଇଅଛନ୍ତି ନୃପମଣି । ଶୁଣି ଅଇଲା ମହାରାଣୀ ॥
ସ୍ୱହସ୍ତେ ଧରି ପଚାରିଲେ । ଏ ଦ୍ରବ୍ୟ କାହୁଁ ଭିଆଇଲେ ॥
ଦାସୀ କହିଲା ଶ୍ରୀଛାମୁରେ । ଏ ରାଜ୍ୟେ ଏକ ପ୍ରଜାଘରେ ॥
ଧାନ ଗଉଣୀ ପରେ ଥୋଇ । ସେ ପୁଣି ପୂଜା କରୁଥାଇ ॥

ତା ଦେଖି କେଉଁ ଦୁଷ୍ଟନର । କହିଲା ନୃପତି ଛାମୁର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦୂତ ପେଷି । ତା ଘରୁ ତଣ୍ଡି ଘେନ ଆସି ॥
ପେଷିଣ ଦେଲେ ତୁମ୍ଭ ତହିଁ । ଶୁଣି କୋପିଲେ ମହାଦେଈ ॥
ଫିଙ୍ଗିଣ ଦେଲେ ଖଣ୍ଡଦୂରେ । ବୋଇଲେ କି କଲୁ ତୁ ମୋରେ
ଏ ପାପ ଛୁଡ଼ିବ କେମନ୍ତେ । ବିପ୍ରକୁ ଡାକ ଲେ ତ୍ୱରିତେ ॥
ଦାସୀ ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ଅନେକ ପାଦପୂଜା କଲେ ॥
ଆପଣା ଅଙ୍ଗ ଅଳଙ୍କାର । କାଢ଼ିଣ ରଖିଲେ ଆଗର ॥
ସେ ସୁନା କାକର ସମାନ । ତୁଳି ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ଦାନ ॥
ବୋଇଲେ ଦାସୀକି ହକାରି । ଏହା ତୁ ଯାଅ ଘେନକରି ॥
ବୋଲିବୁ ନଅ ତୁମ୍ଭ ସୁନା । ଏଥକୁ ଯୋଗ୍ୟ ତୁମ୍ଭେ ସିନା ॥
ସେ ତ ଅବଳା ଏକେ ଖିରୁ । କାହୁଁ ସମ୍ଭବେ ଏଡ଼େ ଗରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦାସୀ ନେଲା । ଛାମୁରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଥୋଇଲା ॥
ବୋଇଲା ନମୋ ଦଣ୍ଡଧର । ନଅ ଏ କାକର ତୁମ୍ଭର ॥
ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଦଣ୍ଡ ଯେତେ । ପାଇଲୁ ରାଣୀଙ୍କର ହସ୍ତେ ॥
ଅଧିକେ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଭୂଷଣ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତେ ନେଲେ ବିପ୍ରଗଣ ॥
ଏମନ୍ତେ କହିଗଲା ଦାସୀ । ଶୁଣି ନୃପତି ମନେ ହସି ॥
ସେ ପ୍ରଜା ହସ୍ତେ ଆଣିଦେଲେ । ତୋ ଧନ ନିଅ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ଲୁଚାଇ ପୂଜୁଥିଲୁ ଘରେ । ଏବେ ତୁ ପୂଜ ହୋ ଦାଣ୍ଡରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ । ସେ ଯେଉଁ ଖରୁଆକୁ ରାଇ ॥
ତା ସଙ୍ଗ କୁଟୁମ୍ବର ତୁଲେ । ରାଜ୍ୟ ବାହାର କରିଦେଲେ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାରଥି । ଏମନ୍ତ ଦୟାଳୁ ନୃପତି ॥
କେବଳ ପୂର୍ବକର୍ମ ତାର । ନାହିଁ ତା ଦୁହିତା କୁମର ॥
ତହିଁକି ନାହିଁ ଶୋଭଗତି । ତେଣୁ ସେ ଜାଣେ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତି ॥
ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ବେନି ଜଣ । ଗୋବିନ୍ଦ ଭାବରେ ନିପୁଣ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ବହି । ମାଛିକି ମାର ନ ବୋଲଇ ॥
ସୁଖେ ଏମନ୍ତ ରାଜ୍ୟ କରେ । ତା ଯଶ ପୂରିଲା ସଂସାରେ ॥

ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଧନ୍ୟ ସେ ଶ୍ରୀହରି ଚନ୍ଦନ ॥
ମୁନିମାନଙ୍କ ଆୟୁ ପାଉ । ଏ ରାଜା ଚିରଞ୍ଜୀବୀ ହେଉ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି । କାଳ ବଞ୍ଚିଲା ସେ ନୃପତି ॥
ପୁଣି କେତେକ କାଳ ଗଲା । ସେ ରାଜା ପତ୍ନୀଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଲା ॥
ଦଶାଦି ଶୁଦ୍ଧକର୍ମ ସାରି । ବିଚାର କଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ହେବାର ସନ୍ନ୍ୟାସ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦୂତ ପେଷି । ଡକାଇ ଆଣି ପାଠଯୋଷି ॥
ଯେ ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ଅମାତ୍ୟେ । ରାଜ୍ୟର ବଡ଼ଲୋକ ଯେତେ ॥
ପ୍ରଜା ପାଠକ ଆଦିକରି । ଡକାଇ ଆଣି ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଆପଣା ପୁତ୍ରକୁ ଆଣି । ରାଜ୍ୟ ସମର୍ପି ଦେଲେ ପୁଣି ॥
ଖୋଜାଇ ଶୁଭ ଅନୁକୂଳ । ପାଟ ବନ୍ଧାଇ ମହୀପାଳ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସର୍ବଜନ । ଆଜ୍ଠୁଁ ଏ ଭୂମିର ରାଜନ ॥
ପୁଅକୁ ବୋଇଲେରେ ଶୁଣ । ଆଜ୍ଠୁଁ ଏ ରାଜ୍ୟେ ରାଜା ଜାଣ ॥
ପ୍ରଜା କୁଳକୁ ପୁତ୍ରପରି । ପାଳିବୁ ଅତି ଯତ୍ନ କରି ॥
ଦେବ ଦ୍ୱିଜରେ ଥିବୁ ରତ । ନିରତେ ହେବୁ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ ॥
ସେବିବୁ ଗୁରୁଙ୍କ ଚରଣେ । ଅପ୍ରାଧି ନୋହିବୁ ବିପ୍ରଗଣେ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ ଦେବୁ ଦାନ । ନ କହିବୁ ନିରାଶ ବଚନ ॥
ଶିବ ଭବାନୀ ଖଞ୍ଜା ଯେତେ । ଖଣ୍ଡିବୁ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ଭୋଗ କଲି ଯେତେ । ପାଳିବୁ ସେହି ବିଧିମତେ ॥
ଏ ରୂପେ ଶୁଭେ ପାଳ ଦେଶ । ଆମ୍ଭେ କରିବୁ ବନବାସ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ଡୋରେ କୌପୁନୀ ଆଶ୍ରେକରି ॥
ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦ ତେଜ ଖରେ । ରହିଲେ ପର୍ବତ ଉପରେ ॥
ସକଳ ଚିନ୍ତା ଛାଡ଼ି ମନେ । କେବଳ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଜନେ ॥
ଏଣେ ପୁତ୍ରର ରାଜା ହୋଇ । କେତେ ବା ଦିନ ଗଲାବହି ॥
ଦିନକୁ ଦିନ ସେ ଅଜ୍ଞାନ । ମନ୍ଦ କର୍ମରେ ଦେଲା ମନ ॥
ଦ୍ୟୁତ ଶିକାର ପଶା ରଙ୍ଗେ । ମାତିଲା ବେଶ୍ୟାଗଣ ସଙ୍ଗେ ॥

ମେଷ କୁକୁଟ ଯୁଦ୍ଧମାନ । ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ କଲା ପାନ ।
ଅନ୍ୟାୟ କଲା ସେ ବହୁତ । ହରିଲା ପରନାରୀ ବିତ୍ତ ।
ପ୍ରଜା କୁଳକୁ ଦେଲା ଦୁଃଖ । ଭକାରି ନ ଯାଇଲେ ଭକ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗ କଲା ଦୂର । ବିପ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ବୋଲେ ମାର ॥
ହରି ଭକତି ମାର୍ଗ କଥା । ନ ଶୁଣେ ଶ୍ରବଣେ ସର୍ବଥା ॥
ଅନ୍ୟାୟ ଉପଦ୍ରବ ଯେତେ । ଯହୁଁ ସେ କଲା ଅପ୍ରମିତେ ॥
ସହି ନ ପାରି ପ୍ରଜାକୁଳ । ସମସ୍ତେ ହେଲେ ଏକଠୁଳ ॥
ବୋଇଲେ କି କରିବା ଏବେ । ଚାଲ କହିବା ରାଜା ଆଗେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲେ । ସୋଳର ପର୍ବତେ ମିଳିଲେ ॥
ଭେଟିଲେ ରାଜା ଆଗେ ଯାଇ । ସମସ୍ତେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ ॥
ଉଠି କପାଳେ ଦେଲେ କର । ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ଦଣ୍ଡଧର ॥
ତୋ ଯଶଚନ୍ଦ୍ର ଆହ୍ଲାଦେ । ସର୍ବେ ବଞ୍ଚିଲୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ ପୁତ୍ରର ପ୍ରତାପ । ଦିଶଇ ଅନଳ ସ୍ୱରୂପ ॥
ଅନ୍ୟାୟ ଉପଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ତାହା କହିବୁ ଅବା କେତେ ॥
ନ ସହି ପାରି ସର୍ବଜନ । ଅଇଲୁ ତୁମ୍ଭ ସନ୍ନିଧାନ ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ ଚରିତ୍ର ନ କରି । ବୋଲଇ ବୃଦ୍ଧ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ବନସ୍ତେ ରହିଅଛୁ ଯାଇ । ତପସ୍ୱୀ ଜନ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥
ତାହାକୁ ନ ଦଅରେ କଷ୍ଟ । ଥାଉ ସେ ଫଳ ମୂଳ ଭକ୍ଷି ॥
ଯାଇଲେ ଯାଉ ମଲେ ମରୁ । ଆମ୍ଭ ଅପେକ୍ଷମାନ ସରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲଇ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଶୁଣି ବିଦାରି ହୁଏ ବୁକୁ ।
ଆଉ ଯେ ପ୍ରଜାକୁଳ ଯେତେ । ରଖିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏଥୁଁ ଟି ଆମ୍ଭର ମରଣ । ହେ ରାଜା ହେଲା ବୋଲି ଜାଣ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରିଚନ୍ଦନ । ଅଙ୍ଗ ହୋଇଲା କମ୍ପମାନ ॥
ପୁଲକ ହେଲା ରୋମାବଳୀ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକଧାର ଗଳି ॥
ହୃଦରୁ ଉଡ଼ିଲା ସାହସ । ବହିଲା ପ୍ରଖର ନିଃଶ୍ୱାସ ॥
ବଦନୁ ନ ବଚନ ସ୍ଫୁରି । ବୋଇଲା କି କଲେ ଶ୍ରୀହରି ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପେଷେ ଦୂତ । କହିବ ପୁତ୍ରର ଅଗ୍ରତ ॥
ବୋଲିବ ପିତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ । ବହନ ହୋଇ ଅଛରେ ଆସ ॥
ତା ଶୁଣି ଦୂତେ ଚଳିଗଲେ । ମନ ନୃପତି ପାଶେ ହେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ପିତା ଆଜ୍ଞା ଆସ । ବହନ ଯିବା ରାଜା ପାଶ ॥
ଶୁଣି କୁମର କ୍ରୋଧଭରେ । ବୋଇଲେ ଦୂତଙ୍କ ଆଗରେ ॥
ଆହୁରି ଆଜ୍ଞା ବୋଲିବାର । ପୁଚ୍ଛିବା ଅଛୁକି ତୁମ୍ଭର ॥
ରହିଲି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇଣ । ପ୍ରଜା ଗୁହାରି କେତେ ଶୁଣ ॥
ଏଇବେ ବୃଦ୍ଧକାଳ ହେଲି । ବୋଲେ ତୁମ୍ଭର କସ ଗଲି ॥
କାହିଁରେ କହୁଁ ନ କହ । ଅଦୃଷ୍ଟ ମାନି ସୁଖେ ରହ ॥
ତା ଶୁଣି ଦୂତେ ଗଲେ ଚଳି । ବୃଦ୍ଧ ରାଜାର ପାଶେ ମିଳି ॥
ବୁଝାଇ କହିଲେ ସମସ୍ତ । ଶୁଣି ରାଜନ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ॥
ବୋଇଲେ ଆହେ ଧର୍ମ ଦେବ । ତୋତେ ଗୋଚର ଯିନାସବ ॥
ଏଥକୁ ସାକ୍ଷୀ ତୁ କେବଳ । ସାକ୍ଷୀ ଯେ ଦଶଦିଗପାଳ ॥
ବାସୁକି ଆଦି ନାଗ ଯେତେ । ଏଥକୁ ସାକ୍ଷୀ ଏ ସମସ୍ତେ ॥
ଆଜହୁଁ ମୋର ବଂଶ ଆଉ । ଏ ରାଜ୍ୟେ ରାଜା କେହି ନୋହୁ ॥
ଯେ ଅବା ନୃପତି ହୋଇବ । ତାର ମୂର୍ଦ୍ଧନା ଫାଟିଯିବ ॥
ଏମନ୍ତ କହି କ୍ରୋଧଭରେ । ଶ୍ରୀହସ୍ତ ପିଟିଲେ ପଥରେ ॥
ବୋଇଲେ ଯେବେ ଧର୍ମ ସତ୍ୟ । ଫାଟିଣ ଯାଉ ଏ ପର୍ବତ ॥
ରାଜାର ମୁଖୁଁ ଏହା ଶୁଣି । ଫାଟିଲି ପର୍ବତ ଧରଣୀ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ମହୀପାଳ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ଆଦିମୂଳ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି । ଶରଣଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଭୃତ୍ୟବତ୍ସଳ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମହାମହିମା କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ବ୍ରଜବଲ୍ଲଭ ବଂଶୀହସ୍ତ । ସକଳଜୀବ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
ଦେଖାଅ ତୋ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ । ମୁଁ ନଷ୍ଟେ ହାରିବ ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ନରସାଇଁ । ଦଶ ଦିଗକୁ ଦେଲି ଗୁହିଁ ॥
ଯେଉଁଣେ ଗୁହିଁଇ ତେଣେ ହରି । ଦିଶନ୍ତି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥

ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ । ବୋଲଇ ନମସ୍ତଚଳ ମୁହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବେଗେ ଉଠି । ପ୍ରମାଣ କଲ କୋଟି କୋଟି ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁ ଦେଖୁଁ ତହିଁ । ପଡ଼ିଲେ ସେ ବବରେ ଡେଇଁ ॥
ପିଣ୍ଡ ସହିତେ ପ୍ରାଣ ଗଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦେ ଲୀନ ହେଲା ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଚୂଡ଼ାମଣି । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ସନ୍ଥ ଚରଣେ ମୋର ଆଶ ॥
ମୁଁ ବଡ଼ ନଷ୍ଟ ହୀନ ବୁଦ୍ଧି । ନିରତେ ପ୍ରଭୁ ଅପରାଧି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ପାଦପଦ୍ମ ତଳେ । ଭେଟାଇଦିଅ ମୋତେ ବଳେ ॥
ଏତିକ ମାଗୁଣି ମୋହର । ପଣ୍ଡିତ ଜନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧର ॥
ମୁଁ ଯେ କହୁଛି ବାର ବାର । ହେ ସାଧୁ କର ବା ନ କର ॥
ଅତି ବିନୟଭାବ କରି । ମାଗୁଛି ତୁମ୍ଭ ପାଦ ଧରି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ॥
ହରିଚନ୍ଦନ ଗୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଷଷ୍ଠତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ସପ୍ତତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ମଙ୍ଗଳ ଗଉଡ଼ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁବୀର । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ମୋର ॥
ଚୈତନ୍ୟ ରାଜା ଅତି ତୋଷେ । କହେ ସୁମନ ରାଜା ପାଶେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ । ଏବେ ଯା କହୁଅଛି ତୋତେ ॥
ଅତି ଅପୂର୍ବ ଏହି ରସ । ଶୁଣି କଳୁଷ ହୋଏ ଧ୍ୱଂସ ॥
ଉତ୍ତର ଖଣ୍ଡେ ଏକ ଗ୍ରାମ । କମଳାବତୀ ପୁର ନାମ ॥
ପାଞ୍ଚକୋଶରେ ସେ ନଗର । ସେହି ଗ୍ରାମରେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ଗଉଡ଼ । ଅତି ଦାମ୍ଭିକ ମୂର୍ଖ ମୂଢ଼ ॥
ନ ଜାଣେ ପାଠ ଶାସ୍ତ୍ର ରୀତି । ନାହିଁ ତା ବିପ୍ର ଦେବ ଭକ୍ତି ॥
ନୋହେ ଆଚାରୀ ଶୁଚୀମନ୍ତ । ନ ଜାଣେ ବେଭାର କେମନ୍ତ ॥

ଦସ୍ୟୁ ବନସ୍ତ ଭାବ ଯେହ୍ନ । ସର୍ବଥା ନ ଜାଣଇ ସେହ୍ନ ॥
ହରି ଭଜନ ବୋଲବାର । ଦିନେ ନ ଆସେ ତୁଣ୍ଡେ ତାର ॥
ଧର୍ମ ପୁରାଣ ବୋଲି ଯାହା । ଶ୍ରବଣେ ନ ଶୁଣଇ ତାହା ॥
ନାମ ମଙ୍ଗଳ ମହାଖଣ୍ଡ । ଏ କଥା କେବଳ ତା ହୃଡ଼ ॥
ଯାହା ଜଗତରେ ତାର ଚିତ୍ତ । ସେ କଥା କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ॥
ମନରୁ ନ ଛୁଟେ କେବଳ । ସେ କଥା କରିଥାଇ ମୂଳ ॥
ଏମନ୍ତେ ସେ ଗୋପାଳ ଥାଇଁ । କେବଳ ଗୋଧନ ଚରାଇ ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ । ଗୋରୁ ଚରାଇ ନିଏ ଦିନ ॥
ପଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦିନ କାଟି । ନ ଜାଣେ ଗୃହ କର୍ମ କିଛି ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ପତ୍ନୀ ତାର । ନେଇଣ ଦିଅନ୍ତି ଆହାର ॥
ଗୋଷ୍ଠରେ ଭୁଞ୍ଜି ବଞ୍ଚେ ଦିନ । କେବେହେଁ ନ ଆସେ ଭବନ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଅର୍ଦ୍ଧବୟସ ଆସି ହେଲା ॥
ନ ଘେନୁ ଗୁରୁ ଉପଦେଶ । ଲୋକେ କରନ୍ତି ଉପହାସ ॥
ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଆରେ ଭାଇ । ଜ୍ଞାନ ଗୋଚର ତୋର ନାହିଁ ॥
କାଳ ହୋଇଲା ଆସି ଶେଷ । ନ ଘେନୁ କର୍ଣ୍ଣେ ଉପଦେଶ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର ବିନା ଜାଣ । ତୋ ପିଣ୍ଡ ହେଲା ଅକାରଣ ॥
ନରକେ ପଡ଼ିବୁ ତୁ ଯାଇ । ତରିବା ପଥ ଆଉ ନାହିଁ ॥
ଏବେ ତୁ ଆମ୍ଭ ବୋଲମାନ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର କର୍ଣ୍ଣେ ଘେନ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ମଲେ ନରକେ ହେବ ବାସ ॥
ଶୁଣି ଗଉଡ଼ ହସ ହସ । କହଇ ସେ ଲୋକଙ୍କ ପାଶ ॥
ଭଲ କହିଲ ତୁମ୍ଭେମାନେ । ମନ୍ତ୍ର ଘେନଲେ ମୁହିଁ କର୍ଣ୍ଣେ ॥
ତୁମ୍ଭର ପରିପ୍ରେ ନରତେ । ପଡ଼ିବ ପାଦତଳେ କେତେ ॥
ନ କଲେ ଦଣ୍ଡବତମାନ । ଗୁରୁ କରିବେ ଦୁଃଖ ମନ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଗାଳିଦିଅ ମୋତେ । ଏହା ମୁଁ କରିବି କେମନ୍ତେ ॥
ମନ୍ତ୍ର କର୍ଣ୍ଣରେ ଯେବେ ନେବି । କେବଳ କଥାଏ କହିବି ॥
ପଥେ ଯେ ଆତଜାତ ଜନ । କରିଥିବ ମୁଁ ଅନୁମାନ ॥

ଯେ ଅବା ଅପୂର୍ବ ବୈଷ୍ଣବ । ଯେବେ ପଥରେ ଦେଖାଯିବ ॥
ମନ୍ତ୍ର ଘେନିବି ତାଙ୍କଠାରୁ । ଏକଥା ଉଚିତ ମୋହର ॥
ଦଧି ବା ଦୁଗ୍ଧ ପିଇ ଖାଇ । ମୋ କର୍ଣ୍ଣେ ମନ୍ତ୍ର ଯିବେ କହି ॥
ଆଜି ଦେଖିବି ନାହିଁ ଥରେ । ପଡ଼ିବି ନାହିଁ ଏ ଦଣ୍ଡରେ ॥
ଏ କଥା ନ ଯୋଗାଏ ମୋତେ । ବୋଲିଣ ଚଳିଲେ ତୁରିତେ ॥
ଯାଇ ରହିଲା ଗୋଗୋଷ୍ଠରେ । ସେ ଗୋରୁ ପଲ୍ଲଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ॥
ବଗ୍ରୁରୁ ଥାଇ ତାର ତଟେ । ଉତ୍ତମ ଲୋକମାନେ ଯେତେ ॥
କହନ୍ତେ ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର ଘେନିବାରେ ॥
ଯେବେ ମୁଁ ଘେନନ୍ତି ଅତିଥି । ମନ୍ତ୍ର ଦେଖିବା କଥା ସତ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରତିଦିନ । କରୁଥାଏ ସେ ଅନୁମାନ ॥
ରାଜପଥକୁ ନିତି ଆସି । ସମସ୍ତ ଜାଣି ଥାଏ ବସି ॥
ଯିବା ଆସିବା ଜନ ଯେତେ । ତାଙ୍କୁ ପଗ୍ରୁରୁଥାଏ ନିତ୍ୟେ ॥
ବୈଷ୍ଣବମାନେ ଆସିବାରେ । ଦେଖିଲେ କହିବ ପଥରେ ॥
ଉଚ୍ଚ ପାଦପ ବୃକ୍ଷେ ଉଠି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଦିଏ ଦୃଷ୍ଟି ॥
କରିଥାଏ ସେ ଅନୁମାନ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ ॥
ଦଇବ ଯୋଗେ ଏକଦିନ । କରୁ ସେ ଅଛି ଗୋଦୋହନ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳରେ ଅତିଥି । ଆସି ହୋଇଲେ ଉପଗତ ॥
ତହିଁ ବିରାଜମାନ ହୋଇ । ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ ॥
ଡୋର କୌପୁନୀ କଟୀମାଝେ । ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ବିଭୂତି ବିରାଜେ ॥
ମସ୍ତକେ ଶୋହେ ଜଟାଭାର । ତୁମ୍ବା ଲଉଁଏ ଅଛି କର ॥
ଶ୍ରୀହରି ମନ୍ଦିର ତିଳକ । ଭାଲ ପଟରେ ଜକ ଜକ ॥
ତହିଁ ବିଦେହ ଶୋଭାବନ । ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ନନ୍ଦନ ॥
ଗୋଧନ ଦୁହାଁ ଦୂର କରି । ଉଠିଲା କ୍ଷୀରଭାଣ୍ଡ ଧରି ॥
ଧାଇଁଲା ବେଗ ବେଗ ହୋଇ । ଡାକିଲା ରହ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ଶୁଣି ସେ ରହିଲେ ଅତିଥି । ଗଉଡ଼ ହେଲା ଉପଗତ ॥
କ୍ଷୀର କଳସୀ ତଳେ ଥୋଇ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦେ ପଡ଼ିଶୋଇ ॥

ଉଠି ମସ୍ତକେ କର ଦେଲ । ଶୁଣହେ ଗୋସାଇଁ ବୋଇଲ ॥
ଏ କ୍ଷୀର ଭୋଜନ କରିବ । ମୋ କର୍ଣ୍ଣେ ମନ୍ତ୍ର ଦେଇଯିବ ॥
ମୁଁ ଯେ ହୋଇବି ତୁମ୍ଭ ଶିଷ୍ୟ । ଏ କଥା କର ତୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଅତିଥେ । ଶୁଣ ଗୋପାଳ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଚାଲ ତୋ ଭବନକୁ ଯିବା । ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନେକ ଦେଖିବା ॥
ମନ୍ଦିର ଲିପା ପୋଛୁ କରି । ବସିବା ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଭଜନ କରିବା । ତେଣୁ ତୋ କର୍ଣ୍ଣେ ମନ୍ତ୍ରଦେବା ॥
ନୋହିଲେ ହୋଇବ କେମନ୍ତେ । ଜଗତେ କି ବୋଲିବେ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଗୋପାଳ । ମୁଁ ଯେ ନ ଜାଣେ ଏ ଜଞ୍ଜାଳ ॥
କେବଳ ଏହି ସ୍ଥାନେ ଥିବ । ମନ୍ତ୍ର ଦେଇଣ ମୋତେ ଯିବ ॥
ନୋହିଲେ ଭଲ ନାହିଁ ତୋର । ମୁହିଁ ମରିବି ତୋ ଆଗର ॥
ମାରିବି ମରିବି ଦ୍ୱିକଥା । କେବେହେଁ ନୋହିବ ଅନ୍ୟଥା ॥
ଶୁଣି ଅତିଥି ଭୟ କଲେ । ଆପଣା ମନେ ବିଚାରିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଏ ବଡ଼ ମୂରୁଖ । ନିଶ୍ଚୟ ଦେବ ମୋତେ ଦୁଃଖ ॥
ଏହାକୁ ମନ୍ତ୍ର ମୁଁ ନ ଦେଲେ । ଏତ ନ ଛାଡ଼େ ମୋତେ ଭଲେ ॥
କରେ ଘେନିଣ ଠେଙ୍ଗା ଗୋଟି । ମୋତେ ତ ପକାଇବ ପିଟି ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବେ ଅତି ଧୀରେ । କହିଲେ ଗଉଡ଼ ଆଗରେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ କୁମର । ଏ ନିରଧାର ବାକ୍ୟ ମୋର ॥
ଆମ୍ଭେ ଯଦ୍ୟପି ଗୁରୁ ହେବୁ । ଆମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ମାନଥିବୁ ॥
ତୋତେ ଯା ଦେବୁ ଉପଦେଶ । ତୁହି ତା କରିବୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଏ କଥା କହ ସତ୍ୟ ମୋତେ । ଶୁଣି ଗଉଡ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ॥
ବୋଇଲ ଯେ ଆଜ୍ଞା ତୋହର । ସେହି ସେ ପାଷାଣରେ ଗାର ॥
ତା ଶୁଣି ବୈଷ୍ଣବ ଆନନ୍ଦ । ଚିନ୍ତଇ ଗୋବିନ୍ଦ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଆନନ୍ଦେ ବସିଲେ ସୁମରି । ଯେ ଅଙ୍ଗନ୍ୟାସ ଆଦି କରି ॥
ବୋଇଲେ ବସରେ ଗୋପାଳ । ଚିନ୍ତିଣ ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ ॥
ଶୁଣି ଗୋପାଳ ଦଣ୍ଡବତ । କରିଣ ବସିଲ ଅଗ୍ରତ ॥

ଅଡଥି ବସ୍ତ୍ର ବସ୍ତ୍ରୁ କରି । ତା ଅଙ୍ଗେ ସିଞ୍ଚିଲେକ ବାରି ॥
ମସ୍ତକେ ଶ୍ରୀହରି ମନ୍ଦିର । ତିଳକ ଦେଲେ ଶୋଭାକର ॥
ବାହୁଯୁଗଳ ହୃଦଗତେ । ତିଳକ ଦେଲେ ବିଧିମତେ ॥
ମୁଖେ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ଦେଲେ ତାର । ବସାଇ ତୃଣର ଉପର ॥
କର୍ଣ୍ଣେ କହିଲେ ମହାମନ୍ତ୍ର । ବୋଇଲେ ହେଲୁ ତୁ ପବିତ୍ର ॥
ଯାହା ଭୁଞ୍ଜିବୁ ଇଚ୍ଛା ତୋର । ଦେବୁ ତୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଛାମୁରେ ॥
ଆଗ ଗୋବିନ୍ଦେ ଭୋଗ ଦେବୁ । ପଛେ ତୁ ଶେଷହିଁ ଭୁଞ୍ଜିବୁ ॥
ଶୁଣି ଗଉଡ଼ି ବୋଲେ ଥାଇ । କହ ସେ କୃଷ୍ଣ ଅଛି କାହିଁ ॥
କେମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ତାହାର । କହିଣ ଥାଅ ମୋ ଆଗର ॥
ଶୁଣି କହନ୍ତି ଗୁରୁ ତାକୁ । ତୁ ମନ ଦିଅ ଏ କଥାକୁ ॥
ସକଳ ଘଟେ ବାସ ତାର । ପୂରିଛି ସଂସାର ଯାକର ॥
ଯହିଁ ଖୋଜିଲେ ତହିଁ ଅଛି । ଅପୂର୍ବ ରୂପ ସେ ଶ୍ରୀବତ୍ସି ॥
ନୀଳ ଜୀମୂତ କଳେବର । ରାଜୀବଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର ॥
ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରାୟୂ ମୁଖ । ଦେଖିଲେ ଛାଡ଼ିଯିବ ଦୁଃଖ ॥
ବିମ୍ବ ବନ୍ଧୁମ ରଙ୍ଗାଧର । ପୀତବସନ ବେଣୁଧର ॥
ହେମ କିଙ୍କିଣୀ କଟୀ ମାଝେ । ଚରଣେ ନୂପୁର ବିରାଜେ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ କରି ଧ୍ୟାନ । ନିତ୍ୟେ ତୁ ଦେଉଥିବୁ ଅନ୍ନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ କହିଲେ । ସେ କ୍ଷୀର ଧେନୁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଗଉଡ଼ି ଦଣ୍ଡବତ କରି । ରହିଲା ଗୋଧନ ଆବୋରି ॥
ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସୁଚିତ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ କଥା ଯେତେ ॥
ସେ କଥା କହୁଅଛି ଏବେ । କେବଳ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ॥
ପତ୍ନୀ ତା ସ୍ୱାମୀର ନିମନ୍ତେ । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
ଆଣି ତା ପତି ହସ୍ତେ ଦେଲା । ନିଜପୁରକୁ ଚଳିଗଲା ॥
ଗୋପାଳ ଅନ୍ନ ଧରି କରେ । ପଶିଲା ବନସ୍ତ ଭିତରେ ॥
ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ ଗୋଟି ଜାଣି । ନିର୍ମଳ କଲା ସିଞ୍ଚି ପାଣି ॥
ଗୋମୟେ ପରିଷ୍କାର କଲା । ସେ ଅନ୍ନ ସେ ସ୍ଥାନେ ରଖିଲା ॥

ତୁଳସୀ ଦଳ ତହିଁ ଭରି । ମନରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସୁମରି ॥
ବୋଇଲା ଆସ ଗୋପୀନାଥ । ବସି ଭୁଞ୍ଜିବ ପରା ଭାତ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ କହିଗଲେ ମୋତେ । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବାର ନିମନ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭର ଯେଉଁ ଭାତ ଶେଷ । ତାହା ମୁଁ ଭୁଞ୍ଜିବି ଅବଶ୍ୟ ॥
ନୋହିଲେ ନ ଭକ୍ଷଇ ଜଳ । ସ୍ୱରୂପ କହିଲି କେବଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାନାମତେ । ବୁଲି ସେ ଡାକିଲା ବନସ୍ତେ ॥
ଯହୁଁ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ ଦେଖି । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଦେଲା ରଖି ॥
ଭୁଞ୍ଜିଲା ନାହିଁ କଦାଚିତେ । ସେ ଷୀର ନୀରହିଁ ସହିତେ ॥
ରହିଲା ଉପବାସୀ ହୋଇ । ଗୋବନ୍ଧଠାରେ ଘର ଦେଇ ॥
ପ୍ରତିଦିନହିଁ ଏହିମତେ । ଅନ୍ନବ୍ୟଞ୍ଜନ ଆଣିଦ୍ୟନ୍ତେ ॥
ଥୋଇ ସେ ବନସ୍ତ ଭିତର । ଡାକଇ ଅନେକ ପ୍ରକାର ॥
କାହିଁଅଛ ହେ ପୀତବାସ । ମଣୋହି କରିବାକୁ ଆସ ॥
ଏମନ୍ତେ ଡାକନ୍ତେ କେବଳ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳ ॥
ଲେଉଟି ନ ଦେଖି ନିରାଶେ । ଅନ୍ନ ପକାଇ ଦେଲା ରୋଷେ ॥
ଆପଣେ ଉପବାସେ ରହି । ଜଳ ସ୍ପରଶ ନ କରଇ ॥
ଏମନ୍ତେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଦିନ । ଗଲା ସେ ନ କଲା ଭୋଜନ ॥
ପେଟ ଲାଗିଲା ପୃଷ୍ଠଦେଶେ । ରହିଲା ଅସ୍ଥି ଚର୍ମ ଶେଷେ ॥
ଆଉ ଉଠିବା ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ବଚନ ନ ପାରଇ କହି ॥
ଚାହିଁଲେ ନିର୍ମଳ ନ ଦିଶି । ଦେହେ ଜନ୍ମିଲା ଭ୍ରମ ଆସି ॥
ଏମନ୍ତ ହେଲା ସେ କେବଳ । କଲା ସେ ଏହି କଥା ମୂଳ ॥,
ବୋଇଲା ପ୍ରାଣ ପଛେ ଯାଉ । ଲଙ୍ଘିବି ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା କାହୁଁ ॥
ଏ ଦେହ ବହିଲେ ନିୟୁତ । ମରଣ କଥା ସିନା ସତ୍ୟ ॥
ଯଦ୍ୟପି ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ସତ । ମୋ ପ୍ରାଣ ଯେବେ ହେବ ହତ ॥
ବସିବି ବଇକୁଣ୍ଠେ ଯାଇ । ଏଥେ ମୋ ଶୋଚନା ନ ଥାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ଗଉଡ଼ । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଦୃଢ଼ ॥
ସପତବଂଶ ଦିନ ହେଲା । ତା ପତ୍ନୀ ଅନ୍ନ ନେଇ ଦେଲା ॥

ତା ଘେନ ଚଳିଲ୍ଲ ଗୋପାଳ । ଚିନ୍ତଣ ପ୍ରଭୁ ଆଦ୍ୟମୂଳ ॥
ଥୋଇଣ ବସିଲ୍ଲ ଆସନେ । ଧାନ କରିଣ ତାର ମନେ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ତାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ । ଯେଉଁ ସ୍ୱରୂପେ ଥିଲେ କହି ॥
ସେହି ସ୍ୱରୂପ କରି ଧାନ । ବୁଜିଲ୍ଲ ତା ବେନି ନୟନ ॥
ବୋଇଲ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ବଚନ । ସତ୍ୟ ଯଦ୍ୟପି ଦେବା ଜ୍ଞାନ ॥
ସତ୍ୟ ଯଦ୍ୟପି ଥିବେ ହରି । ସକଳ ଘଟେ ବାସ କରି ॥
ସତ୍ୟ ଯଦ୍ୟପି ଏ ଜଗତେ । ବିଷ୍ଣୁ ବିଜୟୁ ପଞ୍ଚଭୂତେ ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ଯେବେ ସତ୍ୟ । ଯେବେ ସେ ଜଗତର ନାଥ ॥
ଗୁରୁ ମୋ କହିଗଲେ ଯାହା । ସତ୍ୟ ବଚନ ଯେବେ ତାହା ॥
ତେବେ ବହନ ଆସ ହରି । ଏଥି ଭୋଜନ ଯାଅ କରି ॥
ନୋହିଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଲଗୁ ତୋତେ ଏ ହତ୍ୟାଦୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ସେ ମନେ । ରହିଲ୍ଲ ଗୃହିଁ ଏକଧାନେ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ମୁନିମାନଙ୍କ ଯେ ଅଲଭ୍ୟ ॥
ତାହା ପାଇଲ୍ଲ ସେ ଗଉଡ଼ । ଫିଟିଲ୍ଲ ଭବବନ୍ଧ ଗଡ଼ ॥
ଅଙ୍ଗେ ତା ପ୍ରକାଶିଲ୍ଲ ବଳ । ପଡ଼ିଲ୍ଲ ପାଦପଦ୍ମ ତଳ ॥
ଉଠିଲ୍ଲ ଶିରେ କରଦେଇ । ବୋଇଲ୍ଲ ନିସ୍ତରିଲି ମୁହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବା ତେଜି । ଅନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ଯେହୁ ଭଜି ॥
ଧିକ ସେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଜୀବନ । ପଶୁ ହସିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ମୁ ଯାହା ଦେଖିଲି ସାକ୍ଷାତେ । ତୋ ପରି ପ୍ରଭୁ ଏ ଜଗତେ ॥
ଲୋଡ଼ିଲି ଜଣେ ମାତ୍ର ନାହିଁ । ଶୁଣି ହସିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଗଉଡ଼ । ଏବେ ତୁ ଯାଅ ନିଜପୁର ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖେ ଦିନ ନିଅ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଠାବପାଅ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଗୋପାଳ ନିଜପୁର ଗଲ୍ଲ । ପ୍ରାଣାନ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଲଭିଲ୍ଲ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ପଢ଼ନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି । ଯମ ଦଣ୍ଡକୁ ନାହିଁ ଭ୍ରାନ୍ତି ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମ ଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଏତେମାତ୍ର କର । ଶରଣ ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ତୋର ॥
କର ନ କର ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା । କେବଳ ଏହି ମୋର ବାଞ୍ଛା ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମଙ୍ଗଳ ଗଉଡ଼ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ସପ୍ତତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଅଷ୍ଟତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ବାଳକ ରାମଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମୋ କୋଦଣ୍ଡ ମହାବାହୁ । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋର ହେଉ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମହାଜ୍ଞାତା । ଶୁଣ ସୁମନ ଏହୁ କଥା ॥
ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଏ ଚରିତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ଶୁଦ୍ଧ ପଶ୍ଚିମ ଯେ ଲାହୋର । ଦେଶରେ ଅଛେ ତାର ଘର ॥
ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର । ନାମ ବାଳକ ଦାସ ତାର ॥
ମାତା ପିଅର ପାଞ୍ଚଭାଇ । ତହିଁର ମଧ୍ୟେ ଗୋଟି ସେହି ॥
ବିଷୟ କର୍ମ ଆଦି ଯେତେ । କରଇ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ନ କରେ ମାତା ପିତା ବୋଲ । ଭ୍ରାତାଙ୍କ କଥା ମଣେ ଶଲ ॥
ଫୁଲ ଚନ୍ଦନ ମାଳ ଯେତେ । ମଣ୍ଡନ ହୋଇଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ପିନ୍ଧି ଉତ୍ତମ ଝୀନବାସ । ବୁଲୁ ଯେ ଥାଇ ଦେଶ ଦେଶ ॥
ଭୁଞ୍ଜିବା ମୂଳ ଅଟେ ତାର । ଭୋଜନ ବେଳେ ଆଗୁଁ ସାର ॥
ଉଦାସୀ ଜନପ୍ରାୟେ ହୋଇ । କିଛିହିଁ କର୍ମ ନ କରଇ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଠାରେ । ତା ପିତା ଅତି କ୍ରୋଧଭରେ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ପାମର । ବୋଲଟି ନ କଲୁ କାହାର ॥
ଗୃହ ଜଞ୍ଜାଳ ଯେ ହୋଇଛି । ତୋତେ ତ ନ ଲାଗିଛି କିଛି ॥
କୃଷି ବାଣିଜ୍ୟ ଆଦି ଯେତେ । ନ କଲୁ ତାହା କଦାଚିତ ॥
କେମନ୍ତେ ସରିବ ତୋ ଦିନ । ଦୁଃଖ ପାଇବୁରେ ଅଜ୍ଞାନ ॥

ମାତା ବୋଇଲା ଏହିମତେ । ଘରୁ ଘଉଡ଼ି ଦେଲେ ଭ୍ରାତେ ॥
ବୋଇଲେ ନ ଥା ଆମ୍ଭ ଘରେ । ଥିଲେ ମାରିବୁ ନିରନ୍ତରେ ॥
ସବୁରି ମୁଖରୁ ନିରାଶ । ଶୁଣି ବାଳକ ରାମ ଦାସ ॥
ମନେ ବିଚାର କଲା ତାର । ଧିକ ଏ ଜୀବନ ମୋହର ॥
ମାତା ପିତାଙ୍କର ନିରାଶ । ଏ ଦେହେଁ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ ॥
ଏଥେ ମୁଁ କି କରିବି ଆଉ । ଏ ଜୀବ ଥାଉ ଅବା ଯାଉ ॥
ଅରଣ୍ୟେ ପଶିବି ମୁଁ ଯାଇ । କେବଳ ରାମ ନାମ ଧ୍ୟାୟୀ ॥
ଦଇବେ ବାଳକ ବୟସ । ଛାଡ଼ି ସଂସାର ମୋହ ଆଶ ॥
ବନେ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ ଖୋଜି । ତହିଁ ବସିଲା ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ॥
ଏ ମନ ବୁଦ୍ଧି ଅହଙ୍କାର । ମଦମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟ ଯେ ବିକାର ॥
କାମ କଳ୍ପନା ଆଦି ଯେତେ । ତାହାର ସମତା ସହିତେ ॥
ସବୁ ପକାଇ ଦେଲା ଦୂରେ । ଝାଳୁଆ ଧୂଳିଆ ପ୍ରକାରେ ॥
କେବଳ ଦୃଢ଼ମନେ ବସି । ମୁଖେ ଶ୍ରୀହରି ନାମ ଘୋଷି ॥
ବୋଇଲା ଆହେ ନାରାୟଣ । ଜଗତ ତୁମ୍ଭର ଭିଆଣ ॥
ଚର ଅଚର ଆଦି କରି । ସକଳ ଘଟେ ଅଛ ପୂରି ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଧରି । ଜନନୀ ଜଠରେ ବିହରି ॥
ଅଗାଧଜନ୍ତୁ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ । କରି ଭିଆଇ ଏ ଜଗତ ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଧରି । ସଂସାର ଆତଜାତ କରି ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ପଡ଼ିଲେ ବିପତ୍ତି । ତୋ ବିନା ନାହିଁ ଅନ୍ୟଗତି ॥
ଏ ଯେବେ ସକଳ ପ୍ରମାଣ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ନାରାୟଣ ॥
କଣିଲା ଦାସ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର । ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର ॥
ରଖ ନ ରଖ ମହାବାହୁ । ମୋର ଭରସା ନାହିଁ ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମନେ ତାର । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ମନ୍ତ୍ର ଦେବା ସାର ॥
ସେ ନାରାୟଣ ନାମ ଗୋଟି । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଗଣ୍ଠି ॥
ଚଞ୍ଚଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି । ବସି ଏକାନ୍ତେ ଜପ କରି ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ବୋଲି ଯାହା । ମନରୁ ଦୂର କଲା ତାହା ॥

ସେ ଫଳମୂଳ ପତ୍ରମାନ । ଜଳହିଁ ନ କଲା ସେ ପାନ ॥
କେବଳ ହରି ନାମାମୃତ । ଭୋଜନେ ସ୍ଥିରକଲା ଚିତ୍ତ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦେଖିବ । ନୋହିଲେ ପ୍ରାଣ ଉପେକ୍ଷିବ ॥
ଏମନ୍ତ ଦୃଢ଼ କରି ମନେ । ବସି ଜପିଲା ଘୋରବନେ ॥
ବହିଣ ଗଲା ଦିନ ସାତ । ଶୁଣ ହୋ ମନ ନୃପନାଥ ॥
ଦଇବ ମାୟାରେ କେବଳ । ଆସି ମିଳିଲେ ବ୍ୟାଘ୍ରପଲ ॥
ଘୋର ଗର୍ଜ୍ଜନ ନାଦ କରି । ଭକ୍ଷିବା ପ୍ରାୟେ ତାକୁ ଧରି ॥
ପାଶେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇ । ନୟନେ ତାହାକୁ ଦେଖଇ ॥
ଦେଖି ମନରେ ନାହିଁ ଭ୍ରାନ୍ତି । ବୋଲେ ଯା କରିବେ ଶ୍ରୀପତି ॥
ସେ କଥା ହେବ ତ ଅବଶ୍ୟ । ମୋହର ବଳେ ହେବ କିସ ॥
ରଖିଲେ ରଖ ନେଲେ ନେଉ । ଏଥକୁ ଭୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ଚିତ୍ତୁ ବୁଝି । ରହିଲା ହରିଧ୍ୟାନେ ମଜ୍ଜି ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ନୃପରଣି । ତାହା ଜାଣିଲେ ନାରାୟଣ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଶବର ରୂପରେ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ଧରି କରେ ॥
ଧାଇଁଲେ ଅତି ବେଗ ହୋଇ । ମିଳିଲା ଭୃତ୍ୟପାଶେ ଯାଇ ॥
ଦେଖିଣ ବ୍ୟାଘ୍ର ପଳାଇଲେ । ଭକତ ଅନାଇଣ ଦେଲେ ॥
ଶବର ବୋଲେ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବନେ ବସିଛ କି କାରଣ ॥
କି ତୋର ମନେ ଭୟ ନାହିଁ । ବ୍ୟାଘ୍ର ଭଲ୍ଲୁକ ସ୍ଥାନ ଏହି ॥
ଭକ୍ଷଣ କଲେ ନାଶ ଯିବୁ । ବହନ ଉଠିଯାଅ ବାବୁ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଶବର ଧର୍ମପିତା ଶୁଣ ॥
ପିତା ଜନନୀ ଭ୍ରାତା ମୋର । ମାରି ନବରୁ କଲେ ଦୂର ॥
ନାହିଁ ମୋହର ଗୃହ ବାସ । ଛୁଡ଼ିଲା ସଂସାରର ଆଶ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ଜୀବର କାରଣ ॥
ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଇଚ୍ଛା ମୋର । ତେଣୁ ପଶିଲି ବନ ଘୋର ॥
ଶୁଣି ଶବର ଅଳ୍ପ ହସି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବାଳଋଷି ॥
ତୁ ଯାହା ବୋଇଲୁ ବଚନ । କେମନ୍ତେ ପ୍ରତେ ଯିବ ମନ ॥

ଯାହାକୁ ଭାବୁଛନ୍ତି ଭବ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ମୁନିଏ ଯୋଗମାର୍ଗେ ଶ୍ରାନ୍ତ । ଯା ବର୍ଣ୍ଣି ଚିହ୍ନି ନ ପାରନ୍ତି ॥
ସେ କାହିଁ ଦେଖା ଦେବେ ତୋତେ । ଏହା ବିଶ୍ବରୁ କିନା ଚିତ୍ତେ ॥
ଉଚିତ ନୋହେ ଏ ତୋହର । ଯାଅ ତୁ ଆପଣା ମନ୍ଦିର ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ହେ ଧର୍ମପିତା ମୋର ଶୁଣ ॥
ସେ ମହାମୁନିଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ । ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ପୁରାଣରେ ॥
ସବୁରି ଜୀବର ଜୀବନ । ଅଟନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ସବୁରି ତାତ ମାତ ସେହି । ତା ବିନା ଅନ୍ୟ କେହି ନାହିଁ ॥
ଜଗତଯାକ ଖେଳଘର । ସବୁ ଏ ଆୟତ୍ତ ତାହାର ॥
ଯାହାକୁ ଯେଉଁ ମାର୍ଗେ ପେଶି । ତାହାକୁ ସେହି ପଥ ଦିଶି ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ବୋଲି କହନ୍ତି ମୁନିଗଣ ॥
ତେଣୁ ଭରସା ମୋର ମନ । ଅବଶ୍ୟ ପାଇବି ଦର୍ଶନ ॥
ଦୁଇରୁ ଏକ ମୁଁ କରିବି । ନୋହିଲେ ଜୀବନ ହାରିବି ॥
ଏ ଦୃଢ଼ ବାଞ୍ଛା ଅଛି ମୋର । ବିଜୟ କର ହେ ଶବର ॥
ତୁମ୍ଭର ମୁଁ ଧର୍ମ ବାଳକ । ମୋଠାରେ ଦୟାମାନ ରଖ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନାରାୟଣ । ନାମ ରଟିଲା ପୁଣ ପୁଣ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ବାସୁଦେବ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏହା ଜୀବ ॥
ମୁଁ ଯେବେ କରିବି ନିରାଶ । ଏ ବିପ୍ର ମରିବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ଦୟାମଣି । ନିଷ୍କାମ ଭାବ ତାର ଜାଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ରେ କୁମର । ଆମ୍ଭେଟି ଜଗତ ଈଶ୍ବର ॥
ଆସିଣ ଦୟା କଲୁ ତୋତେ । ବର ତୁ ମାଗି ନେନ ଏତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ କୁମର । ଦେଖାଅ ନିଜ ରୂପ ତୋର ॥
ଦେଖିଲେ ଚର୍ମନେତ୍ର ପଥେ । ତେବେ ମୁଁ ଯିବଇଁ ପରତେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ବୋଇଲେ ବୁଜ ତୁ ନୟନ ॥
ତାହାଙ୍କ କଥାରେ ତୁରିତେ । ନୟନ ବୁଜି ଅନ୍ତର୍ଗତେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ତାହା ଜାଣିଲେ ନରହରି ॥

ନିଜ ସ୍ୱରୂପେ ହେଲେ ଉଭା । କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପ କ ଶୋଭା ॥
ନୀଳ ଜୀମୂତ ଅଙ୍ଗଘନ । ଅମଳ କମଳ ନୟନ ॥
କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି ମୁଖ । ଦର୍ଶନେ ଖଣ୍ଡେ ଭବଦୁଃଖ ॥
ସୁନ୍ଦର ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର । କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭ ମଣିହାର ॥
ହୃଦେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଦ ଚିହ୍ନ । ଫୁଟି ଦିଶଇ ଶୋଭାବନ ॥
ଶଙ୍ଖ କମଳ ଗଦା ସାରି । ରଥାଙ୍ଗ ଆଦି ଚାରି କର ॥
ପୀତବସନ କଟୀମାଝେ । ଚରଣେ ନୂପୁର ବାଜେ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପ ଭଗବାନ । ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଭୃତ୍ୟମନ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦପଦ୍ମେ ପଡ଼ି । ଉଠି କହିଲେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣ ॥
କାମୀ କାମନା କାମଧେନୁ । ମହା ମହିମା ରତ୍ନଭାନୁ ॥
ସକଳ ଜୀବ ଜ୍ଞାନଗୁରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ମୁଁ ଛାର ପତିତ ଅଜ୍ଞାନ । ପାଇଲି ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ ॥
ଅଶେଷ ଜନ୍ମ ପାପ ମୋର । ଛାଡ଼ି ସକଳ ହେଲା ଦୂର ॥
ଛାଡ଼ିଲା କାମବନ୍ଧ ପାଶ । ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ପୀତବାସ ॥
ଭୃତ୍ୟବତ୍ସଳ ଯାର ବାନା । ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା ॥
ତୋ ମନୁ ସଂଶୟ ବିନାଶି । ତେଣୁଟି ବିଜେ କଲୁ ଆସି ॥
ଏବେ ତୁ ମାଗି ଘେନ ବର । ଯେ ମନୋବାଞ୍ଛା ଅଛି ତୋର ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ନନ୍ଦନ । ନମସ୍ତେ ଜଗତ ଜୀବନ ॥
ଯେବେ ତୁ ବର ଦେବୁ ମୋତେ । ଜନ୍ମ ନୋହିବ କଦାଚିତେ ॥
ଛୁଇଁଲେ ପଥର ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ହୋଇବ ଦେବ ଭଗବାନ ॥
ଆବର ତୋତେ ଧାନ କର । ଇଚ୍ଛା ମରଣେ ଯିବ ମର ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖ ଦିନ ଯିବ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଠାବ ହେବ ॥
ଅସ୍ତୁ ବୋଇଲେ ଭଗବାନ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ଏ ବର ପାଇ ବିପ୍ରବର । ଆନନ୍ଦ କେ କହୁ ତାହାର ॥
ଛୁପଡ଼େ ଆଣିଲା ପଥର । ଛୁଇଁଲା ଆପଣା ହସ୍ତରୁ ॥

ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣ | ଦେଖି ହରଷ କଲା ମନ ||
ଲୋକଙ୍କୁ ବୋଇଲା ହକାରି | ଏ ସୁନା ନିଅ ବେଗ କରି |
ଯେତେକ ଯେ ଆଣ ହୋ ତସ୍କର | ମଠ ବାନ୍ଧିବା ଏହିଠାର ||
ଥୋକେ ମନୋହର ସଞ୍ଚା ଘେନ | କରିବା ରନ୍ଧନ ଭୋଜନ ||
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ତାହା କଲେ | ଭୁଞ୍ଜି ସମସ୍ତେ ସୁସ୍ଥ ହେଲେ ||
ଏଥି ଉତ୍ତାରୁ ଦିବ୍ୟସ୍ଥାନ | ଦେଖି ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣିଣ ||
ଶତେକ ବଖରା ଚଉଁରି | ତୋଳାଇ ଅତି ଯତ୍ନ କରି ||
ବୈଷ୍ଣବ ରଖାଇ ବହୁତ | ଆପଣେ ହୋଇଲେ ମହନ୍ତ ||
ଖଞ୍ଜିଲେ ସଦା ବର୍ତ୍ତମାନ | ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ ଦେଲେ ଧନ ||
ସେ ଦେଶେ ଥିଲା ଯେତେ ମଠ | ସବୁହୁଁ ହେଲା ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ||
ଜୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇଲେ | ଜଗତେ ଧନ୍ୟ ବୋଲାଇଲେ ||
ବଢ଼ିଲା ଧନ ଅପ୍ରମିତ | ବୃଦ୍ଧି ହିଗରେ ଯେ ସମସ୍ତ ||
କି ଅବା କୁବେର ସମ୍ପତ୍ତି | ଅଚଳାଚଳ ତା ବିଭୂତି ||
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଉଷ୍ଟ୍ର ଆଦି | ଅନେକ ରଖିଲେ ସମ୍ପାଦି ||
ଢମକ ବାଜେ ମଠଦ୍ୱାରେ | ଚମକ ପଡ଼ଇ ନଗରେ ||
ସମସ୍ତେ ହେଲେ ବଶବର୍ତ୍ତୀ | କହୁ ନ ସରେ ତାଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତି ||
ଅନେକ ବିଧି ଭୋଗ ହେଲା | ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା ||
ବିସ୍ମୟ କଲେ ତାଙ୍କ ମନ | ଏଥିରେ କିସ ପ୍ରୟୋଜନ ||
ସକଳ ଭୋଗ ହେଲା ଶେଷ | କରିବା କ୍ଷେତ୍ରବରେ ବାସ ||
ଯେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ରମଣ | ସେ ମୋର ଜୀବର କାରଣ ||
ବିଜୟ ନୀଳ ପରବତେ | ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ||
ତାହାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବି | ମୋର ଏ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାରିବି ||
ଏ କଥା ଅଟେ ମୋର ମୂଳ | ବୋଲି ସେ କଲେ ଅନୁକୂଳ ||
ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବ ସଙ୍ଗତେ | ଘେନିଣ ଚଳିଲେ ତୁରିତେ ||
ବଜାଇ ମଙ୍ଗଳ ମହୁରି | ଝାଙ୍କଝାଞ୍ଜଳୀ ଶଙ୍ଖ ଭେରି ||
ଆବର ଢମକ ନିଶାଣ | ଦମାଲୁ ନାଦ ଘୋର ଟାଣ ||

ତା ପଛେ ସାଜ ବାଜାବୃନ୍ଦ । ଗମିଲେ ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦ ॥
ଯେବଣ ପଥେ ଯାନ୍ତି ଚଳି । ପୃଥିବୀ ପଡ଼ନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁଳି ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେବାଟ ଚଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସହର ପାଶେ ହେଲେ ॥
ବାଦ୍ୟ ଶବଦ ଘୋର ତାନେ । କମ୍ପିଲା ଦିଲ୍ଲୀ କୋପମନେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ପୁଚ୍ଛିଲେ ଦୂତଙ୍କ ଆଗର ॥
କି ବାଦ୍ୟ ବାଜଇ କାହାର । ଚମକ ପଡ଼ଇ ଶରୀର ॥
ଲୋକେ କହିଲେ ସନମତେ । ସେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱରଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ॥
ଏକ ଫକୀର ଆସିଛନ୍ତି । ବଳ ତା କହି ନୋହେ କଟ୍ଟି ॥
ତାହାର ବାଦ୍ୟ ଶବଦର । କମ୍ପି ଉଠଇ ଏ ନଗର ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ବହନ ଯାଇ ମନା କର ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଦୂତ ଗଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ଏଠାରେ ନ ବଜାଅ ବାଜା । ଦିଲ୍ଲୀ ଈଶ୍ୱର ମହାତେଜା ॥
ଶୁଣି ବାଳକ ରାମଦାସ । ଅଳପ ହେଲେ ହସ ହସ ॥
ବୋଇଲେ ଏ ଦିଲ୍ଲୀ ନୌବତ । ନ ବାଜୁ ଯେବେ ଆଜ୍ଞା ସତ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ବଚନ । ବାଜିଲା ନାହିଁ ବାଦ୍ୟମାନ ॥
ଦେଖ ସେ ଆଜ୍ଞା ମତ ହେଲା । ଦିଲ୍ଲୀ ନୌବତ ନ ବାଜିଲା ॥
ତା ଦେଖି ବାଦ୍ୟକାରମାନେ । ଜଣାଇ ବାଦ୍‌ସା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
କମ୍ପା ନୌବତ ନ ବାଜିଲା । ଏ ବଡ଼ ସଂଶୟ ଲାଗିଲା ॥
ଯେତେ ପିଟିଲେ ବାଦ୍ୟମାନ । କେବେହେଁ ନ ବାଜିଲା ଜାଣ ॥
ଏ କଥା ବୁଝି ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ଆମ୍ଭର ଦୋଷ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ତା ଶୁଣି ବାଦ୍‌ସା ଅଚମ୍ଭିତ । ବୋଲଇ ଏତ ବିପରୀତ ॥
ଦୂତେ କହିଲେ ବାଦ୍‌ସା ଆଗେ । ଫକୀର ଆଜ୍ଞା ଦେଲା ରାଗେ ॥
ଦିଲ୍ଲୀରେ ନ ବାଜୁ ନୌବତ । ତା କଥା ହେଲା ଏବେ ସତ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ଆଜ୍ଞା ସେ ଦେଲା କ୍ରୋଧଭର ॥
ବୋଇଲା ଯାଅ ସୈନ୍ୟ ମୋର । ବଇଷ୍ଣବକୁ ବନ୍ଦୀ କର ॥
ଦେଖିବା ତାର କରାମତ । ତା ଶୁଣି ଚଳିଗଲେ ଦୂତ ॥

ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଚଳଚଳେ । ଆସି ବୈଷ୍ଣବେ ବନ୍ଦୀ କଲେ ॥
ଘୋଡ଼ାଙ୍କ ଉପରେ ବସାଇ । ବେଢ଼ିଲେ କଟେପୁର ହୋଇ ॥
କରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକଟ । ମାଣ୍ଡୁ ଯିବାକୁ ନାହିଁ ବାଟ ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନଦିନ ଗଲା । ଅନ୍ନ ଯେ ଭୋଜନ ନୋହିଲା ॥
ପୁଣି କହନ୍ତି ସେ ଫକୀର । ହେ ଦୂତେ ଆମ୍ଭ ବୋଲ କର ॥
କହରେ ବାଦ୍‌ସା ଆଗେ ଯାଇ । କେବଣ ଦୋଷ କଲି ମୁହିଁ ॥
କମ୍ପା ସେ ମୋତେ ବନ୍ଦୀ କଲା । ତାକୁ କି ଦଇବ ଗୁଡ଼ଲା ॥
ଏ ଦିଲ୍ଲୀ ସହର ସହିତେ । ଅଛଇ ତାର ଗ୍ରାମ ଯେତେ ॥
ସମସ୍ତ ଜଳରେ ଭସାଇ । ସମୁଦ୍ରେ ପକାଇବି ନେଇ ॥
ନୋହିଲେ ବେଗେ ଛାଡ଼ିଦେଉ । ଅଧିକ କି କହିବି ଆଉ ॥
ତା ଶୁଣି ବେଗେ ଦୂତ ଗଲେ । ସମସ୍ତ ବୁଝାଇ କହିଲେ ॥
ବାଦ୍‌ସା ବୋଇଲା ହେଉ ହେଉ । ଦେଖିବା ସମୁଦ୍ରେ ପକାଉ ॥
ନୋହିଲେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିବ । ତାକୁ କେ ଏଥୁ ଉଦ୍ଧାରିବ ॥
ତା ଶୁଣି ଦୂତେ ବେଗେ ଗଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଆଗରେ କହିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଯତିବର । କୋପେ ବୋଇଲେ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ॥
ଦେଖାଇ ଦେଲେ କରାମତ । ବନ୍ଦୀରୁ ହୋଇବ ମୁକତି ॥
ନୋହିଲେ ଥାଅ ବନ୍ଦୀଘରେ । ଶୁଣି ବୈଷ୍ଣବ କ୍ରୋଧଭରେ ॥
ଲେଙ୍ଗୁଟି ଫିଟାଇଣ ଦେଲେ । ସର୍ବ ସାକ୍ଷାତେ ମୁତ୍ର କଲେ ॥
ବୋଇଲେ ରାମଙ୍କ କୃପାରୁ । ଏ ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର ସର୍ବ ସରୁ ॥
କେବଳ ଜଳମୟ ହେଉ । ଏ ପୁରଗୋଟି ଭାସିଯାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ କେବଳ । ପୁରେ ପୂରିଲା ମୁତ୍ରଜଳ ॥
ବେନି ପ୍ରହର ମଧ୍ୟେ ପାଣି । ଦିଲ୍ଲୀ ହୋଇଲା ଆଣ୍ଠୁଆଣି ॥
ଦେଖି ଆକୁଳ ପୁରଜନ । କହିଲେ ବାଦ୍‌ସା ସନ୍ନିଧାନ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ଚମତ୍କାର । ଗ୍ରୀଷ୍ମ କାଳେ ଏତେ ନୀର ॥
ଫକୀରେ ଶତ୍ରୁତା ହେଲେତ । ହେଲେ ମରିବା କଥା ସତ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ଦିଲ୍ଲୀ ନରପତି । ହୃଦପଦ୍ମରେ କଲା ଯୁକ୍ତି ॥

ବୋଇଲେ ଚାଲ ସର୍ବେ ଯିବା । ଅଭିଥେ ଶରଣ ପଶିବା ॥
ବିନୟ କରି ତାଙ୍କ ପାଦେ । କ୍ଷମା କରାଇ ଅପରାଧେ ॥
ଅନେକ ଧନ ତାଙ୍କୁ ଦେବା । ପ୍ରବୋଧି ତାହାଙ୍କୁ କହିବା ॥
କରି ଅନେକ ରୂପେ ସେବା । ତେବେ ସେ ସଙ୍କଟୁ ତରିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦିଲ୍ଲୀଶ୍ୱର । ଅନେକ ପ୍ରଜା ସଙ୍ଗତର ॥
ଧନ ବସନ ଆଦି କରି । ମଣୋହି ସଞ୍ଚାମାନ ଧରି ॥
ବୈଷ୍ଣବ ପାଶେ ଯାଇଁ ମିଳି । ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟ ହୋଇ ମେଳି ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡବତ କଲେ । ଉଠ କପାଳେ କର ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର । ମହିମା ବୁଝିଲି ତୁମ୍ଭର ॥
ମୋ ଅପରାଧମାନ ଯେତେ । ମନେ ନ ଧର କଦାଚିତେ ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଧର୍ମର କୁମର । ଏକଥା ଘେନମା ମୋହର ॥
ଆଜ ଦିନରୁଟି ଅବଶ୍ୟ । ଦିଲ୍ଲୀ ବାଳକ ରାମଦାସ ॥
ନାମ ବହିବ ଏ ଜଗତେ । ମୋହର ମାଗୁଣିଟି ଏତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧନ ଯେତେ । ଥୋଇଲେ ଅଭିଥି ଅଗ୍ରତେ ॥
ଅନେକ ବିନୟି କହିଲେ । ଯେ ଯାହା ପୁରେ ଚଳିଗଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ଜନ କଟୁ ନାହିଁ । ଧନ୍ୟ ରାମଦାସ ବୋଲାଇ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନୁ ନୃପନାଥ । ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାବଳୀ । ହରି ଭକତ ଏକେ ଭଳି ॥
ଭକତ ଭଗବାନ ଦୁଇ । ଏକ ଆତ୍ମା ଯେ ଭିନ୍ନ ନୋହି ॥
ଏକଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସୁଜନଜନେ ଏହା ଶୁଣ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ ବାଣୀ । କେବଳ ଭକ୍ତି ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥
ତରିବା ନୌକା ଏ କେବଳ । ପ୍ରାଣୀ ବିଶ୍ୱାସ ଏକା ମୂଳ ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପଦାଗ୍ରତେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଅବିରତେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ବାଳକ ରାମଦାସ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଅଷ୍ଟବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ବାଳକ ରାମଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ । କହିଲ ଅପୂର୍ବ ବିଧାନ ॥
ସେ ଯେ ବାଳକ ରାମଦାସ । ଦିଲ୍ଲୀରେ କଲା ଏତେ ଯଶ ॥
କହ ଯେ ପୁଣ କାହିଁ ଗଲେ । କି ଅବା ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିଲେ ॥
ଏ କଥା ଫେଡ଼ି ମୋତେ କହ । ମନରୁ ଫିଟାଅ ସନ୍ଦେହ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ କହେ ହସି । ଶୁଣ ହୋ ମନ ଘଟବାସୀ ॥
ସେ ଯେ ବାଳକ ରାମଦାସ । କଥା କହିଲେ ନୋହେ ଶେଷ ॥
କେବଳ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି । ଶୁଣ କହିବା କଥା ଗୁରି ॥
ଦିଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଦେଖାଇ । ତହୁଁ ଚଳିଲେ ବେଗ ହୋଇ ॥
ସକଳ ସୈନ୍ୟ ସମତୁଲେ । ଅନେକ ତୀର୍ଥ ବୁଲିଗଲେ ॥
ଗୋପ ମଥୁରା ବୃନ୍ଦାବନ । କାଳିନ୍ଦୀ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ॥
ଅଯୋଧ୍ୟା ଚିତ୍ରକୂଟ କାଶୀ । କାଞ୍ଚିକାବେରୀ ବାରାଣସୀ ॥
ଦ୍ୱାରକା ଧାମ ରଙ୍ଗନାଥ । ଶ୍ରୀରାମେଶ୍ୱର ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ ॥
ଶ୍ରୀଲଛମନ କ୍ଷେତ୍ରବର । ଦିବ୍ୟ ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁଣ୍ୟ ତାର ॥
ସେ ପଞ୍ଚବଟୀ ଗୋଦାବରୀ । ପ୍ରାଣ ନୃସିଂହ ନରହରି ॥
ବଦ୍ରିନାଥ ସୀମାଚଳ । ଶ୍ରୀ ଆଦି କର୍ମ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥଳ ॥
ବୁଲି ଦେଖିଲେ ତୀର୍ଥମାନ । କରିଣ ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥେ ସ୍ନାନ ॥
ଭ୍ରମନ୍ତି ହରିଧ୍ୟାନ କରି । ଯିବା ପଥରେ ପଡେ ହୁରି ॥
କେ କହୁ ତାହାଙ୍କ ଆନନ୍ଦ । ସବୁ ମକୁଟ ବନ୍ଧା ବୃନ୍ଦ ॥
ରବି କରଣ ସମସରେ । ଝଲକେ ଶସ୍ତ୍ରମାନ ଧରି ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି । ଗମନ୍ତି ରାଜପଥ ମାଡ଼ି ॥
କେବଳ ଧ୍ୟାନ ହୃଦଗତେ । କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବାର ନିମନ୍ତେ ॥
ଶ୍ରୀନୀଳାଚଳ ଭଗବାନ । କେବଳ କରିବା ଦର୍ଶନ ॥
ଏମନ୍ତ କରିଣ ବିସ୍ତର । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ କ୍ଷେତ୍ରବର ॥

ତହିଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଜଣେ ଥାନ୍ତି । ତା ନାମ ମଦନ ଭାରତି ॥
ତା ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । ସମସ୍ତେ ଶାକ୍ତ ଉପବାସୀ ॥
ମେଷ ମହିଷୀ ଆଦିକରି । ଚଣ୍ଡୀ ପୂଜନ୍ତି ନୈବେଦ୍ୟ ମାରି ॥
କରନ୍ତି ମାଂସ ସୁରାପାନ । ସବୁଙ୍କୁ ଦେଇ ମହାଜ୍ଞାନ ॥
ସେ ଦେଶେ ଯେତେଲୋକ ଛନ୍ତି । ଏହି କର୍ମରେ ମାତିଥାନ୍ତି ॥
ହରିଭକତ ବୋଲି ଯାହା । ସେ ପୁରେ ନ ଜାଣନ୍ତି ତାହା ॥
ଏମନ୍ତେ ସେ ଦେଶେ ପ୍ରବେଶ । ହେଲେ ବାଳକ ରାମଦାସ ॥
ବୁଝିଲେ ସକଳ ଚରିତ । ବୋଇଲେ ଏ କି ବିପରୀତ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଭକ୍ତି ପଥ ଛାଡ଼ି । କିମ୍ପା ଅମାର୍ଗେ ଅଛ ବୁଡ଼ି ॥
ଜୀବ ସାକ୍ଷାତେ ନାରାୟଣ । ଏହା ନ ଜାଣି ମୂଢ଼ମନ ॥
କର ଏ ଜୀବହତ୍ୟାମାନ । ଏ ପାପ ଛାଡ଼ିବ କେସନ ॥
କାହାର ବୋଲେ ଏହା କଲ । ବ୍ୟର୍ଥେ ଗଞ୍ଜି ହୋଇ ମଲ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ନାହିଁ ସୁଖ ଲେଶ । ମଲେ ନରକେ ପରବେଶ ॥
ପାରିଲେ ଏବେ ବୁଦ୍ଧି କର । ଯେବେ ହୋଇବ ଭବୁ ପାର ॥
ଶ୍ରୀ ହରି ଭକ୍ତି ଭାବେ ରହ । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ବହ ॥
ସେବ ଯେ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ଦରିଦ୍ରଜନେ ଦିଅ ଦାନ ॥
ଲଲାଟେ ଶ୍ରୀଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁଣ୍ଡ୍ରର । କଣ୍ଠେ ତୁଳସୀମାଳ ଭର ॥
ନୈବେଦ୍ୟ ନିର୍ମାଲ୍ୟ ସେବା କର । ମୁଖେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧର ॥
ତେବେ ତରିବ ଭବୁଁ ଜାଣ । ନୋହିଲେ ହେବ ଅକାରଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଦୀକ୍ଷା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ସଜ୍ଞାନ ପଥ ଦେଖାଇଲେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଲୋକେ ଯାଇଁ । ମଦନ ସନ୍ନ୍ୟାସୀକି କହି ॥
କାହୁଁ ବୈଷ୍ଣବ ଜଣେ ଆସି । ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ଝିଙ୍ଗାସି ॥
ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦୀକ୍ଷା ଛଡ଼ାଇଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଦୀକ୍ଷାମାନ ଦେଲେ ॥
ତୁମ୍ଭର ମହତ ସରିଲା । ଶୁଣି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କ୍ରୋଧ କଲା ॥
ବୋଇଲେ ବୁଝିବା ତଦନ୍ତ । କେ ଅବା କେତେ ବଳବନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ଅନେକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ତୁଲେ ॥

ଲୁଚାଇ ସିଂଘା ବେଣୁ ଘଣ୍ଟ । ଦୁଇକୁଳର ହେଲା ଭେଟ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ବଳେ ବଳୀୟାର । ଶସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯେ ଚତୁର ॥
ସଂଗ୍ରାମେ ଜିଣି ନ ପାରିବା । ସମସ୍ତେ ଜୀବନ ହାରିବା ॥
ବୋଲି ମନରେ କଲେ ଭୟ । ଏଥକୁ କରିବା ଉପାୟ ॥
ବରଗି ଦେବା ଦୂତ ଯାଉ । ବୈଷ୍ଣବ ଆଗେ ଯାଇଁ କହୁ ॥
ମନୁଷ୍ୟ ଜଣେ ନେବା ଧରି । ହାଣିବା ବେନି ଖଣ୍ଡ କରି ॥
ତାକୁ ଯେ ଜୀବଦାନ ଦେବ । ତାହାର କଥା ମୂଳ ହେବ ॥
ଏହି ବିଚାର ସର୍ବେ କଲେ । ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରାମୁରେ ମିଳିଲେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଦେଶୀମାନେ ଆସି । ଆମ୍ଭର ରାଜ୍ୟେ କମ୍ପା ପଶି ॥
ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଧର୍ମ କର ନାଶ । ଦିଅ କେବଣ ଉପଦେଶ ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ କେଉଁ ବଡ଼ପଣ । କହ କି ବିଦ୍ୟା ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ ॥
ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଏଠାରେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖନ୍ତୁ ନେତ୍ରରେ ॥
ମୃତ ମଣିଷକୁ ଆଣିବ । ତାହାକୁ ଯେବେ ବଞ୍ଚାଇବ ॥
ତେବେ ତୋ ଆଜ୍ଞାକୁ ଜାଣିବା । ତୋତେ କରିବୁ ସର୍ବେ ସେବା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦାସେ ହସି । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
କହିବା ଶୁଣରେ ଦୁର୍ମତି । ଏ କୁମ୍ଭକାର କାଠ ଗତି ॥
ହିଙ୍ଗିକା ଆଦି କାଠ ମାରି । ଆଣି ତା ମନ୍ଦିରରେ ଭରି ॥
ଅନାଦି ମନ୍ତ୍ରେ ଜୀବ ଦେଇ । ଆପଣା ସ୍ୱରୂପ କରଇ ॥
ସେ କାହିଁ ହେଲା ବଡ଼ଜଣ । କେହୁ ସେବିଲା ତା ଚରଣ ॥
ଏହୁ କପଟ ବିଦ୍ୟା କରି । ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ ହରି ॥
ଦିଅ ଅଜ୍ଞାନ ଦୀକ୍ଷାମାନ । ଯିବ ଅବଶ୍ୟ ନର୍କ ସ୍ଥାନ ॥
ଏ କଥାମାନ ଦୂର କର । ଭଜ କେବଳ ରଘୁବର ॥
ନୋହିଲେ ସର୍ବେ ଯିବେ ନାଶ । ମହାନରକେ ହେବ ବାସ ॥
ଯେବେ ଆମ୍ଭର କରାମତ । ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅଛୁ ଚିତ୍ତ ॥
ଖୋଜଣ ମୃତ ଶବ ଆଣ । ତାକୁ ଜୀଆଇ ଦେବା ପୁଣ ॥
ତେବେ ଜାଣିବ କରାମତ । ସଂଶୟ ହେବ ଦୂରଗତ ॥

ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ବୁଲଣ ଗଲେ ଦେଶ ଦେଶ ॥
ଦେଖିଲେ ମୃତ ଶବ ଗୋଟି । ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ପଡ଼ୁଛି ଚହଟି ॥
କୀଟହିଁ ହୋଇଛି ଅପାର । ପାଶେ ପଶିବା ଶକ୍ତି କା'ର ॥
ଏମନ୍ତ ଶବ ଘେନି ଆସି । ପକାଇ ବୋଇଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ଏହାକୁ ଯେବେ ଦେବ ପ୍ରାଣ । ଜାଣିବା ତୁମ୍ଭ ସାଧୁପଣ ॥
ନୋହିଲେ ଛାଡ଼ିଯାଅ ଦେଶ । ଥିଲେ ଯେ ମାନବୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ॥
ଧର୍ମ କହିଲେ ଛଳକରି । ବସିଛ ବିବାଦ ଆବୋରି ॥
ତୁମ୍ଭର ନ ଜାଣିବା ପଣ । ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ॥
ସର୍ବ ଜୀବନ ଅଧିକାରୀ । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ଜଗତ ହାନି ଲାଭ ଯେତେ । ସେ ବିନା ବୁଝୁଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟ ॥
ମୋହର ବୋଲେ କିସ ହେବ । ସେ ବିନା ଦେଲେ ଏ ଜୀଇଁବ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶବ ଧରି । ବସିଲେ ପ୍ରଭୁ ଧ୍ୟାନ କରି ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ଭଗବାନ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଆଦ୍ୟ ଅବସାନ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ସଂସାର ତୋ'ର ଖେଳଘର ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ । ତୋପଦେ ମୋହର ବିଶ୍ୱାସ ॥
ଏ ମୃତ ଶବର ଜୀବନ । ଦେଇଣ ରଖ ଭଗବାନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶବ ଘେନି । ଝରିଣ ତାର କର୍ଣ୍ଣେ ବେନି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ତାରକ କହିଲେ । ଉଠ ହୋ ମୃତ ଜୀବ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ତକ୍ଷଣ । ପାଇଲା ଶବ ନିଜ ପ୍ରାଣ ॥
ସମସ୍ତେ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତହିଁ । ଉଠିଲା ସେ ଶବ ବୋବାଇ ॥
ତା ଦେଖି ଲୋକେ ଆଚମ୍ବିତ । ରହିଲେ ହୋଇ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ॥
ବୋଇଲେ ଏକି ଚମତ୍କାର । ଧନ୍ୟ ମହିମା ଏହାଙ୍କର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପାଦେ ପଡ଼ି । ସର୍ବେ ରହିଲେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ସେ ରାଜା ପ୍ରଜା ଆଦି ଯେତେ । ଚରଣେ ସେବିଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ପଶିଲୁ ଶରଣ । ଆଜୁଁ ଏ ଆଜ୍ଞା ପରମାଣ ॥

ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର । ସମସ୍ତେ ଶିଷ୍ୟ ହେଲୁ ତୋର ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଦାସ । ମନରେ ହେଲେ ହସ ହସ ॥
ନୃପତି ଆଦି ଯେତେ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଶ୍ରବଣେ ମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନବାଟ କହି । ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମକୁ ଦେଖାଇ ॥
ଜଗତେ ହୋଇଲେ ପ୍ରକାଶ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଛାଡ଼ିଗଲେ ଦେଶ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପବର । ବାଳକ ରାମଦାସଙ୍କର ॥
ମହିମା ଅଟଇ ଏମନ୍ତ । କେ କରୁ ତାହାଙ୍କର ଅନ୍ତ ॥
ତହିଁ ମଠେକ ତୋଳାଇଲେ । ଥୋକେ ବୈଷ୍ଣବ ରଖାଇଲେ ॥
ଧର୍ମଶାଳାହିଁ ତହିଁ କରି । ସେ ଦେଶ ରାଜାକୁ ହକାରି ॥
ବୋଇଲେ ଏହି ଧର୍ମେ ଥିବୁ । ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ ସେବିବୁ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ରେ ଦେବୁ ଦାନ । ରାମ ଭଜନେ ନେବୁ ମନ ॥
ଶ୍ରୀରାମାନନ୍ଦ ସମ୍ପ୍ରଦାରେ । ମନ୍ତ୍ର ଘେନିବୁ କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରେ ॥
ରଖିବୁ ତୋର ବଂଶାବଳି । ଏ ଆମ୍ଭ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରତିପାଳି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାଙ୍କୁ ଭଲେ । ଆନନ୍ଦେ ତହୁଁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଅନେକ ଉତ୍ସବ ଆନନ୍ଦ । ବିଜୟେ କଲେ ସାଧୁବୃନ୍ଦେ ॥
ଝମକ ଆନନ୍ଦ କାହାଳି । ଶବଦେ କମ୍ପେ ମହୀଆଳି ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ବଳ ସଙ୍ଗେ । ଘେନି ଚଳିଲେ ନାନାରଙ୍ଗେ ॥
ସର୍ବେ ଅଟନ୍ତି ବୀରମୟ । ମନେ ତାହାଙ୍କ ନାହିଁ ଭୟ ॥
କେବଳ ନାମ ଧ୍ୱନି କରି । ପଥେ ଗମନ୍ତେ ପଢ଼େ ହରି ॥
ଏମନ୍ତ କେତେ ଦିନଠାରେ । ଯାଇଁ ମିଳିଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତାପ ଶ୍ରବଣେ । ପାଲଟି ଧାଇଁଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ॥
ଅନେକ ଧନ ବସ୍ତ୍ର ପାଇ । ଆନନ୍ଦେ ସଙ୍ଗେ ଘେନିଯାଇ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସିଂହଦ୍ୱାରେ । ପତିତ ପାବନ ଛାମୁରେ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପାଦେ ପଡ଼ି ଶୋଇ । ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ନେତ୍ରସଫଳ ଆଜ । ଦେଖିଲି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଭୁଜ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତହୁଁ ଗଲେ । ସମସ୍ତ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କ ତୁଲେ ॥

ଦେଖିଲେ କାଶୀବିଶ୍ୱନାଥ । ବାଟେ ମଙ୍ଗଳା ଗୋପୀନାଥ ॥
ଗଣେଶ ଅନନ୍ତ ଶୟନ । ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପେ ମୁକ୍ତିସ୍ଥାନ ॥
ରୋହିଣୀ କୁଣ୍ଡ କ୍ଷେତ୍ରପାଳ । ବିମଳା ଦେବୀଙ୍କର ଆଳ ॥
ଭଣ୍ଡ ଗଣେଶ ସରସ୍ୱତୀ । ଶ୍ରୀ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ସ୍ଥିତି ॥
ବଟକୃଷ୍ଣଦେବ ରାମ ହରି । ନ ବାର ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ॥
ଦର୍ଶନ ବିଧିମତେ କଲେ । ଗରୁଡ଼ ପଛେ ଯାଇଁ ହେଲେ ॥
ଯହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଜୀବ । ଆଉ ନ ଦେଖେ ପୁଣ ଭବ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନକୁ ଦେଖି । ସଫଳ କଲେ ଚର୍ମ ଆଖି ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ । ଚନ୍ଦନ ଅର୍ଗଳର ଠାରେ ॥
ଦେଖିଲେ ରତ୍ନ ସିଂହାସନ । ଯହିଁ ବିଜୟ ଭଗବାନ ॥
ଶ୍ରୀବଳଦେବ ଦେବୀ ଭୁଲେ । ଦର୍ଶନେ ପବିତ୍ର ହୋଇଲେ ॥
ସେ ଯେ ବାଳକ ରାମଦାସ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତିଲେ ପୀତବାସ ॥
ବୋଇଲେ ଆହେ ମହାବାହୁ । ଶରଣ ପଞ୍ଜର ବୋଲଉ ॥
ମହା ମହିମା ମହାମେରୁ । ଅଶେଷ ଜୀବନଙ୍କ ଗୁରୁ ॥
ନମସ୍ତେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ଭୁଜ । ନମୋ ଦେବାଧି ଦେବରାଜ ॥
ନମୋ କମଳା ଦେବୀ ବର । ଶରଣ ପଦ୍ମପାଦେ ତୋର ॥
ଦେଖି ତୋହର ପଦ୍ମମୁଖ । ଗୁଚିଗଲା କୋଟି ଜନ୍ମ ଦୁଃଖ ॥
ଏ ଜୀବ ଅଭିମାନ ଯେତେ । ସବୁ ଲଗିଲା ପ୍ରଭୁ ତୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବ ହେଲେ । ପ୍ରଣାମ କରି ପାଦତଳେ ॥
ସହସ୍ରବାର ଦଣ୍ଡବତ । କରିଣ ଉଠିଲେ ତୁରିତ ॥
ଗୁମ୍ଫରୁ ମେଲଣି ହୋଇଲେ । ବହୁ ଆନନ୍ଦେ ଚଳିଗଲେ ॥
ଗୁଣ୍ଡିଚା ନଅର ନିକଟେ । ଯେ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନର ତଟେ ॥
ଅନେକ ଧନ ଲଗାଇଲେ । ବିଚିତ୍ର ମଠ ତୋଳାଇଲେ ॥
ବତିଶ ବଖରା ଚଉଂଟି । ବେଢ଼ା ମଣ୍ଡପ ଆଦି କରି ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ପୁରି ନିର୍ମାଣିଲେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲେ ॥
ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଉତ୍ତମ । ଧନରେ ଧନପତି ସମ ॥

ସେ ଯାହା ପ୍ରକାଶନ୍ତ ଆସି । ଦେଇ ତାହାଙ୍କ ମନ ତୋଷି ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେ ଭିକାରି । ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଯେବା ଅତିଥି ଉପଗତ । ସବୁଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତ ସଦାବର୍ତ୍ତ ॥
ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ନିତ କରି । ମହାପ୍ରସାଦ ସେବାକରି ॥
ନିତ୍ୟେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦରଶନ । କରି ବଞ୍ଚନ୍ତ ରାତ୍ର ଦିନ ॥
ନ କରି କାହୁଁହିଁ ଜଞ୍ଜାଳ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେକାଳ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ବୈଷ୍ଣବ ପଣେ ମୋକ୍ଷପାନ ॥
ଜାବରେ ଏଡ଼େ ଦୟା ହୋଇ । କେହି ତ ଦେଖିବାରେ ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସମସ୍ତେ । ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତ ଜଗତେ ॥
କେତେହେଁ କାଳ ବହିଗଲା । ଆସିଣ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ହେଲା ॥
ବିଚାର କଲେ ମନେ ମନ । ଆଉତ ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ଦେହ ବହିବା କର୍ମ ଯେତେ । ଆସିଣ ମିଳିଲେ ସମସ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ବିଚାରିଣ । ଚିନ୍ତିଲେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ରୂପ ଧ୍ୟାନକରି । ଶ୍ରୀରାମ ତାରକ ସୁମରି ॥
ଆତ୍ମାରାମଙ୍କୁ ଆଗେ ଥୋଇ । ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମାକୁ ମିଶାଇ ॥
ଭଜ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ବାଣୀ । ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲେ ତତକ୍ଷଣି ॥
ଜ୍ୟୋତିରେ ଜ୍ୟୋତି ମିଶିଗଲା । ସେ ପିଣ୍ଡ ଅଲଗେ ରହିଲା ॥
ତା ଦେଖି ଭୃତ୍ୟଜନେ ମିଳି । ଅନେକ ଛାଡ଼ିଲେ ବୋବାଳି ॥
ଗୁଣ ବାହୁନ ଯେଝାମତେ । ସନ୍ତାପ କଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥
ଗୁରୁଦେବଙ୍କୁ ଘେନି ଗଲେ । ସୁଗନ୍ଧ ଜଳେ ସ୍ନାନ କଲେ ॥
ଦିବ୍ୟ ସମାଧି ସ୍ଥାନ କରି । ତହିଁ ସୁବାସ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭରି ॥
କର୍ପୂର ଶେଯ ଶୋଯାଇଲେ । ତହିଁ ନେଇଣ ଶୁଆଇଲେ ॥
ମୂଦ ପକାଇ ଘୋଡ଼ାଇଲେ । ସମାଧିକର୍ମ ବଢ଼ାଇଲେ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ତତକ୍ଷଣ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ ମନ ଶୁଣ ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ନୃପତିର ଆଗେ । ଖଟୁଆମାନେ ଯାଇ ବେଗେ ॥
କହିଲେ ଶୁଣ ମହାରାୟେ । ଅପୂର୍ବ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋଟିଏ ॥

ନାମ ବାଳକ ରାମଦାସ । କ୍ଷେତ୍ରରେ କରିଥିଲା ବାସ ॥
ଅନେକ କାଳ ସେ ବଞ୍ଚିଲା । ଏବେ ସେ ନିଜ ଧାମ ଚଳିଲା ॥
ଅନେକ ଧନ ଅଛି ତାର । ଯେମନ୍ତେ କୁବେର ଭଣ୍ଡାର ॥
ଶୁଣିମା ହେଉ ମହାରାଣ । ନିଜ ଭଣ୍ଡାରେ ତାହା ଆଣ ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପ ଶିରୋମଣି । ପେଶିଲେ ଦୂତ ସେହିକ୍ଷଣି ॥
ଅନେକ ଛଡ଼ିଦାର ଗଲେ । ମଠ ବାସନ୍ଦ କରାଇଲେ ॥
ଅନେକ ତର୍ଜନ ଗର୍ଜନ । କରଣ ଲେଖା କଲେ ଧନ ॥
ମଣୋହି କରାଇ ନ ଦେଲେ । ଅନ୍ନହିଁ ସବୁ ବାସନ୍ଧଲେ ॥
ତା ଦେଖି ଚେଲାମାନେ ଯେତେ । ରୋଦନ କରଣ ସମସ୍ତେ ॥
ସମାଧି ପାଶେ ଚଳିଗଲେ । ବେଢ଼ି ଅନେକ ଡକାଇଲେ ॥
ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଗଲେ କାହିଁ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପଥରେ ବସାଇ ॥
ଏ ରାଜ୍ୟ ରାଜା ଦୂତ ପେଶି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନେକ ଝିଙ୍ଗାସି ॥
ତୁମ୍ଭର ଧନ ଥିଲା ଯେତେ । ନେଉଛି ନିଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ॥
ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି କିସ ହେବ । ଏ ମଠ କେମନ୍ତେ ଚଳିବ ॥
କି ହେବ ସଦାବର୍ତ୍ତମାନଃ । ପଡ଼ିଲା ଏମନ୍ତ କଷଣ ॥
କେମନ୍ତେ ଯିବ ଆମ୍ଭ ଦିନ । ସମସ୍ତେ ହାରିବୁ ଜୀବନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ରୋଦନ୍ତେ । ଥାଇଁ ସମାଧି ମଧ୍ୟ ଗତେ ॥
ବୋଇଲେ ଫିଟାଅରେ ମୋତେ । ବୁଝିବା କଥାମାନ କେତେ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଲୋକ ଗଲେ । ସମାଧି ମୁଦ ଫିଟାଇଲେ ॥
ଉଠି ବାଳକ ରାମଦାସ । ଲେଉଟି ମଠରେ ପ୍ରବେଶ ॥
ଚିନ୍ତିଣ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ବସିଲେ ମଉସିଂହ ଜିଣି ॥
ସେବକମାନଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛିଲେ । ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବୁଝିଲେ ॥
ଅଳପ ହୋଇ ହସ ହସ । ବୋଲେ ବାଳକ ରାମଦାସ ॥
ଶୁଣ ହେ ରାଜ ଦୂତମାନେ । କହ ନୃପତି ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଏତେକ ରାଜ୍ୟ ନ ଅଣ୍ଟିଲା । ବୈଷ୍ଣବ ଧନ ଆଶ୍ରେକଲା ॥
ଆମ୍ଭର ମଲେ ସିନା ନେବ । ନୋହିଲେ କି କରି ପାରିବ ॥

ଆମ୍ଭେ ରହିବୁ କଛୁଦିନ । ଆଗହୁଁ ମରୁ ସେ ରାଜନ ॥
ତହିଁ ଉପରେ ଆମ୍ଭେ ଯିବା । ଏ କୀର୍ତ୍ତି ଜଗତେ ରଖିବା ।
ତା ଶୁଣି ରାଜ ଦୂତମାନେ । ପଳାଇଗଲେ ଭୟ ମନେ ॥
ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ସମସ୍ତ । ଶୁଣି ନୃପତି ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବୋଇଲେ କି କରିବା କହ । ଶୁଣି କମ୍ପଇ ଆସ୍ଥ ଦେହ ॥
ବେଗେଣ ଯାଅ ଜଣ ଦଶ । ତାହାକୁ ଧରି ଘେନିଆସ ॥
ଶିର ତା ଛେଦନ କରିବା । ଅଗ୍ନି ଲଗାଇ ପୋଡ଼ିଦେବା ॥
ତା ଶୁଣି ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ । କହିଲେ ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଏ କଥା ନୁହଇ ଉଚିତ । ସେ ବଇଷ୍ଣବ ପ୍ରଜ୍ଞାବନ୍ତ ॥
କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ ଯାହା । ସାକ୍ଷାତେ ଦେଖିଲୁଟି ତାହା ॥
ତନନ୍ଦନର ମୃତ ଶବ । ପୁଣି ଆସିଲା ପାଇ ଜୀବ ॥
ଖାଇ ମରିବା ଇଚ୍ଛା ତାର । ସେ ନୋହେ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ॥
ସେ ଯେବେ ହେବେ ଅସନ୍ତୋଷ । ତୋ ରାଜବଂଶ ଯିବ ନାଶ ॥
ଗୋଟିଏ ନ ରହିବେ ଆଉ । ଏହା ବିଚାରି ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି ତୋଷ ହେଲା । ଆସିଣ କାଳ ଆକର୍ଷିଲା ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା ଦଶଦିନ । ପ୍ରାଣ ହାରିଲା ସେ ରାଜନ ॥
ଶୁଣି ବାଳକ ରାମଦାସ । ଚିନ୍ତିଲେ କମଳା ବିଳାସ ॥
ଭଜିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀରାମ । ପୁଣି ଗମିଲେ ନିଜଧାମ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ଜ୍ଞାନମୟେ ॥ ସାଧୁଙ୍କ ବଳେ ଏହା ହୁଏ ॥
ଏ କଳିଯୁଗେ ଏ ଚରିତ । କହି ଶୁଣିବା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସବାଣୀ । ବିଶ୍ୱାସ କରି ଯେବେ ଶୁଣି ॥
କିବା ନିର୍ମଳ କରି ମନ । ବଦନେ ଯେ କରଇ ପାନ ॥
ତାର ବିପଦ ଥିବ ଯେତେ । ରହିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା କର୍ମ ଯେତେ । ଫଳ ନ ଫଳେ କଦାଚିତେ ॥
ଚାଲୁଣି ମଧ୍ୟେ ଯେସନ୍ତେ ପାଣି । ଯେତେହେଁ ଭରୁଥିଲେ ଆଣି ॥
କେବେହେଁ ନରହେଟି ଶେଷ । ଏମନ୍ତେ ସେ ହୋଏ ନିରାଶ ॥

କହଇ ରାମଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଭୁଜ ॥
ସାଧୁମାନଙ୍କ ପ୍ରସାଦରେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
କର ନ କର ଇଚ୍ଛା ତୋର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ବଳିବାଳକ ରାମ ଦାସ
ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଊନଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ବୃନ୍ଦାରକ । ସୁଫଳ କର ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମୁନିବର । ସୁମନ ନୃପତି ଆଗର ॥
ଶୁଣିବା ହେଉ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ଶୁଦ୍ଧ ପଶ୍ଚିମ ଦେଶ ଯେହ୍ନ । ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବା ମାର୍ଗ ସେହ୍ନ ॥
ସେ ଦେଶ ଏକଇ ସହର । ନାମ ତା ଲୀଳାବର୍ଦ୍ଧନ ପୁର ॥
ସେହ୍ନ ଗ୍ରାମରେ ତାର ବାସ । ନାମ ତା କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ ॥
ଜାତିରେ ଅଟଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ନିରତେ ବିଷ୍ଣୁ ପରାୟଣ ॥
ଧନ ସମ୍ପଦ ଅପ୍ରମିତ । ବେନି ଦୁହିତା ତିନି ସୁତ ॥
ତାର ଭାରିଯା ରୂପବନ୍ତି । ନାମ ତାହାର ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତି ॥
ସ୍ୱାମୀ ସେବାରେ ଦୃଢ଼ମତି । କେବଳ ଜାଣେ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତି ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ ଦେବମାନ । ଜାଣଇ ସ୍ୱାମୀ ଭଗବାନ ॥
ସ୍ୱାମୀ ଆଜ୍ଞାରେ ଥାଇ ନିତି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ଭଙ୍ଗେ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତି ॥
ଏମନ୍ତେ ପତ୍ନୀ ସଙ୍ଗେ ଘେନି । ବଞ୍ଚଇ ଦିବସ ରଜନୀ ॥
ପୁରାଣ ଶୁଣୁଥାଇ ନିତି । ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣେ ଭକତି ॥

ସକଳ ଜୀବେ ଦୟାବାନ । କହେ ସେ ମଧୁର ବଚନ ॥
ପାଷାଣ୍ଡ ଜନଙ୍କ ସହିତେ । ବସଇ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ମିଥ୍ୟା ବୋଇଲେ ମୃତ୍ୟୁ ତାର । ଜାଣଇ ସତ୍ୟ ଏକ ସାର ॥
ଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମହାଭୟ । ହରଚେ ସଦାନନ୍ଦ ମୟ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିକାରୀ । ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମ ବ୍ରହ୍ମବ୍ରଷି ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେଉଁ ନରେ । ସେ ଆସି ପ୍ରବେଶିଲେ ଦ୍ୱାରେ ॥
ଯାଅ ବୋଲିବା ପଦ ନାହିଁ । ଯେ ଯାହା ମାଗିଲେ ଦିଅଇ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଭୋଜନ ଆଦି ଯେତେ । ରଜତ କାଞ୍ଚନ ସହିତେ ॥
ଦେଇ ତୋଷଇ ତାର ମନ । ଲୋକେ ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ତା ଯଶ ଜଗତେ ପୂରିଲା ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ କଥା ଯେତେ ॥
ଦଇବ ଘଟସ୍ତିତ ମାନ । କେ ତାହା କରିପାରେ ଆନ ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାର ମଲେ । ଗୋଟିଏ କେହି ନ ରହିଲେ ॥
ଏକା ରହିଲେ ତାତ ମାତ । ତାର ସମ୍ପଦ ହେଲା ଚ୍ୟୁତ ॥
ଖାତକେ ନେଲେ ଧନ ବାଡ଼ି । ଅନଳେ ଗଲା କିଛି ପୋଡ଼ି ॥
ଖଣ୍ଡ ଚଉର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ଯେତେ । ଏମାନେ ନେଲେ ଧନ କେତେ ॥
ଏମନ୍ତେ ସର୍ବସ୍ୱ ଗଲା । ମହା ଦରିଦ୍ର ଦୁଃଖୀ ହେଲା ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନକରି । ବୋଲେ ଯା କରିବେ ଶ୍ରୀହରି ॥
ସଂସାର ଯାର ଖେଳଘର । ଏ ସର୍ବ ଆୟତ୍ତ ଯାହାର ॥
କୀଟରୁ ବ୍ରହ୍ମଆଦି କରି । ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ଦେହଧାରି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସୁଚିତ୍ତେ । ହରି ଭଜନ କରି ନିତ୍ୟେ ॥
ବଞ୍ଚଇ ରଜନୀ ଦିବସ । ମନେ ତା କ୍ଷୋଭ ନାହିଁ ଲେଶ ॥
କେବଳ ଚିନ୍ତା ତାର ଏତେ । ଦ୍ୱାରକୁ ଆସିବେ ଅତିଥେ ॥
ଆସିଲେ କେଉଁଠି ସେ ଯିବେ । ଏଥକୁ କି କରିବା ଏବେ ॥
ଏହି ଚିନ୍ତାହିଁ ମନେ ତାର । କେ କହେ କାହାର ଆଗର ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନଠାରେ । ତା ପତ୍ନୀ ସ୍ୱାମୀର ଆଗରେ ॥

ଅତି ମଧୁର ଧୀରବାଣୀ । ବିନୟେ କହିଲେ ସେ ପୁଣି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ । ଆଉ ତ ନାହିଁ କିଛି ଧନ ॥
ଘରେ ପିତ୍ତଳ ସଜ ଯେତେ । ଯେ ତମ୍ବା କଂସାହିଁ ସହିତେ ॥
ବଡ଼ ସାନହିଁ ଯେତେ ଥିଲା । ସମସ୍ତ ବିକାରେ ଯେ ଗଲା ॥
ତୋରଣୀ ପିଇବା କାହିଁରେ । ଖଣ୍ଡିଏ ପାତ୍ରନାହିଁ ଘରେ ॥
ଯେ ପୁରାତନ ବସ୍ତ୍ର ଥିଲା । ତାହାତ ସବୁ ବିକାଗଲା ॥
ସବୁ ହୋଇଲା ଆସି ଶେଷ । ଏବେ ରହିଲୁ ଉପବାସ ॥
କଷ୍ଟ ପଡ଼ିବା କର୍ମ ଯେତେ । ତାହାତ ନୋହେ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ ॥
ମୂଲ ତ ଲାଗି ନ ପାରିବ । ଭିକ୍ଷା ତ ମାଗି ନ ଜାଣିବ ॥
ଏଥିକୁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା । ନିଷ୍ଟୟ ଜୀବନ ହାରିବା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଦ୍ୱିଜ ପତି । ମୋ ବାଣୀ ଶୁଣରେ ଯୁବତି ॥
ଆମ୍ଭ ଅଦୃଷ୍ଟେ ଅଛି ଯାହା । ଅବଶ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବାନା ତାହା ॥
ଏଥିକୁ କିଛିହିଁ ନ ଭଳ । ଯାହା କରିବେ ଆଦିମୂଳ ॥
ତା ଶୁଣି ପତ୍ନୀ ବୋଲେ ଶୁଣ । ତୁମ୍ଭେ ଯା କହିଲ ପ୍ରମାଣ ॥
ସଂସାରେ ଦେହଧାରୀ ଯେତେ । ଅନ୍ନରେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ସମସ୍ତେ ॥
ଅନ୍ନ ନ ପାଇ କେତେଦିନ । ରହିବ ଏ ପାପ ଜୀବନ ॥
ଆଜ କି କରିବା ବିଚାର । ଏ କଥା ଗୋଟି ମୂଳକର ॥
ତାଶୁଣି ବୋଲେ ସ୍ୱାମୀ ଥାଇ । ଶୁଣ ମୋହର ପ୍ରାଣସହି ॥
ଏ କଥା ମାନିକ ତୁ କର । ଯାଅ ତୁ ମିତ୍ରଙ୍କର ଘର ॥
ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ଦଶମାଣ । ଉଧାର କରି ମାଗିଆଣ ॥
କରିବା ଦଶଗୋଟି ରୁଟି । ତହୁଁ ମୁଁ ଧରି ପାଞ୍ଚଗୋଟି ॥
ଯିବି ମାଳାଦ୍ରି ପୁରଯାଏ । ସେ ଗ୍ରାମେ ଖାତକ ଗୋଟିଏ ॥
ହୋଇ ଅଛଇ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ତା ଠାରେ ଅଛି ଆମ୍ଭ ବିତ୍ତ ॥
ସେ କିଛି ଦେଲେ ତାହା ଆଣି । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଯାଇ ଆସିବା ପାଞ୍ଚଦିନ । ଲାଗିବ ଯୁବତି ରତନ ॥
ଏଥିକୁ ଚିନ୍ତା ନ କରିବୁ । ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ଘରେ ଥିବୁ ॥

ଶୁଣି ଯୁବତୀ ଶିରୋମଣି । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଜ୍ଞା ଘେନି ଶିରେ । ଚଳିଲା ମଇତ୍ରଙ୍କ ଘରେ ॥
ସେ ମିତ୍ର ପତ୍ନୀର ଅଗ୍ରତେ । କହିଲା ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ ॥
ବୋଇଲା ସଙ୍ଗାତ ଗୋ ଶୁଣ । ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ଦଶମାଣ ॥
ଦେଇଥାଅ ଗୋ ତୁ ଉଧାର । ଅନେକ ହେବ ଉପକାର ॥
ମିତ୍ର ତୁମ୍ଭର ତାହାଧରି । ଯିବାକୁ ଛନ୍ତି ମନେକରି ॥
ନୀଳାଦ୍ରି ପୁର ପରିଯନ୍ତ । ତହିଁ ଖାଉକ ଜଣ କେତେ ॥
ଅଛନ୍ତି କୁଟିଳ ହୋଇଣ । ସାଧୁ ଆଣିବେ କରୁ ଋଣ ॥
ଯାହା ସେ ଦେବେ ଭଗବାନ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବୁ କଟୁଦିନ ॥
ତା ଶୁଣି ମିତ୍ରପତ୍ନୀ ଯାଇ । ସ୍ୱାମୀ ଆଗରେ ତାହା କହି ॥
ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ମାଣ ଦଶ । ଆଣି ସେ ଦେଲା ତାର ପାଶ ॥
ତାହା ଧରିଣ ବେଗେ ଚଳି । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ସ୍ୱାମୀର ଆଗେ ନେଇ ଦେଲା । ଏହା କି କରିବ ବୋଇଲା ॥
ସ୍ୱାମୀ ବୋଲଇ କର ରୋଟି । ଗଣନ୍ତେ ହେବ ଦଶଗୋଟି ॥
ତହୁଁ ମୁଁ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଘେନି । ପ୍ରଭାତୁ ଯିବିରେ କାମିନୀ ॥
ତୁମ୍ଭର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଥିବ । ମୋଇ ଆସିବା ଯାଏ ହେବ ॥
ଦୁହେଁ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରି । ପଛେ ଯା କରିବେ ଶ୍ରୀହରି ॥
ସେ କଥା ହେବ ତ ଅବଶ୍ୟ । ଏବେ ତୁ ରୋଟି କର ଦଶ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ପ୍ରିୟବତୀ । ତୁମ୍ଭେ ମୋହର ପ୍ରାଣପତି ॥
ତୁମ୍ଭ ଗୁଣର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । କେବେ ଅନ୍ତର ହୁଅ ନାହିଁ ॥
ଏବେ ଛାଡ଼ିଣ ମୋତେ ଯିବ । ଏହା ସେ ଲେଖିଲା ଦଇବ ॥
ତୁମ୍ଭ ଅଇଲା ପରିଯନ୍ତେ । ମୋ ଦିନ ସରିବ କେମନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଥନ ଥନ । କରିଣ ତା ବେନି ନୟନ ॥
ଉଠିଲା କରିଣ କାରୁଣ୍ୟ । ସ୍ୱାମୀ ବୋଲଇ ସଖୀ ଶୁଣ ॥
କାହିଁ ତୁ ହେଉଛୁ ବିକଳ । ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ ॥
ସମସ୍ତ ଜୀବର କାରିଣୀ । ଅଶେଷ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥

ସେ ଜଳ ଭକ୍ତିଭାବେ କରି । ଦେଖି ପିଇଲେ ନରନାରୀ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦମନ ହୋଇ । ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ଆସନେ ବସାଇ ॥
ଆଣି ସେ ଦେଲେ ବେନି ଗୋଟି । ଭୁଞ୍ଜିଣ ଗୋବିନ୍ଦ ନ ଉଠି ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନରନାରୀ । ଦୁହେଁ ହୋଇଲେ ଠରାଠରି ॥
ତୁରିତେ ଗଲା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ପୁଣି ଆଣିଲା ବେନି ଗୋଟି ॥
ଶ୍ରୀହରି ପତ୍ରେ ନେଇ ଦେଲେ । ତାହା ସେ ଗୋବିନ୍ଦ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ॥
ତା ଦେଖି ପତି ପତ୍ନୀ ହୃଷ୍ଟ । ଜାଣିଲେ ପୂରି ନାହିଁ ପେଟ ॥
ପୁଣି ଦେଲେକ ବେନି ଗୋଟି । ପ୍ରଭୁ ତା ଭୁଞ୍ଜିସାରି ଉଠି ॥
ରହିଲା ଚାରିଗୋଟି ଶେଷ । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ପୀତବାସ ॥
ବିଚାରି କଲେ ପ୍ରଭୁ ମନେ । ଆଜ ରହିବା ଏହି ସ୍ଥାନେ ॥
ବାକୀ ଯେତେକ ଗୋଟି ଅଛୁ । ତାହା ମୁଁ ଯିବ ରାତ୍ରେ ଭକ୍ଷି ॥
ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନେ । କି ଘେନି ଯିବଇଁ ପ୍ରସ୍ଥାନେ ॥
ଏଣୁ ଏତିକ ଏବେ ହେଉ । ଏହା ବିଚାରି ମହାବାହୁ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ମୁଖ ପଖାଳିଣ । ହସି ବୋଇଲେ ନାରାୟଣ ॥
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଭୋଜନ ପାଇଲୁ । ଭୁଞ୍ଜି ଉଦର ସୁସ୍ଥ କଲୁ ॥
ଆଜକ ତୋ ପୁରେ ରହିବୁ । ପ୍ରଭାତୁ ଉଠି ଆମ୍ଭେ ଯିବୁଁ ॥
ତା ଦେଖି ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ସମ୍ମତ କରିଣ ରଖିଲେ । ଏକାନ୍ତେ ବସି ବିଚାରିଲେ ॥
ଅତିଥି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ । ଚାଲି ଯିବାକୁ ନାହିଁ ବଳ ॥
ଦୁଇ ଚାରିଦିନ ରହନ୍ତେ । ଈଶ୍ୱର କରି ନାହିଁ ମୋତେ ॥
ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ବାକି ଯେ ଅଛି ଚାରିଗୋଟି ॥
ଏ ଫଳ ଅତିଥିଙ୍କି ଦେବା । ଆମ୍ଭେ ପଛକେ ଭୋକେ ଥିବା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପ୍ରାଣପତି ॥
ଏ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ କଥା ହେଉ । ଅତିଥି ଅସନ୍ତୋଷ ନୋହୁ ॥
ମାଂସକ ପାହିଲେ ରଜନୀ । ଅତିଥି ଯିବେ ହୋଇ ତୁନି ॥
ଏମନ୍ତ କହୁଁ ଦିନ ଶେଷ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥

ଅତିଥି ବନ୍ଦେ କରାଇଲେ । ସେ ଗୃହଗୋଟି ରେଖି ଦେଲେ ॥
ସବୁ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ନାରାୟଣ । ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ଏ କାରଣ ॥
ଦିଅନ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ଶ୍ରୀହରି । ସୁଜନେ ଥାଅ ହେତୁ କରି ॥
ଭୁଞ୍ଜି ଉଠିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଶ୍ରୀମୁଖପଦ୍ମ ହସ୍ତେ ଧୋଇ ॥
ଶୟନ କଲେ ତୃଣାସନେ । ଭାବି ଭକତବତ୍ସଳ ମନେ ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଜୀବନ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷପାନ ॥
ଆପଣେ ରହି ଉପବାସେ । କେ ଦେବ ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶେ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ଭଗବାନ । ଭାବ ସମୁଦ୍ରେ ହେଲେ ମଗ୍ନ ॥
ତେଣେ ସେ ପତିପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ଶୟନ କଲେ ଗୃହେ ଯାଇ ॥
ପ୍ରଭୁ ମହିମା ମନେ ଗୁଣି । ନମୋ ନମସ୍ତେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ତୁ ଦୀନବାନ୍ଧବ ବୋଲାଉ । ଆତଙ୍କି ଆତଙ୍କ ନ ସହୁ ॥
ମୋ ଅର୍ଥି ଖଣ୍ଡ ଦେବରାଜ । ମହିମା ଦେଖାଅ ତୋ ଆଜ ॥
ଅତିଥି ନିମନ୍ତେ ଭୋଜନ । କାହୁଁ ଖଞ୍ଜିବ ଭଗବାନ ॥
ଆମ୍ଭେ ପଞ୍ଚକେ ଉପବାସେ । ରହିବୁଁ ରଜନୀ ଦିବସେ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବୁ ବେନି ପ୍ରାଣୀ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ତା ଦୁଃଖ ନ ପାରିଲେ ସହି । ବେଗେ ଉଠିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆଜ୍ଞା ଯେ ଦେଲେ ଭଗବାନ । ତୋ ଘରେ ପୂରିଥାଉ ଧନ ॥
ବସ୍ତ୍ରାଦି ଅଳଙ୍କାର ଯେତେ । ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟାଦି ସହିତେ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ପୂରିଥାଉ ତୋର । ବଞ୍ଚଣ ସୁଖ ଭୋଗକର ॥
ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଠାବ ପାଅ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ଗଣ୍ୟ ହୁଅ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ତକ୍ଷଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ଏମନ୍ତେ ପାହିଲା ରଜନୀ । ଉଦୟ ହେଲେ ଦିନମଣି ॥
ପତ୍ନୀ ତା ବେଗ ହୋଇ ଉଠି । ନିଜ ଘରକୁ ଦେଲା ଦୃଷ୍ଟି ॥
ଦେଖିଲା ଧନ ରତ୍ନମାନ । ପୂରି ଯେ ଅଛଇ ଭବନ ॥
ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ଅଳଙ୍କାର । ଅଛଇ ଅନେକ ପ୍ରକାର ॥
ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟଆଦି ଯେତେ । ମାଣ୍ଡିଆ ମସୁର ସହିତେ ॥

ସବୁର ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେତେ । ସେ ସିନା ବୁଝିଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
ସକଳେ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି । ସବୁରି କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଧରି ॥
ସଂସାରେ କରେ ଆତଜାତ । ସବୁ ଏ ତାହାଙ୍କ ଆୟତ୍ତ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ଅଛନ୍ତି ଆମ୍ଭର । ମନରେ ସଂଶୟ ନକର ॥
ବେଗେ କର ତୁ ଯାଇ ଭେଟି । ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ଗଲା ଉଠି ॥
ତକ୍ଷଣେ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ । ଶ୍ରୀପ୍ରିୟା ଦେବୀଙ୍କି ମନେ ଧାୟୀ ॥
ଚୂଲରେ ଅଗ୍ନି ଯୋଗକରି । ମାଣ୍ଡିଆ ଚୂନା ଗୋଳକରି ॥
ତହିଁ ଲବଣ କିଛି ଭରି । ଭେଟି ସେ ଦଶଗୋଟି କରି ॥
ଅନଳ ତାପ୍ରେ ସିଝାଇଲା । ଯତନ କରିଣ ଥୋଇଲା ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଦେବହରି । ଭବେ ବୈଷ୍ଣବ ରୂପ ଧରି ॥
ମସ୍ତକେ ଶୋଭେ ଜଟାଭାର । ବିଭୂତି ଭୂଷଣ ଶରୀର ॥
ଭାଲେ ତିଳକ ଶୋଭାକର । କଣ୍ଠେ ତୁଳସୀମାଳ ହାର ॥
ଶ୍ରବଣେ କୁଣ୍ଡଳ ବିରଜେ । ଡୋର କୌପୁନ କଟୀମାଝେ ॥
ଯେନ ଶ୍ରୀକରେ ତମ୍ବା ଯଷ୍ଟି । କି ଅବା ବିଜୟ ଧୂର୍ଜ୍ଜଟୀ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧ ତନୁ । କ୍ଷୀଣ ଦିଶୁଛି ବପୁ ବିନୁ ॥
ପେଟ ଲାଗୁଛି ପୃଷ୍ଠ ଦେଶେ । ପଞ୍ଜରା ଗୋଟି ଗୋଟି ଦିଶେ ॥
ବସିଲେ ନ ପାରନ୍ତି ଉଠ । ଚାଲନ୍ତେ ପଡୁଛନ୍ତି ଝୁଣ୍ଟି ॥
କହିବା ହୋଇଲେ ବଚନ । ଛୁଟିଯାଏ କି ଦେହୁ ଜ୍ଞାନ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ତାଙ୍କ କାୟେ । କେବଳ ଦିଶେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ବିଜୟ କଲେ ଦ୍ୱାରେ ଆସି ॥
ଡାକିଲେ ଦାସଙ୍କର ଘରେ । କେ ଅଛ ଆସ କିନା ଥରେ ॥
ଦ୍ୱାରେ ଅତିଥି ଉପଗତ । ଏ କଥା ବୁଝ ହେ ତୁରିତ ॥
ତା ଶୁଣି କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ବେଗେ ମିଳିଲେ ଦ୍ୱାରେ ଆସି । ଦର୍ଶନ କଲେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ॥
ମସ୍ତକେ ବେନିକର ଦେଇ । ବୋଲେ ବିନୟ ଭାବ ହୋଇ ॥
କି ଆଜ୍ଞା ହେଉଅଛି ମୋତେ । କହିବା ହେଉ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥

ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ ॥
ଏ ତୋର ଯଶ କୀର୍ତ୍ତି ଯେତେ । ଆମ୍ଭେ ଶୁଣିଲୁ ନାନାମତେ ॥
ତେଣୁ ଅଇଲୁ ତୋର ପାଶେ । ତିନଦିନର ଉପବାସେ ॥
କହିବା ଶକ୍ତି ମୋର ନାହିଁ । ଭୋଜନ ପାରିବୁ କି ଦେଇ ॥
ବିଳମ୍ବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ଆଉ । ନାହିଁ ବୋଇଲେ ଚଳିଯାଉ ॥
ତା ଶୁଣି କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ । କହିଲେ ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶ ॥
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଭୋଜନ । ମୁଁ ଛାର ନୁହଇ ଭାଜନ ॥
ଯାହା ସେ ଦେଇଥିବେ ହରି । ତାହା ଭୋଜନ ସିବକରି ॥
ଦଣ୍ଡେକ ମାତ୍ର ଏଥି ବସ । ବୋଲି ସେ ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ॥
କହିଲା ପତ୍ନୀ ସନ୍ନିଧାନ । ଅତିଥି ମାଗନ୍ତି ଭୋଜନ ॥
ଅତି ଦୁର୍ବଳ ବୃଦ୍ଧଦେହୀ । ଚାଲିବା ଶକ୍ତି ତାଙ୍କ ନାହିଁ ॥
ଏଥକୁ କହ କି ବିଚାର । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା ଏଥର ॥
ପତ୍ନୀ ବୋଇଲା ଏ କି କଥା । ମନେ ନ କର କିଛି ଚିନ୍ତା ॥
ତୁମ୍ଭ ଭାଗକୁ ତୁମ୍ଭେ ନିଅ । ମୋ ଭାଗ ଅତିଥିଙ୍କି ଦିଅ ॥
ବଳିଲେ କରିବ ଭୋଜନ । ନୋହିଲେ ହେବ ଜଳପାନ ॥
ତୁମ୍ଭ ଅଇଲା ପରିଯନ୍ତେ । ପ୍ରାଣତ ଥିବ ପିଣ୍ଡଗତେ ॥
ଏଥକୁ ଅଛି କି ବିଚାର । ଆଗେ ଅତିଥି ସେବା କର ॥
ତା ଶୁଣି ସ୍ୱାମୀ ବୋଲେ ଚାହିଁ । ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ଅଟଇ ॥
ମୋ ଜୀବ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । ବିହି ଖଞ୍ଜିଛି ତୋତେ ମୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ହରଷେ । ମିଳିଲା ଅତିଥିଙ୍କ ପାଶେ ॥
ବୋଲଇ ସ୍ୱାମୀ ବିଜେକର । ଶୁଣି ଉଠିଲେ ଚକ୍ରଧର ॥
ସଙ୍ଗତେ ଘେନି ଚଳିଗଲେ । ମନ୍ଦିରେ ବିଜେ କରାଇଲେ ॥
ଆନନ୍ଦେ ପାଦପଦ୍ମ ଧୋଇ । ପିଇଲେ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ ॥
ଆପଣା ମସ୍ତକେ ସିଞ୍ଚିଲେ । ଗୃହରେ ପଣନ୍ତେ ବିଞ୍ଚିଲେ ॥
ଦେଖ ହୋ ଭାଗ୍ୟ ତାହାଙ୍କର । ଯାହା ନ ପାନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମା ହର ॥
ସୁର ମୁନିଙ୍କୁ ଯେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଯାହା ବହନ୍ତି ସଦାଶିବ ॥

ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ତାହା ଦେଖି । ବଚନେ ଥନ ଥନ ଆଖି ॥
କରି କହଇ କ୍ରୋଧଭରେ । ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଙ୍କ ଛାମୁରେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପରାଣ । ଜୀବ ଅଟଇ ନାରାୟଣ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡମାନ ଦେଲେ । ଲାଗଇ ନିଜ ଅଙ୍ଗେ ଭଲେ ॥
ତୁମ୍ଭେ ସୁବୁଦ୍ଧି ନରବର । ଏ କଥା କିମ୍ପା ନ ବିଚାର ॥
ଏଠାରେ ସିନା ବଡ଼ ସାନ । ସେଠାରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ ॥
ଏଠାରେ ସାମନ୍ତ ସେବକ । ସେଠାରେ ଜାଣ ସର୍ବ ଏକ ॥
ଏଠାରେ ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଅଛୁ । ସେଠାରେ ଏହା ନାହିଁ କିଛୁ ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେହି ସ୍ଥାନ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ କରି ଘେନ ॥
ସମସ୍ତ ସମାନ ଅଟଇ । ଏଠାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ॥
ଜୀବ ଏ ଆତ୍ମା ଅଧିକାରୀ । ହେ ରାଜା ନ କରୁଛ ଆସ୍ଥା ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଜୀବଦ୍ରୋହ କରି । ସେ ନଷ୍ଟେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ବଇରି ॥
ହେ ରାଜା ତୁମ୍ଭେ କି ନ ଜାଣ । ମୋର କହିବା ଅକାରଣ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପବର । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ପାମର ॥
ତୁ ଯେଉଁ କଥାମାନ କହୁ । ନୃପତି ହୋଇ କେବା ସହୁ ॥
ଆଜ ଜାଣିବା ତୋର ମନ । ତୁ ଅବା ଜାଣୁ କେତେ ଜ୍ଞାନ ॥
ଦେଖାଇ ଦେବୁ ଆଜ ତୁହି । ସେ ଆତ୍ମାରାମ ଥିନ୍ତି କାହିଁ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ । ଛାଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ କହି କ୍ରୋଧଭରେ । ରଖାଇ ଦେଲେ ବନ୍ଦୀଘରେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ଦୂତେ । ଏହାକୁ ରଖରେ ଜାଗ୍ରତେ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନହିଁ ନ ଦେବ । ଯେମନ୍ତେ ଶୁଖି ଏ ମରିବ ॥
ନୋହିଲେ ଆତ୍ମାରାମ ମୋତେ । ଦେଖାଇ ଦେଉ ସେ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ତେବେ ଜୀବନ ଥିବ ଭଲେ । ବୋଲି ନୃପତି ଚଳିଗଲେ ॥
ଏଣେ ଯେ ଦୂତ ବେଗକରି । ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତଙ୍କ ଧରି ॥
ବନ୍ଦୀ ମନ୍ଦିରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ । ନିବଡ଼େ ବାନ୍ଧି ସେ ରଖିଲେ ॥
ବନ୍ଦୀରେ ଥାଇ ହରିଭକ୍ତ । ଭୟ କରୁଛନ୍ତି ନାହିଁ ଚିତ୍ତ ॥

ତନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ଯୋଗ ଆସନ କରି ବସି ॥
ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି । ରହିଲେ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ କରି ॥
ନାଭିକମଳୁ ବାୟୁ ତୋଳି । ମୃଣାଳ ସୂତ୍ର ମଧ୍ୟେ ଗଳି ॥
ମନକୁ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗେ ଥୋଇ । ସୁବୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଗତେ ରୁହାଇ ॥
ସମସ୍ତ ଟେକିଲେ ଉଜାଣି । ନିକଟ ଠଣା ଗଲେ ଜାଣି ॥
ଅଗମ୍ୟମାର୍ଗେ ପଶିଗଲେ । ଅମନ ମନ୍ଦରେ ମିଳିଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ଅମଳ କମଳ । ଫୁଟି ରହିଛି ବେନି ଦଳ ॥
ତହିଁ ବିଜୟ ଆତ୍ମାରାମ । ଯୋଗମାୟା ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରେମ ॥
ତାଙ୍କ ଛାମୁରେ ଯାଇ ଭେଟି । ସଂସାର ବନ୍ଧ ଗଲା ଫିଟି ॥
ଦେଖିଲା ବାହାର ଭିତରେ । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାକରେ ॥
ଏକରୁ ଦୁଇ ନାହିଁ ଆନ । ସର୍ବ୍ବ ଜୀବେ ଭଗବାନ ॥
ଯାହାଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ସେକ୍ଷଣି । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ତୁଚ୍ଛପ୍ରାୟ ମଣି ॥
ସକଳ ଭୟ କଲା ଦୂର । କେ କହୁ ଆନନ୍ଦ ତାହାର ॥
ବୋଇଲା ତୋତେ ଦେଖି ମୁହିଁ । ଭୟ ପଳାଇଗଲା କାହିଁ ॥
ସମସ୍ତେ ଏକଇ ଜୀବନ । ପିଣ୍ଡମାନଙ୍କେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥
ମୋର ଅଜ୍ଞାନ ସିନା ମୋତେ । ଭୟ ଦେଖାଉଥିଲା ଶତ୍ରେ ॥
ଏବେ ଫିଟିଲା କର୍ମଫାଶ । କିସ କରିବ ସେ ନରେଶ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବେଗେ ଉଠି । ଭଜଇ ରାମନାମ ଗୋଟି ॥
ଶ୍ରୀନୀଳକନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର । ନିନ୍ଦିତ ତନୁ ଜଳଧର ॥
କିରୀଟ କୁଣ୍ଡଳ ପ୍ରକାଶ । ତହିଁ ଶୋଭିତ ପୀତବାସ ॥
ଶଙ୍ଖ କମଳ ଗଦା ଚକ୍ରି । ସର୍ବଦା ଚତୁର୍ଭୁଜେ ଧରି ॥
ମଞ୍ଜୁଳ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନ । ସୁନ୍ଦର ଯୁଗଳ ଚରଣ ॥
ଭକତଜନ ବନ୍ଧୁ ସେନା । ଭାବରେ ବଶ ନନ୍ଦକହ୍ନା ॥
ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଚିନ୍ତି । ହୃଦରେ ଜାତ ହେଲା ଭକ୍ତି ॥
ବନ୍ଦୀରୁ ବାହାର ହୋଇଲା । ଦାଣ୍ଡକୁ ଅନାଇଣ ଦେଲା ॥
ଦେଖିଣ ଚଣ୍ଡାଳର ନାରୀ । ଅନ୍ନ ମାଗିଣ କରେ ଧରି ॥

ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୁଗାଦ୍ଧ ହରଡ଼ । ଧାନ ଗୃହଳ କୁଡ଼ କୁଡ଼ ॥
ଇତ୍ୟାଦ୍ଧ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛୁ ଯେତେ । କହି ନୁହଇ ଏତେ ତେତେ ॥
ଦେଖିତା ହେଲେ ଆଚମ୍ବିତ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଉଠାଇ ତୁରିତ ॥
ବୋଇଲେ ଆସ ବେଗ ହୋଇ । ସେ ମହାଯୋଗୀ ଗଲେ କାହିଁ ॥
ସମ୍ପଦେ ପୂରିଅଛୁ ଘର । ଏତେ ବଡ଼ଇ ଚମତ୍କାର ॥
ତା ଦେଖି ଦୁହେଁ ବେଗେ ଆସି । ଦେଖିଲେ ନାହାନ୍ତି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ॥
ମନ୍ଦିରେ ଦେଖିଣ ସମ୍ପଦ । ବିସ୍ମୟ କଲେ ମନମଧ ॥
ନିଶ୍ଚେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଚଉବାହା । ଆନର ବଳେ ନୁହେ ଏହା ॥
ପତ୍ନୀକି ପତି ବୋଇଲେ ଶୁଣ । ସେ ମାୟାଧର ନାରାୟଣ ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମାୟାରେ ପକାଇ । ଅନ୍ତର ହେଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ସେବା ଯେ କଲୁ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । ଆମ୍ଭେ ବା କେତେକ ମାତର ॥
କାହୁଁ ଜାଣିବା ତାଙ୍କ ଭାବ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ।
ମହା ମହିମା ମହାମେରୁ । ତାହାର ଇଚ୍ଛା ଯାହା କରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେନିପ୍ରାଣୀ । ସେ ଧନେ ହେଲେ ସେ କାରେଣୀ
ଅନେକ କାଳ ପୁଣ୍ୟ କଲେ । କୀର୍ତ୍ତି ଉତ୍ସବ କରାଇଲେ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖେ ନେଲେ ଦିନ ॥
ପୁଣ ଦୁହିତା ଜାତ କରି । ତା ଭାଗ୍ୟ କହିଲେ ନ ସରି ॥
ଏମନ୍ତ କେତେକାଳ ଯାନ୍ତେ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ପାଇଲେ ଦେହାନ୍ତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପରାଣ । ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଗୀତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥
ସୁଜନେ କର ଏଣେ ଲୟ । ଆଉ ନ ଥାଉ ଯମ ଭୟ ॥
ମୁଁ ଗୁର କହିବଇଁ କସ । ତୁମ୍ଭେ ତ ଶ୍ରୀହରିର ଦାସ ॥
ସେ ହରି ପାଦପଦ୍ମ ତଳେ । ମୋତେ ଭେଟାଇ ଦିଅ ବେଳେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦାସ ପତିପତ୍ନୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭାବବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଏକଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ନୀଳାଦ୍ରି କେଶବ । ତବ ମହିମାକୁ କେ ସର ॥
ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଅକୂପାର । କର ଏ ଭବକୂପୁ ପାର ॥
ହେ ନୀଳଘନ ଅପଘନ । ଏହି ବିନତି ପ୍ରଭୁ ଘେନ ॥
ହସି ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ କହେ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପ ରାୟେ ॥
ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛୁ ଏବେ । କେବଳ ଶୁଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏ ମଞ୍ଚ ଭୁବନ ବୈକୁଣ୍ଠ ॥
ନାମ ଯା ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ଯେ ପୁରେ ନ ପଶଇ ଯମ ॥
ପତିତ ଚଣ୍ଡାଳହିଁ ଥିଲେ । ଦଣ୍ଡି ସେ ନ ପାରଇ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରେ ବାସ ଜାଣ । ଜାତିରେ ଅଟଇ କରଣ ॥
ଷୋଳ ପଞ୍ଜିଆରେ ଉତ୍ତମ । ନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକ ନାମ ॥
ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ସମୟରେ । ପାଞ୍ଜିଆ ବୃତ୍ତି ସେହୁ କରେ ॥
ଜାଣଇ ଜୀବ ନାରାୟଣ । ସଂସାର ଯାହାର ଉଆଣ ॥
କୀଟରୁ ବ୍ରହ୍ମଯାଏ ଯେତେ । ହରି ସବୁରି ହୃଦଗତେ ॥
ପିଣ୍ଡ ମାନଙ୍କ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ସର୍ବଏ ଏକଇ ସମାନ ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଜୀବେ ଦ୍ରୋହକରି । ସେ ନଷ୍ଟେ ଶ୍ରୀହରି ବଇରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତା ମନରେ । ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା କରେ ॥
ଦଇବ ଯୋଗେ ରାଜ ପଥ । ଲୌକିକେ କହୁଥାଇ ମାଏ ॥
ପୁଏ ଦୁହିତା ବନ୍ଧୁ ଭାଇ । ଅନେକ ପୂରଣ ଅଛଇ ॥
ପତ୍ନୀ ତାହାର ଗୁଣବନ୍ତି । ମିଳଇ ଅନେକ ସମ୍ପତ୍ତି ॥
କାହିଁ ତା ନ ପଶଇ ମନ । ଏକା ତା ଗୋବିନ୍ଦ ଭଜନ ॥
ହୃଦେ ବସ୍ମରୁ ଥାଇ ତାର । କେମନ୍ତେ ହେବ ଭବୁଁ ପାର ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଅନ୍ତେ । ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଦିନେ ପ୍ରତାପୀ ଦଣ୍ଡଧାରୀ । ପରଜାମାନଙ୍କୁ ହକାରି ॥
ଦୋଷ ନ ପାଇ ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ । ପ୍ରଜାଏ ତକା ପକାଇଲେ ॥

ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ନନ୍ଦ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ଦୂତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚଳିଗଲେ । ନୃପତି ଗୁମ୍ଫୁରେ ମିଳିଲେ ॥
ଦେଖି ନୃପତି ଦୁଃଖ ତାର । ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଲେ ଅପାର ॥
ବୋଇଲେ ଆରେ ଆରେ ନନ୍ଦ । ତୋତେ ମାଇଲା କେଉଁ ମନ୍ଦ ॥
ବହନ ଫେଡ଼ି ମୋତେ କହ । ଦେଖି ମୋ ସହୁ ନାହିଁ ଦେହ ॥
ଶୁଣି ସେ ନନ୍ଦ ବ୍ରହ୍ମ ଏତେ । ବୋଇଲା କି ପଚାର ମୋତେ ॥
ମୋତେ ଯେ ଲୁହ୍ନି ତ ମାଇଲୁ । ଏବେ ଏମନ୍ତ କଥା ବୋଲୁ ॥
ଶୁଣି ହସିଲେ ନରସାଇଁ । ବୋଇଲେ ଗୁଣ୍ଡି ନାହିଁ ବାଇ ॥
ତା ଶୁଣି ଶ୍ରୀହରି ଭକତ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନରନାଥ ॥
ମୋତେ ଲାଗିଛି ଯେଉଁ ବାଇ । ତହିଁକି ଅଉଷଧି ନାହିଁ ॥
କେମନ୍ତେ ହେବ ସେହୁ ଭଲ । ଏହା ତ ବିଚାରି ନ କଲ ॥
ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ନୃପବରୁ । କରେ ନନ୍ଦଆ କସ କହୁ ॥
ଦଇବ ଗୁଣ୍ଡିଲା କି ତୋତେ । ପୁଣି ତ ଚଳାଉଛୁ ମୋତେ ॥
କି ଜ୍ଞାନ ଥିଲା ତୋର ଚିତ୍ତେ । ଏବେ ତା କହୁକନା ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନନ୍ଦବାଇ । ଦେଖିବା ହେଉ ନରସାଇଁ ॥
ଯାଚିଲା କଦଳୀ ପଣସ । ଛେନା ନଡ଼ିଆ ଘେନି ଆସ ॥
ଏଠା ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁଆଇବା । ପ୍ରଭୁ ମହିମା ଦେଖାଇବା ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ଆଣରେ ଦେଖିବା ବୋଇଲେ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଲୋକ ଗଲେ । ସେହି ପ୍ରକାରେ ଆଣିଦେଲେ ॥
ଗୁମ୍ଫୁରେ କଲେ ସବୁ ନେଇ । ଦେଖି ବୋଇଲା ନନ୍ଦ ବାଇ ॥
ମଣିମା ଏବେ ଆଜ୍ଞା ହେଉ । କେ ଛେନା କେ କଦଳୀ ଖାଉ ॥
ତାର ଉଦରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଆସି ହେବ ମୋ ଗର୍ଭଗତେ ॥
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଅଭିନ୍ନ ଆତ୍ମାର । ଦେଖିବା ହେଉ ନୃପେଶ୍ୱର ॥
ସେ ଅଙ୍ଗେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଯେହି । ଏ ଅଙ୍ଗେ ଲାଗିଣ ଅଛଇ ॥
ଯାହାକୁ ତୋର ଦୂତ ନେଲେ । ସଂହାର ଉସ୍ତମୂଳେ କଲେ ॥
ତାକୁ ପିଟିଲେ ଯେତେ ବାଡ଼ି । ଏ ଦେହୁଁ ତେତେ ଗୁଲ ଗୁଡ଼ି ॥

ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସକଳ ଦେହେଁ ନାରାୟଣ ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟେ ଘଟେ ପୂରି । ଅଛନ୍ତି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥
ହେ ରାଜା ସ୍ୱରୂପ କହୁଛି । ଏଥେ ସଂଶୟ ନାହିଁ କିଛି ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ମହାରଥୀ । ବୋଇଲେ ବୁଝିବା ଏ କଥା ॥
ଏ ଗୁରୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁରୁଜଣ । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ବୁଝିବା ପ୍ରମାଣ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଲୋକେ ଧରି । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି ॥
ତା ଦେଖି ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ । ସମସ୍ତ କରିଦେଲା ବାନ୍ତ ॥
ସେ କ୍ଷଣେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି । ବୋଲେ ଦେଖ ହୋ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନୃପବର । ବୋଲନ୍ତି ଏ କି ଚମତ୍କାର ॥
ଆହୁରି ବୁଝିବା କଥାଏ । ଫିଟିବ ମନର ସଂଶୟେ ॥
ବୋଲି ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ବେତଗୋଟି । ଧରି ଜଣକୁ ଦେଲେ ପିଟି ॥
ତାହାର କିଛି ହିଁ ନୋହିଲା । ସେ ନନ୍ଦ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ॥
ଅଙ୍ଗରୁ ଚର୍ମ ଛିଣ୍ଡି ଗଲା । ଫାଟିଣ ରୁଧିର ବହିଲା ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ନରପତି । ମନରେ ଜାଣିଲେ ଅତି ଖାତି ॥
ମନରେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ବିନୟେ କହିଲେ ବହୁତ ॥
ଅନେକ ଅଳଙ୍କାର ଧରି । ବସ୍ତ୍ର ସହିତେ ପୂଜା କରି ॥
ବୋଲେ ମୋ ଅପରାଧ ଯେତେ । ଚିତ୍ତେ ନ ଧରି କଦାଚିତ୍ତେ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନନ୍ଦବାଇ । ଅଳପ ହସିଣ କହଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପରାଣ । କି ହେବ ଏ ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ॥
ଏଥି ମୋ କିସ ପ୍ରୟୋଜନ । ତୋ କୃପା ଥାଉ ହେ ରାଜନ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଏଣିକି ଚେତା ହୁଅ । ଶରୀର ନୁହେଟି ନର ଦେହ ॥
ଗୁଳୁଣି ମଧ୍ୟେ ଯେହ୍ନେ ପାଣି । ରଖିଲେ ନ ରହେ ତା ଜାଣି ॥
ସେହି ପ୍ରକାରେ ଏହି ଜୀବ । କେବଳ ଗୁହୁଁ ଗୁହୁଁ ଯିବ ॥
ଏଥକୁ ଯିବେ ଦୟା କରି । ଜାଗ୍ରତ ହୁଅ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଜ୍ଞାନ ତାକୁ ଦେଇ । ସେ ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣ ନ ନେଇ ॥
ହେ ରାଜା ଗଲିଟି ବୋଇଲେ । ତହୁଁ ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ଚଳିଗଲେ ॥

ଭୁରଡ ହୋଇ ଚଳିଗଲା । ତା ଅନ୍ନ ଛଡ଼ାଇ ଘେନିଲା ॥
ଦେଖି ଅଛନ୍ତି ଲୋକବୃନ୍ଦେ । ସେ ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜିଲା ଆନନ୍ଦେ ॥
ଲୋକେ ବୋଇଲେ ତହିଁ ଥାଇ । ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ହେଲା ବାଇ ॥
ଦେଖାଇ ଥିଲା ବଡ଼ପଣ । ଦଇବ ଦେଲା ଏ ଲକ୍ଷଣ ॥
ନୃପତି ଦଣ୍ଡିକୁ ଛାଡ଼ିଲା । କୁଟୁମ୍ବ ଏତେଦୂର କଲା ॥
ଛାଡ଼ିଲା କ୍ରିୟା କର୍ମ ଦୁଇ । ନଷ୍ଟ ହୋଇଲା ଏହୁ ବାଇ ॥
ତା ଦେଖି ଦୂତମାନେ ଗଲେ । ନୃପତି ଛାମୁରେ କହିଲେ ॥
ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତର କଥା । ଶୁଣିମା ହେଲ ମହାରଥା ॥
ତୁମ୍ଭ ଦଣ୍ଡିକୁ ଦୂର କରି । ବାତୁଳ ହେଲା ଜ୍ଞାନହାରି ॥
ଛାଡ଼ିଲା ଜାତି କୁଳମାନ । ଚଣ୍ଡାଳ ହସ୍ତୁଁ ନେଲା ଅନ୍ନ ॥
ଛାମୁରେ ଜଣାଇଲୁ ସତ୍ୟ । ଶୁଣି ନୃପତି ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବୋଇଲେ କେଡ଼େ କର୍ମ କଲା । ତା ପରି ଲୋକ ନାଶକଲା ॥
ଏ କଥା ଦଇବ ଲେଖନ । କାହାର ବଳେ କରେ ଆନ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତୁନି ହେଲେ । ସମସ୍ତେ ହା ହାକାର କଲେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପ ନାହା । ଏଥି ଉତ୍ତାରେ କଥା ଯାହା ॥
ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ଚରିତ । ଚଣ୍ଡାଳ ହସ୍ତୁ ଖାଇ ଭାତ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲା ବେଗ ହୋଇ । ଆନନ୍ଦେ ପ୍ରଭୁ ଗୁଣ ଗାଇ ॥
ବନସ୍ତେ ଯାଇଁ କଲା ବାସ । ଜଳ ପବନ କରି ଗ୍ରାସ ॥
କାହିଁ ବା ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ । ପଶୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ॥
ସମସ୍ତ ଦେଖିଲା ସମାନ । ନାହିଁ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ସାନ ॥
ଯେଣେ ଗୁହିଁଲେ ତେଣେ ହରି । ଦିଶନ୍ତି ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତାର ଚିତ୍ତେ । ଭ୍ରମଣ କରଇ ଜଗତେ ॥
କେତେହେଁ ଦିନର ଉତ୍ତାରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ରଥି ପୁରେ ॥
ସେ ଗ୍ରାମ ବାହାରେ ସ୍ଥାବର । ଫହାଶୁଣ୍ଡ ନାମ ତାର ॥
ସେ ରାଜ୍ୟ ଯେତେ ଦଣ୍ଡିମାନ । ଯାହାକୁ ଦିଅନ୍ତି ରାଜନ ॥
କେବଳ ସେହି ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ । ରଖନ୍ତି ନେଇ ରଖୁଆଳେ ॥

ଟେଙ୍ଗ ଗୁବୁକ ଗୁଣ୍ଠ ପିଟି । ବାନ୍ଧଣ ନାକ କାନ କାଟି ॥
ରଖନ୍ତି ସେହି ବୃକ୍ଷଠାରେ । ପ୍ରମାଣ ଅଛଇ ତହିଁରେ ॥
ସେ ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ କଲା ବାସ । ଶୋଯାଇ ଗୋମୟୁ ପାଉଁଶ ॥
କେବଳ ନାମ ଭଜନରେ । ଶୟନ କଲା ସେହିଠାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଦିନେକ ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜନ ॥
ଏକ ପରଜା ଦୋଷ ଜାଣି । ଦୂତ ପେଷିଣ ତାକୁ ଆଣି ॥
ବୋଲଇ ଏହାକୁରେ ନେବ । ପଚଶ କୋରଡ଼ା ପିଟିବ ॥
ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଦୂତେ ନେଲେ । ସହାର ଓସ୍ତମୂଳେ କଲେ ॥
ଆଣ୍ଡେ ଧରିଣ ତାକୁ ଲୋକ । ଦଣ୍ଡହିଁ ଦେଲେ ଯେ ଅନେକ ॥
ଗୁଞ୍ଜ ସେ ଦେଲେକ ଭୁରତେ । ଚଳଣ ଚଳେ ଯେଝାମତେ ॥
ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ପାଶେ ଥାଇ । ଦେଖୁ ଯେ ଥିଲା ସବୁ ରହି ॥
ଯେତେକ ବାଡ଼ ତାକୁ ପିଟି । ନନ୍ଦମହାନ୍ତ ଦେହ ଫାଟି ॥
ରୁଧିରମାନ ବୋହିଗଲା । ତା ଅଙ୍ଗ ରଙ୍ଗୁଆ ଦିଶିଲା ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ଲୋକମାନେ । ବିଚାର କଲେ ମନେ ମନେ ॥
ଏକ ବଚସ କଥା ଗୋଟି । ଏହାକୁ କେବା ଗଲା ପିଟି ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ । ରୁଧିର ଯାଉଅଛି ବହି ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ଧାଇଁଗଲେ । ସେ ଦେଶ ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ନୃପବର । ଗୁମୁରେ କରୁଛୁଁ ଜଣାଣ ॥
ସେ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତକୁ ଧରି । ମାଇଲେ ଓପ୍ରୋଧ ନ କରି ॥
ଚର୍ମ ତା ଯାଇଛି ନକଳ । ରୁଧିର ଯାଉଅଛି ଗଳ ॥
ଦେଖି ଅଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ତହୁଁ । ଏହା ବୁଝିଣ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ଶୁଣି ନୃପତି କ୍ରୋଧଭରେ । ବୋଲନ୍ତି ଯାଅ ହୁଡ଼ି ହାରେ ॥
ନନ୍ଦକୁ ଡାକି ଘେନି ଆସ । ବୁଝିବା ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଯେ ତାକୁ ମାରିଥିବ ଅବା । ରାଜ୍ୟୁ ବାହାର କରିଦେବା ॥
ଶୁଣି ଚଳିଲେ ଦୂତମାନେ । ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତ ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ପାଶରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ବୋଇଲେ ରାଜା ଆଜ୍ଞା ଆସ ॥

ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ଚଣ୍ଡାଳ । ଦେଲା ସେ ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳ ॥
ମର୍କତ ମଣିର ସଦୃଶ । ତା ଦେଖି ମୋଚ ମନ ତୋଷ ॥
ହୋଇଛୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବର୍ତ୍ତୁଳ । ଲବଣ୍ୟ ମନୋହର ଶିଳ ॥
ଦେଖି ମୁଁ ରଖିବ ବୋଇଲା । ତାକୁ ତପୂଲଯୋଡ଼େ ଦେଲା ॥
ସେହି ଦିନରୁ ନିତ ନିତ । ପାଦେ ମାଢ଼ଣ ଘଷେ କାତି ॥
ତେଣେ କଟାଇ ଚର୍ମ ଖଣ୍ଡେ । ଘଷଇ ଶାଳଗ୍ରାମ ମୁଣ୍ଡେ ॥
ମନରେ ହୋଇଣ ସାନନ୍ଦ । ପଢ଼ଇ ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ॥
ପଦକ ଗାଉଥାଇ ନିତ । କରି ତାହାର ନିଜବୃତ୍ତି ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ । ସେହି ପଦକ ତଣ୍ଡିଧନ ॥
କରି ଗାୟନ କରୁଥାଇ । ମନେ କଳ୍ପନା ତାର ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ ଦିନ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଶୁଣ ମନ ॥
ଦିନକ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ସକଳ ଗୁଣେ ବିଚକ୍ଷଣ ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଣ୍ଡିତ । ଶୁଚି ପବିତ୍ର ଦୃଢ଼ବ୍ରତ ॥
ଜାଣଇ ପାପପୁଣ୍ୟ ସେବା । ନିରତେ କରେ ବିଷ୍ଣୁ ସେବା ॥
ଏମନ୍ତ ବିପ୍ର ସେହି ମଧେ । ଗମଇ ସ୍ନାନର ନିମନ୍ତେ ॥
ଦେଖିଲା ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା । କାଳନ୍ଦୀ ଜଳ ପରି କଳା ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଣ୍ଡିତ । ସେ ଦେଖି ହେଲା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ସେ ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା ଦେଖି । ପିଛଡ଼ା ନ ପଡ଼ଇ ଆଖି ॥
ଚରଣେ ମୋଚ ଧାଡ଼ି ଧରି । କାତି ଘଷଇ ଜଳ ଭରି ॥
ଦେଖି ହୃଦୟୁ ଗଲା ଫାଟି । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ହେଲା ବୃଷ୍ଟି ॥
ବୋଲଇ ଶୁଣ ହେ ବେହେରା । କଥାଏ କହିବ ମୁଁ ପରା ॥
ଧେନ ତୁ ମୋହର ବଚନ । ଅନେକ ହେବ ତୋର ପୁଣ୍ୟ ॥
ଏ ଶିଳା ଗୋଟି ଦେବୁ ମୋତେ । ତୋ ଯଶ ରହିବ ଜଗତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲା ସେ ମୋଚ । ଧନ ଦେଇଣ ମୁଁ କଣିଛୁ ॥
ଦେଖ ମୋ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆସଇ । ନିତ ମୁଁ ଶସ୍ତ୍ର ଯେ ଘଷଇ ॥
ତୋତେ ଯଦ୍ୟପି ଏହା ଦେବ । ମୁଁ ପୁଣ କେମନ୍ତେ କରିବ ॥

ତା ଶୁଣି ବିପ୍ର ବୋଲେ ହଠି । ନିଅ ତୁ ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଗୋଟି ॥
ଏ ଶିଳା ଗୋଟି ମୋତେ ଦେଇ । ଆନ ପଥରେ ଘଷ ତୁହି ॥
ତା ଶୁଣି ମୋର ତୋଷ ହେଲି । ଧନ ନେଇଣ ଶିଳା ଦେଲି ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଇଣ ଉଚିତ । ସେ ଶିଳା କରି ଶିର ସ୍ଥିତ ॥
ଆନନ୍ଦେ ଘେନି ଚଳିଗଲି । ଆପଣା ମନ୍ଦିରେ ମିଳିଲି ॥
ସ୍ନାନ ଶଉଚବନ୍ତ ହୋଇ । ପ୍ରମୋଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
କରାଇ ପଞ୍ଚାମୃତେ ସ୍ନାନ । ବିଜେ କରାଇ ସିଂହାସନ ॥
ଗନ୍ଧ ଚନ୍ଦନ ମାଲ୍ୟ ଯେତେ । ତୁଳସୀ ଜଳହିଁ ସହିତେ ॥
ପୂଜି ଷୋଡ଼ଶ ଉପଚାରେ । ପ୍ରଣାମ କଲିକ ଶ୍ରୀମୁରେ ॥
ଅନେକ ପୂଜା ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଘେନିଣ କରି ନିବେଦନ ॥
ଧୂପ ଦୀପାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଦେଇ ପୂଜିଲି ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । କରି ସନ୍ତୋଷ ତାଙ୍କ ମନ ॥
ବିଚାରି କଲି ତା ହୃଦର । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଗୁଚିଲା ମୋହର ॥
ଏ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ । ଧନ ଭୁଞ୍ଜିବ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବିଚାରନ୍ତେ ମନ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଶାଳଗ୍ରାମ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଦେଇ ଚିତ୍ତ । ସେ ହରି ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ଭବର ବନ୍ଧୁ ସେ ଗୋସାଇଁ । ଅଭାବ ଜନେ ଭେଟ ନାହିଁ ॥
କାମ କଳ୍ପନା ଯେତେ ଥିବ । ସେ କାହିଁ ତାହାଙ୍କୁ ପାଇବ ॥
ସେହି ଦିନରେ ରାତ୍ରକାଳେ । ସେ ବିପ୍ର ଶୟନର ବେଳେ ॥
ସ୍ୱପନେ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ଶୁଣ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତୁ ଭଲେ ॥
ପ୍ରଭାତୁ ଉଠି ମୋତେ ନେବୁ । ମୋଶକ ଲେଉଟାଇ ଦେବୁ ॥
ସେ ମୋର ରାମଦାସ ଭାବ । ମୋତେ ସେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭୁଁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦ ରସ ଯେତେ । ଶୁଣାଉଥିଲା ନିତି ମୋତେ ॥
ତହିଁ ମୋ ଯେତେ ସୁଖଭାର । ତାହା ଜାଣଇ ମନ ମୋର ॥
ଏ ପୂଜା ମୋର କିସ ହେବ । ମୂଳ ମୋ ଭକତର ଭାବ ॥
ଏବେ ବହନ ନେଇ ଦେବୁ । ନ ଦେଲେ ନିଶ୍ଚେ ନାଶ ଯିବୁ ॥

ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ଖଣ୍ଡଗିରି । ଉଦ୍ଧବଲେ ସିଦ୍ଧ ତନୁ ଧରି ॥
ତା ଭକ୍ତି ମୁକ୍ତି କଥାମାନ । ଜାଣନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ କଥା ॥
କହଇ ବନ୍ଧୁ ରାମ ଗୀତେ । ଅଶେଷ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ହିତେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଏକ ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ମୋଚିରାମ ସମ୍ବାଦ

ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମପାଦ ଚିନ୍ତି । କହେ ଚୈତନ୍ୟ ମହାମତି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ହରି ଭକତି କଥା ରସ । କେବଳ କର୍ଣ୍ଣକୁ ପୀୟୁଷ ॥
ଯେ ପୁଣ୍ୟ ଗୋଦାବରୀ ପାଶେ । ଅଳକା ପଲ୍ଲୀ ନାମ ଦେଶେ ॥
ସେ ଦେଶେ ଏକଇ ନଗର । ନାମ କନକାବତୀ ପୁର ॥
ସେହୁ ନଗରରେ ତାର ସ୍ଥିତି । ଜାତିରେ ଅଟେ ମୋଚି ଜାତି ॥
ରାମ ବେହେରା ନାମ ତାର । ଚର୍ମ ପାଦୁକା ଯା ବେପାର ॥
ଭାରିଯା ନାମ ତାର ମୂଳୀ । ପତିର ଆଜ୍ଞା ଥାଇ ପାଳି ॥
ତାହାର ଏକଇ କୁମର । ପିତା ବଚନ ମୂଳ ତାର ॥
ଏମନ୍ତେ ତିନ ପ୍ରାଣୀ ଥାନ୍ତି । ଚର୍ମ ଶପୁଳି ସିଇଁ ନିତି ॥
ତିନହେଁ ତାହା ବିକାଆଣି । ସୁଖେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ତିନ ପ୍ରାଣୀ ॥
ମିତ ହୋଇଲେ କସ ହେବ । କେବଳ ଥାଏ ହରିଭାବ ॥
ଭାବନେ ତାର ଦୟାମନ । ଶକ୍ତ୍ୟାନୁରୂପେ ଦିଏ ଦାନ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦରୁ ପଦେ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୋହେ ତହୁଁ ଅଧେ ॥
ଶିଖିଣ ଘୋଷୁଥାଇ ନିତି । କରୁଣ ଥାଇ ନିଜ ବୃତ୍ତି ॥
ସଧୀରେ ସଧୀରେ ସମୀର । ବହଇ ଯମୁନାର ତୀର ॥

ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ବାଳକୁନ୍ଦ । ଯହିଁ ଜନ୍ମିତ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ॥
ବସନ୍ତି ବନେ ବନମାଳୀ । ଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ କେଳି ॥
ଏତେକ ଘୋଷୁଥାଇ ମାସ । ପ୍ରମାଣ କରି ଅହୋରାସ ॥
ଭୋଜନ ଶୟନର ବେଳେ । ତା ନିଜ ବିଷୟର କାଳେ ॥
ଆଣ୍ଟେ ତା ଗଣ୍ଠି କରି ହୃଦ । ଘୋଷୁଣ ଥାଇ ଏହୁ ପଦ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଠାରେ । ସେ ରାଜ୍ୟେ ଭାଗବତ ଘରେ ॥
ଚୋରେ ଯେ ପଶି ଚୋରିକରି । ଅନେକ ଧନରତ୍ନ ହରି ॥
ଦେଖିଲେ ଦେବତା ଖଟୁଲି । ବୋହି ଆଣିଲେ କସ ବୋଲି ॥
ସବୁହିଁ ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା । ନବୀନ ଘନ ଜିଣି କଳା ॥
ବ୍ରହ୍ମ ମୁନିଙ୍କି ଯେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଦର୍ଶନେ ଭକ୍ତ ମୁକ୍ତ ହେବ ॥
ତାହାକୁ ବୋଲେ ସେ ପଥର । ତେଣୁ ସେ ନ କରି ଆଦର ॥
କସ ଏ କରିବା ବୋଇଲେ । ବାହାରେ ପକାଇଣ ଦେଲେ ॥
ତହିଁରେ ଏକ ଜଣ ଥିଲା । ମୂର୍ତ୍ତି ଏ ବାଛୁଣ ଘେନିଲା ॥
ଅତି ପୃଥକ ମନୋହର । ଲବଣ୍ୟ ଶିଳା ଦାମୋଦର ॥
ଅଞ୍ଜନ କଳାରୁ ଚିକ୍କଣ । ଝଳିଲେ ଅମୁଲ୍ୟ ଦର୍ପଣ ॥
ତମାଳ ଦଳ ନବଘନ । କାଳିନ୍ଦୀ ଜଳର ସମାନ ॥
ଧିକ କରଇ ଭୃଙ୍ଗ ଶ୍ରେଣୀ । ଜ୍ୟୋତି ନିନ୍ଦଇ ନୀଳମଣି ॥
କସ୍ତୁରୀ କଳା ଧିକ୍କାରଇ । ସମାନ ଏ ସଂସାରେ ନାହିଁ ॥
ଶରଧା କରି ତାହା ଧରି । ବୋଲେ କରିବା ଘୋରଘୋରି ॥
ନୋହିଲେ କ ମାଗିଲେ ଦେବ । ଭଲ ମୁଁ ଏହା ଧରିଥିବ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲି ଘେନିଗଲା । ତା ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ରଖିଲା ॥
କେତେହେଁ ଦିନ ଘରେ ଥୋଇ । ମୋଚିର ଘରେ ଦେଲା ନେଇ ॥
ବୋଇଲା ଏ ପଥର ରଖି । ତୋର ସଜକୁ ଘଷି ଦେଖି ॥
କେମନ୍ତେ ଦାଢ଼ ଏଥି ହେବ । ବୁଝି ଚପୁଲି ଯୋଡ଼େ ଦେବ ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ଚର୍ମ ବେବହରୀ । ଆନନ୍ଦମନେ ହୋଇ ତୋରୀ ॥
ବୋଇଲେ ଦେଖି ସେ ପଥର । ଘଷି ଜାଣିବି କାନ୍ତି ମୋର ॥

ସ୍ୱପ୍ନେ ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ । ଅନ୍ତର ହେଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ତାହା ଜାଣି ସେ ଦ୍ୱିଜବର । କମ୍ପ ଉଠିଲି କଳେବର ॥
ପ୍ରଭାତୁଁ ଉଠି ବେଗେ ଗଲା । ସ୍ନାନ ଶଉଚ ଆଦି କଲା ॥
ଉତ୍ତମ ପାଟବସ୍ତ୍ରେ ଧରି । ଚଳି ସେ ଗଲା ବେଗ କରି ॥
ମୋଚି ପାରୁଶେ ହେଲା ଯାଇଁ । ଶ୍ରୀ ଶାଳଗ୍ରାମ ଆଗେ ଥୋଇ ॥
ବୋଇଲା ନିଅ ତୋର ଧନ । ଜାଣିଲି ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ ॥
ଏ ସେ ଅନାଦି ନରହରି । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ଏହି ସେ ଜୀବନ କରତା । ଏହି ସେ ଗତି ମୁକ୍ତିଦାତା ॥
ଏହାଙ୍କ ପାଦ ଆଶ୍ରା କଲେ । ଜୀବ ନିସ୍ତାର ହେବ ଭଲେ ॥
ଏହାଙ୍କୁ ନ ମଣ ପଥର । କେବଳ ବିଷ୍ଣୁ ଭକ୍ତି କର ॥
ତୋ ଜୀବ ହୋଇଲା ପବିତ୍ର । ସ୍ୱପନ ହେଲା ମୋତେ ସତ୍ୟ ॥
ବହନ ମୋତେ ଘେନିଯିବୁ । ମୋ ଭକ୍ତ ପାଶେ ନେଇ ଦେବୁ ॥
ଯେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦରୁ ପାଦେ । ଶୁଣାଉଥିଲା ମହାନନ୍ଦେ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଲା ଯେଣୁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଆଣିଦେଲି ତେଣୁ ॥
ଛାଡ଼ ପଥର ବୁଦ୍ଧି ତୋର । ଏବେ ତୁ ସୁଖେ ପୂଜାକର ॥
ଏ ଭବ ସାଗରୁ ତରିଲୁ । ଭକତ ସଙ୍ଗେ ଗଣା ହେଲୁ ॥
ଏହା ଶୁଣିଲା ଯହୁଁ କର୍ଣ୍ଣେ । ତକ୍ଷଣେ ହେଲା ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ॥
ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚରଣେ ନମିଲା ॥
ସେ ଶାଳଗ୍ରାମ ପୂଜି କରି । ତକ୍ଷଣେ ଗଲା ନିଜ ପୁରୀ ॥
ଦିବ୍ୟ ଆସନେ ବସାଇଲା । ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ କଲା ॥
ତୁଳସୀ ଦଳ ଚନ୍ଦନରେ । ପୂଜିଲା ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ସେ ଗାନ । କଲା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସନ୍ନିଧାନ ॥
ବୋଇଲା ଆହେ ଭଗବାନ । ମୁଁ ଅତି ପତିତ ଦୁର୍ଜ୍ଜନ ॥
ଅଜ୍ଞାନ ହୀନ ଜାତି ଅଟେ । ନିଶି ଦିବସ ଚର୍ମ କାଟେ ॥
ଅନେକ ହୀନ କର୍ମ କରି । ଅଚ୍ଛବ ଜାତି ସମ ସରି ॥
ଧିକ ହେଉ ଏ ମୋ ଜୀବନ । ନାହିଁ ମୋହର ବୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନ ॥

ନରକେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଆବୋର । ବଞ୍ଚଇ ସୁରାପାନ କରି ॥
ନୋହେ ମୁଁ କେବେ ଶୁଚିବନ୍ତ । ନ ଜାଣେ ଆଚାର କେମନ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରାଣୀକି କେମନ୍ତେ । କୃପା ଯେ କଲ କହ ମୋତେ ॥
ଏଣୁ ଜାଣିଲି ନିଷ୍ଠା କରି । ପରମ ଦୟାଳୁ ଶ୍ରୀହରି ॥
ଅଧମ ଉଦ୍ଧାରଣ ବାନା । ଅରକ୍ଷଜନ ବନ୍ଧୁସେହ୍ନା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ତୁରିତେ । ଛାଡ଼ିଲା ନିଜକର୍ମ ଯେତେ ॥
ଡୋର କୌପୁନି ଆଶ୍ରେ କଲା । ବୈଷ୍ଣବ ବେଶ ଆବୋରିଲା ॥
କରେ କଙ୍କଣ ଭୁଜମୂଳେ । ତୁଳସୀ କାଷ୍ଠ ମାଳ ଗଳେ ॥
ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲେ ଭରି । ହୃଦୟ ସ୍ଥଳଯାକ ପୂରି ॥
ଚରଣେ ବାନ୍ଧିଲା ଘାଗୁଡ଼ି । ଚାଲନ୍ତେ କରେ ଘୋର ରଡ଼ି ॥
କରେ ଧରିଣ କରତାଳ । ବଜାଏ ନିତ୍ୟ ହୋଇ ଭୋଳ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦରୁ ପଦେ । ଗାନ କରଇ ଘୋର ନାଦେ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନେ ମନେ ଧ୍ୟାୟୀ । ଭାବରେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ ॥
ଅଙ୍ଗ ପୁଲକ ରୋମାବଳୀ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାର ଗଳି ॥
ଛାଡ଼ିଣ ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ତାର । ବୋଇଲେ ନମୋ ବେଣୁଧର ॥
ଯା ମାୟା ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଯହିଁ ମୋହିତ ସଦାଶିବ ॥
ମୁନିମାନଙ୍କୁ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ମୂର୍ଖ ନର ॥
ଯେବେ ତୁ ଦେବ ଚିନ୍ତାମଣି । ସକଳ ଜୀବର ଜାଣେଣୀ ॥
ଦେଖିବ ନିଜ ରୂପ ତୋର । ତେବେ ମୋ ମନ ହେବ ସ୍ଥିର ॥
ନୋହିଲେ ମରିବ ଅବଶ୍ୟ । ସତ୍ୟ କହିଲି ପୀତବାସ ॥
ରଖ ନ ରଖ ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା । ମୁଁ ଏବେ ଘେନିଲି ଏ ଦୀକ୍ଷା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କାଷ୍ଠା କରି । କେବଳ ଭଜୁଥାଇ ହରି ॥
ଅନ୍ନଭୋଜନେ ନାହିଁ ଆଶ । କେବେ ଦେଖିବ ପୀତବାସ ॥
ଏମନ୍ତେ ଦିବସ ଶବଂଶ । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ନୃତ୍ୟ କରି ॥
ବଞ୍ଚିଲା କରି ହରି ଧ୍ୟାନ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ । ଭକତ ଭାବ ତାର ମୂଳ ॥

ନ ଘେନେ କିମ୍ବା ଅଭିମାନ । ନ କରେ ଯଜ୍ଞ ତପ ଦାନ ॥
ତୀର୍ଥ ବ୍ରତରେ ନୋହେ ବଶ । କେବଳ ମୂଳଟି ବିଶ୍ୱାସ ॥
ନିଷ୍କାମ ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ଯାର । ସେ ଅଟେ ବାନ୍ଧବ ତାହାର ॥
ନିଷ୍ଠା ଅନିଷ୍ଠା ତାର ନାହିଁ । ଜାତି ଅଜାତି ଭିନ୍ନ କାହିଁ ॥
କେବଳ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରେମଭାବ । ଜାଣି ତାହାର ପଦ୍ମନାଭ ॥
ଭାବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ସେ ମୋଚ ରାମ ଦାସ ପାଶ । ଯାଇଣ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ॥
ଦେଖିଲେ କରୁଅଛି ନୃତ୍ୟ । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଯୋଡ଼ି ହସ୍ତ ॥
ତ୍ରିଭଙ୍ଗୀ କରି ଦେଇ ପାଦ । ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ପଦ ॥
ଭାବରେ ଗାନ କରୁଛଇ । ନାଚଇ ଡେଙ୍ଗାଇ ଡେଙ୍ଗାଇ ॥
ଦଣ୍ଡେ ଦଣ୍ଡକେ ଭାବଭୋଳେ । ଶ୍ରୀ ଶାଳଗ୍ରାମ ପାଶେ ମିଳେ ॥
ଯେସନେ ମହାମତ୍ତ ବାଇ । କସ ବୋଇଲେ କସ ହୋଇ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ଅଳପ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହସି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ଦାସ । ସ୍ୱରୂପ କହ ଆମ୍ଭ ପାଶ ॥
କମ୍ପାଇଁ ଏତେ ନୃତ୍ୟ କରୁ । ରାତ୍ର ଦିବସ ଗାଇ ମରୁ ॥
କସ ହୋଇବ ଏହା କଲେ । ତା ମୋତେ କହ କନା ଭଲେ ॥
ତା ଶୁଣି ମୋଚ ରାମ ଦାସ । ପ୍ରଣାମ କରି ବିପ୍ର ପାଶ ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ହେ ଗୋସାଇଁ । ସ୍ୱରୂପ କହୁଅଛି ମୁହିଁ ॥
ଦିନେକ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏ ମାଳମଣିକି ଦେଖିଣ ॥
ମୋ ତହୁଁ ମାଗି ଘେନିଗଲା । କେ ଜାଣେ କସ ସେବା କଲା ॥
ସେ ପୁଣି ବୃନ୍ଦାବନ ଅନ୍ତେ । ଫେରାଇ ଆଣିଦେଲା ମୋତେ ॥
ବୋଇଲା ଏଠି ନାରାୟଣ । ସେବ ତୁ ଏହାଙ୍କ ଚରଣ ॥
ସାକ୍ଷାତେ ନୟନେ ଦେଖିବୁ । ସୁଖେ ମୁକତ ଗତ ହେବୁ ॥
ତେଣୁ ଭାବୁଛି ମୁହିଁ ନିତ୍ୟେ । ସ୍ୱରୂପ ଦେଖିବି କେମନ୍ତେ ॥
ତୁମ୍ଭେ କି ଆଜ୍ଞା ଦେଉଅଛ । ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀବତ୍ସ ॥
ଶୁଣରେ ମୋଚ ରାମ ଦାସ । ସେ ହରି ମହିମା ଅଶେଷ ॥

ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଯୋଗମାର୍ଗେ ଧ୍ୟାନେ । ସେ ଦେଖି ନ ପାରନ୍ତି ଦିନେ ॥
ତୁ ପୁଣି ଦେଖିବୁ କେମନ୍ତେ । ଏହା ବିଚାରୁ ଅଛୁ ଚିତ୍ତେ ॥
ଏ କଥା ନୁହଇ ଉଚିତ । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ହରି ଭକ୍ତ ॥
ଶୁଣ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋସାଇଁ । କଥାଏ କହିବଇଁ ମୁହିଁ ॥
ସ୍ୱାମୀର ସ୍ନେହ ଯେବେ ହେବ' । ତା ପତ୍ନୀ ଅସୁନ୍ଦରୀ ଥିବ ॥
କାଣୀ କୁବୁଜା ଗ୍ଲେଷ୍ଠୀ କେମ୍ପୀ । ହୋଇଣ ଥିବ ସେ ଯଦ୍ୟପି ॥
କିଛିହିଁ ଗୁଣ ତା ନ ଥିବ । ସ୍ୱାମୀର ଦୟା ଏକା ହେବ ॥
ବେଳେ ସେ କାଳେ ନେଇଧରି' । ସୌଭାଗୀ ବୋଲାଏ ସେ ନାରୀ ॥
ଯେତେକେ ସେ ହେଉ ରୂପବନ୍ତୀ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ କରେ ଯେବେ ପତି ॥
କି ହେବ ଯେତେ ଗୁଣ ଥିଲେ । ଏହା ବିଚାର କର ଭଲେ ॥
ସେ ଗୁଣ ଗ୍ରାହୀ ଭଗବାନ । ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ ଦରଶନ ॥
ନୋହିଲେ ମୋର ପ୍ରାଣ ଯିବ । ହତ୍ୟା ତାହାର ପରେ ହେବ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଚକ୍ରପାଣି । ଭକତ ପ୍ରେମ ମନେ ଗୁଣି ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ବେଗେ ତୁ ବୁଜରେ ନୟନ ॥
ଆମ୍ଭେଟି ବରଦାତା ତୋର । ଦେଖିବୁ ସ୍ୱରୂପ ଆମ୍ଭର ॥
ତା ଶୁଣି ମୋଟ ରାମ ଦାସ । ଆନନ୍ଦେ ସାଗରେ ପ୍ରବେଶ ॥
ସେକ୍ଷଣି ବୁଜିଲା ନୟନ । ଦେଖିଲା ମଦନ ମୋହନ ॥
ଅନ୍ତରେ ଦରଶନ କଲା । ନୟନ ଫେଡ଼ି ଚାହିଁଦେଲା ॥
ସାକ୍ଷାତେ କଲା ଦରଶନ । ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
କହୁ କେ ତାହାର ଆନନ୍ଦ । ଭଜଇ ଗୋପାଳ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖେ ଦିନ ନେଲା । ଅନ୍ତେ ସେ ବିଷ୍ଣୁଲୋକେ ଗଲା ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ ॥
ଏଥେଁ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଯାର । ସେ ନିଶ୍ଚେ ହେବ ଭବୁଁ ପାର ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ସେ ହରି ମହିମା ଅଶେଷ ॥
ସକଳ ଜୀବର ଠାକୁର । ଭକତ ଭାବ ମୂଳ ତାର ॥
ଏଣୁ ଭକତ ରାମ ଦାସ । କଲା ସାଧୁଙ୍କ ପାଶେ ଆଶ ॥

କୃପା କରିବେ ସେହୁ ମୋରେ । ଭେଟାଇ ଦେବେ ଶ୍ରୀ ପଯୁରେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ଼୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ମୋଚ ରାମ ଦାସ ଦାର୍ଢ଼୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଦ୍ୱିଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—✳—

ତ୍ରିଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ବଲ୍ଲାନନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ଚଉଦ ଭୁବନ । ନମସ୍ତେ ଶ୍ରୀପଦ୍ମଲୋଚନ ॥
ବୌଦ୍ଧ କଳଙ୍କୀ ଦଶବଧ । ବାଞ୍ଛା କରିବେ ମୋର ସିଦ୍ଧ ॥
ଏ ଯେ ପ୍ରବନ୍ଧ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ । କଥାଏ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋରେ ॥
ତୋ ବିନା ଆଜ୍ଞାରେ କେ ନର । କହିବା ଶକ୍ତି ହେବ କାର ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ରାମ ଦାସ । ପୂରଅ ମୋର ମନ ଆଶ ॥
ମନ ବୋଲଇ ଚଇତନ୍ୟ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଏ ତୋର ବଚନ ॥
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସାଧୁଙ୍କ ଚରିତ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ହରି କଥାମୃତ ॥
ଶୁଣି ଶରଧା ହେବ ଯାର । ଯମ କି କରିବ ତାହାର ॥
ଏଣୁ ସାଧୁଙ୍କ କଥା ଯେତେ । କେବଳ କହୁଥାଅ ମୋତେ ॥
ପୁଣି କହଇ ଚଇତନ୍ୟ । ଶୁଣ ଅରୂପାନନ୍ଦ ମନ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ମହିମା ଅଶେଷ । ତାହା ମୁଁ କହିବଇଁ କିସ ॥
କେବଳ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ଯାହା କହୁଛି ଶୁଣ ଏବେ ॥
ଯେ ଗୋପପୁର ବୃନ୍ଦାବନ । ଜଗତ ମଧ୍ୟେ ମୋକ୍ଷସ୍ଥାନ ॥
ସକଳ ଦେବଙ୍କର ସାର । କେବଳ ଗତି ମୁକ୍ତି ଦ୍ୱାର ॥
ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଜୀବ । ଆଉ ନ ଦେଖେ ପୁଣି ଭବ ॥
ସେ ଗ୍ରାମେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ବିଧବା ଅଟେ ସେ ତରୁଣୀ ॥
କେତୁକା ନାମ ଅଟେ ତାର । ନାହିଁ ତା ଦୁହିତା କୁମର ॥
କେବଳ ଏକାକିଣୀ ଥାଇ । କଷ୍ଟ ପାଇଣ ସେ ଜୀଅଇଁ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ମଠମାନଙ୍କରେ । କୁଟେ ତଣ୍ଡୁଳ ନିରନ୍ତରେ ॥

ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆହ୍ଲାଦ ପାଇ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ତେଜୋବନ୍ତ ହୋଇ ॥
ଆଣ୍ଟେ ସେ କଲକ ରୋଦନ । ତା କଣ୍ଠ କୋକିଳ ସମାନ ॥
ତହିଁ ମିଶିଛି ନାମାବଳି । ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ବନମାଳୀ ॥
ସେ ଧ୍ୱନି ଶୁଣି ମଠଜନେ । ସର୍ବେ ବିଚାର କଲେ ମନେ ॥
ଏତ ବଡ଼ଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟିତ । ପଡ଼ି କାନ୍ଦଇ କା ବାଳୁତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଧାଇଁଗଲେ । ମହନ୍ତ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ଭୁଲେ ॥
ବାଳତନୟ ପାଶେ ମିଳି । ଦେଖିଲେ ଗଡ଼ୁଛି ବୋବାଳି ॥
ଏକେ ସୁନ୍ଦର ବାଳଶିଶି । ଝଟକ ବିଦ୍ୟୁ ପ୍ରାୟେ ଦିଶି ॥
ଚନ୍ଦ୍ରମା ପରାୟେ ବଦନ । ରୂପ କି ମଦନମୋହନ ॥
ନାସା ଶ୍ରବଣ ନେତ୍ରଧାର । କହି ନୁହଇ ତା ସୁନ୍ଦର ॥
କଣ୍ଠ କପୋଳ କର ପାଦ । ଦେଖି କେ ନୋହିବ ପ୍ରମୋଦ ॥
କର ଚରଣକୁ ହଲଇ । କାନ୍ଦୁଛି ଚେହ୍ଲାଇ ଚେହ୍ଲାଇ ॥
ରୋଦନ ସଙ୍ଗେ ନାମ ତାର । ଶୁଣି ହୋଇଲେ ଚମତ୍କାର ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏ ଜୀବନ । ଜନ୍ମରୁ ଭଜେ ଭଗବାନ ॥
ଅନ୍ୟାୟ ସୁତ ପଛେ ହେଉ । କିବା ଅଜାତ ହୋଇଥାଉ ॥
ଏଥେଁ ବିଚାର ନାହିଁ ବାବା । ଧର ମଠକୁ ଘେନିଯିବା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ନନ୍ଦନ । ଘୋଡ଼ାଇ ଚଳିଲେ ବହନ ॥
ମଠରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ଏକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଡକାଇଲେ ॥
ଖଞ୍ଜିଲେ ଖଞ୍ଜା ବରତନ । ବୋଇଲେ ପାଳ ଏ ନନ୍ଦନ ॥
ପୁଣି ଯେ ନାରୀ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ପୁତ୍ର ପାଳିଲା ବିଧିମତେ ॥
ତଇଳ କୁଙ୍କୁମ ଲଗାଇ । ଅନଳ ତପତ ଦେଖାଇ ॥
ଅନେକ ଗାବ କ୍ଷୀରପାନେ । ପୁତ୍ର ବଢ଼ଇ ଦିନେ ଦିନେ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରର କଳା ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାଏ । ବଢ଼ିଲା ସେ ବାଳ ତନୟେ ॥
ଦେଖିଣ ପୁତ୍ରର ଆନନ୍ଦ । ନାମ ତା ଦେଲେ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା । ଯହୁଁ ବରଷ ପାଞ୍ଚ ହେଲା ॥
କହିଲା ଅମୂଲ୍ୟ ବଚନ । କେବଳ ଭକ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ॥

ଦଶ ବରଷେ ବୟସ ଯେତେ । ସବୁ ରଖିଲ କଣ୍ଠାଗ୍ରତେ ॥
କେବଳ ହରିକଥା ଶୁଣେ । ଅନ୍ୟ ନ ପଶେ ତାର ମନେ ॥
ଜଗତ ଦେଖେ ବିଷ୍ଣୁମୟ । ତେଣୁ ନଥାଇ କିଛି ଭୟ ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସଜ୍ଜନ ॥
ଦିନେକ ସେ ମଠ ମହନ୍ତ । ପ୍ରେମୀମାନଙ୍କ ତପୋବନ୍ତ ॥
ଅଭୁତେ ଶୂଳରୋଗ ମାରି । ପଡ଼ିଲେ ନିଜ ପ୍ରାଣ ହାରି ॥
ତାହା ଦେଖି ସେ ମଠ ଲୋକେ । ଧାଇଁପଡ଼ିଲେ ସେ ଉତ୍ସୁକେ ॥
ସମସ୍ତେ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ିଲେ । ଶୁଣି ସକଳେ ତୁଣ୍ଡି ହେଲେ ॥
ମହନ୍ତ ପଡ଼ିବା ଦେଖିଲେ । ହା ହା ଶବଦେ ଡାକାଦେଲେ ॥
ବେଢ଼ିଲେ ଶତେପୁର କରି । ଜାଣିଲେ ନଷ୍ଟେ ଗଲା ମରି ॥
ଏମନ୍ତବେଳେ ବଙ୍କାନନ୍ଦ । ବୋଇଲେ ସର୍ବେ କମ୍ପା କାନ୍ଦ ॥
ଅତିଥି ବୋଇଲେ ରେ ଶୁଣ । ମହନ୍ତ ହାରିଲେ ପରାଣ ॥
ନିଜ ଧାମକୁ ଗଲେ ସେହି । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପଥରେ ବସାଇ ॥
ତା ଶୁଣି ବଙ୍କାନନ୍ଦ ଗଲେ । ମୃତ ଶବର ପାଶେ ହେଲେ ॥
ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତିଲେ ଆଦିକନ୍ଦ । ଗୋପାଳ ଗୋବିନ୍ଦ ମୁକୁନ୍ଦ ॥
ବୋଇଲେ ସମସ୍ତେ ଅଜ୍ଞାନ । ଏ କମ୍ପା ହାଟିବେ ଜୀବନ ॥
ନିଦ୍ରାରେ ଅଚେତନ ହୋଇ । ସ୍ୱାମୀ ଆମ୍ଭର ଛନ୍ତି ଶୋଇ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭୁଜ ଧରି । ଟୋକିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ବୋଇଲା ସ୍ୱାମୀ ଉଠ ଏବେ । କେତେ ଶୋଇଛ ନିଦ୍ରାଭାବେ ॥
ବିଳମ୍ବ ହେଲା ଆଜ ବେଳ । ମଶୋହି ହେବ କେତେବେଳ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲନ୍ତେ ନନ୍ଦନ । ତକ୍ଷଣେ ପାଇଲେ ଜୀବନ ॥
ନିଦୁ ଉଠିଲା ପ୍ରାୟେ ହୋଇ । ଚକ୍ଷୁ ମଳଣ ଦେଲେ ଗୁହିଁ ॥
ଉଠିଣ ବସିଲେ ତ୍ୱରିତେ । ତା ଦେଖିଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତେ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ଆଚମ୍ବିତ । ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ କର୍ଣ୍ଣପଥ ॥
ମରିବା ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣ ପାଇ । ଚକ୍ଷୁ ମଳଣ ଦେଲେ ଗୁହିଁ ॥
ଏବେ ତ ଦେଖିଲୁ ସାକ୍ଷାତ । ଧନ୍ୟ ଏ କାହାର ବାଳୁତ ॥

ଏହା ବଚନେ ଏହା ହେଲା । ମଲରୁ ଲେଉଟି ଅଇଲା ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଯେଝାଁମତେ । ଲେଉଟି ଗଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପଗଣ । ମହନ୍ତ ପାଇ ନିଜ ପ୍ରାଣ ॥
ଉଠି ବସିଲେ ଯେତେବେଳେ । ଜନ ସମୂହ ଦେଖି ଡୋଳେ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ଉପଘାତ । ତା ଜାଣି ବୋଇଲେ ସମସ୍ତ ॥
ଏ ଅଲୌକିକ ନୋହେ କହି । ବୋଇଲେ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଁ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ନିଜ ପ୍ରାଣ ହାରି । ବିଜୟ କଲ ନିଜପୁରୀ ॥
ପିଣ୍ଡ ଯେ ପଡ଼ିଥିଲା ତଳେ । ତା ଦେଖି ଗୁଡ଼ିଲୁଁ ବୋବାଳି ॥
ଆମ୍ଭର ଦେଖିଣ ବେଦନ । ଧାଇଁ ଅଇଲେ ଏ ନନ୍ଦନ ॥
ବୋଇଲେ କାନ୍ଦ କାହିଁପାଇଁ । ଶୋଇ ଅଛନ୍ତି ସେ ଗୋସାଇଁ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭୁଜ ଧରି । ଉଠାଇ ଦେଲେ ବେଗ କରି ॥
ତକ୍ଷଣେ ପାଇ ନିଜ ପ୍ରାଣ । ଉଠି ବସିଲେ ଯେ ଆପଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ପ୍ରେମାନନ୍ଦ । କେ କହେ ମନର ଆନନ୍ଦ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟରେ ନନ୍ଦନ । ତୁ ମୋତେ ଦେଲୁ ଜୀବଦାନ ॥
ତୋ ଋଣ ସୁଝି ମୁଁ ନ ପାରି । ଆଜୁଁ ତୁ ମଠେ ଅଧିକାରୀ ॥
ମୁହିଁ ହୋଇଲି ତୋ ଅଧୀନ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ କରି ଘେନ ॥
ତୋ ଇଚ୍ଛା ଏବେ ଯାହାକର । ଏ ସବୁ ତୋର ପରିଗ୍ରହ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କୋଳେ ଧରି । ହୃଦେ ଲଗାଇ ମୋଦଭରି ॥
ପାଶେ ବସାଇ ଶୁଚିମନ୍ତେ । ତିଳକ ଦେଲେ ବିଧିମତେ ॥
ପିଣ୍ଡ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଧି କଲେ । ଶ୍ରବଣେ ମହାମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ॥
ସେବକ ହୋଇ ବଙ୍କାନନ୍ଦ । ମନରେ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି ଯୋଡ଼ିଣ ବେନିହସ୍ତ ॥
ବୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ନମୋନମଃ । ନମସ୍ତେ ଗୁରୁ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ॥
ପଞ୍ଜର କରି ମୋ ଶରୀର । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଜୀବନ ଠାକୁର ॥
ଦଇବେ ଅଟେ ମୁଁ ଅନାଥ । ନ ଜାଣେ କେବା ତାତ ମାତ ॥
ଅନାଥ ବାଳକକୁ ଆଣି । ପୋଷିଲ ଦେଇ ଅନ୍ନ ପାଣି ॥

ଏଣୁ ମୋ ଧର୍ମର ପିଅର । ସାକ୍ଷାତେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଈଶ୍ୱର ॥
ଏଣୁ ମାଗୁଣି ଏତେ ମୋର । ଏ ମାୟା ଜଞ୍ଜାଳେ ନ ଭର ॥
ଧନ ରତନ ଆଦି ଯେତେ । ମୃତ୍ତିକା ପ୍ରାୟେ ଦିଶେ ମୋତେ ॥
ମୋ ମୁଣ୍ଡେ ନ ଲଦ ପର୍ବତ । ସମ୍ପଦେ ନ ରସେ ମୋ ଚିତ୍ତ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଗୁରୁଦେବ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋର ଭାବ ॥
ତୁ ଯେ ଏ ମଠରେ କାରେଣୀ । ପ୍ରଭୁ ଭେଟାଇଛନ୍ତି ପୁଣି ॥
ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର । ଏ ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ତୋହର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ । ପାଟ ବାନ୍ଧିଲେ ତାର ମାଥେ ॥
ମଠେ ମହନ୍ତ ତାକୁ କଲେ । ସମସ୍ତେ ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ଯେତେ କଥା । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥା ॥
ସେ ମଠେ ପାଇ ଅଧିକାର । ଚିତ୍ତ ସନ୍ତୋଷ ନୋହେ ତାର ॥
କେବଳ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଆଜ୍ଞାରେ । ମହନ୍ତ ହେଲେ ସେ ମଠରେ ॥
କାହିଁ ନ ମିଶେ ତାର କାୟେ । କାଷ୍ଠେ ଅନଳ ଥିଲା ପ୍ରାୟେ ॥
ବୃଥାମଣଇ ସର୍ବକଥା । କେବଳ ସତ୍ୟ ହରିକଥା ॥
ଜପଇ ହରି ରୂପ ଧ୍ୟାନ । ହରି ଭଜନେ ଦେଇ ମନ ॥
ହରି ପ୍ରସଙ୍ଗେ କର୍ଣ୍ଣ ଡେରି । ନିରତେ ଚିନ୍ତି ଥାଇ ହରି ॥
ହରି ସେ ସବୁରି କରତା । ଏଣୁ ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥା ॥
କରନ୍ତି ଯାକୁ ହରି ଦୟା । ତାକୁ ଲାଗଇ କମ୍ପା ମାୟା ॥
ବଚନ ବୋଲଇ ସେ ଯାହା । କେବେ ଅନ୍ୟଥା ନୋହେ ତାହା
ଏମନ୍ତ ଯେତେ ଦିନ ଗଲା । ଶୁଣ ସୁମନ ଯାହା ହେଲା ॥
ମଠରେ ଥିଲା ଯେତେ ଧନ । ହୀରା ନୀଳାଦି ମୋତିମାନ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରଜତ ସମ୍ବତେ । ସମସ୍ତ ଠୁଳକଲା ଯେତେ ॥
ସିନ୍ଦୁକ ଗୋଟିକରେ ଭରି । ମୁଦ ପକାଇ ଯତ୍ନ କରି ॥
ବହନ କରି ନେଇଗଲା । ଯମୁନା ଜଳେ ଫିଙ୍ଗିଦେଲା ॥
ବୋଇଲା ଏହି ସିନା ମାୟା । ମଠେ କମ୍ପାଇ ଥିବ ଏହା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଫେରି ଆସି । ମଠେ ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ବସି ॥

ତାହା ଦେଖିଣ ସର୍ବେ ରୋଷେ । କହିଲେ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ପାଶେ ॥
ବୋଇଲେ ଏ କି ବିପରୀତ । ମଠରେ ଥିଲା ଯେତେ ବିତ୍ତ ॥
ଏ ନୂଆ ମହନ୍ତ ତୁମ୍ଭର । ସମସ୍ତ କଲା ନାରଖାର ॥
ସିନ୍ଦୂକେ ଭରି ନେଇଗଲା । ଯମୁନା ଜଳେ ପକାଇଲା ॥
ଆଜୁ ସରିଲା ଧନ ଯେତେ । ଏ ମଠ ଚଳିବ କେମନ୍ତେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ବିରସ ॥
ବିଜ୍ଞାନନ୍ଦକୁ ଡକାଇଲେ । କି କର୍ମ କଲୁରେ ବୋଇଲେ ॥
ସଂସାରେ ଧନୀ ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ସେ ଯେ ସବୁରି ଶିରୋମଣି ॥
ମର୍ତ୍ତ ଲୋକରେ ଥିଲେ ଧନ । ଇଚ୍ଛେ ହୁଅନ୍ତି ତା ଅଧୀନ ॥
ଏଣୁ ସଂସାରେ ଧନ ସାର । ତାହାକୁ କରି ନାରଖାର ॥
ଏହା ତୁ କଲୁ ଆରେ ମନ୍ଦ । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ବିଜ୍ଞାନନ୍ଦ ॥
ଶୁଣିବା ହେଉ ଗୁରୁଦେବ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ପ୍ରସ୍ତାବ ॥
ଧନଟି ସବୁରି ବଇରୀ । ପ୍ରାଣୀ ଆୟୁଷ ନିତ୍ୟ ହରି ॥
ଯେ ଲୋଭ ମୋହ କାମ କ୍ରୋଧ । ବିରୋଧ କନ୍ଦଳ ବିଷାଦ ॥
ସବୁ କରିବା କର୍ତ୍ତା! ସେହି । ଭକତି ପଥକୁ ଛଡ଼ାଇ ॥
ଧନ ଏ ନର୍କ ଯିବା ବାଟ । ଏଣୁ ଏ ଧନ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ॥
ତାକୁ ନ କର ସ୍ୱାମୀ ଚିନ୍ତା । କେବଳ ଚିନ୍ତ ହରିକଥା ॥
ତା ଶୁଣି ଗୁରୁ କୋପଭର । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ପାମର ॥
ତୁହି ସେ ଜାଣୁ ସର୍ବଜ୍ଞାନ । ଆମ୍ଭେ ତ ସମସ୍ତେ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ଏବେ ମୋ ଧନ ଆଣିଦେବୁ । ନୋହିଲେ ଏ ମଠେ ନ ଥିବୁ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ବିଜ୍ଞାନନ୍ଦ । କେ କହୁ ମନର ଆନନ୍ଦ ॥
ଧନରେ ହୋଇଅଛ ମୋହି । ନ ଜାଣ ଭକ୍ତିକଥା କେହି ॥
ମଠୁଁ ବାହାର ହୋଇଗଲେ । ବୋଇଲେ ଆସ ମୋହତୁଲେ ॥
ଧନ ମୁଁ ନାଶ କଲି ଯାହା । ନିଶ୍ଚେ ଗୋବିନ୍ଦ ଦେବ ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲେ ଚଳି । ଯମୁନା କୂଳେ ଯାଇମିଳି ॥
ସଙ୍ଗେ ବୈଷ୍ଣବ ଛନ୍ତି ଲାଗି । ବୋଲନ୍ତି ଧନ ଦିଅ ବେଗି ॥

ଦେଖଣାହାରି ଲୋକ ଯେତେ । ଗୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ବଙ୍କାନନ୍ଦ । ବୋଇଲେ ନମୋ ଆନନ୍ଦକନ୍ଦ ॥
ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ଶରଣାର୍ଥୀଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ନମୋ ମୁରଲୀ ଧାରୀ ଗୁରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ରାଧା ନାଗରୀ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର । ଦେଖାଅ ମହିମା ତୁମ୍ଭର ॥
ମୁଁ ବଡ଼ ପତିତ ନରେଖ । ତୁମ୍ଭ ମହିମା ତୁମ୍ଭେ ରଖ ॥
ତାହାଙ୍କ ଧନ ଆଜ୍ଞା ହେଉ । ମହିମା ଜଗତରେ ଥାଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରଣମିତ । ତାହା ଜାଣିଲେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ॥
ଯା ମାୟା ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ସୁକୃତଜନଙ୍କୁ ସୁଲଭ ॥
କି ମାୟା କଲେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି । ରତ୍ନ ସିନ୍ଦୁକମାନ ଆସି ॥
ସହସ୍ର ସସ୍ର ସଂଖ୍ୟା ହୋଇ । ଲଗିଲା ନଦୀକୂଳେ ଯାଇଁ ॥
ବୋଇଲେ ବଙ୍କାନନ୍ଦ ସ୍ୱାମୀ । ନିଅ ତୁମ୍ଭର ଧନ ଚିହ୍ନି ॥
ତା ଦେଖି ବୈଷ୍ଣବ ଯେ ଗଲେ । ସେ ନିଜ ସିନ୍ଦୁକ ଧରିଲେ ॥
ଆଉ ଅଧିକ ଲୋଭ କରି । ସିନ୍ଦୁକମାନ ଯାନ୍ତେ ଧରି ॥
ସମସ୍ତ ହୋଇଲା ଅଦୃଶ୍ୟ । ଶୁଣ ହୋ ମନ ବିଶ୍ୱବାସ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ନେଲେ ନିଜ ବିତ୍ତ । ତା ଦେଖି ଲୋକେ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ବଙ୍କାନନ୍ଦ । ଏହାଙ୍କ ଆୟତ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଭକତ ଶେଖର । ବୋଲି ନମିଲେ ତା ପୟର ॥
ଅନେକ ପ୍ରଣମିତ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ଯେଝା ପୁରୀ ॥
ସେ ବଙ୍କାନନ୍ଦ ତହୁଁ ଗଲେ । ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ ପଶିଲେ ॥
ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଧ୍ୟାୟୀ । ରହିଲେ ଅଜ୍ରାମର ହୋଇ ॥
ଯାଠରୁ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ଯାଏ । ସବୁ ଦେଖିଲେ ହରିମୟେ ॥
କରଣେ ଶ୍ରୀହରି ଭଜନ । ସେହି ଧ୍ୟାନରେ ସାରି ଦିନ ॥
କେତେ ଦିନରେ ସେ ଦେହାନ୍ତେ । ପଶିଲେ ହରି ପାଦଗତେ ॥
ଶୁଣ ଅଜୟ ମନହେଣ । ସେ ହରିଭକତ ଲକ୍ଷଣ ॥
ଏଥେ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଯାର । ସେ ନିଶ୍ଚେ ଭବୁ ହେବ ପାର ॥

କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳାବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବିଜ୍ଞାନନ୍ଦ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ରଘୁଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମୋ ଗୋବିନ୍ଦ କୃଷ୍ଣ ହରି । ନମୋ ଗୋବିନ୍ଦ ଦଇତାରି ॥
ନମୋ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡପାଣି । ଅଶେଷ ଜନ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଯେ ତୁମ୍ଭ ଭକତଙ୍କ ଯଶ । ତୁମ୍ଭେ ତା କରିବ ପ୍ରକାଶ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ଅନୁରାଗେ । କହଇ ମନ ରାଜା ଆଗେ ॥
ଶ୍ରବଣ କର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ସାରସ୍ୱତ ॥
ପଶ୍ଚିମ ଦେଶେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ନାମ ତାହାର ରଘୁଦାସ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୟସ ପଞ୍ଚାଶ ॥
ପ୍ରଭୁ କୃପାରୁ ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ । ଉଦୟ ହେଲା ତାର ମନ ॥
ବିସ୍ମର କଲା ତାର ଚିତ୍ତେ । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଆଦି ଯେତେ ॥
କେହି ତ ନୁହଇଁ କାହାର । ଏ ସର୍ବ ମାୟାର ସଂସାର ॥
ଧନ ସମ୍ପଦ ଆଦି ଯେତେ । ମିଥ୍ୟା କେବଳ ଏ ସମସ୍ତେ ॥
ନ ଜାଣି ପ୍ରାଣୀ ଏଥେ ପଡ଼ି । ନିଜ ନିସ୍ତାର ପଥ ଛାଡ଼ି ॥
ନ ଭଜ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ । କେବଳ ହୋନ୍ତି ମୋହେ ରତ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଏମନ୍ତ କରିବି । ଅବଶ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯିବି ॥
ଭଜଣ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ସେ କ୍ଷେତ୍ରେ ହାରିବି ଜୀବନ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ପଛେ ଯାହା କରୁ । ସେ ମୋର ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବି ସର୍ବ କର୍ମ । ଛାଡ଼ିଲା ତାର ମନ ଭ୍ରମ ॥

ଯେ ତାର ଜନନୀ ପିଅର । ଭାଇବାନ୍ଧବ ସହୋଦର ॥
ଏ ସର୍ବ ଦେଲେ ତ୍ୟାଗକରି । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପାତ୍ରପ୍ରାୟେ କରି ॥
ଚିନ୍ତି ଦେବାଧି ଦେବରାଜ । ବେଗେ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ହେଲେ ସଜ ॥
ଶ୍ରୀରାମାନନ୍ଦ ସମ୍ମୁଖରେ । ମନ୍ତ୍ର ମୁଣ୍ଡାଇଲେ ସତ୍ୱରେ ॥
ଡୋର କୌପୁନୀ ଆଶ୍ରେକରି । ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମକୁ ଆଚରି ॥
ସମସ୍ତ କର୍ମ କରି ଦୂର । ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲେ ବାହାର ॥
କେବଳ କଷ୍ଟାମ୍ବିକା ହୋଇ । ଶରୀର ମାତ୍ରକେ ଅଛଇ ॥
ଚଳିଲେ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତେ । ଶରୀ ନଦେଖି ପଦ୍ମପାଦେ ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ଧ୍ୟାନ ବଚନେ । ଅନ୍ୟ ନ ପଶେ ତାର ମନେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲେ ପଥ ବାହି । ଯହିଁ ବା ଯେମନ୍ତ ମିଳଇ ॥
କାହିଁ ଉତ୍ତମ ଦ୍ରବ୍ୟ ଖାଇ । କାହିଁ ଫଳମୂଳ ଭକ୍ଷଇ ॥
କାହିଁ ବଞ୍ଚଇ ଜଳଗ୍ରାସେ । କାହିଁ ବା ରହେ ଉପବାସେ ॥
ତହିଁକି ଶୋଚନା ନ କରି । କେବେ ଦେଖିବି ଦାରୁହରି ॥
କରିବି ତାହାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ । ଏମନ୍ତ ବସ୍ତି ତା ମନ ॥
ଚଳଇ ଅତି ସ୍ନେହଭରେ । ଯାଇ ମିଳିଲେ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ଧାଇଁଆ ପହଣ୍ଡେ ଦର୍ଶନ । କଲେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଦେଖିଣ ସେ କଳା ଶ୍ରୀମୁଖ । ଛୁଟିଲେ ମନୁ ସର୍ବ ଦୁଃଖ ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କରି ଦଣ୍ଡବତ । ଉଠି କପାଳେ ଦେଇ ହାତ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ଜୀବର କାରଣ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ନାଥ । ନମୋ କମଳ ଶଙ୍ଖହସ୍ତ ॥
ନମସ୍ତେ କମଳାରମଣ । ଆଜ ମୁଁ ପଶିଲି ଶରଣ ॥
ତୁ ନାଥ ଯାହା ତାହା କର । ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କଲେ । ତହୁଁ ମେଲାଣି ହୋଇ ଗଲେ ॥
ସେ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟେ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ସେ ବଡ଼ ସନ୍ତଙ୍କର ମଠ ॥
ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ଯାଇଁ ହେଲେ । ମହନ୍ତ ସମ୍ମୁଖେ ଭେଟିଲେ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ସୁଖ କହି । ତହିଁ ରହିଲେ ମାସ ଦୁଇ ।

ପ୍ରଭାତୁ ଉଠି ସ୍ନାନ ସାରି । ତିଳକ ନାମକୁ ସୁମରି ॥
ନିତ୍ୟେ ଚଳଇ ଦରଶନେ । ପଶଇ ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନେ ॥
ଅନେକ ଦଣ୍ଡବତ କରି । ସ୍ତମ୍ଭୁରେ ରହଇ ଉଭାରି ॥
ବୋଇଲେ ଆହେ ମହାବାହୁ । ଶରଣପଞ୍ଜର ବୋଲାଉ ॥
ଏ ଜୀବ ହାନିଲାଭ ଯେତେ । ସବୁ ଲାଗଇ ପ୍ରଭୁ ତୋତେ ॥
ତୋ ଅବଶେଷେ କବଳରେ । କାଳ ବଞ୍ଚିବ ଷେସବରେ ॥
ତୋ ରୂପ କରିବ ଦର୍ଶନ । ତୋ ନାମ କରିବ ଗାୟନ ॥
ତୋ ଭକ୍ତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ । ସଦା ତୋହର ରୂପଧ୍ୟାୟୀ ॥
ତୋ ନାମ ଭଜ ଦିନ ଯିବ । ହେନାଥ ଏହି ଆଜ୍ଞା ହେବ ॥
ଆନେ ମୋ ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ତୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନିତି ନିତି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କରୁଥାଇ ସ୍ତୁତି ॥
ତହୁଁ ଚଳଇ ସେତେବେଳେ । ଦିନ ବଞ୍ଚଇ ସାଧୁ ମେଳେ ॥
କେବଳ ହରିକଥା ରସେ । ଭୁଞ୍ଜିବାବେଳେ ମଠେ ଆସେ ॥
ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ମଠଜନେ । ବୋଲନ୍ତି ଇଙ୍ଗିତ ବଚନେ ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ କେମନ୍ତ ବିଚାର । ପଙ୍ଗତ ବେଳେ ଆଗୁଁ ସାର ॥
ବିଷୟୀବେଳକୁ ନ ଥିବ । ଏହିଟି ପାଠୁଆଙ୍କ ଭାବ ॥
ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲୁ ତୁମ୍ଭର । ବେଗେ ମଠରୁ ବିଜେକର ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ରଘୁଦାସ । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ପୀତବାସ ॥
ତୁରିତେ ତହୁଁ ଗଲା ଚଳି । ସେ ଶ୍ୱେତଗଙ୍ଗା ପାଶେ ମିଳି ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସୁମରି । ବସିଲା ଦୃଢ଼ାସନ କରି ॥
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ହୃଦେ ଧରି । ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସ୍ଥିରକରି ॥
ଏକାଙ୍ଗ କରିଣ ସୁମନ । ଗମିଲା ବୈକୁଣ୍ଠ ଭୁବନ ॥
ଏମନ୍ତ କାମନା ପକାଇ । ରହିଲା ନିଷ୍କାମନା ହୋଇ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଦୀନବନ୍ଧୁ । ମହା ମହିମା କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ରୂପ ହୃଦଗତେ । ବିଜେ କରାଇ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ଛାଡ଼ିଣ ଦେହ ବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାନ । ନୟନ ବୁଜି କରେ ଧ୍ୟାନ ॥

କେବଳ ରାମ ନାମ ଗୋଟି । ଭଜନ କରେ ନିଜ ଗଣ୍ଠି ॥
ଛାଡ଼ିଲେ କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ଆଶ । ପିଇଣ ନାମାମୃତ ରସ ॥
ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଶରୀର । ପ୍ରାଣ ଯିବାକୁ ନାହିଁ ଡର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦୃଢ଼ କରି । ବସିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ସୁମରି ॥
ଏକେତ ନିଦାଘର କାଳ । ରବି କିରଣେ ବଢେ ଝାଳ ॥
ଅନଳ ପ୍ରାୟେ ରେଣୁରାଜି । ତପତେ ହେଉଥାଏ ଭାଜି ॥
ତହିଁ ବସିଣ ଦୃଢ଼ାସନେ । କିଛିହିଁ ଭୟ ନାହିଁ ମନେ ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ପଥେ ଯେ ଆତଯାତ ଜନ ॥
ଦେଖି ସେ ପାଇଲେ ବିକଳ । ବୋଲନ୍ତି ଧନ୍ୟ ତପଶୀଳ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଛଣ ପୋତିଲେ ଛାଇ ଆଣେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ସନ୍ତୁଦାସ । ବିଜୟ କଲେ ତାଙ୍କ ପାଶ ॥
ଦେଖିଲେ ଦେହେ ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ । ଲାଗିଛି ହରିଧ୍ୟାନେ ମନ ॥
କେତେହେଁ ରୂପେ ଡାକଦେଲେ । ସେ ରଘୁ ଦାସ ନ ଶୁଣିଲେ ॥
ଜାଣିଲେ ନିଷ୍ଠେ ଏ ଅତିଥ । ତପେ ହରିବ ହରିଚିତ୍ତ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଗଲେ । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ ହେଲେ ॥
ମହାପ୍ରସାଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅନ୍ନ । ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ପେଷିବେ ସୁଆରଙ୍କ ହସ୍ତେ । ସେ ଘେନ ଚଳିଲେ ତ୍ୱରିତେ ॥
ରଘୁ ଦାସଙ୍କ ପାଶେ ଦେଲେ । ଯେ ଯାହା ମଠେ ଚଳିଗଲେ ॥
କେତେହେଁ ବେଳ ଗଲା ତହିଁ । ଚେତନା ପାଇ ଦେଲେ ଚାହିଁ ॥
ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀ ମହାପ୍ରସାଦ । ଅନେକ ହୋଇଲେ ପ୍ରମୋଦ ॥
କେବଳ ମାତ୍ର ସେବା କଲେ । ପୁଣି ସେ ଧ୍ୟାନରେ ଲାଗିଲେ ॥
ମାତ୍ରକ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ । ସ୍ୱରୂପେ ରଖି ଦୃଷ୍ଟିପଥ ॥
ସେହି ରୂପରେ କରି ଧ୍ୟାନ । ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ନିଦ୍ରା ଅଳସ କ୍ଷୁଧା ତୃଷା । ଛାଡ଼ିଲେ ସର୍ବକର୍ମ ଆଶା ॥
ଏମନ୍ତେ ଚଉଦ ଦିବସ । ତପେ ସିଝିଲା ଦେହ ମାଂସ ॥
କେବଳ ଭକ୍ତି ଆଶ୍ରେ କରି । ରହିଲେ ରାମ ନାମ ଧରି ॥

ତାହା ଜାଣିଲେ ଆଦ୍ୟମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ପରମ ମଙ୍ଗଳ ॥
ନ ସହେ ସେବକ ବେଦନା । ଏହି ନିମନ୍ତେ ଚଢେ ବାନା ॥
ହଡ଼ୁ ଅଛଇ ପରହର । ନାହିଁ ଯେ ଭକତଙ୍କୁ ଡର ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଜ । ତୋଳଣ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଭୁଜ ॥
ଶରଣ ଯାଚୁଛନ୍ତି ବଳେ । ଯେବା ପଶିବ ଏତେବେଳେ ॥
ମହା ପତିତ ପଛେ ହେଉ । ତାହାର ଭୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପରାଣ ॥
ରଘୁ ଦାସଙ୍କ ଭାବ ଜାଣି । ସହି ନ ପାରି ଚକ୍ରପାଣି ॥
ବିଜୟ କଲେ ଭଗବାନ । ସେ ରାଜ୍ୟ ରାଜା ସନ୍ନିଧାନ ॥
ଘୋର ନିଦ୍ରାରେ ଅଛି ଶୋଇ । ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ରାଉତ । ପଶ୍ଚିମ ଦେଶ ମୋ ଭକତ ॥
ଆସିଣ ଶ୍ୱେତ ଗଙ୍ଗାଠାରେ । ମୋର ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶରେ ॥
ଘୋର ତପସ୍ୟା କରେ ବସି । ମୋ ନାମ ଜପି ଅହର୍ନିଶି ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ନାହିଁ ତାର । ମୋ ପାଦେ ଦେଇ ଭାରବର ॥
ହେଲାଣି ଚଉଦ ଦିବସ । ତେଣୁ ଅଇଲି ତୋର ପାଶ ॥
ସେ ମୋର କୁଟୁମ୍ବରୁ ଜଣେ । ଏହା ନାହିଁ ବୁଝ ହେ ଆପଣେ ॥
ଦେଖି ତା ତପସ୍ୟା କଠୋର । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ନାହିଁ ମୋର ॥
ସେ ମୋ ବାଳୁତ ଦୁଷ ପ୍ରାୟେ । ତାର ବ୍ୟାକୁଳ ସହି ନୋହେ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କହିଗଲି ତୋତେ । ହେ ରାଜା ଭଲେ ରଖ ଚିତ୍ତେ ॥
ରଜନୀ ପ୍ରଭାତରୁ ଯିବୁ । ମୋ ଭକ୍ତ ପାଶରେ ମିଳିବୁ ॥
ଅନେକ ଗଉରବ କରି । ଘେନାଇ ଯିବୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଏ ମୋର ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶ । ବିସ୍ତାର କରଣ ନିବାସ ॥
ତୋଳାଇ ଦେବୁ ହେ ରାଜନ । ଖଞ୍ଜିବୁ ଖଞ୍ଜା ବରତନ ॥
ଯାବତ୍ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଥିବ । ସେ ମୋର କୋଠାରେ ରହିବ ॥
ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବ ରହିବେ । ମୋ ଭକ୍ତ ସେବା କରୁଥିବେ ॥
ହସ୍ତିନ୍ତେ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ପାଇ । ମୋର ସେବାରେ ଥିବେ ରହି ॥

ଏ କଥା ନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ । ଛାଡ଼ ତୋ ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ । ଅନ୍ତର ହୋଇଲେ ଗୋସାଇଁ ॥
ରାଜା ଚେତନା ପାଇ ଉଠି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଦେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ॥
ଦେଖିଲେ ପାଶେ କେହି ନାହିଁ । ଜାଣିଲେ ନିଶ୍ଚେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଆଜ୍ଞା ଯେ ଦେଇଗଲେ ମୋତେ । ଯେ ମୋର ଭକତଙ୍କ ହିତେ ॥
ଏ କଥା ନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ । ମୋ ରାଜପଦେ ନାହିଁ ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନରରାୟେ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ କଲେକ ବିଜୟେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ମିଳିଲେ ରଘୁ ଦାସ ପାଶ ॥
କୋମଳବାକ୍ୟେ ସ୍ତୁତି କହି । ବୋଇଲେ ଉଠ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ତୁମ୍ଭ ତପସ୍ୟା ହେଲା ସିଦ୍ଧ । କରୁଣା କଲେ ଚକ୍ରାୟୁଧ ॥
ଧନ୍ୟ ଅଛଇ ତୋ ଜୀବନ । ବଶ ତୁ କଲୁ ଭଗବାନ ॥
ଆମ୍ଭର ଭାଗ୍ୟ ଥିଲା କେତେ । ନୟନେ ଦେଖିଲୁ ଯା ତୋତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭୁଜ ଧରି । ଉଠାଇ ଦେଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ପ୍ରଭୁ ଗୁମ୍ଫକୁ ଘେନଗଲେ । ମସ୍ତକେ ପ୍ରତିମା ବାନ୍ଧିଲେ ॥
ସହସ୍ରେ ବୈଷ୍ଣବଙ୍କୁ ନିତ୍ୟେ । ଲାଗିବ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଯେତେ ॥
ଆପଣେ ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ରାଜନ । ଲେଖିଣ ଦେଲେ ଗ୍ରାମଦାନ ॥
ଯାବତ ଉଦେ ରବି ଶଶୀ । ତାବତ କର ଭୋଗ ବସି ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ପାରୁଶକୁ ଗଲେ ॥
ବନ୍ଧଣ ବଖାର ଚଉହଁରି । ମଠ ତୋଳାଇ ଯତ୍ନକରି ॥
କିସ ଉପମା ତାକୁ ଦେବା । ଦିଶଇ ସ୍ୱର୍ଗ ପ୍ରାୟେ ଶୋଭା ॥
ତହିଁ ରଖାଇ ରଘୁଦାସ । ବୋଇଲେ ଭଜ ପୀତବାସ ॥
ଅର୍ଦ୍ଧ କୋଶକ ଆୟତନ । ଅଛି ସେ ତୁମ୍ଭ ଭୂମିଦାନ ॥
ତୋ ମନ ଯାହା ତାହା କର । ଏଥେ ମୋ ନାହିଁ ଅଧିକାର ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଲେ । ରାଜା ବିଜୟ କରି ଗଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ କଥା ଯେତେ ॥
ସେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ଅଙ୍ଗୀକାରେ । ଯଶ ତା ପୂରିଲା ସଂସାରେ ॥

କାହୁଁ ଅଇଲା କେତେ ଧନ । କେ ତାହା କରିବ ଲେଖନ ॥
ଅନେକ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରବେଶି । କାହୁଁ ମିଳିଲେ ମଠେ ଆସି ॥
ସେ ରଘୁଦାସଙ୍କ ସଙ୍ଗତ । ହୋଇ ରହିଲେ ଆଜ୍ଞାବର୍ତ୍ତୀ ॥
ରଘୁଦାସଙ୍କୁ କାଷ୍ଠାବ୍ରତ । କରିଅଛନ୍ତି ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀ ମହାପ୍ରସାଦ କେବଳ । ଖାଇ ବଞ୍ଚିବା ଆମ୍ଭେ କାଳ ॥
ପ୍ରଭୁ ମଣୋହି ବିନା ଯେତେ । ଛୁଇଁବା ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଏ କଥା ଯେହୁ ସେ ପାଳିବ । ସେହି ଏ ମଠରେ ରହିବ ॥
ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ସତ୍ୟ କଲେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଣ ରହିଲେ ॥
ସେହି ଦିନରୁ ମଠେ ଶେଷ । କେବେହେଁ ନୋହିଲା ଅବଶ୍ୟ ॥
ଚନ୍ଦନ ଫୁଲମାଳ ଯେତେ । ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷଣାଦି ସହିତେ ॥
ମୁଖ ପ୍ରକ୍ଷାଳେ ଜଳ ଘଟି । ଦନ୍ତଧାବନେ କାନ୍ତକାଠି ॥
ମଣୋହି ନ କଲେ କେବଳ । ଛୁଇଁବା ନାହିଁ କେହି ଜଳ ॥
ଆମ୍ବ ପଣସ ନାରିକେଳ । ଠେଭ୍ର କମଳା କନ୍ଦମୂଳ ॥
ଦଧି ଘୃତାଦି କ୍ଷୀର ଯେତେ । ଖଣ୍ଡ ଶାକସ୍ୱଦି ସହିତେ ॥
ମଣୋହି ବିନା କିଛି ଦ୍ରବ୍ୟ । ଛୁଇଲେ ନାହିଁ ସାଧୁ ସର୍ବ ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଣୋହି ନିମନ୍ତେ । ଯେ ପାରୁ ଯୋଗା କରୁ ଯେତେ ॥
ତେତେ ଦେବାର ପରମାଣ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ଯେବେ ଅତିଥି ଅଭ୍ୟାଗତ । ଆସିଣ ହୋନ୍ତି ଉପଗତ ॥
ଦିଅନ୍ତି ସଦାବର୍ତ୍ତ ମାନ । ଶ୍ରୀମହାପ୍ରସାଦ ଭୋଜନ ॥
ମଣୋହି ନୋହିଥିବ ଦ୍ରବ୍ୟ । ମୁଠିଏ ତଣ୍ଡୁଳ କେ ଦେବ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେ ଭିକାରି । ନ ପାଇ ପଛେ ଯାନ୍ତୁ ଫେରି ॥
ମଣୋହି ବିନା ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେତେ । ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
ଆହୁରି କଲେ ଏ ବିଧାନ । ମଠେ ଅସୁସ୍ଥ ଯେଉଁ ଜନ ॥
ସେ କାଳେ ତାଙ୍କୁ ବୈଦ୍ୟଗଣ । କହନ୍ତି ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ॥
ସେସଂ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଣାଇ ତୁରିତେ । ଦିଅନ୍ତି ସୁଆରଙ୍କ ହସ୍ତେ ॥
ସେ ଭୋଗଶାଳାରେ ସିଝାଇ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଭୋଗାଇ ॥

ତାହା ଘେନାଇ ଆଣି ଗୃଞ୍ଜେ । ତେବେ ହିଅନ୍ନ ମନ୍ତୁ ଭୁଞ୍ଜେ ॥
ନୋହିଲେ ଯିବ ପଛେ ଧର । କେ ଦେବ ଲଗି ହନା ବାର ॥
ଏମନ୍ତ କାଣ୍ଡାରେ ଅବଶ୍ୟ । ମଠ ଚଳାନ୍ତି ରଘୁଦାସ ॥
ଏହି ବିଚାର ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତେ । ମଠରେ ଅଛି ଧନ ଯେତେ ॥
ଏ ଧନ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର । ମୁହିଁ ଜଗୁଆଳ ମାତର ॥
ଏଥେ ମୋ ନାହିଁ ଅଧିକାର । ସବୁ ଆୟୁତ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ନିତି ନିତି । ପ୍ରଭୁ ଚରଣେ ଦେଇ ମତି ॥
କେବଳ କରିଥାନ୍ତି ଧ୍ୟାନ । ନ ଜାଣି ଅନ୍ୟ କଥାମାନ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାରଥୀ । ସେ ରଘୁ-ଦାସଙ୍କର କଥା ॥
ନିଷ୍କାମ ଭକ୍ତ ତାହାଙ୍କର । ଦିନକୁ ଦିନ ବଳୀୟାର ॥
ବଢ଼ିଲ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ପ୍ରାୟ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବରାୟ ॥
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ଭକତଭାବେ ଭୋଳ ହୋଇ । ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ରଘୁଦାସ । ତୋ'ଦେବା ଅନ୍ନେ ମୋର ଆଶ ॥
ମୋର ଯଶୋଦା ମାତା ମୋତେ । ଯେସନ୍ନେ ଭୁଞ୍ଜାଉଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ସେ ଅନ୍ନ ଯେତେ ସୁଖ ମୋର । ତାହା ଜାଣଇ ମନ ମୋର ॥
ତହୁଁ ଅଧିକ ତୋର ଅନ୍ନ । ଆନନ୍ଦେ କରେ ମୁଁ ଭୋଜନ ॥
ଏଣୁଟି କହିଗଲି ତୋତେ । ଛାଡ଼ି ତୁ ନ ଭୁଞ୍ଜିବୁ ମୋତେ ॥
ଏ ଆଜ୍ଞା ନେଇ ଯିବାବେଳେ । ସେ ରଘୁଦାସ ଗୃହିଁଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ତତ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ହେ ମନ ହେତୁମନ୍ତ କର । କ ଆଜ୍ଞା ବୋଲିବା ତାହାର ॥
ଯାହାକୁ ଭାବୁଛନ୍ତି ଶିବ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଚର୍ମ ନୟନେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି । ଏ ଭାଗ୍ୟ କେ ପାରିବ ଲେଖି ॥
ଦିନକୁ ଦିନ କୀର୍ତ୍ତି ତାର । ବଢ଼ିଲ ଅପାରୁଁ ଅପାର ॥
ଗୃହମହଲ ତୋଳାଇଲେ । ଗୃହ ଭାଇଙ୍କ ନାମ ଦେଲେ ॥
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ । ଭରତ ମହଲ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥

ସହସ୍ରେ ବୈଷ୍ଣବ ରଖିଲେ । ଦ୍ୱିଷ୍ଟି ନୃପତି ଭୋଗ କଲେ ॥
କେବଳ ପ୍ରଭୁ ନିଷ୍ଠା ଚିତ୍ତେ । ଦତ୍ତ ଭଗତେ ଅପ୍ରମିତେ ॥
କରଣ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଦିନ । ଭଜଣ ଶ୍ରୀରଘୁନନ୍ଦନ ॥
ଦେହାନ୍ତେ ଶ୍ରୀହରି ନିବାସେ । ବସିଲେ ଯାଇ ରଘୁଦାସେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସକଥା ॥
ସେ ହରି ଭକତେ ଦୟାଳ । ଭକତ ଭାବ ତାଙ୍କ ମୂଳ ॥
ଯେ ଭଜେ ଦୃଢ଼କରି ମନ । ସେ ନର ଲଭେ ଭଗବାନ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସେ ଭକ୍ତ ଭଗବାନ ପାଦେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣକୁ ମୋର । କୋଟିଏ ବାର ନମସ୍କାର ॥
ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ ଲବଣୀ । ଅତି କୋମଳ ବୋଲି ଜାଣି ॥
ହେଲେ ଅନଳ ତାପ ପାଇ । ତେବେ ସେ ସିନା ତରଳଇ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ପରତାପ ଦେଖି । ଧଇର୍ଯ୍ୟ ନ ପାରିଲେ ରଖି ॥
ତତକ୍ଷଣେ ହୋଇ ଦ୍ରବୀଭୂତ । ଏଣୁଟି ଧନ୍ୟ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ॥
ଏ ଯେନ ତାଙ୍କ ପାଦେ ଆଶ । କଲା ଏ ବିପ୍ର ରାମଦାସ ॥
ଏ ଘୋର ଦୁର୍ଗତିରୁ ମୋତେ । ଉଦ୍ଧାରି ନେବେ ସେ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ପାଦତଳେ । ଭେଟାଇ ଦେବେ ଏକାବେଳେ ॥
ଏମନ୍ତେ ବୋଲୁଅଛୁ ମତି । ତାହା ଜାଣନ୍ତୁ ଜଗଜ୍ୟୋତି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ରଘୁଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଚତୁସ୍ତ୍ରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ପଞ୍ଚଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ପିପା ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଅଶେଷ ଜୀବର କାରଣ ॥
ସକଳ ଜୀବଗଣ ଗୁରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ । ପୂରଅ ମୋର ମନ ଆଶ ॥
କହେ ଚୈତନ୍ୟ ଧୀରବାଣୀ । ଶୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଚରିତ । ଭକତ ମଧ୍ୟେ ସାରସ୍ୱତ ॥
ଦ୍ରାବିଡ଼ ଦେଶେ ତାର ଘର । ଜାତିରେ ଅଟେ ଦ୍ୱିଜବର ॥
ଶ୍ରୀ ରଙ୍ଗପୁରେ ତାର ବାସ । ନାମ ତାହାର ପିପା ଦାସ ॥
ପତ୍ନୀର ନାମ ତାର ସୀତା । ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ ପତିବ୍ରତା ॥
ଜାଣଇ ପାପପୁଣ୍ୟ ଯେତେ । ଜୀବର ଦୟା ହୃଦଗତେ ॥
ସ୍ୱାମୀ ସେବାରେ ଥାଇ ନିତି । ସଦା ଆନନ୍ଦ ତାର ମତି ॥
ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାର ନାହିଁ । କେବଳ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ ॥
ଏକଇ ପ୍ରାଣ ବେନି ଜନ । ପିଣ୍ଡ ମାତ୍ରକ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ॥
ଏମନ୍ତେ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ଥାନ୍ତି । ହରି ଭଜନ କରି ନିତି ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ତାଙ୍କ ମୂଳ । ଦେବା ଦୟାରେ ସେ କୁଶଳ ॥
ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ସାଧୁଜନ । ସେବାରେ ଥାନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ । ବଚନ କହନ୍ତି ବିନୟୀ ॥
ଯେବେ ଦେଖନ୍ତି ଦୁଃଖୀଜନ । ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ ତାଙ୍କ ମନ ॥
ବାନ୍ଧବ ପ୍ରାୟେ ତାଙ୍କୁ ଆଣି । ତୋଷନ୍ତି ଦେଇ ଅନ୍ନ ପାଣି ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା କରି । ନ ହରେ ପର ଦ୍ରବ୍ୟ ନାରୀ ॥
ସାଧୁ ନିନ୍ଦନେ ଅତି ଭୟ । ଯେଣୁ ସେ ସୁଜ୍ଞାନ ଉଦୟ ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ । ମଣଇ ନାମ ଗଣିଧନ ॥
ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚଇ ଆନନ୍ଦେ । ଭଜି ଗୋବିନ୍ଦ ପଦ୍ମପାଦେ ॥
ଭବରେ ଭୁଲିଥାଇ ଦେହ । ଧରଣୀ ପ୍ରାୟେ ସର୍ବସହ ॥
କୁସଙ୍ଗ ନ କରେ ସର୍ବଥା । ନ ଶୁଣେ ପର ନାରୀ କଥା ॥

କେବଳ ଦେବା କଥା ମୂଳ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେକାଳ ॥
ଘରେ ତା ଯେତେ ଧନ ଥିଲା । ଦାନେ ସକଳ ନଷ୍ଟ ଗଲା ॥
ଛଳେ ଶୋଚନା ନାହିଁ ମନ । ସଦା ଆନନ୍ଦେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ସଦା ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗମରେ । ନାମ ଗାୟନମାନ କରେ ॥
ବଞ୍ଚଇ ଦିବସ ଶର୍ବରୀ । ଦଣ୍ଡେ ନିମିଷ ପ୍ରାୟେ କରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ । ଦିନେ ବିଚାର କଲା ମନ ॥
ଧନ ତ ହେଲା ସର୍ବ ଶେଷ । ଛାଡ଼ିଣ ଗୃହ ବାସ ଆଶ ॥
ଆଜ କମାଇଁ ଏଥେ ଥିବା । ନୋହିବ ସାଧୁଙ୍କର ସେବା ॥
କେମନ୍ତେ ପୋଷିବା ଜୀବନ । ହୋଇଲି ସିନା ହୀନମାନ ॥
ଭିକ୍ଷା ମାଗିଲେ ସ୍ୱଦେଶରେ । ଲଜ୍ଜା ଉପୁଜିବ ମନରେ ॥
ଏଣୁ ବିଦେଶ କରିବାର । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅଟଇ ଆମ୍ଭର ॥
ବୁଲି ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ । କରିବା ପୁଣ୍ୟଜଳେ ସ୍ନାନ ॥
ଅନେକ ତୀର୍ଥମାନ ଦେଖି । ସୁଫଳ ହେବ ଚର୍ମ ଆଖି ॥
ଦର୍ଶନେ କୃଷ୍ଣ ରୂପମାନ । ପବିତ୍ର କରିବା ଲୋଚନ ॥
କରିଣ ସାଧୁଙ୍କର ସେବା । କାହିଁ ବା କରୂପେ ବଞ୍ଚିବା ॥
ଏ କଥା ଉଚିତ ଆମ୍ଭର । ଶୁଣି ହସିଲେ ନାରୀବର ॥
ହେଉ ବୋଲିଣ ଶୁଦ୍ଧ ମନେ । ସମ୍ମତ କଲେ ବେନି ଜନେ ॥
ଦରିଦ୍ର ବସ୍ତ୍ରକୁ ଘଇଲେ । ନିଜ ମଠରେ ଦାନ କଲେ ॥
ମନ୍ଦିରୁ ହୋଇଲେ ବାହାର । ଚଳିଣ ଗଲେ ଦେଶାନ୍ତର ॥
ଲଜ୍ଜା ତେଜିଣ ଦୁଇ ଗୁଡ଼ି । ଭିକ୍ଷୁକ ପଥେ ଗଲେ ମାଡ଼ି ॥
କାହିଁବା ସୁପକ୍ୱ ଆହାର । କାହିଁବା କଲେ ନିରାହାର ॥
କାହିଁବା ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ । କାହିଁ ବା ଉପବାସେ ରହି ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ତୀର୍ଥ ଫେରି ॥
ଅନେକ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ ଭୁଲେ । ଅନେକ ତୀର୍ଥ ବ୍ରତ କଲେ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତାରେ କଥା ଯେତେ । ଶୁଣ ସୁଜନ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ॥
ଦଇବେ ଏକ ଗ୍ରାମଗତେ । ବୁଲିଣ ଗଲେ ଭିକ୍ଷାଅର୍ଥେ ॥

ସେ ଗ୍ରାମେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ର ହୋଇଣ ॥
ଅଛନ୍ତି ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ । ପୁତ୍ର ଦୁହିତା ତାଙ୍କ ନାହିଁ ॥
ସେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ଖାଅନ୍ତି । ଅତିଥି ଦେଖିଲେ ପୂଜନ୍ତି ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଯେତେ ଦେଖି । ଭୋଜନେ ତାଙ୍କୁ କରି ସୁଖୀ ॥
ଥାଏ ଯା ଦେଇ ତାଙ୍କ ପାଶେ । ଆପେ ରହନ୍ତି ଉପବାସେ ॥
ଏମନ୍ତ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି । ତହିଁ ମିଳିଲେ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
ଦଇବ ଯୋଗେ ସେହିଦିନ । ଘର ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ଶୂନ୍ୟ ॥
ଆପେ ଅଛନ୍ତି ଉପବାସେ । ଏମନ୍ତ ବେଳେ ପିପା ଦାସେ ॥
ପତ୍ନୀକି ସଙ୍ଗତେ ଚଳାଇ । ଭୋଜନ ପ୍ରକାଶିଲେ ଯାଇ ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ବୋଇଲେ ବସ ବେନି ପ୍ରାଣୀ ॥
କି ଭାଗ୍ୟ ଥିଲା ଆଜ ଦିନ । ପାଇଲୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦରଶନ ॥
ଯାହା ଗୋବିନ୍ଦ ଦେବେ ଅବା । ଧେନି କରିବୁ ତୁମ୍ଭ ସେବା ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଗଲେ ଚଳି । ପତ୍ନୀକି ବସାଇଣ ଭଲି ॥
ବୋଇଲେ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବା । କି ରୂପେ ଅତିଥିଙ୍କ ସେବା ॥
ଘରେ ତ ନାହିଁ କିଛି ଅନ୍ନ । ଶୁଣ ଗୋ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନାରୀବର । ବୋଇଲା ଚିନ୍ତା କିମ୍ପା କର ॥
ଏ ମୋ ପିନ୍ଧିବା ବସ୍ତ୍ର ଧରି । ତିର ହୋ ବେନିଖଣ୍ଡ କରି ॥
ବନ୍ଧନ କରି ବିକିଆଣ । ଯାହା ସେ ଦେବେ ନାରାୟଣ ॥
ତହିଁ କରିବା ସାଧୁ ସେବା । ଆମ୍ଭେ ପଛକେ ଭୋକେ ଥିବା ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନିଜ ପତି । ବୋଲଇ ଶୁଣ ଗୋ ଯୁବତୀ ॥
ମଳିନ ବସ୍ତ୍ର ଦେଖି ଚିରି । କେହି କିଣିବେ ନାହିଁ ପରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ତରୁଣୀ । ଲେଙ୍ଗଡ଼ା କନା ଖଣ୍ଡେ ଆଣି ॥
ପାଲଟି ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡେ ଦେଲା । ତୋର କୌପୀନ ଆଗ୍ରେ କଲା ॥
ବୋଇଲା ନିଅ ପ୍ରାଣନାଥ । ଯାହା ସେ ଦେବେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଅଳପ ବହୁତ ହୋଇଲେ । ବିଗ୍ରହ ନ କରିବ ତଳେ ॥
ବନ୍ଧନ ବିକ କରି ଆଣ । ସେବିବା ଅତିଥି ଚରଣ ॥

ବଳମ୍ବେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ଆଉ । ବିହନ ହୋଇ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନିଜ ପତି । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟରେ ଯୁବତି ॥
ତୋ ଗୁଣ ସୁଝିବି କେମନ୍ତେ । ଜୀବନ ଥିବା ପରିଯନ୍ତେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବସ୍ତ୍ର ଧରି । ଚଳି ସେ ଗଲେ ବେଗକରି ॥
ସେ ଗ୍ରାମଯାକ ବୁଲିଇଲି । କେହି ତା ମୂଲ୍ୟଇ ନ ନେଲି ॥
ଦେଖିଣ ପୁରାତନ ବାସ । ସମସ୍ତ ଜନ କଲେ ହାସ୍ୟ ॥
ନିରାଶ ହୋଇ ତହୁଁ ଫେରି । ଆସନ୍ତେ ବସ୍ତ୍ର ଗୋଟି ଧରି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଏକଜଣ । ମୂଲ୍ୟ ସେ କଲା ଆଠପଣ ॥
ସମ୍ମତ କରି ତାକୁ ଦେଲେ । କଉଡ଼ି ଘେନି ଚଳିଗଲେ ॥
ସବୁ ତଣ୍ଡୁଳ ମୁଗଜାଇ । ଘୃତ ନବାତ ଦୁଧ ଦହି ॥
ଘେନିଣ ନିଜପୁରେ ଗଲେ । ନିଜ ପତ୍ନୀର ହସ୍ତେ ଦେଲେ ॥
ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ନିଜ ନାରୀ । ରନ୍ଧନ କଲେ ବେଗ କରି ॥
ଅତିଥି ଶୁଚିମନ୍ତେ ଆସି । ବିପ୍ର ମନ୍ଦିରେ ଛନ୍ତି ବସି ॥
ତାହାଙ୍କୁ ସମାଦର କଲେ । ନେଇ ଆସନେ ବସାଇଲେ ॥
ରମ୍ଭା ପତ୍ରରେ ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ନ । ଦଧି ଘୃତାଦି ଯେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ବିପ୍ର ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ । ଦୁହିଙ୍କୁ ପତ୍ରେ ଦେଲେ ନେଇ ॥
ବୋଇଲେ ଭୁଞ୍ଜ ବେଗକରି । ଯାହା ସେ ଦେଇଛନ୍ତି ହରି ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଅତିଥ । ଏକଥା ନୁହଇ ଉଚିତ ॥
ଗୃହରେ ଅଛୁଁ ଯେତେ ଜନ । ସମସ୍ତେ କରିବା ଭୋଜନ ॥
ଏ ସିନା ଧର୍ମର ବିଧାନ । ନୋହିଲେ ରଖ ତୁମ୍ଭ ଅନ୍ନ ॥
ତା ଶୁଣି ବିପ୍ର ଗଲେ ବେଗେ । କହିଲେ ନିଜ ପତ୍ନୀ ଆଗେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ସଙ୍ଗାତ । ଯେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସେ ଅତିଥ ॥
ଗୃହରେ ଅଛୁ ଯେତେ ଜନ । ସମସ୍ତେ କରିବା ଭୋଜନ ॥
ନୋହିଲେ ତୁମ୍ଭ ଅନ୍ନ ରହୁ । ମେଲାଣି ଦିଅ ଆମ୍ଭେ ଯାଉ ॥
ଏଥକୁ କରି ତୁ ବିଚାର । ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନାରୀବର ।
ସେ ଯାହା ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସତ୍ୟ । ମୋର ଅବସ୍ଥା ଦେଖୁଛ ତ ।

ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ତୁମ୍ଭେ ବସ । କର ଅତିଥି ସଙ୍ଗେ ଗ୍ରାସ ॥
ମୁଁ ପାପୀ ଏକାକୀ ଥିବି । ସଙ୍ଗ ନୋହିଲେ ନ ଭୁଞ୍ଜିବି ॥
ଏ ନୁହେଁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ମତ । ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ଭୁଞ୍ଜିବାତ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯାଇଣ ଭୁଞ୍ଜି ବସ । ଅତିଥି ନୁହଇ ନିରାଶ ॥
ତା ଶୁଣି ନିଜପତି ଗଲେ । ଆଜି ପଟେକ ପକାଇଲେ ॥
ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ତହିଁ ବାଢ଼ି । ବିପ୍ର କହଇ କରଯୋଡ଼ି ॥
ଏବେ ହୋ କରିବା ଭୋଜନ । ଏ ମୋର ଅପ୍ରାଧ ନ ଘେନ ॥
ତା ଶୁଣି କହନ୍ତି ଅତିଥ । ଏ ନୁହେଁ ବିଧାନ ଉଚିତ ॥
ଡାକ ତୋ ପତ୍ନୀ ଅଛି କାହିଁ । ଭୋଜନ କରୁ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ॥
ନୋହିଲେ ଉଠିଗଲୁ ଆମ୍ଭେ । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କର ତୁମ୍ଭେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ । ହେ ପ୍ରଭୁ ମୋ କହିବା ଶୁଣ ॥
ବେଷ ସେ ନର୍ତ୍ତ କରିଦେଲେ । କି ଅବା ବିଦସ୍ୟାରେ ଗଲେ ॥
ଅଇଲେ କରିବେ ଭୋଜନ । ଏଥକୁ କର.କର୍ମା ମାନ ॥
ବିପ୍ର ବଚନେ ଏହା ଶୁଣି । ବୋଲେ ସେ ଥିଲେ ଏହିକ୍ଷଣି ॥
କେଣେ ନ ଯାଇଛନ୍ତି ଘର । କର୍ମା କପଟ ଏତେ କର ॥
ବିପ୍ର କହିଲେ ଯେତେ ମତେ । କେବେହେଁ ନ ଗଲେ ପରତେ ॥
ବେଗେ ଆପଣେ ଉଠିଗଲେ । ଭୋଜଶାଳକୁ ଗୃହିଁ ଦେଲେ ॥
ତା ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣର ନାରୀ । ଲଜ୍ଜାରେ ମୃତ ଶବ ପରି ॥
ରହିଲା କୁକ୍କୁଟ କୁଣ୍ଡଳୀ । ମସ୍ତକେ ଦେଇ କରାଞ୍ଜଳି ॥
ଅଳପ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହସି । ତଳକୁ କରି ମୁଖ ଶଶୀ ॥
ତା ଦେଖି ପିପା ଦାସ ପ୍ରିୟା । ସତୀ ସାଧବୀ ଦ୍ୱିଜ ଜାୟା ॥
ଧାଇଁ ଧରିଲେ ଭୁଜ ଦୁଇ । କୋଳେ ବସାଇ ଚୁମ୍ବଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ କହ ମୋତେ ସତ୍ୟ । କପଟ ନ ରଖି ମୋ ଚିତ୍ତ ॥
ଆମ୍ଭ ଅଇଲା ବେଳେ ଥିଲ । କହ ତୋ ବସ୍ତ କେଣେ ଗଲ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । କହେ ମଧୁର ଧୀର ବାଣୀ ॥
ଶ୍ରୀହରି କୃପାରୁ ଗୋ ମାତ । ଗୃହେ ମୋ ଅତିଥି ଆଗତ ॥

ଘରେ ନଥିଲା କିଛି ଧନ । ସ୍ୱାମୀ ମୋ ହୋଇଲେ ଅଜ୍ଞାନ ॥
ତେଣୁ ମୋ ବସ୍ତ୍ର ତେଣେ ଗଲା । ଅଶେଷ ଭାଗ୍ୟରେ ଲଗିଲା ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ପିପା ନାରୀ । ବେନି ନୟନୁଁ ବହେ ବାରି ॥
କଣ୍ଠୁହିଁ ଗଦଗଦ ହୋଇ । ବଦନୁ ବାକ୍ୟ ନ ସ୍ଫୁରଇ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜୀବନ । ତୋତେ ଦେଖିଲି ମୁହିଁ ଧନ୍ୟ ॥
ଧନ୍ୟ ତୁ ପତି ଅଛୁ ପାଇ । ତୋ ଭାଗ୍ୟ କହି ନ ସରଇ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବେଗକରି । ପିନ୍ଧିବା ବସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡେ ଚିରି ॥
ବିପ୍ର ନାରୀକି ପିନ୍ଧାଇଲେ । ହସ୍ତ ଧରିଣ ଘେନିଗଲେ ॥
ଆବର ପତ୍ରେକ ପକାଇ । ଅନ୍ନ ବାଢ଼ିଲେ ବେଗେ ନେଇ ॥
ବେଢ଼ି ବସିଲେ ଗୃହଜଣ । ଚିନ୍ତିଲେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ॥
ଆନନ୍ଦେ କରିଲେ ଭୋଜନ । ସ୍ୱର୍ଗେ ଯେସନେ ସୁଧାପାନ ॥
କରନ୍ତି ଦେବ ଅପସର । ଏଥିକୁ ସେ ନୁହନ୍ତି ସର ॥
ଭୋଜନ ସାରି ମୁଖ ଧୋଇ । ବସିଲେ କଷାଫଳ ଖାଇ ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ବିପ୍ରବାଳୀ । ଗୃହ କର୍ମକୁ ଗଲେ ଚଳି ॥
ବିପ୍ରହିଁ ଅତିଥି ରଖାଇ । କହିଲେ ପତ୍ନୀ ଆଗେ ଯାଇ ॥
ମୁଁ ଯାଉଅଛି ଭିକ୍ଷାଅର୍ଥେ । ଯାହା ସେ ଦେବେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥
ଆଣିଲେ ଅତିଥି ସେବିବା । ଆମ୍ଭେ ଉଚ୍ଛକେ ଭୋକେ ଥିବା ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ହେଲା ବାଳୀ । ସେକ୍ଷଣି ବିପ୍ର ଗଲା ଚଳି ॥
ଏଣେ ସେ ପିପା ଦାସ ନାରୀ । ନିଜ ପତିଙ୍କ ପାଦଧରି ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଁ । ଏହାଙ୍କ ଭାବ ନୋହେ କହି ॥
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖିବାରୁ ତୋଳେ । ବୁଡ଼ିଲେ ଘୋର ଚିନ୍ତାର୍ଣ୍ଣନେ ॥
ଘରେ ନ ଥିଲା କିଛି ଧନ । ବିକିଲେ ପିନ୍ଧିବା ବସନ ॥
ତହୁଁ ଯା ମିଳିଲା ଅବଶ୍ୟ । ଆଣି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଲେ ଗ୍ରାସ ॥
ପତ୍ନୀ ରନ୍ଧନଶାଳେ ଥିଲେ । ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ବସିଥିଲେ ॥
ମୁଁ ତାହା ଦେଖିଲି ନୟନେ । ଧଇର୍ଯ୍ୟ ନ ରହିଲା ମନେ ॥
ମୋ ପିନ୍ଧା ବାସୁଁ ଅର୍ଦ୍ଧେ ଚିରି । ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲି ବଳେ ଧରି ॥

ଆସିଣ କଲେକ ଭୋଜନ । କେ ହେବ ଏହାଙ୍କ ସମାନ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ପିପା ଦାସ । ହୃଦରୁ ଉଡ଼ିଲା ସାହସ ॥
ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏହୁ ବେନି । ଧନ୍ୟ ଯା' ଜନକ ଜନନୀ ॥
ଏଥିକୁ ଯେବେ ଜଗନ୍ନାଥେ । କୃପା କରନ୍ତେ କିଛି ମୋତେ ॥
କିଛି ମିଳନ୍ତା ଯେବେ ଧନ । ଦେଇ ତୋଷନ୍ତି ତାଙ୍କ ମନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭାବ କଲେ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାରା ଗଲେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣସି ଗୋ ନାରୀ । କଥାଏ ପାରିବୁ କି କରି ॥
ଗଣିକା ସ୍ୱରୂପ ତୁ ଧର । ମୁଁ ଖୋଜି ଆଣିବି ନାଗର ॥
ତା ସଙ୍ଗେ କର କ୍ରୀଡ଼ାରସ । ସେ ଅବା ମିଳବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ସେ ଧନ କରିବା ପ୍ରଦାନ । ତା ଶୁଣି ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ବୋଇଲେ ମୋତେ କିସ କହ । ତୁମ୍ଭର ସିନା ଏହୁ ଦେହ ॥
ପତ୍ନୀର ହାନି ଲାଭ ଯାହା । ସ୍ୱାମୀର ସିନା ସବୁ ତାହା ॥
ଯହିଁ ବୋଇଲେ ତହିଁ ଅଛି । ମୋର ଆୟତ୍ତ ନୋହେ କିଛି ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ପିପା ଦାସ । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ପୀତବାସ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି । କମଳା ଯାର ପାଟରାଣୀ ॥
ଯାହାର ପାଦପଦ୍ମ ବାରି । ଶିବ ମସ୍ତକେ ଛନ୍ତି ଧରି ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଯାହାର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ । ଧରି ଜଗତ ଜାତକରେ ॥
ଇନ୍ଦ୍ର ଗୋବିନ୍ଦ ମୁନିଗଣ । ନିତ୍ୟେ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯା ଚରଣ ॥
ଶାରଦା ଯାର ଆଜ୍ଞାକାରୀ । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର । ସମସ୍ତ ଯାର ଖେଳଘର ॥
ପ୍ରାଣୀ ସାରଣୀ ସତା ପରି । ଖେଳାଇ କର୍ମରଜ୍ଜୁ ଧରି ॥
ତେଣୁ ତୋହର ପଦ୍ମପାଦେ । ଶରଣ ଗଲି ଅପ୍ରମାଦେ ॥
ଏ ମୋର ବାଞ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣକର । ଭେଟାଅ ଉତ୍ତମ ନାଗର ॥
ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଯେ ହୋଇବ । ବାଞ୍ଛା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧନ ଦେବ ॥
କାମିନୀ ବର ହେବ ରୁଚି । ହେ ପ୍ରଭୁ ଏ ବର ମାଗୁଛି ॥
ଏ ଲଜ୍ଜା ମହତ ତୋହର । ହେ ପ୍ରଭୁ ଯାହା ତାହା କର ॥

ଆଯୁତ୍ତ ନାହିଁ ଆଉ କଷ୍ଟ । ପତ୍ନୀ ବଞ୍ଚୟୁ ମନେ ଅଷ୍ଟ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚଳିଯାଇ । ଲଜ୍ଜା ମହତ ଦୂରେ ଥୋଇ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ରୂପ ଦୂର କରି । ନୋହେ ନପୁଂସ ନୋହେ ସ୍ତିରୀ ॥
ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଗ୍ରାମ ଫେରି । କନ୍ଦ ବକନ୍ଦ ଆଦ୍ୟ କରି ॥
ଏତେକ ହୋଇଛୁ ଗ୍ରହକାଳ । ମନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚଞ୍ଚଳ ॥
ଯୁବା ପୁରୁଷ ଦେଖେ ଯହିଁ । ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଯାଇଁ ॥
ଦେଖି ତା ନ ରସଇ ମନ । ତହୁଁ ଚଳଇ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନ ॥
ଅତି ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ମତି । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଜଗଜ୍ୟୋତି ॥
ନ ଦେଖି ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷ । ବୋଲଇ ମରିବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଅଦମୂଳ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ ॥
ତକ୍ଷଣେ ଦିବ୍ୟରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ମନ ମୋହନ ଯୁବା ବେଶ । କୋଟିଏ କନ୍ଦର୍ପ ସଦୃଶ ॥
ସୁକ୍ଷ୍ମୀନ ପାଗ ଶୋହେ ଶିରେ । ସୁନ୍ଦର ଫେର ତଥିପରେ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦୁବ ତହିଁ ଖୋପି । ଗୁଞ୍ଜିଲେ ଝଲମଲ ଦିଶି ॥
ସୁରତ୍ନ ମଣି କର୍ଣ୍ଣାଞ୍ଚଳ । ଜ୍ୟୋତି ବିସ୍ତରେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥
କଣ୍ଠେ ଶୋଭିତ ରତ୍ନମାଳ । ରତ୍ନ ପଦକ ହୃଦସ୍ଥଳ ॥
ମଣି କଙ୍କଣ ବେନଭୁଜେ । ହେମ ମେଖଳା କଟୀ ମାଝେ ॥
ସ୍ଥିରୁ ଚରଣ ଯେ ନୂପୁର । କଣ୍ଠେ ଶୋଭିତ ରତ୍ନହାର ॥
ସେ ପାଦ ମହିମା ଅପାର । ଦରିଦ୍ର ଜନ ଦୁଃଖ ହର ॥
ତହିଁ ବିଶ୍ୱାସ ଥିବ ଯାର । ସଂସାରେ ଭୟ ନାହିଁ ତାର ॥
ଜଗମୋହନ ରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଭେଟ ପଡ଼ିଲେ ପିପା ଦାସ । ଛୁଡ଼ିଲେ, ଜନ୍ମ, ବନ୍ଧ ପାଶ ॥
ଦାସେ ପୁଚ୍ଛିଲେ ଧୀରବାଣୀ । କାହୁଁ ଆଇଲେ ବୀରମଣି ॥
ଏକାକୀ ସଙ୍ଗେ କେହି ନାହିଁ । ନଗରେ ବୁଲୁଛ କମ୍ପାଇ ॥
ଦିଶୁଛ ରାଜପୁତ୍ର ପ୍ରାୟେ । ବିଜେ କରିବ କେଉଁଯାଏ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଅଚ୍ୟୁତ । ଭଲ ଚିହ୍ନିଲୁ ମୋତେ ତୁ ତ ॥

ମୁଁ ବ୍ରଜ ରାଜାଙ୍କ କୁମର । ଅନେକ ସଙ୍ଗ ଅଛି ମୋର ॥
ନିରନ୍ତେ ବନ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ଗୋପରେ ଗୋପାଳ ବୋଲାଇ ॥
ଚଞ୍ଚଳ ହୃଦ ଦେଖେ ଯାର । ମୋ ମନ ନ ରସେ ସେଠାର ॥
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ପର ଉପକାରେ । ଅବିଦ୍ୟା ସୁବିଦ୍ୟା ବା କରେ ॥
ନିରନ୍ତେ ହରି ନାମ ଘୋଷେ । ମୋ ମନ ତାହାଠାରେ ରସେ ॥
ନିଷ୍କାମୀ ମୋହଠାରୁ ସାର । ମୁଁ ବଡ଼ କାମୀ ଏ ସଂସାର ॥
ଏଣୁ କନ୍ଦର୍ପ ପୀଡ଼ା ମୋତେ । ରହି ନ ଦେଲା ବନଗତେ ॥
ତେଣୁ ସମସ୍ତ କାମ ଲେଙ୍ଗି । କାମିନୀ ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ଇଚ୍ଛି ॥
ଅଇଲି ଅତି ଚୋର ହୋଇ । ସତ୍ୟ କହିଲି ତୋତେ ମୁହିଁ ॥
ଯେବେ ମିଳିବ ଏକ ନାରୀ । କେବଳ ପର ଉପକାରୀ ॥
ସ୍ୱାମୀର ଭକ୍ତା ହୋଇଥିବ । ତାହାର ସଙ୍ଗ ସେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ॥
ଯାହା ମାଗିବ ତାହା ଦେବ । ସେବକ ରହି ଚଳିଯିବ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ପିପା ଦାସ । କେବଳ ମନରେ ହରଷ ॥
ବୋଇଲେ ଆସ ମୋର ସଙ୍ଗ । ତା ସଙ୍ଗେ ବିଜୟେ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ ॥
ହରିଙ୍କି ଘେନି ସଙ୍ଗେ ଚଳି । ପତ୍ନୀ ପାରୁଶେ ଯାଇ ମିଳି ॥
ବୋଇଲେ ଆଣିଲି ନାଗରେ । ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଭୋଗକର ॥
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଧନ ରଖ । ଯେମନ୍ତେ ଛୁଟେ ଭବ ଦୁଃଖ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ନାରୀବର । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ପ୍ରତେ ତାର ॥
ଅତି ଆଦର କରି ନେଲା । ମନ୍ଦିରେ ବିପ୍ର ବସାଇଲା ॥
ଅନ୍ତର ହେଲେ ପିପା ଦାସ । ଶୁଣ ସୁମନ ଏବେ ରସ ॥
ବିପ୍ର ଯେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିଗଲା । କେତେ ବା ଗ୍ରାମ ସେ ବୁଲିଲା ॥
କିଛି ନ ପାଇ ଫେରି ଆସି । ପତ୍ନୀ ସଙ୍ଗତେ ଅଛି ବସି ॥
ଦୁହେଁ ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତାଭରେ । ଶୁଣ ସୁଜନ ଏ ଉତ୍ତରେ ॥
ସେ ପିପା ଦାସ ପ୍ରିୟା ଚତ୍ତେ । ଆନନ୍ଦ କେ କହୁ ତା ଯେତେ ॥
କନା କନ୍ଥଡ଼ା ଯେତେ ଥିଲା । ଯତନେ ଶେଯ ଶୋଯାଇଲା ॥
ଶୀତଳ ଜଳେ ପାଦଧୋଇ । ମସ୍ତକେ ସିଞ୍ଚି ମୁଖେ ପିଇ ॥

ବୋଇଲା ଏଥେଁ ବିଜେ କର । ମୁଁ ହୀନ ଯୁବତୀ ସୁନ୍ଦର ॥
ମୁଁ ଛାର ତୁମ୍ଭ ସେବା ଭଳି । ନୁହଇ ହୀନ ଦୁଃଖୀ ବାଳୀ ॥
ମାନବ ଭୋଗ କର ବେଳେ । ଗୋବିନ୍ଦ ମୋତେ ଭେଟାଇଲେ ॥
ମନ ସନ୍ତୋଷେ ଧନ ଦେବ । ଏ ବିପ୍ର ଦୁଃଖ ଛଡ଼ାଇବ ॥
ଅଧିକ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର । ମୋ ସେବା ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀପୟର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପିପା ନାରୀ । ହରିଙ୍କି ନେଲା କୋଳକରି ॥
ଲେଙ୍କଡ଼ା ବେଶେ ପହୁଡ଼ାଇ । ଲଜ୍ଜାକୁ ଦେଲା ଘଉଡ଼ାଇ ॥
ଚରଣ ଚାପୁଅଛି ବସି । ମନେ ବିଚାରେ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ ॥
ଏ ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ରତନ । ମୁଁ ନୁହେ ଏହାଙ୍କ ଭାଜନ ॥
ଗୁଞ୍ଜ ମାଣିକ୍ୟ ଏକ କଲେ । ଯେସନେ ଶୋଭ୍ୟ ନୋହେ ଭଲେ ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରନ୍ତେ ମନ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭଗବାନ ॥
ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଆଦିମୂଳ । ଭକତ ଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳ ॥
ଅଳପ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହସି । ନାରୀଙ୍କ କୋଳେ ଧେନ ବସି ॥
ଚିବୁକ ଧଇଲେ ଶ୍ରୀହରି । ତା ଭାଗ୍ୟ କହିଲେ ନ ସରି ॥
ପିପା ଦାସ ଏ ସମୟରେ । ଲୁଚି ଅନାଇ ଦେଲା ଥରେ ॥
ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ୍ । ବିରାଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଚିହ୍ନ ॥
କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ମୁଖକାନ୍ତି । ପରମ ଶୁଚି ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ॥
ପତ୍ନୀକି ବୋଇଲା ଲୋ ଉଠ । ଶ୍ରୀପଦ୍ମ ପାଦ ତଳେ ଲୋଟ ॥
ସେ ଯେ ଅନାଦି ନାରାୟଣ । ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ତୁ ନ ମଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସତୀ ଧୀରେ । ଚାହିଁଲା ପଦ୍ମ ନୟନରେ ॥
ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଜଗଜ୍ୟୋତି । ଚରଣେ ପଡ଼ିଲା ଯୁବତୀ ॥
ପିପାହିଁ ହା ହା କୃଷ୍ଣ ବୋଲି । ପାଦେ ପଡ଼ିଲା ଗଡ଼ଢାଳି ॥
ଦୁହେଁ ଉଠିଣ ଚାହିଁ ଦେଲେ । ସେ ହରି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ॥
ପୁରେ ପୂରିଛି ନାନା ଧନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ସଜ୍ଜନ ॥
ଏମନ୍ତ ପାହିଲା ରଜନୀ । ଡାକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ॥
ବୋଇଲେ ରଖ ଧନ ତୋର । ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ବସି ଭୋଗକର ॥

ତା ଦେଖି ବିପ୍ର ନାରୀବର । ବୋଇଲେ ଏ କି ଚମତ୍କାର ॥
କାହୁଁ ଆଣିଲ ଏତେ ଧନ । ତୁମ୍ଭେ କି ଦ୍ୱିଷ୍ଟ ଭଗବାନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପାଦତଳେ । ଦୁହେଁ ଶୋଇଲେ ଭାବଭୋଳେ ॥
ଦାସେ ଉଠାଇ କୋଳକଲେ । ସମସ୍ତ ଫିଟାଇ କହିଲେ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ବେନି ପ୍ରାଣୀ । ଶ୍ରୀହରି ଭାବ ମନେ ଗୁଣି ॥
କାହିଁ ବା କେତେ କର୍ମ କଲେ । ଅନ୍ତେ ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକେ ଗଲେ ॥
ସେ ଦ୍ୱିଜ ପତି ନାରୀ ଦୁଇ । ଭାଗ୍ୟ କହିଲେ ନ ସରଇ ॥
ଜୀବନ୍ତେ ସୁଖେ ଦିନ ନେଲେ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ଗଲେ ॥
ଶୁଣ ସୁଜନ ଏକ ଚିତ୍ତେ । ଏ ଦୃଢ଼ ଭକତି କେମନ୍ତେ ॥
ଯେ ହରି ହରିଭକ୍ତ ଦୁଇ । ଏକଇ ପ୍ରାଣ ପିଣ୍ଡ ଦୁଇ ॥
କେବେହେ ନୋହେ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ । ଏ କଥା ସତ୍ୟ କରି ଘେନ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୂଳଟି ଅଟଇ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ସେ ହରିଭକ୍ତଙ୍କର ପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ପିପା ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ପଞ୍ଚ ଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

*

ଷଟ୍‌ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରିୟା ସମ୍ବାଦଃ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ହଳହସ୍ତ । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ସୁଦରଶନ ଆଦିକରି । ଚତୁର୍ଦ୍ଧାରୂପ ଅଛ ଧରି ॥
ବିଜୟ ଶ୍ରୀନୀଳକନ୍ଦରେ । ବିରାଜ ବିଜେ ଶ୍ରୀଷ୍ଟମୁରେ ॥
ଜଗତ ପାଳିବାର ଅର୍ଥେ । କମ୍ବୁ ରଥାଙ୍ଗ ଶୋହେ ହସ୍ତେ ॥
ପତିତ ଉଦ୍ଧାର ନିମିତ୍ତ । ଶ୍ରୀନୀଳଚକ୍ରେ ଉଡ଼େ ନେତ ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ରାମ ଦାସ । ନ ନାଶ ମୋର ପ୍ରତିଆଶ ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ କହେ ଧୀରେ । ସୁମନ ନୃପତି ଆଗରେ ॥

ଏ ବଡ଼ ଅପୂର୍ବ ଚରିତ । ଶୁଣ ନିର୍ମଳ କରି ଚିତ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନ ପଶ୍ଚିମରେ । ଦିଲ୍ଲୀ ସହର ପାରୁଶରେ ॥
ଜୟନଗର ତାଙ୍କ ଘର । ସେ ରାଜବଂଶେ ଅବତାର ॥
ଶୁଭଇ ଜୟସିଂହ ନାମ । କେ କହୁ ତାଙ୍କ ଗୁଣ ଗ୍ରାମ ॥
ଧନେ ସେ କୁବେର ସମାନ । ଦାନ ପଣରେ ଦ୍ୱିତୀ କର୍ଣ୍ଣ ॥
ବୀରଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ । ଧୀରପଣରେ ସେ ଧରଣୀ ॥
ଅଶେଷ ବିଦ୍ୟାରେ ସେ ରଥୀ । ପଣ୍ଡିତପଣେ ବୃହସ୍ପତି ॥
ଲକ୍ଷେକ ଅଶ୍ୱ ନିରନ୍ତରେ । ବନ୍ଧା ଅଛଇ ତାର ଦ୍ୱାରେ ॥
ପଦାତିବଳ ଅପ୍ରମିତେ । କହି ନୁହଇ ଏତେ ତେତେ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଜନଙ୍କର । କେବଳ ଅଟଇ ପିଅର ॥
ତୋଷଇ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ଦାନେ । କୋମଳ ମଧୁର ବଚନେ ॥
ହରି ଭଜନେ ଅତି ତୋଷ । ହରଇ ରଜନୀ ଦିବସ ॥
ସତ୍ୟ ବଚନେ ଦୃଢ଼ ଅତି । ପତ୍ନୀର ନାମ ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ॥
ଚତୁରୀ ବିବେକୀ ସୁନ୍ଦରୀ । ଯେସନେ ସ୍ୱର୍ଗ ଅପସରୀ ॥
ସ୍ୱାମୀ ସେବାରେ ଅତି ଦକ୍ଷ । ଅନ୍ୟ ନୋହିବେ କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ॥
ତାହାର ଏକଇ ତନୟେ । ରୂପେ କନ୍ଦର୍ପ ଶୋଭା ପ୍ରାୟେ ॥
ଏକ ଦୁହିତା ଶୋଭାବତୀ । ହେମାଙ୍ଗୀ ଚନ୍ଦ୍ରମାବଦନୀ ॥
ମାତା ପିତାର ଅତି ସ୍ନେହା । ନାମ ତାହାର ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟା ॥
କୋମଳଅଙ୍ଗୀ ସୁକୁମାରୀ । କହିଲେ ଶୋଭା ତା ନ ସରି ॥
କଳା କୁଞ୍ଚିତ ଘନକେଶୀ । ଖଞ୍ଜନା ଗଞ୍ଜ ମୃଗଦୃଶୀ ॥
ଶ୍ରବଣ ଯୁଗ ସ୍ମରପାଶ । ନାସା ତା ତିଳ ସୁମନସ ॥
ଅଧର ସୁରଙ୍ଗ ସୁଷମ । ନବ ପଲ୍ଲବ ନୋହେ ସମ ॥
ମୁକୁତା ଦାନ୍ତ ହୀରପନ୍ତି । ଡାଳିମ୍ବ ବୀଜ ପ୍ରାୟ ଜ୍ୟୋତି ॥
ଭ୍ରୂ ଲତା କନ୍ଦର୍ପ କୋଦଣ୍ଡ । ଖଣ୍ଡ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବେନି ଗଣ୍ଡ ॥
ମୁଖ ସୁନ୍ଦର ନୋହେ କହି । ମୁନି ଦେଖିଲେ ହେବେ ମୋହି ॥
ସୁକଣ୍ଠ ସୁବାହୁ ଯୁଗଳ । ଅତି ବିସ୍ତାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ॥

ସୁନ୍ଦର ଯଣେ ଜଗଜ୍ଜିତା । ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣେ ହରିକଥା ॥
ଶ୍ରୀହରି ଜନ୍ମ ରସଗୁଣ । ନିରତେ ପଠନ ଶ୍ରବଣ ॥
ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ସେବା ଅର୍ଥେ । ଧନ ସେ ପେଶଇ ଗୁପତେ ॥
ନିରତେ ସଦାବର୍ତ୍ତମାନ । ଦିଆଇ ଥାଏ ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନ ॥
ନିରତେ ହୋଇ ଶୁଚିମନ୍ତ । ବ୍ରତ କରଣେ ଦୃଢ଼ ଚିତ୍ତ ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଚରିତ । ବାର ମାସରେ ତେରଯାତ ॥
ଯେତେବେଳରେ ଯେଉଁ ଶୋଭା । ବେଶ ବସନ ଆଦି ସେବା ॥
ଶ୍ରୀ ମହାପ୍ରସାଦ ମହିମା । ଯେ ପାଞ୍ଚକୋଶ ପରିକ୍ରମା ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗମୋହନ ଚରିତ । ଯେବେ ଶୁଣଇ ଶ୍ରୁତିପଥ ॥
ମନେ ଆନନ୍ଦ ହୁଏ ଯେତେ । ତାହା କେ କହିବ ମୁଖତେ ॥
ହୃଦୟ ହୁଏ ଦ୍ରବୀଭୂତ । ଧ୍ୟାନେ ଚିନ୍ତଇ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ବ୍ୟଗ୍ରର କରୁଥାଏ ମନ । କେବେ ଦେଖିବ ଭଗବାନ ॥
ଦର୍ଶନେ ପୂର୍ବ ପାପ ତୁଟି । ଜୀବ ବନ୍ଧନ ଯିବ ଫିଟି ॥
ପୁଣି ବୋଲଇ ସ୍ତିଷ ଗୁର । ସୁଭାଗ୍ୟ ହେବନାହିଁ ମୋର ॥
ସ୍ୱପନେ ହେଲେ ଏକଦିନେ । ଦେଖିବ ମୋ ଚର୍ମ ନୟନେ ॥
ଏ କୃପା କରିବେକ ହରି । ବୋଲି ନୟନୁ ବହେ ବାରି ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଶୁଣ ମନ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଘଟସୃଷ୍ଟ ମାନ ॥
ସେବକମାନେ ଛନ୍ତି ଯେତେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାରିଷଦ ମତେ ॥
ସବୁ ସେବକ ମଧ୍ୟେ ସାର । ତିଳକ୍ଷ ମହାପାତ୍ର ଘର ॥
ତାଙ୍କ ଉପର ବଂଶେ ଜାତ । ତା ନାମ ବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର ॥
ମନରେ ଧନ ଇଚ୍ଛା କଲା । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣାଇଲା ॥
ମେଲାଣି ମାଗି ତହୁଁ ଚଳ । ଧନଟି ଅଟେ ଏତେ ଭଲ ॥
ଶ୍ରୀହରି ସେବାରୁ ଅନ୍ତର । ହୋଇ ଚଳିଲେ ଦେଶାନ୍ତର ॥
ପଥରେ ରହି କେତେମାସ । ଜୟ ନଗରେ ପରବେଶ ॥
ତହିଁ ରହିଲେ ବାସକରି । ଉତ୍ତମ ଲୋକେ ଅନୁସରି ॥
ମହାପ୍ରସାଦ ମାନ ଦେଲେ । ଅନେକ ଧନ ସମ୍ପାଦିଲେ ॥

ତହିଁ ଶୁଣିଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ । ହୋଇଲେ ସର୍ବଲୋକେ ମାନ୍ୟ ॥
ଜୟ ସିଂହର ଯେ ଦୁହିତା । ପୂର୍ବେ କହିଛୁଁ ତାର କଥା ॥
ସେ ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟାର ଚରିତ । ସଂସାରେ ଅତି ଆଲୋକିତ ॥
ନିରନ୍ତେ କୃଷ୍ଣକଥା ମାନ । କରଇ ଶ୍ରବଣ ପଠନ ॥
ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଜନଠାରେ । ଦୟା ତାହାଙ୍କଠାରୁ ସରେ ॥
ଯେ ଯାହା ମାଗେ ତାହା ଦେଇ । କହଇ ବଚନ ବିନୟୀ ॥
ଅତି ବିଶ୍ୱାସ କରି ବୁଦ୍ଧି । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ନିରବଧି ॥
କରିଣ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ । ଧନ୍ୟ ସେ ଯୁବତୀ ରତନ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଶଂସା ବହୁତ । ଶୁଣି ସେ ମହାପାତ୍ର ଚିତ୍ତ ॥
ବିଚାର କଲେ ଅତି ତୋଷେ । କହୁଁହିଁ ପ୍ରକାଶିବା ଆଶେ ॥
ପତ୍ର ଖଣ୍ଡିଏ ଯତ୍ନକରି । ଲେଖିଲେ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଧରି ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନିମନ୍ତେ । ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତେ ॥
ଦେଲେ ତା ଆମ୍ଭେ ଘେନିଯିବୁ । ପ୍ରଭୁ ଛାମୁରେ ନେଇ ଦେବୁ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ପାରିଷଦ ଲୋକ । ଏମନ୍ତ ଲେଖିଦେଲେ ଲେଖ ॥
ସେ ଲେଖା ପାଇ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ହୃଦେ ଲଗାଇ ହାତେ ଧରି ॥
ଶିଠାଉ ମୁଖେ ଚୁମ୍ବ ଦେଲା । ମୁଦ ଫିଟାଇ ପାଠକଲା ॥
ଆପଣେ ପଢ଼ି ପଢ଼ୁ ବାଳୀ । ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଧାର ଗଳି ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତ ହେଲା ଥର ଥର । କମ୍ପିଲା ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ॥
କଣ୍ଠ ହୋଇଲା ଗଦ ଗଦ । ଅଙ୍ଗେ ଜନମ ହେଲା ସ୍ୱେଦ ॥
ପୁଲକ ହେଲା ରୋମାବଳୀ । ବଚନ କହଇ ସେ ବାଳୀ ॥
ଦେହରୁ ବୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନ ଛାଡ଼ି । ଭାବ ସମୁଦ୍ରେ ଗଲା ବୁଡ଼ି ॥
ନୟନ ବୁଜି କଲା ଧ୍ୟାନ । ଦେଖିଲା ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଯେଣେ ଚାହିଁଲେ ତେଣେ ହରି । ଦିଶିଲେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ ॥
ଫିଟିଲା ଜନ୍ମ ବନ୍ଧ ତାର । ମନରେ କଲାକ ବିଚାର ॥
କି ବୁଦ୍ଧି ଏବେ କରିବଇଁ । ବିଷମ ଦୁଃଖେ ପଡ଼ିଲଇଁ ॥
କି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେବ ତାଙ୍କ ପାଶ । ତାଙ୍କୁ ଅପର୍ବ ଅବା କିସ ॥

ପରମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯା ଘରଣୀ । ପାଶେ ବସନ୍ତ ଅନୁକ୍ଷଣୀ ॥
ଯା ପରିବାରୀ ଅଷ୍ଟନିଧି । ଯାହାର ଆଜ୍ଞାକାରୀ ବିଧି ॥
ସମସ୍ତ ରତ୍ନର ଆକାର । ଯାହାର ନାମ ରତ୍ନାକର ॥
ତାଙ୍କୁ କି ରତ୍ନ ଦେବ ଅବା । ଏ କଥା ନ ଦିଶିବ ଶୋଭା ॥
ଯା ତନ୍ତୁଁ ସଂସାରେ ସଞ୍ଚାର । ହେତୁ ବୋଲାଏ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେବ ଅବା କିସ । ଏଣୁ ହୋଇବ ବଡ଼ ହାସ୍ୟ ॥
କୌସ୍ତୁଭମଣି ଯାର ହାର । ଇତର ମଣି କେଉଁ ଛାର ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ଅଗୁରୁ ଚନ୍ଦନ । ଯାହାର ପୂଜାକୁ ଇନ୍ଧନ ॥
ଯାର ବାହନ ଖଗରାଜ । ଆନ ଯାନରେ କିସ କାର୍ଯ୍ୟ ॥
ଯାର ଶୟନ ନାଗରାଜ୍ୟେ । ସହସ୍ର ଫଣା ମଣି ଶୋହେ ॥
ଫଣାକେ ଜ୍ୟୋତି ଯେ ବିରାଜେ । କି କାର୍ଯ୍ୟ ତାର ଆନ ଶେଯେ ॥
ପାରିଜାତକ ଫୁଲମାଳା । ନିରତେ ଶୋହେ ଯାର ଗଳା ॥
ଗଣା ହୋଇଲେ ଯୁଗ ଶତ । ମଳିନ ନୋହେ କଦାଚିତ ॥
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମୋହେ ଯାର ବାସ । ଅନ୍ୟ ଫୁଲେ ତା କାର୍ଯ୍ୟ କିସ ॥
ଯାର ନିବାସ ନୀଳାଚଳ । ଅମୂଲ୍ୟ ପରମ ମଙ୍ଗଳ ॥
ଜଗତ ଚିତବାର ନଷ୍ଟ । ହେଲେ ନ ଚଳେ ଯାର ପୀଠ ॥
ଦର୍ଶନେ ପ୍ରାଣୀ ପାପ ହରେ । ଅନ୍ୟ କି ପୀଠ ଦେବ ତାରେ ॥
ଯାହାର ଶସ୍ତ୍ର ସୁଦର୍ଶନ । କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟର ତେଜ ସମ ॥
ଅଶେଷ ଯୁଗ ଗଲେ ବହି । ଅଦ୍ୟପି ପୁରାତନ ନୋହି ॥
ଆର୍ତ୍ତିର ଆର୍ତ୍ତି ଖଣ୍ଡିବାରେ । ସଂସାରେ ତାହାଠାରୁ ସରେ ॥
ଦର୍ଶନ ମାତ୍ରେ କୋଟି ସୁଖ । ଅନ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ର କି ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ॥
ଗଙ୍ଗା ଯା ଚରଣ ଉଦକ । ସର୍ବେ ଶରଣ ତିନିଲୋକ ॥
ତାଙ୍କୁ ଅପୂର୍ବ ଅବା କିସ । ନାହିଁ ନୋହିବେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ବାହୁ । ହୃଦେ ବିଶ୍ୱର ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ଆଜ କି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେବ ତୋତେ । କହୁତ ଦିଶୁନାହିଁ ମୋତେ ॥
କେବଳ କଥାଏ ତୁମ୍ଭର । ହେଜ ପାଇଛୁ ଦାମୋଦର ॥

ଆବର କୁଳ କନ୍ୟାଗଣ । ନାଗରୀ ଚତୁରୀ ସିହାଣ ॥
ତୁମ୍ଭର ମନ ନେଲେ ହରି । ରଖିଲେ ଅତି ଗୋପ୍ୟକରି ॥
ଯେତେ ମାଗିଲେ ମହାବାହୁ । ନେଉଛି ନ ନେଲେ ସେ ଆଉ ॥
କ୍ଷୀର ନୀରର ପ୍ରାୟେ ହେଲା । ମନରେ ମନ ମିଶିଗଲା ॥
ଖୋଜି ନ ପାଇ ବହୁ ଚିହ୍ନ । କେବଳ ହେଲା ମହାଶୂନ୍ୟ ॥
ଆଉ ସକଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି । ତୋତେ ଅପୂର୍ବ ନାହିଁ କିଛି ॥
ମନ ମାନଙ୍କ ଲବ ଲେଶେ । ନାହିଁ ତୁମ୍ଭର ହୃଦଦେଶେ ॥
ଏହା ମୁଁ ଭଲେ ଅଛି ଜାଣି । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ ଶୁଣି ॥
ଏଣୁ ମୁଁ କଲି ମନ ଦତ୍ତ । ଆଜୁଁ ମୁଁ ହେଲି ତୁମ୍ଭ ଭୃତ୍ୟ ॥
ପିଣ୍ଡ ମାନଙ୍କ ଏଥି ଥାଉ । ମନ ମୋ ରଖି ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
କିସ କହିବ ଏ ଉତ୍ତରୁ । ତୁମ୍ଭେ ମୋ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ସକଳ ଜାଣ ଦେବସ୍ୱାମୀ । ଏଣୁ ବୋଲଅ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ଭକତ । ପତ୍ରେ ପେଷିଲେ ମନମତ ॥
ଶୋକେଣ ପତ୍ର ଲେଖି ବାଳୀ । ମନେ ଚିନ୍ତିଲେ ବନମାଳୀ ॥
ଏତେକ ମୃଗମଦ କାଳି । ଝଲକୁ ଅଛି ବର୍ଣ୍ଣାବଳୀ ॥
ପ୍ରେମ ଆନନ୍ଦ ତହିଁ ଭରି । ମୁଦ ମୁଦିଲେ ଯତ୍ନକରି ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ଅରେ ମନ, । ତୁ ତ ଦୁର୍ଲକ୍ଷ୍ୟ ମହାଶୂନ୍ୟ ॥
ନିଶ୍ଚଳ ନୋହୁ କଦାଚିତେ । ତେଣୁ ମାଗୁଛି ମୁହିଁ ଏତେ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣେ ରହିବୁ । ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଏକା ଥିବୁ ॥
ତୋତେ ଗୋଟିଏ ନମସ୍କାର । ପୁଣି ମୋ ମହତ୍ତ୍ୱ ନ ସାର ॥
ଏହି ସୁହୃଦ୍ୟା ମୋରେ ହେଉ । ନେଉଛି ନ ଆସିବୁ ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପତ୍ର ଧରି । ଆନନ୍ଦେ ସଖୀଙ୍କି ହକାରି ॥
ପତ୍ର ତାହାର ହସ୍ତେ ଦେଲେ । ତୁରିତେ ଯାଅ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ସେବକର ହସ୍ତେ । ଏ ମୁଦ ଦେବୁ ତୁ ତୁରିତେ ॥
ବୋଲିବୁ ଏ ମୁଦ ନେଇଣ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣ ॥
ମାଳାଦ୍ରି ନାଥ ପୀତବାସ । ତୁମୁରେ ଦେବେଟି ଅବଶ୍ୟ ॥

ଏମନ୍ତ କହି ତାଙ୍କ ପାଶ । ସୁନାଆ ଦେଲା ଗୋଟି ଦଶ ॥
ଲେଉଟି ଆସିଲା ଭୁଇଁତେ । ସେ ବସ୍ତ୍ର ପ୍ରିୟାର ଅଗ୍ରତେ ॥
କହିଲା ସକଳ ଚରିତ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ କଥା ଯେତେ । ଶୁଣ କହିବ ବିଧିମତେ ॥
ଅଳପ ଦେଖିବାରୁ ଧନ । ସେ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ମନ ॥
ସନ୍ତୋଷ ନ ପାଇଲା ଚିତ୍ତେ । ଆଉ ସମ୍ବାଦ ଥିଲେ ଯେତେ ॥
ସକଳ ଧନ ଠୁଳ କରି । ସେ ପଞ୍ଚ ମୁଦ ହସ୍ତେ ଧରି ॥
ଚଳି ସେ ଗଲେକ ଭୁଇଁତେ । ବିଗୁର କରୁଥାନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ॥
ସେ ଜୟ ସିଂହର ନନ୍ଦନୀ । ସର୍ବେ କହନ୍ତି ବଡ଼ ଦାନୀ ॥
ମୋତେ ସେ ନ କଲା ସନ୍ତୋଷ । ସୁନାଆଁ ଦେଲା ଗୋଟି ଦଶ ॥
କାମନା ପଞ୍ଚ ମୁଦ ଘେନି । ଭାବିଲେ କି ଦେଇଛି ସେହି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ମୁଦ ଫେଇ । ଦେଖିଲେ କିଛି ଧନ ନାହିଁ ॥
ଶ୍ଳୋକ ଗୋଟିକ ପାଠ କଲେ । ଧରି ଦୂରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ॥
ତା ଭାବ ନ ବୁଝିଲେ ମନେ । କେବଳ ଲୋଭ କରି ମନେ ॥
ତହୁଁ ଚଳିଲେ ନିଜଦେଶେ । କେତେକ ଦିନ କେତେମାସେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଦର୍ଶନ କଲେ ଜଗଦୀଶ ॥
ଛାମୁରେ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଭାଳି । ନିଜ ଭବନେ ଗଲେ ଚଳି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ସେହି ଭାବ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ବସ୍ତ୍ର ପ୍ରିୟାର ମନଦୃଢ଼ । ଭାବେ ବୁଡ଼ାଉ ଥିଲେ ଚିତ୍ତ ॥
ଯେତେବେଳେ ସେ ପଞ୍ଚ ଦୂରେ । ଫିଙ୍ଗିଣ ଦେଲା କ୍ଷେତ୍ରବରେ ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ । ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ଭୁଇଁତେ ॥
ଭକତ ବନ୍ଧୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ମହିମା କେ ପାରିବ କହି ॥
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯାହାର । ଆନନ୍ଦ ଲୀଳା ଖେଳଘର ॥
ଏ ସର୍ବ ତୁଚ୍ଛ ପ୍ରାୟ ମଣି । ତା ଭାବ ଭାବି ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଯେସନେ ଅତି ହୀନଜନ । ପାଇଲେ ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ ॥
ଯେତେ ଆନନ୍ଦ ମନ ତାର । ତହୁଁ ଅଧିକ ଦାମୋଦର ॥

ଜନ୍ମରୁଁ ଅନ୍ଧ ହୋଇଥାଇ । ସେ ଯେହ୍ନେ ଦିବ୍ୟଚକ୍ଷୁ ପାଇ ॥
କି ଅବା ଶତଜନ୍ମ ଯାଏ । ଯେବା ଅପୂର୍ବ ହୋଇଥାଏ ॥
ପାଇଲେ ଉତ୍ତମ ନନ୍ଦନ । ଯେମନ୍ତେ ହୋଏ ତାର ମନ ॥
ତହୁଁ ଆନନ୍ଦ ଗଲ୍ ବଳି । ତେସନେ ହେଲେ ବନମାଳୀ ॥
ଭକତଜନେ ଏତେ ଦୟା । ଏକଇ ଆତ୍ମା ଭିନ୍ନ.କାୟା ॥
ସେ ବିପ୍ର ପ୍ରିୟା ମନମତ୍ତ । ପତ୍ର ଘେନିଣ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ପାଟସୂତ୍ର ଧରି । ପୁଞ୍ଛିଲେ ଅତି ଯତ୍ନ କରି ॥
ପ୍ରେମରେ ଗଦ ଗଦ ହୋଇ । କଣ୍ଠେ ଭିଡ଼ିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
କୌସ୍ତୁଭମଣିର ସଙ୍ଗରେ । ରଖିଲେ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ॥
ଦେଖି ସୌଭାଗୀ ସେ ଯୁବତୀ । ହରିଲ ଗୋବିନ୍ଦର ମତି ॥
ଭୃତ୍ୟ ସାମନ୍ତ ଏହାପରି । ନାହିଁ ନା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପୁରୀ ॥
ସେହି ରାତରେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର । ବିଜୟ ମହାପାତ୍ର ଘର ॥
ସ୍ୱପନ ମାର୍ଗେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ରେ ବିପ୍ର ଶୁଣ ତୁ ବୋଇଲେ ॥
ତୁ ଗଲୁ ସେ ଜୟ ନଗର । ଧନ ଅର୍ଜନେ ଆଶା ତୋର ॥
ତୋତେ ଯା ମିଳିଲା ତୁ ନେଲୁ । ମୋ ଧନ ମୋତେ ତ ନ ଦେଲୁ ॥
ସେ ବିପ୍ର ପ୍ରିୟା ଦେବା ଧନ । ସେ ମୋର ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ ॥
ଇତର ପ୍ରାୟେ ତାହା ଧରି । ଫିଙ୍ଗି ସେ ଦେଲୁ ଦୂର କରି ॥
ସେ ନୋହେ କାଗଜ ପତ୍ରର । କେବଳ ଗଣ୍ଠିଧନ ତାର ॥
ତୁ ସିନା ଦେଲୁଟି ପକାଇ । ମୁଁ ତାହା ଗୁଡ଼ିବ କମାଇ ॥
ଘେନାଇଁ ଅଇଲୁଁ ସେ ଲେଖି । ଗଳାରେ ବାନ୍ଧିଅଛୁ ଦେଖି ॥
ଏବେ ତୁଁ ଏମନ୍ତ କରିବୁ । ସୁନାପଦକ ଭିଆଇବୁ ॥
ସେ ଲେଖା ତଥି ମଧ୍ୟେ ଦେଇ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶିକୁଳି ଲଗାଇ ॥
ମୋ କଣ୍ଠେ ଲମ୍ବାଇବୁ ଯେବେ । ତେବେ ତୁ ଥିବୁ ସର୍ବଶୁଭେ ॥
ନୋହିଲେ ଭଲ ନାହିଁ ତୋର । କହି ଚଳିଲେ ଦାମୋଦର ॥
ବିପ୍ର ଏମନ୍ତ ସ୍ୱପ୍ନ ପାଇ । ଉଠି ପ୍ରଭାତୁଁ ବେଗ ହୋଇ ॥
ସ୍ନାନ ଶଉଚ ଆଦି ହେଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦର୍ଶନକୁ ଗଲେ ॥

ଗୃହିଁଲେ ଧୀରକରି ଦୃଷ୍ଟି । ହୃଦେ ପଡ଼ିଛି ଲେଖା ଗୋଟି ॥
ଦେଖି ହୋଇଲେ ଚମତ୍କାର । ବୋଇଲେ ନମୋ ଚକ୍ରଧର ॥
ଭୃତ୍ୟକୁ ଏତେ ସାହା ବୋଲ । ମୁଁ ମୂଢ଼ ଜାଣି ତ ନ ଥିଲି ॥
ଏ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର । ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣା ସାଗର ॥
ସ୍ୱପ୍ନରେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଯାହା । ଅବଶ୍ୟ କରିବି ମୁଁ ତାହା ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଲେଖା ନେଲେ । ସୁନା ପଦକ ଗଢ଼ାଇଲେ ॥
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶିକୁଳି ଲଗାଇ । ଶ୍ରୀକଣ୍ଠେ ଲଗାଇଲେ ନେଇ ॥
ହୃଦପଦ୍ମରେ ପ୍ରଭୁ ରଖି । ଭକତଭାବେ ହେଲେ ସୁଖୀ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ହେତୁକରି । ପ୍ରଭୁ ମହିମା ଏତେ ସରି ॥
ଭକତ ମହିମା ଏମନ୍ତ । କେ କହି ପାରିବ ତା ଅନ୍ତ ॥
ଏଣୁ ଭକତ ଭଗବନ୍ତ । ଅଭିନ୍ନ ଏକ ଆତ୍ମାସତ ॥
ଯେ ତାଙ୍କୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରେ । ସେ ବଡ଼ ପାପୀ ଏ ସଂସାରେ ॥
କହିଲେ ଭଲେ ଥାଅ ଜାଣି । ହେ ମନ ସତ୍ୟ ଏହୁ ବାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭୁ ସେବା ତେଜ । ଲୋଭେ ଯେ ଆନ ଦେବ ଭଜ ॥
ସ୍ୱକାମେ ନାନା ଇଚ୍ଛା କରେ । ସେ କାହିଁ ତରିବ ସଂସାରେ ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ । ମୋ ମନ ରହୁ ନିରନ୍ତରେ ॥
ଦେଖନ୍ତି ବୋଲନ୍ତି ଜଗତ । ବଡ଼ କୋମଳ ନବନୀତ ॥
ତା ଅଙ୍ଗେ ଅଗ୍ନି ତାପପାଇ । ତେବେ ସେ ତରଳି ବହଇ ॥
ସାଧୁ ଯେ ପରଦୁଃଖେ ଦୁଃଖୀ । ହୃଦୟ ନ ପାରନ୍ତି ରଖି ॥
ଆପଣେ ହୁଅନ୍ତି ଅନ୍ତର । ହୃଦକୁ ଏମନ୍ତ କୋମଳ ॥
ଏଣୁ ସେ ସାଧୁଜନଙ୍କର । ହୃଦୟକୁ ମୋ ନମସ୍କାର ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏ ଭବ ସମୁଦ୍ରେ ନ ଭାସ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । ଭକତ ଜନଙ୍କୁ ଏ ହିତ ॥
ଶୁଣନ୍ତେ ସର୍ବ ପାପ ହରେ । କୀର୍ତ୍ତନ କରିଲେ ନ ସରେ ॥
କହଇ ରାମ ଦାସ ଦ୍ୱିଜ । ଶ୍ରୀ ସୀତାରାମ ପଦାମ୍ବୁଜ ॥

ବିଶ୍ୱାସ ଅଟେ ମୂଳ ବୀଜ । ଧ୍ୟାନ ରାମକୁ ଯେଣୁ ଭଜ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରିୟା ଭକ୍ତଶ୍ରବମନନ୍ଦରେ ନାମ ଷଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ସପ୍ତ ଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ମିରାବାଈ ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦନନ୍ଦନ । ରାଧା ବଲ୍ଲଭ ପ୍ରାଣଧନ ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ବୀରମଣି । କହଇ ସୁଧାସମ ବାଣୀ ॥
ଶୁଣ ହୋ ମନ ମହାରଥୀ । ଏ ବଡ଼ ଅଲୌକିକ କଥା ॥
ଏ କଳିଯୁଗର ଚରିତ । କହିବା ଶୁଣ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ସେ ଜୟ ନଗର ନୃପତି । କହି ନୁହଇ ତାର କୀର୍ତ୍ତି ॥
ସୁବାହୁ ଜୟସିଂହ ତହିଁ । ମଞ୍ଚରେ ଦ୍ୱିତୀଇନ୍ଦ୍ର ସେହି ॥
ତାର ଭଗିନୀ ପୁଣ୍ୟକଥା । କହି ବସିଲେ ହେବ ପୋଥା ॥
ହେ ମନ ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧମନା । ତା ଭଗ୍ନୀକଥା ଶୁଣ କନା ॥
ତାହାର ନାମ ମିରାବାଈ । ତା କଥା କଥନୀୟ ନୋହି ॥
ଅବଳାକୁଳ ଶିରୋମଣି । ସୁନ୍ଦରୀପଣେ ତାକୁ ଗଣି ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ଯୁବତୀ ରତନ । କାମିନୀକୁଳ ମୋକ୍ଷବାନ ॥
ସାହିତ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ସଙ୍ଗିନୀ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରସେ ରସକନୀ ॥
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ସେ ପଣ୍ଡିତା । ଜାଣଇ ପାପ ପୁଣ୍ୟ କଥା ॥
ଦାନୀ ପଣରେ ସେହୁ ଜଣେ । ସେବଇ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣେ ॥
ବୟସ ଦ୍ୱାଦଶ କଶୋରୀ । ସକଳ ଜନ ମନୋହାରୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ସେ ବାଳିକା କଥା । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାରଥୀ ॥
ଦିନେକ ଏକ ଚିତ୍ରକାର । ଚିତ୍ରପଟେକ ଧରି କର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣି ଚିତ୍ର । କରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲାବଣ୍ୟ ॥
ସେ ଚିତ୍ର ନ ଥିବ ସଂସାରେ । ଦେଖିଲେ ମନ ନେଇ ହରେ ॥

କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ଶୋଭା ଢାଳେ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୋହିବ ପାଦତଳେ ॥
ନୀଳଘନମୂର୍ତ୍ତି କଳେବର । ରାଜୀବ ଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର ॥
ବଙ୍କିମା ଚାହାଣି ସୁନ୍ଦର । ଭଙ୍ଗିମା ରଙ୍ଗିମା ଅଧର ॥
ତ୍ରିଭଙ୍ଗ ଛନ୍ଦେ ଉଭା ହୋଇ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୋଭାରେ ଲୁଚଇ ॥
ମୁରଲୀ ଧରିବା ଚତୁର୍ଭୁଜ । ଯୁବା ପୁରୁଷ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହର ॥
କିସ ଉପମା ଦେବା ତହିଁ । ଦର୍ଶନେ ଶିବ ହେବେ ମୋହି ॥
ଏମନ୍ତ ଚିତ୍ରପଟ ଗୋଟି । ମୀରାବାଈଙ୍କ କରେ ଭେଟି ॥
ଦେଖି ଯୁବତୀ ହେଲା ମୋହି । ରହିଲା ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ॥
ମନ ନୟନ ହେଲା ବନ୍ଧ । ହୃଦୟେ ପଞ୍ଚଶର ବିନ୍ଧ ॥
ବଦନୁ ନଇଲା ଉତ୍ତର । କମ୍ପିଲା ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ॥
କାମ ନବମ ଦଶା ଆସି । କାମିନୀ ହୃଦରେ ପ୍ରକାଶି ॥
ଶ୍ରୀକରେ ଚିତ୍ରପଟ ଧରି । ଦାସୀକୁ ପାଶକୁ ହକାରି ॥
ଦକ୍ଷିଣା ଦିଅ ବୋଲି ତାରେ । କନ୍ୟା ଚଳିଲା ଅନ୍ତଃପୁର ॥
ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଯାଇଁ ବସି । ଆଗେ ରଖିଣ ରୂପରାଶି ॥
ମନରେ କଲେକ ବିଚାର । ଏ ଯେ ସ୍ୱରୂପ ମନୋହର ॥
ମୋତେ ମିଳିବ ଏହିପରି । ଏହାକ କରିବେ ଶ୍ରୀହରି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଚିତ୍ରମୁଖେ । ଚୁମ୍ବନ ଦେଲା ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ॥
ହୃଦେ ଲଗାଇ ପ୍ରେମଭରେ । ବୁଡ଼ିଲା ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ॥
ଅନ୍ନ ଭୋଜନ ହେଲା ବିଷ । ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଲା ଦଶଦିଶ ॥
ଯେଣେ ଚାହିଁଲେ ତେଣେ ହରି । ଦିଶନ୍ତି ଚଉଦିଗେ ପୂରି ॥
କାମିନୀ ସେହି ଭାବ ଚିନ୍ତ । ନ ଜାଣେ ପ୍ରେମେ ଦିବାରାତ୍ର ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ॥
ମନମୋହନ ବେଣୁଧର । ଯେ ପ୍ରଭୁ ହଟିଆ ନାଗର ॥
ମାୟା ଗୋପାଳ ରୂପ ହୋଇ । ଭକତ ହେବେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ବିଜୟ କଲେ ତା ଭୁବନ । ସେ ନାରୀ ଦେଖିଲା ନୟନ ॥
ଅତି ବାଳକ ରୂପ ଗୋଟି । ଶୋଭାରେ ମୋହେ ନବସୃଷ୍ଟି ॥

ନବୀନ ନୀଳଘନ କାନ୍ତି । କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଜିଣି ଜ୍ୟୋତି ॥
ରଙ୍ଗ ଅଧରେ ମନ୍ଦେ ହସି । ଅଶେଷ ପୀୟୂଷ ପ୍ରକାଶି ॥
ଚରଣେ ବାଜେଣୀ ନୂପୁର । କଟି ମେଖଳା ମନୋହର ॥
କରେ ମୁରଲୀଗୋଟି ଶୋଭା । ତ୍ରିଭଙ୍ଗୀ ଛନ୍ଦେ ହେଲେ ଉଭା ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ହସ୍ତ ବଢ଼ାଇ ଗଲା ଧରି ॥
ଯେ ହରି ସର୍ବ ଶୂନ୍ୟମୟେ । ତାଙ୍କୁ କେ ଧରିବ ଉପାୟେ ॥
ନିଷ୍କାମ ପ୍ରେମ ଯାର ଥିବ । ସେ ସିନା ତାହାଙ୍କୁ ପାଇବ ॥
ଧାଇଁ ଧରନ୍ତେ ଶୁଭ୍ରକେଶୀ । ଶୂନ୍ୟରେ ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରାୟେ ମିଶି ॥
ତାହା, ଦେଖିଣ ସେ ତରୁଣୀ । ନିଜ ସ୍ୱାମୀର ପ୍ରାୟେ ମଣି ॥
ନିଷ୍କାମ ଧର୍ମେ ମନ ପଶି । ଆପଣ ବସିଲାକ ରୁଷି ॥
ଦେହ ସଂସାର ପାଶୋରିଲା । ମରଣ ପଥ ଆବୋରିଲା ॥
ଏ ଦେହ ଥାଉ ଅବା ଯାଉ । କି ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି ଆଉ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ତରୁଣୀ । କରରେ ଚିରଇ ଧରଣୀ ॥
ନୟନ ଜଳେ କଲା ସ୍ନାନ । ବୋଇଲା ଯାଉ ତା ଜୀବନ ॥
ଏ ଦେହ ସର୍ବସ୍ୱ ତାହାର । ମୋର ତ ନାହିଁ ଅଧିକାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦେହ ଗୋଟି । କମ୍ପି ଉଠିଲା ଦନ୍ତପାଟି ॥
ତା ହୃଦ ଜାଣିଲେ ଗୋବିନ୍ଦ । କାମିନୀ ଭାବେ ହେଲେ ଅନ୍ଧ ॥
ତକ୍ଷଣି କୋଳେ ଧରି ବସି । ତା ଅଙ୍ଗେ ଦେଲେକ ଆଉଁସି ॥
ବୋଇଲେ ତୁ ମୋର ଜୀବନ । କିମ୍ପାଇଁ କରୁଅଛୁ ମାନ ॥
ଏବେ ମୁଁ ଆୟତ୍ତ ତୋହର । ତୋ ମନ ଯାହା ତାହା କର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭଗବାନ । ତା ଗଣ୍ଡେ ଦେଲେ ଚୁମ୍ବଦାନ ॥
ଚିବୁକ ଧରିଣ ଶ୍ରୀକର । ବୋଇଲେ ମାଗି ଘେନ ବର ॥
ଆମ୍ଭେତ ବୃନ୍ଦାବନେଶ୍ୱର । ଭକତ ଜନଙ୍କ ସୋଦର ॥
ତୋ ପ୍ରେମଭାବେ ହେଲୁ ବଶ । ଯେ ଇଚ୍ଛା ମାଗ ତୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ଯୁବତୀ ରତନ । ତକ୍ଷଣେ ଛାଡ଼ି ମନୁ ମାନ ॥
ମସ୍ତକେ କରାଞ୍ଜଳି ଦେଇ । ଅନେକ ହୋଇଲା ବିନୟୀ ॥

ତୁ ଯେବେ ବରଦାତା ଅଟୁ । ଭକତ ଭାବେ ଯେବେ ଖଟୁ ॥
ଏ ବାକ୍ୟ ଯେବେ ସତ୍ୟ ତୋର । ତୁହି ହୋଇବୁ ମୋର ବର ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଗୋବିନ୍ଦ । ମୁଁ ଯେ ଅନାଦି ଆଦିକନ୍ଦ ॥
ସଂସାର ମୋର ଖେଳଘର । ମୁଁ ନୋହେ କେଉଁଠାରେ ସ୍ଥିର ॥
ମୋତେ ତୁ ପତି କରି ପାଇ । କି ସୁଖ ପାଇବୁରେ ସଖୀ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ମନେ ହସି । ତାହା ଜାଣିଲା ଶୁଭ୍ରକେଶୀ ॥
ଶ୍ରୀ ପାଦପଦ୍ମେ ଦେଇ ହସ୍ତ । ବୋଇଲା ଶୁଣ ପ୍ରାଣନାଥ ॥
ଆଜୁଁ ମୁଁ କଣାଦାସୀ ତୋର । ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତାହା କର ॥
ନଷ୍ଟେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେଲେ ମୋତେ । ଜୀବନ ହାରିବି ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଦୟା ତୋହର ହେଲେ ହେଉ । ଏଥେ ସଂଶୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ସିଂହ ଘରଣୀ ଆନ ଘର । ଭୋଗ କରିବ ଏ ବିଚାର ॥
ଏମନ୍ତେ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ । ମୁଖରେ ଦେଲାକ ଚୁମ୍ବନ ॥
ଦେଖି କାମିନୀ ଭାଗ୍ୟବଳ । ହରି ତା ଭାବେ ହେଲେ ଭୋଳ ॥
ଅନେକ କରି କ୍ରୀଡ଼ାରସ । ଅନ୍ତର ହେଲେ ପୀତବାସ ॥
ମନ ତାହାର ପାଶେ ଥୋଇ । ମିଳିଲେ ବୃନ୍ଦାବନେ ଯାଇ ॥
ଦେଖ ସୁମନ ଭାଗ୍ୟ ତାର । ନାହିଁ ନ ଥିବ ଏ ସଂସାର ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ଭାବ । କୋଟିଏ ଜନ୍ମେ କେ ପାଇବ ॥
ସେ ସଙ୍ଗ ପାଇ ମିରାବାଈ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏବେ ରସ । ଏମନ୍ତେ ନିଶି ହେଲା ଶେଷ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ ଭାବ ମନେ ଗୁଣି । ପ୍ରଭାତୁଁ ଉଠିଲା ତରୁଣୀ ॥
ନମ୍ର ସୁରତ ଶ୍ରମଭରେ । ବିଜୟ କଲା ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ମହାଦେଈ । ଆସି ପ୍ରବେଶ ହେଲା ତହିଁ ॥
ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗୁ କଲା ଅନୁମାନ । ଦେଖିଲା ରତି ଚିହ୍ନମାନ ॥
ମନରେ କଲାକ ବିଚାର । ମହତ ସରିଲା ଆମ୍ଭର ॥
କେଉଁ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗ ପାଇ । ବସିଛି ଅସକତ ହୋଇ ॥
କେଶ ବସନ ଅସମ୍ଭାଳ । ପାଟଳ ଦିଶେ ଗଣ୍ଡସ୍ଥଳ ॥

ସିନ୍ଦୂର ଶତା କପାଳର । ଏ ତ ଦିଶୁଛି ନାରଖାର ॥
ଅଞ୍ଜନ ରେଖା ନୟନର । କମ୍ପାଇଁ ଲଗିଛି ଅଧର ॥
ଶବୁକେ ପୁଣି ଦନ୍ତଘାତ । ସର୍ବାଙ୍ଗେ ଜର ଜର କ୍ଷତ ॥
ସ୍ତନଯୁଗଳେ ପତ୍ରାବଳି । ନାହିଁ ଯେ ମୃଗମଦ କାଳି ॥
କେଉଁ ପୁରୁଷ ଏହା କଲା । ଜଳନ୍ତା ଅନଳେ ଝାସିଲା ॥
କି କର୍ମ କଲୁ ଏହୁ ବାଳୀ । ବଂଶରେ ଲଗାଇଲୁ କାଳି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଚଳିଗଲା । ସ୍ୱାମୀ ଛାମୁରେ ଜଣାଇଲା ॥
ଭଗ୍ନୀ ତୋ ହୋଇଲା ଦୂଷିତ । ଏ କଥା ବୁଝ ନରନାଥ ॥
ଦେଖି ଅଇଲି କର୍ମ ଯେତେ । ଭଲ ତ ଦିଶୁନାହିଁ ମୋତେ ॥
ଏହା ଶୁଣି ସେ ନରନାଥ । ଶିରେ କି ପଡ଼ିଲା ପର୍ବତ ॥
ତନୁ କମ୍ପିଲା ଥରହର । କମ୍ପିଲା ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ॥
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ନିଶ୍ୱାସ କରି ଜାତ । ପତ୍ନୀକି ବୋଲେ ନୁହେଁ ସତ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି କହଇ ସୁନ୍ଦରୀ । ମୁଁ ତ ନୁହଇ ଅନ୍ୟାଚାରୀ ॥
କହିବି ମିଛ ସତ କରି । ଏହା ନ ବୁଝ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ସାକ୍ଷାତେ ରତିରସ ଚିହ୍ନ । ଦେଖି ମୁଁ ଅଇଲି ନୟନ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ନୃପବର । ଗରଳ ଦେଇ ତାକୁ ମାର ॥
ନ ହେଉ କୁଳକୁ କଳଙ୍କ । ଲଜ୍ଜା ସମୁଦ୍ର ମୋତେ ରଖ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଗକରି । ବିଶ୍ୱାସୀ ଦାସୀଙ୍କୁ ହକାରି ॥
କାଳ ଗରଳ ଅଣାଇଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହସ୍ତେ ନେଇ ଦେଲେ ॥
ବୋଇଲେ ନୃପତି ଆଦେଶ । ମିଶ୍ରବାଣିକି ଏହି ବିଷ ॥
ଭୋଜନ ସଙ୍ଗତରେ ଦେବ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁପତ ରଖିବ ॥
ଏକଥା ହୋଇଲେ ପ୍ରକାଶ । ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଣେ ହେବେ ନାଶ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଗଲେ ଚଳି । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ମନେ ମନେ ଭାଳି ॥
ସ୍ତ୍ରୀ ହତ୍ୟା ଯେ ବଡ଼ ଦୋଷ । କେମନ୍ତେ ଦେବି ତାକୁ ବିଷ ॥
ନ ଦେଲେ ନୃପତି ମାରିବ । ଏହା ସେ ବହିଲେ ଦହିବ ॥
ଏଣୁ ନ ଦେଲେ ତାକୁ ବିଷ । ତେଣେ ହୋଇବ ପ୍ରାଣେ ନାଶ ॥

ଏମନ୍ତ ପାଞ୍ଚ ବିଷ ଚୂରି । ରାଜା ରାଣୀକି ଉଭା କରି ॥
ଭୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ମାନଙ୍କରେ । ଭରିଲା ନାନାଦି ପ୍ରକାରେ ॥
ଗୋଦନ୍ତୀ ଧାତୁମକ୍ଷି ଚୂରି । ମହୁରା ବସ୍ତ୍ରନାଭ ଭରି ॥
କଞ୍ଚା ହେଙ୍ଗୁଳ ହରିତାଳ । ସେ ବିଷ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ପ୍ରବଳ ॥
ସମସ୍ତ ବାଟି ଏକକରି । ଗୋଟି ମିଠାଇ ସଙ୍ଗେ ଭରି ॥
ଯତନ କରି ତା ଥୋଇଲେ । ମିର୍ବାଈକି ଡକାଇଲେ ॥
ବେଗେ ମଣୋହି ବସି କର । ବେଳ ଯେ ହେଉଛି ଉଛୁର ॥
ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ମିର୍ବାଈ । ସ୍ନାହାନ ଶୁଚିମନ୍ତ ହୋଇ ॥
ଭୋଜନ ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲା । ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ବସିଲା ॥
ଭୋଜନ ପରଷନ୍ତେ ଆଣି । ଦେଖି ଚଳିଲେ ରାଜାରାଣୀ ॥
ସୁନ୍ଦରୀ ବସି ଦୃଢ଼ାସନେ । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ୱରୂପ ଚିନ୍ତି ମନେ ॥
ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ କଲା ନିବେଦନ । ଆନନ୍ଦେ କଲାକ ଭୋଜନ ॥
ଗୋବିନ୍ଦ କୃପାରୁ ସମସ୍ତ । ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେ ହୋଇଲା ଅମୃତ ॥
କିଛିହିଁ ନୋହିଲା ତାହାର । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପବର ॥
ଏଥିଉତ୍ତାରୁ ଦିନ ଶେଷ । ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚଳିଗଲା ଘରେ । କହିଲା ନୃପତି ଛାମୁରେ ॥
କେତେକ ବିଷ ଦେଇ ଖାଇ । କିଛି ନୋହିଲା ମିର୍ବାଈ ॥
ତା ଶୁଣି ରାଜା ଆଚମ୍ବିତ । କ୍ରୋଧହିଁ ବଢ଼ିଲା ବହୁତ ॥
ଦାସୀକି ହକାରିଲେ ପାଶ । କହିଲେ ଗୁପତ ବିଶ୍ୱାସ ॥
ତୁମ୍ଭେ ହୋଇଣ ଦଶଜଣ । ସଙ୍ଗତେ ପଥର ଘେନିଣ ॥
ଗୁପତ ହୋଇ ରାତ୍ରେ ଯିବ । ସେ ମିର୍ବାଈ ଶୋଇଥିବ ॥
ତା ପରେ ଛେଚିବ ପଥର । ଯେମନ୍ତେ ଯିବ ପ୍ରାଣ ତାର ॥
ଏମନ୍ତ ନ କଲେ ଅବଶ୍ୟ । ପ୍ରାଣେ ସକଳେ ଯିବ ନାଶ ॥
ରାଜା ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ । ବୋଇଲେ ଯାଅ ବେଗହୋଇ ॥
ତା ଶୁଣି ଦାସୀଗଣ ଗଲେ । ଅଚଳ ଶିଳା ବହିନେଲେ ॥
ଯହିଁ ନିଦ୍ରି ତା ମିର୍ବାଈ । ତହିଁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ ॥

ଗୋବିନ୍ଦ ପଦ୍ମପାଦେ ଚିତ୍ତ । ଦେଇ ସେ ନିଦ୍ରାରେ ମୋହିତ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ସେ ପଥରେ । ନିର୍ଘାତ ଛେଚିଲେ ପଥରେ ॥
ସେ ନାରୀଅଙ୍ଗେ ଡେଡ଼େ଼ ଶିଳ । ପଡ଼ିଲା ପରି ଫୁଲମାଳ ॥
ତୁଳାରୁ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଲା । ଉପରେ ପାଷାଣ ପଡ଼ିଲା ॥
ପଳାଇଗଲେ ଦାସୀମାନେ । କହିଲେ ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ଅଚଳ ଶିଳା ଘେନିଗଲୁଁ । ମସ୍ତକ ଉପରେ ଛେଚିଲୁ ॥
ପ୍ରାଣେ ହାରିଲା ସେ ସୁନ୍ଦରୀ । ଅଇଲୁଁ ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା କରି ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପଙ୍କ ଆନନ୍ଦ । ଏମନ୍ତ ବେଳେ ସେ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ବିଜୟ ମିରବାଈ ପାଶ । ସେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ପୀତବାସ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତ ବଢ଼ାଇଣ ଦେଲେ । ପଥର କାଢ଼ି ପକାଇଲେ ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜ ଆହାଲଦ ପାଇ । ଉଠି ବସିଲା ମିରବାଈ ॥
ପାଶେ ଦେଖିଲା ପ୍ରାଣନାଥ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କଲା ଦଣ୍ଡବତ ॥
ଉଠି ଯୋଡ଼ହସ୍ତେ ବେନିକର । ପାଶରେ ଦେଖିଲା ପଥର ॥
ବୋଇଲା ଏ କି ଚମତ୍କାର । ସ୍ୱରୂପ କହ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥
ମୁଁ ଯେବେ ଅପରାଧୀ ତୋର । ମୋ ମୁଣ୍ଡେ ଛେଚ ଏ ପଥର ॥
ଶୁଣି ଗୋବିନ୍ଦ ମନେ ହସି । ପ୍ରିୟାକୁ କୋଳେ ଧରି ବସି ॥
ସକଳ ବୁଝାଇ କହିଲେ । ସେଠାରେ ନିଶି ଶେଷକଲେ ॥
ଉଠିଣ ଯିବାବେଳେ ହରି । ସେ ନାରୀ ପଦ୍ମପାଦ ଧରି ॥
କହିଲା ବିନୟ କରିଣ । ବୋଇଲା ପ୍ରାଣଧନ ଶୁଣ ॥
ମୋ ସଙ୍ଗେ କଲ ସ୍ନେହ ରତି । ଲୋକେ ହୋଇଲା ଅପକୀର୍ତ୍ତି ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ କଲ ଏତେ ସରି । କେମନ୍ତେ ଥିବ ଦେହ ଧରି ॥
ତୋ ପରି ପ୍ରଭୁ ପତି ପାଇ । କାହିଁରେ ନୋହିଲି ମୁଁ ହିଁ ॥
ଅବଶ୍ୟ ହାରିବ ଜୀବନ । ମୋତେ ପାଶୋର ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଦେବହରି । ପ୍ରିୟାକୁ କୋଳାଗତ କରି ॥
ଶ୍ରୀମୁଖେ ଦେଲେକ ଚୁମ୍ବନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ପ୍ରାଣଧନ ॥
ମୋ ପରି ସାହା ଥାଉଁ ଥାଉଁ । ତୋର କାହାକୁ ଭୟ ଆଉ ॥

କହୁ ତୁ ନ ବଗ୍ତୁର ଚତ୍ତେ । କାହିଁ ତୁ ବୁଝିବୁ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଭଗବାନ । ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ସୁବାହିଁ ଜୟସିଂହ ପାଶେ । ସ୍ୱପ୍ନେ ମିଳିଲେ ନିଦ୍ରାବଶେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ନରେନ୍ଦ୍ର । ଅମ୍ଭେଟି ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ର ॥
ସେ ମୋର ମିର୍ବାଈ ପ୍ରିୟା । ତାର ମୋହର ଏକକାୟା ॥
ତୁ ପୁଣି ଗର୍ବ କର ମନେ । ତାହାକୁ ଦଣ୍ଡୁଛୁ ସ୍ୱଦନେଁ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯାହାକୁ ସାହା ଥିବୁ । ତୁ ତାକୁ କି କରି ପାରିବୁ ॥
ଆପଣେ ସିନା ଯିବୁ ନାଶ । ସ୍ୱରୂପ କହିଲୁ ତୋ ପାଶ ॥
ଯେବେ ଜୀବନେ ଆଶା ତୋର । ତା ପାଦପଦ୍ମେ ସେବାକର ॥
ତାକୁ ଖଟାଅ ଆମ୍ଭ ପାଶ । କହି ଚଳିଲେ ପୀତବାସ ॥
ରାଜା ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ଚମକି ଚକିତେ ଭାଳଇ ॥
ଭ୍ରାନ୍ତି ଉଠିଣ ତ୍ୱରିତେ । ପତ୍ନୀଙ୍କ ଘେନିଣ ସଙ୍ଗତେ ॥
ସେ ମିର୍ବାଈ ପାଶେ ଗଲେ । ଭଗ୍ନୀଙ୍କ ଅନାଇଣ ଦେଲେ ॥
ଦେଖିଲେ ନବଘନ ମୂର୍ତ୍ତି । ପୁର ତା ମଣ୍ଡୁଅଛି ଜ୍ୟୋତି ॥
ମନମୋହନ ବେଣୁଧର । କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ଗୁଣ ଯାର ॥
ବ୍ରଜସ୍ଥ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । କୋଳେ ବସିଛି ମିର୍ବାଈ ॥
ନୃପତି ଦେଖିଲେ ନୟନ । ହରି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ତା ଦେଖି ରାଜରାଣୀ ଭୋଳେ । ପଡ଼ିଲେ ଭଗ୍ନୀ ପାଦତଳେ ॥
ଉଠି କାକୁସ୍ତୁତର ହୋଇ । ଅନେକ ହୋଇଲେ ବିନୟୀ ॥
ବୋଇଲେ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର । ଆମ୍ଭେ ତୋ ଚରଣେ କିଙ୍କର ॥
ତୁ ଏଡ଼େ ପୁଣ୍ୟସ୍ତିରୀ ବୋଲି । ମୁ ମୂଢ଼ ଜାଣିତ ନ ଥିଲି ॥
ଯେ ଅପରାଧ କଲି ତୋତେ । ସେ ସବୁ କ୍ଷମାକର ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲେ ମିର୍ବାଈ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଆଣ ମୋର ଯାଇ ॥
ତା ପାଦପଦ୍ମେ ସେବାକର । ଯଶ ଲଭିବ ଏ ସଂସାର ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ନୃପବଣ । ବିଜୟ କଲେ ତତକ୍ଷଣ ॥
ଅନେକ ସଜକରି ସୈନ୍ୟ । ଯହିଁ ବିଜୟ ଭଗବାନ ॥

ଦନ୍ତେ ତୃଣମାନ ଧରି । ଗଳେ ପଟିକା ଆଦି ଭରି ॥
ମସ୍ତକେ କର ଅଛି ଯୋଡ଼ି । ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦପଦ୍ମେ ପଡ଼ି ॥
ଅନେକ ସ୍ତୁତି ବାକ୍ୟ କହି । ଉଠି ସମ୍ମୁଖରେ ଉଭା ହୋଇ ॥
ମଣ୍ଡିଣ ଦିବ୍ୟ ସୁଖାସନ । ବିଜେ କରାଇ ଭଗବାନ ॥
ଅନେକ ଉତ୍ସବାଦ୍ୟ କରି । ଚଳିଣ ଗଲେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥
ଆପଣା ଅନ୍ତଃପୁର ଠାରି । ତୋଳାଇ ଉତ୍ତମ ମନ୍ଦିରି ॥
ଅମୂଲ୍ୟ ଦେଉଳ ଶୋଭନ । ଅଷ୍ଟ ରତନେ ସିଂହାସନ ॥
କେ କହୁ ସେ ପୁର ବିଭୂଷି । ଦିଶି ସ୍ୱର୍ଗର ପ୍ରାୟୁ କରି ॥
ଅନେକ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ରାଇ । ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିଧାନ କରାଇ ॥
ହୋଇଲେ ପରମ ଆନନ୍ଦ । ବିଜେ କରାଇଲେ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଅନେକ ଆକଟ କରାଇ । ତହିଁ ଖଟାଇ ମୀରବାଈ ॥
ଦେହ ଅନ୍ତରେ ସେହୁ ବାମା । ଏବେ ସେ ହୋଇଛି ପ୍ରତିମା ॥
ପ୍ରଭୁ ସଙ୍ଗତେ ପୂଜା ପାଇ । ତା ଭାଗ୍ୟ କେ ପାରିବ କହି ॥
ଧନ୍ୟ ତା ବଂଶଲୋକ ଯେତେ । ହେବ କା ଭାଗ୍ୟ ଏ ଜଗତେ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପନାଥ । ଏ କଳି ଯୁଗର ଚରିତ ॥
ଦେଖ ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା । ଦେଖ ସେ ଭକତ ଗରିମା ॥
ଏଣୁ ଭକତ ଭଗବାନ । କେବେ ନୁହନ୍ତି ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥
ଏତେକ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ମୋରେ । ମୁଁ ମହାପାପୀ ଏ ସଂସାରେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ମୀରାବାଈ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ସପ୍ତଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମଇଁ ପ୍ରଭୁ ଆଦିକନ୍ଦ । ନମୋ ନମସ୍ତେ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ॥
ଏ ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଅଶେଷ । ଏଣୁ ଶରଣ ରାମଦାସ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକତି ଯେହୁ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
କୋଟିଏ ଜୀଠରୁ ଅନ୍ତର । ମୋ ସ୍ତୁର କେତେକ ମାତର ॥
ଯା ତୁମ୍ଭେ କହିବ ପ୍ରମାଣେ । ଲେଖିବା କଥା ମୁହିଁ ଜାଣେ ॥
ଶୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ମହାବୀର । କହଇ ବଚନ ଗମ୍ଭୀର ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ମହାଜ୍ଞାତା । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସକଥା ॥
ଦକ୍ଷଣ ଦେଶ ମଧେ ସାର । ଯେ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀତୀର ॥
ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ମୋକ୍ଷସ୍ଥାନ । ନାମ ଯେ ସୁବାହୁ ଶାସନ ॥
ଘର ତାହାର ସେ ଗ୍ରାମରେ । ସାର ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ଜାତିରେ ॥
ନାମ ତା ସୁଜ୍ଞାନୀ ଆର୍ଯ୍ୟ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ମହାତେଜ ॥
ଜାଣଇ ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ । କହଇ ମଧୁର ବଚନ ॥
ସକଳ ଜୀବେ ଦୟା ତାର । ଜାଣଇ ଅନିତ୍ୟ ସଂସାର ॥
ଯେତେକ ପୁତ୍ର ଦାରା ଧନ । ଏ ସର୍ବ ମାୟାର ବନ୍ଧନ ॥
କେହି କାହାର ନୋହେ ସଙ୍ଗ । ଯେସନ ଜଳଧି ତରଙ୍ଗ ॥
କେବଳ ଯେତେଦିନ ଯାଏ । ଦେହେ ସମର୍ଥପଣ ଥାଏ ॥
ଅରଜ ପାରୁଥାଏ ବଡ । ସବୁରି ଉପରେ ସାମନ୍ତ ॥
ଯେବେ ହୁଅଇ ବଳ ହାନି । ତେବେ ସେ ନ ପାରଇ ଚହ୍ନି ॥
ଧନହିଁ ଅରଜ ନ ପାରି । ସମସ୍ତେ ହୁଅନ୍ତି ବଇରୀ ॥
କେବଳ ମିଥ୍ୟା ଲାଳସାରେ । ଜୀବନ ବନ୍ଦୀ ଏ ସଂସାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତାର ଚିତ୍ତେ । ଶ୍ରୀରାମ ଭଜୁଥାଇ ନିତ୍ୟେ ॥
ଜୀବଆତ୍ମାର ମୋକ୍ଷଦ୍ୱାର । ଜାଣଇ ନାମ ଏକାକ୍ଷର ॥
ଆଉ ଯେତେକ ଧର୍ମ କର୍ମ । ଜୀବ ଆତ୍ମାର ସିନା ବ୍ରହ୍ମ ॥
ଯନ୍ତ୍ରଣା ପଥ ନୋହେ ଦୂର । କର୍ମ ଭୁଞ୍ଜିବା ମୂଳ ତାର ॥

କେବଳ ରାମନାମ ଗୋଟି । କର୍ମ ବନ୍ଧନ ପାରେ କାଟି ॥
ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ଯେ କରେ ଭାବ । ସେ ଯେ ନ ଦେଖେ ପୁଣ ଭବ ॥
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯେତେ କର୍ମମାନ । କେବଳ କର୍ମର ବନ୍ଧନ ॥
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ତାର ମନେ । ନାମ ଭଜଇ ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ଗୃହେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥାଇ । ଗୃହେ ତା ମନ ନ ପଶଇ ॥
ପତ୍ନୀ ତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ । ରମ୍ଭା ମେନକା ନୋହେ ସରି ॥
ନାମ ତାହାର ଚମ୍ପାବତୀ । ସ୍ୱାମୀ ସେବାରେ ଥାଇ ମତି ॥
ବେନି କୁମର ଏକ ସୁତା । ଆବର ଛନ୍ତି ପିତାମାତା ॥
ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସହୋଦର । ଧନହିଁ ଅଛଇ ଅପାର ॥
ଏଥକୁ ନ କରଇ ଆଶ । ଗୁଡ଼ିଲା ଯେହ୍ନେ ଛଡ଼ା ପୁଷ୍ପ ॥
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପତ୍ର ପ୍ରାୟେ କରି । ସର୍ବ ବିଷୟେ ପରିହରି ॥
ନିର୍ମୋହ ନିଷ୍କାମ ଯେ ଧର୍ମ । ବାଞ୍ଛିତ କଲା ଯଥା କର୍ମ ॥
ଗୋଧଡ଼ି ଧର୍ମ ଆଶ୍ରେ କରି । ଜ୍ଞାନ ଗୋଧଡି ଝୁଲି ଧରି ॥
ଅଶେଷ ତୀର୍ଥମାନ ଫେରି । ଅନେକ ସାଧୁ ସଙ୍ଗ କରି ॥
ଅନେକ ପ୍ରଭୁ ରୂପମାନ । ବୁଲି ସେ କଲା ଦରଶନ ॥
କେବଳ ଆଗ୍ରହରେ ଥାଇ । ଯହିଁ ଯା ମିଳେ ତାହା ଖାଇ ॥
କାହିଁ କରଇ ଉପବାସ । କାହିଁ ବା ଫଳ ମୂଳ ଗ୍ରାସ ॥
ଏଥକୁ ଶୋଚନା ନ କରି । କେବଳ ଭଜୁଥାଇ ହରି ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ବୁଲି ସକଳ ତୀର୍ଥମାନ ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ମନେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲା ବୃନ୍ଦାବନେ ॥
ଯହିଁ ବା ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଯେତେ । ବୁଲି ଦେଖିଲା ବିଧିମତେ ॥
ଯମୁନା ନଦୀ ବଂଶୀବଟ । କଦମ୍ବ କାଳିନ୍ଦୀର ତଟ ॥
ଶ୍ରୀ ରାଧାକୁଣ୍ଡ ଶ୍ୟାମକୁଣ୍ଡ । ବୁଡ଼ାଇ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ମୁଣ୍ଡ ॥
କେଳି କଦମ୍ବ କୁଞ୍ଜଲତା । ଯହିଁ ସେବନ୍ତି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତା ॥
ରାସସ୍ଥଳୀ ଯେ ଆଦି କରି । ଲୋକେ ଯାଚନ୍ତି ମଧୁକେରୀ ॥
ଦ୍ୱାଦଶ ବୃନ୍ଦାବନ ସୀମା । ସମସ୍ତ କରି ପରିକ୍ରମା ॥

ବୈଷ୍ଣବ ମଠ ଆଦ୍ୟ ଯେତେ । ବୁଲି ଦେଖିଲ ବିଧିମତେ ॥
ଲେଉଟି ଯାଇ ବଂଶୀଧର । ଯେ ପ୍ରଭୁ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଈଶ୍ୱର ॥
ମଦନ ମୋହନ ମୁରାର । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦଇତ୍ୟାରି ॥
ଜଗଜ୍ଜୀବନ ଦାଶରଥି । ରାଧା ନାଗରୀ ପ୍ରାଣପତି ॥
ମହାମହିମା ମହାମେରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦରଶନ କଲେ । ଭିକ୍ଷାର ଅର୍ଥେ ଚଳିଗଲେ ॥
ମାଗିଲେ ଭିକ୍ଷାପାତ୍ର ଧରି । ଲୋକେ ଯାଚନ୍ତି ମଧୁକେଶୀ ॥
ଭକ୍ଷଣ କରୁ କରୁ ଭୁଣ୍ଡେ । ଭୁଣ୍ଡୁ କାଢ଼ିଣ ଦ୍ୟନ୍ତି ଖଣ୍ଡେ ॥
ତା ଦେଖି ସେ ଜ୍ଞାନଗୋଧଡ଼ । ମନେ ଯାଇଲେ ଲଜ୍ଜା ବଡ଼ ॥
ବୋଇଲେ ଆରେ ନଷ୍ଟମାନେ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଯାଚୁଛ କେସନେ ॥
ଆମ୍ଭେ ଆଗ୍ରର ଶୁଦ୍ଧଜନ । ନ ଛୁଇଁ ପରହସ୍ତୁଁ ଅନ୍ନ ॥
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭକ୍ଷିବୁଁ କେମନ୍ତେ । ଏହା ତ ଯାଚୁ ଅଛ ମୋତେ ॥
ନଷ୍ଟେ ଜାଣିଲି ଏ ଭୁବନ । ମଧ୍ୟରେ ଅଛ ଯେତେ ଜନ ॥
ସର୍ବେ ଅଜ୍ଞାନୀ ଦୁରାଚ୍ଛର । ଶୁଦ୍ଧତା ନାହିଁ ନା ଭୂମର ॥
ତା ଶୁଣି ବ୍ରଜବାସୀମାନେ । ଚାହିଁଲେ କର୍କଶ ନୟନେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ଗୋଧଡ଼ । ଆମ୍ଭଠୁଁ ଆଗ୍ରେ ତୁ ବଡ଼ ॥
ଏ ବ୍ରଜ ଭୂମିର ମାହାତ୍ମ୍ୟ । ତୁ କି ଜାଣିମା ହେବୁ କ୍ଷମ ॥
ଯେ ତୋର ଜନ୍ମଦାତା ଗୁରୁ । ଆମ୍ଭର ଜନ୍ମ ଯାହାଠାରୁ ॥
ସେ ପୁଣି ଦେହଧାରୀ ହେବ । ଏ ବ୍ରଜ ଭୂମିକୁ ଆସିବ ॥
କପାଳେ କରପତ୍ର ଯୋଡ଼ି । ନଷ୍ଟେ ଚରଣ ତଳେ ପଡ଼ି ॥
ମାଗିଲେ ଭିକ୍ଷାପାତ୍ର ଧରି । କାହୁଁ ପାଇଲେ ମଧୁକେଶୀ ॥
ତୁ ପୁଣ ଆସି ଏ ଭୁବନ । କହୁଛୁ ଆଗ୍ରର ବିଧାନ ॥
ଜାଣିଲୁ ତୁ ଆଗ୍ରର ପୁଅ । ଏ ବ୍ରଜ ଭୂମି ଛାଡ଼ିଯାଅ ॥
ଏଥି ତୁ ଥିଲେ ହେବୁ ନାଶ । କ୍ଷୁଧାରେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ଜ୍ଞାନଗୋଧଡ଼ । ଶିରେ କି ଆସି ବଜ୍ରପଡ଼ ॥
ମନେ ପାଇଲା ବଡ଼ ତାପ । ହୃଦରେ ଉଠଇ ସନ୍ତାପ ॥

ବୋଇଲେ ମରିବ ଅବଶ୍ୟ । ଏ ଭିକ୍ଷାପାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କିସ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଗଲେ ଉଠି । ପ୍ରଭୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଯାଇ ଭେଟି ॥
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡବତ ହୋଇ । ଉଠି କପାଳେ କର ଦେଇ ॥
ବୋଇଲେ ନମୋ ବଂଶୀପାଣି । ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣୀ ॥
ଅଶେଷ ଜୀବନ କରତା । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଗତି ମୁକ୍ତି ଦାତା ॥
ସକଳ ଭୂତେ ବାସ ତୋର । ଜଗତ ତୋହର ଉଦର ॥
ସର୍ବ ବ୍ୟାପକ ଭଗବାନ । କେ ଜାଣେ ତୋର ବର୍ଣ୍ଣଚିହ୍ନ ॥
କେବଳ ଏ ତୋର ସଂସାର । ପାଳିବା ଅର୍ଥେ ବିଶ୍ୱମ୍ଭର ॥
ଅନେକ ଅବତାର ହୋଇ । ଜଗତ ରଖୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ମତ୍ସ୍ୟ କଚ୍ଛପ ଆଦି କରି । ବରାହ ଯେ ନରକେଶରୀ ॥
ବାମନ ପର୍ଶୁରାମ ରୂପ । ଶ୍ରୀହରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱରୂପ ॥
ବୌଦ୍ଧ କଳକି ରୂପ ଧରି । ଜଗତେ ନାନା କ୍ରୀଡ଼ା କରି ॥
ଦୁଷ୍ଟ ନିବାରି ଶିଷ୍ଟପାଳୁ । ତୁ ନାଥ ପରମ ଦୟାଳୁ ॥
ତୋର ମହିମା ଗୁଣ ଯେତେ । କେ ଜାଣି ପାରିବ ଜଗତେ ॥
ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ପୁରନ୍ଦର । ନାଗେନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଦିବାକର ॥
ଶେଷ ସାରଦା ଆଦିକରି । ଅନେକ ଯୁଗ ପଥ ହେରି ॥
ତୋ ମାୟା ନ ଜାଣି କିଞ୍ଚିତେ । ଭ୍ରମୁ ଅଛନ୍ତି ଏ ଜଗତେ ॥
ମୁଁ ପୁଣ କେତେହେଁ ମାତର । ଜାଣିବି ମହିମା ତୁମ୍ଭର ॥
ନ ଜାଣି ଜଗତେ ଭ୍ରମୁଛି । ଏଣୁ ଅଜ୍ଞାନ ମୁହିଁ ପୁଛି ॥
ତୁମ୍ଭେ ସଂସାର ଅଛକରି । ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଆଦି ଚାରି ॥
ଅପରେ ଯେତେ ଜାତି ଛନ୍ତି । ଯେ ଯାହା କୁଳାଚାରେ ଥାନ୍ତି ॥
ମୁହିଁ କି ଏଥିରୁ ବାହାର । ଏକଥା ବୁଝି ବେଣୁଧର ॥
ଆଚାର କୁଳେ ଜନ୍ମ ଦେଲୁ । ଏବେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭକ୍ଷ ବୋଲୁ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ କେମନ୍ତ । ସଂଶୟ ଛେଦ ଗୋପୀନାଥ ॥
ନୋହିଲେ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଲାଗୁ ଏ ଜୀବହତ୍ୟା ଦୋଷ ॥
ଏମନ୍ତ କାଷ୍ଟା କରି ମନେ । ଶୋଇଲା ବିଭୂତି ଆସନେ ॥

ଚନ୍ଦ୍ରଣ ଗୋବନ୍ଧ ପୟୂର । ଅନ୍ନ ଭୋଜନ କଲା ଦୂର ॥
କେଣିକ ପାଦ ନ ଚଳିଲା । ମରଣ ପଥ ଆବୋରିଲା ॥
ତାହା ଜାଣିଲେ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ॥
ଭକତ ଆତଙ୍କ କଷ୍ଟତେ । ସହି ନ ପାରି କଦାଚତେ ॥
ରଜନୀ ଅଛି ଅର୍ଦ୍ଧ ହୋଇ । ସେହି ସମୟେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଶ୍ରୀ ବଇଷ୍ଣବ ରୂପ ଧରି । କେ କହୁ ଶୋଭଇ ମାଧୁରୀ ॥
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପୁଣ୍ଡ୍ରକ ଭାଲପଟେ । ଶୁଭ୍ର ଦିଶଇ ଝଟ ଝଟ ॥
ମଧ୍ୟେ ହରିଦ୍ରା ଶିଖି ଶୋଭା । ଦିଶଇ ଯେହ୍ନେ ସୋମପ୍ରଭା ॥
ଶ୍ରୀଭୁଜେ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଚିହ୍ନ । ଫୁଟି ଦିଶଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥
ଗଳେ ପୁଷ୍ପର ଜ୍ୟୋତି ମାଳ । ହୃଦପଦ୍ମର ମଧ୍ୟେ ଲୁଳ ॥
କଟୀରେ ଶୋହେ ପୀତାମ୍ବର । ବେଢ଼ାଇ ଦେଇ ଦାମୋଦର ॥
ପାଦରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଟାଉ । ଚାଲନ୍ତେ ଦିଶେ ଦାଉ ଦାଉ ॥
ମଉଳି ପଛେ ଚଟି କେଶ । ପବନେ ଉଡ଼େ କେଶ କେଶ ॥
ମହା ତପସ୍ୱୀ ଜନ ପ୍ରାୟେ । ଅଙ୍ଗ ଦିଶଇ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଶେ ବନମାଳୀ । ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଥାଳି ॥
ତହିଁ ଗରମ ରୋଟି ଭରି । ଘୃତ ନବାତ ଅଛି ପୂରି ॥
ମୁଗ ତିଅଣ ସଙ୍ଗେ ଦଧି । ଧରି ପ୍ରବେଶ ଦୟାନିଧି ॥
ସେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସେ ଶୋଇ । ଅଛନ୍ତି କଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ॥
ଏମନ୍ତ ବେଳେ ଦେବ ହରି । ଡାକିଲେ ଡାକ ଗୋଠାଚାରି ॥
ଉଠ ଯେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସେ । କମ୍ପା ଶୋଇଛ ଉପବାସେ ॥
ଆମ୍ଭେ ତୋହର କୁଳ ଇଷ୍ଟ । ଡାକୁଛୁ ବେଗ ହୋଇ ଉଠ ॥
ତା ଶୁଣି ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସେ । ଉଠି ଚାହିଁଲେ ଚଉପାଶେ ॥
ଦେଖିଲେ ବଇଷ୍ଣବ ମୂର୍ତ୍ତି । ଉଠି ପ୍ରଣାମ କଲା ଧାଇଁ ॥
କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଚାରନ୍ତି । କମ୍ପା ବିଜୟେ ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରି ॥
ଶୁଣି ବୋଇଲେ ପୀତବାସ । ଏ ବୃନ୍ଦାବନେ ଆମ୍ଭ ବାସ ॥
ଶୁଣିଲୁ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସେ । ଚାରି ଦିନର ଉପବାସେ ॥

ଶୟନ କରଣ ଅଛନ୍ତ । ଏଣୁ ବ୍ୟାକୁଳ ଆମ୍ଭ ମତ ॥
ଅଇଲୁଁ ଭକ୍ଷ ଜଳ ଧରି । ବସିଣ ଭୁଞ୍ଜ ବେଗ କରି ॥
ତୋ ମନେ ସଂଶୟ ନ କର । ଆମ୍ଭେ ଯେ କୁଳଗୁରୁ ତୋର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବେଢିଥାଳୀ । ଥୋଇ ଜାଳିଲେ ଦୀପାବଳୀ ॥
ତା ଦେଖି ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସ । ମନରେ ହୋଇଣ ହରଷ ॥
ଚିନ୍ତିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚିହ୍ନ । ଆନନ୍ଦେ କଲେକ ଭୋଜନ ॥
ଉଠିଣ ମୁଖ ହସ୍ତ ଧୋଇ । ବୋଇଲେ ଶୁଣିମା ଗୋସାଇଁ ॥
ଏ ପୁରେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଭୋଜନ । କରନ୍ତି ସର୍ବ ଲୋକମାନ ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ କେମନ୍ତ । ଏଣେ ସନ୍ଦେହ ମୋର ଚିତ୍ତ ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ଆଦିକନ୍ଦ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ॥
ଏ କ୍ଷେତ୍ର ମହାତ୍ମ ଯାହା । ଜାଣନ୍ତି ପାର୍ବତୀଙ୍କ ନାହା ॥
ଧାତାକୁ ନୁହଇ ଗୋଚର । ଅନ୍ୟ କହିବା ଶକ୍ତି କାର ॥
କାଲି ମୈଛବ ବେଳେ ଆସ । ଫିଟିବ ଏଥିର ସନ୍ଦେଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବନମାଳୀ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଥାଳୀ ଧରି ଚଳି ॥
ତହୁଁ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ସେ ଯେ ଗୋଧଡ଼ି ମହାଜ୍ଞାନୀ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନ ପାରିଲା ଚିହ୍ନି ॥
ଯା ମାୟା ଦେବେ ଅଗୋଚର । କାହୁଁ ଜାଣିବ ନର ଛାର ॥
ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କୁ ମଣି । ଶୟନ କଲେକ ରଜନୀ ॥
ଭଜଣ ରାମ କୃଷ୍ଣ ହରି । ପ୍ରଭାତୁଁ ସ୍ନାନ ବେଗେ ସାରି ॥
ମାଳା ତିଳକ ଆଦି ଯେତେ । ମଣ୍ଡି ହେଲେ ସେ ବିଧିମତେ ॥
ଶିରେ ତୋରିଆ ଶୋଭା ଜାଣ । ଅଙ୍ଗେ ଗୋଧଡ଼ି ଆଭରଣ ॥
ହସ୍ତରେ ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳ । ପ୍ରବେଶ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ଆଳ ॥
ତହିଁ ହେଉଛି ମହୋଛବ । କେ ତାହା ବଚନେ କହିବ ॥
ଅନେକ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ ଦାସ । ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବ ଯେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ॥
ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ଯେ ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଭିକାରୀ ॥
ଅପରେ ଯେତେ ଜାତିମାନ । ସମସ୍ତେ କରନ୍ତି ଭୋଜନ ॥

ପ୍ରସାଦ ପରଶନ୍ତି ଆଣି । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ପୁରୁଷ ତରୁଣୀ ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତେ ବେଣୁ ଗୋଟି ଧରି । ମଧ୍ୟେ ବିଜୟ ନରହରି ॥
ହୋଇ ଗୋପାଳ ବାଳମୂର୍ତ୍ତି । ସବୁ ଚରିତ୍ର କରୁଛନ୍ତି ॥
କେ କହୁ ସେଠାର ଆନନ୍ଦ । ତହିଁ ପ୍ରବେଶି ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ॥
ସଭାକୁ ଅନାଇଣ ଦେଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ ମାୟା ଭିଆଇଲେ ॥
ସର୍ବେ ଦିଶନ୍ତି ଚତୁର୍ଭୁଜ । ଶ୍ରୀକରେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ତେଜ ॥
ନର ସ୍ୱରୂପ କେହି ନୋହେ । ସର୍ବେ ଦିଶନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରାୟେ ॥
ଭୋଜନ କରୁଛନ୍ତି ବସି । ଏକୁ ଆରେକ ମିଶାମିଶି ॥
କେ କାହା କରୁ ବେଣି ଧରି । ଦେଉ ଅଛଇ ମୁଖେ ଭରି ॥
କାହାକୁ କେହୁ ହସ୍ତ ପାତି । କେ କାହା ମୁଖରୁ ଛଡ଼ାନ୍ତି ॥
କେ କାହା ମୁଖେ ହସ୍ତ ଧରି । କହନ୍ତି ଦିଅ ମଧୁକରୀ ॥
କେ ବୋଲେ ମୋରେ ଦୟାବହ । ଅଧରମୃତ କିଛି ଦିଅ ॥
କେ ବୋଲେ ତୁହସି ଦାରୁଣ । ମୋହର ଭାଗ୍ୟ କାହିଁ ଗୁଣ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ଲାଗିଅଛି । ତାହା ଦେଖନ୍ତି ଶିବବ୍ରହ୍ମା ॥
ଶ୍ରୀହସ୍ତ ପ୍ରସାରି ବହନ । ବୁଲି ମାଗନ୍ତି ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନ ॥
ତାହା ଦେଖିଣ ସଭାଜନ । କହନ୍ତି ନମ୍ର ବଚନ ॥
ତୁଣ୍ଡରୁ କାଢ଼ିଣ କଷ୍ଟିତେ । ଦିଅନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ହସ୍ତେ ॥
ତାହା ପାଇଣ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଆନନ୍ଦ କେ ପାରିବ କହି ॥
ଦେଖିଣ ସେ ଜ୍ଞାନ ଗୋଧଡ଼ି । କର ଯୁଗଳ ଶିରେ ଯୋଡ଼ି ॥
ବିଚାର କଲା ମନେ ତାର । ବୋଇଲା ଏକି ଚମତ୍କାର ॥
ସର୍ବେ ଦିଶନ୍ତି ଚତୁର୍ଭୁଜ । କେବଳ ବିଷ୍ଣୁମୟ ତେଜ ॥
ମଧ୍ୟେ ବିଜୟ ବେଣୁଧର । ଦିଶନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟ ଆକାର ॥
ଏ ନିଶ୍ଚେ ପ୍ରଭୁ ଗୋପୀନାଥ । ଆମର ନୋହେ ଏ ଚରିତ ॥
ମୋ ଗର୍ବ ଭଞ୍ଜନ ନିମନ୍ତେ । ଏ ଲୀଳା ଦେଖାଇଲେ ମୋତେ ॥
ମୁହିଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକୃତ୍ୟ କଲି । ପ୍ରଭୁ ମହିମା ନ ଜାଣିଲି ॥
ଗର୍ବ ଯେ କଲି ମୋର ମନେ । କେ ମୋତେ ରଖୁ ତ୍ରିଭୁବନେ ॥

ଏମନ୍ତ କହି ସ୍ତୁତି ଭଣି । ବୋଇଲେ ନମୋ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ସକଳ ଜୀବ ପଡ଼ିଦାତା । ଏଣୁ ତୁ ସର୍ବଜନ ପିତା ॥
ଏଥୁ ମୁଁ ନୁହଇ ଅନ୍ତର । ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପାଦେ ପଡ଼ି । ଉଠି କପାଳେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଇଲେ ଦିଅ ମଧୁକରୀ । ସବୁ ଜାଣିଲେ ଦେବ ହରି ॥
ଏ ବୃନ୍ଦାବନ ମଧ୍ୟଗତେ । ଅଛନ୍ତି ଦେହଧାରୀ ଯେତେ ॥
ମନୁଷ୍ୟ ଆଦି ପଶୁଗଣେ । କୀଟ ପତଙ୍ଗ ତରୁଗଣେ ॥
ଏ ସର୍ବ ତୋହର ଶରୀର । ତୁ ଅଛୁ ଅନ୍ତର ବାହାର ॥
ଏଥେ ସନ୍ଦେହ କିଛି ନାହିଁ । ଏବେ ଜାଣିଲି ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଭାବଭରେ । ବେନି ନୟନୁ ନୀର ଝରେ ॥
ପ୍ରେମ ପୁଲକ ହୋଇଲା କାୟେ । କଦମ୍ବ କୋରକ ପରାୟେ ॥
କଣ୍ଠ ହୋଇଲା ଗଦ ଗଦ । କାହୁ ସ୍ଫୁରିଲା କେତେ ପଦ ॥
ଆନନ୍ଦେ କୃତ କୃତ୍ୟ କରି । ମାଗିଲେ ଦିଅ ମଧୁକରୀ ॥
ଅନାଇ ଦେଲେ ଆଦିକନ୍ଦ । ଭାବେ ବୁଡ଼ିଲେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ॥
ବୋଇଲେ ନିସ୍ତରିଲି ମୁହିଁ । ଶୁଣ ହେ ମନ ନୃପସାଇଁ ॥
ସେ ଦିନୁ ସେ ଜ୍ଞାନ ଗୋଧଡ଼ି । ନ ଗଲେ ବୃନ୍ଦାବନ ଛାଡ଼ି ॥
ମନ ବଚନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ । ପୂଜଣ ଗୋବିନ୍ଦ ପୟରେ ॥
ତହିଁ ରହିଲେ କୁଟୀ କରି । ଭଜନ ଗୋଟି ମୂଳ କରି ॥
ଦେହାନ୍ତେ ପାଇଲେକ ଗତି । ତାହା ଜାଣିଲେ ରାଧାପତି ॥
ମୁଁ ତାହା ନ ପାରଇ ଜାଣି । ଶୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଚୂଡ଼ାମଣି ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ଶରଣ ବିପ୍ର ରାମଦାସ । ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ଯେ ବୃନ୍ଦାବନ ଭକ୍ତବୃନ୍ଦ । ତାଙ୍କ ଚରଣ ଅରବିନ୍ଦ ॥
ମଧୁ ରସକୁ କରି ଆଶ । ମୋ ମନଭୃଙ୍ଗ କରୁ ଗ୍ରାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦ ଦାସ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଅଷ୍ଟଚତ୍ୱାରିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଊନପଞ୍ଚାଶତ ଅଧ୍ୟାୟ
ଆନନ୍ଦା-ଶବର ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ବେନହସ୍ତ ॥
କୌଶଲ୍ୟା ଦେବୀଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ଅଶେଷ ମୁନିଙ୍କ ବନ୍ଦନ ॥
ତେଣୁ ଶରଣ ବସ୍ତ୍ର ରାମ । ପୂରଅ ମୋର ମନସ୍କାମ ॥
ପୁଣି ଚୈତନ୍ୟ ମହାତ୍ମାତା । କହଇ ବୈଷ୍ଣ ଭକ୍ତ କଥା ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଏବେ ॥
ଶ୍ରୀହରି ଭକ୍ତମାନଙ୍କର । ମହିମା ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ଯେ ନର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ଶୁଣି । ସେ ତରେ ଭବ ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥
ଦେଖ ସେ ଜାତିରେ ଶବର । ଜଳ ମାଳରେ ତାର ଘର ॥
ନାମ ଆନନ୍ଦେ କଉତୁକୀ । ନିରତେ ପତଙ୍ଗ ପାତକୀ ॥
ସୁତ ଦୁହିତା ତାର ନାହିଁ । ଏକା ସେ ପତି ପତ୍ନୀ ଦୁଇ ॥
କେବଳ ପକ୍ଷୀ ବେଣ୍ଟ କରେ । ସେ ଅଠାକାଣ୍ଡିଆ ଜଳରେ ॥
ଜାଲ ପକାଇ ଫାଶ ପାତି । ପକ୍ଷୀଙ୍କି ମାରୁଥାଇ ନିତି ॥
ସେ ପକ୍ଷୀ ମାଂସ ବିକ ଆଣି । ପ୍ରାଣ ପୋଷନ୍ତି ବେନପ୍ରାଣୀ ॥
ଏମନ୍ତେ ବେନଜଣ ଥାନ୍ତି । ପାତକ ବୋଲି ନାହିଁ ଖ୍ୟାତି ॥
ଯେ ନିତ୍ୟେ ଜୀବହତ୍ୟା କରେ । ଅନ୍ୟ ପାପକୁ ସେ କି ଡରେ ॥
ନ ଜାଣେ ଅନ୍ୟ କଥାମାନ । ଯେ ତୀର୍ଥବ୍ରତ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ ॥
ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ କଥାମାନ । ଦିନେ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ କର୍ଣ୍ଣ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗ କରିବାର । ତିଳେହେଁ ମନ ନାହିଁ ତାର ॥
କେବଳ ଜୀବହତ୍ୟା କରେ । ବଞ୍ଚଇ କାଳ ଷେପଣରେ ॥
ଉତ୍ତର ଦେଶରେ ଭକତ । ବିଚାର କଲେ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ॥
ବାରେ ମୁଁ କ୍ଷେତ୍ରବରେ ଯିବି । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବି ॥
ଏମନ୍ତ ବିଚାରିଣ ଚିତ୍ତେ । ଗମିଲେ କ୍ଷେତ୍ରର ନିମନ୍ତେ ॥
ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମକେ ରହି ରହି । ମିଳିଲେ ସେ ଗ୍ରାମରେ ଯାଇ ॥
ଆସି ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ତହିଁ । ଶବର ଦ୍ୱାରେ ଉଭା ହୋଇ ॥

ବିଚ୍ଛର କଲେ ହୃଦପୁରେ । ରାଜକ ବଞ୍ଚିବା ଏଠାରେ ॥
ଏମନ୍ତ ଭାବ ତହିଁ ବସି । ଆନନ୍ଦେ ରାମନାମ ଘୋଷି ॥
ତାହା ଶୁଣିଣ ସେ ଶବର । ମନ୍ଦିରୁ ହୋଇଲା ବାହାର ॥
ପାଶେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଆସି । ପୁଚ୍ଛଇ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହସି ॥
କହେ ବୈଷ୍ଣବ କେଉଁଠାରେ । କମ୍ପା ଅଇଲ ଏହୁ ପୁରେ ॥
କାହୁଁ ଅଇଲେ ଯିବ କାହିଁ । ସ୍ୱରୂପ କହ ହେ ଗୋସାଇଁ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଇଲେ ଅତିଥ । ଶୁଣ ଶବର କହୁଁ ସତ ॥
ଆମ୍ଭେ ଯେ ସଦା ତୀର୍ଥବାସୀ । ଯୋଗେ ମିଳିଲୁ ଏଥେଁ ଆସି ॥
ଦକ୍ଷିଣ ଦେଶକୁ ଗମନ । କରିବୁ ବିଚ୍ଛୁରୁଛୁ ମନ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଧାମ ଯାଏ ଯିବୁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବୁଁ ॥
ତହିଁ ଉତ୍ତରେ ରଘୁବର । ଯେଉଣେ ନେବେ ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କର ॥
ମୋହର ନୁହଇ ଆୟତ୍ତ । ଶବର କହିଲୁଁ ଟି ସତ୍ୟ ॥
ତୋହର ନାମ ଗୋଟି କସ । କେବଣ ଗୁରୁର ତୁ ଶିଷ୍ୟ ॥
ଜାତିକା ଅଟେ କସ ତୋର । କହ ତୋ ସ୍ୱରୂପ ଆଚ୍ଛର ॥
ତା ଶୁଣି ଶବର କହଇ । ଶୁଣ ହେ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ ॥
ନାମ ମୋ ପଚ୍ଛରିଲ ଯାହା । କହୁଅଛି ମୁଁ ଶୁଣ ତାହା ॥
ଆନନ୍ଦ ନାମ ଗୋଟି ମୋର । ଦେଇ ଯେ ଅଛନ୍ତି ପିଅର ॥
ଜାତି ମୋ ଅଟଇ ଶବର । କେଜାଣେ ଗୁରୁ ବୋଲି ମୋର ॥
କସ ହୁଅଇ ଗୁ ରୁ କଲେ । ଏହା ମୁଁ ନ ଜାଣଇ ଭଲେ ॥
ଏବେ ଗୋସାଇଁ ତା କହିବ । ଶୁଣିବି ଗୁ ରୁ ଶିଷ୍ୟ ଭାବ ॥
ଶୁଣି ଅତିଥ କହେ ଧୀର । ଶୁଣରେ ଆନନ୍ଦା ଶବର ॥
ଯେବେ ତୁ କରନାହୁଁ ଗୁ ରୁ । କରୂପେ ତରିବୁ ସଂସାରୁ ॥
ଶ୍ରୀରାମ କୃଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ର ବାଣୀ । ଯେବେ ଶ୍ରବଣେ ନାହୁଁ ଶୁଣି ॥
ନଷ୍ଟେ ନରକେ ଗତି ତୋର । ମୂଳ ହୋଇଲା ମନେକର ॥
ତୋ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହେବାର । ଉଚିତ ନୁହଇ ଆମ୍ଭର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ପୋତି ମଥା । ରହିଲେ ନ କହିଣ କଥା ॥

ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଶବର । ଶୁଣ ଗୋସାଇଁ ମୋ ଉତ୍ତର ॥
ମୁଁ ଯେବେ ଏଡ଼େ ପାପୀଜନ । ପବିତ୍ର କର ମୋ ଜୀବନ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ମନ୍ତ୍ର ସାର । ଶ୍ରବଣେ ଦିଅ କନା ମୋର ॥
ପାଇ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଉପଦେଶ । ପାତକ ମୋର ହେଉ ନାଶ ॥
ତୁମ୍ଭେତ ପର ଉପକାରେ । ନରତେ ଭ୍ରମ ଏ ସଂସାରେ ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଶରଣ । କର ମୋ ଜୀବ ପରିତ୍ରାଣ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ପାଦେ ପଡ଼ି । ଉଠି ମସ୍ତକେ କର ଯୋଡ଼ି ॥
ବିନୟେ କହିଲା ବହୁତ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ସେ ଅତିଥ ॥
ଶୁଣ ହେ ମନ ମହୀପାଳ । ସାଧୁଙ୍କ ସେବା ଏତେ ଫଳ ॥
ଉଦେ ହୋଇଲେ ଦିନକର । ଯେସନେ ନାଶେ ତମଘୋର ॥
ଶରଦ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ । ଜଳୁଁ କଳୁଷ ଯେହ୍ନେ ନାଶ ॥
ଲାଗିଲେ ପରଶ ପଥର । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ଲୁହା ସ୍ଥିର ॥
ବସନ୍ତ କାଳ ଆଗମନେ । କାଷ୍ଠ ଚନ୍ଦନ ହୁଏ ଯେହ୍ନେ ॥
ଯେସନେ ଦେଖ ନଦୀଜଳ । ଗଙ୍ଗା ସଙ୍ଗତେ ହେଲେ ମେଳ ॥
ତେସନେ ଗଙ୍ଗା ହୁଏ ସେହି । ଭେଦ କରନ୍ତା କେହି ନାହିଁ ॥
ଏଣୁ ସୁସଙ୍ଗ ଫଳ ଯେତେ । କେ କହି ପାରିବ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ତହୁଁ ଶବର ଗଲା ଚଳି । ନିଜ ମନ୍ଦିରେ ଯାଇ ମିଳି ॥
କହିଲା ନିଜ ପତ୍ନୀ ପାଶ । ଘେନିବି ମନ୍ତ୍ର ଉପଦେଶ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ଜଣେ ଛନ୍ତି ବସି । ଉତ୍ତମ ସାଧୁ ତୀର୍ଥବାସୀ ॥
ତାହାଙ୍କଠାରୁ ମନ୍ତ୍ର ସାର । ଘେନିବି ମନ ହେଲା ମୋର ॥
ଏମନ୍ତ କହି ନିଜପୁର । ଗୋମୟେ କରଣ ସଂସ୍କାର ॥
ନାନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ଦେଇ ଝୋଟି । ପକାଇ ମୃଗଛାଲ ଗୋଟି ॥
ସୁସ୍ୱାଦୁ ଫଳମୂଳ ମାନ । ଯତନେ ଥୋଇଲା ସେ ସ୍ଥାନ ॥
ଅତିଥି ବିଜେ କରାଇଲା । ନେଇ ଆସନେ ବସାଇଲା ॥
କହିଲା ବିନୟ ବଚନ । ପବିତ୍ର କର ମୋ ଜୀବନ ॥
ତା ଶୁଣି କହନ୍ତି ଅତିଥ । ଶୁଣ ଶବର କହୁଁ ସତ୍ୟ ॥

ଆମ୍ଭେ ଯଦ୍ୟପି ନାମ ତୋତେ । ଦେବୁଁ ସ୍ୱରୂପ କହ ମୋତେ ॥
ଆମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ପାଳୁଥିବୁ । କେବେ ଅନ୍ୟଥା ନ କରିବୁ ॥
ଏକଥା ସତ୍ୟ କରୁ ଯେବେ । ତୋ କର୍ଣ୍ଣେ ମନ୍ତ୍ର ଦେବୁ ତେବେ
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଶବର । ଶୁଣ ଗୋସାଇଁ ସତ୍ୟ ମୋର ॥
ଯେ ଆମ୍ଭ କୁଳାଗ୍ରର କଥା । ଆମ୍ଭେ ତା ନ ଛାଡ଼ୁ ସର୍ବଥା ॥
ଏଥି ଉତ୍ତରେ କଥା ଯେହୁ । ବହନ କର ଆଜ୍ଞା ହେଉ ॥
ପାଳବ ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର । କହୁଛି ତୁମ୍ଭର ଛାମୁର ॥
ତା ଶୁଣି ଅତିଥି ବୋଇଲେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁଅଛି ଭଲେ ॥
ଯେବେ ତୁ ଦେଖିବୁ ଅତିଥ । ଆଗେ କରିବୁ ଦଣ୍ଡବତ ॥
କ୍ଷମତା ଥିଲେ କିଛି ଦେବୁ । ନ ଦେଲେ ବିନୟେ କହିବୁ ॥
ଯେ ନାମ କରିବ ଗାୟନ । ଶୁଣିବୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାକରି ମନ ॥
ଯେବା ଭୋଜନ ତହିଁ କରି । ଭୁଞ୍ଜିବୁ କୃଷ୍ଣ ନାମ ଧରି ॥
ଏ କଥାଟିକ ସତ୍ୟକର । ସତ୍ୟ ବୋଇଲା ସେ ଶବର ॥
ତା ଶୁଣି ସେ ଶବର ଆଣି । ସିଞ୍ଚିଲେ ମୁଣ୍ଡେ କୁଶପାଣି ॥
ବସାଇ ଆପଣା ନିକଟେ । ତିଳକ ଦେଲେ ଭାଲପଟେ ॥
ରାମ ତାରକ ମନ୍ତ୍ର ସାର । କହିଲେ କର୍ଣ୍ଣରେ ତାହାର ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଶବର । ଯାହା କହିଲୁ କର୍ଣ୍ଣେ ତୋର ॥
କେବଳ ଇଷ୍ଟକର ତୋର । କେବେହେଁ ମନୁ ନ ପାସୋର ॥
ଏ ଯେଉଁ ମହାମନ୍ତ୍ର ଗୋଟି । ଭବବନ୍ଧନ ପାରେ କାଟି ॥
ଏଥିରେ ହେବ ଯା ବିଶ୍ୱାସ । ତାକୁ ପାତକ ଛାଡ଼ି କେସ ॥
ଏ ଯେଉଁ ଭବସିନ୍ଧୁ ବାରି । ନାମ ନାବରେ ହେବ ପାରି ॥
ନାମ ଅନଳ କଞ୍ଚିତରେ । ପାତକ ତୁଳା ପର୍ବତରେ ॥
ଛୁଇଁବା ମାତ୍ରେ ଭସ୍ମ ହେବ । କେବଳ ବିଶ୍ୱାସ ଯା ଥିବ ॥
ଏମନ୍ତ ଗୁରୁଆଜ୍ଞା କହି । ଉଠିଲେ ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ ॥
ସେ ଫଳମୂଳ ସେବାକଲେ । ଉଠି ପ୍ରଭାତୁଁ ଚଳିଗଲେ ॥
ଶବର ଖଣ୍ଡେଦୂର ଗଲା । ପ୍ରଣାମ କରିଣ କହିଲା ॥

କଥାଏ ମାତ୍ର ପୁଚ୍ଛିବଇଁ । କହ ମୋ ସନ୍ଦେହ ଫିଟାଇ ॥
ଏ ରାମ ନାମଗୋଟି ଯାର । କେମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ତାଙ୍କର ॥
ଏତେକ ମାତ୍ର କହିଯିବ । ଶୁଣି କହନ୍ତି ଗୁରୁଦେବ ॥
ଯାହା ତୁ ପଚାରିଲୁ ମୋତେ । କହିବା ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
ନବୀନ ନୀଳଘନ କାନ୍ତି । ପ୍ରାୟେ ସେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି ॥
କେ କହୁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଶୋଭା । କୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରଜିଣି ପ୍ରଭା ॥
ରତ୍ନ କିରୀଟି ଶିରେ ଶୋହେ । ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଜନ ମନ ମୋହେ ॥
ରୁଚିର ଶ୍ରବଣେ ଯୁଗଳେ । ରତ୍ନ କୁଣ୍ଡଳ ବେନି ଲୁଳେ ॥
ଅମଳ କମଳ ନୟନ । ଚାହିଁଲେ ହରେ ପ୍ରାଣୀ ମନ ॥
ନାସିକା ଅତିହିଁ ରୁଚିର । ଧନ୍ୟ ସେ ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର ॥
କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭମଣି ସାଜେ । କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ବେନିଭୁଜେ ॥
ହେମ କିଙ୍କିଣୀ କଟୀମାଝେ । ଚରଣେ ନୂପୁର ବିରାଜେ ॥
ରତ୍ନ କଠାଉ ଶ୍ରୀପୟରେ । ଯହିଁ ଶରଣ ସୁର ନରେ ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ସେ ରାମ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହଇ କୋଟି କାମ ॥
ତୁ ଏହି ରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ଭଜିବୁ ରାମନାମ ଧରି ॥
ଏମନ୍ତ କହି ଗୁରୁ ଗଲେ । ଶବର ଲେଉଟି ଅଇଲେ ॥
ଏ କଥା କରି ଗଣ୍ଠିଧନ । ପ୍ରବେଶ ତା ନିଜ ଭବନ ॥
ସ୍ନାନ ଶଉଚ ଆଦି ହୋଇ । ଭୋଜନ କରିବାକୁ ଯାଇ ॥
ବସି ସେ ରୂପ ଧ୍ୟାନ କରି । ଭୁଞ୍ଜିଲା ରାମନାମ ଧରି ॥
ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରତିଦିନ । କରି ସେ ବଞ୍ଚୁଥାଇ ଦିନ ॥
ନ କରି ରାମରୂପ ଧ୍ୟାନ । ରାମ ନ ବୋଲି ଏକଦିନ ॥
ତୁଣ୍ଡେ ତା ନ ଦିଅଇ ବାରି । ଏହା ସେ ଅଛି ମୂଳକରି ॥
ଆମିଷ ଆଦି ଦ୍ରବ୍ୟମାନ । ଯାହା ସେ କରଇ ଭୋଜନ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ନ ବୋଲି କେବଳ । ନ ଭୁଞ୍ଜେ କେଉଁ ସେ ଶବର ॥
ଏମନ୍ତ ଗଲା କେତେଦିନ । ଶୁଣ ହୋ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ଅନେକ ମୃଗଗୋଟି ମାରି । ତାହାର ମାଂସ ଆଣିକରି ॥

ଯତନେ କଲାକ ରନ୍ଧନ । ନାନାବିଧ ପ୍ରକାର ବ୍ୟଞ୍ଜନ ॥
ଭଜା ଶାକରନ୍ଧ ମଧୁର । ଆମ୍ବିଳ ପାଚୁଡ଼ି ବେଶ୍ବର ॥
ଏମନ୍ତ ନାନାବିଧ କରି । ସ୍ନାନାଦି କର୍ମମାନ ସାରି ॥
ଭୁଞ୍ଜିବା ନିମନ୍ତେ ଶବର । ବସିଲେ ଆସନେ ତାହାର ॥
ପତ୍ନୀ ତା ପରଶିଲା ଆଣି । ବୋଇଲା ଶୁଣ ପ୍ରାଣମଣି ॥
ଯେବେ ଏତେକ ଖାଇଦେବ । ବଳିଷ୍ଠ ବୋଲି ଜଣାଯିବ ॥
ଶୁଣି ଶବର ତୋଷ ହୋଇ । ପ୍ରିୟାକୁ ଆଗରେ ବସାଇ ॥
ଅନେକ ପରିହାସ କଲା । ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାସୋରିଲା ॥
ମାଂସ ଖଣ୍ଡିକ ହସ୍ତେ ଧରି । ନାମ ନ ବୋଲି ତୁଣ୍ଡେ ଭରି ॥
ଗିଳିଲାବେଳେ ମନେ ତାର । ପଡ଼ିଲା ଗୁରୁ କହିବାର ॥
ବୋଇଲା ଧିକ ମୋ ଜୀବନ । ଛାଡ଼ିଲି ଗୁରୁଦେବା ଜ୍ଞାନ ॥
ଏ ଦେହେଁ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ । ଛାଡ଼ିଲି ଜୀବନର ଆଶ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଦୁଃଖାନ୍ତରେ । ତଣ୍ଟି ଧରିଲା ବାମକରେ ॥
ଟର୍ଭିକୁ ଯିବ ବୋଲି କରି । ଭିଡ଼ି ଧରିଲା ଆଣ୍ଠୁ କରି ॥
ଭାର୍ଯ୍ୟାକୁ ବୋଇଲା ଲୋ ଶୁଣ । ଦାଢ଼ୁଆ କାଣ୍ଡି ପଟେ ଆଣ ॥
ଖଣ୍ଡା ବା କଟୁରି କୁରାଢ଼ୀ । ଯେ ତୋର ହସ୍ତେ ଯିବପଡ଼ି ॥
ବହନ ଘେନିକରି ଆସ । ବିଳମ୍ବେ ନାହିଁ ଆଉ ଯଶ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ମନ୍ଦକୃତ୍ୟ କଲି । ଶ୍ରୀରାମ ନ ବୋଲି ଭୁଞ୍ଜିଲି ॥
ଆଣ୍ଠେ ମୁଁ ଧରିଅଛି ତଣ୍ଟି । କଣ୍ଠ ତଳରୁ ଦେବ କାଟି ॥
ସେ ମାଂସ କାଢ଼ି ପକାଇବ । ମୁଖ ଧୋଇଣ ଶୁଚି ହେବ ॥
ଶାନ୍ତ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଦେବା ଜ୍ଞାନ । ପୁଣି ମୁଁ କରିବ ଭୋଜନ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ ବୋଲେ ଥାଇ । ତୋତେ କିଏସେ କଲା ବାଇ ॥
ତଣ୍ଟି କାଟିଲେ ତୁ ମରିବୁ । ଏଖଣି ଜୀବନ ହାରିବୁ ॥
ଏ ବୁଦ୍ଧି କେହ୍ନୁ ଦେଲା ତୋତେ । ଅନାଥ କରିବୁ କି ମୋତେ ॥
ଛାଡ଼ ତୁ ଏମନ୍ତ ସାହସ । ତୁଣ୍ଡୁ ପକାଇ ଦିଅ ମାଂସ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଶବର । ସେ ପୁଣି ନୁହଇ ବାହାର ॥

ମୀନର କଣ୍ଟା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ । ସେ ଗଳେ ଲଗିଣ ଅଛଇ ॥
ତଣ୍ଟିରୁ କାଢିଦେଲେ ହସ୍ତ । ଗର୍ଭକୁ ଯିବଟି ଉଚିତ ॥
ଶୁଣି ଯୁବତୀ ଡକା ପାଡ଼ି । ବୋଲଇ ହସ୍ତେ ଦିଅ କାଢ଼ି ॥
ଗର୍ଭକୁ ପଛେ ଯାଉ ମାଂସ । ନୋହିଲେ ମରିବୁ ଅବଶ୍ୟ ॥
ତୋ ପିଣ୍ଡୁ ଛାଡ଼ିଗଲେ ପ୍ରାଣ । ମୁଁ ବଧ ଖାଇବି ପ୍ରମାଣ ॥
ଲଗିବ ସ୍ତ୍ରୀହତ୍ୟା ତୋତେ । ବୋଲି ଧଇଲା ବଧ ହସ୍ତେ ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲଇ ଶବର । ତୁ ପଛେ ନଷ୍ଟେ ମଲେ ମର ॥
ଯାବତ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳେ ହେଲେ । ସତ୍ୟ ମୁ ନ ଲଙ୍ଘିବ ଛଳେ ॥
ନିଶାରେ ଉଦେ ଦିନକର । ଶୀତଳ ହେବ ବୈଶ୍ୱାନର ॥
ବୃକ୍ଷ ପର୍ବତ ଗତାଗତ । ସାଗର ଲଙ୍ଘିବ ଜଗତ ॥
କଳଙ୍କ ତେଜ ନିଶାକର । ମୁନିଏ ହେବେ ଅନ୍ୟାଗ୍ରର ॥
ସତୀଏ ନିଜ ପତି ଛାଡ଼ି । ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ଭିଡ଼ି ॥
ଏ ଉତପାତମାନ ହେଲେ । ସତ୍ୟ ମୁଁ ନ ଲଙ୍ଘିବ ଭଲେ ॥
କରିବ ଗୁରୁଙ୍କ ବଚନ । ଯାଉ ବା ଥାଉ ଏ ଜୀବନ ॥
ଏଥେ ବିଚାର ନାହିଁ ମୋର । ତାହା ଜାଣନ୍ତି ରଘୁବୀର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠଗଲା । ପ୍ରଚଣ୍ଡ କାଣ୍ଡେକ ଆଣିଲା ॥
କ୍ଷୁରଧାରହୁଁ ଅତି ଗାଢ଼ । କାଟନ୍ତେ ଛାଡ଼ିଯିବ ହାଡ଼ ॥
କଣ୍ଠରେ ବସାଇଲା ନେଇ । ତାହା ଜାଣିଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଯେ ପ୍ରଭୁ ଭକତ ବତ୍ସଳ । ଭକତଭବ ଯାର ମୂଳ ॥
ନାହିଁ ତା ଉଚ ନୀଚ ଜାତି । ନ ଥାଇ ଧର୍ମାଧର୍ମ କୀର୍ତ୍ତି ॥
ନିଷ୍କାମଶକ୍ତି ଏକା ଥିବ ସତ୍ୟରେ ଯାର ଦୃଢ଼ ହେବ ॥
ସେ ତାର ମିତ୍ର ସମ ପର । ତାହାକୁ ଜଗିଥାନ୍ତି ହରି ॥
ଏ କଥା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରେ ଏ ବଖାଣ ॥
ମାୟାରେ ବିପ୍ରରୂପ ହୋଇ । ବିଜୟ କଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଝଟକ ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରାୟ ଦିଶି । ଆକାଶୁ ପଡ଼ିଲେ କି ଖସି ॥
ଶବର ଆଗେ ହେଲେ ଉଭା । କେ କହୁ ତାହାଙ୍କର ଶୋଭା ।

ଅଳପ ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସି । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମରାଶି ॥
ଶୁଣରେ ଆନନ୍ଦା ଶବରୁ । କିମ୍ପା କାନ୍ଦୁଛି ପତ୍ନୀ ତୋର ॥
ତୁ ହସ୍ତେ କାଣ୍ଡପଟେ ଧରି । କିମ୍ପା ତଣ୍ଡିରେ ଅଛୁ ଭରି ॥
ରୁଧିର ଗଳେ କି ନିମନ୍ତେ । ଫେଡ଼ିଣ କହ ତୁମ୍ଭ ମୋତେ ॥
ତା ଶୁଣି ଶବରର ନାରୀ । କାନ୍ଦଇ ବିପ୍ର ପାଦ ଧରି ॥
କାହୁଁ ବିଜୟ କଲ କିନା । ଜୀବନ ରଖ ବାରେ ସିନା ॥
ପତି ମୋ କାଟୁଅଛି ତଣ୍ଡି । ଛଡ଼ାଇ ନିଅ କାଣ୍ଡଗୋଟି ॥
ତା ଶୁଣି କହଇ ଶବର । କାଣ୍ଡ କେ ଛଡ଼ାଇବ ମୋର ॥
ମୋ ସତ୍ୟବ୍ରତ କଲେ ନାଶ । ଅଧର୍ମ ପାଇବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଗୁରୁ ମୋ ଦେବା ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ । ଶ୍ରୀରାମ ସୁମର ଭେଜନ ॥
କରିବୁ ବୋଲି ଆଜ୍ଞାଦେଲେ । ତାହା ମୁଁ ପାଶୋରିଲି ଖେଳେ ॥
ଦେଖ ମୋହର ମନ୍ଦକର୍ମ । ବିଧାତା ମୋତେ କଲା ଭ୍ରମ ॥
ଏଣୁ ମୁଁ ମରିବି ଅବଶ୍ୟ । ଏ ଦେହେ ପ୍ରୟୋଜନ କିସ ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀହରି । ମଲେ ଅଜବୁ କେଉଁ ଶିରୀ ॥
ଛାଡ଼ ଆଜିକ ଯାଉ କିନା । କାଲି ଭଜନ କରୁ ସିନା ॥
ତା ଶୁଣି ବୋଲଇ ଶବର । ଭଲ କହିଲୁ ବିପ୍ରବର ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ଲଙ୍ଘି ମୁହିଁ । କେତେ କାଳହିଁ ବଞ୍ଚିବଇଁ ॥
ଅବଶ୍ୟ ଥରେ ତ ମରିବି । କିମ୍ପା ନରକେ ସଞ୍ଚରିବି ॥
ଏଣୁ ନ ବୋଲ ମୋତେ କିଛି । ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରାଣ ଦେଉଅଛି ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି କାଣ୍ଡଧରି । ତଣ୍ଡି କାଟନ୍ତେ ଆଣ୍ଠ କରି ॥
ତା ଦେଖି ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ । ବେଗେ ଧଇଲେ ତାର ହସ୍ତ ॥
ବୋଇଲେ ତୁ ରେ ଭକ୍ତମଣି । ଆମ୍ଭେ କୋଦଣ୍ଡ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଆମ୍ଭେଟି ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ତୁ ମନେ ସନ୍ଦେହ ନ କର ॥
ତା ଦେଖି ବୋଲଇ ଶବର । ଦେଖାଅ ନିଜ ରୂପ ତୋର ॥
ଗୁରୁ କହିଲେ ଯେଉଁ ରୂପ । ଦେଖିଲେ ସେ ରାମ ସ୍ୱରୂପ ॥
ତେବେ ମୁଁ ପରତେ କରିବି । ନୋହିଲେ ଜୀବନ ହାରିବି ॥

ଶୁଣି ବୋଲନ୍ତି ଦେବରାଜ । ତୋହର ବେନି ଚକ୍ଷୁ ବୁଜ ॥
ଶୁଣି ଶବରୀ ତୋଷମନ । ତକ୍ଷଣେ ବୁଜିଲା ନୟନ ॥
ଭକତଭାବେ ଦେବ ହରି । ତକ୍ଷଣେ ନିଜରୂପ ଧରି ॥
ଭକତ ଆଗେ ହେଲେ ଉଭା । କୋଟି କନ୍ଦର୍ପ ରୂପ ଶୋଭା ॥
କୋଟିଏ ଇନ୍ଦ୍ର ନୀଳମଣି । କାନ୍ତିକି ଯିବେ ନିଉଛୁଣି ॥
ସେ ଦୁର୍ବାଦଳ ନବଘନ । ଜିଣି ସୁନ୍ଦର ସୁବଦନ ॥
ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନ ବିମ୍ବାଧର । ରାଜୀବ ଲୋଚନ ସୁନ୍ଦର ॥
ଅତି ବିସ୍ତାର ବକ୍ଷସ୍ଥଳ । ବଳିଣ ସୁବାହୁ ଯୁଗଳ ॥
କାଣ୍ଡ କୋଦଣ୍ଡ ବେନି ଭୁଜେ । ଅଶେଷ ଦୁଷ୍ଟ ଦର୍ପ ଗଞ୍ଜେ ॥
କଣ୍ଠେ କୌସ୍ତୁଭମଣି ଲୁଳେ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଚିହ୍ନ ହୃଦସ୍ଥଳେ ॥
ହେମକଙ୍କଣ ବେନିକର । କଟୀରେ ଶୋହେ ପୀତାମ୍ବର ॥
ହେମ ମେଖଳା ତହିଁ ସାଜେ । କୋଟିଏ ରବିତେଜ ଗଞ୍ଜେ ॥
ଚରଣେ ସୁରଙ୍ଗ କଠାଉ । ତେଜେ ବିରାଜେ ଦାଉ ଦାଉ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମେ ଶୋଭାବନ । ଦିଶଇ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଚିହ୍ନ ॥
ଅରୁଣ କୋକନଦ ଛବି । ଭକତ ସୁଖ ଯାହା ଭାବି ॥
ଏମନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ । କରି ଶବରୀ ତୋଷମନ ॥
ସର୍ବ ସଂଶୟ ଗଲା ଫିଟି । ଶବରୀ ତାଙ୍କ ପାଦେ ଲୋଟି ॥
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶବରୀ । ଉଠି ତୁ ମାଗି ନେନ ବର ॥
ତା ଶୁଣି ଶବରୀ ଆନନ୍ଦ- । ବୋଲଇ ନମୋ ଆଦିକନ୍ଦ ॥
କି ବର ମାଗିବି ଗୋସାଇଁ । ପ୍ରଭୁ ପଣକୁ ଲୁଚିଯାଇ ॥
ସବୁ ମିଳିଲା ପ୍ରଭୁ ମୋତେ । କେବଳ କୃପା ରଖ ଚିତ୍ତେ ॥
ତା ଶୁଣି ପ୍ରଭୁ ରଘୁନାଥ । ବୋଇଲେ ଶୁଣସିରେ ଭକ୍ତ ॥
ଜୀବନେ ସର୍ବ ସୁଖେ ଥାଅ । ମଲେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ଠାବ ପାଅ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ତାକୁ ଦେଇ । ଅନ୍ତରେ ହେଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏ ଚରିତ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଏମନ୍ତ ॥
ନିଷ୍କାମ ଭକ୍ତି ଦୃଢ଼ ଯାର । ତା ଭାବେ ବଶ ଦାମୋଦର ॥

କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳା ବିଳାସ ॥
ସେ ପାଦପଦ୍ମ ହୃଦେ ଭାବି । କୋଟିଏ ବାର ଲୁଟିଯିବି ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ଏ ଭବ ସମୁଦ୍ରେ ନ ଭାସ ॥
କିସ କହିବ ମୁହିଁ ଛାର । ସେ ସାଧୁଜନଙ୍କୁ ଗୋଚର ॥
ହରି ଭକତଜନ କଥା । ତାହାଙ୍କୁ ସତ୍ୟ ଏହୁ କଥା ॥
ଏଣୁ ଅଧମ ରାମ ଦାସ । ସାଧୁ ଚରଣେ କଲୁ ଆଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତିରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଆନନ୍ଦା ବେର ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଊନପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଅଜାମିଳ ପଣ୍ଡା ସମ୍ବାଦ

ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର । ଶ୍ରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଂଶର ନରେନ୍ଦ୍ର
ରଘୁବଂଶର ଚୂଡ଼ାମଣି । ଧରଣୀସୁତା ପ୍ରାଣମଣି ॥
କୌଶଲ୍ୟା ଗର୍ଭୁ ଅବତାର । ମହିମା ଦେବେ ଅଗୋଚର ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ରାମ ଦାସ । ତୋର ମହିମା ତୁ ପ୍ରକାଶ ।
ଏଥି ଉତ୍ତରେ ମନରଜା । ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପାଦେ ପରି ପୂଜା ॥
ବୋଇଲା ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚେତା । କହିଲ ଭକ୍ତବୃନ୍ଦ କଥା ॥
କୋଟିଏ ଜନ୍ମର କଳ୍ମଷ । ଶ୍ରବଣମାତ୍ରେ ଗଲା ନାଶ ॥
ଭକତଠାରେ ସେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ । ହୁଅନ୍ତି ଏଡ଼େ ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
ତା ଶୁଣି ମୋ ମନ ଆନନ୍ଦ । ହୋଇ ଛାଡ଼ିଲେ ଭବବନ୍ଧ ॥
ଏମନ୍ତ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି କରି । ଭକତ ବୃନ୍ଦ ଗଲେ ତରି ॥
ଯେ ଦୃଢ଼ ନ କରିପାରିବ । କହ ସେ କରୂପେ ତରିବ ॥
କେମନ୍ତେ ଭବୁଁ ହେବ ପାର । ନ ଯିବ ଜନମ ଜଠର ॥
ତାହା ଜାଣିଣ ଥିଲେ କହ । ଫିଟୁ ମୋ ମନର ସନ୍ଦେହ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଚଇତନ । କହଇ ମଧୁର ବଚନ ॥

ଶୁଣ ସୁମନେ ଚିତ୍ରଗାଥା | ତୁ ଯେ ପୁଚ୍ଛିଲୁ ଯେଉଁ କଥା ||
ଏ ବସ୍ତୁ ମାୟାରେ ଜଗତେ | ପ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି ସର୍ବେ ଯେତେ ||
ବିଷୟ ଅର୍ଥେ ଚିତ୍ତ ଜଡ଼ | ଲଗାଇ କଳ୍ପନା ଦଉଡ଼ ||
କରନ୍ତି ଯେତେ ଯେତେ କର୍ମ | ଏ ସବୁ ମନର ଭରମ ||
ଧନ କାମିନୀ ପୁତ୍ର ଆଶେ | ବଞ୍ଚନ୍ତି ରଜନୀ ଦିବସେ ||
ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନେ ଭାଳି | ଏହିଟି ଜୀବର ଶାଙ୍କୋଳି ||
ଆପଣା ସୁଖେ ଯତ୍ନକରି | କରି ଚରଣ ବାନ୍ଧଧରି ||
ନିଜ ନିସ୍ତାର ପଥ ଛାଡ଼ି | ମରନ୍ତି ଭବଜଳେ ବୁଡ଼ି ||
ପ୍ରପଞ୍ଚଯାକ ଏହିମତେ | ଭ୍ରମୁଅଛନ୍ତି ଏ ଜଗତେ ||
କେମନ୍ତେ ହେବ ପରିତ୍ରାଣ | ନାହିଁ ଏ ଜୀବନ କାରଣ ||
କେବଳ କଥା ଏକ ଅଛି | ଯେ ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ଦିନ ବଞ୍ଚି ||
ତାହାଙ୍କ ମୁଖୁଁ ଶୁଣି ଜ୍ଞାନ | ଯେ ନାମ କରିବ ଭଜନ ||
ଛାଡ଼ିବ ଭବବନ୍ଧ ତାର | ନ ଦେଖେ ଜନନୀ ଜଠର ||
ଆଉ ନ ପିଏ ମାତୃ ସ୍ତନ | ହେ ମନ ହେତୁକରି ଘେନ ||
ଏ ଜୀବ ହେବାକୁ ଉଦ୍ଧାର | କେବଳ ନାମମାତ୍ର ସାର ||
ତା ଶୁଣି ମନ ନୃପବର | ବୋଲିଲେ କହିଲ ଚମତ୍କାର ||
ନରଙ୍କେ ହୋଇଣ ଅଜ୍ଞାନ | ବିଷୟ ଜଡ଼େ ହୋଇ ଛନ୍ନ ||
ନିଶି ଦିବସେ ଧନ ବାଞ୍ଛି | ନ କରି ପୁଣ୍ୟକର୍ମ କିଛି ||
କାମିନୀ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ରତ | ନ ଥିବ ଦୟା ଧର୍ମେ ଚିତ୍ତ ||
କେବଳ ନାମମାତ୍ର ଧରି | ସଂସାରୁ ଯିବୁଟିକି ତରି ||
ତା ଶୁଣି କହେ ଚଇତନ | ହେ ମିତ୍ର ଶୁଣ ମୋ ବଚନ ||
ନାମର ମହିମା ଅପାର | ନାମଟି ସଂସାରରେ ସାର ||
ନାମ ମହିମା ଏତେ ତେତେ | ବୋଲ କେ କହିବ ଜଗତେ ||
ମୋ ଶକ୍ତି କେତେକ ଗରିମା | କହିବ ନାମର ମହିମା ||
ଅସ୍କନ୍ଦ ପୁରାଣ ମଧ୍ୟରେ | ଯାହା ଶୁଣିଣ ଶ୍ରବଣରେ ||
ତାହା କହୁଛି ଏବେ ଶୁଣ | ଥିଲା ଯେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ||

ହେ ମନ ହେଉକର ବୁଝି । ନାମ ତା ଅଜାମିଳ ଦ୍ୱିଜ ॥
ଯହୁଁ ହୋଇଲା ଯୁବାକାଳ । ଛାଡ଼ିଲା ଗୃହ ସଙ୍ଗ ମେଳ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ମ ଧର୍ମ ଛାଡ଼ି । ଅଧର୍ମମାର୍ଗେ ଯାଇ ପଡ଼ି ॥
ଶବରୀ ନାରୀ ଗୋଟି ଧରି । ବନେ ରହିଲା ଗୃହ କରି ॥
ଅତି ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ଚିତ୍ତେ । ରହିଲା ସେ ନାରୀ ସଙ୍ଗତେ ॥
ଯାହା ବୋଲଇ ସେହି ନାରୀ । ସେ ଆଜ୍ଞା ଶିରୋଗତ କରି ॥
ତ୍ସେ ଯାହା ମାଗେ ଯେତେବେଳେ । ଆଣି ଖଟାଏ ପାଦତଳେ ॥
ଗୋମାଂସ କୁକ୍କୁଟ ଘୁଷୁରି । ଭକ୍ଷଇ ସୁରା ସଙ୍ଗେ ଭରି ॥
ବାଟେ ଜଗିଣ ଖଣ୍ଡା ପିଟି । ଆଣଇ ପରଧନ ଲୁଟି ॥
ଯୋଗୀ ଜଙ୍ଗମ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ଏହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସଂହାରି ॥
ସନ୍ଧେ ପଶଇ ପରଘରେ । ଚୋରି କରଇ ନିରନ୍ତରେ ॥
ପଥେ ପକାଏ ବୃକ୍ଷକାଟି । କୂପ ଦେଖିଲେ ଭରେ ମାଟି ॥
ଦେଖିଲେ ଧର୍ମଶାଳାମାନ । ଅନେକ କରଇ ଦହନ ॥
ଶିବ ଲିଙ୍ଗକୁ ଦିଏ ଭାଙ୍ଗି । ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତିମା ଦେଖି ଗଞ୍ଜି ॥
ଏକାନ୍ତେ ଦେଖି ପରନାରୀ । ବଳେ ରମଇ ତାକୁ ଧରି ।
ନା ଜାଣେ ଏ ଜାତି ସେ ଜାତି । ପାତକ ବୋଲି ନାହିଁ ଭୀତି ।
ଇତ୍ୟାଦି ଆଉ ପାପ ଯେତେ । କର୍ମ ଉଦ୍ଭବ ତାକୁ ଚିତ୍ତେ ।
ଏମନ୍ତେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଚଣ୍ଡାଳ । ପାପ ଆଚରେ ଗଲା କାଳ ।
ଜାଣଇ ଏକା ପରନାଶ । ସାଧୁଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ ତାକୁ ବିଷ ॥
ଦିନେ ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ହରି । ବୋଲି ବଦନେ ତା ନ ଧରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେ କାଳ । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହୀପାଳ ॥
ଚଣ୍ଡାଳୀ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ରତ । ତା ଗର୍ଭୁ ପାଞ୍ଚ ପୁତ୍ର ଜାତ ॥
ତାହାଙ୍କ ନାମ ଦେଲା ଶୁଣ । ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ନାରାୟଣ ॥
କୃଷ୍ଣ କେଶବ ପାଞ୍ଚ ଭାଇ । ବୋଲି ସେ ନାମମାନ ଦେଇ ॥
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ । ବଞ୍ଚଇ ରଜନୀ ବାସରେ ॥
ଏମନ୍ତେ କେତେ ଦିନ ଗଲା । ଆସିଣ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ହେଲା ॥

ତା ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖିଣ ସାକ୍ଷାତେ । ଆସି ଭେଟିଲେ ଯମଦୂତେ ॥
ସମସ୍ତେ ଶସ୍ତ୍ର ଛନ୍ତି ଧରି । ଯେ କାଳଫାଶ ଆଦି କରି ॥
ବେଢ଼ିଣ କରନ୍ତି ଗର୍ଜ୍ଜନ । ଦେଖାଇ ମହାଭୟ ମାନ ॥
ଫାଶ ଲଗାନ୍ତେ ତାର ଗଳେ । ଡାକଇ ପ୍ରାଣର ବିକଳେ ॥
ହେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ନାରାୟଣ । ବେଗେ ତୁ ଆସରେ ଧାଇଁଣ ॥
ଏ ଦୁଷ୍ଟମାନେ କାହୁଁ ଆସି । ମୋ ଗଳେ ଲଗାଇଣ ଫାଶି ॥
ବାନ୍ଧିଣ ନେଉଛନ୍ତି ଧରି । ବେଗେ ଆସରେ ରାମ ହରି ॥
ତା ଶୁଣି ଯମଦୂତ ହାସି । ମିଳିଲେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ ଆସି ॥
ସଙ୍ଗତେ ଦେବରଥ ଘେନି । ବଜାଇ ଜୟ ଶଙ୍ଖ ଧ୍ୱନି ॥
ଜୟ ଶବଦ ତୁଣ୍ଡେ କରି । ସେ ଅଜାମିଳ ଭୁଜ ଧରି ॥
ଆନନ୍ଦେ ହରିବୋଲ ଦେଇ । ରଥରେ ବସାଇଲେ ନେଇ ॥
ଯମଦୂତଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତେ । ଭର୍ତ୍ସନା କଲେ ନାନାମତେ ॥
ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଆରେ ଦୂତେ । ସମୂଳେ ମରିବ ସମସ୍ତେ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତ ଗଳେ ଫାଶ । ଲଗାଅ ଏଡ଼େକ ସାହସ ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଧରି । ବିବିଧମତେ ମାଡ଼ ମାରି ॥
ବୋଇଲେ ପଳାଅରେ ବେଗେ । କହ ତୁମ୍ଭର ରାଜା ଆଗେ ॥
ସେଠାରୁ ଯମଦୂତେ ଡରି । ପଳାଇ ଗଲେ ବେଗ କରି ॥
ଏଣେ ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଦୂତମାନେ । ବସାଇ ତାହାଙ୍କୁ ବିମାନେ ॥
ମୁଖରେ ଜୟ ଜୟ କରି । ଘେନିଣ ଗଲେ ବିଷ୍ଣୁ ପୁରୀ ॥
ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକରେ ଗଣାହୋଇ । ବସିଲା ବିଷ୍ଣୁପୁରେ ଯାଇ ॥
ଏମନ୍ତ ପାପୀକି ଏ ଗତି । ଦେଲେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଦାଶରଥି ॥
ଶୁଣ ସୁମନ ଏକଚିତ୍ତେ । ନାମର ମହିମା ଏମନ୍ତେ ॥
ନାମଟି ସର୍ବ ସୁଖମୟ । ନାମରୁ ଜଗତ ଉଦୟ ॥
ନାମ ସକଳ ଘଟେ ବସେ । ଥାଇ ସେ କାହିଁରେ ନ ମିଶେ ॥
ନାମର ରୂପରେଖ ମାନ । ବେଦ ନ କରେ ଅନୁମାନ ॥
ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ମୁନି ଯେତେ । ନାମକୁ ଭଜନ୍ତି ଜଗତେ ॥

ନାମର ମହିମା ଅଶେଷ । ଶେଷ ନ ଜାଣନ୍ତି ତା ଲେଶ ॥
ବିବୁଧଆଦି ଆଖଣ୍ଡଳେ । ଆବର ଦଶ ଦିଗପାଳେ ॥
ରବି ଶଶାଙ୍କ ଆଦି ଯେତେ । ନାମର ମହିମା କହିତେ ॥
କାହୁଁ ଜାଣିବେ ସେହିମାନେ । ଅଦ୍ୟାପି ଘୂରୁଛନ୍ତି ମନେ ॥
ଦେଖ ଏ ଜଗତର ପିତା । ପୁଣି ସେ ସୃଷ୍ଟିର କରତା ॥
ନାମ ତାଙ୍କର ଅଟେ ବ୍ରହ୍ମା । ନ ଜାଣେ ସେ ନାମ ମହିମା ॥
ଅଦ୍ୟାପି ଭ୍ରମନ୍ତି ସଂସାରେ । ଜନ୍ମ ମରଣ ଲଭିବାରେ ॥
ନାମରୁ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଭୂଷଣ୍ଡି । ଭଜି ଅମର କଲା ପିଣ୍ଡି ॥
କେବଳ ନାମରେ ବିଶ୍ୱାସ । କରନ୍ତି ଏକା ଦିଗବାସ ॥
ସେ ନାମାମୃତ ରସ ପିଇ । ରହିଲେ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ହୋଇ ॥
ଜଗତେ ତ ବୋଲନ୍ତି ଈଶ୍ୱର । ଏଣୁ ଜାଣନ୍ତି କହି ହର ॥
ଆଉ ଇତର ଜନ ଯେତେ । ସେ କାହିଁ ଜାଣିବେ କହିତେ ॥
ସେ ରାମ ନାମାକ୍ଷର ଦୁଇ । ମହିମା ଅନ୍ତ ଯାର ନାହିଁ ॥
ଆକାଶେ ବୋଲଏ ଅନନ୍ତ । ତାକୁ ବା କେ କରିଛି ଅନ୍ତ ॥
ଗଣା ହୋଇବ ସ୍ୱର୍ଗତାରା । ଆବର ବରଷାର ଧାରା ॥
ପୃଥ୍ୱୀରେ ରେଣୁ ଅଛି ଯେତେ । ସମୁଦ୍ର ଲହରୀ ସହିତେ ॥
ଏ ସବୁ ଅବା ଗଣା ହେବ । ନାମ ମହିମା କେ କହିବ ॥
ଏଣୁ ଏ ନାମ ଭଜନରେ । ଯେ ଜନ ଥିବ ଏ ସଂସାରେ ॥
ସେ ପ୍ରାଣୀ ତରିବେ ଅବଶ୍ୟ । ତାଙ୍କୁ ପାତକ ଗୁରୁ କିସ ॥
ନ ଯାଉ ତାର ଦାନ ପୁଣ୍ୟ । ନ କରୁ ତୀର୍ଥଜଳେ ସ୍ନାନ ॥
କରି ନ ଯାଉ ଯଜ୍ଞକୋଟି । ବିଦ୍ୟା ରସେ ଥାଉ ମତି ॥
ନ କରୁ ହୋମ ଯଜ୍ଞମାନ । ନରକେ ହେବ ନି ସ୍ଥାନ ॥
ଯହିଁ ବୋଲଇ ତହିଁ ଥାଉ । ଯେଣିକି ଇଚ୍ଛା ତେଣେ ଯାଉ ॥
କେବଳ ନାମରେ ବିଶ୍ୱାସ । ଥିଲେ ସେ ତରିବ ଅବଶ୍ୟ ॥
ଏଥି ସଂଶୟ ନାହିଁ ଜାଣ । ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ମୁଖେ ଶୁଣ ॥
ଜାମତି ଏଡ଼େ ତେଜୋମୟ । ତୁଳା ପଙ୍କତେ ଅଗ୍ନି ଖାୟ ॥

କ୍ଷଣକେ କଟରେ ଭସ୍ମରାଶି । ଯେସନେ ପାପକୁଳ ଧ୍ୱଂସି ॥
ଉଦୟ ହେଲେ ଦିବାକର । ଯେହ୍ନେ ନାଶଇ ତମ ଘୋର ॥
ଯେସନେ ଶରଦର କାଳ । ଜଳୁ ବିନାଶେ ସର୍ବ ମଳ ॥
ତେସନେ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣେ । ପାପ ପଳାନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ ॥
ନିର୍ମଳ ହୁଏ ତାର ଅଙ୍ଗ । ସେହୁ ଏ ବିଷ୍ଣୁଲୋକ ସଙ୍ଗ ॥
ଏଣୁ ଏ ରାମନାମ ବାଣୀ । ସେ ସର୍ବ ପରେ ଶିଖାମଣି ॥
କୋଟିଏ ଯଜ୍ଞ ଯେବେ କରି । ନାମ ଗୋଟିକୁ ନୁହେଁ ସରି ॥
ମେରୁ ସମାନ ରତ୍ନମାନ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ହସ୍ତେ ଦେବ ଦାନ ॥
ବସାଇ ଅନେକ ଶାସନ । ଭୂମି ମଣ୍ଡଳ ଦେବ ଦାନ ॥
ଗୋଗୋଷ୍ଠ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କରି । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଳଙ୍କାର ଭରି ॥
ଆବର ସବସ୍ତ୍ରା ସହିତେ । ଦାନହିଁ ଦେବ ଅପ୍ରମିତେ ॥
ଗଜ ତୁରଙ୍ଗ ଆଦି ଯେତେ । ବିପୁଳ ମନ୍ଦିର ସହିତେ ॥
ଦରିଦ୍ରେ ଦେବ ମିଷ୍ଟ ଅନ୍ନ । କୋଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ଦେବ ଦାନ ॥
ଗ୍ରୀଷମ କାଳେ ଜଳଛତ୍ର । ଚର୍ମ ପାଦୁକା ଅପ୍ରମିତ ॥
ଅନେକ ବ୍ୟାଧିବନ୍ତ ନର । ତାହାଙ୍କ କରି ଉପକାର ॥
ଅଣାଇ ବୈଦ୍ୟ ମହୌଷଧି । ଭଲ କରାଉଥିବ ବ୍ୟାଧି ॥
ଏ ସର୍ବ ପୁଣ୍ୟ ତୁଳ କରି । ନାମ ଭଜନେ ନୋହେ ସରି ॥
ତରାଜୁ ଧରି ତୁଳ କରି । ପଡ଼ିବ ରାମ ନାମାବଳୀ ॥
ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀରାମ ମହିମା । କେ ମୁଖେ କହିବ ଗାରିମା ॥
ଧନ୍ୟ ସେ ରାମନାମ ଗୋଟି । ଭବ ବନ୍ଧନ ପାଟରି କାଟି ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଲଲାଟ ଲିଖନ । ଦଣ୍ଡକେ କାଟିପାରେ ଆନ ॥
ଯାହା ନୋହିବ ଏ ଜଗତେ । ସେ କରି ପାରିବ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଦେଖ ଏ ନିବିଡ଼ ପାଷାଣ । ଲାଗିବା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରୀଚରଣ ॥
ତକ୍ଷଣେ ହୋଇଲା ସୁନ୍ଦରୀ । ଆନେ କେ ପାରେ ଏହା କରି ॥
ଦେଖ ସେ ଆଜ୍ଞା ଅଲୌକିତ । ନାହିଁ ନୋହିବ ଏ ଜଗତ ॥
ପର୍ବତ କୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟାରେ । ନେଇ ପକାନ୍ତେ ରତ୍ନାକରେ ॥

ଭାସିଲ ସୋଲଭେଳା ଯଥା । ଆଜକୁ ରହିଛି ସେ କଥା ॥
ଦେଖ ବିଧାତାଠାରୁ ବର । ପାଇ ଅମର ଦଶଶିର ॥
ବଧିଲେ ତାହାର ଜୀବନ । ଧାତା ଲେଖନ କରି ଆନ ॥
କାଳେ ସେ ଲଭିଲା ମରଣ । ଅମର କଲେ ବିଭୀଷଣ ॥
ମାର୍କଣ୍ଡେ ବ୍ରହ୍ମ ପଦ ଦେଲେ । ବେଶ୍ୟା ନାୟିକ ସ୍ୱର୍ଗେ ନେଲେ ॥
ମନୁଷ୍ୟେ ଦେଲେ ଧାତା ପଦ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହଲାଦ ॥
ସାଧିବୀ ନାୟିକ ଦୋଗ୍ଧସି । କଲେ ସେ ଜଳନ୍ଧର ନାଶ ॥
ସପତ ସମୁଦ୍ରର ଜଳ । ନାରଚ ଅଗ୍ରେ କଲେ ଠୂଳ ॥
ଏମନ୍ତ ଯେହୁ କରିପାରେ । କିସ ଉପମା ଦେବ ତାରେ ॥
ସବୁରି ଆତ୍ମା ଆତ୍ମାରାମ । ଆଉ କେ ଅଛି ତାକୁ ସମ ॥
ଏଣୁ ସେ ନାମେ ଆଶ୍ରା ଯାର । ସଂସାରେ ଭୟ ନାହିଁ ତାର ।
ନଷ୍ଟେ ସେ ହେଲ ପରିତ୍ରାଣ । ହେ ମନ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣ ॥
ଏଣୁ ସେ ନାମ ରତ୍ନ ଗୋଟି । ମନ ବସନେ ବାନ୍ଧ ଗଣ୍ଠି ॥
ହୃଦସମ୍ପଦ ମଧ୍ୟେ ଭରି । ଦୃଢ଼ ତାଳୁଣୀ ଦିଅଁ କରି ॥
ଜାଗ୍ରତେ ଜାଗ ସର୍ବକାଳେ । ପାସୋରି ନ ଯାଅ ତୁ ତାଳେ ॥
ହେଜ ଜୀବକୁ କରି ଦକା । ନାତହିଁ ଦେଖୁଥିବ ଏକା ॥
ସୁଚେତା ରଖ ଜଗୁଆଳ । କିସ କରିବ ମୃତ୍ୟୁକାଳ ॥
ଏହି ସେ ସର୍ବ ଧର୍ମସାର । ହେ ମନ ସନ୍ଦେହ ନ କର ॥
ସକଳ ବେଦଶାସ୍ତ୍ରେ ଶୁଣ । ଈଶ୍ୱର ବାକ୍ୟ ଏ ପ୍ରମାଣ ॥
ନାରଦ ଆଦି ମୁନି ଯେତେ । ଯେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ସହିତେ ॥
ତାଙ୍କ ବଚନ ଏହୁ ସତ୍ୟ । ଶୁଣ ହେ ମନ ମହାତତ୍ତ୍ୱ ॥
କେବଳ ତୋର କୃପା ଥାଉ । କହୁଛିଁ ଭୟ ନାହିଁ ଆଉ ॥
ହେ ମନ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ । ନାମର ମହିମା ଏମନ୍ତେ ॥
ସେ ରାମ ନାମଗୋଟି ମୋର । ନିରତେ ରହୁ କଣ୍ଠ ହାର ॥
ସୁଜନେ ଏହି ରସେ ରସ । ନିରତେ ରାମ ନାମ ଘୋଷ ॥
ଏ ଭବ ବ୍ୟାଧିକି ଔଷଧି । ଜାଣ କେବଳ ଦୟାନିଧି ॥

ମୁକୁନ୍ଦ ମାଧବ ମୁରାରି । କୃଷ୍ଣ କେଶବ ଦଇତ୍ୟାରି ॥
ପରମାନନ୍ଦ ବସୁଦେବ । ହରି ଗୋବିନ୍ଦ ପଦ୍ମନାଭ ॥
ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ଚକ୍ରପାଣି । ଦାସବତ୍ସଳ ଦୀନମଣି ॥
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ କୃପାସିନ୍ଧୁ । ଦାସବତ୍ସଳ ଦୀନବନ୍ଧୁ ॥
ବ୍ରଜମୋହନ ହୃଷୀକେଶ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପୀତବାସ ॥
ଅନନ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ଶ୍ରୀଧର । ପଦ୍ମ ନୟନ ଗଦାଧର ॥
ନବୀନ ଦୂର୍ବାଦଳ ମୂର୍ତ୍ତି । ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦାଶରଥି ॥
ନନ୍ଦ ନନ୍ଦନ ବଂଶୀଧର । ରାଧା ବଲ୍ଲଭ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ॥
ଏ ଆଦି ନାମାବଳୀ ଯେତେ । ସୁଜନେ ଚିନ୍ତ ହୃଦଗତେ ॥
ସବୁରି ପ୍ରଭୁ ସେ ଶ୍ରୀହରି । ସକଳ ଘଟେ ଛନ୍ତି ପୂରି ॥
ସକଳ ଜୀବର କରତା । ସବୁରି ଗତି ମୁକ୍ତିଦାତା ॥
ସେ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମମାନ । କରତା ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ତା ବିନୁ ଆନ ନାହିଁ ଜଣେ । ଶରଣ ପଶ ସେ ଚରଣେ ॥
ଭାବର ବନ୍ଧୁ ସେ ଗୋସାଇଁ । ଅଭାବ ଜନେ ଭେଟ ନାହିଁ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । କେବଳ ମୂଳଟି ବିଶ୍ୱାସ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ବିନା ଯେତେ କର୍ମ । ଜାଣ କେବଳ ବୃଥା ଶ୍ରମ ॥
କିସ କହିବ ମୂର୍ଖ ସ୍ଥିର । ସାଧୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଗୋଚର ॥
ମୂର୍ଖ ଜନଙ୍କୁ ଏକା ଭ୍ରାନ୍ତି । ନ ଛୁଟେ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ॥
ସ୍ଥିତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସ୍ଥାନମାନ । ଯହିଁ ଦେଖନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ ଚିହ୍ନ ॥
ତହିଁ ଜପନ୍ତି ମୁନିବର । ଯେଣୁ ମୂର୍ଖଙ୍କୁ ଏକା ଡର ॥
ଦେଖ ମକ୍ଷିକା ମନ୍ଦଜ୍ଞାନ । ତେଜିଲା କର୍ପୂର ଚନ୍ଦନ ॥
ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଦେଖିଲେ ତା ପାଶେ । ଅତି ଆନନ୍ଦେ ତହିଁ ବସେ ॥
ଏମନ୍ତ ମୂର୍ଖଙ୍କର ଭାବ । କେ ତାହା ଅନ୍ୟଥା କରିବ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ହୃଦକୁ ମୋହର । କୋଟିଏ ବାର ନମସ୍କାର ॥
ନିରନ୍ତେ ପର ଉପକାର । ଏଣୁ ମୋ ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି କଥା ରସ ॥

ଭବାର୍ଣ୍ଣବ ତରିବାର କାଳେ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ନନ୍ଦ କୂଳେ ॥
ମୁଁ ମୂଢ଼ ପତିତ ପାମର । ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ମତି ଦୁରାଚାର ॥
ଦାମ୍ଭିକ ନାସ୍ତିକ କପଟୀ । ନରକେ ଯିବାକୁ ଲମ୍ପଟୀ ॥
ନ ଜାଣେ ପାଠ ଶାସ୍ତ୍ର ଶାନ୍ତି । ହରି ଭଜନେ ନାହିଁ ମତି ॥
ନିଶି ଦିବସ ଶୟନରେ । ନିରତେ ଧନ ଇଚ୍ଛାକରେ ॥
କାମିନୀ ସଙ୍ଗେ ଚିତ୍ତ ଜଡ଼ । ତିଳେହେଁ ନ ପାରଇ ଛାଡ଼ ॥
ସାଧୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ମେଳ । ଏମନ୍ତେ ବଞ୍ଚାଇବା କାଳ ॥
ଆସି ଘୋଟିଲା ଏବେ କାଳ । ଏଥୁ ଉଦ୍ଧର ରଘୁବାଳ ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପତିତପାବନ । ମୁ ଯେ ଅଟଇ ପାପୀଜନ ॥
ଏଣୁ ଭରସା ମୋର ଅଛି । ସଂସାରେ ଭୟ ନାହିଁ କିଛି ॥
ଶ୍ରୀଧର ମୃଦୁ ପଦ୍ମପାଦ । ତହୁଁ ମୋ ମନ ଷଟପଦ ॥
ନିରତେ କରୁ ମଧୁପାନ । ଏ ଆଜ୍ଞା କର ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
ମୋ ଅପରାଧ କ୍ଷମାକର । ଚରଣେ ଶରଣ ତୁମ୍ଭର ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋହର ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ ॥
ସେ ପୀତବାସଙ୍କର ଗୁଣ । ଜାଣନ୍ତି ଏକା ସାଧୁଗଣ ॥
ସେ ସାଧୁଗଣ ପାଦଧୂଳି । ମସ୍ତକେ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସାମୃତ । କେବଳ ଶ୍ରବଣେ ଅମୃତ ॥
ଶ୍ରୀଦିବ୍ୟସିଂହ ଦେବଙ୍କର । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତେଇଶି ଅଙ୍କର ॥
ଆଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ ହରିବାସେ । ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତେଶ୍ୱରଙ୍କର ପାଶେ ॥
ସଦା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟ କରି । ରାମ ଚନ୍ଦ୍ରଇ ରାମହରି ॥
ମଦ୍ଭୁର ରାଜ୍ୟ ମୋର ଗ୍ରାମ । ସେ ଗ୍ରାମେ ମୋହର ଆଶ୍ରମ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଗଦାଧର ଦାସ । ସେ ପାଦପଦ୍ମେ ମୋର ଆଶ ॥
ପିତା ମୋ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାସ । ମୁହିଁ ଅଟଇ ତାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ॥
ନାହିଁ ମୋହର ବାଡ଼ିବୃତ୍ତି । ଭରସା ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ ପତି ॥
ଆବର ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ସେ ମୋର ପରମ କାରଣ ॥
ଏ ଦୁଇ କୃପାରୁଟି ସଙ୍ଗ । ହେଲା ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟ ରସାମୃତ ॥

ପ୍ରଥମ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଚିଶ । ଅଧାରେ ହୋଇଥିଲା ଶେଷ ॥
ତହୁଁ ବତିଶ ସମ୍ବତ୍ସର । ଉତ୍ତରୁ ସାଧୁମାନଙ୍କର ॥
କୃପାରୁ ପୁଣି ପଞ୍ଚବିଂଶ । ଅଧ୍ୟାୟ ଦାର୍ଢ୍ୟଭକ୍ତି ରସ ॥
ଦୁଇ ପ୍ରବନ୍ଧ ମିଶିବାରେ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚାଶ ଅଧାରେ ॥
ପଦ ପଦକେ ସୁଧାରସ । ସୁଜନେ କରନ୍ତୁର ଘୋଷ ॥
ଏଥେଁ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଯାର । ନିଶ୍ଚେ ସେ ଭବୁ ହେବ ପାର ॥
କହଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ପୀତବାସ ॥
ଉଦ୍ଧର କିବା ନ ଉଦ୍ଧର । ଭରସା ଅଛଇ ମୋହର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଅଜାମିଳ ପଣ୍ଡା ସ୍ୱର୍ଗଗମନେ ନାମ ପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଏକପଞ୍ଚାଶତ ଅଧ୍ୟାୟ

ଗରିବ ଦାସ ସମ୍ବାଦ

ନମଇ ପ୍ରଭୁ ଗଣପତି । ଫେଡ଼ ହେ ମୋହର ଦୁର୍ଗତି ॥
ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଶରଣ । ମୋ ବିଘ୍ନ କର ବିମୋଚନ ॥
ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦେ ନମସ୍କାର । ଦୟା କରିବ ଚକ୍ରଧର ॥
ଶ୍ରୀନୀଳଗିରି ଜଗନ୍ନାଥ । ତୋ ପାଦେ ଲାଗୁ ମୋର ମାଥ ॥
ହେ ସାଧୁଜନେ କୃପାକର । ତୁମ ଦୟାରୁ ହେବି ପାର ॥
କୃପାକର ହେ ନରହରି । ଘଟେ ଘଟକେ ଅଛ ପୂରି ॥
କହ ହେ ମନ ଚଇତନ୍ୟ । କହ ହେ ଭକ୍ତ କଥାମାନ ॥
ଭକ୍ତମାନଙ୍କ କଥା ସାର । କହି ପବିତ୍ର ମୋତେ କର ॥
କର୍ଣ୍ଣ ମୋ ନୁହଇ ତୃପତ । କହିବ ଭକ୍ତଙ୍କ ଚରିତ ॥
ଚୈତନ କହେ ଶୁଣ ମନ । ଉତ୍ତରଖଣ୍ଡେ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନ ॥
ଜୟ ନଗର ବୋଲି ନାମ । ସେ ଦେଶେ ଅଟେ ତାର ଧାମ ॥
ରଘୁବର ପାଣ୍ଡେ ତା ନାମ । ପଣ୍ଡିତପଣରେ ଉତ୍ତମ ॥

ସେ ବଡ଼ ଧନାଢ୍ୟ ଅଟଇ । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ତାର ଥାଇ ॥
ପୁତ୍ରେକ ନାମ ତା ଗରିବ । ଶାନ୍ତ ସୁଶୀଳ ତାର ଭାବ ॥
ଦୟା ତା ଥାଇ ଜୀବଠାର । କ୍ରୋଧହିଁ ନ ଥାଇ ହୃଦର ॥
ହରି ବସଇ ସର୍ବ ଦେହେ । ସଦା ସେ ଜନ ଜାଣି ଜଏ ॥
ନାମରେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ରତ । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ରଘୁନାଥ ॥
ଭକ୍ତିପୂରସେ ରତ ଥାଇ । ହୃଦରେ ନାମକୁ ଚିନ୍ତଇ ॥
ଦିନେ ବୈରାଗ୍ୟ ହେଲା ଜାତ । ଘରୁ ବାହାର ସେ ତୁରିତ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ଭେକ ଆଚରିଲେ । କର୍ଣ୍ଣକଣ୍ଠେ ମାଳା ଭରିଲେ ॥
ତିଳକ କରି ଲଲାଟରେ । ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରାଦି ହୃଦୟରେ ॥
ରାମ ଭଜନ ଅନୁକ୍ଷଣେ । ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ କାନନେ ॥
ଏକ ବୃକ୍ଷର ତଳେ ରହି । ଶ୍ରୀରାମ ଭଜଣ ନାଚଇ ॥
ବୋଲନ୍ତି ନମୋ ରଘୁବୀର । ମହିମା ଅପାରୁ ଅପାର ॥
ମୁଁ ତ ଅଟଇ କର୍ମହୀନ । କି ରୂପେ କରିବି ପୂଜନ ॥
ମାନସ ପୂଜାର ବିଧାନେ । ବେଶ କରଇ ମନେ ମନେ ॥
ନୀଳଜୀମୂତ ରୂପ ସାର । କନ୍ଦର୍ପ ଜିଣି ସେ ସୁନ୍ଦର ॥
କରେ କୋଦଣ୍ଡକାଣ୍ଡ ଶୋହେ । ଶିରେ ମୁକୁଟ ଶୋଭାପାଏ ॥
ପୟରେ ରତନ କଟାଉ । ହୀରା ପଦକ ଦାଉ ଦାଉ ॥
ବସାଇ ତାଙ୍କୁ ବୀରବେଶେ । ଜାନକୀ ରଖାଇ ପାରୁଶେ ॥
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଛତ୍ର ଧରି । ବାଙ୍କରେ ଠେକଣ ଉଭାର ॥
ଚାମର ଢାଳନ୍ତି ଭରତ । ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଆଲଟରେ ରତ ॥
ପାଦେ ସେବଇ ହନୁମନ୍ତ । ଚତୁର୍ଦ୍ଧା ମୂର୍ତ୍ତି ସୀତାକାନ୍ତ ॥
ପୀତବସନ ଆଭରଣ । ଶ୍ରୀକରେ ରତନ କଙ୍କଣ ॥
ଅଙ୍ଗୁଳିମାନଙ୍କେ ମୁଦ୍ରିକା । ନବରତ୍ନରେ ସେ ଝଳକା ॥
ହୃଦରେ ରତନ ଭୂଷଣ । ଏମନ୍ତ ରୂପ କରି ଧ୍ୟାନ ॥
ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ସମ୍ମୁଖରେ । ଆନନ୍ଦ ହୋଇଣ ମନରେ ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ କୃପାକର । ଏ ଭବସାଗରୁ ଉଦ୍ଧର ॥

ଦୟାସାଗର ରଘୁବୀର । ହୃଦେ ଦର୍ଶନ ହେଲେ ତାରି ॥
କୋଟି କନ୍ଦର୍ପରୂପ ଦେଖି । ପିଛୁଡ଼ି ନ ପାରଇ ଆଖି ॥
କୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉଦୟେ । ଦେଖି ନୟନୁ ଲୁହ ବହେ ॥
ନୟନ ଲୁହ ହୃଦୟ କ । ଭୂମିରେ ପଡ଼ଇ ଅନେକ ॥
ଆନନ୍ଦ ସାଗରେ ବୁଡ଼ିଲା । ଦେହରୁ ପ୍ରାଣ କି ଛାଡ଼ିଲା ॥
ଥୟ ନୁହଁଇ ତାର ଚିତ୍ତ । ପିଣ୍ଡ ହୋଇଲା ମୃତବତ୍ ॥
ଏମନ୍ତ ଦେଖି ରଘୁନାଥ । କୋଳରେ ଧଇଲେ ଭୁରିତ ॥
ପଦ୍ମକରରେ ଝାଡ଼ିଦେଲେ । ହେ ଭକ୍ତ ବର ମାଗ ବୋଲେ ॥
ତୁ ଅଟୁ ଭକତଶେଖର । ମନ ଇଚ୍ଛାରେ ମାଗ ବର ॥
ଗରୀବ କହେ କାର୍ପଣ୍ୟରେ । ହେ ପ୍ରଭୁ କୃପାକର ମୋରେ ॥
ଚିନ୍ତା ମୁଁ କଲେ ମୋ ହୃଦରେ । ଦର୍ଶନ ଦେଉଥିବ ବାରେ ॥
ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ । ଚିନ୍ତିଲେ ଜାଣିବି ମୁଁ ଶୁଣ ॥
ଇଚ୍ଛାରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେବ ମୋର । ନାମ ଖ୍ୟାତି ହେବ ଅପାର ॥
ଯହିଁକି ମୁଁ ମନ କରିବି । ତକ୍ଷଣେ ସେଠାରେ ମିଳିବି ॥
ଏ ବର ଦିଅ ରଘୁବୀର । ତୋ ପାଦପଦ୍ମେ ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିର ॥
ଶ୍ରୀମୁଖେ ଅସ୍ତୁ ଅସ୍ତୁ ବାଣୀ । ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ପ୍ରଭୁ ଭଣି ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ଭକତ । ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ କଲା ଦଣ୍ଡବତ ॥
ପ୍ରଣାମ କଲା ବାରମ୍ବାର । ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ରଘୁବୀର ॥
ତହୁଁ ଭକତ ତତକାଳେ । ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ଚଳିଗଲେ ॥
କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖି ରଙ୍ଗେ । ଦ୍ୱାରକା ଗଲେ ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ॥
ଛୁପାଧାସି ହୋଇ ଆବର । ମହିମା ଦେଖାଇ ସେଠାର ॥
ଅନେକ ସାଧୁବୃନ୍ଦ ସଙ୍ଗେ । ପ୍ରୟାଗ କାଶୀ ଗଲେ ରଙ୍ଗେ ॥
ସାଗର ସଙ୍ଗମରେ ହୋଇ । କୀର୍ତ୍ତି ରଖାଇ ତହୁଁ ଯାଇ ॥
ସୋମନାଥ ଦର୍ଶନ କଲେ । ନୀଳାଦ୍ରି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ॥
କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିକ୍ରମା କଲେ । ନୀଳାଦ୍ରି ନାଥଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ॥
ନିତ୍ୟ ଦେଖିଣ ଜଗଦୀଶ । ବେଶ ଦେଖିଣ ହେଲେ ତୋଷ ॥

ଆନନ୍ଦେ ବିଦା ହୋଇଗଲେ । କାଠଯୋଡ଼ି କୂଳେ ମିଳିଲେ ॥
ସ୍ନାନରେ ଶ୍ରାବଣର ମାସ । ନଦୀ ପୂରିଛି ବେନି ପାଶ ॥
ପକାଇ ମୃଗଛାଲ ଜଳେ । ବସିଣ ନଦୀ ପାର ହେଲେ ॥
କଟକେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ସାଧୁ ବୃନ୍ଦଙ୍କୁ ସଙ୍ଗ କଲେ ॥
ମହାନଦୀର କୂଳେ ରହି । ବାରବାଟୀ ନିକଟ ସହି ॥
ସେ ବାରବାଟୀ ପଶ୍ଚିମରେ । ଦେଉଳ ତିଆରି ସେ କଲେ ॥
ଚତୁର୍ଭୁଜା ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପି ତହିଁ । ଦେଉଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇ ॥
ଶ୍ରୀ ମୂଳଗିରି କୀର୍ତ୍ତି ମାନ । ତହିଁ ଖଞ୍ଜିଲେ ପ୍ରତିଦିନ ॥
ଅବକାଶ ଯେ ଧୂପ ଆଦି । ଛପନ ଭୋଗ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ବେଶ କଲେ । ପ୍ରସାଦେ ସଦାବର୍ତ୍ତ ଦେଲେ ॥
ଛତିଶ ନିଯୋଗ ମାନଙ୍କୁ । ଆଜ୍ଞା କରିଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ॥
ବାର ମାସରେ ତେରଯାତ୍ରା । ନିତ୍ୟେ କରନ୍ତି ସମସ୍ତ ॥
ନୌବତ ବଜାଇ ଗହଳେ । ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ କୁତୂହଳେ ॥
ଦେଉଳ ଶିଖେ ଉଡ଼େ କେତ । ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖିବା ନିମିତ୍ତ ॥
କଂସାର କବାଟ ବନାଇ । ଖଞ୍ଜିଲେ ଗୃହଦ୍ୱାରେ ନେଇ ॥
ଘଣ୍ଟି ଯେ କରତାଳମାନ । ଶିଙ୍ଗା ବଜାଇ ଘନ ଘନ ॥
ସାୟଂ କାଳରେ ଶଙ୍ଖବାଦ୍ୟ । କେ କହୁ ସାଧୁଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ॥
ଧର୍ମଶାଳାରେ ରହିଥାନ୍ତି । ହରି ଶବ୍ଦରେ ଧ୍ୱନି ଦ୍ୟନ୍ତି ॥
ଅନେକ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦ ମିଳି । ଗହଳେ ହୁଅନ୍ତି ଦଳାଦଳି ॥
ଗରିବ ଦାସ ନିତି ନିତି । ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ୍ଡ କରନ୍ତି ॥
ପ୍ରେମ ଆନନ୍ଦେ ହୋଇ ଭୋଳା । ଏମନ୍ତେ କେତେଦିନ ଗଲା ॥
ଶୁଣ ହେ ସୁମନ ରାଜନ । ଅପୂର୍ବ ଅଟେ ଏ ଆଖ୍ୟାନ ॥
ବାରବାଟୀ ବୋଲିଟି ଯେହୁ । ବସ୍ତା କଟକ ଅଟେ ସେହୁ ॥
ତହିଁରେ ଅଧିକ ଯବନ । ବଡ଼ ପ୍ରତାପୀ ଦୁଷ୍ଟଜନ ॥
ତାହାର ସୈନ୍ୟର ପ୍ରତାପେ । ଡରେ ଖଟନ୍ତି ପ୍ରଜାଲୋକେ ॥
ଭୟେ ଅନେକ ଲୋକ ଆସି । ଖଟିଣ ଥାନ୍ତି ଦିବାନିଶି ॥

ବଡ଼ ପ୍ରତାପୀ ସେ ଯବନ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଯେହ୍ନେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଯମ ॥
ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖିଲେ ଦଣ୍ଡଇ । ପୁତ୍ର ପ୍ରାୟ ଜନ ପାଳଇ ॥
ଏକ ଡଗର ତହିଁ ପୁଣ । ନବାବେ ଦେଲ୍କ ସନ୍ଧାନ ॥
ଏଠାରେ ବଇଷ୍ଣବ ଜଣେ । ନାଗରୀ ଦିଏ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନେ ॥
ବହୁତ ନାଗାଙ୍କୁ ରଖିଣ । ଯୁଝିବ ତୁମ୍ଭର ସଙ୍ଗେଣ ॥
ବଡ ଦେଉଳ କରି ଆର । ପାଚେରି କରି ଉଚ୍ଚ ସାର ॥
କଂସା କବାଟ ଦ୍ୱାରେ କରି । ଧ୍ୱଜା ଉଡ଼ାଏ ସେ ନ ଡରି ॥
ଡଗର ବଚନ ଶୁଣିଣ । ଯବନ କ୍ରୋଧ କଲା ମନ ॥
ଆପଣା ଭକ୍ଷଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣି । ପେଟରୀ ମଧ୍ୟେ ଭରି ପୁଣି ॥
ଯତନ କରି ସ୍ଥାନମାନ । ତହିଁରେ ମୁଦ ଦେଇ ପୁଣ ॥
ଡଗରକରେ ପେଶି ଦେଲା । ବୈଷ୍ଣବ ଭୁଞ୍ଜିବ ବୋଇଲା ॥
ଆମ୍ଭର ସମାନ ସେ ଯେବେ । ଖାଉ ଆମ୍ଭର ଦ୍ରବ୍ୟ ତେବେ ॥
ଡଗର ଶୁଣି ଘେନ ଗଲା । ମହନ୍ତ ଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ହେଲା ॥
ଆଗମ ଜାଣି ସେ ମହନ୍ତ । ଦ୍ୱାରେ ହୋଇଲେ ଉପଗତ ॥
ଯାଦେ କଠାଉ ବେତଧରି । ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ ପରିକ୍ରମା କରି ॥
ବେତ ଲଗାଇ ତିନିବାର । ବୋଇଲେ ଶୁଣରେ ଡଗର ॥
ନବାବ ଯାହା ସେ ଦେଇଛି । ଭକ୍ଷଣ କରିବା କରୁଛି ॥
ଏବେ ତୁ ବାହୁଡ଼ାଇ ନିଅ । ଆମ୍ଭେ ଭକ୍ଷିଲୁ ବୋଲି କହ ॥
ଆମ୍ଭର ଅବଶେଷ ପାଉ । ଆମ୍ଭଠାରେ ଅପ୍ରାଧୀ ନୋହୁ ॥
ଡଗର ତହୁଁ ବେଗେ ଗଲା । ନବାବେ ସମସ୍ତ କହିଲା ॥
ପୁଣି ଯବନ କ୍ରୋଧଭରେ । ଫିଟାଇ ଦେଖିଲା ତହିଁରେ ॥
ସେ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ନାହିଁ କିଛି । ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ପୁରି ଗଜା ଅଛି ॥
ମନ ମଧ୍ୟରେ ଭୟ କଲା । ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଯିବୁଁ ବୋଇଲା ॥
ସେ ଯେ ଗରିବ ଦାସେ ତହିଁ । ମନେ ଚିନ୍ତଇ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ବୋଲେ ଏ ଦେହ ନ ରଖିବା । ସତ୍ତ୍ୱରେ ସମାଧି ଘେନିବା ॥
ଦ୍ୱାର ସମ୍ମୁଖେ ଗାତ ଖୋଳେ । ସମାଧି ଘେନିବା ନିରୋଳେ ॥

ବହୁତ ସାଧୁଜନ ମିଳି । ହରି ଶବଦେ କରତାଳି ॥
ଦେଇଣ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଗଲେ । ସମସ୍ତେ ହାହାକାର କଲେ ॥
ନବାବ ମନେ ମନେ ଡରି । ଦେଖିବା ଅର୍ଥେ ବଳେ କରି ॥
ଦେଖିଲା ସମାଧି ନୟନେ । କ୍ରୋଧେ ସେ କମ୍ପଇ ସଘନେ ॥
ବୋଇଲେ କମ୍ପା ଏହା କଲା । ତା ଦ୍ରବ୍ୟ ଲୁଟି କରାଇଲା ॥
ଦେଉଳ ମଧ୍ୟେ କାଷ୍ଠ ଭରି । ପୋଡ଼ାଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ॥
ମନ୍ଦିର ତହୁଁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲା । ମସଜିଦ ସେ ସ୍ଥାନେ କଲା ॥
ପୁଣି ଦୂତକୁ ଆଜ୍ଞାଦେଲା । ଗରିବ ଗଡ଼ ଲୁଟି କଲା ॥
ଆଉ ଅସାଧ୍ୟ ନାହିଁ ଗଡ଼ । ସାଧ୍ୟ ହୋଇଲେ ସାନ ବଡ଼ ॥
ଦେଖି ଗରିବ ଦାସ ଶେଷେ । ସମାଧି ତେଜି ଅବଶେଷେ ॥
ନିଶାରେ ବାଦସା ମନ୍ଦିରେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ॥
ବାଦସା ନିଦେ ଥିଲା ଶୋଇ । ବସିଲେ ଛାତିପରେ ଯାଇଁ ॥
ବୋଇଲେ ଆରେ ଦୁରାଚାର । ଜୀବନ ନେବି ତୋହର ॥
ମୋର ମୁଁ ଯଶ କଲୁ ନାଶ । ଦେଉଳ କରାଇଲୁ ଧ୍ୱଂସ ॥
ଏବେ ତହିଁର ପ୍ରତିଫଳ । ସନ୍ଧାନ ପାଷାଣ୍ଡ ସନ୍ଧାନ ॥
କ୍ଷଣକେ ବିନାଶନ୍ତି ତୋତେ । ଦୟା ଉପୁଜେ ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥
ଯେବେ ଜୀବନ ଅଛି ଆଶା । ଦେନ ତୁ ମୋର ଏହି ଭାଷା ॥
ସେଠାରେ ଦେଉଳ ମୋହର । କରିବ ଏ ନିଶ୍ଚୟ ଗିର ॥
ନିଅ ତୁ ମୋତେ କିଛି ସ୍ଥାନ । ବୋଲି ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥
ବାଦସା ହୋଇ ଅତି ତ୍ରସ୍ତ । ଶେଯରୁ ଉଠିଲା ତ୍ୱରିତ ॥
ତମ୍ବାରେ ସନନ୍ଦ ଲେଖାଇ । ସାଧୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଲା ନେଇ ॥
ସେ ଲେଖା ପାଇ ଶିଷ୍ୟଗଣ । ମଠ ନିର୍ମାଣିଲେ ଆପଣ ॥
ଧ୍ୱଜା ବାନ୍ଧିଲେ ଉଚସାର । ସଦାବର୍ତ୍ତ ଖଞ୍ଜି ଆବର ॥
ରଘୁନାଥଙ୍କ ସେବା ପୂଜା । ସ୍ୱାମୀରେ ଖଞ୍ଜିଲେ ବିଶେଷ ॥
କିଛି ଦିନରେ ତହିଁ ପୁଣ । ଏକ ସ୍ତ୍ରୀଏ ଚକ୍ଷୁ ହୀନ ॥
ବିଶ୍ୱାସେ ଅଧିଆ ପଡ଼ିଲା । ସେଠାରେ ଚକ୍ଷୁ ସେ ପାଇଲା ॥

ତହୁଁ ସେ ହୋଇଲା ବିଖ୍ୟାତ । ତଥି ନଗରଲୋକେ ଦେଖି ତତ୍ତ୍ୱ ॥
ଅପୁତ୍ରୀ କୁଷ୍ଟି ଲୋକମାନେ । ସେବା କରନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନେ ॥
ତାଙ୍କର ଗତି ମୁକ୍ତି ଆଉ । ଦେହଧାରୀ ଜାଣିବ କାହୁଁ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂଦ୍ରଜନ ଆର । ବିଶ୍ୱାସ ମୂଳ ସ୍ୱାମୀପର ॥
ଶୁଣିମା ହେଉ ସାଧୁଜନ । ତତ୍ତ୍ୱରେ କର ହେ ଭଜନ ॥
ଗଜ ଯେ ତତ୍ତ୍ୱରେ ଭଜିଲା । ଗ୍ରାହ ମୁଖରୁ ଉଦ୍ଧରିଲା ॥
ହରିଙ୍କି ଦେଖିଲା ନୟନ । ଖଣ୍ଡିଲା ପୂର୍ବ ପାପମାନ ॥
ଭଣଇ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ । ମୋ ପ୍ରଭୁ କମଳାବିଳାସ ॥
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପାଦଧୂଳି । ମଣ୍ଡନ ହେଉ ମୋ ମଉଳି ॥
ଭଗମାର୍ଗେ ମୋ ଜନ୍ମ ନୋହୁ । ଏ କୃପା କର ମହାବାହୁ ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟଗୀତା ଭକ୍ତିରସ । ପଦ ପଦକେ ସୁଧାରସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗରିବ ଦାସ ସ୍ୱାମୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ଚରିତ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ଏକପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶ ଅଧ୍ୟାୟ
ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ସମ୍ବାଦ

ମନ ଉବାଚ

କହଇ ସେ ମନ ରାଜନ । ଚୈତନ୍ୟ କହ ଭକ୍ତ ଗୁଣ ॥
ମୋ କର୍ଣ୍ଣ ହୋଇବ ପବିତ୍ର । ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଗୁଡ଼ିବ ତୁରିତ ॥
ଭକତ କଥାମୃତ ପାନ । କରି ପବିତ୍ର ହେଉ କର୍ଣ୍ଣ ॥
ଚୈତନ୍ୟ କହେ ମନ ଶୁଣ । ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ନାମେ ରାଜନ ॥
ଓଡ଼ିଶା ଶାରଙ୍ଗଗଡ଼ର । ଷୋଳ ଯୋଜନ ରାଜ୍ୟ ତାର ॥
ବଂଶୀ ନାମ କୁନ୍ଦନ ଦେଈ । ବିଦ୍ୟାଧର ପୁତ୍ର ଅଟଇ ॥
ରଜା ଯେ ବିବେକ ସୁଶୀଳ । ଦୟାଭାବରେ ଅତି ଭୋଳ ॥
ଦେବା ପାଦରେ ସେହୁ ଜଣେ । ହରି ଭଜଇ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥

ହରି ଯେ ପିଣ୍ଡର କରତା । ହରି ଅଟନ୍ତି ମୋକ୍ଷଦାତା ॥
ଏହା ନ ଜାଣି ଦୁଷ୍ଟ ଜନ । ମନ୍ଦ ଭାବରେ ହୋନ୍ତି ଲୀନ ॥
ରାଜା ଯେ ପରଜାଙ୍କ ଶତ୍ର । ଭକ୍ତି ଭାବରେ ଅଛି ପୂତ ॥
ଜାଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋସାଇଁ । କରୁଣା କଲେ ତାଙ୍କଠାଇଁ ॥
ସେ ରାଜପୁତ୍ର ବିଦ୍ୟାଧର । ପାରିଧି କରେ ବନସ୍ତର ॥
ଦିନେ ଅନେକ ମୃଗ ମାରି । ଗୃହକୁ ଆଇଲ ସେ ଫେରି ॥
ତା ପିତା ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ଦେଖି । ପୁତ୍ରକୁ କହେ ହୋଇ ଦୁଃଖୀ ॥
ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି କଲୁରେ କୁମର । ଦ୍ରୋହୀ ହୋଇଲୁ ହରିଠାର ॥
ଜୀବରେ ତୋର ଦୟା । ବୃଥା ହେଉଛୁ ପାପେ ଗ୍ରାହ୍ୟ ॥
ଶୁଣ ନନ୍ଦନ ମୋ ବଚନ । ନ ଚିହ୍ନୁ ନର ନାରାୟଣ ॥
ମୁକ୍ତାକୁ ଛାଡ଼ିଲୁରେ ପୁଣ । ଗରଗଡ଼ କଲୁ ଭୂଷଣ ॥
ତୁଳସୀଗଛ ତୁ ଛାଡ଼ିଲୁ । ଗଞ୍ଜାଇ ଗଛକୁ ପାଳିଲୁ ॥
ଚମ୍ପା ଫୁଲମାଳ ଛାଡ଼ିଲୁ । ଶିମୁଳି ଫୁଲ ମଣ୍ଡିହେଲୁ ॥
ଗଙ୍ଗାଜଳକୁ ତୁହି ଛାଡ଼ି । କୂପଜଳରେ କମ୍ପା ବୁଡ଼ି ॥
ହରିଠାରେ ଦ୍ରୋହ କରିଣ । ତା ପାଦେ ନ ପଶୁ ଶରଣ ॥
ଗ୍ରାମ ଦେବତା ପୂଜା କରି । ବ୍ୟର୍ଥରେ ଦିନମାନ ହାରି ॥
ମୋ କୁଳେ କଳଙ୍କ ଯେ ଦେଉ । ଏହା ତୁ ନ କରିବୁ ଆଉ ॥
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଠାରେ ଭକ୍ତି କଲେ । ଯଶ ରହିବ ମହୀତଳେ ॥
ତୋ ଜନ୍ମ ହୋଇବ ସଫଳ । ବଞ୍ଚିବୁ ତୁ ଯେ ଚିରକାଳ ॥
ଜୀବଠାରେ ତୁ ଦୟା କର । କୃପା କରିବେ ଚକ୍ରଧର ॥
ହରି ଭକତି କରି ତୁହି । ସୁଭଗା ନାରୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ॥
କାନ୍ତ ଚରଣେ ମନ ଥୋଇ । ଦିବସ ରଜନୀ ବଞ୍ଚଇ ॥
ହରି ଭଜନ କରି ବା । ସଂସାର ଚେଷ୍ଟା ଛାଡ଼ି ସବୁ ॥
ମିଥ୍ୟା ଅଟଇ ଏ ଶରୀର । ହରି ନାମଟି ଏକା ସାର ॥
ଏମନ୍ତ ବୋଧନ୍ତି ରାଜନ । ଗଲେ ରାଣୀ ସଙ୍ଗେ ଘେନିଣ ॥
ଯାଇଣ ପ୍ରବେଶ ନବର । ହରି ଜାଣିଲେ ମନ ତାର ॥

ମାୟାରେ ବିଶ୍ୱରୂପ ଧରି । ଏକଇ ଶିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଧରି ॥
ରଙ୍ଗେ ଭ୍ରମନ୍ତି ନରହରି । ଶୁଣିଲେ ଏକ ଗୃହକାରୀ ॥
ସମ୍ଭୋଗକାଳେ ନାରୀପ୍ରତି । କୌତୁକେ କହଇ ଭାରତୀ ॥
ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ତୋ ମୁଖ ଦେଖିଲି । କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନ କରା କଲି ॥
ରମଣେ ସନ୍ତୋଷ ମୋ ମନ । ଦେଖିଲେ ଚକ୍ଷୁ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ॥
ଯାରେ ସୁମରି ଯୋଗୀଗଣ । ମୁକତି ହେଲେ ଦେହାନ୍ତେଣ ॥
ଭୁମ୍ଭର ଗତି ସେହିରୂପେ । ସ୍ୱାମୀ କହନ୍ତେ ନାରୀ ସମୀପେ ॥
ରଙ୍ଗେ ବୁଲଣ ମହାବାହୁ । ଏ ହବ୍ବ କଥା ଶୁଣି ତହୁଁ ॥
ବୋଇଲେ ନଗ୍ର ଲୋକେ ଧନ୍ୟ । ଜାଣିବି ରାଜାର କି ପୁଣ୍ୟ ॥
ବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପ ହୋଇ । ଗମନ କଲେ ଭବଗ୍ରାହୀ ॥
ସଭାରେ ଅଛି ରାଜା ବସି । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମବଶି ॥
ରାଜାଙ୍କୁ କଲେ ସେ କଲ୍ୟାଣ । କୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତିରେ ଯାଉ ଦିନ ॥
ଚମକି ରାଜନ ଉଠିଲା । ବିନୟେ ଦଣ୍ଡବତ କଲା ॥
ସଧୀରେ ବୋଇଲା ବଚନ । ନମସ୍କାର ନୋହୁ କଲ୍ୟାଣ ॥
ଆଜ ସୁଭାଗ୍ୟ ବଡ଼ ମୋର । ପଦ୍ମରେ ପଡ଼ିଲା ମୋ ପୁର ॥
ଏତେକ କହି ଶୁଦ୍ଧମାରେ । ପାଦ ଧୋଇଲା ଭକ୍ତି ଭରେ ॥
ସେ ପାଦ ଉଦକକୁ ନେଇ । ଅଙ୍ଗେ ବୋଳିଲା ତୋଷହୋଇ ॥
ପୁଣି କେତେକ ପାନ କଲା । ଦିବ୍ୟ ଆସନେ ବସାଇଲା ॥
ବହୁତ କଲା ପୂଜାମାନ୍ୟ । ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ନାରାୟଣ ॥
କ୍ଷଣେ ବିଶ୍ରାମ କଲେ ତହିଁ । ବିଦାୟ ହୋଇଲା ଗୋସାଇଁ ॥
ସେ ରାଜା ରାଜ୍ୟରେ ମିଳିଲେ । ବେଦ ଗାୟନ ଆରମ୍ଭିଲେ ॥
ରାଜା ତା ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଣ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
କାହୁଁ ଅଇଲ ଶିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ । ମୋ ଯଜ୍ଞ ଫଳ ହେଲା ଏବେ ॥
ଭୁମ୍ଭର ଶୁଣିଲି ମୁଁ ବେଦ । ମୋ ମନ ହୋଇଲା ପ୍ରମୋଦ ॥
ମାୟା ନ କରି କହ ସତ୍ୟ । କେବଣ କାରଣେ ଆଗତ ॥
ଯାହା ମାଗିବ ତା ଦେବଇଁ । ବେଗେଣ କହିବା ଗୋସାଇଁ ॥

ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ମୋର ବଚନ । ଏହୁ ସମ୍ପଦେ କ କାରଣ ॥
ରାଜ୍ୟଭଣ୍ଡାର ପୁର ନାଶ । ଶିର କମଳ ଆଦିକର ॥
ତା ଶୁଣି କହିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଶୁଣ ହେ! ନୃପତି ତୁ ପୁଣ ॥
ଧର୍ମ ନଗରେ ମୋର ଘର । ଏକଇ ପୁତ୍ର ଥିଲ ମୋର ॥
ତୋ ରାଜ୍ୟେ ଅଛି ବସ୍ତି କରି । ଏକ ଦୁହିତା ଅଛି ତାର ॥
ତାହାର ବିଭା ଅର୍ଥେ ଜାଣ । ମୋର ପୁତ୍ରକୁ ଆଣନ୍ତେଣ ॥
ଆସନ୍ତେ ଅଗମ୍ୟ ବନସ୍ତେ । ବ୍ୟାଘ୍ରେକ ମିଳିଲ ତୁରିତେ ॥
ସେ ଦୁଷ୍ଟ ବଳେ ଝାମ୍ପିଆସି । ମୋ ପୁତ୍ରେ ନେଲା ସେ ଆକର୍ଷି ॥
ତହୁଁ ମୋ ପୁତ୍ର କଲା ରଡ଼ି । ବୋଇଲା ମୋତେ ନ ଲ ଛାଡ଼ି ॥
ଏହୁ କଷ୍ଟରୁ ରକ୍ଷା କର । ଦେଖି ରହିଲି ମୁଁ ଏଠାର ॥
ତା ଦେଖି ବୁଡ଼ିଲା ମୋ ଜ୍ଞାନ । କ୍ଷଣେ ମୁଁ ହୋଇଲି ମଉନ ॥
ଡାକ ବୋବାଳି ପୁଣି କଲି । ନୃସିଂହ ରକ୍ଷା କର ବୋଲି ॥
ବ୍ୟାଘ୍ରର ମୂର୍ତ୍ତି ଭୟଙ୍କର । ଦେଖି ନୋହିଲା ଭୟ ମୋର ॥
ତୁଣ୍ଡେ ମୁଁ ନାରାୟଣ ବୋଲି । ଜୀବନ ଆଶାକୁ ଛାଡ଼ିଲି ॥
ମିଳିଲି ସେ ବ୍ୟାଘ୍ର ପାଶରେ । ମୁଣ୍ଡ କରଗଡ଼ିଲି ଭୂମିରେ ॥
ତା ପାଦତଳେ ମୁଁ ପଡ଼ିଲି । ମୋତେ ପୁତ୍ର ଦିଅ ତୁ ବୋଲି ॥
ମନୁଷ୍ୟ ବଚନ ପ୍ରକାର । ମୋତେ ସେ କହିଲା ଉତ୍ତର ॥
ଶୁଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୋ ବଚନ । ତୋ ପୁତ୍ର ଅଟେ ମୋ ଭୋଜନ ॥
ରୋଗ ଯେ ବ୍ୟାଘ୍ର ସର୍ପାଘାତ । ଯମର ଅଟନ୍ତି ଏ ଦୂତ ॥
ଯାହାର ମୃତ୍ୟୁ ଯେଉଁଠାରେ । ବିଧାତା ଘଟାଏ ସଂସାରେ ॥
ଘୋଟଇ ଯେତେବେଳେ କାଳ । ଦାନ ପୁଣ୍ୟ କଲେ ନିଷ୍ଫଳ ॥
ଅବଶ୍ୟ ସେ ପ୍ରାଣୀ ମରଇ । ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି କହି ॥
ଶୁଣି ମୁଁ ଅନେକ କାନ୍ଦିଲି । ବହୁତ ବିନୟେ କହିଲି ॥
ଶୁଣ ତୁ ବ୍ୟାଘ୍ର ମୋ ଉତ୍ତର । କପଟ ନ ରଖି ମୋହର ॥
କେମନ୍ତେ ପୁତ୍ର ମୋ ବଞ୍ଚଇ । ତାହା ତୁ କହ ହୋ ବୁଝାଇ ॥
ଯାହା ମୋତେ ସେହି ବୋଇ । କହିବା ନୁହଇ ସେ ଭଲ

ଅତି କଠିନ କଥା ସେହି । ରାଜନ କେମନ୍ତେ କହିବଇଁ ॥
ବୋଲେ ନୃପତି ତତପର । ହେ ବିପ୍ର ବିଳମ୍ବ ନ କର ॥
ଅବଶ୍ୟ ସେ କଥା କରିବି । ତୋ ଲାଗି ଅଗ୍ନିରେ ଝାସିବି ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲଇ ରାଜନ । ସେ ଦୁଷ୍ଟ ଯା ବୋଇଲା ଶୁଣ ॥
ପୁତ୍ର ପାଳିଛେ ସେହୁ ପୁଣ । ଦକ୍ଷିଣା ମାଗୁଅଛି ଜାଣ ॥
ପୁତ୍ର ନାଶ କରିବେ ଚିରି । ସର୍ବାଙ୍ଗ ବେନି ଫାଳ କରି ॥
ମନରେ ବିକଳ ନ ଥିବ । ଏମନ୍ତେ ଦକ୍ଷିଣାଙ୍ଗ ଦେବ ॥
ଏମନ୍ତ ମାଂସ ଆଣିଦେବୁ । ତେବେ ତୋ ପୁତ୍ରକୁ ତୁ ନେବୁ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଇଲେ ବଚନ । ପୂର୍ବର କଥା ଶୁଣ ପୁଣ ॥
କର୍ଣ୍ଣ ବୋଲିଣ ଦାତା ଥିଲା । ପୁତ୍ରମାରି ଭୋଜନ ଦେଲା ॥
ବଳି ରାଜାର ଦାତାପଣ । ତ୍ରିପାଦ ଭୂମି ଦେଲା ଦାନ ॥
ସିବି ବୋଲିଣ ମହାରାଜେ । ମାଂସ କାଟି ଦାନ ଦିଏ ॥
କପୋତ ପକ୍ଷୀକି ରଖିଲା । ପୁରାଣେ ତା କଥା ରହିଲା ॥
ଦାତା ମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ । ନିଜ ଶରୀରେ ନାହିଁ ଭାବ ॥
ପର ପାଇଁ ସେ ଦିଅନ୍ତି ପ୍ରାଣ । ଶୁଣିମା ହେଉ ହେ ରାଜନ ॥
ପୂର୍ବରେ ଥିଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର । ଅଯୋଧ୍ୟା ଦେଶର ନରେନ୍ଦ୍ର ।
ବିପ୍ର ମଲାପୁତ୍ର ଆଣିଲେ । ସତ୍ୟବନ୍ତ ଧର୍ମ ରଖିଲେ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରାୟେ ତୋତେ ଜାଣି । ତୁ ମୋ ପୁତ୍ରକୁ ଦିଅ ଆଣି ॥
ରାଜନ ଶୁଣି ଏ ବଚନ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ଚିନ୍ତା ତୋ ମନରୁ ଉପେକ୍ଷ । ତୋ ପୁତ୍ର ଆଣିଦେବି ଦେଖ ॥
ମୋହର ଅର୍ଦ୍ଧଅଙ୍ଗ ଦେଲେ । ତୋ ପୁତ୍ର ବ୍ୟାଘ୍ର ଦେବ ଭଲେ ॥
ଏହା କହିଣ ସେ ରାଜନ । ପୁତ୍ର ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଡକାଇଣ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଅଭିଷେକ କଲେ । ଛତ୍ର ଧରାଇ ଖଣ୍ଡା ଦେଲେ ॥
ସିଂହାସନେ ବସିଲେ ରାଜନ । ମାଳାତିଳକ ଆଭରଣ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । ମୋ ସତ୍ୟ ରଖହେ ବୋଇଲେ ॥
ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ବହୁତ । କହିଲେ ଯାବତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥

ବଢ଼ାଇ କରତ ଘେନଣ । ଉଭା ହୋଇଲେ ପାଶେ ପୁଣ ॥
ନାରୀ ପୁତ୍ରକୁ ଡକାଇଲେ । କଲ୍ୟାଣ କରିବ ବୋଇଲେ ॥
ମୋହର ଅଙ୍ଗ କରତିବ । ଦକ୍ଷିଣଅଙ୍ଗ ବିପ୍ରେ ଦେବ ॥
ମୋ ମନମଧ୍ୟେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଯେମନ୍ତ ବିପ୍ର ପୁତ୍ର ପାଇ ॥
ମୋ ସତ୍ୟ ଯେମନ୍ତେ ରହିବ । ତେମନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ବିଚାରିବ ॥
ସେହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଦଧୋଇ । ଆସନେ ବସାଇଲେ ନେଇ ॥
ଦୁଇ ଖମ୍ବ ଆଣ୍ଟେ ବାନ୍ଧାଇ । ମାଳଙ୍କୁ ଡାକ ସର୍ବ କହି ॥
ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭେ ବଳବନ୍ତ । ଆଣ୍ଟେ ଧରିବ ମୋର ଗାତ୍ର ॥
ପୁତ୍ର ନାରୀ ଯେ ମୋତେ ଚିରି । ଦକ୍ଷିଣ ଅଙ୍ଗ ତୋଳ ଧରି ॥
ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦେବେ ଦାନ । ତେବେ ମୋ ସୁଫଳ ଜୀବନ ॥
ରାଣୀ ବୋଇଲେ ହେ ରାଜନ । ତୁମ୍ଭର ଦେହ ନୋହୁ ଖୁଣ ॥
ମୋତେ ସେ ଦିଅ ତୁମ୍ଭ ଦାନ । ତୁମ୍ଭର ଥାଉ ଏ ଜୀବନ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୋ ଶରୀର ନେଉ । ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଶୀଘ୍ର ଯାଇଁ ଦେଉ ॥
ଯେ ନାରୀ ମରେ ସ୍ୱାମୀ ଆଗେ । ପାପ ବିନାଶି ବସେ ସ୍ୱର୍ଗେ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବୋଲଇ ଆଗୋ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ॥
ଏ ମାଂସ ବ୍ୟାଘ୍ର ନ ଭକ୍ଷିବ । ମୋ ପୁତ୍ର କେବେହେଁ ନଦେବ ॥
ଏ ରାଜା ସତ୍ୟଭଙ୍ଗ ହେବ । ହସିବେ ପ୍ରଜାଲୋକ ସର୍ବ ॥
ତା ଶୁଣି ପୁତ୍ର କହେ ତହୁଁ । ଦିଅହେ ମୋତେ ବ୍ୟାଘ୍ର ଖାଉ ॥
ପିତା ପୁତ୍ରରେ ନାହିଁ ଭେଦ । ଜାତ ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ସ୍ୱେଦ ॥
ଶ୍ରୀରାମ ଥିଲେ ଯେ ପୂର୍ବେଣ । ପିତା ସତ୍ୟରେ ଗଲେ ବନ ॥
ପର୍ଶୁ ଜନ୍ମିଲେ ଋଷିଘର । ପିତାର ସତ୍ୟ କଲେ ସାର ॥
ଶୁଣିମା ହେଉ ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ପିତା ନିମନ୍ତେ ଯାଉ ପ୍ରାଣ ॥
ସଂସାରେ ରହୁ କୀର୍ତ୍ତି ମୋର । ପାଦେ ପଡ଼ୁଛି ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବୋଲଇ ରାଜପୁତ୍ର ଶୁଣ ॥
ମାତା ସୁତ ଯେ କରତେଣ । କରତ ରାଜା ଅଙ୍ଗ ପୁଣ ॥
ଦକ୍ଷିଣ ଅଙ୍ଗ ଯେବେ ଦେବ । ତେବେ ସେ ବ୍ୟାଘ୍ର ତା ଭକ୍ଷିବ ॥

ତେବେ ପୁତ୍ରକୁ ଦେବ ସେହି । ତୋ ହସ୍ତେ କରତକୁ ଦେଖି ॥
ଏମନ୍ତ ରାଜପୁତ୍ର ଶୁଣି । ଆପଣା ମନ ମଧ୍ୟେ ଗୁଣି ॥
ବୋଲେ ଏ ନଷ୍ଟେ ନାରାୟଣ । ନୋହିଲେ ଦ୍ୟନ୍ତେ କି କଷଣ ॥
ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ଆନନ୍ଦ ହୋଇ । କରତ ପୁତ୍ର ହସ୍ତେ ଦେଇ ॥
ପରମ ଆନନ୍ଦରେ ବୁଢ଼ି । ନାରୀଙ୍କ ବୋଲେ ତଡ଼ବଡ଼ି ॥
ବିଳମ୍ବ ନକର ଗୋ ପୁଣ । ହୋଇବ ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ଜାଣ ॥
ଏକେତ ସେ ରାଜା କହିଲା । ଗୁରୁ ନାମ ଉଚ୍ଚେ ରଟିଲା ॥
ରାମ ଗୋବିନ୍ଦ କୃଷ୍ଣ ହରି । ଅଚ୍ୟୁତ ଅନନ୍ତ ମୁରାରି ॥
ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ମୁକୁନ୍ଦ । ଆରତ ଖଣ୍ଡ ହେ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଏହା ଶୁଣିଣ ଦେବଲୋକେ । ଆକାଶେ ଦେଖନ୍ତି ଉତ୍ସୁକେ ॥
ପ୍ରଜାଲୋକେ ଯେ ଯାହା କଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ହରି ଉଚାରିଲେ ॥
ମାତା ପୁତ୍ରଙ୍କର ଆନନ୍ଦ । ଭଜନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ରାଣୀ ବୋଇଲେ ବିନୟରେ । ଶୁଣ ମୋ ବାଣୀ ବପ୍ରବରେ ॥
ଭେଦ କରିଉଛ କାଳେଣି । ନୃସିଂହ ପରି ବିଦାରଣି ॥
ନୃସିଂହ ପରି ମୁଁ ଦାରୁଣ । ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମ୍ଭେ ନାରାୟଣ ॥
ତା ଶୁଣି ନୃପତି ବୋଲଇ । ରାଣୀ ତୋ ଗୁଣ ଶୁଝି ନୋହି ॥
ଯେସନେ ଋମଣର କାଳେ । ନଖ ଦନ୍ତଘାତେ ବିହିଲେ ॥
ସେ କାଳେ ଦୁଃଖ ନ ଲାଗଇ । ତେବେହେଁ ନିର୍ଭୟ ହେଲେ ତହିଁ ॥
ଶୁଣିମା ହେଉ ମହାଦେଈ । ବେଗେ କରତ ମୋର ଦେହି ॥
ଚକ୍ରଧର କରିବେ ପାରି । ହରିଣୀ ବିପତ୍ତି ଉଦ୍ଧାରି ॥
ଦ୍ରୌପଦୀ ଲଜ୍ଜା ନିବାରିଲେ । ଗଜକୁ ଆତଙ୍କୁ ରଖିଲେ ॥
କୁମ୍ଭୀର ନାଶନ ଯେ ହରି । ସେ ହରି ମୋତେ ଯେ ଉଦ୍ଧାରି ॥
ଏହା କହନ୍ତେ ସେ ମନର । ତାହା ଜାଣିଲେ ଚକ୍ରଧର ॥
ଏସନ ସମୟରେ ତହିଁ । ବେଗେ କରତ ଦେଲା ଦେହି ॥
ବାମ ଚକ୍ଷୁରୁ ଲୁହ ଝରି । ତା ଦେଖି ହସ୍ତୀଭୂତ ହରି ॥
ରାଜା ଯେ ସତ୍ୟ ନ ରଖିଲା । ଶରୀର ଯାର ଭ୍ରମ ହେଲା ॥

ନିସତ ହୋଇଲା ରାଜନ । ଦାନକୁ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହେ ପୁଣ ॥
ଆଗମ ନିଗମ ଅଛଇ । କଳ୍ପନା ଦାନଯୋଗ୍ୟ ନୋହି ॥
ଏ ଦାନ ମୁହିଁ ନ ଘେନିବି । ଅପୂର୍ବୀ ଦୋଷକୁ ଲଭିବି ॥
ଏତେ କହିଣ ଉଭା ହେଲେ । ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ଗମନ କଲେ ॥
ତହୁଁ ସେ ରାଣୀର ଉଦ୍‌ବେଗ । କହେ ଘେନିଣ ଦକ୍ଷ ଅଙ୍ଗ ॥
ଆଗରେ ଓଗାଳିଲେ ଯାଇ । ଋଷି ତୁ ନ ଯାଅ ଗୋସାଇଁ ॥
ରାଜା ସତ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତି ନାଶିଣ । କମ୍ପା କରୁଛ ବଡ଼ମ୍ଭଣ ॥
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲଇ ସେ ଭାବ । କଳ୍ପନା ଦାନ ନ ଘେନିବ ॥
ଆଗୋ ରାଣୀ ଶୁଣ ବଚନ । ରାଜା ଯେ କଲେକ ବେଦନ ॥
ରାଣୀ ବୋଲେ ଶୁଣିମା ହେଉ । ତାହା ଚରିତ୍ର ଏବେ ଏହୁ ॥
ବାମ ଅଙ୍ଗ ମନେ ଭାବିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଅଙ୍ଗ ପୁଣ୍ୟ କଲା ॥
ବାପର ଉପକାର ଯେଣୁ । ପୁତ୍ର ପାଇବ ସେହୁ ତେଣୁ ॥
ବାମ ଅଙ୍ଗ ସ୍ତ୍ରୀର ମୁଁ ହେଲି । କାହିଁରେ ଯୋଗ୍ୟ ତ ନୋହିଲି ॥
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ବାମଅଙ୍ଗ । କାନ୍ଦିଲା ତା ଦେଖି ବଭଙ୍ଗ ॥
ଏହା ଶୁଣି ହୃଷ୍ଟ ଶ୍ରୀହରି । ଧନ୍ୟ ଗୋ ରାଣୀ ତୁ ଚତୁରୀ ॥
ଏକଥେ ବେନିଅଙ୍ଗ କରି । ଫୁଙ୍କିଲେ ସୁମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରି ॥
ଜୀବ ପାଇଣ ସେ ରାଜନ । ପ୍ରମାଣ କରେ ପୁଣ ପୁଣ ॥
ନିଜରୂପ ଧରି ଶ୍ରୀହରି । ଗ୍ରହି ଭୁଜରେ କୋଳକରି ॥
ପୁତ୍ରକୁ ଯେହ୍ନେ ପିତା କୋଳ । ଆନନ୍ଦେ ହୋଇଲେ ବିହ୍ୱଳ ॥
ରାଜନ ଲୋଟଇ ଚରଣ । ବୋଲେ ମୋତେ କର କାରଣ ॥
ମୁହିଁ ଯେ ସଂସାରେ ପତିତ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧର ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ॥
ତୁମ୍ଭେ ନିର୍ଦ୍ଧନଙ୍କର ଧନ । ପତିତ ଜନ ଉଦ୍ଧାରଣ ॥
କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ଉଦ୍ଧର । ଘଟେ ଘଟେ କର ବିହାର ॥
ସଂସାର ଖେଳଘର ପରି । ଏ ଘୋର ସଂସାରୁ ଉଦ୍ଧର ॥
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ଜ୍ଞାନଦାତା । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଦୁଃଖ ସୁଖଦାତା ॥
ମାତା ପିତା ଯେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ । ତେଣୁ ମୋ ମନମଧ୍ୟେ କ୍ଷଟ ॥

ଆଦ୍ୟ ଯେ ଅନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ । ତେଣୁ ସେ ଗରୁଡ଼ ବାହନ ॥
ଯେଣୁ ସେ ଅନନ୍ତ ମୂରତି । ନରକନାଶନ ଶ୍ରୀପତି ॥
ମୋର କୋଟିଏ ନମସ୍କାର । ଏ ଘୋର ସଂସାରୁ ଉଦ୍ଧର ॥
ଏଣୁ ଶରଣ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ । ଜନମ ନୋହିବ ସଂସାରେ ॥
ହସି ନାରାୟଣ ପ୍ରସନ୍ନ । ସଧୀରେ କହନ୍ତି ବଚନ ॥
ଧନ୍ୟ ରାଜନ ସତ୍ୟବାଦୀ । ମୁକତି ତୋହର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
ପରୀକ୍ଷା କଲି ବହୁତରେ । ସତ୍ୟଭଗ୍ନ ନୋହିଲା ତୋରେ ॥
ସ୍ୱଦେହେ ଦୁଃଖ ତୋର ନୋହୁ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉ ॥
ଏତେ କହିଣ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ହେଲେ ସେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ॥
ଅନ୍ତେଣ ବୈକୁଣ୍ଠ ପ୍ରାପତି । ଶୁଣ ସୁଜନେ ହୃଷ୍ଟମତି ॥
ଏ ଦାର୍ଢ୍ୟ ଗୀତ ଯେ ଶୁଣନ୍ତି । ଅନ୍ତେ ଲଭନ୍ତି ମୋକ୍ଷଗତି ॥
ଗ୍ରହ ପୀଡ଼ାହିଁ ନ ବାଧଇ ନିର୍ଦ୍ଧନ ଲୋକ ଧନ ପାଇ ॥
ଅପୁତ୍ରି ଜନ ପାଏ ପୁତ୍ର । କାନ୍ତେ କାମଦେବ ପ୍ରାପତ ॥
ଚିତ୍ତରେ ଯେ ଜନ ଶ୍ରବଣ । ଯେ ଅବା କରନ୍ତି ଗାୟନ ॥
ବିଶ୍ୱାସ ମୂଳ ସାଧୁସେବା । ଧର୍ମର ମୂଳ ଦୟାଥିବା ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ କଦମ୍ବ ମୂଳଆ । ସେ ପ୍ରଭୁ ମୟୂର ଚୂଳଆ ॥
ଗୁଞ୍ଜାମାଳରେ ଯେ ମଣ୍ଡିତ । ଅଧରେ ମୁରଲୀ ଶୋଭିତ ॥
ଭଣେ ବିପ୍ର ସେ ରାମ ପାଦେ । ମନ ମୋ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
କୃପା କର ହେ ସାଧୁ ସନ୍ଥ । ଅନୁବ୍ରତେ ରହୁ ମୋ ଚିତ୍ତ ॥
ଅସାର ଅଟେ ଏ ସଂସାର । ଏଥେ ହରି ଭଜନ ସାର ॥
ମାଳତଳରେ ଯେହୁ ସ୍ଥିତ । ତାପାରେ ମୋ ମନ ଅର୍ପିତ ॥
ପଦ ପଦକେ ସୁଧାରସ । ସୁଜନେ ନିରନ୍ତର ଘୋଷ ॥
ଏଥେ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଯାର । ନଷ୍ଟେ ସେ ଭବୁଁ ହୁଏ ପାର ॥

ଇତିଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନ ଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଚନ୍ଦ୍ରଧ୍ୱଜ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଦ୍ୱିପଞ୍ଚାଶତ୍‌ ଅଧ୍ୟାୟ

ବଡ଼ବିପ୍ର ଓ ଛୋଟବିପ୍ର ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

ପୁଣି କହଇ ଚଇତନ । ଶୁଣ ହୋ ସୁମନ ରାଜନ ॥
ମିଥ୍ୟା ଅଟଇ ଧନ ଜନ । ସତ୍ୟ କେବଳ ଅଟେ ନାମ ॥
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅଟେ ନରଦେହ । ଭକ୍ତିରେ ତୁଟେ ମାୟା ମୋହ ॥
ସଂସାରେ ହରିନାମ ସାର । ଭଜିଲେ ଦୁସ୍ତରୁ ନିସ୍ତାର ॥
ତେଣୁ ବିଶ୍ୱାସ ଅଟେ ମୂଳ । ଯହିଁ ପ୍ରାପତ ଆଦିମୂଳ ॥
ପରମାନନ୍ଦ ପୀତବାସ । ଭକ୍ତ ହୃଦୟେ କରେ ବାସ ॥
ସେ ପ୍ରଭୁ ସୁରଙ୍ଗ ପୟରେ । ଭକତ ବାନ୍ଧେ ଭକ୍ତିଡୋରେ ॥
ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ନରହରି । ଭକତହିତେ ଦେହ ଧରି ॥
ଅଶେଷ ତୁମ୍ଭର ମହିମା । କେ କହିପାରେ ଗୁଣସୀମା ॥
ବିଦ୍ୟାନଗରେ ନାମ ଗ୍ରାମେ । ଥିଲେ ଯେ ଦୁଇ ଦ୍ୱିଜୋତ୍ତମେ ॥
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଯେ ବଡ଼ ବିପ୍ର ବୋଲି । କହନ୍ତି ଜନେ ସର୍ବେ ଭଲି ॥
ବେନିଏ ଅତି ଶାନ୍ତ ଧୀର । କୃଷ୍ଣଭକତ ସଦାଚାର ॥
ଏକଇ ଆତ୍ମା ବେନିଜନ । କ୍ଷଣେ ନୁହନ୍ତି ଭିନ୍ନା ଭିନ୍ନ ॥
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବିପ୍ରର ନାହିଁ କେହି । ଆବର ଦରିଦ୍ର ଅଟଇ ॥
ଲଗାଇ ଶରୀର ଜୀବିତ । ସାଧଇ ପରସେବା ବ୍ରତ ॥
ବଡ଼ ବିପ୍ର ଯେ ସୁକୁଳୀନ । ବହୁ କୁଟୁମ୍ବ ଧନବାନ ॥
ଅନେକ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ କରେ । ଦୁଃଖୀର ଦୁଃଖେ ସଦା ହରେ ॥
ଦୁହେଁ ବିପ୍ରର ଦିନେ କଲେ । ତୀର୍ଥ ଭ୍ରମଣେ ବାହାରିଲେ ॥
ହୋଇଣ ଆନନ୍ଦିତ ମନ । ଭ୍ରମିଲେ ନାନା ତୀର୍ଥମାନ ॥
ଗୁରୁଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଅନୁସରି । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବିପ୍ର ଯେ ସେବା କରି ॥
ତାହାର ଭକ୍ତି ସେବା ପାଇ । ବଡ଼ ବିପ୍ର ଯେ ହେଲା ମୋହି ॥
ଏମନ୍ତେ ଭ୍ରମି ବେନି ଜନେ । ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ବୃନ୍ଦାବନେ ॥

ଯହିଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବନମାଳୀ | କରିଣ ଥିଲେ ନାନା କେଳି ||
ସେ କ୍ଷେତ୍ରେ ରଜ ଦେହେ ବୋଳି | ଆନନ୍ଦେ ହେଲେ କୋଳାକୋଳି ||
କରି ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ଦର୍ଶନ | ପବିତ୍ର କଲେ ନେତ୍ର ମନ ||
ଭକ୍ତିରେ ହୋଇ ଗଦ ଗଦ | ସେବିଲେ ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମପାଦ ||
ଭକ୍ଷିଣ ପ୍ରସାଦ ଆଦର | ପବିତ୍ର କଲେ କଳେବର ||
ଏମନ୍ତେ ତହିଁ କେତୁଦିନ | ରହିଲେ ବିପ୍ର ବେନି ଜନ ||
ବଡ଼ବିପ୍ର ଯେ ତୋଷମନେ | ଛୋଟ ବିପ୍ରକୁ ଏକଦିନେ ||
କହଇ ଆହେ ବିପ୍ରବର | ତୁମ୍ଭେ ଅଶେଷ ଗୁଣାଧାର ||
ଜାଗ୍ରତ ରହି ରାତ୍ରିଦିନ | ସେବୁଛ ଦେଇ ପ୍ରାଣମନ ||
ରଖିଛ ଋଣୀ କରି ମୋତେ | ଏ ଋଣୁ ତରିବି କେମନ୍ତେ ||
ଏ ଋଣ ଯେବେ ନ ଶୁଝିବ | କୃତଘ୍ନ ସିନା ହୋଇଯିବ ||
ଏଥିକି ମୋର ଏହିମନ | କରିବି କନ୍ୟାରତ୍ନ ଦାନ ||
ରୂପବତୀ ସେ ଗୁଣବତୀ | ସାକ୍ଷାତେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ୱତୀ ||
ସେ ସେବୁ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ | ତେବେ ଶୁଝିବ ମୋର ଋଣ ||
ଏ କଥା ଛୋଟବିପ୍ର ଶୁଣି | ରହିଲା ହୋଇ ଦଣ୍ଡେ ତୁନି ||
ଧୀରେ କହିଲା ଏ ବଚନ | ତୁମ୍ଭେ କୁଳୀନ ଧନବାନ ||
ଦରିଦ୍ର ବିପ୍ର ମୁଁ ଅଟଇ | ମୋର ତ ପୁଣ କେହି ନାହିଁ ||
ମୋତେ କି କନ୍ୟା ବିଭା ଦେବ | କାହିଁକି କହ ଅସମ୍ଭବ ||
କହଇ ବଡ଼ବିପ୍ର ପୁଣ | କୁଳେ ମୋ ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ||
ଧନ ସହିତେ କନ୍ୟା ଦେବ | ଧର୍ମହିଁ ରକ୍ଷା ମୁଁ କରିବ ||
ତହୁଁ ସେ ଛୋଟବିପ୍ର ବୋଲେ | ପରତେ ଯିବ ସତ୍ୟକଲେ ||
ଏହି ଗୋପାଳ ସାକ୍ଷାତରେ | ଶୁଣିଣ ବଡ଼ବିପ୍ର ଧୀରେ ||
ବୋଲେ ମୋ ସତ୍ୟ ତିନିବାର | ସାକ୍ଷୀ ଏ ଗୋପାଳ ଠାକୁର ||
ଏମନ୍ତେ ସତ୍ୟ ଦୁହେଁ କଲେ | ଶୁଭେ ଘରକୁ ଫେରିଗଲେ ||
ଗତ ହୋଇଲା ଦିନଗୁର | କନିଷ୍ଠ ବିପ୍ରେ ଯେ ପଗୁର ||
କନ୍ୟା ଦେବାକୁ କଲି ପଣ | କିମ୍ପା ତା ମନକୁ ନ ଆଣ ||

ବଡ଼ବାପ୍ର ଯେ ହସି ମନ୍ଦ । ବୋଲଇ ନାହିଁ ମୋର ଛନ୍ଦ ॥
ପୁଣ ଭରଯା ବନ୍ଧୁଜନ । ତାଙ୍କ କହିବ ମୋର ପଣ ॥
ବାଦ କରିବେ ସେ ଜାଣଇ । ତହିଁକି ଡର ମୋର ନାହିଁ ॥
ଯାଅ ନକ୍ଷତ୍ରରେ ଘରେ ଥାଅ । ବିବାହ ଦେବ ନକ୍ଷେତ୍ର ଝିଅ ॥
ଦିବସ ଶେଷେ ରବି ଅସ୍ତ । ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଲା ଉପଗତ ॥
ଶୁଭିଲା ଦେଉଳେ କାହାଳୀ । ଶଙ୍ଖ ମର୍ଦ୍ଦଳ କରତାଳି ॥
ଘଣ୍ଟ ଭକତ ଗୀତନାଦ । ପବନ ହେଲା କର୍ଣ୍ଣ ହୃଦ ॥
ଏ ଅନ୍ତେ ଏକେ ଏକେ ଆସି । ବଡ଼ବିପ୍ରର ପାଶେ ବସି ॥
ପୁତ୍ର ଭରଯା ସକୁଟୁମ୍ବ । ଶୁଣନ୍ତି ଭ୍ରମଣ ପ୍ରସ୍ତାବ ॥
କହଇ ବିପ୍ର ମନ ତୋଷେ ।ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅବଶେଷେ ॥
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ରର ସାଧୁପଣ । ସେବ ତୋଷିବା ଆଦିଗୁଣ ॥
କହିଲା ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବାଣୀ । ସକଳେ ଶୁଣି ମୁଖେ ଭଣି ॥
ଏକାଳେ ବିପ୍ର ଭଲ ବୁଝି । କହିଲା ଜଣାଇ ମରଜି ॥
ସତ୍ୟେ ମୁଁ ହୋଇଛି ବନ୍ଧନ । କରିବ ତାକୁ କନ୍ୟାଦାନ ॥
ଶୁଣିବାମାତ୍ରେ ଏହିକଥା । ସତେ କି କାଳସର୍ପ ମଥା ॥
ପାଦେ କେ ଅବା ଦେଲେ ଦଳି । ତେମନ୍ତ ଆତ୍ମେ ଲେ କଳି ॥
ସେଇଟା କୁଳଗୋତ୍ର ହୀନ । ଆବର ଅତି ଅକିଞ୍ଚନ ॥
ଆମ୍ଭେ କୁଳୀନ ବଂଶଧର । ଅପାତ୍ରେ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ବେଭାର ॥
କେ ବୋଲେ ମାତଜାଣ୍ଡି ଅଂଶେ । କେହି ନାହାନ୍ତି ତାର ବଂଶେ ॥
ଲୋକରେ ନିନ୍ଦା ପ୍ରକାଶିବ । ଆପଣା କୁଳ ଧ୍ୱଂସ ଯିବ ॥
ବିପ୍ର ବୋଇଲେ ତେବେ ମୁହିଁ । ସତ୍ୟ କେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବଇଁ ॥
ନରକେ ହେବ ମୋର ବାସ । ନିସ୍ତାର ପଥ ଆଉ କିସ ॥
ଭରଯା କହେ କାନ୍ଦି ତାକୁ । ଭସାଇ ଦେବ ମୋ ଝିଅକୁ ॥
ପୁଣ ପ୍ରକାଶି ଗୁରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲଇ ଖାଇବି ମୁଁ ବିଷ ॥
ମରିବ ଗଲେ ଛୁରିମାରି । ତାହାକୁ ଦିଅ ନାହିଁ ବରି ॥
ବିପ୍ର ଦେଖି ଏ ଉତପାତ । ହୋଇଲା ତାର ବୁଦ୍ଧିହତ ॥

ଏକାଳେ ଶ୍ରେଷ୍ଠବିପ୍ର ଆସି । ଘର ମଧ୍ୟକୁ ଗଲା ପଶି ॥
ବଡ଼ବିପ୍ରକୁ ପଚାରିଲା । ବିବାହ ଦିନ କେବେ ହେଲା ॥
ତାହାକୁ ଦେଖି ବିପ୍ରସୁତ । ଝିଙ୍ଗାସି କହିଲା ବହୁତ ॥
ବୋଇଲା ଦେଖ ଦୁଷ୍ଟପଣ । ପିତାଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗ ଖୁଆଇଣ ॥
ଧନ ବସନ ହରିନେଲା । ପରଣେ ମାଗ ବସିଥିଲା ॥
ଉପୁରେ ସତ୍ୟକଲେ ପିତା । ଦେବାକୁ ଆପଣା ଦୁହିତା ॥
ଏ ସତ୍ୟ ନକ ପରମାଣ । ଆତଙ୍କ କାଳ ବାକ୍ୟ ଜାଣ ॥
ସାହସ ବଡ଼ ଏଇଠାର । ହେବ ଏ ମୋର ଭଗ୍ନୀବର ॥
ଧାଇଁ ଆସିଛୁ କଥା ଶୁଣି । ଏହାର ମୁଣ୍ଡ ଦେବ ହାଣି ॥
ଏ ବୋଲ ଶୁଣି ପାଞ୍ଚ ସାତ । ହୋଇଲେ ଆସି ଉପଗତ ॥
ସର୍ବେ ବୋଇଲେ ରହ ରହ । ବୁଝିବା ଫେଡ଼ିଣ ସନ୍ଦେହ ॥
ପୁଚ୍ଛିଲେ ଶ୍ରେଷ୍ଠବିପ୍ର ସତ୍ୟ । କହ ଗୋ ସାକ୍ଷୀ ଏଥିକତ ॥
କହଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠବିପ୍ର ଧୀରେ । ସାକ୍ଷୀ ମୋ ଅଛି ବ୍ରଜପୁରେ ॥
ଶ୍ରୀବୃନ୍ଦାବନ ପୀଠନାଥ । ଗୋପାଳ ଜାଣଇ ସମସ୍ତ ॥
ନିୟମ କରି କହ ସର୍ବେ । ଅନ୍ୟାୟ ନ କରିବ ସେବେ ॥
ତେବେ ପଞ୍ଚର ମତ ଘେନ । ଯିବ ସେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଆଣି ॥
ସକଳେ ଶୁଣି ପାଞ୍ଚ ମନେ । ପ୍ରତିମା ଆସିବ କେସନେ ॥
ଯେବେ ତା କନ୍ଧେ ମୁଣ୍ଡେ ବହି । ଆଣିବ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ଏହି ॥
ସେ କି ମନୁଷ୍ୟ ପରି ଭାବ । କଥା କହିବ ଅସମ୍ଭବ ॥
ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲେ । ଆଣ ବୋଲିଣ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ॥
ଭଲଲୋକଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଳି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ର ସେ ଗଲା ଚଳି ॥
ପ୍ରବେଶ ହେଲା ବୃନ୍ଦାବନେ । ଗୋପାଳ ଦେବ ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ପ୍ରତିମା ଜ୍ଞାନ ତାର ନାହିଁ । ଜାଣେ ସାକ୍ଷାତେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥
ସାକ୍ଷୀ ହୋଇଛି ବେନିଙ୍କର । ଅବଶ୍ୟ ଯିବ ଆମ୍ଭ ଘର ॥
ଏତେ ଆଗ୍ରହ ଏଣୁ ଲାଗି । ନୁହଇ ଅଧରମ ଭାଗୀ ॥
ହୋଇବ ବଡ଼ବିପ୍ର ମୋର । ଏଥିକି ବଳ ଉପୁ ତାର ॥

ସାଧୁର ହୃଦୟୁ ଏ ଭଳି । ଅନ୍ୟ ଦୁଃଖେ ସେ ଯାଏ ତଳି ॥
ଏତେ ଉତ୍କଣ୍ଠା ସେ କାରଣେ । ସାଧୁର ମନ ସାଧୁ ଜାଣେ ॥
ବଡ଼ ବିପ୍ର ଯେ ଘରେ ଥିଲି । ଗୋପାଳେ ସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭିଲି ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ମୁଁ ତୁମ୍ଭ କିଙ୍କର । ସଙ୍କଟୁ ମୋତେ ରକ୍ଷାକର ॥
ବର୍ଜନ୍ତୁ ମୋର ପରିବାର । ସନ୍ତୁ ଲଭଇ ମୁଁ ଉଦ୍ଧାର ॥
ଦୟା ସାଗର ନରହରି । ସକଳ ତୁମ୍ଭେ ପାପ କରି ॥
ତେଣେ ଗୋପାଳ ପାଦେ ପଡ଼ି । ଶ୍ରେଷ୍ଠବିପ୍ର ସେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ବୋଇଲି ବିନୟ ବଚନ । ହେ ପ୍ରଭୁ ବିପଦ ଭଞ୍ଜନ ॥
ସର୍ବସ୍ୱ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ତୁହି । କିସ କହିବ ଅବା ମୁହିଁ ॥
ତୁ ସାକ୍ଷୀ ଥାଇ ଦେବଦେବ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ସତ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବ ॥
କାହାକୁ ହେବ ଅପଯଶ । ଝଟତି ଯିବା ପ୍ରଭୁ ଆସ ॥
ଶୁଣିଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ କଥାଳ । ପ୍ରସନ୍ନେ ମଦନ ଗୋପାଳ ॥
ସୁରଙ୍ଗ ଅଧରେ ପ୍ରକାଶ । କରିଣ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହାସ ॥
ବୋଇଲେ ବଚନ ଗଭୀରେ । କି କଥା କହ ବିପ୍ର ମୋରେ ॥
ଶିଳା ପ୍ରତିମା ହୋଇ ମୁହିଁ । କେମନ୍ତେ ପଥ ଚାଲିବଇଁ ॥
ବିପ୍ର ବୋଇଲି ମାୟାଧର । ମୋଠାରେ କପଟ ନ କର ॥
ପ୍ରତିମା ହୋଇ କି ପ୍ରକାରେ । ବଚନ ଭାଷେ ସୁଗଭୀରେ ॥
ହସି ଭାଷିଲେ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ । ସାକ୍ଷୀ ଦେବାକୁ ଯିବା ଚାଲ ॥
ଆହାରେ ହାଣ୍ଡିଏକ ଅନ୍ନ । ଭୋଗ କରିବୁ ପ୍ରତିଦିନ ॥
ଆମ୍ଭେ ତୋ ପଛେ ପଛେ ଯିବୁ । ତୁ ଫେରି ପଛେ ନ ଚାହିଁବୁ ॥
ପଛେ ଚାହିଁବୁ ଯଦି ତୁହି । ଆମ୍ଭେ ରହିବୁ ନିଶ୍ଚେ ତହିଁ ।
ନୂପୁର ଶବଦ ଆମ୍ଭର । ଶ୍ରବଣେ ଜାଣିବୁ ଯିବାର ॥
ବିପ୍ର ଏମନ୍ତ ବାଣୀ ଶୁଣି । ଉଠିଲି ହେଉ ପ୍ରଭୁ ଭଣି ॥
ଚାଲିଲି ବେଗ ବେଗ ଆଗେ । ଗୋପାଳ ଚାଲେ ପଛଭାଗେ ॥
ଏମନ୍ତେ ପଥ ଗଲେ ବାହି । ଗ୍ରାମ ନିକଟେ ହେଲେ ଯାଇ ॥
ନୂପୁର ରବେ ଗଳି ଗଳି । ଭରତି ହୋଇ ପଥ ଧୂଳି ॥

ଶବଦ ନ କଲା ନୂପୁର । ବିପ୍ର ସନ୍ଦେହ ଗୁରୁତର ॥
ପ୍ରଭୁ କି ଠକି ଗଲେ ମୋତେ । ଲେଉଟି ଚାହିଁଲା ପଶ୍ଚାତେ ॥
ହସିଣ ଗୋପାଳ ସେ ତହିଁ । ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇଗଲେ ରହି ॥
ଗ୍ରାମକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ର ଗଲା । ସକଳ ସନ୍ଦେହ କହିଲା ॥
ହୋଇଲେ ଲୋକ ଆଚମ୍ବିତ । ଧାଇଁଲେ ଦର୍ଶନେ ତୁରିତ ॥
ତାହାଙ୍କ ଭିତରେ ମହନ୍ତ । ଯେ ଯେତେ ଥିଲେ ଉପସ୍ଥିତ ॥
ତାଙ୍କ ଆଗରେ ସାକ୍ଷୀ ମତେ । କହିଲେ ଗୋପାଳ ସାକ୍ଷାତେ ॥
ଶୁଣ ସକଳ ସାଧୁ ନର । ସତ୍ୟ କରିଛୁ ପ୍ରକୃତରେ ॥
ବଡ଼ବିପ୍ର ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ରକୁ କନ୍ୟାଦାନେ ॥
ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନ କର । ବିପ୍ର ବହିବେ କନ୍ୟାବର ॥
ଯେମନ୍ତେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ବାଣୀ । ତେମନ୍ତେ ଶୁଭିଲା କାହାଣୀ ॥
ସକଳେ ଶୁଣିଲେ ଚକିତେ । ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ଏ ଭକତେ ॥
ବଡ଼ବିପ୍ରର କି ଆନନ୍ଦ । ମୁଖ କି ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଚନ୍ଦ୍ର ॥
ବିବାହ ସଞ୍ଚାର ଭିଆଇ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିପ୍ରକୁ କନ୍ୟା ଦେଇ ॥
ମହାଉତ୍ସବେ ହେଲା ଭୋଳ । ପୂଜିଲା ଠାକୁର ଗୋପାଳ ॥
ବିଦ୍ୟାନଗର କାଞ୍ଚିପୁର । ରାଜା ପାଇ ଏ ସମାଚାର ॥
ତୋଳାଇ ଦେଲା ଯେ ଦେଉଳ । ତହିଁରେ ରହିଲେ ଗୋପାଳ ।
ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ନାମ ବହି । ପବଳ ଜଳେ କାଞ୍ଚି ଭୂଇଁ ।
ଏମନ୍ତେ ଉତ୍କଳ ରାଜନ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ଜାଣ ।
ତା ସଙ୍ଗେ କାଞ୍ଚି ରାଜାଙ୍କର । ବିବାଦ ହେଲା ଘୋରତର ।
ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ ଗୁଣବତୀ । ରାଜାର କନ୍ୟା ପଦ୍ମାବତୀ ।
ପୁରୀ ରାଜାଙ୍କୁ ବିଭା ଦେଇ । ପୂର୍ବୁ ଯେ କଥା ଥିଲା ହୋଇ ।
ରଥ ସମୟେ କାଞ୍ଚିରାୟେ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ କଲେକ ବିଜୟେ ।
ଦେଖିଲେ ପୁରୀ ନରମଣି । କରେ ଚଣ୍ଡାଳ ଆଚରଣି ।
ସୁନା ପହଁରା ଧରି କରେ । ଝାଡ଼ଇ ରଥ ଭକ୍ତିଭରେ ।
ଏମନ୍ତ ଦେଖି କାଞ୍ଚିରାଜା । ତାହାଙ୍କ ଆପଣା ତନୁଜା ।

ଝିଅ ଦେବାକୁ ନାହିଁ କଲ । ଚଣ୍ଡାଳ ବୋଲି ଗାଳିଦେଲ ॥
ଏଥିରେ ଓଡ଼ଶା ରାଜନ । କୋପରେ ଅନଳ ସମାନ ॥
ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ ଗୁରୁତର । ବଳେ ଆଣିବେ କନ୍ୟା ତାର ॥
ଚଣ୍ଡାଳେ କରିବେ ପ୍ରଦାନ । ତେବେ ଯିବ ଏ ଅପମାନ ॥
ରାଜାର ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି । ଧାଇଁଲେ ଓଡ଼ଶା ସଇନି ॥
ଲାଗିଲା ମହାରଣ ଘୋର । କାଞ୍ଚି ହୋଇଲା ଟଳମଳ ॥
ଜିଣିଲେ ଓଡ଼ଶାର ପତି । ବଳେ ଘେନିଲେ ପଦ୍ମାବତୀ ॥
ଆଉରି ଇଷ୍ଟ ଗଣନାଥେ । ଗୋପାଳେ ଆଣିଲେକ ସାଥେ ॥
ଭଣ୍ଡି ଗଣେଶ ନାମ ଦେଇ । ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି ପଛେ ତାକୁ ଥୋଇ ॥
ଗୋପାଳ ପାଇଁ ଏକ ଘର । ନିର୍ମାଣ କଲେ ଚମତ୍କାର ॥
ଯେ ସତ୍ୟବାଦୀ ନାମ ଗ୍ରାମେ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ମନ୍ଦିର ସୁଷମେ ॥
ହେଲା ସେ ମଦନ ଗୋପାଳ । ଦେବଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠାନ ସ୍ଥଳ ॥
ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ଗୋପୀନାଥ । ନାମଟି ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ ॥
ପରମ ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱରୂପ । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟନାଥ ବିଶେ ରୂପ ॥
ଭକତ ନୟନ ଚକୋର । ନିର୍ମଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଧାକର ॥
ଆଶାର୍ଥୀ ଚାତକ ନୀରଦ । ଆରତ ଭଞ୍ଜନ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
ସ୍ୱୟଂ ମହିମା ମହାମେରୁ । ଭକତ ବାଞ୍ଛା କଳ୍ପତରୁ ॥
ଦର୍ଶନମାତ୍ରକେ ମୁକତି । ଯାଚ ଦିଅନ୍ତି ବିଶ୍ୱପତି ॥
ଧନ୍ୟ ହେ ବେନି ବିପ୍ରବର । ତାରିଲ ତାରିଲ ସଂସାର ॥
ବାନ୍ଧିଣ ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ଡୋରେ । ଟାଣି ଆଣିଲ ବିଶ୍ୱମ୍ଭରେ ॥
ଭକ୍ତ ବତ୍ସଳ ପ୍ରଭୁବାନା । ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଭବେ ସିନା ॥
କହଇ ରାମଦାସ ସ୍ଥିର । ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ମୋ ନମସ୍କାର ॥
ତୁମ୍ଭେ ହୋଇ ମୋ ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ । ତାର ଏ ଭବ ଜଳଧିରୁ ॥

ଶ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ରାଣୀ

ଆଉରି ଚଇତନ କହେ । ଶୁଣିମା ହେଉ ମୁନିରାୟେ ।
ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ରାଜା ରାଣୀ ଦିନେ । ଗଲେ ଗୋପାଳ ଦରଶନେ ।

ଦେଖି ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ମୂରତି । ଲାବଣ୍ୟସିନ୍ଧୁ ତନୁ ଜ୍ୟୋତି ॥
ହୃଦରେ ଆନନ୍ଦ ତରଙ୍ଗ । ପୁଲକେ ପୂରିଲା ସର୍ବାଙ୍ଗ ॥
ସର୍ବାଙ୍ଗେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର । ଅଛଇ ନାନା ଅଳଙ୍କାର ॥
ନାସାରେ ନାହିଁ ଏକ ମୋତି । ଥିଲେ ସେ ଦୁନ୍ଦି ଓଷ୍ଠ ଜ୍ୟୋତି ॥
ବିଲେକ ପାବନ ହୃଦର । ପଦ୍ମିନୀ ଦନ୍ତେ ସୁନ୍ଦର ॥
ଥିଲା ଯେ ନାକେ ଆପଣାର । ବୃହତ ଜଙ୍ଗ ମୋତିବର ॥
ତାକୁ ଦେବାକୁ କଲା ଚନ୍ତା । ନାସାରେ ଛିଦ୍ର ଯେତେ ଥାନ୍ତା ॥
ପିନ୍ଧାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏକ୍ଷଣି । ଏମନ୍ତ ଭାବିଲେକ ରାଣୀ ॥
ନଶିରେ ଦେଖିଲା ସ୍ୱପନ । ସାକ୍ଷାତ ପଦ୍ମିନୀ ବିଧାନ ॥
କହିଲେ ପ୍ରଭୁ ରଙ୍ଗାଧର । ଶିଶୁକାଳରେ ମାତା ମୋର ॥
ମୁଁ ଅପନ୍ତାଣି ବୋଲି ଜାଣ । ବିନ୍ଧାଇ ମୋର ନାକ କାନ ॥
ପିନ୍ଧାଇଥିଲେ ମୋତି ନାକେ । ହଜିଲା ଯମୁନାର ପଙ୍କେ ॥
ଏବେତ ବଡ଼ ବାଞ୍ଛା ମୋର । ପିନ୍ଧିବି ତୁମ୍ଭ ମୋତି ବର ॥
ଦେବାକୁ ଏମନ୍ତ ମୁକୁତା । ମନେ ନ ପାଅ ଯେବେ ବ୍ୟଥା ॥
ସକାଳୁ ଉଠି ଏ ସ୍ୱପନେ । ଦେଖିଲା ରାଣୀ ଭାବି ମନେ ॥
କେମନ୍ତେ ମନ କଥା ମୋର । ଜାଣିଲେ ଗୋପାଳ ଠାକୁର ॥
ମୁକ୍ତା ପିନ୍ଧାଇବାକୁ ଅଳ । କରି ମନରେ ଗଲା ଚଳି ॥
ପ୍ରବେଶ ଗୋପାଳ ଶ୍ରୀମୁଖରେ । କହିଲା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସ୍ୱରେ ॥
ବିନ୍ଧାଇତାର ନାକ ମାତା । ପିନ୍ଧାଇଥିଲେ ସେ ମୁକୁତା ॥
ସେ ବନ୍ଧ ଆଜଯାଏ ଅଛି । ମୋତିତ ହଜିଣ ଯାଇଛି ॥
ଏଡ଼େ ରୁକ୍ମିଣୀ ତୋର ମାୟେ । ନ ଦେଲେ ଆଉ ମୋତିଟିଏ ॥
ଆହା ମୋହର ଦୁଃଖୀଧନ । ମୋ ମୋତି ପିନ୍ଧିବାକୁ ମନ ॥
ଭକ୍ତକ ଅମୂଲ୍ୟ ମୁକୁତା । ଦେଲେ ହେବ ମୋ ମନବ୍ୟଥା ॥
ମୁକୁତା ଅବା କବା ଧନ । ଦେଇ ପାରଇ ମୋ ଜୀବନ ॥
ସର୍ବ ସମ୍ପଦ କରି ଠୁଳ । ସମର୍ପି ଦେବିରେ ଗୋପାଳ ॥
ପତିତ ପାବନ ତୋ ବାନା । ମୋଠାରେ ଦୟା କଲୁ ସିନା ॥

ପିନ୍ଧାଇ ଦେବ ଟେକ ମୁଖ । ଯାଉ ମୋ ନାଶି ଜନ୍ମ ଦୁଃଖ ॥
ବୋଲଣ ଧଇଲ ମସ୍ତକ । ବଙ୍କାଇ ଦେଇ ପ୍ରଭୁ ବେକ ॥
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ବକୁ ରହୁ ମୁଖ ଗୋଟି । ଲୁଟାଇ ଦେଲେ ଶୋଭାସୃଷ୍ଟି ॥
ଗୃହିଁ ସେ ବଦନର ଗତି । ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ବ୍ରଣୀ ମୋତି ॥
ଦେଖି ପ୍ରଭୁର ପଦ୍ମମୁଖ । ହରିଲା ସର୍ବପାପ ଦୁଃଖ ॥
ମା ପାଶେ ଯେସନେ ବାଳକ । ତଥା ସନ୍ମୁଖ ପ୍ରଭୁ ବେକ ॥
ହସି ଆନନ୍ଦେ ହେଲେ ଉଭା । ଆହା ଦିଶିଲା କେଡ଼େ ଶୋଭା ॥
କୃତାର୍ଥ ହୋଇଗଲେ ବ୍ରଣୀ । ଚକ୍ଷୁରୁ ବହିଗଲା ପାଣି ॥
ଉତ୍ସବ କଲା ସେ ଭୁବନେ । ପ୍ରସାଦେ ତୋଷି ସର୍ବଜନେ ॥
ଅଦ୍ୟାପି ରହିଛି ସେ ମୋତି । ଠାକୁରେ ଉତ୍ସବେ ପିନ୍ଧନ୍ତି ॥
ଲୀଳାମୟ ସେ ଗୋପୀନାଥ । କରନ୍ତି ଲୀଳା ଅପ୍ରମିତ ॥
ଜାଣି ବ୍ରଣୀର ଶୁଦ୍ଧମନ । କଲେ ତା ବାଞ୍ଛା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପ୍ରେମେ ହୋଇ ଭୋଳ । ମାଗି ପିନ୍ଧିଲେ ମୁକ୍ତାଫଳ ॥
ଯା ପାଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ । ସେବେ ତାଙ୍କୁ କି ଊଣା ପୁଣି ॥
ପ୍ରେମ ଅଧୀନ ଦଇତାରି । ପ୍ରେମରୁ ନପାରେ ଉବୁରି ॥
ଧନ୍ୟ ତୁ ବ୍ରଣୀ ଜଗନ୍ନାଥ । ତୋ ପାଦ ଧୂଳି ମୋର ମାଥ ॥
ପବିତ୍ର ହେଉ ରାମଦାସ । କରୁଣା କର ପୀତବାସ ॥
ସଂସାର ମାୟାରେ ମୁଁ ଜଡ଼ି । ପବିତ୍ର ମୁକ୍ତିପଥ ଛାଡ଼ି ॥
ଅନ୍ଧାରେ ହେଉଛି ଅଣ୍ଡାଳି । ପଥ ଦେଖାଅ ବନମାଳୀ ॥
ରଖାଅ ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ମନ । ନିସ୍ତାର ଅକିଞ୍ଚନ ଜନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗ୍ରେଟବ୍ରିଟେନ ବଡ଼ବିପ୍ର କ୍ଷେତ୍ରବାସୀବ୍ରଣୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ନିଂପଞ୍ଚାଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶତ୍ ଅଧ୍ୟାୟ
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହଇ ଚଇତନ ବାଣୀ । ଶୁଣ ସୁମନ ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ହରିର ଅନୁଗ୍ରହ ହେଲେ । ନିସ୍ତରେ ମହାପାପୀ ଭଲେ ॥
ଯେ ଯେତେ ପାପୀ ଥାଏ ଜାଣ । ସେ ହୁଏ ତେତେ ପୁଣ୍ୟବାନ ॥
ରୋଗୀର ବ୍ୟାଧି ହେଲେ ହତ । ଯେମନ୍ତ ହୁଏ ବଳବନ୍ତ ॥
ଅପଥ ପାଶକୁ ନ ଯାଏ । ଚିର ଜୀବନ ସୁଖେ ରହେ ॥
କହିବା ଏକ ସାଧୁକଥା । ଅତି ପବିତ୍ର ଗୁଣ ଗଥା ॥
ଦକ୍ଷିଣେ ଏକ ବିପ୍ର ରହେ । ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ନାମ ବହେ ॥
ଅଟନ୍ତି ଧର୍ମ ବିବର୍ଜିତ । ଅତି ଲମ୍ପଟ ବେଶ୍ୟା ରତ ॥
ନଦୀ ଏ ଘର ପାଶେ ତାର । ତା ଆରପାରେ ବେଶ୍ୟାଘର ॥
ନାମ ତାହାର ଚିନ୍ତାମଣି । ସୁନ୍ଦରୀ ସୃଷ୍ଟି ମଥାମଣି ॥
ଲମ୍ପଟ ମନ ବନ୍ଦୀବାସ । ଷୋଳ କି ସତର ବୟସ ॥
ସେହିଟି ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳର । ଅମୂଲ୍ୟ କଣ୍ଠ ସୁନାହାର ॥
ତା' ଘରେ ରଜନୀ ଦିବସ । ପଡି ଭୋଗଇ ରତିରସ ॥
ଦିନେ ତା ପିତୃଶ୍ରାଦ୍ଧଦିନ । ପଡିଲା ସକାଳୁ ବହନ ॥
ବେଶ୍ୟା ବୋଇଲା ଯାଅ ଘର । ପିତାଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ କର ॥
ଘଡ଼ି ଯେ ବରଷା ପବନ । ଘରେ ରହିବ ଆଜଦିନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବିଦା କଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରକୁ ଅଇଲା ॥
ସାରିଲା ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ମ ବିଧି । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଚରବୃଦ୍ଧ ॥
ଆସି ହୋଇଲା ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ । ହେଲା ଅନ୍ଧାର ବେଳୁବେଳ ॥
ଯେମନ୍ତ ବଢ଼ିଲା ଅନ୍ଧାର । ତେମନ୍ତ ମଦନ ବିକାର ।
ବିପ୍ର ହୃଦୟେ ଗଲା ଘୋଟି । କେ କହୁ ତାର ଛଟପଟି ॥
ଘନେ ବିଜୁଳି ଲୀଳାପର । ମନରେ ବେଶ୍ୟା ଖେଳାକର ॥
ସମନ୍ତେ ନାଚେ ବାଏ ଗାଏ । ହସି ନୟନ କୋଣେ ଚାହେଁ ॥

ପିନ୍ଧାଇ ଦେବ ଟେକ ମୁଖ । ଯାଉ ମୋ ନାଶି ଜନ୍ମ ଦୁଃଖ ॥
ବୋଲଣ ଧରିଲ ମସ୍ତକ । ବଙ୍କାଇ ଦେଇ ପ୍ରଭୁ ବେକ ॥
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ବକୁ ରହୁ ମୁଖ ଗୋଟି । ଲୁଟାଇ ଦେଲେ ଶୋଭାସୃଷ୍ଟି ॥
ଗୁହ୍ମି ସେ ବଦନର ଗତି । ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ରାଣୀ ମୋତି ॥
ଦେଖି ପ୍ରଭୁର ପଦ୍ମମୁଖ । ହରିଲା ସର୍ବପାପ ଦୁଃଖ ॥
ମା ପାଶେ ଯେସନେ ବାଳକ । ତଥା ସନ୍ମୁଖ ପ୍ରଭୁ ନେକ ॥
ହସି ଆନନ୍ଦେ ହେଲେ ଉଭା । ଆହା ବଢିଲା କେଡେ ଶୋଭା ॥
କୃତାର୍ଥ ହୋଇଗଲେ ରାଣୀ । ଚକ୍ଷୁରୁ ବହିଗଲା ପାଣି ॥
ଉତ୍ସବ କଲା ସେ ଭୁବନେ । ପ୍ରସାଦେ ତୋଷି ସର୍ବଜନେ ॥
ଅଦ୍ୟାପି ରହିଛି ସେ ମୋତି । ଠାକୁରେ ଉତ୍ସବେ ପିନ୍ଧନ୍ତି ॥
ଲୀଳାମୟ ସେ ଗୋପୀନାଥ । କରନ୍ତି ଲୀଳା ଅପ୍ରମିତ ॥
ଜାଣି ରାଣୀର ଶୁଦ୍ଧମନ । କଲେ ତା ବାଞ୍ଛା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥
ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପ୍ରେମେ ହୋଇ ଭୋଳ । ମାଗି ପିନ୍ଧିଲେ ମୁକ୍ତାଫଳ ॥
ଯା ପାଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ । ସେବେ ତାଙ୍କୁ କି ଊଣା ପୁଣି ॥
ପ୍ରେମ ଅଧୀନ ଦଇତ୍ୟାରି । ପ୍ରେମରୁ ନପାରେ ଉଦ୍ଧରି ॥
ଧନ୍ୟ ତୁ ରାଣୀ ଜଗନ୍ମାତ । ତୋ ପାଦ ଧୂଳି ମୋର ମାଥ ॥
ପରବଶ ହେଉ ରାମଦାସ । କରୁଣା କର ପୀତବାସ ॥
ସଂସାର ମାୟାରେ ମୁଁ ଜଡ଼ି । ପରବଶ ମୁକ୍ତିପଥ ଛାଡ଼ି ॥
ଅନ୍ଧାରେ ହେଉଛି ଅଣ୍ଡାଳ । ପଥ ଦେଖାଅ ବନମାଳୀ ॥
ରଖାଅ ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ମନ । ନିସ୍ତାର ଅକିଞ୍ଚନ ଜନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଗ୍ରେଟବଢ଼ ବଡ଼ବଢ଼ କ୍ଷେତ୍ରବାସୀରାଣୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି
ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ ଚିପଞ୍ଚାଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—*—

ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶତ୍ ଅଧ୍ୟାୟ
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ସମ୍ବାଦ
ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହଇ ଚଇତନ ବାଣୀ । ଶୁଣ ସୁମନ ଦଣ୍ଡପାଣି ॥
ହରିର ଅନୁଗ୍ରହ ହେଲେ । ନିସ୍ତରେ ମହାପାପୀ ଭଲେ ॥
ଯେଣୁ ଯେତେ ପାପୀ ଥାଏ ଜାଣ । ସେ ହୁଏ ତେତେ ପୁଣ୍ୟବାନ ॥
ରୋଗୀର ବ୍ୟାଧି ହେଲେ ହତ । ଯେମନ୍ତ ହୁଏ ବଳବନ୍ତ ॥
ଅପଥ ପାଶକୁ ନ ଯାଏ । ଚିର ଜୀବନ ସୁଖେ ରହେ ॥
କହିବା ଏକ ସାଧୁକଥା । ଅତି ପବିତ୍ର ଗୁଣ ଗାଥା ॥
ଦକ୍ଷିଣେ ଏକ ବିପ୍ର ରହେ । ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ନାମ ବହେ ॥
ଅଟଇ ଧର୍ମ ବିବର୍ଜିତ । ଅତି ଲମ୍ପଟ ବେଶ୍ୟା ରତ ॥
ନଦୀ ଏ ଘର ପାଶେ ତାର । ତା ଆରପାରେ ବେଶ୍ୟାଘର ॥
ନାମ ତାହାର ଚିନ୍ତାମଣି । ସୁନ୍ଦରୀ ସୃଷ୍ଟି ମଥାମଣି ॥
ଲମ୍ପଟ ମନ ବନ୍ଦୀବାସ । ଷୋଳ କି ସତର ବୟସ ॥
ସେହିଟି ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳର । ଅମୂଲ୍ୟ କଣ୍ଠ ସୁନାହାର ॥
ତା ଘରେ ରଜନୀ ଦିବସ । ପଡ଼ି ଭୋଗଇ ରତିରସ ॥
ଦିନେ ତା ପିତୃଶ୍ରାଦ୍ଧଦିନ । ପଡ଼ିଲା ସକାଳୁ ବହନ ॥
ବେଶ୍ୟା ବୋଇଲା ଯାଅ ଘର । ପିତାଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ କର ॥
ବଢ଼ି ଯେ ବରଷା ପବନ । ଘରେ ରହିବ ଆଜଦିନ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବିଦା କଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରକୁ ଅଇଲା ॥
ସାରିଲା ଶ୍ରାଦ୍ଧକର୍ମ ବିଧି । ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ଚରଣ୍ଡି ॥
ଆସି ହୋଇଲା ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ । ହେଲା ଅନ୍ଧାର ବେଳୁବେଳ ॥
ଯେମନ୍ତ ବଢ଼ିଲା ଅନ୍ଧାର । ତେମନ୍ତ ମଦନ ବିକାର ॥
ବିପ୍ର ହୃଦୟେ ଗଲା ଘୋଟି । କେ କହୁ ତାର ଛଟପଟି ॥
ଘନେ ବିଜୁଳି ଲୀଳାପରି । ମନରେ ବେଶ୍ୟା ଖେଳାକରି ॥
ଯେମନ୍ତେ ନାଚେ ବାଏ ଗାଏ । ହସି ନୟନ କୋଣେ ଚାହେଁ ॥

ସେଇ ରସଇ ମିଶଇ । ମନ ପରାଣ ସନ୍ତୋଷଇ ॥
ଦିଶିଲା ତାହାଙ୍କୁ କେବଳ । ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖବେ ବପ୍ର ଖୋଲ ॥
ରଜନୀ ଅର୍ଦ୍ଧଅଛି ହୋଇ । ଅନ୍ଧାରେ ପଥ ନ ଦିଶଇ ॥
ଝଞ୍ଜା ପବନ ପରବଳ । ଝମକ ବରଷଇ ଜଳ ॥
ବାତୁଳ ପ୍ରାୟେ ବପ୍ର ହୋଇ । ବାହାର ହେଲା ବେଶ୍ୟା ଠାଇଁ ॥
ନଦୀର ସ୍ରୋତ ପ୍ରଖରର । ହୋଇଛି ବଡ଼ି ଭୟଙ୍କର ॥
ବିପ୍ରର ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ନଈକି ପଡ଼ିଲା ସେ ଡେଇଁ ॥
ବୁଡ଼ଣ ଭାସିବା ବେଳର । ହାତେ ବାଜିଲା ମୁରୁଦାର ॥
ସେ ସଢ଼ି ଫୁଲି ସୋହ୍ଲ ପର । ଭାସି ଯାଉଛି ଗନ୍ଧ ଭର ॥
ଧଇଲା ତାହାକୁ କୁଣ୍ଢାଇ । ନଦୀକି ଗଲା ପାର ହୋଇ ॥
ନଦୀର ଆରପାରେ ଉଠି । ଧାଇଁଲା କାଦୁଅ ଚକଟି ॥
ଖୁଲିଲା ଦୁଆର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟେ । ବେଶ୍ୟାର ଘର ଗୃହପାଶେ ॥
ପାଚେରୀ କାନ୍ଥତାକୁ ଦେହେ । ମୂଷାର ଗର୍ତ୍ତ ଏକ ରହେ ॥
ତହିଁରେ ମୁଖକୁ ପୂରାଇ । ସର୍ପେ ଓହଳ ଥିଲା ରହି ॥
ତାହାର ପୁଚ୍ଛ ଆଶ୍ରୟରେ । ଉଠିଁକ ପାଚେରୀ ଉପରେ ॥
ଯେମନ୍ତ ବସିଲାକ ଚଢ଼ି । ତେମନ୍ତେ ପଡ଼ିଲା ସେ ଗଡ଼ି ॥
ସ୍ଥୂଳ ବିପ୍ର କଳେବର । ଶବଦ ହେଲା ଭୟଙ୍କର ॥
ଉଠିଲା ବେଶ୍ୟା ଭୟ ମାଇ । ଦେଖିଆ ଆଲୁଅ ଲଗାଇ ॥
ବିପ୍ର ପଡ଼ିଛି ଅସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତେ । ନାହିଁ ତ ଜ୍ଞାନ ସେ କାଷ୍ଠତେ ॥
ତାହାକୁ ଧରାଧରି କରି । ଘରକୁ ନେଲେ ଜଣ ଗୁରି ॥
ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ଫାଟିଯାଏ ନାକ । କାଦୁଅ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେହଯାକ ॥
ଧୋଇ ପୋଛିଲେ ଯତ୍ନ କରି । ଆଉଁସି ଚେତନା ସଞ୍ଚାରି ॥
ଭର୍ତ୍ସନା କରି ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି । କହଇ ମର୍ମଭେଦୀ ବାଣୀ ॥
ଧିକ ତୁମ୍ଭର ବ୍ୟବହାର । ଧିକ ଯେ ବୁଦ୍ଧିକୁ ବିପ୍ରର ॥
ଯାହାର କରମ ଯେମନ୍ତ । ସେ ଫଳ ଲଭଇ ତେମନ୍ତ ॥
ଏତିକ ମଦନ ବିକାର । ଦୁର୍ଗମେ ନଦୀ ହେଲା ପାର ॥

ମଳ କି ମୂତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଜଡ଼ି । ଧାଇଁ ଆସିଲ ଉଟେପଡ଼ି ॥
ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ଭୂତ ହେବ ବଣା । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଗଲ୍ ତା ଜଣା ॥
ନ ହେଜି କାଳସର୍ପ ଧରି । ଡେଇଁଲ୍ ଅଲଙ୍ଘ୍ୟ ପାଚେରି ॥
ଗୃହୁ ପଡ଼ିଲ ତଳେ ଗଡ଼ି । ଜୀବନ ଯାଇଥାନ୍ତା ଛାଡ଼ି ॥
ମୁଁ ବେଶ୍ୟା ହୀନ ପାପକୀଟ । ମହତ୍ତ୍ୱ ବଳ ପୋଷେ ପେଟ ॥
ମୋତେ ଛୁଇଁଲେ ପାପ ହୁଏ । ଛୁଇ ନ ମାଡ଼ନ୍ତି ସାଧୁଏ ॥
ମୋଠାରେ ଏଡ଼େ ଅନୁରାଗୀ । ହୋଇ ହେଉଛ ପାପେ ଭାଗୀ ॥
ଏ ସେହ୍ନ ଶତ ଅଂଶୁ ଅଂଶେ । ଯେବେ କରନ୍ତ ପୀତବାସେ ॥
ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଯା ଚରଣରେ । ଲୁଣ୍ଠଇ ଧୂଳି ପରକାରେ ॥
ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତା ଜୀବନ । ଛେଦଣ ସଂସାର ବନ୍ଧନ ॥
ଲଭନ୍ତି ଇହ ପରକାଳେ । ପରମ ଗତିକ ନିଷ୍ଠଳେ ॥
ଚିନ୍ତାମଣିର ଚିନ୍ତାମଣି । ବାକ୍ୟକୁ ବଜ୍ର ଗୁଣି ଗୁଣି ॥
ନିଜ କୁକର୍ମ ଅତିଶୟ । ଘୃଣାର ହୋଇଲା ଉଦୟ ॥
ଦଗଧ ହେଲା ଅନୁତାପେ । ମନେ ପକାଇ କୃତ ପାପେ ॥
ନରକଭୋଗୁ ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ବଳଇ ନାହିଁ ସେ ତୁଳନା ॥
ଯେମନ୍ତେ ଘୋର ଦାବାନଳେ । କି ଅବା ମହାସିନ୍ଧୁ ଜଳେ ॥
ପୋଡ଼ି କି ବୁଡ଼ି ମଲାବେଳେ । ଆଶ୍ରୟ ଲୋଡ଼ନ୍ତି ବିକଳେ ॥
ତେମନ୍ତ ହୋଇ ଛଟପଟ । ବୋଇଲା ରଖ ବଇକୁଣ୍ଠ ॥
ପତିତପାବନ ଶ୍ରୀହରି । ପତିତେ ରଖ ଦୟାକରି ॥
ତାରିଛ ଯେବେ ପାପୀଜନେ । ସବୁହୁଁ ବଳି ମୁହିଁ ଜଣେ ॥
ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀହରି ଚିନ୍ତନେ । ବୈରାଗ୍ୟ ଉପୁଜିଲା ମନେ ॥
ରଜନୀ ହୋଇଲା ପ୍ରଭାତ । ଉଠିଲେ ନବୀନ ଭକତ ॥
ଗୃହ ଭାରିଜା ପୁତ୍ର ମାତା । ପାଶୋରି ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ॥
ଦୃଢ଼ବୈରାଗ୍ୟ ହୃଦେ ଧରି । ଚଳିଲା ଶ୍ରୀହରି ସୁମରି ॥
ଚାଲଇ ଅତି ବେଗେ ବେଗେ । ଦେଖିଲା ସାଧୁ ଏକ ଆଗେ ॥
ଭକ୍ତିରେ ତାକୁ ଗୁରୁ କଲା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ର ଦୀକ୍ଷା ନେଲା ॥

ଲଗାଇ ମନ ଦେହ ପ୍ରାଣ । ସେବିଲା ଗୁରୁଙ୍କ ଚରଣ ॥
ଲଭିଲା ହରି ପ୍ରେମାମୃତ । ପାନେ ହୋଇଲା ଉନମତ୍ତ ॥
ଯେହ୍ନେ ମଦ୍ୟପୀ ମଦ୍ୟ ପିଇ । ହସଇ କାନ୍ଦଇ ନାଚଇ ॥
କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତେ । ଚଳିଲା ବୃନ୍ଦାବନ ପଥେ ॥
ଦିଗ ବିଦିଗ ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ । କେବଳ କୃଷ୍ଣପାଦେ ଧ୍ୟାନ ॥
ପ୍ରବେଶ ଏକ ଗ୍ରାମାନ୍ତରେ । ବସିଲା ସରୋବର ତୀରେ ॥
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରେମେ ମତ୍ତ ହୋଇ । ରହିଲା ଦିନ ଗୁରି ତହିଁ ॥
ତାହାକୁ ଦେଖି ସାଧୁଭକ୍ତ । ପ୍ରେମରେ ହେଲେ ବିଗଳିତ ॥
ସ୍ନାନ ସେ ସରୋବର ମାରେ । ଅନେକ ନରନାରୀ କରେ ॥
ଏକ ଯେ ବଣିକର ନାରୀ । ଯୁବତୀ ପରମା ସୁନ୍ଦରୀ ॥
ସ୍ନାନ ସେ ସାରି ଯାଏ ଘରେ । ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ତା ଉପରେ ॥
ଏକେତ ସୁନ୍ଦରୀ ବିଶେଷ । ଦୁକେ ପିନ୍ଧିଛି ଓଦାବାସ ॥
ଜଡ଼ି ଯାଇଛି ଶାଢ଼ୀ ଗୋଟି । ଦିଶଇ ଦେହ ଶୋଭା ଫୁଟି ॥
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ । କଞ୍ଚିତେ ହେଲା ବିଚଳିତ ॥
ଜାଣି ମନର ଏ ପ୍ରକାର । ଜନ୍ମିଲା ବୋଲି ଯେ ବିକାର ॥
ବିକାର ପ୍ରତିକାର ପାଇ । ସେ ବଧୂ ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ॥
ବଧୂ ପ୍ରବେଶ ଅନ୍ତଃପୁରେ । ସାଧୁ ବସିଲା ଅଗଣାରେ ॥
ଏକାଳେ ସେହି ନାରୀ ପତି । ଶୁଦ୍ଧଚରିତ ଶାନ୍ତମତି ॥
ସାଧୁର ପାଶେ ଉପସ୍ଥିତ । ହୋଇ ହୋଇଲା ଆଚମ୍ବିତ ॥
ବହୁତ ସ୍ତବ ସ୍ତୁତି କଲା । କି ଆଜ୍ଞା ହେଉଛି ବୋଇଲା ॥
ସାଧୁ ବୋଇଲା ମୋର କଥା । ରଖିଲେ କର ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
ତୋର ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀକି । ଝଟତି ଆଣ ମୋ କତିକି ॥
ବଣିକ ଚଶନ ବଚନ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଇଷ୍ଣବ ଭକ୍ତ ॥
ବଇଷ୍ଣବର ପ୍ରୀତି ପାଇଁ । ସକଳ କରି ସେ ପାରଇ ॥
ଅନ୍ତଃପୁରକୁ ଚଳିଗଲା । ସ୍ତ୍ରୀକି ବିଭୂଷଣ କଲା ॥
ନିଜ ନାରୀକି ଆଣି ତୋଷେ । ସମର୍ପି ଦେଲା ସାଧ ପାଶେ ॥

ପାଦରୁ ଶିରପାଏ ତାର । ଦେଖିଲେ ସାଧୁ ବାର ବାର ॥
ଚକ୍ଷୁକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି । ଆପଣା ମନକୁ ବୁଝାଇ ॥
ରେ ମୂଢ଼ଚକ୍ଷୁ କସ ଗହିଁ । ତୁ ପୁଣି ହେଲୁ କାମମୋହି ॥
ରକତ ମାଂସ କ୍ଲେଦ ମଳ । ମୂତ୍ର ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ସ୍ଥଳ ॥
ଅଟଇ ସିନା ଦେହ ଗୋଟି । ଢାଙ୍କି ରହିଛି ଚର୍ମପଟି ॥
ଯେମନ୍ତ ଫଳ ମହାକାଳ । ଉପର କେବଳ ସୁନ୍ଦର ॥
ଆରେ ନିର୍ଲ୍ଲଜ ତୋର ଏଡ଼େ । ଏଥି ପାଇଁକି ଲୋଭ ବଢ଼େ ॥
କରଣେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ସ୍ପରଶ । କୁତ୍ସିତ ଅଭକ୍ଷ ଗରସ ॥
ଧିକ ଧିକରେ ତୋତେ ଦୁଷ୍ଟ । ଅସତ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପାପିଷ୍ଠ ॥
ଯା ଫଳ ଦୁଃଖ ପରିଣାମେ । ପକାଇ ଇଚ୍ଛ ସେହି କାମେ ॥
ଏତେ ନିନ୍ଦାସୀ ଅନ୍ତେ ପୁଣି । ବୋଇଲା ଶୁଣରେ ରମଣୀ ॥
ଦିଓଟି ଅତି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ମୂନ । ଛୁଞ୍ଚି ମୋ ନିକଟକୁ ଆଣ ॥
ଆଣିଲେ ବେଗେ ନାରୀଜନ । ଦେଖିଣ ସାଧ ହେଲା ତୋଷ ॥
ବୋଇଲା ଏ ପାପ ନୟନେ । ଫୋଡ଼ି ଦିଅ ଏ ଛୁଞ୍ଚିମୁନେ ॥
ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ । କହିଲା ବୋଇଲା ସାଧୁତ ॥
ଆଜ୍ଞା ଲଙ୍ଘନେ ଭୟ କରି । ନୟନେ ଦେଲା ଛୁଞ୍ଚିମାରି ॥
ରକତ ଝରି ଝରି ବହେ । ଆନନ୍ଦେ ସାଧୁ ନାଚି କହେ ॥
ବଧି ବଧାନେ ଏହି ମୂଳ । ମିଳେ କରମ ମୋତେ ଫଳ ॥
ବଣିକ ଆସି ଏହା ଦେଖି । ହୋଇଲା ଅତିଶୟ ଦୁଃଖୀ ॥
ସାଧୁର ଆଜ୍ଞା ଅନୁସାରେ । ନେଲା ସେ ସରୋବର ତୀରେ ॥
ଧୀରେ ଧୀରେ ହେ ହସ୍ତଧରି । ଦେଖିଣ ଜନେ ଖେଦକରି ॥
କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନ ବାଧା ଏଡ଼ି । ଯେ ଦୃଢ଼ବ୍ରତ ଚକ୍ଷୁ ଫୋଡ଼ି ॥
ସେ ଅନ୍ଧ ସାଧୁ ବୃନ୍ଦାବନେ । ଗମିଲା କୃଷ୍ଣ ଦରଶନେ ॥
ଯାର ପ୍ରବଳ ପ୍ରେମଦୃଷ୍ଟି । ତାର କି ଚର୍ମ ଚକ୍ଷୁ ଫୁଟି ॥
ଶ୍ରୀରାଧା କୃଷ୍ଣ ଲୀଳା ରୂପ । ଚିତ୍ତେ ଚିନ୍ତଣ ସାଧୁ ଭୂପ ॥
କ୍ଷଣେ ହସଇ କ୍ଷଣେ କାନ୍ଦେ । ଗାଇ ନାଚଇ ନାନା ଛନ୍ଦେ ॥

କ୍ଷଣକେ ପୁଣି ତଳେ ପଡ଼େ । ହା ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବୋଲି ଗଡ଼େ ॥
ମାଦଳୀ ପ୍ରାୟେ ପଥେ ଚଳେ । ମଧୁରେ ଗାଏ ଅଶ୍ରୁଗଳେ ॥
ଶୁଣି ସେ ନାମାମୃତ ଗାନ । ଉଲ୍ଲସି ଉଠଇ ଭୁବନ ॥
ଏମନ୍ତେ ଯାଇଁ ବୃନ୍ଦାବନେ । ବ୍ରହ୍ମକୁଣ୍ଡର ସନ୍ନିଧାନେ ॥
ବସି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରାପ୍ତି ଆଶେ । ଅଛିଲ ଭକତ ବିଶ୍ୱାସେ ॥
କରଇ ଧ୍ୟାନ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ । ଆବର ହରନ୍ତେ ବେଦନ ॥
ଭକ୍ତ ବତ୍ସଳ ଭବସ୍ୱାମୀ । ଭକତ ଆକୁଳ ନ ସହି ॥
ସମ୍ମୁଖେ ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ । ବୋଇଲେ ମଧୁରେ ଏମନ୍ତ ॥
ଖରାରେ ବସି କାହିଁପାଇଁ । କ୍ଷୁଧାରେ ବସ୍ତ୍ର ହୁଅ ଦହି ॥
ଆସ ଏ ଛାଇତଳେ ବସ । ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ କର ଗ୍ରାସ ॥
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ କହେ ମୁହିଁ । ଅନ୍ଧ କିଛିହିଁ ନ ଦେଖଇ ॥
କେ ତୁମ୍ଭେ ସତ କର ଭାଷ । ତେବେ ମୁଁ ଯିବି ତୁମ୍ଭ ପାଶ ॥
ଗୋପଶିଶୁ ମୁଁ କୃଷ୍ଣ କହେ । ସେ ବୋଲେ ଅନ୍ନ ଦେଲା କିଏ ॥
ପ୍ରଭୁ ଉତ୍ତରେ ଗୋପୀନାଥ । ଦେଇଛି ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ତ ॥
ଅଙ୍ଗ ସୁବାସ ମନୋହର । ବଚନ କୋମଳ ମଧୁର ॥
ସାଧୁ ଜାଣିଲା ଅନୁଭବେ । ନିଶ୍ଚେ ଏ କୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବେ ॥
ଆନନ୍ଦେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ । ହାଲଇ ଧରିବି କୁଣ୍ଢାଇ ॥
ବୋଲେ ଖାଇବ ଅନ୍ନଦଅ । ଛୁଇଁକି ହାତ ଧରିନଅ ॥
ଧର ବୋଲଣ ବାମହସ୍ତ । ତର୍ଜମୀ ବଢ଼ାଇ ଅଚ୍ୟୁତ ॥
ହସିବା ଆହା କି ସୁନ୍ଦର । ତୁଳାକୁ ତୁଚ୍ଛ ସୁଧାକର ॥
ପୁଣି ବଢ଼ାଇ କୃଷ୍ଣ ହସ୍ତ । ଝାପଟି ଧଇଲା ସାଧୁତ ॥
ଯେମନ୍ତେ ବୁଡ଼ିମଲା ଲୋକେ । କୁଣ୍ଢାଇ ଧରନ୍ତି ଆରେକ ॥
ମହା କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତୀ ସୁଧାପଏ । ଲଭି କି ଛାଡ଼େ କଦାଚିତେ ॥
କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଏକି ଭାଇ । ଛାଡ଼ି ଘରକୁ ଯିବ ମୁହିଁ ॥
ସେ ବୋଲେ କେବେ ନ ଛାଡ଼ିବ । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ରଖିବ ॥
ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଲଭି ଧନ । ଛାଡ଼େ କି ଦରିଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ॥

ପର କି ଦୁଃଖର ଯାତନା । ବୁଝେ କେମନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ସିନା ॥
ଯହିଁରେ ପର ଦୁଃଖ ଯିବ । ନିଜର ହାନି ତୋ ନୋହିବ ॥
ଏମନ୍ତ ଦର୍ଶନ ମାତର । ଦେବାକୁ ଏତେ ଛନ୍ଦ ଧର ॥
ନ ଶୁଣ ସାଧୁ ମିଷ୍ଟବାଣୀ । କୃଷ୍ଣ କରନ୍ତି ଟଣାଟଣି ॥
ଶୈଳର ଯେମନ୍ତେ ଧର୍ମ ଗୀର । ନ ଶୁଣେ କିଞ୍ଚିତ ମାତର ॥
ସାଧୁ ଭକତି କୋପେ ଥରି । ଆଣ୍ଠରେ ଧରିଲା ଆତୁରି ॥
କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି । ଭାଙ୍ଗିଗଲା ମୋ ହାତ ଗୋଡ଼ି ॥
ଶୁଣିଣ ସାଧୁ ଚମକିଲା । ମୁଠା ଢ଼ିଗୁଳା କରିଦେଲା ॥
ହାତରୁ ଖସୁଡ଼ି ପଳାଇ । ହସିଲେ କପଟୀ କହ୍ନାଇ ॥
ଭକୁଆ ହୋଇ ସାଧୁ ଗ୍ରସି । ହସ୍ତରୁ ସିନା ଗଲା ଖସି ॥
ସେ ପୁଣି ବଳେ ନୁହେଁ ଛଳେ । ପୌରୁଷ ନାହିଁ ଏଥେ ଭଳେ ॥
ଦେଖିବା ଦେଖି ହୃଦ ମୋର । ପଳାଅ ଭଲା ମାୟାଧର ॥
ଯା' ଠାରେ ଯେତେ କରେ ଦୟା । ତା ଠାରେ ତେତେ କୃଷ୍ଣମାୟା ॥
ସେ ଯେତେ ଧରିବାକୁ ଯାଏ । ସେ ସେତେ ଦୂରକୁ ପଳାଏ ॥
ଗୃଳି ନ ଜାଣିଲା ପିଲାକୁ । ମାତା ଦେଖାଇ ଅଙ୍ଗୁଳିକୁ ॥
ଘୁଞ୍ଚି ବୋଲଇ ଧର ଧର । ଗୃଲେ ବାଳକ ଥରଥର ॥
ତହିଁରେ ବଢ଼େ ତା ଶକତି । ଏ ମାୟା ଜାଣ ସେହିମତି ॥
କୃଷ୍ଣ ହୋଇଣ ସ୍ନେହବଶ । ବୋଇଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସ ॥
ଗୃଲନ୍ତି କୃଷ୍ଣ ଦୂରେ ଦୂରେ । ଅନ୍ଧ ଧାମଇ ଧରିବାରେ ॥
ଚୁମ୍ବକ ଆକର୍ଷଣ ବଳେ । ଯେମନ୍ତ ଲୌହ ଖଣ୍ଡ ଚଳେ ॥
କରାଇ ତରୁତଳେ ସ୍ଥିତ । ଦେଲେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଦୁଧ ଘୃତ ॥
କୃଷ୍ଣ ବୋଇଲେ ଗୋପସୁତେ । ଦେଖିନାହଁକି କେବେ କେହେ ॥
ଦେଖି ହୋଇବ କିବା ଫଳ । ତହିଁକି କରୁଛ କଠାଳ ॥
ଅନ୍ଧ ବୋଇଲା ଗୁରୁତର । ସମ୍ବନ୍ଧ ତାଙ୍କ ନାହିଁ ମୋର ।
ହସି ନିକଟେ ଯାଇଁ ଧାଇଁ । ପଛକୁ କୃଷ୍ଣ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇଁ ॥
ଭକତ ସଙ୍ଗେ କଉତୁକ । କରନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମମୁଖ ।

ଅନ୍ଧ ହୃଦୟୁ ଯାଏ ଫାଟି । ହାତରୁ ନିଧି ହରାଇଟି ॥
କହଇ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ । ଦୃଷ୍ଟି ନଷ୍ଟ କରି ଅଛୁ ତୁହି ॥
ଦର୍ଶନ ଦେଲେ ଜବା ସର । ଯିବଟି କ୍ଷତି କି ତୋହର ॥
କାହିଁକି ମୋତେ ଏତେ କଷ୍ଟ । ଦେଇ କରୁଛ ଛଟପଟ ॥
ହେ ମହାବାହୁ କୃଷ୍ଣ ହରି । ତୋ ପାଦପଦ୍ମ ଆଶ୍ରାକର ॥
ପାଇଲି ଅଶେଷ କଷଣ । ଦୟା ନ କଲୁ ଭଗବାନ ॥
ପତିତପାବନ ତୋ ନାମ । ପତିତ ତାରଣ ତୋ କାମ ॥
ଗଜ ଡାକିଲା ଅତି ଦୂରେ । ତାକୁ ତାରିଲୁ ଧାତିକାରେ ॥
ପାଶରେ ଥାଇ ଏତେ ସର । ହେଉଛୁ ନ ଶୁଣ ଗୁହାର ॥
ୟାଧକାଳରେ ଗର୍ଭାଏଣୀ । ଡାକିଲା ତାରିଲୁ ସେକ୍ଷଣି ॥
ମୁଁ ମାୟା ମୋହ ଜାଲେ ପଡ଼ି । ନ ଶୁଣ ଡାକ ମଲେ ଗଡ଼ି ॥
ଦଉଛ ଅନ୍ଧକୁ ନୟନ । ମୁଁ ଅନ୍ଧ ହେଲି ହୀନମାନ ॥
ପୁତ୍ରକୁ ନାରାୟଣ ଡାକୁ । ତାରିଲୁ ଅଜାମିଳଟାକୁ ॥
ମନ-ଚଇତନ ଦେଇ । ଡାକ ମରେ ନ ଶୁଣୁ ତୁହି ॥
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଧ୍ରୁବ ଆଦି କରି । ତରିଲେ ତୋର ନାମ ଧରି ॥
ଯେନ କହ ମୋହପ୍ରତି । ଏତେ ତୋ ପକ୍ଷପାତ ସ୍ଥିତି ॥
ସହିବ ଏ ଅପମାନ । ମରିବି କରି ଅନଶନ ॥
ହେଲେ ଏ ପାପ ଦେହ ନାଶ । ଘୋଷିତ ତୋର ଅପଯଶ ॥
ମନ୍ତ ଶୁଣି ମୃଦୁହସି । କୃଷ୍ଣ କୌତୁକେ ପୁଣି ଭାଷି ॥
ରି କଳା ମୋ ଦେହ ମୁଖ । ଦେଖି ତୋ ହେବ କାବା ସୁଖ ॥
ଚି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଆଦି ବର । ଅଥବା ସ୍ୱର୍ଗ ଅଧିକାର ॥
ମଙ୍ଗଳ କହେ ଏତେ । ଭୁଲାଇ ଲୋଡ଼ୁ ପ୍ରଭୁ କେତେ ॥
। ପାଦ ଧୂଳିଟି ସମ୍ପଦ । କି ଅବା ଇନ୍ଦ୍ର ବ୍ରହ୍ମାପଦ ॥
ମୁକ୍ତି ତୋ ସେବା ଦାସୀ । ତୁ ପ୍ରଭୁ ବଇକୁଣ୍ଠ ବାସୀ ॥
ଛି ଏତେ ମାସ-ବର । ପବସ ଚକ୍ଷୁଦାନ କର ॥
ଆରେ ବରଜ ଶ୍ରୀହରି । ସଭଙ୍ଗି ରୂପେ ବଂଶୀ ଧରି ॥

ଦେଖଇ ପୁଣରି ନୟନ । ଆବରି ହୃଦରେ ତେସନ ॥
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଭବଗ୍ରାହୀ । ଅମୃତ ପାଦପଦ୍ମ ନେଇ ॥
ଭକ୍ତ ନୟନେ ବୁଲାଇଲେ । ଲଭି ସେ ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଭଲେ ॥
ଯେମନ୍ତେ ଆଗେ ଦେଲା ଗୁହିଁ । ଦେଖିଲା ଗୋପାଳ କହ୍ନାଇ ॥
ଆହା କି ଶୋଭା ରୂପରାଶି । ନନ୍ଦେ ଅସଂଖ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶଶୀ ॥
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସାର ମହାମେରୁ । କୃପା ଜଳଧି କଳ୍ପତରୁ ॥
ଜ୍ଞାନ ହାରିଲା ଦେଖି ଡୋଳେ । ଅଷ୍ଟସାତ୍ତ୍ୱିକ ଦେହେ ଖେଳେ ॥
ସ୍ତମ୍ଭ ପରାୟ ଜଣା ହେଲା । ଦେହରୁ ଝାଳ ବୋହିଗଲା ॥
ରୋମାଞ୍ଚ ହେଲା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସର୍ବାଙ୍ଗ ଦିଶିଲା ବିବର୍ଣ୍ଣ ॥
କମ୍ପିଲା ହୋଇ ଥରଥର । ନେତ୍ରୁ ଗଳିଲା ଅଶ୍ରୁଧାର ॥
ସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭି ରୁଦ୍ଧଗଳେ । ମୂର୍ଚ୍ଛିତେ ପଡ଼ିଗଲା ତଳେ ॥
ଦେଖି ଏ ଦଶା ଭକତର । ସାଉଁଟି ଧଇଲେ ଶ୍ରୀଧର ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ସଙ୍ଗ ପାଇ । ଚେତନା ଲଭି ଦେଲା ଗୁହିଁ ॥
କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ଭକ୍ତିଭରେ । ରୋଦନ କଲା ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ॥
ସାନ୍ତ୍ୱନା କରି ଶିଖିକାନ୍ତ । ଭୁଞ୍ଜାଇ ଦେଲେ ଦୁଧଭାତ ॥
ଭକ୍ତିରେ ବାନ୍ଧଣ ଗୋବିନ୍ଦେ । ଦିନ ବଞ୍ଚିଲା ମହାନନ୍ଦେ ॥
ଲଭି ଶ୍ରୀହରି କୃପା ପୁଣି । ଏକାଳେ ବେଶ୍ୟା ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ପରମ ବୈରାଗ୍ୟ ଉଦୟେ । ତେଜିଲା ସକଳ ବିଷୟେ ॥
ସେଠାରେ ହେଲା ଉପସ୍ଥିତ । ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଆଚମ୍ବିତ ॥
ପଥଦରଶୀ ଗୁରୁମଣି । ପ୍ରଣାମ କଲା ଯୋଡ଼ି ପାଣି ॥
ଶ୍ରୀହରି ଦତ୍ତ ଅନ୍ନଦାନା । ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ପକ୍ୱାନ୍ନ ଯେ ନାନା ॥
ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ଖାଇବାକୁ । ଚିନ୍ତାମଣି ଯେ କହେ ତାକୁ ॥
ଭୋଜନ ଅର୍ଥେ ଆସି ନାହିଁ । କି ଅବା ଅଛୁ ଧନ ପାଇଁ ॥
ଲଭିଣି କୃପା ଶ୍ରୀହରିର । ଭବ ସାଗରୁ ହେବି ପାରି ॥
ଶରଣ ଏଥିକି ତୁମ୍ଭର । ଲଭିଲି ଦେଖାଅ ଶ୍ରୀଧର ॥
ଏତିକି ପ୍ରେମବଶେ ଭଣି । ତଳେ ପଡ଼ିଲା ଚିନ୍ତାମଣି ॥

ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ପ୍ରେମ ତାର । ଦେଖିଣ ଆନନ୍ଦ ଅପାର ॥
ଆଶ୍ୱାସି ତାକୁ କହେ ବାଣୀ । ଦୟା କରିବେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
ଅବଶ୍ୟ ଦେବେ ଦରଶନ । ଚଞ୍ଚଳ ନ କର ତୁ ମନ ॥
ଏତେକ କହି ହରି ପାଶେ । ତ୍ୱରିତେ ଗଲା ପ୍ରେମବଶେ ॥
ଧରିଣ ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ । କଣ୍ଠାଳ କଲା ନିବେଦନ ॥
ହସିଣ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ । ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ ତା ମନସ୍କାମ ॥
ଧନ୍ୟ ତୁମ୍ଭର ଅନୁରାଗ । ଧନ୍ୟ ନିର୍ମଳ ଭକ୍ତି ଯୋଗ ॥
ଧନ୍ୟ ଜଗତେ ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀ । ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତାମଣି ॥
ଦୁହେଁତ ମହାପାପୀ ଥିଲେ । ଦୁହେଁହିଁ ମହାସାଧୁ ହେଲେ ॥
ତରି ତରାଇ ପରସ୍ପରେ । ଯଶ ରଖିଲେ ମହୀପରେ ॥
ଯୁଗଳ ପାଦେ ନମସ୍କାର । ରାମଦାସକୁ କୃପାକର ॥
ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁ ଯାକୁ ସଦୟ । ଜ୍ଞାନ ତା'ହୃଦରୁ ଉଦୟ ॥
ଛଡ଼ାଇ ମୋହମାୟା ଫାଶ । କର ଶ୍ରୀପଦେ ସେବା ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ବିଲ୍ୱମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତାମଣି ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ ନାମ
ଚତୁଃପଞ୍ଚାଶତ୍‌ଧ୍ୟାୟଃ ।

ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶତ ଅଧ୍ୟାୟ
ଜୟଦେବ ସମ୍ବାଦ

ଚୈତନ୍ୟ ଉବାଚ

କହଇ ଚେତନ୍ୟ ଆବର । ଶୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁ ଗଣେଶ୍ୱର ॥
ଅଟଇ ପରମ ପବିତ୍ର । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭକତ ଚରିତ ॥
ଶ୍ରବଣେ ନାନା ପାପ ଧ୍ୱଂସେ । ବିଷ୍ଣୁ ଭକତି ପରକାଶେ ॥
ଜନମ କେନ୍ଦୁ ବିଲ୍ୱଗ୍ରାମେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜୟଦେବ ନାମେ ॥
ମହା ପଣ୍ଡିତ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତ । ଜଗତଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁ ସୁବିଦିତ ॥
ବିରକ୍ତ ନିଃସଙ୍ଗ ଉଦାସୀ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ପରବେଶ ଆସି ॥

ଏକ ବୃକ୍ଷର ତଳେ ଥାଇ । ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସେବଇ ॥
ପୂର୍ବେ ଯେ ଏକଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଥିଲା ସେ ଅପତ୍ୟ ବିହୀନ ॥
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସେବା କଲା । ମନେ ଏମନ୍ତ ମନାସିଲା ॥
ପୁତ୍ର ବା କନ୍ୟା ହେଲେ ମୋର । ଦାସ ବା ଦାସୀର ପ୍ରକାର ॥
ସେବିବ ପ୍ରଭୁର ଚରଣ । ଏମନ୍ତେ ଗଲା କେତେଦିନ ॥
ଭାଗ୍ୟରେ କନ୍ୟାଏ ଜନ୍ମିଲା । ତା ଯୁବାକାଳ ପହୁଁ ଯେଲା ॥
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କଲା ସମର୍ପଣ । ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସେ ନାରାୟଣ ॥
ଦାସୀ ଏ ମୋର ଅଙ୍ଗୀକାର । ମାତ୍ର ଏମନ୍ତ ବିପ୍ର କର ॥
ମୋ ଦାସ ଏକ ଯେ ଉଦାସୀ । ବୃକ୍ଷର ତଳେ ଅଛି ବସି ॥
ଜୟଦେବଟି ନାମ ତାର । ତାକୁ ଏ କନ୍ୟା ଦାନକର ॥
ଏ ଆଜ୍ଞାମତେ ବିପ୍ର ତୋଷେ । ଗଲା ଯେ ଜୟଦେବ ପାଶେ ॥
ପ୍ରଭୁର ଆଜ୍ଞା ଜଣାଇଲା । ଶୁଣି ସେ ସାଧୁ ଚମକିଲା ॥
ବୋଇଲା ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞାକୁ । ବଳ ମୋ ନାହିଁ ପାଳିବାକୁ ॥
ବିପ୍ର କହଇ ପ୍ରଭୁ ଆଜ୍ଞା । କାହିଁକି କରୁଛ ଅବଜ୍ଞା ॥
ସାଧୁ ବୋଲଇ ଅକାରଣ । କଠୋର କରୁଛ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥
ତା କ୍ଷେତ୍ର ଛାଡ଼ି ପଛେ ଯିବି । ତା ଆଜ୍ଞା ପାଳି ନ ପାରିବି ।
ତହୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚିତ୍ତ କରି । କନ୍ୟାକୁ କହଇ ହକାରି ॥
ଏହି ତୋ ସ୍ୱାମୀଟି ନିଶ୍ଚୟ । ଏହାକୁ ଆଦରିଣ ରହ ॥
ଏମନ୍ତ କହି ବିପ୍ର ଗଲା । କନ୍ୟା ଯେ ବସିଣ ରହିଲା ॥
ସାଧୁ ବୋଇଲା ଯାଅ ତୁହି । ମୋ ତହିଁ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ॥
ସେ କନ୍ୟା ନାମ ପଦ୍ମାବତୀ । ପଦ୍ମ ମା ଗୁଣବତୀ ସତୀ ॥
କାନ୍ଦି କହିଲା ଜଗନ୍ନାଥ । ଆଜ୍ଞାରେ ସମର୍ପିଲେ ତାତ ॥
ତୁମ୍ଭେତ ବଲ୍ଲଭ ମୋହର । ଏ ଦେହ ପ୍ରାଣ ଅଧିକାରୀ ॥
ପକାଇ ଦେଲେ ପଦେ ଠେଲି । ପଶିବି ଶିର ଦେଇ ପେଲି ॥
ଲଗାଇ ଦେଇ ମନପ୍ରାଣ । ସେବିବି ତୁମ୍ଭର ଚରଣ ॥
ଶୁଣିଣ ସାଧୁ ବିସ୍ମରଇ । ପ୍ରଭୁର ଆଜ୍ଞା ନ ଟଳଇ ॥

ସଙ୍ଗୀତ ରୂପେ ଏ ରୂପସୀ । ହେଲା ଗଳାକୁ ମୋହଫାଶୀ ॥
ଯେ ଇଚ୍ଛା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର । ତହିଁକ ଆଜ୍ଞା କ ବଶ୍ୱର ॥
ଗୋଟିଏ କୁଟୀର ନିର୍ମାଣି । ତହିଁ ରହିଲ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଘେନି ॥
ଶ୍ରୀରାଧା ମାଧବ ଠାକୁରେ । ଆଣି ସ୍ଥାପିଲ ସେହିଠାରେ ॥
ଶ୍ରୀପଦ ସେବିବା କାରଣ । ପଦ୍ମାକୁ କଲ ସମର୍ପଣ ॥
ପଦ୍ମା ଯେ ପତିବ୍ରତା ସାଧ୍ୱୀ । ଯେମନ୍ତ ଦେବ ତେମନ୍ତ ଦେବୀ ॥
ଶ୍ରୀରାଧା ମାଧବ ଦର୍ଶନେ । ଉତ୍କଣ୍ଠା ଜନ୍ମିଲ ରଚନେ ॥
ରଚିଲ ଅପୂର୍ବ ପ୍ରବନ୍ଧ । ନାମ ଯା ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ॥
ଶୁଣନ୍ତି ଆଜିଯାଏ ନିତ୍ୟ । ସକାଳେ ଯାହା ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଦିନେ ସେ ଗ୍ରନ୍ଥର ରଚନା । ସମୟେ ଏମନ୍ତ ଘଟଣା ॥
ଖଣ୍ଡିତା ରସ ବର୍ଣ୍ଣନରେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଧିକା ପୟରେ ॥
ପଡ଼ିଣ ଥିଲେ କାମଭୋଳେ । ଏ କଥା ଜାଣନ୍ତି ସକଳେ ॥
ମାତ୍ର ଭକତ ଜୟଦେବ । ମନେ ଜନ୍ମିଲ ଶଙ୍କାଭାବ ॥
ହେଲେହେଁ ରାଧା ଜଗନ୍ମାତା । ଜଗତ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ଅଧୀର ଲମ୍ପଟ ପରାୟେ । ପଡ଼ିଲେ ରମଣୀର ପାୟେ ॥
କେମନ୍ତେ ଲେଖିବ ଏ କଥା । ହୃଦକୁ ଲାଗଇ ମୋ ବ୍ୟଥା ॥
ପୋଥି ଲେଖନ ଥୋଇ ଭାଳି । ସ୍ନାନକୁ ଗଲେ କବି ଚଳି ॥
ଏକାଳେ ପ୍ରଭୁ ବିଶ୍ୱରୂପ । ଧରିଣ ଜୟଦେବ ରୂପ ॥
ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ଦେଖିଣ ତାଙ୍କୁ ପଦ୍ମା ବୋଲେ ॥
ସ୍ନାନକୁ ଯାଇ କିମ୍ପା ପୁଣି । ଫେରିଲେ ପ୍ରଭୁ ହସି ଭଣି ॥
ପଡ଼ିଲା ଗୀତ ପଦେ ମନେ । ଫେରିଲି ଲେଖିବା କାରଣେ ॥
ଧରିଣ ଲେଖନ ସେ ପୋଥି । ଲେଖିଲେ ତୁରିତରେ ଅତି ॥
ଯେ ସ୍ମର ଗରଳ ଖଣ୍ଡନ । ଯେ ମମ ଶିରସି ମଣ୍ଡନ ॥
ସେ ପଦ ପଲ୍ଲବ ଉଦାର । ଦେହି ଏମନ୍ତ ପଦସାର ॥
ଲେଖି ଗମିଲେ ଦେବଦେବ । ପ୍ରବେଶ ଆସି ଜୟଦେବ ॥
ଠକିତ ପଦ୍ମାବତୀ ଭାଷି । ସ୍ନାନକୁ ଯାଇ ଫେରିଆସି ॥
ଲେଖି ଏକ୍ଷଣି ପୁଣି ଗଲ । ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଲେଉଟିଲ ॥

ଏଥିଥ ସନ୍ଦେହ ଗୁରୁତର | ନ ଜାଣେ ସ୍ୱାମୀ କେବା ମୋର ||
ସ୍ୱପ୍ନଛ ଜୟଦେବ ଶୁଣି | ପ୍ରଭୁର ମାୟା ବୋଲି ଜାଣି ||
ଫିଟାଇ ଦେଖିଲେ ସେ ପୋଥି | ଝଟକ ନବ ଲେଖା ଜ୍ୟୋତି ||
ହୃଦୟେ ଥୋଇ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ | ନାଚିଲେ ହୋଇ ଉନମତ୍ତ ||
ବୋଲି ନ ପାରେ ଚେଦେଚେଦେ | ଦେହ ପଦ ସେ କଣ୍ଠରୋଧେ ||
ପୁଲକେ କମ୍ପେ ଘନ ଘନ | ଲୋତକେ ପୂରିତ ନୟନ ||
ତନ୍ମୟଭାବେ ହୋଇ ହେଳା | ପଦ୍ମାର ଚରଣେ କମଳ ||
ଧରି ବୋଇଲେ ତୁମ୍ଭ ଧନ୍ୟ | ସୁଫଳ ତୋହର ଜୀବନ ||
ଦର୍ଶନ ନ ମିଳିଲା ମୋତେ | ପ୍ରଭୁତ ଦେଖାଦେଲେ ତୋତେ ||
ଏମନ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥ ସମାପନ | କଲେ ବ୍ୟାପିଲା ସେ ଭୁବନ ||
ଶ୍ରବଣେ ଖେନରାଜବାସୀ | ହୃଦୟେ ହେଲା ପରକାଶି ||
ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ପୁଣି | ଗ୍ରନ୍ଥେକ ରଚି ନୃପମଣି ||
ସଭା ପଣ୍ଡିତଗଣେ ଦେଲା | ବିସ୍ତର କର ହେ ବୋଇଲା ||
ପଣ୍ଡିତେ ଦେଖି କହେ ହସି | ରାଜାର ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ପ୍ରଶଂସି ||
ଜୟଦେବର ବଚନନେ | ମିଷ୍ଟତା ନାହିଁ ବହୁ ସ୍ଥାନେ ||
ତଥାପି ତାହା ପ୍ରଭୁଙ୍କର | ଅଟଇ ବଡ଼ ପ୍ରିୟତର ||
ରାଜନ ଶୁଣି ଗ୍ରନ୍ଥ ଦୁଇ | ପ୍ରଭୁ ସମୁଖରେ ଦେଲା ନେଇ ||
ସାଧୁର ଗ୍ରନ୍ଥ ତତକାଳେ | ଧରିଲେ ପ୍ରଭୁ ହୃଦସ୍ଥଳେ ||
ରାଜାର ଗ୍ରନ୍ଥ ପଦ କ୍ଷେପି | ଦେଖି ନୃପତି ହେଲା ତାପି ||
ଚଳିଲା ଅଭିମାନ ଭୋଳେ | ଜୀବନ ହାରି ସିନ୍ଧୁଜଳେ ||
ଜାଣିଲେ ପ୍ରଭୁ ଦୁଃଖ ଦେନା | ଭକତ ହୃଦୟ ବେଦନା ||
ଶୁଭିଲା ଆକାଶ ବଚନ | ତୋ ଗ୍ରନ୍ଥ କଲି ମୁଁ ଗ୍ରହଣ ||
ଦ୍ୱାଦଶ ସର୍ଗ ପରିମାଣ | ଜୟଦେବର ଗ୍ରନ୍ଥ ଜାଣ ||
ବାରସର୍ଗର ଆଦ୍ୟେ ତାର | ରହିବ ବାର ଶ୍ଳୋକ ତୋର ||
ରାଜା ହୋଇଣ ଏଥେ ତୋଷ | ଗମିଲା ଆପଣା ଆବାସ ||
ଦିନେ କପଟେ ଜୟଦେବ | ରୂପ ଧରିଣ ବାସୁଦେବ ||
ପଦ୍ମାର ହସ୍ତ ପାକ ଅନ୍ନ | ଖାଇ ସନ୍ତୋଷ କଲେ ମନ ||

*

ସେ ସାଧୁ ସାଧ୍ୱୀ ସଙ୍ଗତରେ । ନାନା କୌତୁକ ପ୍ରଭୁକରେ ॥
ପ୍ରଭୁର ସେବା ପାଇଁ ଧନ । ସାଧୁର ଏକା ପ୍ରୟୋଜନ ॥
ସାଧୁ ଯେ ଧନ ଘେନ ଯବେ । ସ୍ୱଦେଶୁଁ ଆସେ ତୋଷମନେ ॥
ପଥରେ ଭେଟି ଦସ୍ୟୁଦଳ । ଛଡ଼ାଇ ଘେନିଲେ ସକଳ ॥
ବହୁଁ ଜୀବନେ ମାରିବାକୁ । ବିନୟେ ସାଧୁ କହେ ତାଙ୍କୁ ॥
ସବୁତ ଧନ ମୋର ନେଲ । ଜୀବନେ ମାରି କିବା ଫଳ ॥
ଦସ୍ୟୁ ବୋଲନ୍ତି ଗ୍ରାମେ ଯାଇ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେବୁ ତୁ ଧରାଇ ॥
କେ ବୋଲେ ଜୀବନେ ନ ମାର । ଯା ହସ୍ତ ପାଦ କାଟିକରି ॥
କୂପରେ ଦେବା ଯେ ପକାଇ । ତକ୍ଷଣେ ଦୁଷ୍ଟେ କଲେ ତାହିଁ ॥
ପକାଇ ଗଲେ ସାଧୁ ବନେ । କ୍ଷୋଭ ନୋହିଲା ଏ କଷଣେ ॥
ପଡ଼ି ସେ ବନମଧ୍ୟ କୂପେ । ମୁଖରେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ଜପେ ॥
ମୃଗୟା ଅର୍ଥେ ଏକ ନୃପ । ଯାଇ ଦେଖିଲା ସେହି କୂପ ॥
କୂପେ ବିରାଜେ ସାଧୁବର । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମାନ ତେଜସ୍କର ॥
ମୁଖେ ରଟଇ ଅବିରାମ । କେବଳ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ନାମ ॥
ସାଧୁଙ୍କୁ କୂପରୁ ଉଠାଇ । ଦେଖିଲା ହସ୍ତ ପାଦ ନାହିଁ ॥
ପୁଣି ବୋଇଲା ସାଧୁ ଧୀରେ । ଏ ଦଶା କୃଷ୍ଣର ଇଚ୍ଛାରେ ॥
ପ୍ରଣମି ରାଜା ତୋଷମନେ । ବସାଇ ନେଇ ସୁଖାସନେ ॥
ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନେ ନିଜ ପୁରେ । ସାଧୁଙ୍କୁ ରଖିଲା ଆଦରେ ॥
ବୋଇଲା କିବା ବାଞ୍ଛାତବ । କହ ହେ ପରମ ବୈଷ୍ଣବ ॥
କାହାନ୍ତି ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରଧାନ । ବୈଷ୍ଣବ ସେବାରେ ମୋ ମନ ॥
ଏମନ୍ତ ସାଧୁର ବଚନେ । ରାଜା ଲାଗିଲା ଆୟୋଜନେ ॥
ଚର୍ବ୍ୟଚୋଷ୍ୟ ଯେ ଲେହ୍ୟ ପେୟ । ଭୋଜନ ହେଲା ଅହରହ ॥
ଆସିଲେ ବୈଷ୍ଣବ ଅଶେଷ । ଭୋଜନେ ହେଲେ ଅତିତୋଷ ॥
ବୈଷ୍ଣବ ଦର୍ଶନ ଲାଳସେ । ସେହି ଦସ୍ୟୁଏ ଛଦ୍ମ ବେଶେ ॥
ଆସିଲେ ବଇଷ୍ଣବ ପରି । ରାଜାକୁ ପ୍ରବଞ୍ଚନା କରି ॥
ଚିହ୍ନିଣ ସାଧୁ ତାଙ୍କୁ ତହିଁ । ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଦେଲା କହି ॥
ଏହି ସେ ବଇଷ୍ଣବ ଦଳେ । ଚିହ୍ନିବ ଯାଙ୍କୁ ଅନୁଭଲେ ॥

ଏମନ୍ତ ସାଧୁ ପରସ୍ତାବେ । ରାଜା ସେବନ୍ତି ଭକ୍ତିଭାବେ ॥
ଦେଖି ସାଧୁର ଆଚରଣ । ଭୟେ କମ୍ପିଲେ ଦସ୍ୟୁ ଗଣ ॥
ଯା ହସ୍ତ ପଦ କାଟି ଦେଇ । କୂପରେ ଥିଲେକ ପକାଇ ॥
ସେ ରାଜା ଗୃହେ ଅଧିକାରୀ । ଏଡ଼େ ଆଦର କମ୍ପା କରି ॥
ରହିଛି କରି କି କପଟ । କରିବେ ଦିନେ ମୁଣ୍ଡକାଟ ॥
ଉଦୟ ହେଲା ସ୍ନେହ ସେବା । ଖାଇବା ପିଇବା ଶୋଇବା ॥
ଯିବୁ କହିଲେ ରାଜା ବୋଲେ । ଯିବ ବାବାଜୀ ଆଜ୍ଞା ହେଲେ ॥
କମ୍ପଇ ଶୁଣି କଳେବର । ବାବାଜୀ ନାମ ଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କର ॥
ନ ଯାଏ ସାଧୁ ପାଶେ ଡରେ । ପଳାଇ ଯିବା ବାଞ୍ଛା କରେ ॥
ରାଜା କହିଲେ ସାଧୁ ପାଶେ । ବୈଷ୍ଣବ ଯିବେ ନିଜବାସେ ॥
ବାବାଜି ବୋଇଲେ ରାଜାଙ୍କୁ । ବହୁତ ଧନ ଦିଅ ତାଙ୍କୁ ॥
ସଙ୍ଗରେ ଦିଅ ଲୋକ ଗାଡ଼ି । ତାଙ୍କୁ ଆସନ୍ତୁ ଗୃହେ ଛାଡ଼ି ॥
ବାବାଜୀ ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଧରି । ବିଦାୟ ତାଙ୍କୁ ରାଜା କରି ॥
ଏମନ୍ତେ ଗଲେ ଦସ୍ୟୁମାନେ । ପଥେ କହିଲେ ଭୃତ୍ୟଗଣେ ॥
ଏଠାରୁ ଫେରି ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ଧନ ଦିଅ ॥
ରାଜାଜ୍ଞା ଛାଡ଼ି ଯିବୁଁ ଘରେ । ପଥୁଁ ଫେରିବୁଁ କି ପ୍ରକାରେ ॥
ଦସ୍ୟୁ ବୋଇଲେ ଏଥୁଁ ଯାଅ । ଘରେ ଛାଡ଼ିଲୁଁ ବୋଲି କହ ।
ଭୃତ୍ୟ ବୋଇଲେ ହେଉ ଯିବୁ । କହ କଥାଏ ପଚାରିବୁ ॥
ଆସନ୍ତି ବୈଷ୍ଣବ ଅପାର । ନ ପାନ୍ତି ଏତେକ ଆଦର ॥
କି ପୁଣ୍ୟ ଏ ମାନ୍ୟ ତୁମ୍ଭର । ଛଳି ବୋଲଇ ଜଣେ ଚୋର ॥
ତୁମ୍ଭ ରାଜାର ପାଶେ ଯେହି । ଥୁଣ୍ଟା ବାବାଜୀ ଅଛି ରହି ॥
ସେ କାଳେ ରାଜାର ଚାକର । ଥିଲା ମୁଁ ଥିଲି ଜମାଦାର ॥
ଏକ ଦୋଷରେ ରାଜ ତାଙ୍କୁ । କହିଲେ ପ୍ରାଣେ ମାରିବାକୁ ॥
ମୁଁ ଛେଦି ପଦ ହସ୍ତ ତାର । ଦୟାରେ କରିଦେଲି ଦୂର ॥
ସେଠାରୁ ଅଇଲା ପଳାଇ । ତୁମ୍ଭ ରାଜାକୁ ମିଛ କହି ॥
ହୋଇଲା ରାଜାର ମହନ୍ତ । ମତେ ଦେଖି ହେ ହେଲା ଖ୍ୟାତ
ନ ପକାଇବ ସେ ପ୍ରସ୍ତାବ । ତହିଁକି ଏତେ ଭକ୍ତିଭାବ ॥

ଆବର ପ୍ରାଣ ପାଇଥିଲି । ସେ ଉପକାର ଧନ ଦେଲି ॥
ଏମନ୍ତ ବଚନ ଶ୍ରବଣେ । ପ୍ରତେ ନଟଲେ ଭୃତ୍ୟଗଣେ ॥
ଫାଟିଲା ଧରଣୀ ଏକାଳେ । ଦସ୍ୟୁ ଯେ ପଡ଼ି ତହିଁ ମଲେ ॥
ଚକିତ ହେଲେ ଭୃତ୍ୟଙ୍କହିଁ । ଭାବିଲେ ସାଧୁ ଦ୍ରୋହୀ ଏହି ॥
ଏ ଗୁରୁପାପେ ଥିଲେ ଜଡ଼ି । ଦଇବ ଦଣ୍ଡ ଚଳି ପଡ଼ି ॥
ଘେନିଣ ଧନ ସେ ସମ୍ଭାର । ଚଞ୍ଚଳେ ଚଳେ ପରିଗୃର ॥
ରାଜାର ସ୍ମୁମୁରେ ଜଣାଣ । କଲେ ସକଳ ବିବରଣ ॥
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ରାଜା ଶୁଣି ହୋଇ । ପୁଚ୍ଛିଲା ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ॥
ଯା କହିଥିଲେ ଦସ୍ୟୁଦଳ । ବାବାଜୀ କହିଲେ ସକଳ ॥
ଆବର ପୁଚ୍ଛିଲେ ରାଜନ । ଶତ୍ରୁଠାରେ ଏ ସଉଜନ୍ୟ ॥
କହ କାହିଁକି ପ୍ରକାଶିଲ । ପୁଣି ବହୁତ ଧନ ଦେଲ ॥
ବାବାଜୀ ବୋଇଲେ ରାଜନ । ନ କର ପରାପର ଜ୍ଞାନ ॥
ସନ୍ତୋଷ କଲେ ଲୋକ ମନ । ତହିଁ ସନ୍ତୋଷ ଭଗବାନ ॥
ଅଜ୍ଞ ଯେ ଦୁଷ୍ଟ ଅପକାରୀ । ତାଙ୍କୁ ବିନୟ ଭକ୍ତି କରି ॥
ସେବା କଲେ ତା ଉପକାର । ଲଜ୍ଜା ପାଏ ସେ ଗୁରୁତର ॥
ବଦଳି ଯାଏ ତା ସ୍ୱଭାବ । ଛାଡ଼େ ସେ ତାର ହିଂସାଭାବ ॥
ଏଥିଁ ଯା ଚଉ ଦ୍ରବ୍ୟ ନୁହେ । ତାକୁ ବିଧାତା ଦଣ୍ଡ ଦିଏ ॥
ଏମନ୍ତେ କହୁ ଗଦଗଦେ । କଅଁଳ ଗଲେ ହସ୍ତ ପାଦେ ॥
ସକଳେ ଆଚମ୍ବିତ ଅତି । ଅସାଧୁ ସାଧୁର ଏ ଗତି ॥
ସାଧୁ ଘରଣୀ ପଦ୍ମାବତୀ । ଶୁଣିଣ ରାଜନ ଝଟତି ॥
ଆଣିଲା ତାଙ୍କୁ ନିଜପୁରେ । ରଖିଲା ରାଣୀ ସଙ୍ଗତରେ ॥
ଏକାଳେ ଆସିଲା ଖବର । ମରିଛୁ ଭାଇ ସେ ରାଣୀର ॥
ଘଉଜ ଭାଇ ଚତାନଳେ । ଜୀବନ ହାରିଛୁ ବିକଳେ ॥
ଶୁଣିଣ ରାଣୀ ମୁଣ୍ଡକୋଡ଼ି । କାନ୍ଦଇ ଧରଣୀରେ ପଡ଼ି ॥
ବୁଝାଇ କହେ ପଦ୍ମାବତୀ । ଏହିତ ଜୀବନର ରୀତି ॥
ଲଗିଛି ଜନମ ମରଣ- । ଲୀଳା କରଇ ଭଗବାନ ॥
କି ହେବ ସେତେ ଶୋକ କରି । ଶୋକେ କେହି କି ଆସେ ଫେରି ॥

ଉଠିଲେ ରାଣୀ ଶୋକ ତେଜି । ଭାଉଜ ଗୁଣ ହେଲା ଭଜି ॥
ପତିଭକତା ସତୀ ବୋଲି । ତୁ ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗେ ଗଲୁ ଜଳି ॥
କହଇ ପଦ୍ମାବତୀ ଶୁଣି । ସ୍ୱାମୀ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଏକ ପ୍ରାଣୀ ॥
ଦେହ ଦୁଇଟା ଦିଶା ବହେ । ଏକ ପରାଣ ବେନି ଦେହେ ॥
ପୁରୁଷ ଗଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡ ସରି । ନାରୀ ତା ପାଦ ଆଦ୍ୟ ପରି ॥
ନାରୀ ବିୟୋଗେ ଅଧା ପ୍ରାଣେ । ପୁରୁଷ ରହଇ ଜୀବନେ ॥
ପୁରୁଷ ବିୟୋଗରେ ନାରୀ । କ୍ଷଣେ କି ରହେ ପ୍ରାଣ ଧରି ॥
ପତିର ପ୍ରାଣ ଯିବା ସଙ୍ଗେ । ଭାର୍ଯ୍ୟା ପ୍ରାଣ କି ରହେ ଅଙ୍ଗେ ॥
ପତିଅନ୍ତେ ଯେ ଥିବେ ରହି । ଚିତାନଳରେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ॥
ତହିଁ ନାହିଁ ତା ସତୀପଣ । ସେ ଲୋକ ଦେଖା ଆଚରଣ ॥
ଏକଥା ଶୁଣି ରାଣୀମାନେ । ଛାଡିବା ଇଚ୍ଛାକଲେ ମନେ ॥
ରାଜା ବାବାଜୀ ବେନି ଯାଇ । ଉପବନରେ ଥିଲେ ରହି ॥
ଘରକୁ ଆସନ୍ତେ ରାଜନ । ରାଣୀ କଲେକ ନିବେଦନ ॥
ପଦ୍ମାର ପତିଭକ୍ତି କଥା । ବୁଝିବା ପାଇଁ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
ମିଛରେ ଆଜ ଗୋସାଇଁର । ପଠାଇ ମୃତ୍ୟୁ ସମାଚାର ॥
ଦେଖିବା ପଦ୍ମାର କି ହୁଏ । ଅନୁଚିତ ଏ ରାଜା କହେ ॥
ନ ମାନି ରାଣୀ ମରଣର । ପଠାଏ ମିଥ୍ୟା ସମାଚାର ॥
ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ପଦ୍ମାବତୀ । ନିର୍ଜୀବ ହୋଇ ଭଜେ କ୍ଷିତି ॥
ହୋଇଲେ ରାଜାରାଣୀ ଛନ୍ନ । ଝିଙ୍ଗାସେ ବହୁତ ରାଜନ ॥
ଯାଇଁ ଗୋସାଇଁ ପାଦେ ପଡ଼ି । ଉଠି କହିଲେ କରଯୋଡ଼ି ॥
ଜଣାଇ ସବୁ ସମାଚାର । ବୋଇଲେ ଏ ପାପୁଁ ଉଦ୍ଧର ॥
ଶୁଣି ଗୋସାଇଁ ହସିକହେ । ଚିନ୍ତା ନକର ନରରାୟେ ॥
ଅଟେ ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ସଞ୍ଜୀବନୀ । ସେ କୃଷ୍ଣନାମ ମନ୍ତ୍ର ଶୁଣି ॥
ହୋଇବ ପରାଣ ସଞ୍ଚାର । ଏଥି ସନ୍ଦେହ ତୁ ନକର ॥
ଏମନ୍ତ କହିଣ ଗୋସାଇଁ । ପ୍ରବେଶ ପଦ୍ମାପାଶେ ଯାଇଁ ॥
ଶୁଣାଉଁ ନାମ ମନ୍ତ୍ରଗୋଟି । ପଦ୍ମା ଯେ ଚମକଣେ ଉଠି ॥
ପତିକି ଚାହେଁ ବୋଲେ ଦେବ । ପ୍ରାଣ ଥାଉଁ କି ପିଣ୍ଡ ଯିବ ॥

ଯାବତ ରହିଥାଏ ଦେହୀ । ତାବତ ନ ଛୁଡ଼ଇ ଛାଇ ॥
ଦେଖି ସମସ୍ତ ଚମତ୍କାର । ଭାବେ ଧନ୍ୟ ଏ ନାରୀବର ॥
ସାମାନ୍ୟ ରମଣୀ ଯେମନ୍ତ । ସାମାନ୍ୟ ପୁରୁଷେ ଆସକ୍ତ ॥
ତେମନ୍ତେ ନୁହେ ପଦ୍ମାବତୀ । କୃଷ୍ଣରୂପେ ସେ ଭଜେ ପତି ॥
ଏମନ୍ତ କହୁଦନଠାରେ । ଜଣାଇ ରାଜାର ଗୋଚରେ ॥
ପଦ୍ମାବତୀ ସେ ଜୟଦେବ । ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରେ ଯାଇଁ କଲେ ଠାବ ॥
ତାହାଙ୍କ ଗୀତ ଗୋବିନ୍ଦର । ମହିମା ଜଗତେ ପ୍ରଚୁର ॥
ଶ୍ରୀଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରବଣ । କରିଣ ଦେବ ନାରାୟଣ ॥
ହେଲେ ବିଶେଷ ପୁଲକିତ । ଦ୍ରବିଲା ନରନାରୀ ଚିତ୍ତ ॥
ପାଷାଣ୍ଡ ବିଷୟୀ ପାମର । ଶୁଣି ଦ୍ରବିଲେ ଚରାଚର ॥
ଏକ ଯେ ମାଳୀର ଦୁହିତା । ଗାଇ ସେ ହୋଇ ପୁଲକିତ ॥
ତୋଳଇ କ୍ଷେତ୍ରୁଁ ବାଇଗଣ । ସେ ଗୀତ ଶୁଣି ନାରାୟଣ ॥
ସେ କନ୍ୟା ପଛେ ପଛେ ଚଳେ । ଶୀଳା। କଣ୍ଟକ ପଦେ ଗଳେ ॥
ଆବର କଣ୍ଟା ଲଗିକରି । ବସ୍ତ୍ର ଓଢ଼ଣୀ ଯାଏ ଚିରି ॥
କଣ୍ଟା ସହିତେ ବାଇଗଣ । ପଟ୍ଟ ବସନେ ପଣ ପଣ ॥
ହୋଇଛି ଛିନ୍ନ ଛିନ୍ନ ବେଶ । ପ୍ରଭୁ ମନ୍ଦିରେ ପରବେଶ ॥
ଦେଖି ଚକିତ ପଣ୍ଡାଗଣ । ରାଜାରେ କଲେକ ଜଣାଣ ॥
ଆସିଣ ରାଜା ସ୍ତୁତିକରି । ଯାଇଁଣଥିଲେ କାହିଁ ହରି ॥
ତେଜି ଏ ବଇକୁଣ୍ଠ ପୁର । କି ଲାଗି ବନରେ ବିହାର ॥
ଆହା ଲଭିଲ କି ବେଦନା । ଦେଲା କେ ଏତେ କଦର୍ଥନା ॥
ଏ ଭୃତ୍ୟ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ରହି । ଅଜ୍ଞାନ ହେଲେ କାହିଁ ପାଇଁ ॥
ଆଜ୍ଞା ପାଇଲେ ଚନ୍ଦ୍ରରବି । ଆଣି ଚରଣତଳେ ଦେବି ॥
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବେ ସେବେ ଦେବେ । ଧରି ଆଣିବି ଦେବେଦେବେ ॥
ଶ୍ରୀପାଦ ପଦ୍ମ ପରସାଦେ । କାହାକୁ ନ ଡରେ ମୁଁ ବାଦେ ॥
ତବ ଆଜ୍ଞାରେ ଧରାସ୍ଥଳୀ । ମେରୁ ସହିତେ କରି ଧଳି ॥
ଉଡ଼ାଇ ଦେବି ଫୁଙ୍କ କରି । ସିନ୍ଧୁକୁ ସୁନା କୁମ୍ଭେ ଭରି ॥
ସୁରଙ୍ଗ କୋମଳ ଚରଣ । ଧୋଇବି ଦେଇ ମନ ପ୍ରାଣ ॥

ଆହା ମରଇ କାହିଁପାଇଁ । ଗୁଳି ପାଦରେ ଥିଲି ଯାଇ ॥
ନୃପତି ଭାସି ଅଶ୍ରୁଜଳେ । କହିଲ୍ ଏମନ୍ତ ବିକଳେ ॥
ଆଦେଶ ଦେଲେ ଜଗନ୍ନାଥେ । ମାଳିମା ବାଇଗଣ କ୍ଷେତେ ॥
ଶ୍ରୀ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ପଢ଼ଇ । ଗଲି ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ତହିଁ ॥
ଯାଇଁ ଲଭିଲି ଏ ଦଶାକୁ । ଯାଇଁଣ ଘେନ ଆସ ତାକୁ ॥
ଏମନ୍ତ ଆଜ୍ଞା ରଜା ପାଇ । ଶିବିକା ଦେଲେ ପଠିଆଇ ॥
ଆଣିଲେ ମାଳିମା କନ୍ୟାକୁ । କହିଲେ ତାକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ॥
ପଢ଼େ ସେ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ । ଶୁଣିଣ ପ୍ରଭୁ ମହାନନ୍ଦ ॥
ରହିଲ୍ ଖଞ୍ଜା ଭୂମି ଖାଇ । ପଢ଼ିଲ୍ ନିତି ନିତି ଯାଇ ॥
ଅଦ୍ୟାପି ତାର ବଂଶଧରେ । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ପାଠକରେ ॥
ସେଦିନ ନଗରେ ଘୋଷଣା । ଦେଇ ରାଜନ କଲ୍ ଜଣା ॥
କୁତ୍ସିତ ସ୍ଥାନେ ବା ଗମନ । ପଢ଼ିବେ ନାହିଁ କେହି ଜନ ॥
ଏମନ୍ତେ ଏକ ଯେ ଯବନ । ଏ କଥା କରିଣ ଶ୍ରବଣ ॥
ଗଲ୍ ସେ ଘୋଡ଼ା ପରେ ଚଢ଼ି । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ପଢ଼େ ରଢ଼ି ॥
ଶୁଣିବା ଆଶେ ପ୍ରଭୁ ସ୍ୱୟେ । ତା ଘୋଡ଼ା ପଛେ ପଛେ ଯାଏ ॥
ଯବନ କରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ । କାହିଁ ହିନ୍ଦୁର ଜଗନ୍ନାଥ ॥
ନ ଦେଖି ହୃଦେ ବିଚାରିଲ୍ । ଯବନ ବୋଲି ନ ଆସିଲ୍ ॥
ଏମନ୍ତ କାଳେ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ସମ୍ମୁଖେ ଠିଆ ହେଲେ ଯାଇ ॥
ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ମୂରତି । ଆହା କି ଅପରୂପ ଜ୍ୟୋତି ॥
ଚାହିଁବା ମାତ୍ରେ ବେନଡୋଳେ । ଅଶ୍ରୁ ପଡ଼ିଲ ଗଡ଼ି ତଳେ ॥
ହରିର ନାହିଁ ପରାପର । ଯବନ ଚଣ୍ଡାଳ ବିଚାର ॥
ଯେ ତାକୁ ଭଜେ ସେହି ପାଏ । ଭକ୍ତବତ୍ସଳ ଦେବରାୟେ ॥
ଜୟଦେବଙ୍କୁ ଏକଦିନେ । ଆଦେଶ ଦେଲେ ନାରାୟଣେ ॥
ଘେନଣି ତୋର ଠାକୁରଙ୍କୁ । ଯାଅ ତୁ ବୃନ୍ଦାବନଠାକୁ ॥
ଶୁଣି ସେ ମନେ ଚିନ୍ତା କରି । ଠାକୁରେ ଅତି ସ୍ଥୂଳ ଭାରି ॥
କେମନ୍ତେ ଅବା ନେବି ମୁହିଁ । ରାଧାମାଧବ ଜାଣି କହି ॥
ମୁହିଁ ବହିବ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେହ । ଝୁଲିରେ ପୂରାଇ ତୋ ନିଅ ॥

ଏମନ୍ତ ଶୁଣି କବିବର । ଛଳରେ ପୁଚ୍ଛେ ଠାକୁର ॥
ଯାଇଁ ଦେଖିଲ ବୃନ୍ଦାବନ । ପୁଲକ ଉଠେ ଘନ ଘନ ॥
କେଶୀଘାଟର ସନ୍ନିଧାନେ । ରହିଲ ପ୍ରେମାନନ୍ଦ ମନେ ॥
ରାଧାମାଧବ ରୂପ ଗ୍ରହିଁ । ସେ ଧନ୍ୟ ହୃଦାନନ୍ଦ ହୋଇ ॥
ତୋଳାଇ ଦେଲେକ ମନ୍ଦିର । ତହିଁରେ ରହିଲେ ଠାକୁର ॥
ହୁଅନ୍ତେ କବି ଅପ୍ରକଟ । ଠାକୁରେ ଜୟପୁର ବାଟ ॥
ଘେନାଇ ଗଲେ ନିଜ ରାଜ୍ୟ । ଅଦ୍ୟାପି ସେଠାରେ ବିଜେ ॥
ରାଧାମାଧବ ମନୋହର । ସ୍ୱରୂପ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ଠାକୁର ॥
ଶ୍ରୀମୁଖ ଚନ୍ଦ୍ରରୁ ଅଧିକ । ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ବିଜୁଳି ଝଟକ ॥
ଶ୍ରୀଜୟଦେବ କବିବର । ଭକତ କୀର୍ତ୍ତି ପୁଣ୍ୟଧାର ।
ଯା ଅନୁରୋଧେ ଗଙ୍ଗା ଆସି । ସ୍ୱଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ବିଳସି ॥
କେନ୍ଦୁବିଲ୍ୱର ଯେ ଅଠର । କୋଶ ଦୂରରେ ଥିଲା ଧାର ।
ତହିଁରେ ନିତ୍ୟ ସ୍ନାନ କରି । ଆସନ୍ତି ଜୟଦେବ ଫେରି ॥
ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟାଦି ବଶରେ । ଯାଇ ନ ପାରି ଖେଦ କରେ ॥
ସାଧୁର ମନ ଗଙ୍ଗା ଜାଣି । ଆସିଲେ ତରଙ୍ଗୋଇ ପାଣି ॥
ସାଧୁର ପାଶେ ପରବେଶି । ବୋଇଲେ ସ୍ନାନ କର ଆସି ॥
ତୁମ୍ଭ ପରଶ ଲଭିବାକୁ । ଆଇଲି ଧାଇଁ ମୁଁ ଏଠାକୁ ॥
ଯେ ଗଙ୍ଗା ତ୍ରିଲୋକ ପାବନ । ଶିରରେ ବହେ ତ୍ରିଲୋଚନ ॥
ସେହି ଗଙ୍ଗାର ହରି ଦାସ । ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଛୁଇଁବାକୁ ଆଶ ॥
ଧନ୍ୟରେ କବି କୁଳେଶ୍ୱର । ଧନ୍ୟ ହେ ଭକତ ଶେଖର ॥
ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ କରେ ଆଶ । ଏ ହୀନ ବିପ୍ର ରାମ ଦାସ ।

ଇତି ଶ୍ରୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତାଭକ୍ତି ରସାମୃତେ ମନଚୈତନ୍ୟ ସମ୍ବାଦେ
ଶ୍ରୀ ଜୟଦେବ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଦାର୍ଢ୍ୟଭାବ ବର୍ଣ୍ଣନେ
ନାମ ପଞ୍ଚଶତ ଅଧ୍ୟାୟଃ ।

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ୟାଧର ସାହୁ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟା ପ୍ରେସ,
ଅଲିଶା ବଜାର, କଟକ ୨